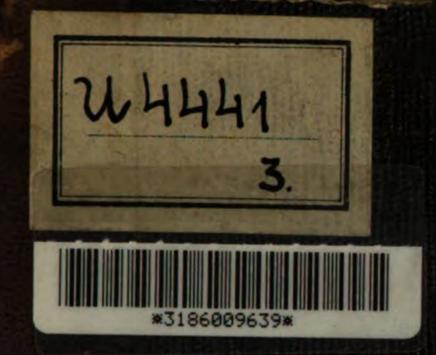
u4441
3.
3186009639

ЛѢТОПИСЬ

САМОИЛА ВЕЛИЧКА

ТОМЪ ТРЕТІЙ.

ЛѢТОПИСЬ

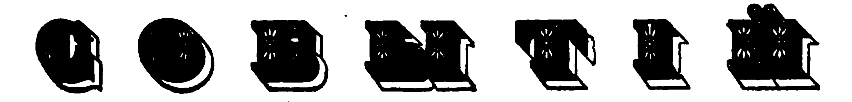

ВЪ

ЮГОЗАПАДНОЙ РОССІИ

ВЪ XVII-мъ ВѢКѢ.

СОСТАВИЛЪ

САМОИЛЪ ВЕЛИЧКО,

БЫВШІЙ КАНЦЕЛЯРИСТЪ КАНЦЕЛЯРІИ
ВОЙСКА ЗАПОРОЖСКАГО,

1720.

ТОМЪ ТРЕТІЙ

ИЗДАНА

ВРЕМЕННОЮ КОМИССІЕЮ

ДЛЯ

РАЗБОРА ДРЕВНИХЪ АКТОВЪ.

КІЕВЪ.

Въ Лито-Типографическомъ Заведеніи Іосифа Вальнера.

1855.

ПЕЧАТАТЬ ПОЗВОЛЯЕТСЯ

съ тѣмъ, чтобы по отпечатаніи представлено было въ Цензурный Комитетъ узаконное число экземпляровъ. Кіевъ, 1854 года, Іюля 28 дня.

Цензоръ, *Д. Мацкевичъ.*

Отъ Кіевскаго Комитета Духовной Цензуры печатать дозволяется. Кіевъ, 4 Мая 1854 года.

Цензоръ, *Архимандритъ Нектарій.*

Цензоръ, *Протоіерей Іоаннъ Скворцевъ.*

ПОВѢСТВОВАНІЯ

ЛѢТОПИСНАЯ

О МАЛОРОСІЙСКИХЪ И ИНИХЪ ОТЧАСТИ ПОВЕДЕНІЯХЪ СОБРАННАЯ И ЗДЕ ОПИСАННАЯ.

Издаваемый нынѣ Коммиссіею для разбора древнихъ актовъ *третій* томъ Лѣтописи о событіяхъ въ юго-западной Руси въ XVII вѣкѣ заключаетъ собою обширный и добросовѣстный трудъ Самоила Велички. Подобно второму тому и третій томъ не раздѣленъ на части, а только на раздѣлы, порядокъ коихъ при изданіи удержанъ, слѣдуя подлиннику; по этому III томъ начинается не 1-мъ, но 28-мъ раздѣломъ, составляя собственно какъ бы окончаніе II тома, хотя по своему содержанію онъ представляетъ нѣчто отдѣльное.

Въ немъ авторъ съ большою подробностью излагаетъ происшествія въ Малой Россіи послѣднихъ тринадцати годовъ XVII столѣтія, начиная съ 1687 года, т. е. со времени перваго похода въ Крымъ по 1700 годъ включительно. Описывая первый неудачный походъ Кн. Голицына въ Крымъ, въ правленіе Софьи Алексѣевны, въ 1687 г., послѣ драматическаго разсказа о низверженіи Гетмана Самойловича и

избранія на гетманство Мазепы, Величко въ лѣтописномъ порядкѣ изображаетъ первые тринадцать лѣтъ правленія Гетмана Мазепы.

Третій томъ дошелъ до насъ безъ пропусковъ, но къ сожалѣнію окончаніе его утрачено. Лѣтопись прерывается на 41-мъ раздѣлѣ извѣстіемъ о кончинѣ Епископа Бѣлорусскаго Серафіона Полховскаго, словами: «того-жъ подобно року (1700) получивши Гетманъ вѣдомость отъ преосвященнаго отца Ясинскаго, Митрополѣта Кіевскаго, о кончинѣ преосвященнаго отца Серафіона Полховскаго, Епископа Бѣлорусскаго, и жалѣючи кончины оного, а желаючи горливе....... Дальнѣйшія же слова: «и избранія на его мѣсто иного Епископа въ Бѣлой Руси, писалъ къ нему отцу Митрополиту такой листъ свой», и самое письмо Митрополита Кіевскаго Варлаама Ясинскаго къ Мазепѣ взято изъ единственнаго послѣ подлинника списка, принадлежащаго Предсѣдателю Комиссіи М. О. Судіенко, пріобрѣвшему его въ числѣ другихъ рукописей отъ потомковъ извѣстнаго депутата Малороссійскаго дворянства Гр. Андр. Политики, въ то время, когда печатаніе втораго тома приходило уже къ концу. Этотъ списокъ, оканчивающійся вышепомянутымъ письмомъ Митрополита Ясинскаго къ Мазепѣ, по своему почерку, принадлежитъ къ позднѣйшему времени и имѣетъ почти тѣже самые пропуски какъ и подлинникъ, но отчасти можетъ дополнять текстъ подлинника: такъ въ

этомъ спискѣ сохранилось начало въ высшей степени интереснаго универсала Гетмана Остраницы, двѣ страницы продолженія 1-й части 1-го тома; эти дополненія вмѣстѣ съ *указателемъ* къ Лѣтописи именъ личныхъ и географическихъ и другими прибавленіями, имѣющими тѣсную связь съ Лѣтописью Величка, какъ напр. переводъ его отрывка изъ сочиненія Твардовскаго Woyna Domowa, обнимающаго промежутокъ времени отъ 1648—1652, утраченный въ Лѣтописи и др., будутъ помѣщены въ особой книгѣ «въ *Приложеніяхъ* къ Лѣтописи Величка», которая въ скоромъ времени должна выйти изъ печати.

Подобно первымъ двумъ томамъ и третій томъ Лѣтописи Величка содержитъ въ себѣ драгоцѣнное и весьма обширное собраніе писемъ и офиціальныхъ документовъ, доселѣ неизданныхъ въ свѣтъ, сверхъ того и имѣетъ и свой особенный живой интересъ, какъ сочиненіе, въ которомъ авторъ изображаетъ событія ему современныя. Впрочемъ добросовѣстный Величко и здѣсь остается вѣрнымъ своему изложенію, онъ заставляетъ факты говорить самихъ за себя, въ отрывкахъ или цѣликомъ помѣщаетъ переписки лицъ извѣстныхъ или офиціальныя донесенія, а иногда ссылается на какія-то для насъ утраченныя *Козацкіе лѣтописи и записки,* какъ напр. на стр. 13, 516 и др.

Вмѣстѣ съ 3-мъ томомъ оканчивая изданіе драгоцѣнной

по своей подробности и добросовѣстности *Лѣтописи о событіяхъ въ юго-западной Россіи,* Комиссія считаетъ пріятнымъ долгомъ принести свою чувствительнѣйшую благодарность принимавшему самое живое участіе въ изданіи Лѣтописи Дѣйствительному Члену ея Н. А. Ригельману, подъ непосредственною редакціею коего напечатаны первые два тома Лѣтописи.

И. Самчевскій.

1855 г.

ОГЛАВЛЕНІЕ.

Стран.

Стран.

РОЗДѢЛЪ XXXVI.

Стран.

Стран.

РОЗДѢЛЪ XXXIX.

РОЗДѢЛЪ XL.

Стран.

РОЗДѢЛЪ XLI.

РОЗДѢЛЪ XXVIII.

О первомъ суетномъ на Кримъ Россійскомъ походѣ и о причинахъ его; о шкодливихъ долговременнихъ несогласіяхъ христіянскихъ, и о щастю зъ того бѣсурманскомъ; о согласіи и союзѣ христіянскомъ бѣсурманомъ страшномъ; о зломъ прогностику Самойловичу; о воеводахъ въ войскахъ Московскихъ бывшихъ; о купленюся гетманскомъ зъ полками своими, и о подарунку ему отъ Величковского образа патронова зъ вѣршами; о енералной старшинѣ и полковникахъ тогдашнихъ; о злученюся зъ войсками Московскими и пребытю Самари; о виправѣ за Днѣпръ войскъ зъ Неплюевымъ и Гетманичомъ; о сухомъ тогдашнемъ лѣтѣ; о випаленю пожарами степовъ и о поворотѣ назадъ всѣхъ войскъ; о пребытю Самари, и о подзорѣ на Самойловича за попалене мостовъ и степовъ пожарами; о паданю Голицыну доношенія на Самойловича; о посланю того доношеня къ Москвѣ, и о скоромъ Государскомъ на оное отвѣтѣ зъ позволенемъ Самойловича отставити отъ гетманства и иного учинити Гетмана; о взятю и о даню Самойловича Голицыну зъ синомъ его Яковомъ; о засланю зъ Москви въ вѣчную ссилку, и о причинахъ ненависти къ нему старшини его; о даню вѣдомости о томъ дѣяніи отъ старшины Григорію Гетманичу за Днѣпромъ, и о поведеніи тамъ несчасливомъ его Гетманичовомъ; о бунтѣ въ войску на томъ и на семъ боку Днѣпра; о постановленю Гетманомъ Мазепи, и о статьяхъ тогда войску Запорожскому и всему народу Малороссійскому даннихъ; о бунтахъ въ городахъ и о скараню бунтовщиковъ и драпѣзцовъ, о разъѣханюся обоихъ войскъ

зъ Коломаку во свояси; о прибытю гетманскомъ въ Гадячъ и Батуринъ зъ Смоленцами; о завладънiи всъми богатствами Самойловичовими; о банкетахъ и подарункахъ Мазепиныхъ старшинамъ своимъ; о раздълсню на двое скарбовъ гетманскихъ и гетманичовскихъ, купно зъ скарбомъ войсковимъ бывшихъ, и о отданю едной половины на Москву; о грому на церковь Кiево-Печерскую вдарившомъ и запаливишомъ ю; о послахъ Запорожскихъ до Мазепи; о принятю и отправъ ихъ честной и о подарункахъ отъ Мазепи всему войску Низовому; о доконченю въ Севску Григорiя Гетманича.

Року отъ сотворенiя всея твари 7195; а отъ воплощенiя Господня 1687 року. Первiй онiй славнiй, по бездѣлнiй, тилко славу Гетмана Самоiйловича низложивiй, походъ войскъ христiянскихъ Россiйскихъ на Кримъ, хотячи кратко описати, судихъ первiя положити причини того походу отъ нихъ же суть знаменитшiе три: первая, христiянскiй походъ въ прешломъ року описаннiй; другая, многiя шкоди и разоренiя Великой и Малой Россiи прошлихъ лѣтъ отъ Татаръ Кримскихъ починеннiе; третая, на читиролѣтнихъ прежде описаннихъ розмѣнахъ Переволочанскихъ хлюба и вимовки Татарскiя досадителныя Россiяномъ за подарунки, Кримскому панству прешлихъ лѣтъ посиланнiе зъ Москви, что будто они Кримци у Государей Московсихъ завоевали себѣ ихъ шаблею. О союзѣ же, присмотрѣвшися умнима очима на прошлiя многолѣтнiя поведенiя и христiянскихъ Монарховъ несогласiя, можно рещи тое, же Всевѣдецъ Богъ, видя беззаконiе между христiянами умножившоеся, и непогубляя ихъ инними смертоносними казнми, благоизволи воинскими бѣдами и напастми умалити и смирити ихъ; сего ради всѣмъ Монархомъ христiянскимъ Европейскимъ въ Бога во Тройци Единаго вѣрующимъ, и ани единимъ Бога Живаго домомъ сущимъ, допусти на многiя раздѣлитися части, и чрезъ многiя лѣта зъ собою зоставати въ недружбѣ и

несогласіи; чрезъ которое несогласіе абіе многимъ панствамъ и провинціямъ христіянскимъ крайное отъ бѣсурмановъ пришло бѣдствіе, ибо (Богу тако допустившу) не бываліе въ части свѣта Европейской Сарацыни, древнихъ прешлихъ лѣтъ, до Европи нашей зъ далечайшихъ странъ Азійскихъ многочисленними войсками своими загостивщи, и несогласіе между монархіями христіянскими зрозумѣвши, зажили къ лучшому пожитку своему обыклой своей бѣсурманской хитрости, чрезъ которую зъ едними Монархами христіянскими мирили, а другихъ войною утѣсняли и насѣдали, а тако чрезъ многія лѣта поступуючи, нетилко преславное и въ древнихъ вѣкахъ благоцвѣтущое христіанское царство Греческое зъ столицею его Константинополемъ звоевали и завладѣли, але потомъ и инншія панства христіянскія, яко то: Сербское, Болгарское, Венгерское, Мултанское, Волоское и прочія, своимъ насиліемъ и оружіемъ подъ власть свою бѣсурманскую загорнули и нахилили; но еще тѣмъ недоволствуючися, а въ непрестаемомъ несогласіи Монарховъ христіянскихъ благовременній до войни часъ себѣ видячи, коснулися монархіи Римской, Германской, Французской, Венетійской и иннихъ; а наконецъ обернувши свое жало на Полщу и Малую Россію, тамъ раззореніемъ Подоля и иншихъ градовъ и провинцій немалій Коронѣ сотворили ущербокъ; а тутъ Малую Россію тогобочную внѣвечъ обернувши (о чомъ уже прежде доволно описалось) всю огнемъ и мечемъ крайнему предали запустѣнію. Тую гнѣва Божія чашу христіяне чрезъ много сотъ лѣтъ испиваючи, заледво сихъ временъ опнулися, и несогласія своего вредителній себѣ усмотрѣли ерроръ, которій поправуючи егда Божіимъ благоволеніемъ пришли въ союзъ и дружество, тогда и магометанскихъ силъ возносящаяся бровъ мусѣла своихъ принизити роговъ и всегда непевною зоставати цѣлости своея. По учиненномъ убо прошлорочномъ Россійскомъ зъ Поляками вѣчномъ миру и на бусурманъ

союзѣ, яко Леополдъ, Цесаръ христіянскій и Янъ Собѣскій, Король Полскій, зъ своихъ сторонъ на Турчина прошлаго лѣта повстали войною (що прошлорочного до Запорожцовъ писаннаго листа Королевского ясно показуется), такъ и Монархи Православніе Россійскіе Іоаннъ и Петръ Алексѣевичи зъ сестрою своею, благовѣрною царевною Софіею, сего настоящаго 1687 лѣта чинячи досить союзу своему, повелѣли войскамъ своимъ Великороссійскимъ и Малороссійскимъ готовитися до походу военного на Кримъ; по которомъ указѣ Монаршомъ войска Московскіе еще въ мѣсяцю марту зъ далнихъ мѣстцъ зъ домовъ своихъ начали рушати и въ городахъ слободскихъ собиратися. Егда же на то весна и земля испусти трави скотомъ на кормъ потребніе, тогда и Марсъ Великороссійскій и Малороссійскій, военнія поднявши хоругви, рушилъ на оказную службу военную, тожъ зъ слободъ, а овъ зъ Батурина въ мѣсяцю априлю. Повѣтствуется же и тое, яко егда Гетманъ Самойловичъ віѣздилъ зъ замку Батуринского, тогда конь подъ нимъ на мосту замковомъ споткнулся, що отъ многихъ тогда познавано злимъ ему начинаемой дороги прогностикомъ. Надъ всѣми войсками Великороссійскими былъ началнѣйшій вождъ и Арцигетманъ ближній бояринъ и намѣсникъ Новгородскій и царственнія болшія печати и государственнихъ, великихъ и посолскихъ дѣлъ оберегатель и болшого полку дворовій воевода князь Василій Василіевичъ Голицинъ, предъ которимъ въ походѣ ношено пять булавъ и палашъ болшій въ пахвахъ аксамитнихъ, туркусами саженихъ, а за нимъ бунчукъ, котли сребніе и прочая; а при немъ въ товарищахъ были другіе великіе бояре Московскіе, то есть, ближній бояринъ и воевода и намѣсникъ Псковскій Алексѣй Семеновичъ Шеинъ; ближній бояринъ и воевода и намѣсникъ Черниговскій князь Володимеръ Димитріевичъ Долгоруковъ; ближній бояринъ и воевода и намѣстникъ Бѣлогородскій князь Константинъ Осиповичъ Счербатовъ; окол-

ничій и воевода князь Данило Афанасіевичъ Баратинскій; ближній околничій и воевода и намѣсникъ Серпуховскій Веденихъ Андреевичъ Змеевъ, ближній околничій воевода Сѣвскій и намѣсникъ Карачевскій Леонтій Романовичъ Неплюевъ; думный дворянинъ и воевода Иванъ Юріевичъ Леонтіевъ, думный енералъ Аггей Алексѣевичъ Шепелевъ, столникъ и воевода князь Борисъ Ефимовичъ Мещецкой; думной дьякъ Емеліянъ Игнатіевичъ Украинцовъ, съ особными дивизіями войскъ Великороссійскихъ, которихъ могло быть на 200,000 и вящше. Гетманъ Самойловичъ зъ едними рейменту своего полками подъ Гадячомъ, а зъ другими подъ Полтавою скупился, якихъ на 100,000 могло быти и вящше зъ полками охотницкими конними и пѣшими. Егда же бысть подъ Полтавою чили въ Полтавѣ Гетманъ Самойловичъ, тогда старій Іоанъ Величковскій за отца Луки Семіоновича стараго Протопопи Полтавскаго, мужъ благодати Божія и мудрости полній, поднеслъ ему Гетману въ даръ образъ патрона его Преподобнаго Іоанна Кущника, зъ приложеніемъ подъ нимъ своей композитури сицевихъ вѣршовъ:

Змишляютъ поэтове, ижъ Дедалъ давній,
Бывши въ заточеніи за море засланій
Въ лабиринтъ, зъ которого війти было трудно
Для помѣшанихъ дорогъ, а сидѣти нудно,
Учинилъ себѣ крила зъ различнихъ матерій,
И такъ, нешукаючи въ лабиринтѣ дверій,
Вилетѣлъ зъ лабиринту, и презъ море снадне
Прелѣтѣвъ, приправивши крила себѣ складне.
Свѣтъ сей то широкимъ моремъ и пространнимъ,
Земля заточеніемъ всѣмъ зъ рая вигнаннимъ,
А небо есть отчизна, але ко небеснимъ
Двором трудно летѣти зъ тяжаремъ тѣлеснимъ;
Отъ земнаго вигнаня хто хочетъ до неба
Залетѣти, первей крилъ добрихъ дѣлъ ему потреба.

Реклъ би ктось: сама Вѣра до неба досягнетъ!
Отвѣщаю: и каждій того зъ вѣри прягнетъ;
Лечъ питаю: мертвій трупъ лѣтати чи можетъ?
А вѣра безъ дѣлъ мертва, якъ же то возможетъ.
Вѣра едно есть крыло, о едномъ несмѣло
Крилѣ летѣти, звлаща моремъ страшно дѣло,
Прето добродѣтели не едной потреба,
Абысмо залетѣли беспечно до неба.
Зъ тихъ мѣръ и преподобній тутъ на земли сущи,
Якъ вигнаню, Іоаннъ, названій отъ Кущи,
Абы моглъ великое свѣта сего море
Пребыти и попрати свѣтове горе,
Для безпечности шесть крилъ приправилъ превзятихъ,
Бы достиглъ Серафимовъ такъ шестокрилатихъ.
Вѣру, Надѣю, Любовь, взялъ на бокъ единій,
Чистость, послушаніе, убозство, на иній;
А такъ окриллатѣвши, самій южъ безпечне
Долетѣвъ неба, живши до конца статечне;
А отъ небесъ своего тезоименита,
Нашего Россійского вожда знаменита,
Десницею своею, яко патронъ власній,
Благославляетъ, таковъ глаголъ доброгласній
Дая: Іоанне мнѣ тезоименитій,
Малороссійскихъ воинствъ вожду знаменитій,
Буди благословенній на лѣта премнога,
Вшелякую щасливость отберай отъ Бога!
Трема сими крилами данними ти съ вишше
Буди благословенній трикратне и лишше!
Единимъ албовѣмъ крестомъ значне разширяешъ
Честь Божескую, а другимъ враговъ устрашаешъ,
Третимъ зась зъ Бозской тебѣ даной благодати
Покой въ милой отчизнѣ знаешъ устрояти.
Зъ христіянского праву Апостолскимъ словомъ
Надъ все хвалился еси о крестѣ Христовомъ;

А жеби совершенна была память крестна
Даровалъ Богъ три знаки тебѣ креста честна;
Три тіе Крести знаки тое призначали,
Ижъ ся трое началства во едино случали.
Богъ во Тройци Единій далъ тебѣ едину
Булаву, которая аби трвала вину,
Покорилъ ей еще двѣ на болшой подпорѣ
Тебѣ найбарзѣй въ своемъ мѣютши дозорѣ,
Которому одесную побожность предстоитъ,
А звиклости своей все доброе строитъ,
Бо гди разженное сердце носитъ,
Чого онимъ у Бога тебѣ не упроситъ,
Тая сердцемъ керуетъ твоимъ во все благо,
Тая тя сохраняетъ отъ всякаго злаго,
Тая тя побудила церкви муровати
И честними икони благо украшати,
Тая тя устрояетъ ученихъ любити,
А наукамъ Патрономъ особливимъ быти,
Зъ которихъ растетъ слава, оздоба, подпора
Милой отчизнѣ нашой и утѣха скора;
Тая доведетъ тебе и самого неба;
Кгдижъ зъ тихъ всѣхъ учинковъ неба тебѣ треба
И онъ Кущникъ неба тебѣ Іоанну
Спріяе и до неба и до Бога; о семъ непрестанну
Молитву возсилае, абись былъ зо мною,
Которій трема крести хвалишся, и много
Пребывалъ на земли барзо въ тѣсномъ кущи.
Нетребовалемъ друговъ, але нинѣ сущи
На пространю въ небѣ всѣхъ ту хощу зрѣти,
Всѣхъ сопрославляющихъ Бога прагну мѣти,
А особливе тебе тезоименита,
Предъ Богомъ и людми въ дѣлехъ знаменита.
Тилко впредь на земли пожій лѣта многа,
А я тобѣ лацно зъеднаю у Бога;

То и тимъ подобная съ небесъ вѣщаетъ
Преподобній Іоаннъ, гди благословляетъ
Тебе, яко патронъ твой, вождъ, Ясне велможвій
Малороссійскій Гетмане, чулій и осторожній.

Я до моей рѣчи возвращаючися но доконченю предписанниxъ вѣршовъ, полагаю зде тое, что при Гетману Самойловичу были тогда енералнія особи: обозній Василій Бурковскій; судія Михайло Вуяхевичъ; писарь Сава Прокоповичъ; ассаулъ Иванъ Мазепа, другій ассаулъ Леонтій Чернякъ. Полковники зась городовіе: Чернѣговскій Григорій Гетманичъ; Стародубовскій Яковъ Гетманичъ; Кіевскій Константій Солонина; Переяславскій Леонтій Полуботокъ; Нѣжинскій Стефанъ Забѣла; Прилуцкій Лазарь Горленко; Лубенскій Максимъ Ильяшенко; Гадяцкій Михайло Бороховичъ; Миргородскій Данило Апостолъ; Полтавскій Павелъ Семеночивъ Герцикъ. Собравшися Гетманъ Самойловичъ зо всѣми рейменту своего полками, рушилъ отъ Полтавы за Ворсклу въ походъ предлежащій, а въ полю за Орѣллю зъ княземъ Голициномъ и зо всѣми войсками Московскими зшедшися, пристигъ до Самари, гдѣ мосты подѣлавши и Самаръ прешедши, рушили были сполне въ степи Кримскіе, въ которихъ на едномъ мѣсцу дней зкилко постоявши и зъ княземъ Голициномъ порадившись, виправили на ту Днѣпра сторону, Голицинъ отъ себе ближного околничого и воеводу Сѣвского Леонтія Романовича Неплюева зъ значною частю войска Московского, а Гетманъ Самойловичъ отъ себе Наказнимъ Гетманомъ сина своего Григорія, полковника Чернѣговского зъ полкомъ его, придавши къ тому еще два полки городовіе Прилуцкій и Миргородскій, такъ же два полки компанѣйскихъ Пашковского и Новицкого и полкъ еденъ сердюцкій, которое войско отъ главнихъ обозовъ отлучившися и внизъ рѣки Днѣпра пошедши, преправилось чрезъ оній на тую сторону до Камянного Затону. Виправлено

вась было оное войско на тую Днѣпра сторону для такой потреби, аби смотрѣло на обороти Ордъ Бѣлогородскихъ и Буджацкихъ, которія еслиби мѣли на помощь Кримскимъ Ордамъ простовати, то жеби не допустили имъ чрезъ Днѣпръ переправоватися. При такихъ управленіяхъ, любо главніе обози Московскіе и Козацкіе рушили би и далѣй до Криму, однакъ поневажъ лѣто тогдашное барзо было сухое и вѣтряное; для чого трави въ степахъ згола повисохали, а къ тому Ханъ Кримскій, о томъ войскѣ Россійскихъ на Кримъ маршу завчасу увѣдомившися, виправилъ для спаленя степу Татаръ чамбулъ немалій, которій, ординансъ Ханскій исполняючи, випалилъ благовременно пожарами всѣ степи дикіе такъ, ижъ отнюдь и въ долинахъ, и въ рѣчкахъ степовихъ трави повигоряли, и згола для коней корму нестало. Для которого безкормя войска Россійскіе, далѣй до Криму не могучи тягнути, мусѣли по общому согласію зъ собою отъ рѣчки Конской, чили (якъ другіе свѣдчатъ записки) отъ Рогу Плетенецкого, назадъ всѣ повернути. Егда же прибыли знову до Самари, и Гетманъ зо всѣмъ войскомъ Козацкимъ по готовихъ мостахъ пребылъ оную, потимъ мости не знать чрезъ кого попалено, а войска Московскіе, до Самари прибувши, мусѣли новіе мости себѣ дѣлати: тогда абіе и подозрене въ войскахъ Московскихъ и Козацкихъ на Гетмана Самойловича уродилося такое, что будто онъ, чтось худое противъ войскъ Московскихъ мислячи, и зъ Ханомъ Кримскимъ тайнія дружескія зсилки мѣючи, якъ степи пожарами, такъ и мости на Самарѣ бывшіе, велѣлъ нарочно и скрито попалити. По прешествіи рѣки Самари, гди станули всѣ войска на рѣчцѣ Килчени, тогда заразъ старшина енералная, полковники и инніе недруги Самойловичови, (якіе въ статьяхъ напредѣ зде полагаемихъ именно суть виражени) зъ собою скрито спѣкнувшись, и зъ Голициномъ тайно знать согласившися, іюля 7-го написали отъ себе Князю Василію Василієвичу Голицину на Гетмана Самой-

ловича нѣкія клевети и доношенія, о которихъ въ преречоныхъ статяхъ на початку кратко вспомнено; а Князь Голицинъ тое доношеніе, іюля 8-го, скоримъ гонцемъ послалъ на Москву, на которое доношеніе скорій отъ Великихъ Государей до Князя Голицина учиненъ отвѣтъ, позволяючи Гетмана Самойлова отъ гетманства отставити и въ Москву присилати, а на его мѣсцѣ нового Гетмана кого войско Козацкое похочетъ устроить. Которій Монаршій отвѣтъ и указъ, гди принесенъ до князя Голицина въ обозъ, уже на Коломаку іюля 21, теди заразъ Голицинъ извѣстилъ о томъ доносителемъ Самойловичовимъ; а впредъ вечеромъ того-жъ дня велѣлъ въ колко лавъ двомъ полкамъ Московскимъ, при Гетману бывшимъ, самій дворъ гетманскій обступити и крѣпко чрезъ ночь блюсти, чтоби и еденъ духъ зъ двору гетманского неуйшолъ на сторону. Гетманъ тежъ, тое явно наступовавшое себѣ зло увидѣвши, и чрезъ всю ночь тогдашную неспячи, зоставалъ на молитвахъ, чаючи по прешествіи ночи тогдашнія кончини животу своему. Егда же задзвонено до утренѣ, тогда Гетманъ, якъ належитъ къ смерти убравшися, при розсвѣтаню перейшолъ зъ намета своего въ церковь походную на слушаніе утрени. Въ ней же чтеннымъ Эксапсалмамъ, въ Суботу іюля 22, егда прійдоша словеса сія: «друзи мои и искренніи мои прямо мнѣ при-«ближишася и сташа, и ближніе мои отдалече мене сташа, «и нуждахуся ищущіи души моея, ищущіи злая мнѣ глаголаху «суетная и лстивнымъ весь день поучахуся», тогда и навѣтники Самойловичови, старшина енералная зъ полковниками и зъ значнимъ товариствомъ войсковимъ, то есть зъ Гамалѣемъ, зъ Солониною, зъ Думитрашкомъ Райчею, зъ Левенцемъ и инними, чрезъ всю нощь тую бодрствовавшіе и въ полковниковъ Московскихъ зостававшіе на совѣтѣ, за позволеніемъ Голициновимъ зъ тими-жъ полковниками Московскими предъ церковнимъ наметомъ Гетманскимъ сташа, нудящеся началника своего Гетмана Самойловича взяти и въ руки чуждія

отдати. И тако по совѣту еденъ зъ нихъ нѣкто Вуйца Волошинъ, бывшій полковникъ Переяславскій, въ церковь вшедши и до Гетмана такое слово вирекши: *Пане Гетмане, потребуетъ тебе войско,* взялъ его за руку и на дворъ вивелъ изъ церкви; гдѣ любо еденъ зъ нихъ Солонина намѣрилъ былъ Гетмана ударити обухомъ, але инніе тое ему запретили, и зъ словами досадителними, взявши перво до полковниковъ Московскихъ, потомъ и въ обозъ, до князя Голицина отпровадили. Которого зъ синомъ его Яковомъ князь, принявши худо и бѣдно, держалъ при себѣ зъ еднимъ тилко хлопцемъ, и въ телѣжкахъ при себѣ-жъ запровадили на Москву, а отъ толь засланъ въ вѣчную ссилку. Едни сказоваху въ нѣякоесь Нижное надъ Волгою, а другіе повѣтствоваху, что въ Тоболскъ, столечній градъ Сѣберскій, засланъ зъ синомъ же своимъ, помененнимъ полковникомъ Стародубовскимъ, гдѣ благочесно въ покаяніи истинномъ и животъ свой докончилъ зъ синомъ. Еще было и тое, когда виведено Гетмана зъ церкви, тогда боючися, да не абіе зостанетъ убіенъ, предлагалъ слезне навѣтникомъ своимъ калѣцство и слѣпоту очесъ тѣлеснихъ и просился умиленно даби отпущенъ былъ въ монастиръ которій на покаяніе. Слуга еденъ его Самойловичовъ Денисъ Цюпка самъ сказивалъ тое, ижъ егда пана его брано зъ церкви, тогда онъ, любимое панское похитивши копіе, станулъ зъ нимъ вооруженно предъ наметомъ гетманскимъ, и чудесно нѣчто трикратно разъ поразъ видѣлъ зъ копія, чили зъ деревца копійного, аки изъ удареного кремня посипавшіесь и его во ужасъ приведшіе огненнія искри! По знятю Гетмана Самойловича зъ гетманства, на которомъ зоставалъ лѣтъ 15 и дней 35, заразъ еденъ нѣкто зъ ближнихъ его подручнихъ такія зложилъ и написалъ о немъ рѣчи, которія зде полагаются:

Эй Иване, поповичу Гетмане!
Чому ти такъ пустивъ себе въ недбаньне?

Ой бувъ еси зпершу добримъ всѣмъ паномъ,
Потомъ еси зосталъ гордимъ всѣмъ станомъ!
Принявся есь цѣлодушне гетмановати,
Жеби твоимъ и потомкамъ въ томъ стати.
Неуважавъ давной въ войску волности,
И всѣмъ станомъ належитой годности.
Себе тилко почиталесь такъ быти,
Же твой рожай зъ давнихъ давенъ сталъ жити.
Забувъ еси, же тя зъ любви избрано,
И старшимъ себѣ паномъ названо.
Ради тебѣ отнюдь стало нетреба,
И мислилесь, акиби изшелъ зъ неба.
Нелюбилесь межи людми любовѣ.
Бѣсѣди всѣ приравналесь обмовѣ,
Жеби никто ни съ кимъ неѣлъ хлѣба:
Сварки тебѣ у всѣхъ было треба.
Ой чому-жъ такъ противъ нашой речи вѣри
Отъ коей виникане невѣри?
Богъ самъ любитъ у всѣхъ любовь и згоду,
Ти противку показалесь уряду.
Нехотѣлесь того нѣчого видѣти,
Жеби нѣто зъ кимъ дружно мѣлъ жити.
А въ войску Запорожскомъ то здавна
Рада силна и всѣмъ явна.
А вси въ тебе за ничто почтени,
И зостали въ подножіе знижени.
Сини твои горделиви збитечне
Укоряли добрихъ людей безпечне;
А кто тиснетъ братю свою и дручитъ,
Своихъ рѣчей недобръ конецъ получитъ.
Ой доброго кохаютъ всѣ сердечне,
И онъ может вѣкъ зжити безпечне!
А лихому и тяжкому, якъ жити,
Коли никто не радъ ему въ добрѣ быти.

И хто зможетъ противъ Творца и Бога
Стати, жеби непоткала его тревога?
Ти, Иване, хотѣлъ еси всѣхъ мѣти
Въ своемъ страху и сурово владѣти;
Лечъ на тебе Богъ попустилъ повстать недругомъ,
Зъ подъ началнихъ же ти имъ былъ лихъ кругомъ.
Збилесь прето гетманской поваги,
И дозналесь плачевной зневаги.
Не помогла о гетманство ревнивость,
Же зажилесь тоей маючи вонтпливость;
Скончилесся, ахъ мнѣ тяжко жестоко;
Лечь память муситъ быти широко.
Прето всякій не зажирайся много,
Би тя злое не поткало ничого!

Якія рѣчи аще и негладко суть зложени, обаче ясно въ нихъ показуется якого нраву былъ Самойловичъ, и для чого на него старшина и значное товариство войсковое вознегодовали, и отъ уряду гетманского низложити потщалися. О якомъ низложеніи тая-жъ старшипа гетманичу ознаймуючи, послали отъ себе абіе Леонтія Черняка, ассаула енералного, на тотъ бокъ Днѣпра до него, которого Чернякъ, низше Томаковки зъ обозомъ найшедши, гди отдалъ ему листъ отъ старшини о томъ писаній, тогда заразъ прибылъ къ нему и полковникъ Миргородскій Данило Апостолъ, зъ капитаномъ отъ Неплюева къ нему зъ тоею-жъ вѣдомостю присланимъ (занеже Неплюевъ зъ Гетманомъ былъ въ несогласіи, а съ полковникомъ Миргородскимъ въ любви зоставалъ). Якую жалостную вѣдомость Гетманичъ получивши, облился слезами и смиреннимъ сердцемъ вирекши тое, *«а що-жъ мой отецъ виненъ»*, скинулъ зъ себе злототканнія одежди и въ жалостнія чернія облеклся. Полковникъ Миргородскій зъ капитаномъ Неплюевимъ заразъ отъ Гетманича отъѣхалъ до обозу своего, потомъ вскорѣ и Гетманичъ до

полковника Миргородскаго прибувши, знаючи тое, же уже ему наказное гетманство вручено, просилъ покорне полковника, абы велѣлъ войску рушати. По котораго желанію заразъ рушивши тягнули спѣшно до Кодаку, а Неплюевъ назадъ зъ войскомъ своимъ остался о миль килко. Гди зась притягнули до Кодаку, тогда Гетманичъ, Черняка назадъ отправивши, писалъ чрезъ него до милостивого пана Князя Голицина (аще якойсь отъ него ку себѣ сподѣваючися милости) такій листъ свой:

Милостивій мой и особливій добродѣю!

Яковими двойма такъ далеце нужними и неудобозносними приневоленій и приведеній до того зосталемъ причинами, же, и недождавши Пресвѣтлѣйшихъ и Державнѣйшихъ Великихъ Государей Ихъ Царскаго Величества указу, зъ ихъ же Царскаго Пресвѣтлаго Величества ближнимъ околничимъ и воеводою и намѣстникомъ Карачевскимъ Леонтіемъ Романовичемъ Неплюевимъ, порознитися и передомъ его, не безъ вѣдома однакъ и совѣту зъ нимъ же, зъ полковниками и всѣмъ войскомъ при мнѣ въ теперешной службѣ и походѣ будучимъ, знизу прибути тутъ до Кодаку мусѣлемъ. Зъ умыслу покорне о томъ и яко найскорѣй доношу Вашой Княжой Велможности, милостивому и особливому добродѣеви. Першая, ижъ крайній недостатокъ у всего войска наступилъ борошенного запасу, для которого передомъ сами мало не всѣ Переяславскіе, Миргородскіе и Прилуцкіе полчане одійшли зъ войска до домовъ своихъ, а за тими и осталніе всѣ городовіе, и охочихъ полковъ згола южъ борошна немаючи, голодомъ притѣсненіе, немогли болше держатися. Другая, зъ донесеной мнѣ вѣдомости проразивтой мое сердце, и ажъ до смерти мя сокрушаючой, що ся такъ нагле и нечаемо надъ милимъ родителемъ и добродѣемъ моимъ стало. А заисте впередъ

было сподѣватися подлугъ Бозской на всѣхъ живущихъ вироку смерти, а нежели таковой отмѣни и трафунку родичеви моему; поневажъ всему свѣту явно и вѣдомо, а надто самъ Всевидѣцъ свѣдитель Богъ, якъ чрезъ всѣ лѣта гетманства своего до сего часу вѣрне и зо всѣхъ мѣръ щире служилъ и радѣлъ Великимъ Государемъ своимъ, безъ найменшого преслушанія въ всякомъ дѣлѣ, волѣ и повелѣнія ихъ Монаршого. Хиба зъ тихъ же побочнихъ и подручнихъ, безъ боязни Божой давно на здорове его чигаючихъ, наущеніемъ ворога ненавѣстника діявола добра людскаго, мѣлъ би хто плоннія якія наносити клевети; лечъ для его родича и добродѣя моего досить постоянно дознанной верности и многихъ у Найяснѣйшого маестату Монаршаго заслугъ, негодилобся вѣри и мѣсца жаднимъ давати клеветамъ и враждебнимъ наносамъ. Бо и що колвекъ въ рядахъ своихъ звиклъ былъ прекладати; нежели би, уховай Боже, Монаршому изволенію противно, идучи; овшемъ по должности своей, Имъ же Пресвѣтлѣйшимъ Монархомъ всякого добра хотячи, и о цѣлость отчизни своей, до управленія подъ Високодержавною Монаршею рукою полѣценой, старатися покорне, а непрекословно завше словесними и листовними совѣтами доносивалъ свои зданя. Ово згола всѣмъ сердцемъ и душою имъ далѣй, на болшую милость и призрѣніе себѣ и намъ дѣтемъ своимъ, усиловалъ и тоей былъ надѣи заслужитись; а не на тую, якая теперь (ахъ болѣзная зъ подавленемъ и въ потомнія часы у посторонніхъ краяхъ быти муситъ) поткала его же лживость. Ежели-жъ ишло о урядъ, же южъ на ономъ же, уставичними турбаціями и трудностями приходячи въ подешлость лѣтъ, здоровемъ послабѣлъ, и било бъ о томъ виразная Монаршеская, хочъ бы и давнѣй воля, аби зложилъ, певне би нестоялъ о тое; быле бы честно, якъ за правди годилося и пристояло; а не такъ, якъ теперь нагле и гвалтовне зъ оного чрезъ своихъ подручнихъ килкохъ особъ зсаженний есть. Освѣдчавъ

онъ же родичъ и добродѣй въ томъ свою поволность чрезъ певного свѣдителя околничого, его милости Леонтія Романовича Неплюева, же на указъ Монаршій готовъ былъ доброволне здати гетманство, яко по совѣсти своей околничій его милость визнаетъ.— Яко-жъ колвекъ южъ сталося, все судбамъ Бозскимъ и попущенію зъ волѣ Его праведной причитаючи, любо би мнѣ надеръ тяжкимъ болемъ и неутоленимъ жалемъ на сердцу и на всемъ здоровю моемъ зраненому, до роспачи и отчаянія, якого въ такомъ разѣ и отдѣлности теперешной, приходити мусѣло, лечъ, якъ по вѣрномъ и щиромъ радѣніи родича и добродѣя моего, зъ едномислной обрадѣ зъ Вашею Княжею Велможностію посполу, зъ околничимъ его милостію Леонтіемъ Романовичомъ Неплюевимъ зосталемъ виправленъ на нинѣшную Государскую военную службу; такъ вѣрне правимъ сумленемъ и душею, якое все справуючій Богъ Господь подавати рачилъ повожене, отправовати оную до конца живота при неотмѣнной и непорушной вѣрности, Имъ же Пресвѣтлимъ щасливе намъ панукочи Монархомъ служити обовязуючися, хочъ безъ додержаня термѣну для описанихъ причинъ зъ далшого мусѣлемъ зійти мѣсца, лечъ негде индей але тутъ же и прочіимъ милой отчизнѣ приближилемъ. Отколь нижайшое мое, горкима заливаючись слезами, заношу до Вашой Княжой Велможности челобите и прозбу. Умилосердися милостивій и особливій мой добродѣю, и по своей висоцебачной премудрой увазѣ, продкуючи надъ всѣхъ у Наяснѣйшаго Престола Монаршого превзятою повагою и достоинствомъ, рачъ въ такомъ нагломъ трафунку цѣлость здоровья милого родича моего и самой родителки зъ женами и дѣтми нашими, яко теперь въ порозненю зостаемъ своимъ защити ти патронствомъ и охороною, и не допусти злословимъ людемъ, зъ тихъ же подручнихъ, которіе бы враждою и незбожною завзятостію наступовати, абы своей въ конецъ могли дополняти злости. А яко бимъ и я отсуля до еднокупного

зъ милимъ родичомъ и домовствомъ при своей цѣлости здоровя прійти моглъ зъедночения, где будетъ воля и указъ Монаршій певній и безпечній указати и подати способъ; за якое зъ христіянского политованясь оказане надъ ними въ такомъ утрапеню крайней милости и добродѣйства, дабы и самъ Ваша Княжая Велможность въ день страшнаго предстателства нелицемѣрного Судіи, кгди прійдетъ всѣмъ воздати по дѣломъ, получилъ желаемую милость.

Вашей Княжой Велможности мого милостивѣйшаго пана и добродѣя нижайшій подножокъ нещасливій синъ гетманскій Григорій Ивановичъ.

Которій то листъ Гетманичовъ, по вичитаню у Голицина, отданъ отъ него старшинѣ енералной. У Кодаку постояло войско зъ наказнимъ Гетманомъ полковникомъ Миргородскимъ потоль, поколь зъзаду прибылъ Неплюевъ зъ войскомъ своимъ, до которого кгди жалостній прибылъ Гетманичъ зъ покорнимъ уклономъ и положилъ предъ нимъ пѣрначъ полковничій и бунчукъ наказнаго гетманства, теди Неплюевъ, гордо до него вирекши: «*здравстуй Кгриша!*», велѣлъ его заразъ до палатки, ему уже наготованной, взяти и тѣсніе на ноги кайдани зложити. И такъ бѣдній гетманичъ, що предъ тимъ предъ своими людми хвалился (яко богачъ евангелскій о раззореніи старихъ и о созданіи новихъ житницъ пекшійся) ѣхати въ Украину по гетманску позлащенною каретою, ново тогда зъ Гданска зъ шестма фризами драго куплеными припровоженою, всего того надъ надежду отстрадавши нищетно и бѣдно, въ тѣсніе и некончаеміе недружескіе достался узи.—А обозъ его гетманичовъ со всѣми вещми и богатстви забралъ Неплюевъ до своей ласки и протекціи. Въ тихъ дняхъ и бунтъ всчался былъ въ полку Прилуцкомъ, въ которомъ полчане тамошніе для причинъ нѣякихсь и полковника своего Лазаря Горленка еще зъ

нѣсколкими человѣки забили. По такихъ дѣяніяхъ наказаній Гетманъ полковникъ Миргородскій отъ Кодаку, розставшися зъ Неплюевымъ, рушилъ зо всѣмъ войскомъ Козацкимъ городовимъ и охотницкимъ до Переволочной, а тамъ Днѣпръ преправивши, и войска, где кому належало, роспустивши, самъ прибилъ до Сорочинецъ въ домъ свой, а Неплюевъ, чи низше, чи вишше Кодаку негдѣсь Днѣпръ преправивши, одійшолъ зъ гетманичомъ вязнемъ и зъ войскомъ своимъ до своей въ Сѣвскъ резиденціи. Войска тежъ главніи Московские и Козацкіе, зъ княземъ Голициномъ бывшіи на Кодаку, где бродъ Буцкого, чрезъ килко недель стоявшіе, по взятю Гетмана Самойловича зъ синомъ Яковомъ мало били забунтовались, на Коломаку-жъ и въ полку Гадяцкомъ Кіяшку ассаула войскового забили. Потомъ за позволенемъ Монаршимъ грамотнимъ, до старшини и всего войска Козацкого писаннимъ, учинили на избраніе нового Гетмана чорную, албо общую раду, вієхавши зъ обозу своего въ поле на пространство, на которой подлугъ звичаевъ и правъ давнихъ волними голосами избрали и поставили себѣ Гетманомъ ассаула енералного Іоанна Стефанова Мазепу іюля въ 25 день.

Тотъ Мазепа откуду и якого былъ рода, и якимъ способомъ, и отколь прибилъ до Гетмана Самойловича и у него, яко человѣкъ цѣкавій и довцѣпній, на ласку скоро заслужился и въ чинъ ассаулства енералного достигнулъ, о томъ прежде въ роздѣлѣ 14-мъ коротко написалося; а теперь при постановленю его Гетманомъ якіе отъ Пресвѣтлѣйшихъ Монарховъ прислани и въ радѣ всему войску Козацкому читани древнія права и волности (якъ было и за Хмелницкого) войска Запорожского и всего народа Малороссійского, ствержаючіе статьи, тіи зде полагаются.

Статьи Коломацкія, отъ Великихъ Государей и Всероссійскихъ Самодержцовъ при обраню на гетманство Мазепи войску Запорожскому и всему народу Малороссійскому даннія року отъ сотворенія свѣта 7195, а отъ Рождества Христова 1687 іюля во 25 день.

Божіею Милостію Пресвѣтлѣйшіе и Державнѣйшіе Великіе Государи, Цари и Великіе Князи Іоаннъ Алексѣевичъ, Петръ Алексѣевичъ и Великая Государиня Благовѣрная Царевна и Великая Княжна Софія Алексѣевна, всея Великія и Малія и Бѣлія Россіи Самодержци, и многихъ государствъ и земель Восточнихъ и Западнихъ и Сѣверныхъ отчичи и дѣдичи и наслѣдники и Государи и обладатели, Ихъ Царское Пресвѣтлое Величество, указали сіи написанніе пункты написать и отдать народу въ обозѣ на рѣчкѣ Коломаку новообраному войска Запорожского обѣихъ сторонъ Днѣпра Гетману Ивану Мазепѣ и старшинѣ и полковникомъ и всему войску Запорожскому и народу Малороссійскому. Для того, сего настоящаго 1685 году, по ихъ Великихъ Государей, Ихъ Царскаго Пресвѣтлого Величества, указу, будучи на Ихъ Великихъ Государей службѣ, въ болшомъ полку, въ Кримскомъ походѣ, ближній бояринъ и намѣстникъ Новгородской и царственнія болшія печати и государственнихъ великихъ и посолскихъ дѣлъ оберегатель и болшого полку дворовой воевода князь Василей Василевичъ Голицинъ съ товарищи писалъ къ нимъ Великимъ Государемъ, къ Ихъ Царскому Пресвѣтлому Величеству, изъ обозу съ рички Килчени, іюля 8 дня нинѣшняго-жъ 1685 году, что сего-жъ іюля во третій день Ихъ Царского

Пресвѣтлого Величества подданніе войска Запорожскаго, старшина и полковники: генералной обозной Василей Бурковской, судья Михайло Вуехѣевичъ, писарь генералній Сава Прокоповъ, асаулъ генералной Иванъ Мазепа, Константинъ Солонина, Яковъ Лизогубъ, Григорій Гамалѣй, Дмитрій Райча, Степанъ Забѣла, Василей Кочубей, подали ему ближнему боярину и оберегателю и дворовому воеводѣ, князю Василію Василіевичу за себя и за все войско Запорожское челомбитную за руками своими въ измѣнѣ и во многомъ неистовствѣ предъ ними Великими Государи, предъ Ихъ Царскимъ Пресвѣтлимъ Величествомъ, войска Запорожского Гетмана Ивана Самойлова, и били челомъ имъ Великимъ Государемъ, Ихъ Царскому Пресвѣтлому Величеству, чтобъ онъ, ближній бояринъ и оберегатель и дворовой воевода князь Василей Василіевичъ Голицинъ, послалъ ту ихъ челомбитную къ нимъ, Великимъ Государемъ и Великой Государинѣ, къ Ихъ Царскому Пресвѣтлому Величеству; и онъ, ближній бояринъ и оберегатель и дворовой воевода, ту ихъ заручную челомбитную принявъ у нихъ, послалъ къ Нимъ, Великимъ Государемъ, и къ Великой Государинѣ, къ Ихъ Царскому Пресвѣтлому Величеству, и писалъ къ нимъ Великимъ Государемъ, чтобъ отъ того, отъ чего Боже сохрани, во всей Малой Россіи не учинилось какое замѣшаніе.

Іюля въ 25 день Великихъ Государей, Ихъ Царского Пресвѣтлого Величества, въ грамотѣ къ нему ближнему боярину и оберегателю и дворовому воеводѣ къ князю Василію Василіевичу зъ товарищи, по той его вишпомянутой отпискѣ и по челомбитю войска Запорожского старшини и полковниковъ, писано, чтобъ онъ, ближній бояринъ и оберегатель и дворовой воевода князь Василей Василевичъ, призвавъ къ себѣ Ихъ Царского Пресвѣтлого Величества подданихъ, войска Запорожского вишепомянутую старшину и полковниковъ, обознаго Василія Бурковского съ товарищи и все войско Запорожское, сказалъ имъ Ихъ Царского

Пресвѣтлого Величества милостивой указъ, что они Великіе Государи, Ихъ Царское Пресвѣтлое Величество, помянутому ихъ челобитю Гетману Ивану Самойлову, будь онъ имъ старшинѣ и всему войску Запорожскому негоденъ, быть у нихъ Гетманомъ не указали, и указали у него свое Царского Пресвѣтлого Величества знамя и булаву и всѣ клейноти отобрать и послать его въ свои Великихъ Государей Великороссійскіе городи, а на него мѣсто Гетманомъ учинить, ково они и старшина и войско Запорожское излюбятъ и волними гласи оберутъ; а сказавъ имъ Ихъ Великихъ Государей, Ихъ Царского Пресвѣтлого Величества, указъ о посилкѣ его Иванове въ Великороссійской въ которой городъ пристойно такожъ и о дѣтяхъ и свойственикахъ его и о обраніи нового Гетмана, велѣно ему, ближнему боярину и оберегателю и дворовому воеводѣ князю Василю Василевичу, съ товарищи учинить по своему разсмотрѣнію, какъ ихъ Господь Богъ вразумитъ и наставитъ. А какову къ нимъ Великимъ Государемъ, къ Ихъ Царскому Пресвѣтлому Величеству, прислалъ онъ, ближній бояринъ и оберегатель и дворовой воевода, войска Запорожского старшини за рукою челомбитную Бѣлорускому писма, и съ той ихъ челомбитной присланъ къ нему, ближнему боярину и оберегателю и дворовому воеводѣ, списокъ.

И то Ихъ Великихъ Государей Ихъ Царского Пресвѣтлого Величества милостивой указъ войска Запорожского старшинѣ и полковникомъ и всему войску Запорожскому обявленъ, и Великихъ Государей, Ихъ Царскаго Пресвѣтлого Величества, та вишепомянутая грамота прочтена, и Гетманъ отъ уряду отставленъ, и войсковіе клейноти въ обозъ ближняго боярина и оберегателя и дворового воеводи приняти.

И старшина и полковники и все войско Запорожское, вислушавъ тотъ Ихъ Царского Пресвѣтлого Величества милостивой указъ, обрадовались, и на ихъ Государской премногой и неизрѣченной милости били челомъ и говорили,

что они ради за нихъ Великихъ Государей умирать и кровь свою проливать, и въ подданствѣ у нихъ Великихъ Государей у Ихъ Царского Пресвѣтлого Величества бити вѣрно, соблюдая свое крестное цѣлованіе, навѣки, непремѣнно.

И ближней бояринъ и оберегатель и дворовой воевода князь Василей Василевичъ съ товарищи имъ говорили, чтобъ Великіе Государи, Ихъ Царское Пресвѣтлое Величество, пожаловали ихъ войска Запорожского старшину и полковниковъ и все войско Запорожское, велѣли имъ здѣсь въ войску въ обозѣ на рѣчкѣ Коломаку учинить по ихъ войсковимъ правамъ раду, и на той радѣ обрать Гетмана, кого они межъ себя излюбятъ, волними гласи.

А какъ они Гетмана изберутъ, и Великіе Государи, Ихъ Царское Пресвѣтлое Величество, указали имъ на радѣ прочесть статьи, какови были дани по указу отца Ихъ Великихъ Государей, блаженнія и вѣчно достойнія памяти Великого Государя царя и Великого Князя Алексѣя Михайловича, всея Великія и Малія и Бѣлія Россіи Самодержца, прежде бывшему Гетману Богдану Хмелницкому и всему войску Запорожскому, на которихъ статяхъ былъ онъ, Гетманъ Богданъ Хмелницкій и все войско Запорожское, подъ Его Царскаго Величества Самодержавною високою рукою въ подданствѣ, а нинѣ Великіе Государи, Ихъ Царское Пресвѣтлое Величество, по ихъ челомбитю учинить нѣкоторыя и вновь статьи ко утвержденію, и доброму состоянію, и цѣлости всего войска Запорожского и народа Малороссійского повелѣли.

А какъ они Гетмана оберутъ и тому новообранному Гетману, имъ, Пресвѣтлѣйшимъ и Державнѣйшимъ Государемъ Царемъ и Великимъ Княземъ Іоанну Алексѣевичу, Петру Алексѣевичу и Великой Государынѣ Благовѣрной Царевнѣ и Великой Княжнѣ Софіи Алексѣевнѣ, всея Великія и Малія и Бѣлія Россіи Самодержцемъ и многихъ государствъ и земель Восточнихъ и Западнихъ и Сѣвернихъ

отчичемъ и дѣдичемъ и наслѣдникомъ и Государемъ и обладателемъ и Ихъ Царского Пресвѣтлого Величества наслѣдникомъ, на вѣчное и вѣрное подданство, по Святой Еvангелской непорочной заповѣди Господней, учинить обѣщаніе и цѣловать Святой и Животворящей Крестъ Господень, и быть ему Гетману и енералной старшинѣ и полковникомъ и всему войску Запорожскому и народу Малоросійскому у нихъ Великихъ Государей, у Ихъ Царского Пресвѣтлого Величества, и у Ихъ Государскихъ наслѣдниковъ въ вѣчномъ подданствѣ неотступно, помня свое обѣщаніе и крестное цѣлованіе въ прежнихъ своихъ правахъ и волностяхъ, по прежнимъ Ихъ Царского Пресвѣтлого Величества милостивимъ жалованнимъ грамотамъ, какови были дани прежнему Гетману Богдану Хмелницкому и иннимъ Гетманомъ и всему войску Запорожскому и народу Малороссійскому.

И старшина и полковники, обозной Василей Бурковской съ товарищи и все войско Запорожское, на милость Великихъ Государей Ихъ Царского Пресвѣтлого Величества били-жъ челомъ и говорили, что они по указу и по изволенію Ихъ Царскаго Пресвѣтлого Величества на прежнихъ и на нинѣшнемъ обраніи гетманскомъ, положеннихъ пунктахъ вѣчнимъ у нихъ Великихъ Государей, у Ихъ Царского Пресвѣтлого Величества, подданствѣ быть всеусердно и всепокойно ради, и по указу Ихъ Царского Пресвѣтлого Величества учиня раду по ихъ войсковимъ правамъ и обрати Гетмана, тѣхъ статей съ нимъ новообранимъ Гетманомъ служить будутъ и руками своими онъ Гетманъ и они подпишутъ. Іюля въ 25 день сего-жъ настоящаго 1685 году духовнія особи, на сію раду призваннія и войска Запорожскаго старшина и полковники и все войско Запорожское учинили о обраніи нового Гетмана раду. И на той радѣ, по указу Великихъ Государей Ихъ Царского Пресвѣтлого Величества, были бояре и воеводи:

Ближней бояринъ и болшаго полку дворовой воевода и

царственнія большія печати и государственнихъ великихъ и посолскихъ дѣлъ оберегатель и намѣстникъ Новгородской князь Василей Васил͡іевичъ Голицинъ,

Ближней бояринъ и воевода и намѣстникъ Псковской Алексѣй Семеновичъ Шейнъ,

Ближней бояринъ и воевода и намѣстникъ Чернѣговскій князь Володимеръ Дмитріевичъ Долгоруковъ,

Ближней бояринъ и воевода и намѣстникъ Бѣлогородскій князь Константинъ Осиповичъ Щербатовъ,

Околничей и воевода и намѣстникъ... князь Данила Афанасіевичъ Борятинской,

Ближней околничій и воевода и намѣстникъ Серпуховской Венедиктъ Андреевичъ Змеевъ,

Думной дворянинъ и воевода Иванъ Юрьевичъ Леонтіевъ,
Думной генералъ Агей Алексѣевичъ Шепелевъ,
Столникъ и воевода князь Борисъ Евфиміевичъ Мишецкой,
Думной дякъ Емелянъ Игнатевичъ Украинцовъ,

И дяки тѣхъ розрядовъ полковъ своихъ Ихъ Царского Пресвѣтлого Величества со многочисленними конними и пѣшими ратними людми. И того-жъ числа изволеніемъ Великихъ Государей и Великой Государини, Ихъ Царскаго Пресвѣтлого Величества, духовнія особи и войска Запорожского старшина и полковники, генералной обозной Василей Бурковской съ товарищи и все войско Запорожское, по своимъ правамъ и волностямъ, волними голосами обрали Гетмана Ивана Степановича Мазепу.

И ближней бояринъ и оберегатель и дворовой воевода князь Василей Васил͡іевичъ съ товарищи велѣли прежніе и новоприбавленніе пункты новообраному Гетману Ивану Степановичу и старшинѣ и всему войску Запорожскому въ радѣ вичесть и подписать имъ къ тѣмъ пунктамъ руки свои, и тѣ пункта имъ чтеть, а какъ пункта прочтили и руками своими подписали, и новообраный Гетманъ Иванъ

Степановичъ, Пресвѣтлѣйшимъ и Державнѣйшимъ Великимъ Государемъ Царемъ и Великимъ Княземъ Іоанну Алексѣевичу, Петру Алексѣевичу и Великой Государинѣ благовѣрной Царевнѣ и Великой Княжнѣ Софіи Алексѣевнѣ, всея Великія и Малія и Бѣлія Россіи Самодержцемъ и многихъ государствъ и земель Восточнихъ и Западнихъ и Сѣвернихъ отчичемъ и дѣдичемъ и наслѣдникомъ и Государемъ и обладателемъ и Ихъ Государскимъ наслѣдникомъ учинилъ на вѣчное и вѣрное подданство предъ Святимъ Евангеліемъ обѣщаніе, по святой непорочной Его заповѣди, на томъ, что имъ Гетману и генеральной страшинѣ и полковникомъ и всему войску Запорожскому и народу Малороссійскому быть подъ Ихъ Царскаго Пресвѣтлого Величества Самодержавною високою рукою и у наслѣдниковъ Ихъ Государскихъ въ вѣчномъ подданствѣ неотступно.

А статьи нижеизображенія сице въ себѣ содержатъ:

1.

О утвержденіи давнихъ правъ и волностей Хмелницкого войску Запорожскому и всему народу Малороссійскому.

Милости у Великихъ Государей и у Великой Государини, у Ихъ Царского Пресвѣтлого Величества, Гетманъ и войско Запорожское и народъ Малороссійскій просятъ, чтобъ имъ быти въ прежнихъ своихъ правахъ и волностяхъ и чимъ пожалованъ былъ прежній Гетманъ Богданъ Хмелницкій и тобы имъ все было потверждено Ихъ Государскими милостивими жалованними грамотами.

И Великіе Государи и Великая Государиня, Ихъ Царское Пресвѣтлое Величество, пожаловали обоихъ сторонъ Днѣпра Гетмана и старшину и полковниковъ и все войско Запорожское и народъ Малороссійскій правами и волностями

ихъ прежними, и милостивую свою Государскую жалованную грамоту дать ему Гетману о томъ повелѣли.

2.

О воеводахъ и президіяхъ въ Кіевѣ, въ Переяславлѣ, въ Черниговѣ, въ Нѣжинѣ и въ Острѣ, и чтобъ въ права и дѣла войсковія воеводи не втручались; аще же будетъ обида отъ служивихъ Малороссіяномъ, абы воеводи судили зъ притомностю Малороссійскихъ началнихъ и разумнихъ людей тутъ же; и о поборехъ Малороссійскихъ.

Гетманъ Богданъ Хмелницкій милости у Отца Ихъ Царского Величества блаженнія и вѣчно достойнія памяти, у Великаго Государя Царя и Великого Князя Алексѣя Михайловича, всея Великія и Малія и Бѣлія Россіи Самодержца, просилъ, чтобъ указалъ Онъ, Великій Государь, своимъ Царскаго Величества воеводамъ съ ратними людми быти въ Переяславлѣ, въ Нѣжинѣ и въ Чернѣговѣ, также и бывшимъ по немъ Гетманомъ о томъ въ пунктахъ Его Государской указъ писанъ же.

И отецъ Ихъ Государскихъ Величествъ блаженнія и вѣчнодостойнія памяти Великій Государъ, Его Царское Пресвѣтлое Величество, указалъ быти въ Малороссійскихъ городѣхъ своимъ Царского Величества воеводамъ и ратнимъ людемъ для оборони отъ непріятелей, и чтобъ впредь въ Малороссійскихъ городѣхъ замѣшанини и измѣни ни отъ кого ни какія не было; а именно: указалъ Онъ Великій Государь, Его Царское Пресвѣтлое Величество, быти воеводамъ въ прародителской своей Государской отчинѣ въ Богоспасаемомъ градѣ Кіевѣ, также въ Чернѣговѣ, въ Переяславлѣ и въ Нѣжинѣ и въ Острѣ; а въ права и волности козацкія и въ суды и ни въ какія дѣла воеводамъ вступаца не указалъ, какъ Кіевскому воеводѣ, такъ и иныхъ городовъ; а указалъ имъ имѣти началство надъ ратними людми, которіе въ тѣ городи

будутъ присланы во всякомъ строеніи на оборону; а естлибы хто всякаго чину жителей тѣхъ городовъ и мѣстъ, или селъ или деревень въ обидахъ отъ ратнихъ людей учнутъ бити челомъ Великому Государю и воеводамъ приносятъ челомбитнія, и по указу Великого Государя, Его Царского Пресвѣтлого Величества, судить тѣхъ ратнихъ людей воеводамъ; да при тѣхъ же судѣхъ указалъ быти во всякомъ городѣ, гдѣ живутъ воеводи, для великія правди и скорія росправи, изъ Малороссійскихъ жителей значнимъ и добримъ и разумнимъ людемъ, чтобъ вмѣстѣ съ воеводою были при тѣхъ судѣхъ и судили вправду и по суду и по сыску указъ чинили, какъ указъ Великого Государя, Его Царского Пресвѣтлого Величества, належитъ; и о поборехъ указалъ Великій Государь въ Малороссійскихъ городѣхъ быти по ихъ обыкновенію, какъ написано въ статьяхъ Гетмана Богдана Хмелницкого. А нынѣ Великіе Государи и Великая Государиня, щасливо государствующіе Ихъ Царское Пресвѣтлое Величество, указали сей отца своего государскій блаженнія и вѣчно достойнія памяти Великого Государя указъ подтвердить и быть ему непремѣнну.

И Гетманъ и вся старшина и войско Запорожское и народъ Малороссійскій на Ихъ Государской милости били челомъ и приняли то съ радостію.

3.

О зборѣ денегъ зъ поборовъ Малой Россіи въ казну Царского Величества, и о заплатѣ тими денгами всей старшинѣ и черни войска Запорожского подлугъ уложеня, а реестровимъ козакамъ быть поставлено тридцятомъ тисячамъ. Тутъ же и о маетностехъ архіепископскихъ, монастирскихъ, поповскихъ и панскихъ, въ якомъ мѣютъ зоставати состояніи подъ державцами своими, и о поборехъ зъ нихъ.

Чтобъ по прежнимъ постановленнимъ статьямъ Богдана

Хмелницкого войску реестровому, которіе будутъ всегда на службѣ Ихъ Царского Пресвѣтлого Величества было милостивое жаловане и заплата изъ Ихъ Царского Пресвѣтлого Величества казни.

И Великіе Государи и Великая Государиня Ихъ Царское Пресвѣтлое Величество о реестровомъ войскѣ указали говорить на радѣ и сколко быть войсковихъ козаковъ тисячамъ; а что въ той ихъ статьи написано, чтобъ войску была заплата изъ Ихъ Царского Пресвѣтлого Величества казни, и того въ тѣхъ статьяхъ Богдана Хмелницкого не положено, а положено, что быти поборамъ, гдѣ достоитъ собирать, въ скарбѣ Царского Пресвѣтлого Величества, и съ того збору давать на войско по реестру, кому что въ статьяхъ постановлено, и нынѣ тому быть такъ.

И Гетманъ и старшина и войско Запорожское на Государской милости били челомъ и то пріемлютъ, и постановили на сей радѣ давать по прежнему:

Гетману тисяча золотихъ червонихъ на годъ.

Писару войсковому и обозному по тисяча золотихъ Полскихъ.

На судей войсковихъ по триста золотихъ.

На писара судейского сто золотихъ.

На писара, да на хоружого полкового по пятидесяти золотихъ.

На хорунжого сотницкого тридцать золотихъ.

На бунчужного гетманского сто золотихъ.

На полковниковъ по сто ефимковъ.

На ассауловъ полковихъ по двѣстѣ золотихъ.

На ассауловъ войсковихъ по четиреста золотихъ.

На сотниковъ по сту золотихъ.

Реестровимъ Козакомъ быти тридцати тисячомъ человѣкомъ, а давать на человѣка по тридцать золотихъ Полскихъ;

А что въ которомъ полку будетъ козаковъ, и тому

чинить реестръ, а быть козакомъ реестровимъ, а впредь реестръ писать, которіе старіе козаки и многую службу служили, а чего старихъ козаковъ въ полкахъ въ тридцати тисячахъ не достанетъ, и въ то число принимать въ козаки мѣщанскихъ и поселянскихъ дѣтей; а на войско Запорожское на тридцятъ тисячъ быти поборовъ со всякихъ маетностей безъ вибору чей хто нибудь, кромѣ монастирей, и изъ тѣхъ поборовъ давати Великихъ Государей жалованя Гетману съ началними людми и козакомъ по прежнимъ утвержденнимъ статьямъ, а буде тѣхъ поборовъ столко Гетману и началнимъ людемъ и козакомъ на жалованe, противъ положеня сполна не достанетъ, и тѣ побори роскладивать по збору, сколко того збору будетъ. А у которихъ полковниковъ и началнихъ людей маетности есть, и на тѣ ихъ маетности жалованіе Великихъ Государей грамоти дани, и тѣхъ подданихъ полковникомъ и всякимъ началнимъ людемъ, за которими тѣ маетности есть, судити и приноси волни у нихъ принимать, и сѣна и дрова велѣть имъ на себя готовить, а побори съ нихъ на жалованe козакомъ собирати равно. А до митрополичихъ и архіепископскихъ и епископскихъ и до монастирскихъ подданихъ въ податяхъ на войско дѣла нѣтъ. А сего времени въ архіепископскія и въ монастырскія вотчини вновь никого не принимать, быть за ними старимъ подданимъ и учинить имъ перепись и книги, сколко за митрополитомъ и за архіепископомъ и за монастыри въ отчинахъ ихъ подданыхъ. А изъ мужиковъ въ реестръ въ козаки не писать и не принимать. А съ протопопскихъ и поповскихъ маетностей побори на козаковъ имать противъ уложеня козацкихъ маетностей. А изъ городовъ всякіе доходи имать по ихъ правамъ, а генералной бы старшинѣ и знатнихъ и заслуженихъ особъ маетностямъ отъ всякихъ войсковихъ поборовъ быти свободнимъ и ничого съ нихъ въ скарбъ войсковой не имать.

И Великіе Государи и Великая Государиня, Ихъ Царское Пресвѣтлое Величество, пожаловалъ повелѣли тому быть по ихъ челомбитю и по прежнему и по нинѣшнему своему Государскому указу и повелѣнію.

4.

О заслужонихъ особахъ чести дворянской, о деревняхъ и мелницахъ, имъ наданихъ и грамотами стверженихъ; также о грамотахъ, старшинѣ и значнимъ особамъ войсковимъ даннихъ, чтобы ихъ Гетманъ не отбиралъ отъ нихъ и не нарушилъ указу Монаршого.

Какъ напередъ сего заслуженіе пожаловани были честію дворянскою, чтобъ они при томъ же чину и чести пребывали; а которіе впредь заслужатъ, а Гетманъ и старшини бити челомъ объ нихъ Великимъ Государемъ, Ихъ Царскому Пресвѣтлому Величеству, учнутъ, и чтобъ Царское Пресвѣтлое Величество и тѣхъ тою-жъ дворянскою честію изволилъ пожаловать. А кому Гетманъ и старшина за услугу дадутъ мелницу или деревню, или хто у ково купитъ и универсалъ свой на то дастъ, и они Великимъ Государемъ, Ихъ Царскому Пресвѣтлому Величеству, бити челомъ учнутъ, въ потверженіе того Ихъ Государскихъ жалованнихъ грамотахъ и чтобъ Царское Пресвѣтлое Величество пожаловали ихъ, повелѣли имъ на тѣ маетности и свои Царского Пресвѣтлого Величества дать милостивія жалованнія грамоти.

И Великій Государь и Великая Государиня, Ихъ Царское Пресвѣтлое Величество, пожаловали ихъ по тому ихъ челомбитю и кому дани будутъ Ихъ Царскія жалованнія грамоти, и по тѣмъ жалованимъ грамотамъ тѣми мелницами и деревнями имъ владѣть непремѣнно, а Гетману тѣхъ грамотъ у нихъ не отнимить, и ихъ государского милостивого указу ничѣмъ не нарушивать, также какія жалованнія

грамоти дани будутъ кому старшинѣ и значнимъ особамъ войсковимъ и тѣмъ Ихъ Государскимъ жалованимъ грамотамъ быть въ своей же силѣ и Гетману тѣхъ грамотъ у нихъ не имать.

И Гетманъ и старшина и все войско Запорожское на Ихъ Государской милости били челомъ и приняли то съ радостію.

5.

О послахъ, посланникахъ и гонцахъ Царскаго Величества, чрезъ Малую Россію ѣздити мѣючихъ, чтобъ сами кватеръ не занимали и подводъ не брали; также о посланникахъ гетманскихъ къ Москвѣ, чтобъ въ нужнѣйшихъ войсковихъ дѣлехъ надъ чтири рази въ годъ болшъ не посилано; а иннія вѣдомости и дѣла ненужнія посилать къ Москвѣ на писмахъ чрезъ почту.

Чтобъ Царского Пресвѣтлого Величества посли и посланники и гонци во дворехъ козацкихъ не становились и подводъ у сотниковъ и у атамановъ и у товарищей войсковихъ насилствомъ не брали, а чтоби впредъ двори имъ отводили и подводи давали старшина городовая, а самибъ они насилствомъ на дворехъ не становились, и по дворамъ подводъ себѣ не брали, а у ково подводи возмуть, и тѣ подводи отпускали назадъ безъ задержанія.

И Великіе Государи и Великая Государиня Ихъ Царское Пресвѣтлое Величество указали о тѣхъ постоянихъ дворехъ и о подводахъ быть по ихъ челомбитю, и тѣ подводи подъ посланнихъ Царского Пресвѣтлого Величества ѣдучихъ съ Москви и назадъ возвращающимся давать въ городѣхъ полковникомъ и старшинѣ, кому о томъ вѣдать належитъ по подорожнимъ, какъ и нинѣ тѣ подводи въ городѣхъ даются, а посланцамъ быть отъ Гетмана къ

Великимъ Государемъ, къ Ихъ Царскому Пресвѣтлому Величеству, посланимъ къ Москвѣ въ годъ по три и по четири прiѣздя для самихъ нужнихъ войсковихъ дѣлъ, и чтоби при тѣхъ посланцахъ челяди быть за значними особи по три, по чтири человѣка, а болше того не посилать, а о не нужнихъ дѣлехъ и о всякихъ вѣдомостяхъ писать къ Великимъ Государемъ чрезъ почту.

И Гетманъ и старшина и полковники и все войско Запорожское на Государской милости били челомъ и то приняли.

6.

По смерти гетманской, или иного ради якового случая, о обираню нового Гетмана; также о клейнотахъ войсковихъ: то есть знамьи, булавѣ, печатѣ и литаврѣ.

Били челомъ Великимъ Государемъ, Ихъ Царскому Пресвѣтлому Величеству, старшина и войско Запорожское, когда изволенiемъ Божiимъ случится Гетману смерть или ино что, чтобъ Великiе Государи пожаловали ихъ велѣли имъ обрати Гетмана по ихъ правамъ, и чтобъ съ Ихъ Государского милосердiя дани были въ войско Гетману войсковiе клейноти: знамя, булава, печать и литаври.

И Великiе Государи и Великая Государиня, Ихъ Царское Пресвѣтлое Величество, пожаловали велѣли о обиранiи Гетмана бить по прежнимъ ихъ правамъ и волностямъ, съ вѣдома, Великихъ Государей, Ихъ Царского Пресвѣтлого Величества, а безъ челомбитя и безъ указу Великихъ Государей, Ихъ Царского Пресвѣтлого Величества, и старшинѣ и всему войску Запорожскому Гетмана не обирать, также и отъ гетманства не отставливать; а клейноти, знамя и булава и печать и литаври держать въ бережене, а буде случится тому истера и въ то мѣсто присланы будутъ отъ

Ихъ Царского Пресвѣтлого Величества, войсковіе клейноги.

И Гетманъ и старшина и все войско Запорожское на милость Ихъ Царское Пресвѣтлого Величества били челомъ и приняли съ радостію.

7.

О листахъ къ Гетману отъ розних Государей и окрестнихъ бывати мѣючихъ, и о еже Гетману зъ жадними Государи безъ вѣдома своихъ Государей не имѣть писменнихъ корреспонденцій; также и о содержаніи союза зъ Поляки учиненного и закрѣпленного; и о осторожности отъ бѣсурманъ и опромислахъ военнихъ надъ ними; тутъ же и о Запорожцахъ, и о заплатѣ имъ борошенной и денежной, и якъ зъ панствомъ Кримскимъ жити.

Чтобъ повелѣно было имъ отъ окрестнихъ Государей всякіе присилніе листи принимать и присилать, а прочитавъ, до Великихъ Государей отсилать, и отъ себя би имъ къ нимъ не писать.

И Великіе Государи и Великая Государиня, Ихъ Царское Пресвѣтлое Величество, указали въ тоіи статьи Гетману и всему войску отказать, потому что и прежнимъ Гетманомъ ни съ которими государи такихъ ссилокъ чинить не велѣно для того, что отъ того чинятца въ Малороссійскихъ городѣхъ многія ссори; также и нинѣ Гетману и всей старшинѣ къ Полскому Королю и къ инимъ Государемъ и къ Кримскому Хану ни о чемъ не писать и не посилать; а естли отъ которихъ Государей, или отъ Хана Кримского, будутъ къ нимъ писма, и тѣ писма принять имъ присилать къ Великимъ Государемъ къ Москвѣ въ приказъ Малія Россіи, а отъ себя имъ противъ тѣхъ писемъ ни къ кому ничего не писать. При томъ же вѣчной миръ и союзъ у Великихъ Государей, у Ихъ Царского Пресвѣтлого Величества, съ Королевскимъ Величествомъ Полскимъ учиненній, ему Гет-

ману и всей старшинѣ и всему войску Запорожскому и народу Малороссійскому содержать крѣпко и ничимъ не нарушить и доволствоватца тѣми городами съ принадлежностми ихъ, которіе въ договорехъ имянно и пространно изображени. А что по тѣмъ же договорамъ уступлено въ сторону Королевскаго Величества Полского, и въ тѣ мѣста невступатца, и къ нарушенію договоровъ никакія причини не давать. А на какови вѣчріе договори у Царского Пресвѣтлого Величества съ Королевскимъ Величествомъ Полскимъ поставлени и съ тѣхъ договоровъ списки къ прежнему Гетману отъ Великихъ Государей послани и нинѣ они въ войсковой канцеляріи обрѣтаются. А еслибъ чрезъ тотъ же вѣчного миру договоръ съ Полской сторони на Малороссійскій край показалась какая противность, и имъ о томъ писать къ Великимъ Государемъ, а самимъ нарушенія ни какова не дѣлать. А для защищенія Великороссійскихъ и Малороссійскихъ городовъ отъ наступленія Хана Кримскаго держать имъ полки въ пристойнихъ мѣстехъ и имѣть всякую осторожность для запертя самого Криму и промислу надъ городками Кизикерменомъ и надъ иними, въ приключающееся время по указу Ихъ Царского Пресвѣтлого Величества посилати имъ войско, а именно въ Сѣчу и иннія тамошнія мѣста, и надъ городками и подъ Очаковомъ чинить всякой воинской промислъ, а Великіе Государи, Ихъ Царское Пресвѣтлое Величество, и тѣмъ Малороссійскимъ войскамъ изъ Великороссійскихъ городовъ рати, смотря по времени, посилать укажутъ же. Также и Запорожцовъ держать въ прежнихъ мѣстахъ и борошенъ и плату къ нимъ на всякой годъ посилать непремѣнно, почему тѣмъ Запорожцамъ бывала дача при прежнихъ Гетманахъ, и тое борошенъ и денги отсилать къ нимъ на самой Кошъ Запорожскій; а миру Запорожцовъ зъ Кримомъ и зъ городками никогда не имѣть и остерегать того накрѣпко, чтобы изъ Малороссійскихъ городовъ въ Кримъ зъ торгами и зъ запасами и зо всякого живностію

не ѣздили и лошадей въ Кримъ не продавали.

И Гетманъ и старшина и полковники и все войско Запорожское тотъ Ихъ Государской указъ приняли и обѣщались содержать твердо.

8.

О войскахъ Царского Величества, кгди итимутъ на войну чрезъ Малую Россію, то чтобъ въ козацкихъ дворахъ не становились, волностей козацкихъ не отнимали, мужиками и измѣнниками не називали, и въ проводники ихъ не имали; такъ же и Рускихъ давнихъ изъ Украины людей не вивозить; тутъ же о служивихъ и всякихъ людехъ въ Малую Россію убѣгаючихъ и укриваючихся.

А когда войска Ихъ Царского Пресвѣтлого Величества пойдутъ противъ непріятеля, и чтобъ они въ Украинныхъ городѣхъ въ козацкихъ дворехъ не становились, а становились би у мѣщанъ и волностей козацкихъ не отнимали и мужиками и измѣнниками ихъ не називали, и въ проводники ихъ не имали; такъ же и Рускихъ людей, которіе на Украину зашли давно, изъ Украини не вивозить; да и въ томъ на Украинѣ смута была великая, что съ Украини вибирали драгуновъ и бѣглихъ людей по многія лѣта, и то они чаятъ, что будто чинилось не по указу Великихъ Государей, Ихъ Царского Пресвѣтлого Величества.

И Великіе Государи и Великая Государиня, Ихъ Царское Пресвѣтлое Величество, ратнимъ людемъ въ козацкихъ дворехъ становитца не указали, а впредь становитца имъ у мѣщанъ и у мужиковъ; а кто учнетъ волности ихъ отимать и измѣнниками и мужиками називать, каковъ и тѣмъ Царское Пресвѣтлое Величество указали чинить по сиску наказаня. А бѣглецовъ зъ Малороссійскихъ городовъ, служивихъ людей боярскихъ и крестьянъ, которіе не похотя имъ Великимъ Государемъ, Ихъ Царскому Пресвѣтлому Величе-

ства, служить, а люди боярскіе и крестьяньня, своровавъ и учиня убійство, или разбой, или ино что своровавъ, или нехотя дать оборону Государямъ своимъ, бѣгаютъ на своевольство въ Нихъ Великихъ Государей Малороссійскіе городи, и тѣхъ бѣглецовъ и всякихъ чиновъ людей не принимать, и у себя ихъ не держать, и зъ Малороссійскихъ городовъ отдавать безо всякого задержанія; понеже отъ тѣхъ бѣглецовъ многія ссори походятъ и отъ того многая смута бываетъ; а на прежнихъ радахъ въ пунктахъ то укрѣплено и душами ихъ утвержено, что тѣхъ бѣглецовъ не принимать, а которіе обявлятца, и тѣхъ отдавать.

И Гетманъ и вся старшина и войско Запорожское то приняли и обѣщались сей Ихъ Государской указъ содержать твердо.

9.

О людехъ Малороссійскихъ, въ военное время побранныхъ и въ Великую Россію завезенныхъ.

Малороссійскихъ городовъ всякихъ чиновъ жители, которіе въ военнія времена поймани въ Великороссійскіе города въ полонъ, и тѣмъ быть въ тѣхъ городахъ, куда они завезени; а буде которій уйдетъ въ Малороссійскіе городи собою къ сродникамъ своимъ, или кто гдѣ жилъ въ прежнія свои мѣста, не учиня никакова воровства, и тѣмъ жить въ старихъ своихъ мѣстехъ по прежнему; а гдѣ кто жилъ, и буде збѣжитъ, своровавъ, и тѣхъ сыскавъ отдавать.

И Великіе Государи, Ихъ Царское Пресвѣтлое Величество, пожаловали велѣли быть сему по ихъ челомбитію.

10.

О гетманскихъ въ Украинѣ ссорахъ и ку измѣнѣ склонностяхъ, аби провѣдавши доношено Царскому Величеству зъ Украини.

Будетъ впредь которій Гетманъ, забывъ страхъ Божій

и Великихъ Государей премногую и неизрѣченную къ себѣ милость, учнетъ въ Малой Россіи городѣхъ чинити какія ссори, также какъ Ивашко Бруховецкій и иніе учинили, и имъ того межъ себя остерегать и провѣдывать, и о томъ писати къ Великимъ Государемъ, къ Ихъ Царскому Пресвѣтлому Величеству, а гетманскимъ никакимъ ссорамъ не вѣрить.

И Гетманъ и старшина и все войско Запорожское тотъ Ихъ Государской указъ приняли и обѣщались содержать твердо.

11.

Гетмана за его проступство (кромѣ измѣни), безъ вѣдома Царского Величества, не перемѣнять; также и Гетманъ старшини енералной, безъ вѣдома Царского Величества, перемѣнять не воленъ; а старшина всякую Гетману честь и послушаніе отдавати повинна.

Буде Гетманъ какую проступку учинитъ, опричъ измѣни, и его, безъ указу Великихъ Государей, Ихъ Царского Пресвѣтлого Величества, не перемѣнять; а укажутъ Великіе Государи о томъ сыскать и по сыску указъ учинить, по ихъ правамъ. Такъ же и Гетману старшини енералной, безъ воли и указу Ихъ Царского Пресвѣтлого Величества, не описався о томъ къ нимъ Великимъ Государемъ, съ уряду никого не перемѣнять же. А если которая старшина предъ Великими Государи, предъ Ихъ Царскимъ Пресвѣтлимъ Величествомъ, обявитца въ какой винности, такъ же и къ нему Гетману въ какомъ непослушаніи, и о томъ ему Гетману писати къ Нимъ, Великимъ Государемъ и Великой Государинѣ, къ Ихъ Царскому Пресвѣтлому Величеству, а Ихъ Царского Величества указъ о томъ присланъ къ нему будетъ. А генералной старшинѣ и полковникомъ и всякимъ урядникомъ быти ему Гетману во всякомъ послушаніи, и держа

къ нему честь и почитаніе, такожде яко бывало при прежнихъ Гетманахъ.

И Гетманъ и старшина и все войско Запорожское тотъ Ихъ Государской указъ приняли и обѣщались содержать твердо.

12.

О смертной казни тѣхъ людей въ Малой Россіи, отъ которихъ би между народомъ мѣли произойти якови ссори и смущенія.

А буде въ Малороссійскихъ городѣхъ учнутъ чинитца какія ссори отъ жителей, отъ кого ни есть, и Гетману и старшинѣ, потому-жъ того смотрѣть и остерегать на крѣпко, и о томъ писать къ Великимъ Государемъ, къ Ихъ Царскому Пресвѣтлому Величеству; а тѣхъ людей, отъ кого какія ссори въ Малороссійскихъ городѣхъ учинятца, унимать и наказивать и казнить смертію, по правамъ ихъ, какъ о томъ постановлено на прежнихъ радахъ.

И Гетманъ и старшина и все войско Запорожское тотъ Ихъ Государской указъ приняли.

13.

О мужикахъ, будникахъ и винокурахъ, своеволне въ Украинѣ козаками нарѣкшихся, и всякія бѣди и ссори между народомъ чинячихъ, и старихъ козаковъ бесчестячихъ; для якихъ своеволцовъ усмиреня, чтобы собранъ былъ и учиненъ полкъ комонній компанѣйскій охотній тисящній платній.

Вѣдомо Великимъ Государемъ, Ихъ Царскому Пресвѣтлому Величеству, учинилось, что великое междоусобіе и невинныхъ кровей розлитіе и въ полонъ христіяномъ отъ

бѣсурманъ похищеніе чинитца отъ своеволнихъ людей, которіе, забывъ страхъ Божій и свое обѣщаніе, затѣваютъ всякія ссорнія и смутнія слова, и отъ того чинятца великія бѣди; понеже, оставя они работи свои пахатнія мужики, будники, винокури, а отзиваютца козаками, и отъ того бѣди и разоренія чинятца великія, а правимъ козакомъ чинятъ безчестіе, и для того чтобъ учинить полковника и козаковъ, и при немъ бы быти тисячѣ человѣкомъ козакомъ реестровимъ, и будь гдѣ учинятца отъ кого какія шатости и измѣни, и ему полковнику тѣхъ своеволнихъ унимать по своимъ правамъ, какъ о томъ ихъ права належать, и давати тому полковнику тисяче человѣкомъ плату и договору на годъ, и чтобъ они стояли на устроеномъ мѣстѣ, гдѣ пристойно, по всѣмъ полкамъ на сей сторонѣ Днѣпра.

И Гетманъ и старшина и все войско Запорожское на ихъ Государской милости били челомъ и приняли то съ радостію и обѣщались содержать твердо.

14.

О людехъ Малороссійскихъ, чтобъ вина и табаку въ городи Великороссійскіе не возили и тайно не продавали, и тимъ не чинили перепони кабакамъ Царского Величества въ зборахъ денежнихъ; а по уговору волно на кабаки привозить вино и продавать аще требоватимутъ; а которіе люди Малороссійскіе поймани будутъ въ городахъ Великороссійскихъ зъ виномъ и табакомъ, тайно продаваемими, тихъ назадъ зовсѣмъ вислать, а въ другой разъ аще явятся зъ тимъ же товаромъ и тіе-жъ люди, то всѣ ихъ такіе товари забрать на Государя безденежно.

Малороссійскихъ городовъ жители пріѣзжаютъ въ Московское Государство и въ Украйніе городи и привозятъ вино и табакъ, и продаютъ всякимъ людемъ, и отъ того

кабацкимъ зборамъ чинитца поруха и недоборъ, и чтобъ учинить заказъ крѣпкой подъ жестокимъ наказаніемъ, чтобъ Малороссійскихъ городовъ жители всякихъ чиновъ вина и табаку къ Москвѣ и въ Украйніе городи и въ уѣзди отнюдь не возили и не продавали и тѣмъ би Великихъ Государей, Ихъ Царского Пресвѣтлого Величества, казнѣ порухи и недоборъ не чинили. А буде въ которіе Великороссійскіе городи, по уговору, надобно будетъ на кабаки вино и въ тѣ городи, по уговору, вино привозить волно.

И Гетманъ и старшина, сей статьи слушавъ, говорили, что они о томъ универсалы розошлютъ по всѣмъ городамъ; буде же хто Малороссійскіе жители зъ виномъ и съ табакомъ поймани будутъ въ Великороссійскихъ городѣхъ, и тѣхъ съ виномъ и съ табакомъ виcлать въ Малороссійскіе городи, а буде пріидутъ и пойманніе будутъ тѣ же въ другіе, и у нихъ имать то все на Великихъ Государей безденежно.

15.

О козацкихъ дѣдичнихъ, отческихъ, купленнихъ, вислуженнихъ и наданнихъ кгрунтахъ и имѣніяхъ всякихъ и пожиткахъ, что по смерти мужа жена и дѣти козацкіе всѣмъ тѣмъ владѣти имѣютъ непремѣнно; жони козацкія по смерти мужей своихъ отъ всякихъ обидъ уволняются покамѣстъ замужъ війдутъ; аще убо війдутъ за козаковъ при козацкихъ знову волностяхъ зоставатимутъ; аще же за мужиковъ посягнутъ, то градской должности подлежатимутъ; тутъ же о козакахъ, въ маетностехъ духовнихъ живучихъ.

О имѣніяхъ козацкихъ, которія свои власнія кгрунти имѣютъ вѣчніе, отческіе, дѣдичніе, купленніе, се есть: поля, леса, сенніе покоси, пруди, мелници и иніе всякіе пожитки, тогда и о томъ смирено просимъ Ихъ Царского Пресвѣтлого

Величества, Гетманъ и старшина и войско просятъ, чтобъ товариство войсковое совершенно при прямихъ кгрунтахъ и пожиткахъ были сохранени. А когда на службѣ Великихъ Государей смерть постигнетъ отъ непріятеля или своею смертію умретъ, тогда при тѣхъ кгрунтахъ жена и наслѣдіе его, и чтобъ тѣми добрами прямими послѣ по тому-жъ всѣмъ владѣли, а еслибъ козакъ заслужоній имѣлъ по смерти жену, тогда чтобъ жена его по смерти волна была отъ всякихъ обидъ, се есть: становищами и поборами и подводими всякая старшина войсковая ен не отягчали потамѣстъ, доколѣ замужъ не пойдетъ, если за козака, волность будетъ имѣть, а если за мужика, то будетъ подлежать должности градской; а которіе козаки живутъ въ маетностяхъ духовнихъ особѣ, и тѣмъ зоставати при такой же волности.

И Великіе Государи и Великая Государиня, Ихъ Царское Пресвѣтлое Величество, пожаловали по сей статьи, указали противъ правъ ихъ и волностей и своихъ, Царского Пресвѣтлого Величества, жалованнихъ грамотъ, быть также, какъ и прежде сего на данное имъ и купленное и заслужоное дано противъ Королевскихъ привиліевъ, и быти сему такъ непремѣнно.

И Гетманъ и старшина и все войско Запорожское на милости Ихъ Государской били челомъ.

16.

О даваню отпору всякимъ непріятелемъ на Украину наступати мъючимъ, для чого мъетъ бути сукурсъ отъ войскъ царскихъ, зъ Великія Россіи виправоватися мъючихъ и отъ войскъ президіярнихъ, въ городахъ Украинскихъ зостаючихъ.

А когда войска непріятелскіе и заднѣпрскіе козацкіе имѣлибъ на сю страну Днѣпра наступати войною, тогда

смиренно просимъ Ихъ Царского Пресвѣтлого Величества о скоріе посилки противъ того непріятеля на вспоможеніе, чтобъ тѣ посилки, по указу Великихъ Государей, наступающимъ непріятелемъ купно съ нами отпоръ давали и не такъ, какъ прежде сего бывало, что войско Запорожское писало, прося себѣ о скорихъ посилкахъ, и всегда то продолжалось, и за тѣмъ непріятелѣ, наступивъ на страну сію, до послѣдней пагуби привели и изнищали; для чего нинѣ смиренно просимъ Ихъ Царского Пресвѣтлого Величества, какъ скоро учнемъ просить милости противъ наступаючихъ непріятелей о посилкахъ, чтобъ въ то время ратніе Ихъ Царского Пресвѣтлого Величества люди зъ бояри изъ воеводи безъ продолженія были къ намъ прислани на оборону, а покамѣстъ бояре и воеводи поспѣшатъ, чтобъ воеводи, будучіе въ Малороссійскихъ городахъ, сколько будетъ надобно, давали имъ изъ городовъ войска невозбранно.

И Великіе Государи и Великая Государиня, Ихъ Царское Пресвѣтлое Величество, пожаловали изволяютъ его Гетмана и всю старшину и войско Запорожское и весь Малороссійской народъ держать въ милости своей государской и отъ непріятеля во всякой оборонѣ; а рати Великихъ Государей въ добромъ обикновеніи въ бояхъ и воеводъ въ полкѣхъ ходить со всякимъ ратнимъ устроеніемъ и отпоръ давати непріятелемъ, о томъ имъ самимъ вѣдомо: а скоростію и нестроеніемъ и дерзостно ходити не обикли, а будетъ непріятель Великихъ Государей на Малороссійскіе городи наступать будетъ, и по указу Великихъ Государей ратніе люди на вспоможене прислани будутъ; а будетъ по незручному какому пути, какъ осеню, тако-жъ и весною невскорѣ будутъ, и того себѣ въ немилость Великихъ Государей неставить и зъ городовъ отъ воеводъ и отъ ратнихъ людей городовая оборона будетъ, а изъ городовъ ходить обороняясь вилазками. А будетъ Гетману итти въ походъ на непріятеля и на своеволнихъ людей, и ему давать изъ Кіева, изъ

Нѣжина и изъ Чернѣгова, сколько доведеца, коннихъ и пѣшихъ ратнихъ людей, а быти имъ въ походехъ зъ Гетманомъ на его гетманскихъ лошадехъ и кормахъ.

И Гетманъ и старшина и все войско Запорожское на Ихъ Государской милости били челомъ.

17.

О резиденціи гетманской въ Батуринѣ, и при немъ арматѣ войсковой быть въ Батуринѣ-жъ, да едному полку стрѣлецкому зоставать при немъ же на его гетманскомъ провіянтѣ.

И Гетманъ и старшина и все войско Запорожское о милости Ихъ Государской били челомъ, чтобъ Великіе Государи, Ихъ Царское Пресвѣтлое Величество, пожаловали старшину и войско Запорожское, велѣли Гетману и арматѣ быть въ Батуринѣ.

И Великіе Государи и Великая Государиня, Ихъ Царское Пресвѣтлое Величество, пожаловали ихъ, велѣли ему Гетману и арматѣ войсковой быть въ Батуринѣ, и пожаловали Великіе Государи и Великая Государиня, Ихъ Царское Пресвѣтлое Величество, по прежней милости къ нимъ отца своего Государского, блаженнія и вѣчно достойнія памяти Великого Государя, Царя и Великаго Князя Алексѣя Михайловича, всея Великія и Малія и Бѣлія Россіи Самодержца и брата своего Государского, блаженнія и вѣчно достойнія памяти Великого Государя Царя и Великого Князя Ѳеодора Алексѣевича, всея Великія, Малія и Бѣлія Россіи Самодержца, указали при Гетманѣ въ Батуринѣ для охраненія и цѣлости его быть полку Московскому стрѣлецкому, а хлѣбные запаси на тотъ помянутой полкъ весь давать ему, Гетману, по прежнему.

И Гетманъ и старшина и все войско Запорожское на Ихъ Государской милости били челомъ.

18.

О Кіевскихъ и Нѣжинскихъ мѣщанахъ, якіе пункты за прежнихъ Гетмановъ поставлени и закрѣплены, тіе и въ сихъ статяхъ непремѣнно милостію Монаршею закрѣпляются.

А которіе пункты до челомбитю Кіевскихъ и Нѣжинскихъ мѣщанъ написани въ прежнихъ пунктахъ прежнимъ Гетманомъ, и тѣмъ всѣмъ пунктамъ указали Великіе Государи и Великая Государиня, Ихъ Царское Пресвѣтлое Величество, быть въ прежней силѣ Ихъ Царского Пресвѣтлого Величества указу.

И Гетманъ и старшина и все войско Запорожское на милости Ихъ Государской били челомъ.

19.

О чехахъ, монетѣ новой Царского Величества, въ Сѣвску дѣланной по прошенію Гетмана Ивана Самойловича, и что тихъ чеховъ не берутъ люде, же Гетманъ Самойловичъ не розослалъ о томъ въ Малой Россіи унѣверсаловъ своихъ; тутъ же о соединеніи народа Малороссійского зъ Великороссійскимъ и о супружествѣ зъ нимъ, а не заборонять переходить Малороссіяномъ на житіе въ Великую Россію.

Великихъ Государей, Ихъ Царского Пресвѣтлого Величества, по изволенію для пополненія Ихъ Великихъ Государей казны ратнимъ людемъ на жалованое дѣлаютъ въ Сѣвску чехи подъ Ихъ Великихъ Государей именованіемъ и гербомъ, и тѣ чехи роздаютъ, какъ уже и роздано многое число въ нинѣшнемъ Кримскомъ походу Ихъ Великихъ Государей ратнимъ людемъ въ полкѣ бояръ и воеводъ, на жалованье; а при отцѣ Ихъ Государскомъ, блаженнія и вѣчно достойнія

памяти, при Великомъ Государѣ, Царѣ и Великомъ Князѣ Алексѣе Михайловичѣ, всея Великіе и Малія и Бѣлія Россіи Самодержцѣ, тако-жъ и при братѣ Ихъ Государскомъ, блаженнія и вѣчно достойнія памяти, при Великомъ Государѣ, Царѣ и Великомъ Князѣ Ѳеодорѣ Алексѣевичѣ, всея Великія и Малія и Бѣлія Россіи Самодержцѣ, прежняго Гетмана Ивана Самойловича было о томъ чеховомъ дѣлѣ покорное челомбите къ Ихъ Царскому Пресвѣтлому Величеству, и тѣхъ нинѣ чеховъ, какъ въ Кримскомъ походѣ въ полкѣхъ, такъ и въ Малороссійскихъ городахъ козаки и мѣщане не берутъ; а то, до сего времени, чинилось за непостоянствомъ и за воровствомъ бывшаго Гетмана Ивана Самойловича, что не велѣлъ онъ унѣверсаловъ розослать по городамъ, чтобъ тѣ чехи имали безъ прекословія; и нинѣ Гетману и всей старшини тотъ Ихъ Царского Пресвѣтлого Величества указъ принявъ, держати твердо, и послать въ городи и въ мѣста универсали съ подкрѣпленіемъ смертнія казни, чтобъ тѣ чехи ходили обикновенно, какъ инѣхъ Государствъ такіе-жъ чехи ходятъ въ Малороссійскомъ краѣ, а еслибъ кто противенъ въ томъ учинился, и тѣмъ чинить смертную казнь; да чтобъ Гетману и старшинѣ, служа Великимъ Государемъ, Ихъ Царскому Пресвѣтлому Величеству, народъ Малороссійской всякими мѣрами и способами съ Великороссійскимъ народомъ соединять и въ нерозорванное и крѣпкое согласіе приводить супружествомъ и инымъ поведеніемъ, чтобъ были подъ одною Ихъ Царского Пресвѣтлого Величества Державою обще, яко единой христіянской вѣри, и никтобъ голосовъ такихъ не испущалъ, что Малороссійской край гетманского реіменту, а отзивались бы вездѣ едногласно Ихъ Царского Пресвѣтлого Величества Самодержавной Держави, Гетманъ и старшина, народъ Малороссійской обще зъ Великороссійскимъ народомъ, и волной переходъ жителемъ изъ Малороссійскихъ городовъ въ Великороссійскіе городи имѣти.

И Гетманъ и старшина и все войско Запорожское сей

Ихъ Великихъ Государей, Ихъ Царского Пресвѣтлого Величества, указъ изволеніемъ приняли и обѣщались содержать твердо.

20.

О построеніи новыхъ городовъ и крѣпостей на семъ боку Днѣпра противъ Кодаку на рѣчкахъ Самарѣ и Орелѣ, также на устяхъ Берестовой и Орчика, и о населеніи ихъ людми Малороссійскими для защищенія Великой и Малой Россіи отъ нахожденія силъ бѣсурманскихъ Кримскихъ.

Да Гетману-жъ и старшинѣ, Великимъ Государемъ и Великой Государинѣ, Ихъ Царскому Пресвѣтлому Величеству, служа свято и радѣніе показать для утисненія и удержанія Криму и отъ нахожденія Кримскихъ Ордъ такъ на Великороссійскіе, яко и на Малороссійскіе городи войною, здѣлать на сей сторонѣ рѣки Днѣпра противъ Кодака шанецъ таковимъ же подобіемъ, какъ и Кодакъ, а на рѣкѣ Самарѣ и на рѣкѣ Орелѣ и на устяхъ рѣчекъ Берестовой и Орчика построить городи и населить Малороссійскими жителями и о томъ послать во всѣ тамошніе городи универсали, чтобъ жили на тѣхъ мѣстехъ, кто хочетъ поселеніе имѣти, безо всякого препятствія.

И Гетманъ и старшина и войско Запорожское тотъ Великихъ Государей, Ихъ Царского Пресвѣтлого Величества, указъ приняли и обѣщались въ томъ Имъ Великимъ Государемъ, Ихъ Царскому Пресвѣтлому Величеству, радѣти и службу свою показать.

21.

О пожиткахъ Гетмана Ивана Самойловича и сыновъ его, полковниковъ Стародубского и Черниговского, что половину

ихъ взять до скарбу войска Зопорожского, а другую половину отдать въ казну Царского Пресвѣтлого Величества.

Гетманъ же и старшина и войско Запорожское били челомъ Великимъ Государемъ, Ихъ Царскому Пресвѣтлому Величеству, чтобъ Великіе Государи пожаловали ихъ указали пожитки всѣ бывшаго Гетмана Ивана Самойловича также и дѣтей его, бывшихъ же Чернѣговского и Стародубовского полковниковъ, отдать имъ въ войсковой скарбъ. И Великіе Государи, Ихъ Царское Пресвѣтлое Величество, пожаловали ихъ, по ихъ челомбитю, указали изъ пожитковъ Ивана Самойловича и дѣтей его отдать въ войсковій скарбъ половину, а другую половину указали взять въ свою Царского Пресвѣтлого Величества казну.

И Гетманъ и старшина и все войско Запорожское на милость Великихъ Государей Ихъ Царского Пресвѣтлого Величества били челомъ.

22.

О арендахъ, чтобъ не были въ Малой Россіи; о полкахъ охотницкихъ конних пѣшихъ, чтобъ имъ быть по прежнему для обороны отъ непріятеля; и о зборѣ денегъ поборами зъ людей посполитихъ для заплати тимъ охотницкимъ полкамъ.

Били челомъ Великимъ Государемъ, Ихъ Царскому Пресвѣтлому Величеству, Гетманъ и старшина и войско Запорожское, чтобъ для отложеня тягостей въ Малороссійскомъ краѣ аренди не были; а понеже охотницкіе полки конніе и пѣшіе подъ сіи военнія времена на оборону Малороссійского краю суть надобни, даби оніе были сохранени, такъ, яко при бывшемъ гетманѣ, а давати имъ плату, збирая денги съ посполитихъ людей, которіе не написани въ коза-

цкомъ спискѣ, а какимъ способомъ тѣ денежніе збори быти имѣютъ, о томъ Гетманъ съ старшиною помислити имѣетъ и поставить на мѣрѣ, а гди станетъ то дѣло на мѣрѣ, въ то время имѣютъ писати о томъ къ Великимъ Государемъ, къ Ихъ Царскому Пресвѣтлому Величеству.

И Великіе Государи и Великая Государиня, Ихъ Царское Пресвѣтлое Величество, пожаловали Гетмана и старшину и войско указали имъ о томъ дѣлѣ помислить и на мѣрѣ поставить, чтобъ было не къ тягости народу Малороссійскому; а охоче-конные и пѣшіе полки на оборону Малороссійскому краю повелѣли имъ держать въ полномъ числѣ по прежнему.

Остатній пунктъ сей содержитъ въ себѣ, что Гетманъ Мазепа зъ старшиною и зо всѣмъ войскомъ Запорожскимъ принялъ вышписанніе всѣ пункта, албо статьи, благодарно, и служити Великимъ Государемъ обѣщался вѣрно, и проситъ, аби отъ него и всего народа Малороссійскаго милость Монаршая великая и премногая не была никогда отъемлема; наконецъ, онъ Гетманъ зъ старшиною и зо всѣмъ войскомъ также и зъ духовними особами, на той Коломацкой радѣ бувшими, стверднли вышписанніе пункты подписами рукъ своихъ.

И сіи всѣ вышеобъявленніе и описанніе пункти, я, Гетманъ, и старшина генералная и полковники и все войско Запорожское и народъ Малороссійской пріемлемъ радостно и обѣщаемся Имъ Великимъ Государемъ, Божіею милостію Пресвѣтлѣйшимъ и Державнѣйшимъ Великимъ Государемъ, Царемъ и Великимъ Княземъ Іоанну Алексѣевичу, Петру Алексѣевичу и Великой Государинѣ благовѣрной Царевнѣ и Великой Княжнѣ Софіи Алексѣевнѣ, всея Великія и Малія и Бѣлія Россіи Самодержцемъ и Ихъ государскимъ наслѣдникомъ служить по неложному своему обѣщанію твердо и постоянно, безъ всякой противности и шатости, и припадая къ ихъ Государскому маестату, и у стопи ихъ Монаршихъ,

какъ найпокорне просимъ, чтобъ они Пресвѣтлѣйшіе и Державнѣйшіе Великіе Государи, Цари и Великіе Князи Іоаннъ Алексѣевичъ, Петръ Алексѣевичъ и Великая Государиня, благовѣрная и Великая Княжна Софія Алексѣевна, всея Великія и Малія и Бѣлія Россіи Самодержица, меня Гетмана и старшину генералную и полковниковъ и все войско Запорожское и народъ Малоросейской содержали въ своей Государской превисокой и превеликой и неизрѣченной милости, и никогда-бъ Ихъ Государская милость отъ нихъ отъемлема не была, а для лучшаго увѣренія ми, духовнія особы на сію раду собраннія, я Гетманъ и старшина и полковники и сотники къ нему Ихъ Государскому милостивому указу руками нашими подписались и съ повинности нашей до рукъ ближняго Ихъ Царского Пресвѣтлого Величества боярина и оберегателя и дворового воеводи князя Василія Василіевича съ товарища отдаемъ.

Писано лѣта отъ созданія міра 7195, а отъ воплощенія Слова Божія 1687 мѣсяца іюля 25-го.

Емеліянъ Украинцовъ.

По низложеніи Гетмана Самойловича зъ Гетманства, заразъ зо всѣхъ полковъ городовихъ войска Козацкого многіе своеволци, не дожидаючися нового Гетмана, отъехали самоволне зъ обозу въ доми свои, и якъ въ дорозѣ такъ и въ домахъ и полкахъ своихъ, учинивши крамолу и бунтъ и другихъ въ домахъ зостававшихъ легкомислнихъ людей зъ собою до тоей-жъ своеволи заохотивши, не тилко арендаровъ, але и иншихъ можнихъ людей и крамаревъ невиннихъ безумнѣ брали и имѣніе ихъ между себе розшарповали, а нѣкоторихъ и самихъ въ смерть забивали и разніе збитки и мардерства надъ ними виполняли. Що имъ вскорѣ того-жъ лѣта за прибытемъ нового Гетмана въ Гадячъ и Батуринъ

и за полученемъ отъ обидимихъ и ошарпанихъ многихъ суплѣкацій и жалобъ слушне награждено и одмщено: бо заразъ всѣхъ тихъ своеволниковъ по городахъ и селахъ велѣно отъ Гетмана старшинамъ зисковати, ловити и до крѣпкого вязеня отдавати, потомъ розиски чинити; по которихъ розискахъ еднимъ виннѣйшимъ руки и ноги поламано, другимъ голови неистовіе оттинано, третихъ на шибеницяхъ вѣшано, четвертихъ на худобахъ карано, зъ пятихъ глупство кіями вигоняно. По якой экзекуціи знову станула въ мірѣ тишина и безбоязненное людемъ тамошнимъ мешкане.

По учиненю Гетманомъ Мазепи на Коломаку, яко и вишей рѣхомъ іюля въ 25 день, отдали старшина и войско хвалу Богу всеблагое строящему, и, еще дней экилко тамъ же на Коломаку постоявши, розъехалися оттоль во своясн: князь Голицинъ зо всѣми войсками Великороссійскими, такъ же зъ Гетманомъ Самойловичомъ и зъ синомъ его Яковомъ неволниками пошолъ на Слободи, а Гетманъ Мазепа въ Малую Россію, которого една невеликая часть шляхти Смоленской, въ томъ же походѣ бывшой, по приказу княжомъ якъ до Гадячого, такъ и до Батурина отпровадила, и отъ него тамъ добре утрактована и ударована зоставши, отпущена до Смоленска, занеже и путь имъ на Батуринъ неби здороженъ. Мазепа, обнявши и завладѣвши всѣ достатки и богатства Самойловичови, якъ въ войску, такъ и въ Батуринѣ бывшія, заживалъ чрезъ часъ немалій зъ Старшинами своими частихъ, а маль не щоденихъ изобилнихъ и достатнихъ банкетовъ и погуляня, даруючи многихъ зъ старшини своей розними подарунками и спадками Самойловичовими. Потомъ вскорѣ того-жъ лѣта присланъ зъ Москви отъ Пресвѣтлѣйшихъ Государей Царей нарочній въ Батуринъ до Мазепи посланникъ зъ грамотою, таковій указъ въ себѣ имѣвшою, аби всѣ скарби Самойловичови и синовъ его на двое были роздѣлены, и една половина ихъ абы отдана тому-жъ посланнику до казни царской, а другая

аби удержана въ Батуринѣ на войско Малороссійское. Сталося теди потому указу, ижъ скарби и сребра Самойловичови и синовъ его, въ дворѣ гетманскомъ въ скарбницѣ каменной вкупѣ зъ скарбомъ войсковимъ въ Батуринѣ бывшіе, всѣ на двое роздѣлени и шалями чрез килко недѣль розважены; бо личачи ихъ множество мусѣло би много забавити часу, а роздѣливши едину часть забралъ на Москву преречоній посланникъ Царскій, а другая часть осталася на войско въ скарбницѣ и въ замку Батуринскомъ въ дворѣ Гетманскомъ. Що же зъ тихъ скарбовъ предъ роздѣленемъ и по роздѣленію въ скарбницѣ и въ дворѣ гетманскомъ чрезъ кревнихъ и слугъ гетманскихъ ближнихъ вкрадено, а може и по указу гетманскомъ вибрано, и на иное мѣсце перенесено, о томъ неизвѣстно, то тилко певная же болше ихъ було, нежели тутъ полагается; бо если би тилко всѣхъ було, то и за еденъ тиждень можно бы ихъ було розважити и роздѣлити на двое. А що именно ихъ на войско Козацкое осталося, тое виписавши зъ едного реестру скарбового тогдашнего, въ канцеляріи войсковой мнѣ видѣти доставшогося, тутъ для видѣнія полагаю, въ которомъ реестрѣ такъ было написано, ижъ знайшлося на лице червонихъ золотихъ 22,251, таляровъ битихъ 22,855, левовъ 566, копѣекъ сребнихъ 7533 золотихъ и шаговъ 9, чеховъ 204,210 золотихъ; поставивши прето червоній, якъ тогди-жъ бывали, по 6 золотихъ, то будетъ сумми 133,506 золотихъ, а таляри поставивши по 3 золотихъ, то чинитъ 68,565 золотихъ. Леви поставивши по копѣ, якъ тогди-жъ были, то чинитъ 1,415 золотихъ. Итакъ всю тую сумму до купи зложивши, а приложивши къ ней и дробную вишписанную чеховую и копѣйчатую сумму, чинитъ всего 415,029 золотихъ и шаговъ девять. Сему тежъ дивоватися не треба, же написалемъ вишшей о покраденю скарбовъ чрезъ слугъ Мазепиныхъ, бо видѣлемъ тое въ томъ же реестрѣ грошовомъ о покраденю скарбу безименно написанное; да и ближніе слуги чили кревніе Мазепини, предъ

гетманствомъ его въ нищетѣ явной бывшіе, вскорѣ при Гетманѣ своемъ явилися богатими, по килконадцять и по килкодесятъ тисячъ золотихъ денегъ имѣючи, кромѣ сребра и иншихъ драгихъ специяловъ; зъ которихъ ближнихъ слугъ для лучшаго вѣроятія то не двохъ вспомню, Запорожца покоевого и целюрика. Що тежъ осталося сребнихъ столовихъ креденсовъ и всякихъ драгихъ златихъ и сребнихъ специяловъ, клейнотовъ, жемчуговъ и другихъ камней, шабель, кулбакъ, рондовъ, пистолетовъ, янчарокъ, панцировъ, и иннихъ розныхъ всякихъ военнихъ риштунковъ; также мѣди, цѣни, стадъ и всякой скотини множество, о томъ не вѣдомо; еднакъ знатно, же не кому иному, тилко Мазепѣ то все досталося; — але то велми неслушне тогда зъ сторони Мазепиной и старшини его учинено, що при скарбахъ Самойловичовихъ и скарбъ войсковій вкупѣ зостававшій на двое передѣлено и на Москву отдано, къ тому и за гетманства Мазепиного тожъ въ старшинѣ енералной и полковникахъ усматривается неисправленіе, что не учинили съ между себе скарбника енералного войскового, жеби онъ такъ приходъ, яко и расходъ скарбу войскового совершенно вѣдалъ, и во время приличное рахубу зъ себе здавалъ старшинѣ енералной и полковникомъ, но по прежнему обикновенію (якъ было и за Самойловича) допустили Мазепѣ и слугамъ его скарбами войсковими завѣдовати и якъ хотя шафовати, которій певне на свою персону приходячіе скарби защаживалъ и хоронилъ, а войсковіе бѣдние не тилко на войско охотницкое козацкое и на иннія потреби войсковія, але и на свои приватнія и неслушніе расходи и подарунки несчадно употреблялъ и истощевалъ. Принамнѣй уже теперь здаетмися належалобь старшинѣ и полковникамъ тотъ эроръ поправити, и скарбу войсковому въ завѣдованю гетманскомъ и слугъ его знайдоватися не допустити, учинивши на тое зъ между себе яко и вишей рѣхомъ особого войскового енералного скарбника.

Гетманъ Мазепа зъ старшиною и полковниками ни того, ни другого року не былъ на Москвѣ, але ажъ третяго то есть 1689 року, за поворотомъ войскъ Россійскихъ зъ подъ самого Перекопу былъ тамъ, когда и князя Голицына Василія Василіевича постигло несчастіе, о чемъ впередъ будетъ.

Того-жъ року іюля 5 во время литіи звичайной, по вечерни за усопшихъ отправованой, зъ облака темного и дождевного, надъ монастырю Кіевопечерскій пришедшого, на церковь соборную Успенія Пресвятыя Дѣви Богородици крѣпкій ударилъ перунъ и верхъ оноя пробилъ и дерево подъ банею запалилъ былъ, отъ которого удару всѣ черници зъ Архимандритомъ и люде мірскіе, въ церквѣ бывшіе, на землю упали и нескоро въ себе поприходили, а Архимандрита полумертвого зъ землѣ снято и до келіи его отведено чили отнесено. Дерево зась подъ банею запаленое послушникъ еденъ монастирскій, Котлярчикъ, зъ сокирою на церковъ зхопившись вирубалъ и на землю скинулъ, и церковь оную прекрасную оборонилъ отъ огня тогдашнего.

Того-жъ року въ мѣсяцю октоврія прислали Запорожци до Мазепи, нового Гетмана, пословъ своихъ чтирохъ, значнихъ товаришовъ войсковихъ албо полковниковъ, зъ осмадесятма человѣки товариства рядового, поздоровляючи его на новомъ гетманствѣ, чрезъ такій листъ свой:

Велможній Мосцѣ Пане Мазепо Гетмане,
нашъ Мосцѣ Пане брате и благодѣтелю!

Поневажъ по ласцѣ Божой и зъ пріязни братѣ нашой войска городового Малороссійского на мѣсцу Гетмана поповича зосталъ еси отчизнѣ нашой Гетманомъ, будучи человѣкомъ росторопнимъ и розумнимъ, теди и ми зъ того тѣшимся и чрезъ умислнихъ пословъ нашихъ войсковихъ поздоровляючи Вашъ-Мости Мосцѣ Пана на томъ новомъ гетман-

скомъ гонорѣ, зичимъ, абись, многолѣтно на томъ урядѣ живучи, щасливе все доброе исправлялъ въ отчизнѣ нашой Малороссійской зъ добримъ пожиткомъ людскимъ и благодареніемъ; а особливе зъ дишкреціи нашей войсковой чрезъ сей листъ нашъ просимъ, абись на насъ, войско Низовое, былъ ласкавъ, не якъ поповичъ зрадца сегобочной отчизни нашой Украинской, и не хирхеліовалъ такъ около насъ, якъ онъ началъ былъ хирхеліовати на наше искорененіе; о то-жъ Богъ учинилъ иначей, самого его изкоренилъ зъ гетманства; и абысь не споминалъ того, если тобѣ що сталося прикрого у насъ въ той часъ, якъ отъ Дорошенка въ Кримъ идучи зъ братею нашею, въ подарункахъ посиланою, пойманъ и до Сѣчи припроваженъ зосталесь, уважаючи тое, же тогдашную бѣду теперешнимъ щастіемъ нагородилъ тебѣ Богъ, якъ въ Египтѣ нагородилъ Богъ бѣду мудрому и прекрасному Іосифу; а ми, дознавши ласки твоей рейментарской, субмѣтуемся за оную щиростю нашою оказоватися, и по ординансу Вашомъ на всякую военную потребу Пресвѣтлѣйшимъ Государямъ Царямъ нашимъ готовими зоставати, надѣючись и отъ Ихъ Величества панской и добродѣйской себѣ милости и призрѣнія за твоею рейментарскою ласкавою до ихъ Пресвѣтлого Величества за нами, войскомъ Запорожскимъ Низовимъ, причиною, о которую велце просимъ и зостаемъ.

Вашой Велможности рейментарской милости всего добра зичливіе и до услугъ поволніе братя,

Григорій Сагайдашній, Атаманъ Кошовій зо всѣмъ войскомъ Низовимъ Запорожскимъ.

Зъ Сѣчи Запорожской,
октоврія 4, року 1686.

Того Запорожского поселства и привѣтствія Мазепа барзо былъ контентъ, и, чрезъ килко дней ихъ всѣхъ у себе честно пріймуючи, доволно зъ ними гулялъ и бенкетовалъ, потимъ, отправуючи ихъ старшину назадъ, ударовалъ слушними подарунками и писалъ чрезъ нихъ обширній листъ до войска Низового Запорожского, дякуючи ему за добрій афектъ ку себѣ и обѣцуючи всѣми силами своими все доброе чинити оному; зъ тимъ отправивши пословъ Запорожскихъ, ударовалъ и рядовое ихъ товариство тузинками и мусулбесами, и позволилъ имъ при своей ассигнаціи въ полку Полтавскомъ на кватерахъ чрезъ наступовавшую тогда зиму при всякой скромности прежити. На доводъ тежъ своей ку войску Низовому ласкавости, предъ запустами Филиповскими виправилъ до Запорожя зъ листомъ своимъ значного дворянина своего Витвицкого, и послалъ чрезъ него подарунку на всѣ курени сѣчевіе грошей по сто золотихъ, по кухвѣ горѣлки, и по десятъ бочокъ всякого борошна на каждій курень, зъ гребель Варсловихъ зобранного, велѣлъ выдати Василію Колачинскому, дозорци млиновъ полку Полтавского тогда бывшему. На Атаманію зась всю, далъ особно по кармазину, а Кошовому у двое и у трое того далъ сукнами и матеріями розними, такъ же и старшинѣ его. Которіе всѣ подарки они Запорожци, отъ помененного посланого вдячне принявшіи, велце за оніе Гетману чрезъ листъ свой благодарствовали и посланного того честно отправили.

Тоей-жъ осени доконченъ въ Сѣвску Григорій Гетманичъ усѣченіемъ глави топоромъ до плахи, за городомъ Сѣвскомъ, гдѣ Колиски; тамъ же и погребенъ; не вѣдомо же, за якую вину, лечъ домишлятися можно, ижъ за тщаливимъ стараніемъ Леонтія Романовича Неплюева, воеводи Сѣвского, которій моглъ опасатися, же гдиби Гетманичъ по указу Монаршому на волю зосталъ отпущенъ, то моглъ бы на немъ, Неплюеву доходити добръ и скарбовъ своихъ въ войску, зъ нимъ Гетманичомъ забранныхъ.

РОЗДѢЛЪ XXIX.

О построеню города Новобогородицкого на устѣ рѣки Самари чрезъ войско Козацкое; такъ же о построеню и другой крѣпости въ Камяномъ Затонѣ; о причинахъ для чого тіе городи построени, и о скорби Запорожской въ построеня оныхъ и о разгоренiи ихъ. О писмѣ князя Четвертинского Митрополита Кіевского до воеводи Руского писаномъ на Шумянского скаржатомся.

Року отъ мірозданія 7196, а отъ Жиздителного Слова Божія во міръ пришествія року 1688. Намѣреваючи Великіе Государи Іоаннъ и Петръ Алексѣевичи со сестрою своею Великою Государинею Царевною Софіею Алексѣевною, всея Россіи Самодержци, подлугъ союзу своего, на Кримъ чинити военній промыслъ, разсудили за благо первѣе на Самарѣ создати городъ для зложеня въ немъ не тилко хлѣбнихъ для войска нотребнихъ припасовъ, але и пушокъ и иныхъ всякихъ воинскихъ припасовъ и тяжаровъ, чтобы за поворотомъ отъ Криму не возити всѣхъ тихъ тяжаровъ войсковихъ во внутренніе городи держави своея, але оставляти оніе въ томъ новосоздатися мѣвшомъ градѣ Самарскомъ для пришлолѣтной военной компаніи. А хотячи тое свое Монаршее намѣреніе исполнити скуткомъ, прислали по Крещеніи Господнемъ чрезъ нарочного посланца своего въ поважной грамотѣ своей до Гетмана Мазепи таковій указъ свой, абы онъ Гетманъ зо всѣмъ войскомъ Малороссійскимъ готовался до походу ранного для строенія нового города на

Самарѣ. Гетманъ теди тотъ Монаршій исполняючи указъ, розослалъ заразъ во всѣ рейменту своего полки унѣверсалніе ординанси, абы старшина и всѣ козаки въ такій походъ на пять мѣсяцей прибиралися. Егда же весна съ красними квѣтами и травними скотомъ пашами по невчасахъ зимнихъ наступила, тогда и Гетманъ зо всѣмъ войскомъ Малоросcійскимъ рушилъ зъ домовъ на предлежащее указное дѣло; такожде ближній околничій и воевода Сѣвскій Леонтій Романовичъ Неплюевъ зъ невеликою частію войска своего Московского въ тотъ же походъ рушилъ, и прибывши безпрепятственно на указное мѣсце, заложили на усцѣ рѣки Самари въ Днѣпръ впадаючей, обаче оподаль отъ Днѣпра, городъ знаменитій и нарекли его Новобогородицкій градъ, его же чрезъ все лѣто тогдашное за распоряженемъ и досмотромъ Нѣмчина инженера, зъ Москви на тое присланного, самое войско козацкое дѣлало, и якъ належало здѣлало и крѣпко уфортифѣковало, а войско Неплюево не дѣлало. Пришлихъ засъ лѣтъ тотъ градъ въ церквахъ и будинкахъ докончился совершенно чрезъ людей Малороссійскихъ же, въ оній для мешканя нашедшихъ, и отъ того часу по указу Монаршомъ начали тамъ перемѣною жити воеводи Московскіе зъ войскомъ пѣхотнимъ, и зложеня запасовъ хлѣбнихъ и всякихъ вещей и тяжаровъ войсковихъ тамъ же почало зоставати, и зоставало чрезъ лѣтъ 23 до остатнего того града раззоренія, которое збилося року 1711. Въ тотъ городъ що лѣта подводами Малороссійскими отпроваживаны многіе харчевіе запаси государскіе. Когда будовали тотъ городъ, тогда присиланъ отъ лица Монаршого нѣкій значній посланникъ для осмотру городового строенія, той теди посланникъ, подавши Монаршую похвалную за службу Гетману грамоту, принеслъ и значніе отъ Ихъ Царского Пресвѣтлого Величества ему-жъ Гетману зъ старшиною енералною и полковниками подарунки, за которіе при отправѣ честной и самъ отъ Гетмана и всей старшини немалою златою суммою

зосталъ обдарованъ. Прежде виходу зъ домовъ въ тотъ походъ писалъ Гетманъ до Запорожцовъ, ознаймуючи о такомъ указѣ Монаршомъ, что мѣетъ строитися городъ на устѣ Самари, и виражаючи, для якой потреби мѣетъ оній тамъ построитись, купно же и предлагаючи имъ, абы они въ томъ волѣ Монаршой не перечили, понеже града того уфундоване не мѣло быти войску Низовому зъ утискомъ и обидою, а особливе желаючи, абы за тое на него, якъ на Самойловича, не имѣли суспѣцiи и гнѣва, занеже тотъ градъ цале не по его Гетманскому совѣту, но по разсмотрѣнiи и волѣ Монаршой для вишевспомненой потреби мѣлъ создатися. На якій листъ гетманскій Запорожци отвѣтствовали такъ, же любо зъ построеня города оного значній пришлій усмотрѣвали себѣ зъ сторони Монаршой утискъ и обиду, однакъ, спускаючися на волю и дишкрецію Монаршую, не мѣли въ томъ быти спречними, якожъ такъ и учинили. По уфундованю города оного яко Гетманъ зъ войсками Малороссійскими, такъ и Неплюевъ зъ войсками Великоросскими розійшлися во свояси, обаче гарнизонъ Московскій и Козацкій въ томъ городѣ до времени слушного оставили, поколь тое устроится, мѣло кому тамъ по указу Монаршомъ зоставати належало. Послѣ збудованя того города Новобогородицкого въ килко лѣтъ другій городъ въ Камяномъ Затонѣ для той же потреби, що и Новобогородицкій, зосталъ крѣпко збудованъ и устроенъ противъ пустой Старой Сѣчи Запорожской, на томъ боку Днѣпра бывшой, и не далеко отъ Сѣчи другой, въ которой войско Запорожское мѣшкало (отъ Камяного же Затону до Новобогородицкого города три дни ѣзди конемъ, що можетъ значити миль 30); но уже въ томъ Камяномъ Затонѣ при запасахъ харчевихъ и войсковихъ знайдовалося самое президіумъ Московское. За тое крѣпости Каменозатонской построеніе любо Запорожци гнѣвалися, видячи оттоль себѣ утискъ и обиду, однакъ уже молчали, спускаючися въ томъ на волю Монаршую и ласку.

Раззорена же зостала тая крѣпость тогда, когда раззоренъ и городъ Новобогородицкій, яко више написалось; обаче стрѣлци Московскіе, въ той Каменозатонской крѣпости жителствовавшіе, ажъ до крайнего (еже року 1709 собилося) Сѣчи Запорожской раззоренія и запустѣнія, не безъ частихъ зъ Запорожцами утѣсняемими зссоръ и дракъ обрѣталися.

Того-жъ року Ясне въ Богу Преосвященнѣйшій отецъ Гедеонъ Святополкъ Князь Четвертенскій Митрополитъ Кіевскій, разсмотрѣвшись на новой митрополіи своей, что Іосифъ Шумянскій, владыка Лвовскій, многія и великія чинитъ ему въ епархіи его Кіевской обиды и утиски, писалъ, ускаржаючись на него, Шумянского, до пана воеводи Русского листъ свой, виразивши въ немъ подробно неслушнія дѣянія Шумянского, и просячи его пана воеводу о инстанцію въ той мѣрѣ до Короля Яна Собѣского, абы Шумянского въ таковихъ поступкахъ погамовано и ускромлено. Якого листа своего списокъ онъ отецъ Митрополитъ для вѣдома прислалъ въ канцелярію войсковую енералную, а листъ тотъ отъ слова до слова такъ ся въ себѣ имѣетъ:

Jaśnie Wielmożny M-ci Panie Woiewoda Rusky, móy wielce miłosciwy Panie i Bracie!

Z uniżonym ukłonem oraz y powolnością usług odezwać się do W. Mci Pana dawniey mi należało, abym się tym samym pokazał bydź pamiętnym dobroczynney łaski W. M. Pana, którą

Ясновельможный Панъ Воевода Русскій, многомилостивый мой панъ и братъ!

Давно уже слѣдовало мнѣ отвѣчать Вамъ съ нижайшимъ поклономъ и предложеніемъ своихъ услугъ, и тѣмъ самымъ показать, что я помню благодѣтельную милость, которую Вы при каждомъ удобномъ случаѣ оказывали мнѣ безъ всякой съ моей стороны заслуги. Природное Ваше

przy podanych okazyach oswiadczałeś mi W. M. Pan bez wszelkich przysług moich zadatków. Zabawom moim iednak, które gospodarza na nowosiedlinach rozrywać zwykły, że wybaczyć zechcesz, wrodzone W. M. Pana ludzkość i polityka w tym mię upewniaią: o co wielce proszę W. M. Pana. Teraz, kiedy mię łaskawym W. M. Pana rekomenduię respektóm w nadziei dobroci tey, którą W. M. Pan każdego obdarzać raczysz, smiem donieść W. M. Panu wielkie krzywdy i ciężkie obelgi, któremi mię trapić Imc Xiądz Szumlańsky nieprzestaie. Jeszcze gdym zostawał na Wołyniu, różnemi mię trudnił przeszkodami: Z dieceziey moiey Łuckiey kapłanów swięcywał, nieważnych ważnemi czynił. Monastéry do Dieceziey Łuckiey zdawna należące do swoiego podbiiał prawa; wykrocznych kapłanów zasczycał swoią protekcią; małzeństwa słuszne z moiey diecesiey zakazywał y innemi rożnemi confundował moią Jurisdictię affrontami, jescze mi i teraz

милосердіе и снисходительность подаютъ мнѣ, однакожъ, надежду, что Вы извините меня, принявъ во вниманіе мои хлопоты, которыя обыкновенно развлекаютъ хозяина на новосельи; объ этомъ усердно прошу Васъ. Нынѣ, поручая себя милостивому Вашему вниманію, въ надеждѣ на Вашу снисходительность, которою Вы удостоиваете каждаго, осмѣливаюсь представить Вамъ великія обиды и тяжкія оскорбленія, коими Его милость ксендзъ Шумлянскій не перестаетъ меня тревожить. Еще когда я былъ на Волыни, онъ безпокоилъ меня разными затрудненіями: рукополагалъ священниковъ моей Луцкой епархіи, недѣйствительныхъ дѣлалъ дѣйствительными; подчинялъ своей власти монастыри, издавна принадлежащіе Луцкой епархіи; удостоивалъ своего покровительства преступныхъ священниковъ; налагалъ запрещенія на правильные браки въ моей епархіи, и другими различными дерзостями причинялъ замѣшательство въ моемъ управленіи; и теперь даже не даетъ мнѣ покоя: посылая сборщиковъ своихъ подъ самый Кіевъ,

nie daie pokoiu: poiezdników swoich pod samy Kiiow posyłaiąc, kapłanów dieceziey moiey Metropolitańskiey ciemięży wydzirstwem; myra Swięte y moie antymisy z ołtarzów zbiera, a insze iakoweś rozdaie; mnie na honorze ubogim uszczypliwym ięzykiem paszkwiluie; Kapłanóm z diecesiey Wołyńskiey gardłem grozi, iesliby u mnie który bywał, albo na modlitwach iawnym mię przypominał głosem, maiętności, od ufundowania wiary Chrzescianskiey w ziemi Ruskiey do Metropoliey Kiiowskiey należące, po nieprzyiacielsku plondruie y iakiemi tylko może złościami pobudza mię do niecierpliwości. Daley przeto iuż takowych zbytkow znieść nie mogąc, nie zkąd inąd zaczynam składać się od niebacznych impetów sławy i kosztów cudzych chciwego łowczego, tylko proszę W. M. Pana o poważną instancią do baczney łaskawości Króla Iego Mci Polskiego. Tym poufaley smiem o to prosić W. M. Pana, im dowodniey wiem

угнетаетъ священниковъ митрополитанской моей епархіи вынужденными поборами, отбираетъ у церквей святое миро и антиминсы, данные мною, раздавая какіе-то свои; и надо мною смиреннымъ издѣвается язвительными насмѣшками; священникамъ епархіи Волынской грозитъ смертною казнію, еслибы кто изъ нихъ приходилъ ко мнѣ, или же вслухъ поминалъ меня въ молитвахъ; имущества, съ самого введенія Вѣры христіанской въ землѣ Русской принадлежащія митрополіи Кіевской, грабитъ, какъ непріятель, и всѣми, какими только можетъ, средствами старается вывести меня изъ терпѣнія. Потому, не въ состояніи уже будучи сносить далѣе такихъ наглостей, отъ несправедливыхъ нападокъ жаднаго къ чужой славѣ и имуществу ловца, начинаю искать защиты не инымъ какимъ-либо образомъ, а только прошу Васъ о многозначительномъ ходатайствѣ Вашемъ предъ внимательнымъ милосердіемъ Его Милости Короля Польскаго. Съ бóльшею увѣренностью осмѣливаюсь просить Васъ объ этомъ, вполнѣ полагаясь на Ваше природное ве-

o wrodzoney W. M. Pana wspaniałości, ktorą W. M. Pan rozsądzić możesz: iż takowe Imc Xiędza Szumlańskiego występki nie tylko mnię krzywdzą z urazą praw Boskich, ale rozrywaią postanowienie y pokoy między Nayiaśnieyszemi Monarchami Carstw Ruskich prawosławnemi Panami y Dobrodziejami moimi wielce Miłościwemi, a Krolewstwem Polskim, z radością wszystkiego okręgu Chrzesciiańskiego postanowione y poprzysiężone. Według paktów poprzysiężonych Imc Xiądz Szumlańsky z inszemi Episkopstwami — Łuckim, Przemyślskim, Białoruskim, powinienby Metropolicie Kijowskiemu, iako y pzed tym bywało, posłuszeństwo oddawać; Iego mość iednak Xiądz Szumlańsky ledwo mnię samego za kark wziąwszy pod swoie nie nakłania nogi: rodzonego swego, nie z wolnego zebrania, ale własnie za pieniędzy, człowieka zgoła nietylko do urzędu Episkopskiego, ale y do Kapłańskiego bynaymniey niezgodnego, sadza na Episkop-

ликодушіе, которымъ Ваша милость разсудитъ, что такія преступленія Его милости ксендза Шумлянскаго не только обижаютъ меня и оскорбляютъ Божескіе законы, но вмѣстѣ съ тѣмъ разрываютъ договоръ и миръ между Пресвѣтлѣйшими Монархами царствъ Рускихъ, православными Государями и благодѣтелями моими многомилостивыми, и королевствомъ Польскимъ заключенные, и къ общей радости всего христіанскаго міра утвержденные. На основаніи клятвенно утвержденнаго договора, Его милости ксендзу Шумлянскому съ прочими епископствами — Луцкимъ, Премышльскимъ, Бѣлорускимъ, слѣдовалобы, какъ и прежде сего было, оказывать послушаніе Митрополиту Кіевскому; несмотря на то Его милость ксендзъ Шумлянскій чуть меня самаго, взявши за шею, не наклоняетъ къ ногамъ своимъ. Родственника своего, человѣка рѣшительно неспособнаго, не только къ епископскому, но и къ священническому сану, поставляетъ на епископство Луцкое не въ слѣдствіе свободнаго избранія, но за деньги, и безъ всякаго со мною сно-

stwo Łuckie niezniosłszy się ze mną. Z czego ia nietylko z prawa starożytnego Metropolitom Kijowskim służącego, ale y z prawa teraznieyszych paktów za powodem cnot przy Electiey Episkopa Łuckiego, iako też y swięcenia na Episkopstwo miałbym cieszyć się. Przydaie mi iescze żalu nieznośnego poniżenie Ich Mm. Xięży Szumlańskich w promowowaniu się na Episkopstwo Łuckie bez wiadomosci moiey. Iam te Episkopstwo z znacznym zdrowia nadweręženiem y nie małym sumptem z wielkich y ciężkich, włócząc się po trybunałach, oswobodziłem długów; Cerkiew Kathedralną restawrowałem, maiętnosci puste poosadzałem: Imc Xiądz Szumlańsky obfite gumna moiey krwawey pracy roskosznie pożywszy y inne zbiory moie sobie niesłusznie iakoś przywłasciwszy, ieszcze mię takowym konfunduie poniżeniem, ktore że mi się dzieie ni tylko z obelgą honoru mego, ale y z naruszeniem starożytnych praw, niemniey y

шенія; чего я могъ бы требовать не только на основаніи древняго права, принадлежащаго Митрополитамъ Кіевскимъ, но и въ силу настоящаго договора и требуемыхъ имъ достоинствъ, какія необходимы при избраніи въ епископа Луцкаго, а также при посвященіи въ санъ епископскій. Униженіе меня ихъ милостью ксендзами Шумлянскими, и ихъ домагательства на епископство Луцкое, мимо моего вѣдома, причиняютъ мнѣ несносную скорбь. Епископство это я освободилъ отъ большихъ и тяжкихъ долговъ, принимая на себя хлопоты по судамъ, съ значительнымъ ущербомъ здоровья и не малыми издержками, возобновилъ каѳедральную церковь, населилъ пустыя имѣнія. Его-жъ милость ксендзъ Шумлянскій, растративъ обильныя житницы, собранныя кровавымъ трудомъ моимъ, и неправильно присвоивши какимъ-то образомъ другіе мои запасы, меня унижаетъ. А какъ униженіе это не только оскорбляетъ честь мою, но и нарушаетъ также стародавнія права, равно какъ и нынѣшній недавній договоръ; потому предъявляю вамъ предо-

terazniejszych paktów swieżych, Protestor przed W. M. Panem o niegodności tych promocyi Ich Mościow Xięży Szumlańskich, prosząc wielce Wm. M. M. P., abym za poważną Wielmożnego M. Pana instancią był zachowany przy całości praw moich Metropolitańskich. Wielmożny Mości Pan wysokim uważywszy rozumem z takowych urazliwych zadatków, iakowe rodzą szkodliwe następowanie, racz potrafić Twoią, z Niebios daną cnotą, aby mógł iuż kiedy wór iego Mosci Xiędza Szumlańskiego rożnych władyctw y monastyrów intratami chciwie, z wielkim zbawienia wiecznego niebespieczeństwem y z znaczną narodów Ruskich szkodą, natkany zapieczętować się; y aby do tego czasu zaniechał do diecesiey Metropoliey Kijowskiey, iako y maiętnostek iey interesować się, nie tylko po Słucz, iako starożytnych wieków granica diecesiey Metropolitańskiey bywała, ale y do wszystkich monastérow y Bractw tak w Koronie, iako y wielkim Xięstwie Litewskim znayduiących się, które z dawna

судительность такого домагательства ихъ милостей ксендзовъ Шумлянскихъ, и усердно прошу Васъ, чтобы, по Вашему многозначительному ходатайству, сохранены были всѣ права мои митрополитанскія. Разсмотрѣвъ высокимъ Вашимъ разумомъ то вредное слѣдствіе, какое можетъ возникнуть изъ такихъ оскорбительныхъ начинаній, благоволите данною Вамъ съ неба добродѣтелью устроить такъ, чтобы могъ наконецъ когда-либо закрыться мѣшокъ Его милости ксендза Шумлянскаго, жадно наполненный съ великою опасностію для вѣчнаго спасенія и съ значительнымъ вредомъ Русскому народу доходами разныхъ епархій (władycw) и монастырей; и чтобы съ сего времени оставилъ онъ свои притязанія къ митрополіи Кіевской и къ имѣніямъ ея не только по Случь,— какъ изъ древнихъ вѣковъ граница митрополитанской епархіи была,—но и ко всѣмъ, какъ въ королевствѣ, такъ и въ Великомъ Княжествѣ Литовскомъ находящимся монастырямъ и братствамъ, которые были издавна подвластны суду

Iurisdictiey Metropolitańskiey posłusznemi bywali. Przez co dosyć się stanie sprawiedliwości świętey; Confidencia między Nayiaśnieyszemi Monarchami stwierdzi się; y ia iak naygoręcey o pomyślność Nayiaśnieyszego Maiestatu prawosławnych Monarchów naszych, Panów mych wielce miłościwych y dobrodzieiów, iako y Króla Iego Mosci Polskiego Pana Boga błagać mam. Oraz z poważney W. M. Pana instanciey wdzięczen będąc, życzliwemi memi zawdzięczać W. M. Pana usługami obiecuię. Pisan roku 1688.

Гедеонъ Святополкъ Князь Четвертенскій, Архіепископъ, Митрополитъ Кіевскій.

митрополитанскому. Этимъ удовлетворится святая справедливость, скрѣпится взаимное довѣріе между Пресвѣтлѣйшими Монархами, а я найусерднѣйше стану молить Господа Бога о благоденствіи Пресвѣтлѣйшаго Величества Православныхъ Монарховъ нашихъ, Государей моихъ многомилостивыхъ и благодѣтелей, равно какъ и Его милости Короля Польскаго; а также, изъ признательности за Ваше многозначительное ходатайство, обѣщаюсь отблагодарить Васъ искренними моими услугами.—Писано 1688 года.

Гедеонъ Святополкъ Князь Четвертенскій, Архіепископъ Митрополитъ Кіевскій.

РОЗДѢЛЪ XXX.

О зъездѣ гетманскомъ зъ Голициномъ въ Сѣвску для совѣту о походѣ; о розосланю отъ Гетмана ординансу во всѣ полки; жеби готовились въ походъ; о рушеню раномъ въ тотъ походъ; о прибытю до Самари; о прибытю до Чорной Долини; о привитаню тамъ Ханскомъ войскъ христіянскихъ зъ шкодою своею и въ полкахъ слободскихъ; о привитаню другомъ ординскомъ на Коланчаку; о пойманю тамъ языковъ Татарскихъ и о поворотѣ отъ Коланчаку всѣхъ войскъ назадъ; о роптаніи войсковомъ на Князя и Гетмана за тотъ поворотъ; о екскузѣ гетманской предъ войскомъ своимъ; о подзорѣ на Голицина за принятіе будто отъ Хана подарунковъ, и о поголосцѣ, отъ Голицина випущенной, для чего не воевалъ на Кримъ; о коштахъ монаршихъ дармо тогда пропалихъ; о войску, подъ Горбатокъ виправленномъ и повернувшомъ; о резиденту отъ Яблоновского Гетмана Коронного до Голицина присланномъ зъ писмомъ, до Гетмана писаннимъ; о респонсѣ до Игнатовского на реплѣку Королевскую въ канцеляріи войсковой учиненомъ; о Голициновихъ злихъ противъ Государя на Москвѣ замислахъ и о его за тое скараню съ прочими совѣтники его; о царствованіи отъ того часу единого Царя Петра Алексѣевича; о гетманской тогда первой на Москвѣ и въ монастирѣ Троецкомъ зъ старшиною бытности; о восприятіи милости монаршой и грамотѣ потвержателнихъ на гетманство, на грунты и на маетности, такъ ему Гетману яко и всей старшинѣ и значному товариству виданнихъ; о разставленихъ

войскахъ охотницкихъ для осторожности отъ непріятелей; о запасахъ хлѣбнихъ и военнихъ и воеводахъ въ Новобогородицкомъ городѣ; о видрукованной въ первой разъ книзѣ Житей Святихъ, отъ Септеврія починаючихся.

Року отъ начала міра 7197; а отъ Господняго въ мірѣ плотскаго явленія 1689. Хотячи Пресвѣтлѣйшіе Государи, Цари и Великіе Князи Іоаннъ и Петръ Алексѣевичи всея Россіи Самодержцы со сестрою своею Великою Государынею Софѣею Алексѣевною, наступовавшаго лѣта, повторній военній на панство Кримское учинить походъ и промислъ, повелѣли Князю Василію Василіевичу Голицину и Гетману Мазепѣ для общаго о томъ походѣ совѣта зъѣхатися въ Сѣвску. По якомъ указу Монаршомъ яко Князь Голицинъ такъ и Гетманъ Мазепа зъ старшиною енералною и полковниками, по святахъ Рождества Господня въ Сѣвску зъѣхавшися, совѣтовали о той повторной военной компаніи на Кримъ, якимъ бы способомъ оную начати и вершити мѣли. А по совѣтѣ ономъ вскорѣ зъ Сѣвска розъѣхалися во свояси. Гетманъ, прибувши въ Батуринъ, заразъ такъ до старшини яко и до всѣхъ козаковъ во всѣ рейменту своего полки Малороссійскіе розослалъ свои унѣверсалніе ординанси, приказуючи именемъ Царскимъ, абы въ походъ военній ранній на Кримъ готовалися на шесть мѣсяцей. По Свѣтломъ зась Воскресеніи Господнемъ скоро трави начали проявлятися, абіе такъ войска Великороссійскіе конніе и пѣшіе зъ помененнимъ княземъ Голициномъ и зъ инши многими князями и воеводами, въ многочисленномъ собраніи, яко и Гетманъ Мазепа зо всѣми рейменту своего полками Малороссійскими, двигнулися зъ домовъ въ походъ тогдашній военній, и изшедшися въ поляхъ передъ Самарою рѣкою, и Самаръ перебувши, простовали безъ жадного препятія ажъ до Чорной Долини, которая отъ Перекопу въ килконадцятъ миль знайдуется. Преходячи въ степахъ оних разніе полевіе

въ Днѣпръ текущіе рѣчки и многіе балки и долини, войска козацкіе держали сторону праву ку Днѣпру, а войска Московскіе сторону лѣву отъ степовъ, къ Дону и Азову протягающихся. Егда же прибыли до Чорной Долины, тогда и Ханъ Кримскій со тмами ордъ своихъ привиталъ войска христіянскіе. Въ якомъ привитаню, усмотрѣвши нестроеніе въ полкахъ слободскихъ, вдарилъ на оніе крѣпко, и немалую въ полку Ахтирскомъ и Харковскомъ чили Сумскомъ, здѣлалъ шкоду, и болшую би здѣлалъ, если би Гетманъ на гвалтовное и слезное полковниковъ тихъ прошеніе не послалъ на ратунокъ килкохъ полковъ пѣхотнихъ сердюцкихъ; которіе подчасъ дожда тогдашнего скоро до полковъ побѣжденнихъ приспѣли, и крѣпкій огонь зъ мушкетовъ своихъ на орди килкокротне проліяли, тогда заразъ всѣ орди, значній въ себѣ увидѣвши ущербокъ, пречъ отбѣгнули, и уже прочихъ дней хочай предъ войсками христіянскими и показовалися, однакъ не посмѣли на оніе ударяти такъ, яко первее. По якомъ нещасливомъ початку военномъ, трупи слободскихъ козаковъ похоронивши, и суда водніе великіе въ нихъ на телѣгахъ проваженіе порубавши и попаливши (же нѣчимъ ихъ было провадити, ижъ орда и конѣ подъ ними бывшіе повирубовала), рушили далѣй къ Перекопу; а гди прибыли до Колончаку, долини якая отъ Перекопу чи въ милю, чили о полтори знайдуется зъ колодязями для напованя скотовъ Кримскахъ, чрезъ Татаръ покопаними, тогда въ войску христіянскомъ отъ зноя бывшого жаждавшомъ и до колодязовъ онихъ для напоенія коней и себе побѣгшомъ повторній разъ Орда зашкодила. Того дня и язики Татарскіе, чили нарочне отъ Хана подосланніе, пять человѣка поймани и до князя Голицина припровяжени, а что они тамъ сказали, о томъ не вѣдомо; то тилко явно всему войску показалося, же на Коланчаку едну ночь переночевавши и далѣй подъ Перекопъ не йдучи, повернулъ Голицинъ со всѣмъ войскомъ своимъ на лѣво, а войска козацкіе тожъ за нимъ повернули, заби-

раючи путь свой назадъ во свояси. Многое тогда отъ войска Московского и Козацкого на Голицина и Гетмана было роптаніе и клятва, же безъ жадного надъ Кримомъ промислу назадъ повернули, але Гетманъ предъ всѣмъ войскомъ козацкимъ явно и зъ плачемъ вимѣрался, же ни его въ томъ была воля, але старшого командира князя Голицина, которій, яко Пресвѣтлѣйшимъ Монархомъ своимъ свою ухибилъ вѣрность, такъ и ку войску Запорожскому недоброжелателенъ показуючися, поступилъ такъ, якъ ся ему подобало. Носилася тогда между войскомъ и такая поголоска, же будто Ханъ Крымскій, не могучи далѣй постояти предъ войсками христіянскими, чрезъ скритіи ссилки перепросилъ и ублагалъ Князя Голицина, абы не воюючи на Кримъ, отвернулъ назадъ, а за тое прислалъ будто ему подарунку шесть бочалокъ червонихъ золотихъ, которіе будто наполнени были фалшивими червоними, то есть личманами, а тилко по концахъ бочалокъ были заличковани правдивими златниками; которіе Голицинъ, тайно будто принявши, випустилъ въ войско такое слово, что для того, не воюючи на Кримъ назадъ повернулся, ижъ Ханъ со всѣмъ Кримомъ Великимъ Государемъ Всероссійскимъ Самодержцамъ поклонился. Того лѣта могло бы що и помислное надъ Кримомъ здѣлатися, еслибъ до того была охота Голицинова; лечъ ижъ тая въ немъ на тотъ часъ згаснула, того ради не тилко слава войскъ христіянскихъ внѣвечъ обернулася, але и превеликіе кошти и скарби Монаршіе, на подъемъ войскъ своихъ ложеннія, пропали туне. Того-жъ времени отъ главнихъ войскъ виправлена была часть една отъ Гетмана войска козацкого подъ Горбатокъ, замокъ каменній Турецкій надъ Чорнимъ, чили надъ Гнилимъ моремъ зостаючій; але, и тое ничого тамъ не вскуравши, повернули назадъ въ Малую Россію. Тоей-жъ весни Яблоновскій, Гетманъ Великій Коронній, заслишавши о рушеню войскъ Московскихъ и Козацкихъ на Кримъ, и самъ, зъ войсками Полскими стягаючися

для чиненя военного зъ своей сторони надъ бѣсурмани промислу, подлугъ заключенного прежде описанного союзу, присалалъ до князя Голицина для всякихъ листовнихъ корреспонденцій и зношеняся нарочно резидента своего Стефана Глосковского, столника Браславского, чрезъ которого и до Гетмана Мазепи мая 8 писалъ такій листъ свой:

Wielmożny Mci Panie Hetmanie woysk Zaporożskich Ich Carskich Wieliczestw, moy Mosci Panie y Przyiacielu!

Z wielkim ukontentowaniem odebraliśmy tu tę wiadomość, że tak dawno Xiąże Imc Galiczyn y W. M. Pan z woyskami Ich Prześwietleyszych y Dzierżawnieyszych Carskich Wieliczestw ruszyliście się przeciwko nieprzyiacielowi spolnemu Krzyża Sgo z domow swoich. Ia też tu iuż z Warszawy stanąłem we Lwowie y kupię woyska nad Dniestrem, przy pograniczu, do których z przyszłey, da Bóg niedzieli, y sam wyiadę. Aby zaś częstszą korrespondencyą o przemysłach woiennych mogłem mieć z Xięciem Iego Moscią Galiczynem y W. Mci Panem do boku

Вельможный Панъ Гетманъ Ихъ Царскаго Величества войскъ Запорожскихъ, милостивый мой Панъ и пріятель!

Съ большимъ удовольствіемъ получили мы извѣстіе, что князь его Милость Голицынъ и В. М. Вы, съ войсками Ихъ Пресвѣтлѣйшихъ и Державнѣйшихъ Царскихъ Величествъ, уже давно выступили изъ домовъ своихъ противъ общаго врага Святаго Креста. Я также изъ Варшавы прибылъ сюда, въ Львовъ, и собираю на границѣ у Днѣстра войска, къ которымъ я и самъ, дастъ Богъ, отправлюсь на будущей недѣлѣ. А чтобы имѣть мнѣ возможность почаще сноситься касательно военныхъ дѣйствій, съ княземъ его Милостію, Голицынымъ и съ В. М., посылаю къ его милости князю,

Xiążęcia Iego Mci Imci Pana Stefana Głoskowskiego, stolnika Brasławskiego, Pułkownika Iego Krolewskiey Mosci, znaiomego dobrze Wielb. Panu, za Rezydenta posyłam; proszę, abyś go W. M. Pan w zwykłey swoiey Łasce y respekcie, ktorą na imie moie od W. M. Pana odebraną szczyci się zawsze, y teraz chować go raczył. Przez tegoż Iego Mci korrespondować ze mną w przemysłach tych woiennych osobliwie zalecam, y wszelkich iako nayczęstszych czekam wiadomosci, zwykłemu W. M. Pana oddaiąc się affektowi y zostaiąc nieodmiennie,

Wmci Mci Panu uprzeymie zyczliwym przyiacielem y sługą

I. Jabłonowsky H. N. K.

Ze Lwowa 8 May 1689.

въ качествѣ резидента, его Милость пана Стефана Глосковскаго Брацлавскаго стольника, Его Королевской Милости полковника, хорошо извѣстнаго Вамъ; и прошу В. М. благоволите оказать ему и теперь обычную Вашу милость и вниманіе, которыми, будучи удостоиваемъ Вами какъ посланый мой, онъ всегда гордится. Чрезъ него-жъ, его Милость прошу въ особенности сноситься со мною касательно военныхъ предположеній. Ожидаю также и другихъ извѣстій какъ можно чаще. Поручая себя обычному Вашему вниманію неизмѣнно остаюсь,

Вашимъ истинно-доброжелательнымъ пріятелемъ и слугою,

С. Яблоновскій, Г. Н. К.

Изъ Львова, 8 Мая 1689 г.

Що зась того лѣта Гетманъ Коронній учинилъ надъ непріятелемъ бѣсурманиномъ, о томъ неизвѣстно, а подобно чи не такъ зволочился, якъ и наши войска. А же сего лѣта Ханъ не моглъ степовъ пожарами випалити и войскамъ христіянскимъ препятія учинити въ маршу военномъ, якъ по за той рокъ здѣлалъ, то сталося тое для причинъ двохъ: една, ижъ ранній былъ тотъ походъ и трави еще были зелени, горѣти не могущіе, другая, что и дожди тогда часто землю орошали и отвѣлжали. За прибытіемъ гетманскимъ зъ того Кримского походу въ Батуринъ нѣякійсь зъ Волыня шляхтичъ Игнатовскій, при особливомъ писмѣ своемъ, прислалъ до Гетмана королевскую, чили королевскимъ именемъ о розвихъ рѣчахъ написанную реплѣку, на которую по указу гетманскомъ до него, Игнатовскаго такій зъ канцеляріи войсковой енералной учиненъ респонсъ:

«Що мовилося о его милости пану Друшкевичу, ижъ онъ ущипливіи противко Ясне Велможного его Милости Пана Гетмана войскъ Ихъ Царского Пресвѣтлого Величества Запорожскихъ видавалъ писма, то мовлено правду, которую доводами подперти латво, поневажъ найдуются тутъ писма. Можетъ то однакъ быть, же его Король, Его Милость, о томъ не вѣдалъ, чому его милость Панъ Гетманъ не перечитъ; албовѣмъ, яко иншимъ, такъ барзѣй его милости Пану Гетману есть вѣдомо, же Его Королевская Милость есть Панъ мудрій и поважній, не схотѣлъ би никому зъ своихъ уношливимъ людемъ такого давати позволеня, аби (що есть непристойно) постороннимъ людемъ задавали урази».

«Могиленковѣ же Король Его Милость пянство и въ немъ шаленство приписуетъ, то Ясне Велможній, Его Милость, Панъ Гетманъ войскъ Ихъ Царского Пресвѣтлого Величества Запорожскихъ вѣдаетъ тое, же оній нетилко пяній, але и тверезій, розуму не маетъ, лечъ уважати рачитъ, ижъ тотъ глупецъ, пишучи такія похвалки не въ свою то чинилъ надѣю, але въ надѣю моци вишной знать маючи

отъ когось подущеніе. Однакъ Его Милость Панъ Гетманъ тіи глупого похвалки яко въ глупство ему ставитъ, такъ и отвѣтуетъ, же за тую непріязнь и за иншіе его зрадецкіе причини не трудно-бъ его и оттолъ, где ся онъ теперь найдуетъ, сюда на судъ одискати; поневажъ оній рейменту Его Милости Пана Гетмана между рядовими въ компанѣяхъ козаками присяглій есть товаришъ, и утѣкати отселя и жони своей кидати былъ не повиненъ, а тамъ хватившися титулу такого, якого николи не есть годенъ, своимъ злимъ поводомъ много людей зъ войска Ихъ Царского Пресвѣтлого Величества Запорожского въ згубное имя завелъ и далей заводитъ; взглядомъ чего всего не схотѣлъ бы и Король Его Милость о оногося ображати, однакъ такій способъ Ясневелможній Его Милость Панъ Гетманъ на сей часъ отставуетъ; едно для того, же Пресвѣтлихъ Монарховъ нашихъ Россійскихъ, Ихъ Царского Пресвѣтлого Величества, щирая зъ Королемъ Его Милостю есть примирная пріязнь; другое и для того, же есть того надеженъ, же и самъ Король Его Милость, порозумѣвши далѣй, же тотъ радца ни на що не здастся и овшемъ прикладомъ иншихъ таковихъ на сторону ся ухилитъ, пречъ его отъ того титулу отставити рачитъ».

«Любо Король Его Милость есть Панъ побожній и церкви въ дѣдичнихъ добрахъ своихъ реставруетъ, однакъ вѣдомо тое нетилко самому Ясневелможному Его Милости Пану Гетману, але и цѣлому войску Запорожскому, же въ державѣ Его Королевской Милости, чи то черезъ сенатъ, чи черезъ станъ духовній вѣри Римской, болшіе нѣжъ за прежнихъ Королей благочестивая восточного исповѣданія вѣра маетъ утиски, а шкодливая унѣя распространяется всюда. Если-жъ би Его Милости Короля была на томъ воля, аби тое благочестіе такихъ стусовъ не терпѣло, то якъ церкви, такъ и монастырѣ обваровати-бъ было мощно, такъ якъ прежніе Короли, ровную на волности якъ Полского, такъ и Русского народовъ выкониваючи присягу, привилеями своими оной зо

всѣми ихъ добрами варовали; албовѣмъ вѣра святая Грекорусская восточнаго исповѣданія не есть новая, але тая власная, якая вселенскими Отцовъ Святыхъ синодами поставлена и утверждена, и не ново народи Россійскіе приняли оную, але отъ Володиміра зъ нею найдуючися въ Литвѣ, на Волинѣ, Подгоррю и Подолю, злучилися зъ Короною Полскою. Теди для чого-бъ оную нищити и людей въ ней пребывающихъ теменжити и понижати слушнѣй бы было давно Королю Его Милости и Рѣчи посполитой знести оную не тилко нехотячую зоставати въ покою, але уставичнимъ утисненемъ правдивую Христову облюбенницу, церковь нашу Православную Грекорусскую, подъ незвиклую монархіи Полской неволю подбиваючую и отъ часу въ часъ гдѣ далѣй болшіе незгоди множачую унѣю. Якая титуломъ есть унѣя, а самою рѣчью (зъ жалю то мовится) можется назвати вертепомъ разбойникомъ, съ которого випадаютъ сіи смѣлцѣ, монастири и церкви православніи нагле набѣгаютъ, и подъ моцъ свою едни вже гвалтовне поподбивали, а другіе подбивати важатся, черезъ якій кгвалтъ и епископи Православія восточного потягнени въ ихъ унѣятскую поссесію».

«Що муситъ болѣти всѣхъ визнавцовъ Грекорусской Восточной не уницкой вѣри, якихъ по ласцѣ Божой якъ въ Богохранимой Пресвѣтлихъ Монарховъ нашихъ Россійскихъ Державѣ, такъ и по всей вселенной есть много, же братя ихъ, тожъ православніе визнавци въ краяхъ до Корони Полской и Великого Княжества Литовского належнихъ, не маютъ того щастя, абы подлугъ старовѣчнихъ правъ повагою монаршою отъ колотниковъ онихъ унѣятовъ были заступлени; але еще и овшемъ на гакъ стусовъ уставичнихъ незичливои онихъ гвалтовниковъ завзятости бываютъ подани; поневажъ въ таковихъ бѣдахъ православніе плачучи и ридаючи никогда не могутъ доступити нетилко скутку святой справедливости, але еще и посмѣховиско и уруганіе относятъ, скрушени зостаючи остатнимъ отчаяніемъ, ижъ вже ни

судъ скарги, ни судя правди ихъ пріймовати не хочуть. А многіе Ихъ Милость визнаня Римского, яко о томъ тутъ чутно, зъ утискомъ церквей Божіихъ и зъ бѣдъ духовнихъ и свѣцкихъ Грекорусскихъ услаждаются, маючи тое за жартъ собѣ, кгди правовѣрни восточного визнаня люде теменженемъ, гвалтами и муками бываютъ нищени и гублени, а жеби тилко шкодливая и расколная унѣя, на явную згубу вѣри святой христіянской засажаючаяся нетилко, ненарушне, але и зъ разширенемъ уставичнимъ была захована».

«Вѣдаютъ тое и болѣютъ о томъ народи Россійскіе зъ Ясневелможнимъ Его Милостію Паномъ Гетманомъ и зъ войскомъ Ихъ Царского Пресвѣтлого Величества Запорожскимъ, же въ краяхъ до Корони Полскои и Великого Княжства Литовскаго належнихъ православнимъ вѣри восточной христіяномъ нетилко не дано вступу до жаднихъ урядовъ, але и духовнимъ заборонено зъ Насвятѣйшимъ Сакраментомъ ходити до хорихъ, явними процессіи ховати мертвихъ и инпшихъ церковнихъ отправовати церемоній. Знаютъ и о той бѣдѣ, же не прикладомъ ксендзовъ и плебановъ костела Римского, якіе всякихъ волностей и пошанованя заживаютъ, але знакомъ видимой неволѣ, духовніи Грекоруской вѣри особи тяжарами всякими ровно съ посполствомъ суть обложени, въ королевскихъ добрахъ станціями жолнерскими и всякими податками, а въ дѣдичнихъ—роботизнами подданскими, наветъ (що и въ стидъ мовити) псовъ корменемъ и иншими тяжкими неволничими повинностями».

«А такъ слушностю бъ тое могло быти названо, кгди би нинѣшнего Короля Его Милость владзою, яко чуемъ давно къ тому склонного, унѣяти въ своихъ гвалтахъ застягнени были, а православніе Грекорусской вѣри визнавци, не относячи такое, якая и теперь отъ оних дѣется кривди и руини, правъ своихъ и волностей старожитнихъ узнали привернене; що учинити-бъ снадно, поневажъ (опрочъ того иншіе розніе секти и Жидовскіе школи маютъ въ томъ Королевствѣ

покой) нетилко свѣжіе сеймовіи на тое виданніе конститупіи, якіе по Гадяцкой Коммиссіи суть составлени, оказуютъ къ тому дорогу, але и давнѣйшихъ Королей Ихъ Милостей привилея найдуются слушнимъ поводомъ, зъ якихъ тутъ нѣкоторіе екземпляри посилаются для вичитаня; въ тихъ ся оказуетъ, яко давнѣйшіе Короли Ихъ Милости права Грекорускихъ восточнихъ визнавцовъ щитили и яко восточніе визнавцѣ зъ високихъ становъ при тихъ правахъ зоставалися».

«Не учинивши зась тоей вѣри святой восточной визнавцомъ захованемъ правъ ихъ и волностей и церквей и добръ церковнихъ привернемъ успокоеня, оглядатися потреба, аби Богъ на зомсту тихъ душепагубнихъ колотниковъ унѣятовъ не вылилъ своего праведного гнѣва и на невинныхъ; албовѣмъ кривда церкви православной есть власная кривда Христа Бога, Которій главою есть онои».

«Видно тутъ тое, же о секти Зборовіе и Лютерскіе, такъ идется тимъ, которіе ихъ держатъ, же и кровъ свою лити не отрицаются и десперацко поступаютъ (якъ то и свѣжо сталося въ Венграхъ); а чому-жъ бы о вѣру справедливую христіянскую восточную христіяномъ правдивимъ православнимъ и до гордъ своихъ ставати не годилося, до чого нетилко христіянская цнота, але и самое збавеня шукаючое тягнетъ сумнене».

«Есть тотъ поступокъ подобній квалтомъ унѣятскимъ, же Его Милость отецъ Шумянскій, Епископъ Лвовскій, неслушне и непристойне називаючися митрополіи Кіевской администраторомъ и Печерскимъ архимандритомъ, якъ митрополіи, такъ и Печерскіе и иннихъ монастирей завладѣлъ добра, що любо бы респектомъ того, же тіи добра въ державѣ Его Королевской Милости пайдуются, дѣялося; однакъ удивително и жалостне есть Его Милости Пану Гетману и войску Ихъ Царского Пресвѣтлого Величества и всему народу, же за Короля Казиміра и за Короля Михайла

отъ катедри митрополитанской и отъ монастыря Печерского и иннихъ тихъ добръ не отбирано, а теперь за нинѣшнего Короля Его Милости одобрати ихъ допущено. Що яко есть зъ кривдою катедри оной и мѣсца святого Печерского и иннихъ немалою, такъ нетилко порече, але и нарѣкане Его Милость отецъ Шумянскій вѣчное тягнетъ зъ собою».

«За пречечоннихъ прошлихъ Монарховъ Полскихъ слушне такъ сужено, же що посвящено есть Богу и Святимъ мѣстцамъ, тое не маетъ быти отривано на приватній обчихъ особъ пожитокъ. Албовѣмъ за тихъ побожнихъ Князей и Пановъ души, всегда тамъ на Святихъ мѣсцахъ молитви отправуются и приносятся Богу офѣри, которіи тіе добра по себѣ леговали. Неслушне теди оній мѣсцамъ тимъ Святимъ и побожнихъ дателей душамъ чинитъ утѣснене и возбуждаетъ всенароднiй жалъ сторони овое».

«Любожъ видно тое, же Его Милость отецъ Шумянскій митрополее и архимандричое имя себѣ привлащаетъ для того, аби тими владѣлъ добрами, однакъ непристойно цале називатися оному пречечонними титулами, якихъ осягнути не можетъ, поневажъ власніи суть на онихъ поссесорове; тая теди хлюба ему якъ къ славѣ, такъ къ збавеню ничого не поможетъ; надеженъ теди есть Ясневелможній Его Милость Панъ Гетманъ зъ войскомъ Ихъ Царского Пресвѣтлого Величества Запорожскаго, же Король Его Милость монаршою повагою своею тую завзятость его (хочъ же онъ и духовній есть особа) отставити ему роскажетъ, и добра оніи якъ до катедри, такъ и до монастирей повернути сволитъ. Кгди-жъ если небываліи рѣчи поважніи и мудріи Монархи для якихъ колвекъ респектовъ чинити умѣютъ, а чому-жъ бы Его Королевской Милости для примирной пріязни Ихъ Царского Пресвѣтлого Величества, тихъ добръ давнихъ церковнихъ до власне належнихъ посесій не можно было привернути; що нетилко стало би ся добре, але и святобливе, албовѣмъ Его Королевская Милость удоволствовалъ

бы тымъ станъ святій духовній, и чрезъ тое мѣлъ бы у всегдашнихъ молитвахъ на тихъ святихъ мѣсцахъ вдячность».

Князь Голицинъ Василій Василіевичъ зъ того-жъ Кримского повторного походу прибывши на Москву, а знать обачившися въ томъ, ижъ неслушне безъ жадного военного промислу учинилъ отъ Криму поворотъ свой и боячись за тое отъ Государя своего Царя Петра Алексѣевича караня, засѣялъ было и болшое (якое самого его поткало) зло зъ совѣтомъ Царевни Софіи Алексѣевни такое, чтоби Царя Петра Алексѣевича отъ престола низложити, а Царя Іоанна немощного или паче рещи вмѣсто Іоанна Софѣю Царевну на ономъ утвердити. Не вѣдомо же коея ради вини (яко былъ многомощній) прислалъ и до Мазепи Гетмана грамотній безъ вѣдома государского монаршій указъ, абы ехалъ на Москву зъ старшиною енералною и полковниками. По якомъ указу Гетманъ, заразъ зобравшися зъ старшиною помененною, віехалъ зъ Батурина на Москву. Прежде же пріѣзду гетманского въ Москву открися Царю Петру Алексѣевичу тое злое на него умышленіе Голициново съ прочими; чего дѣля онъ Царь Петръ, здравія своего сохраняючи цѣлость, уехалъ съ певними други своими зъ Москви чили зъ монастира Донского въ монастиръ Радонежскій Свято-Троицкой, иже отъ Москви за 21 миль обрѣтается, и призвалъ тамъ до себе для защиту своего нѣсколко полковъ войска. Егда же Гетманъ прибылъ въ Москву, тогда по нѣколикохъ днехъ присланъ отъ него, Государя Царя Петра Алексѣевича указъ ехать Гетману зъ Москви зо всею старшиною къ нему Государю въ монастирь помененній Троецкій. По которомъ указѣ, когда віехалъ Гетманъ зъ Москви, тогда и Князь Голицинъ зъ Шакловитимъ думнимъ дякомъ и инними други и совѣтники со всѣми своими по указу-жъ монаршомъ віехалъ зъ Москви, и прежде Гетмана поспѣшившись до Троецкого монастира, по указу-жъ монаршомъ не допущенъ предъ лице его, и принятъ зъ Шакловитимъ

и прочими порозно за крѣпкіе карауля. Егда же и Гетманъ прибылъ до монастира оного, тогда показано ему зъ старшиною мѣсце, где стояти, потомъ сорашивано: для чого онъ пріехалъ на Москву и по чіемъ указу. На якій вопросъ, когда ретелная отъ Гетмана учинена реляція, же то учинилъ по указу монаршомъ отъ князя Голицина присланомъ, тогда болшій монаршій на него Голицина съ товарищи уродился гнѣвъ и подзоръ незичливости, по которомъ заразъ чинено розиски; а по розискахъ абіе и страшная екзекуція станула: князь Голицинъ и Неплюевъ (на которого и за дѣлане въ Сѣвску воровскихъ чеховъ, на якіе сребро Царское давано, особливая монаршая была ураза) послани на тѣлежкахъ въ далніе ссилки порозно; Щакловитому голову отъято, а иныхъ кнутовано, язики поурѣзовано и въ ссилки-жъ розніе послано. И исполнилося зде слово Евангелское: «ею же мѣрою мѣрите, возмѣрится вамъ»: заслалъ Голицинъ Самойловича въ силку, и самъ не уйшолъ отъ оной, всѣхъ незапно отстрадавши имѣній и богатствъ. Неплюевъ зась всѣ богатства и скарби Григорія Гетманича въ войску забравши, погубилъ наконецъ и самого въ Сѣвску безчестнимъ глави отъятіемъ топоромъ до плахи; прето и самъ, всѣхъ имѣній и богатствъ нечаянно отстрадавши, утратилъ съ ними сполную и вожделенную волю. И тако начинаючуюся крамолу тогдашнюю благовременно ускромлено, и Царевнѣ Софіи Алексѣевнѣ въ монастырѣ едномъ паненскомъ зоставати повелѣно. А Царь Петръ Алексѣевичъ, для слабости братней Іоанновой, самъ еденъ отъ того часу началъ царствовати и всѣмъ царствомъ Россійскимъ правити. Гетмана зъ старшиною, по шестинедѣлномъ на Москвѣ и въ монастиру Троицкомъ прежитію, милостиво отпущено зъ виданемъ ему на гетманство потвержателной на пергаминѣ златомъ украшенной монаршой грамоти, всѣ древніе права и волности войска Запорожского и всего народа Малороссійского въ ненарушимой цѣлости заховуючой, такожде и

особной грамоти на маетности гетманскіе. Того-жъ часу и иннимъ панамъ Малороссійскимъ по прошенію ихъ подавани на маетности и грунта грамоти монаршіе потвержателніи; а другимъ панамъ для скорого ихъ зъ Гетманомъ отъезду зъ Москви не поспѣли грамоти такіи потвержателніи; теди уже въ пришломъ 1690 року оніе зъ милости Монаршой имъ повидавани.

Предъ віездомъ на Москву, опасуючися, Гетманъ, абы роздраженая Орда для отмщенія не вторгнула въ Украину, роположилъ войска охотницкіе конніе и пѣхотніе сердюцкіе по крайнихъ приличнихъ мѣсцахъ Малороссійскихъ, для осторожности отъ тихъ непріятелей; а віездячи на Москву, зоставилъ въ Батуринѣ Наказнимъ Гетманомъ Михайла Вуяховича, судію войскового енералного; которій для учиненя ясира, ижъ учиненъ Наказнимъ Гетманомъ и зостаетъ въ войскомъ въ поготовости на отпоръ непріятелемъ, взявши килко тисячъ войска зъ сотенъ за Сеймскихъ и по близу Батурина сущихъ, приходилъ зъ ними ажъ до Лубенъ; а въ Лубняхъ зколко недѣль помѣшкавши, и жадной вѣдомости о непріятелехъ не заслишавши, повернулъ до Батурина передъ Покровою и войско роспустилъ въ доми ихъ; еднакъ войска помененніи охотницкіе на указнихъ мѣсцахъ для осторожности отъ непріятелей неисходно ажъ до зими знайдовалися. Прилагается же еще и тое тутъ, же за поворотомъ сего лѣта отъ Перекопу войскъ, многіе государскіе хлѣбніе и военніе запаси и тяжари, армати, порохи и кули зоставлени въ построенномъ на Самарѣ Новобогородицкомъ городѣ, отъ которого часу и воеводи Московскіе зъ людми президіарними тамъ, яко и прежде рѣхомъ, жити начаша.

Того-жъ року первая книга Житей Святихъ, трудами превелебного въ Богу отца Димитрія Савича Туптала, Сотниченка Кіевского, мужа премудрого и дару Духа Святого полного, составленая, отъ мѣсяца септеврія починаючаяся, перший разъ въ типографіи Печерской, за архимандрію отца

Варлаама Ясинского, видрукована и на свѣтъ зъ великою ползою людскою випущена.

РОЗДѢЛЪ XXXI.

О осторожности Малороссійской отъ непріятелей; о кончинѣ Святѣйшаго Іоакима патріярхи Московского, и о избраніи на его мѣсто Святѣйшаго Адріяна; о кончинѣ Гедеона Святополка митрополита Кіевского и погребеніи его; о избраніи по немъ на митрополію Варлаама Ясинского и посвященіи на Москвѣ чрезъ Адріяна патріярху нового; о саранчѣ великой и шкодливой, отъ Криму въ Малую Россію пришедшой; о моровому повѣтру въ Новобогородицкомъ и Волномъ на Самарѣ городахъ; о пренесеніи чудотворной икони Пресвятой Богородици зъ Руднѣ въ монастирь паненскій Кіево-Печерскій.

Року отъ созданія міра 7198, а отъ человѣченія Божія 1690. Поневажъ на пришлолѣтную компанію военную не было монаршого указу Гетману зъ войскомъ козацкимъ готоватися, теди увесъ тотъ рокъ всѣ Малороссіяне въ тишинѣ прежили въ домахъ своихъ; еднакъ для осторожности отъ непріятелей бѣсурмановъ, войска охотницкіе конніе и пѣшіе, также по невеликой части и городовіе малъ не чрезъ все лѣто знайдовалися по рубежахъ Малороссійскихъ.

Того-жъ року, марта 17, Святѣйшій Іоакимъ патріярхъ Московскій и всея Россіи блаженную жизни своея прiятъ кончину на Москвѣ; пасъ церковь Христову словесную лѣтъ ...и мѣсяцей.... По немъ вскорѣ всего освященного собора, Московского царского Сигклита и всего мирского сословія согласіемъ и изволеніемъ избранъ и поставленъ патріярхомъ Московскимъ Святѣйшій Адріянъ.

Тоеи-жъ весни, априля 6, преставися отъ жизни сея митрополитъ Кіевскій Преосвященній Гедеонъ Святополкъ князь Четвертенскій, преживши богоугодно на престолѣ своемъ 4 чили 5 рокъ и мѣсяцей 5; похороненъ же..... въ монастирѣ.... чрезъ Преосвященного архіепископа Чернѣговского Лазаря Барановича зъ великою публѣкою и ассистенціею духовного и мирского чина людей; на которомъ погребеніи и Гетманъ Мазепа былъ зъ енералною старшиною и полковниками городовими и ихъ войсковими музиками. По погребеніи же его чили и предъ погребеніемъ еще, согласними такъ духовного, якъ и мирского чина вотами, избранъ на митрополію Кіевскую премудрій и Богоугодній мужъ Варлаамъ Ясинскій, архимандритъ Кіевопечерскій; а мѣсяца ноеврія посвященъ на туую митрополію и утвержденъ на Москвѣ чрезъ Святѣйшого Адріяна, нового тогда патріярху Московского. Дана же ему и грамота патріяршая становная и благословителная на митрополію, грамотѣ патріяршой покойному митрополиту Гедеону Святополку данной подобная, но тая не досталамися ку преписаню.

Того-же року лѣто было дожчистое, но гнѣваяся Господь на насъ за беззаконіе наше, попусти премногую саранчу на Украину Малороссійскую, которая, въ степахъ около Криму чрезъ килко лѣтъ наплодившися, теперь за допущеніемъ Божіимъ, августа въ 1-й день наспѣла отъ Криму въ полкъ Полтавскій; толже была велика, яко и въ полудень ясній, аки облакъ темній солнечную заслоняла свѣтлость. Ишла же оная чрезъ всю Малую Россію не вся вкупѣ, але розно—една за другою—превеликими партіями и столпами, аки смислениxъ вождовъ между собою имущи. Забавила на Украинѣ черезъ неделъ двѣ, и любо пашнямъ озиминнимъ, аиле повижинаннимъ, не шкодила; еднакъ пашнѣ яриніе еще невижатіе и трави невикошенніе всѣ до щенту віела, и превеликую нужду и скорбь людемъ Малоросійскимъ здѣлала, а где великими партіями ишла и на

землю падала, тамъ отъ еи великій смрадъ наполнялъ воздухъ, и любо людемъ не вредилъ, однакъ вредилъ скотомъ, рабочимъ воламъ и конемъ такъ, ижъ многіе здихали, немогучи стерпѣти смраду оного; свинѣ зась и птаство надворное доволно опую или и безъ жадного вреда ею тучилися. Прелѣтѣвши зась Малую Россію чрезъ двонеделнее время, удалася на Волинь и въ Полщу, а подобно и въ Литву. Певніе писменніе зъ Малороссіяновъ люде повѣтстовали, же на многихъ крилцяхъ еи видѣли Русскими лѣтерами изображеніе такіе двѣ слова: *гнѣвъ Божій*. Авторъ тежъ Экономѣки, книги Полской, послѣ прешествія саранчѣ ново зданной и випечатанной, на листѣ 111-мъ о той саранчѣ написалъ такъ: «въ року 1690 показалась великая надъ звичай саранча въ Русѣ на Украинѣ, а оттоль партія певная до краю Сандомѣрского залетѣла. Тое разширенеся ея зъ Таврики есть албо отъ Криму и изъ Волохъ; которая такъ была срога и густа якоби хмура, же ажъ и видокъ солнечній затмила; а где колвекъ упала на луки, на збоже, на огородніе ярини, хвасти, наветъ по садахъ и по лѣсахъ листе до щенту віила; козаки соломою іи палили; откуду потимъ были зарази якъ отъ морового повѣтра, же ажъ съ того умѣрали люде. Въ постатѣ своей были шарави, для того и назвиско ихъ есть шаранча; суть въ себѣ на кшталтъ кониковъ полевихъ, толко же суть длужшіе и болшіе; съ крилцями суть чотирма, на которихъ пестрини певніе видѣни, яко би зъ лѣтеръ Грецкихъ зложеніе, которіи въ тіи викладаются слова: *ira Dei,* то есть, гнѣвъ Божій. Кгди на иншую прелѣтують страну, теди на нихъ дзвонятъ якъ на злую хмуру, зъ арматъ поблизу стрѣляютъ, ключами бряжчатъ и сокирами въ дошки стукаютъ, албо въ мѣлници бразкаютъ для гуку и дзвону, аби зъ того уступовали мѣсца на инное. Панъ Богъ Всемогущій оборонилъ краи Полскіе, бо на тотъ часъ она показалась, когда люде зъ поля збожа упрятвули, татарокъ еднакъ надвередила; а где на ровную

землю упала, теди въ толщину було того множства на полъ локтя». Треба на пришлое лѣто, стережи Боже, обавятися, аби на тихъ, где были мѣсцахъ, икри рожаю своего для плоду не зоставили, отколъ бы се знову тое роскревило и розмножило, прикладомъ овихъ мотеловъ, котріи на капустахъ свои зоставляютъ пасеня, зъ которихъ не малое множество гусеницѣ намножится, такъ ижъ въ маломъ часѣ капусти и инніе хочъ у полю ярини внѣвечъ обернутъ.

По прешествіи того въ саранчѣ оной видѣного гнѣва Божія, заразъ въ Новобогородицкомъ Самарскомъ городѣ моровое великое повстало повѣтре такъ, ижъ мало що людей въ томъ городѣ осталося, и воевода тамошній князь Ржевскій тоеи-жъ смертнои не уйшолъ пляги; синъ же его переболѣвъ. Того-жъ часу и другій городокъ вишей на Самарѣ Сергіевъ, то есть Волное, увесь вимеръ.

Того-жъ року октоврія 25, Василій священникъ, блюститель чудотворнія Руденскія Пресвятой Дѣви Богородици икони, пренеслъ оную зъ Руднѣ въ монастиръ паненскій Кіево-Печерскій, и поставилъ ея въ церквѣ тамошной; о чомъ отецъ намѣсникъ Лавры Печерскія писалъ до Гетмана Мазепи такій листъ свой:

«Аще о всякомъ Божіемъ благодѣяніи должно есть Богу и Пресвятой Богородици благодареніе приносити, по повелѣнію Богоугодившого сосуда Духа Пресвятаго, наказующа всѣхъ обще: *благодарни бывайте;* наипаче о семъ благотвореніи и неизреченномъ дарованіи, зъ неисповѣдимихъ судебъ Божіихъ паче надежди явленомъ нинѣшнего времени, достойно и праведно благодарственная восписовати, егда Источникъ милосердія, милостивое рода христіянского Заступленіе, едино по Бозѣ Упованіе, благоволеніемъ Бога Сина исполняетъ словеса Богомъ реченнія: *обрѣтохся не ищущимъ мя.* Яко милосердія Мати вѣсть прежде прошенія ихъ-же требуемъ, свою много-чудесную пресловутую икону (изявлшуюся за щасливои державы Малороссійской землѣ

благоразумного правленія тоя Велможного великого нашего милостиваго патрона) благоволила преселитися на Печерскіе гори, иде-же отъ древнихъ временъ, отнелѣ вѣра православная возсіяла, Пресвятая Богородица возлюби себѣ здѣшнее пребываніе. Аки фениксъ отраждаяся, Едина на небеси и на земли Владичествующая, обновляетъ на всякомъ мѣстѣ наипаче въ сей небеси подобной обители чудеса; что нѣкогда рече: «прійду видѣти мѣсто и хощу жити тамо», нынѣ обновляя, исполняетъ событіемъ вещи слово истини: «се покой мой во вѣкъ вѣка, здѣ вселюся яко и изволихъ и», златое бо сокровище нехотя имѣти зъ грубими желѣзи пріобщенія, отъ простихъ неудобнопроходимихъ селеній на мѣсто обители Святой, любимое себѣ, подъ златій вѣнецъ церкви Святой преселяется; во истину нынѣ приличнѣйшаго пребыванія чистому избранному и златотворному Пречистой Дѣви Матере сосуду, яко подъ чистимъ избранимъ златимъ вѣнцемъ пребывати. Подобное бо подобнимъ веселится. Нинѣшнего году, 25 числа октоврія, священникъ Василій въ нощи прійде зъ иконою Пресвятія Богородици, никому неизвѣстивъ, и поставилъ въ паненскомъ монастирѣ Покрови въ церкви Пресвятія Богородици. Вѣми усердіе Велможности Вашой милостивого патрона Святой обители, своего израднѣйшого благодѣтеля, сіе благоволеніе Божіе и пренесеніе икони Пресвятія Богоматери извѣстно творимъ. По своему високому Богомъ дарованному благоразумію, яко премудрій вождъ и предостойній рейментаръ, изволь сотворити, Велможности Вашей повелѣнія ожидаемъ; и себе при найнижшомъ до земного лица поклоненіи милостивому призрѣнію зъ поволностію услугъ нашихъ вручаемъ. Писанъ въ Лаврѣ Святой Кіево-Печерской, октоврія 26, року 1690.»

Зъ конца писма сего показуется, же отци Печерскіе полѣтичне желали, аби образъ тотъ чудовній былъ внесенъ въ Лавру ихъ, но Гетманъ на тое не изволилъ, и непремѣнно той Святой иконѣ благоволилъ заставати въ мона-

стиру паненскомъ Печерскомъ, которая зъ Руднѣ за Чернѣговомъ начатъ чудодѣйствовати (яко ся мнитъ ми) уже за гетманства Мазепового; невѣдомо же для якихъ мѣръ отецъ Василій, помененій священикъ, пренесся зъ оною зъ Руднѣ въ монастиръ помененій паненскій, где уже не слишно было чудодѣйствій, на которіе обфитовалъ въ церквѣ Руденской.

Сего жъ 1690 року, на самомъ початку его, между свята Рождества Господня, началъ я, сихъ лѣтописнихъ дѣяній графъ и сказатель (въ килконадцятъ лѣтъ будучи), служити войску Запорожскому, въ поважномъ дому зъ пановъ Малоросійскихъ благородного Его Милости пана Василія Леонтіевича Кочубія, писаря на тотъ часъ войскового енералного, за пречоного гетманства Мазепового; служилемъ же вѣрне и тщаливе, якъ моя мнѣ повелѣвала цнота, не тилко въ домашнихъ пана моего дѣлехъ всякихъ, а найбарзѣй писарскихъ, але и войсковихъ нужнѣйшихъ и секретнихъ на тотъ часъ, такъ до самого Пресвѣтлѣйшого Монархи Всеросійского Петра Алексѣевича, яко и въ цѣфѣрнихъ въ его жъ монаршихъ дѣлехъ, отъ Гетмана тогда бывшихъ до Господаровъ Волоского и Мултанского за исправленіемъ пана моего корреспонденціяхъ, которіи канцеляріи войсковой не были явними. Послуживши зась въ такихъ премногихъ неусипнихъ трудахъ чрезъ лѣтъ 15, зосталемъ за тую мою службу вправленъ до канцеляріи войсковой енералной на початку року 1705, въ которой зъ между худшихъ братіи моей былемъ не послѣднимъ въ дѣлехъ писарскихъ, сполна чрезъ лѣтъ 4; нимъ за тую мою долговременную и вѣрную службу моя недоля крайнимъ мнѣ на самомъ концу рока 1708 заплатила нещастемъ, которое впредь въ помененомъ року припомнѣтися можетъ.

Въ Англіи въ нѣкоей едной провинціи трафилося едного лѣта, гди пашнѣ назбитъ уродили, и гдися часъ живъ приближалъ, тогда пришла саранча въ великомъ мно-

жестве, ижъ все пашне поила такъ барзо, что за пять миль заледво една копа зобрана быть могла. Люде провинціи оной некоторе зъ нихъ поймали, а пилне ся припатруючись найшли на крилцяхъ ихъ летери маліованіи, на едномъ крилцю написано: *гнѣвъ*, а на другомъ: *Божій*, жеби явно було, ижъ для греховъ и помсти Божіей оно ся стало.

РОЗДѢЛЪ XXXII.

О избраніи Вуяхевича на архимандрію Кіево-Печерскую; о жалованю монаршомъ Гетману присланномъ, и о разосланю оного полковникамъ; о посланю того-жъ жалованя полковнику Полтавскому чрезъ Петрика канцеляристу, и о тѣчцѣ его Петриковой тогда зъ козньми Мазепиними до Сѣчи и Криму; о Зміевѣ, воеводѣ Новобогородицкомъ; о Хрисанфу архимандритѣ, въ Малую Росію отъ Святѣйшого Досифея патріярха Іерусалимского присиланомъ, зъ грамотою до отца Ясинского митрополита Кіевского о добромъ правленіи Святаго Православія и о иныхъ дѣлехъ писаною; о бытности гетманской въ осень въ монастиру Лубенскомъ.

Року отъ сотворенія света 7199, а року егда Божіе Предвечное Слово спасеніе принесе міру все готово 1691. Послуживши доволно свету значній войска Запорожского товаришъ Михайло Вуяхевичъ, судія войсковій енералній, а хотячи еще уже въ шедивихъ жизни своея летехъ, хочай при концу оноя, послужити въ монашестве Богу, прошлого лета чили осени зложилъ зъ себе урядъ судейства, а пожегнавши Гетмана и старшину, за ведомомъ ихъ Царского Пресветлого Величества и благословеніемъ Святейшого Адріяна, нового тогда патріярхи Московского, отехалъ зъ

Батурина зовсѣмъ въ монастиръ Кіево-Печерскій, и въ скоромъ часѣ яко приялъ на себе иноческій образъ, преименованій зоставши зъ Михайла Мелетіемъ, такъ волною елекціею и голосами всеи братіи тоеи-жъ Печерскои Лаври избранъ зосталъ архимандритомъ оной на мѣсце Варлаама Ясинскаго, на митрополію Кіевскую зъ монастира Печерского предъ тимъ взятого, и посвященъ вскорѣ на священство чрезъ того жъ нового митрополиту Преосвященного отца Ясинского. О которомъ его на тую архимандрію избраніи отци Печерскіе, януарія 4, писали до Гетмана Мазепи такій листъ свой:

«Веліе благодареніе Превисочайшому Архіереевѣ Царевѣ Царемъ и Господеви Господемъ, Всемилостивому Богу воздаемъ, яко сподобилисмося такъ отъ Великихъ Государей нашихъ Царей и Великихъ Князей Іоанна Алексѣевича и Петра Алексѣевича, всея Великія и Малія и Бѣлія Россіи Самодержцовъ, яко и отъ Великого Господина Святѣйшого Адріяна Московского и всея Россіи и всѣхъ сѣвернихъ странъ патріярхи, архипастиря нашого, за многоможнимъ рейментарскимъ ходатайствомъ Велможности Вашей, въ совершившомся избраніи нашомъ, по ихъ же монаршомъ указу а патріяршомъ благословенію учиненомъ, и въ новоизбранномъ архимандритѣ нашомъ Печерскомъ благородномъ господину Михаилу Вуяхевичу, судіи войсковомъ енералномъ, желаемое благоволеніе, въ грамотахъ монаршой и патріяршой до Велможности Вашей писанихъ, изъявленое получити; за что Великимъ Государемъ нашимъ, Ихъ Царскому Пресвѣтлому Величеству, и Великому Господину Святѣйшему Адріяну патріярсѣ Московскому и всея Россіи и всѣхъ сѣвернихъ странъ, благодарственное наше, до лица земного всесмирено припадаючи, воздаемъ и воздати должни есми поклоненіе, и Велможности Вашей за толикое о Святой обытели Печерской и о насъ всѣхъ всегдашнихъ богомолцахъ праве отческое промишленіе и радѣніе зъ нижай-

тимъ нашимъ челобитемъ виражаемъ подяковане. Кгди-жъ то есть изрядняя обители Печерской Святой и намъ всѣмъ радость и духовное благоотишіе, что изволеніемъ Великихъ Государей нашихъ, Ихъ Царского Пресвѣтлого Величества, и благоволеніемъ Великого Господина Святѣйшого Адріяна, патріярхи Московского и всея Россіи и всѣхъ сѣвернихъ странъ, архипастирскимъ совершеная наша елекція и новоизбраній на ней волними всѣхъ насъ голосами архимандрита Печерскій утверждается, и по воспріятіи, дастъ Богъ, великого иноческого ангелскаго сана на произведеніе и посвященіе, Преосвященному господину отцу Варлааму Ясинскому митрополиту Кіевскому, Галицкому и всея Малія Россіи споручепое, въ преизящній чинъ іеромонашескій благословляется. Чесо себѣ и новоизбранному нашему архимандриту Печерскому, яко вседужно желаемъ, такъ и крѣпко на милость Божію уповаемъ, что предстателствомъ Пресвятія Богородици и молитвами Преподобнихъ Отецъ Печерскихъ дѣло тое вскорѣ пріидетъ въ совершенство; понеже то справили судьби непостижиміе и воля Всемогущаго Бога: «всяка бо власть отъ Бога», истинное же дѣйствіе Пресвятого «Иже вездѣ и вся исполняяй Сій» Духа: «тако бо изволися Духу Святому»; Его же ми, аще и недостойніе, въ прилежнихъ молитвахъ нашихъ на помоць призвавши, всѣ согласно едиными усти и единимъ сердцемъ избралисмо за архимандрита Печерского благородного господина Михаила Вуяхевича, яко мужа достойна, благочестива, благоразумна, въ добродѣтелехъ преспѣваемого и силою Божіею, яже и въ немощи совершается. тотъ великій святій санъ архимандрическій понести добрѣ и Богоугодно могущого, наипаче яко обители святой Печерской свойственнаго. Поне же онъ отъ юности своея въ ней на значнихъ писарскихъ трудахъ, аще и въ мірскомъ чину, немало лѣтъ полезно ей послужилъ и чину иноческому, между иноками обитаючи, благоподобно присмотрѣлся, и всякое благодѣяніе тои же обители Святой

Печерской, яко свойственній ея поборникъ и ревнитель, даже доселѣ всеусердно творилъ; того уже, а не кого иного, непоколебимо держащеся, за свойственного (Богу сице изволившу) архимандрита Печерского имѣемъ. А Великихъ Государей нашихъ, Ихъ Царского Пресвѣтлого Величества, въ томъ монаршое милостивое благоволеніе и Великого Господина Адріяна Святѣйшаго патріярхи Московского и всея Россіи и всѣхъ сѣверныхъ странѣ архипастирское произволеніе, благодарними усти и сердци, вселюбезнѣ и благохотнѣ десятирицею и сторицею лобизаемъ; совершенство и произведеніе его на тотъ великій степень архимандріи Печерскія по волѣ Бога Всемогущаго, по милостивому Великихъ Государей нашихъ, Ихъ Царского Пресвѣтлого Величества, изволенію и по благословенію Великаго Господина Святѣйшаго Адріяна патріярха Московскаго и всея Россіи и всѣхъ сѣверныхъ странъ, яко ставропѣгіяне его архипастирства, получити съ несумѣною надеждою чающе, за многоможнимъ и до конца Велможности Вашей рейментарскимъ промишленіемъ, которому себе зъ новоизбранимъ архимандритомъ нашимъ Печерскимъ при нижайшомъ поклоненіи нашомъ и всегдашнихъ молитвахъ всесмирено вручаемъ. Божіе, Пресвятой Богородици и Преподобнихъ Отецъ нашихъ Печерскихъ благословеніе отъ Святой, великой, чудотворной Кіевопечерской Лаври Велможности Вашой и всему благодатному дому офѣруючи естесмо, и прочая».

«Зъ монастиря Печерского Кіевского
року 1691, януарія 4 дня».

Того-жъ року по Крещеніи Господнемъ чрезъ нарочного посланого привезено зъ Москви монаршое, Ихъ Царского Пресвѣтлого Величества, такъ Гетману, яко старшинѣ енералной и всѣмъ полковникомъ годовое жаловане, которое Гетманъ принявши, еднимъ полковникомъ, які на тотъ часъ въ Батуринѣ згодилися, самъ поотдавалъ, а другимъ поот-

силалъ въ полки чрезъ нарочнихъ посланцовъ своихъ. А же и Θедоръ Жученко, полковникъ тогда Полтавскій зоставалъ въ Полтавѣ въ дому своемъ, теди и до него зъ тимъ монаршимъ жалованемъ о всеедной послалъ Гетманъ Мазепа старшого канцеляристу Петрика Иваненка; а нѣякіесь (яко коварпій) замисливши козни противъ своихъ Государей, позволилъ ему при особливой информаціи тайной своей зъ Полтави отъехати до Сѣчи Запорожской, а оттоль и до Криму, и зачати тое, о чомъ ему словесная отъ него дана была наука. Онъ теди подлугъ тоей науки справуючися, а жалованe монаршое Жученку полковнику Полтавскому отдавши и отъ него до Гетмана респонсъ благодарственній отобравши, отъехалъ зъ Полтави до Нового Санджарова, будто въ навѣданѣ тамъ своихъ кревнихъ; а оттоль вже въ постъ великій віехавши, вдался безвѣстно за Ворскло въ поле, где, подъ скиртою сѣна санки оставивши и на конѣ зъ служками своими всѣвши, отъехалъ за Днѣпръ по леду и прибылъ до Сѣчи Запорожской, а тамъ вскорѣ учиненъ писаремъ сѣчовимъ; на которомъ писарствѣ ледво рокъ въ Сѣчи преживши, уйшолъ до Криму и возбудилъ Хана зо всѣми ордами Кримскими до войни на государство Россійское, яко о томъ впередъ будетъ.

Того-жъ лѣта присланъ на воеводство въ Новобогородицкой городъ князь Зміевъ на мѣсце князя Ржевского, тамъ прошлого лѣта помершого.

Того-жъ лѣта увѣдомившися Святѣйшій Досифей, патріярхъ Іерусалимскій, о новонаставшомъ митрополитѣ Кіевскомъ Преосвященномъ отцѣ Варлаамѣ Ясинскомъ, а маючи свои интерессы въ Малую Россію о спадкахъ митрополита Паисія Лигаридія и другого митрополита Видиненскаго, также и на Москву до Пресвѣтлѣйшихъ Монарховъ прислалъ въ Малую Россію нарочного отъ себе архимандрита Хрисанфа, знаменитого и мудрого мужа, иже по немъ Досифею пріятъ престолъ патріярхіи Іерусалимской. Чрезъ того

убо Хрисанфа онъ, Святѣйшій Досифей патріярхъ, писалъ о добромъ правленіи Святаго Православія до Преосвященного отца Ясинскаго митрополита Кіевскаго, такую грамоту:

Досифей, милостію Божіею патріарха Святаго града Іерусалима и всей Палестини.

Преосвященній, благословеннѣйшій митрополитъ, святѣйшой митрополіи Кіевской и Галицкой найвишшій ексарха, всей Сармаціи Полской и Подолской господине, въ Духу Святомъ брате и сослужителю нашой смиреной кротости! благодать, миръ, милость да будетъ архіерейству Вашему отъ Бога, и отъ Святого Воспріемника живота гроба помощъ и защищеніе, а отъ насъ молитви, благословеніе и прощеніе! Посилающе во внутреняя сего нашого превелебного архимандриту господина Хрисанфа зъ законникомъ, не запедбалися писати до Вашой братерской любви: напродъ для молитви и благословенія отъ Гроба Святаго и отъ насъ, повторе во память приводяще безмертнія мздовоздаянія, яже имѣютъ приличнимъ радѣніемъ началствующіе во церквахъ святихъ, и дабись попеченіе имѣлъ и трудился въ роли Христовой, имуще въ памяти и Господа глаголюща: «благое нѣсть благое, аще не благо содѣвается». Сего ради да живещи и упасаеши по преданію Святихъ Отецъ, и на преступниковъ зъ невижества или зъ злаго обычая сущіи; буди прилижній исправитель, слишаще Пророка глаголюща: «расположитъ словеса своя на суди», и Апостола до Коринѳовъ гласяща: «яко служители есми таинъ Божіихъ, что речеся и о епископахъ, «а на сихъ, иже волею своею согрѣшаютъ и непреложно живутъ, да будеши жестокъ наказатель, наказуя ихъ, рече, предъ всѣми, да и прочіи имуть трепетъ, и аще око твое соблазняетъ извлеци е, и прочая»; и до Ефесевъ: «и общенія не имѣте со дѣлами неплодящими, темними, но паче же наказуйте»; се же и ко Римляномъ потвержаетъ Апостолъ,

благостиню, и жестокость глаголюще: «и пастирскій жезлъ, его же содержиши, сіе знаменуетъ яко обоятній есть; еи же архіерейская власть имѣетъ послушливіи по крѣпляти, некроткихъ же низлагати и карати». Якъ скоро вщалися войни за Хмелницкого и сталося было раздѣлене епархій, устала наука, войшли зліе сосѣде паписты и многіе уклонилися; ти еднакъ имѣй око твое чисто, взирающое на глубину сердецъ и исправляй всякую новость, бо христіянскій человѣкъ вѣруетъ сердцемъ, да оправданъ будетъ, устами исповѣдуетъ, да спасеніе получитъ; но и одежду маетъ церковную, именно священници, чти 16 канонъ седмого собора, и прилежи аби церковніе носили одежду всходнихъ и постили яко всходніе, и ищи въ канонахъ повшехнихъ соборовъ и обрящеши сокровище живота. Слишалъ еси что повелѣваетъ Господь? «Всякое насажденіе, еже не насади отецъ мой, искоренится»; что прето не прилично Апостолской церкви не толко вироки, но и обичаи отрини и исправи, да возвеселиши насъ, и провадъ яко вторій Моисей люди Божія, бѣгай новихъ вещей аки ужа и получишъ славу Божію со Апостоли и Пророки. Хотѣніе имѣяхомъ извѣстити церковному престолу, аби тамъ въ Украинѣ и въ нѣкоихъ градѣхъ поставлени были епископи для спроваженя іереовъ, и жеби не были и устали налоги православной церкви противніе, и да еденъ постановляетъ многихъ на единой литургіей, аще же се не уподобится, даби посвящено было, сколко архидіяконовъ старихъ чести достойнихъ, въ монастирахъ будучихъ, чтобы исправляли годнихъ споряженя; и дай Боже аби тое сталося. По трете пишемо до васъ сію хартію нашу, да соболѣзнуеши намъ, килке обидами изможденн есмо отъ исправителей сатанинскихъ, и испрашай о семъ нашого сего себѣ притомного, сопечалующе намъ и пособствующе симъ словомъ и дѣломъ, сколко мощно ти есть; бо всякому должно есть помощь приносити церквій святихъ матери, и дѣло есть

Апостолское, яко дѣянія Апостолская свѣдителствуютъ и Святій Павелъ. Во многихъ тамо есть монастиряхъ началниковъ богатихъ и иноковъ, наипаче Бога боящихся, и самое смотрѣніе твое удоволствующое будетъ веліею помощею ко Святому Гробу. По четверто, тамо въ Богу успе митрополита Газкій Пансій Лигаридій, пастиръ Іерусалимской столици, иже имѣлъ пенязи, вещи сребреніе, книги и мощи Святихъ, а въ то время архіерействовалъ нареченій архіепископъ Лазаръ и не убоялся Бога, а ни честь воздающе Святому Гробу, и не усрами себе для лица патріяршаго престола, но нѣкіе вещи самъ восхити, яко слишахомъ, едини даровалъ, другіе же остави, и хто колвекъ хотѣлъ, съ тихъ вещей себѣ урвалъ; а и въ Турецкомъ панствѣ, гдѣ бы колвекъ умеръ, либо митрополита, албо священномонахъ, или простій человѣкъ Гроба Божія, жаденъ зъ Турковъ а ни паша, а ни подданій не отбѣраетъ его рѣчей, но въ сохраненіи зостаютъ чрезъ лѣта и времена дотоль, ажъ патріарха пошлетъ по оніе и отберетъ, И господинъ Лазаръ чудимося почто не мѣлъ достъ такъ учинити, же никогда не воспомяну о Гробѣ Святомъ, яко того долженъ есть, но и вещи гроба Святого разсипа; чего ради братолюбіе твое да прилежно попечется, аби якіе би рѣчи готовіе лежали и охранени зоставали отдани были сему Архимандритѣ, якіе зась восхищени, аби опитани, зшукани и отдани были тому жъ Архимандритѣ. Пятое, нѣякійсь священномонахъ Гроба Святого, которій издѣтска зоставалъ при Гробѣ Господнемъ и посланъ былъ въ службу Святого Гроба въ Македонію, отколь злихъ людей наущеніемъ прійшолъ до Константинополя, и тамъ постановленъ былъ митрополитою Видиненскимъ, потомъ проклятій отъ насъ для встиду зайшолъ въ тамъ тіе страни, аби моглъ якимъ способомъ и виступокъ свой поправити и шкоду явную учинилъ Гробу Святому нагородти, и кгди южъ тамъ забрнулъ и доситъ позискалъ былъ въ тимъ разе умеръ;

теди належне подлугъ правила и слушного и правного доводу, жеби рѣчи его дойшли до Святаго Гроба. Для чого Архипастирская Твоя Достойность попеченіе будетъ мѣти, жебы тіе добра были вынайдени и въ руки сему Архимандритѣ отдани, яко такъ достойно и праведно есть. Такъ просимъ—сотвори, абы и Господь исправилъ стопи твоя на путь мира, 1691.

Досифей, милостію Божіею патріярха Святаго града Іерусалима.

«P. S. Сей архимандрита есть мужъ честній и мудрій, же носитъ особливе особу святой Апостолской катедри и нашу, и потреба того, аби мѣлъ пристойную почесть и жеби пославъ былъ почтиве до престола, бо много маетъ и великихъ враговъ; и боимося, аби его не познано въ сторонахъ Венгерскихъ и Полскихъ, и не закрочено ему дорогу предъ ся взятую, и для того виправилисмо его смиренно и власне якъ нѣкоторого человѣка простого; теди желаемъ велце, аби Ваша архипастырская повага хотѣлъ его яко найпристойнѣй въ тотъ путь виправити.

Тотъ архимандритъ Хрисанфъ такъ у Преосвященного митрополита отца Ясинского, яко и у Гетмана Мазепи мѣлъ великую повагу, и яко на Москву, такъ и воспять до Іерусалиму отпущенъ честно и зъ подарунками достойними.

Того-жъ лѣта уже въ осени въ заморозки былъ Гетманъ зъ енералною старшиною въ монастиру Мгарскомъ Лубенскомъ, оглядаючи въ немъ доконченои тогда церкви великои мурованои Преображенія Господня, которая за ктитарствомъ Самойловичевимъ зъ фундаменту заложена, а за Мазепинимъ докончена.

РОЗДѢЛЪ XXXIII.

О присилкѣ Савелова на воеводство Нѣжинское зъ причинною патріяршою до Гетмана грамотою; о посѣщеніи чрезъ митрополита Ясинского епархіи своея, и о посвященіи церкви мурованой великой въ монастиру Лубенскомъ; о утѣчцѣ Петриковой зъ Сѣчи до Криму, и о поставленіи его гетманомъ на Коланчаку; о похвалкахъ Петриковихъ въ тогдашномъ намѣреніи; о маршу солтанскомъ зъ Петрикомъ на Малую Россію, и о прелести ихъ до Запорожцовъ, и о отвѣтѣ къ нимъ непомисляномъ отъ Запорожцовъ; о запобѣженю листовномъ Мазепиномъ до Запорожцовъ, аби Петрика не слухали; о готовости Мазепиной на отпоръ непріятелемъ, и о розосланю во всю Малую Россію напоминателнихъ универсаловъ, же Петриковыхъ прелестей не слухали; о Петриковыхъ универсалахъ въ городи Орѣлскіе засланихъ, и о отвѣтѣ зъ полку Полтавского подлугъ науки гетманской до Петрика листовне учиненномъ; о наступствѣ Петриковомъ подъ городи Орѣлскіе войною, и о склоненюся тихъ городовъ Петрикови; о виправѣ отъ Гетмана зъ подъ Гадяча повторнихъ полковъ за Ворсклу противъ непріятеля, и о поворотѣ непріятелскомъ во свояси; о гетманскомъ зъ подъ Гадяча до Полтави рушеню и отъ Полтави назадъ до Гадяча, и о грамотѣ гетманской зъ подъ Гадяча о всемъ поведеніи тогдашномъ до Царского Пресвѣтлого Величества писаной; о рушеню гетманскомъ зъ подъ Гадяча до Батурина, и о розпущеню всего войска въ доми; о экскузѣ зъ поклепу Мазепиного

листовной Кочубеевой писаровой до Ясинского митрополити Кіевского писанной; о Палъевихъ до Гетмана аппелляціяхъ взглядомъ небезпеченства его отъ Ляховъ, и о грамотѣ гетманской до Царского Величества о томъ писаной.

Року отъ раздѣленія первобытной тми со свѣтомъ 7200, а отъ радостного Ангелского во Вифлеемѣ Славословія 1692 року. Любо написалось прежде, же отъ року 1689 началъ самъ Великій Государь Царь Петръ Алексѣевичъ всѣмъ царствомъ Россійскимъ владѣти и радѣти (яко-жъ такъ и было непремѣнно); однако-жъ въ грамотахъ и указахъ монаршихъ обадва Монархи и Самодержци Всероссійскіе Іоаннъ и Петръ Алесѣевичи бяху воспоминаеми и полагаеми. Тіи убо Монархи и братія, управляющи потребная дѣла въ своемъ Россійскомъ государствѣ, прислали тогда въ Нѣжинъ на воеводство думного дворянина своего Іоанна Петровича Савелова, за которимъ причиняючися Святѣйшій Адріанъ патріярхъ Московскій, февраля 20, писалъ до Гетмана Мазепи такую грамоту:

Адріанъ, милостію Божіею архіепископъ Московскій и всея Россіи и всѣхъ сѣверних странъ патріярхъ.

Возлюбленному во Господѣ нашея мѣрности сыну, Царского Пресвѣтлого Величества войска Запорожского Гетману, Іоанну Стефановичу Мазепѣ архипастирское благословеніе!

На зрилищѣ сего міра, идѣже во человѣцехъ бываетъ христіянское пріятство, тамо гражданство во удобствѣ пріемлетъ изрядство; отъ чесого Всетворящая Вина Всеблагій Богъ прославляется и Благоумно-словесній вездѣ во человѣцехъ знается, и зане сицевое въ тебѣ мудромислство творителнѣ слишится! Промишляеши бо апостоло-завѣщанѣ добрая и мирная предъ Богомъ и человѣки, и служеніе твое

въ державѣ Благочестивѣйшихъ нашихъ Великихъ Государей, Царей и Великихъ Князей Іоанна Алексѣевича и Петра Алексѣевича, всея Великія и Малія и Бѣлія Росіи Самодержцевъ, Малороссійскія страни правленіемъ и воевожденіемъ сотворяеши вѣрно. Наша мѣрность, благодаривъ Бога, молимся: да подастъ тебѣ здравіе и спасеніе и благопребываніе на лѣта многа. По семъ со всѣми любезними твоими да получиши въ небѣсехъ вѣчное блаженство и радованіе желаемъ! Аминь.

При семъ послушаніе твое и нашей мѣрности, яко синъ возлюбленъ, да сотвориши, и ради нашего прощенія изволь пріятствовати, въ любви Іисусъ Христовой, Царского Пресвѣтлого Величества думного дворянина Іоанна Петровича Савелова, иже нинѣ пойде указомъ Благочестивѣйшихъ нашихъ Великихъ Государей Царей въ службоправителство Нѣжинского воеводства; онъ бо тамо твоея любве зѣло требователенъ и пріятственнихъ благодѣтелствъ жаждетъ. Въ чесомъ вамъ Господь Богъ благословитъ; денъ дне здравствуй. Писася въ царстующемъ великомъ градѣ Москвѣ, міроданія 7200 лѣта; отъ Рождества же Іисусъ Христова 1692, февраля 20.

Того-жъ лѣта новій митрополитъ Кіевскій Преосвященній Варлаамъ Ясинскій, въ мѣсяцѣ маѣ чили въ септевріи, обезджаючи всю свою Малоросійскую епархію зъ игуменами Кіевскими и консистористами своими, былъ во всѣхъ полкахъ и монастирахъ Малороссійскихъ; которого времени, и въ монастиру Мгарскомъ Лубенскомъ будучи, освятилъ въ немъ великимъ освященіемъ новосозданную мурованную великую Преображенія Господня церковь.

Того-жъ року на самомъ початку оного еще непріятель душевній, рода православного христіянского Козакоруского всегда ненавидящій, не уконтентовавшися погубленіемъ и запустѣніемъ цѣлой тогобочной Малороссійской Украини, подлугъ своего злаго, 1676 року бывшаго совѣта, винай-

шолъ новіе козни на разореніе и погубленіе и сегобочной Малоросійской Украины чрезъ канцеляристу Петрика, которій, на самомъ сего року початку заледво на писарствѣ сѣчовомъ рокъ преживши, уйшолъ зъ Сѣчи до Криму, и, подлугъ коварной отъ Мазепи себѣ данной (о которой многіе непщевали) информаціи, возбудилъ Хана и все панство Кримское войною на Малую Росію, намѣреваючи будто зъ помощію Кримскою щось полезное сотворити, и отъ владѣнія Московского отдалити; але тіи его замисли по смотрѣнію Божію не могли своихъ достигнути скутковъ, и аще килко лѣтъ онъ, Петрикъ, зъ ордами Кримскими виходячи на Малую Росію, пялся доказати своего намѣренія, обаче осуетился въ томъ, якъ и Суховѣй прежде зъ своими помощниками Татарами. Не безъ шкоди еднакъ Малороссійской тіи его были зъ ордами виходи, бо Ханъ Кримскій, прешлими двокротними войскъ Россійскихъ на Кримъ походами роздражненній будучи, радъ былъ Петриковому совѣту и начинанію, и надѣялся за его поводомъ помислное себѣ що исправити въ Малой Росіи; але ижъ того лѣта Турки съ Цесаремъ христіянскимъ войною росправовались, теди Ханъ зъ частю ордъ Кримскихъ и Бѣлогородскихъ самъ вибирался въ помощь Туркамъ на Маджари, то есть на Цесарчиковъ, а Калзѣ Солтану своему приказалъ зъ ордами Кримскими и Петрикомъ ити войною на Малую Росію. Калга прето, Ханское исполняючи повелѣніе (яко іюня 11 сказалъ о томъ всемъ подробно въ канцеляріи войсковой енералной Микита Антоненко—Сластюнъ; житель Старосанджаровскій, свѣжо тогда зъ неволи Кримской освободившійся и отъ полковника Полтавского въ Батуринъ присланній) сполне съ Ханомъ еще на Маджари не отшедшимъ, святъ зеленихъ въ самій понедѣлокъ троичній, зъ беями, мурзами и иншими началниками Кримскими и Черною Ордою, віѣхавши зъ Перекопу на Коланчакъ долину, о милю чили о полтори отъ Перекопу знайдуючуюся, чинили

раду о начинаемомъ дѣлѣ тогдашномъ. Переночовавши зась тамъ же на Коланчаку, призвали во второкъ зъ Перекопу до себе и Петрика зъ пятнадцатма козаками, при немъ бывшими, изъ килкома товариствомъ Запорожскимъ, нарочно зъ Сѣчи для освобождения неволника пречоного Микити Сластюна присланимъ и въ Перекопъ на тотчасъ згодившимся. А когда прибылъ онъ Петрикъ зъ Перекопу на Коланчакъ до Хана, теди заразъ при всѣхъ началникахъ и ордахъ Кримскихъ въ радѣ онъ Петрикъ зосталъ названъ Гетманомъ козацкимъ Ханскимъ, и дано ему тамъ же короговъ, прапирецъ, бунчукъ, пѣрначъ сребній, чугу злотоглавную и коня Турецкаго со всѣмъ приборомъ; а близкому совѣтнику Петриковому дано коня и чугу; прочіимъ же зась пятнадцатомъ товариству Петриковимъ и посланцямъ помененимъ Запорожскимъ дано отъ Хана по киндяку и по парѣ чоботъ сафяновихъ; а даючи тіи подарки Вейзеръ Ханскій вимовилъ до всѣхъ козаковъ такіе слова: жеби болшихъ себѣ подарунковъ отъ Хана не сподѣвалися, бо мы правѣ (мовилъ) не давати, але брати себѣ хочемъ, якъ и за Хмелницкого Гетмана бѣралисмо.

На завтрій зась день въ середу онъ, Петрикъ, призвавши предъ себе посланцовъ Запорожскихъ и его освобожeного зъ неволѣ Микиту Сластюна, говорилъ имъ тое, подпиваючи вино, ижъ мѣетъ зачатися чрезъ него война такая, що отецъ на сина, синъ на отця и братъ на брата воеватиметъ; але онъ тое усмиритъ, быле бы пристало къ нему войско Низовое Запорожское, якъ пріидетъ до Камяного Затону; и о тое (мовилъ) постараюся, что люде, съ слободъ Московскихъ вишедши, будутъ селитися на сторонѣ Чигиринской и жити спокойне на обохъ сторонахъ такъ, якъ и за Хмелницкого старого живали, не узнаючи арендъ, индуктъ, сердюковъ, подводъ, ралцовъ и инихъ долегливостей. Надѣялся тежъ, же зъ городовъ Малороссійскихъ войско къ нему въ помочь приходитеметь, и нѣякись Василь,

убого мѣючійся, может къ нему прибути; виговаривалъ и тое, что отъ Гетмана Мазепи кривди ему не было, тилко була отъ Кочубея писара енералного, якую хвалился ему одомстити. По учиненю Петрика Гетманомъ Ханъ рушилъ на Маджари, а Калга Солтанъ зъ Петрикомъ и ордами, по отправленю своего бѣсурманскаго тогда наступовавшаго байраму, рушилъ на Малую Росію. Егда же прибылъ до Камяного Затону, и одозвался до Запорожцовъ Петрикъ и Калга Солтанъ, призываючи ихъ до компаніи своей нецнотливой, теди Запорожци старшина и чернь отписали до Солтана такъ, ижъ, при неотмѣнной вѣрности своей ку Царскому Пресвѣтлому Величеству зостаючи, до Петриковой душегубной прелести не приклонятся, и на отчизну свою Малоросійскую зъ нимъ воевати не станутъ. И просили Запорожци Солтана тимъ-же своимъ писмомъ, аби его Петрика, яко Іуду и здрайцу, къ нимъ на искушеніе близко не провадилъ; бо Мазепа любо и виправилъ его Петрика въ тую дорогу, однакъ потимъ зтямившися и розсмотрѣвшися, же его замисли не могутъ чрезъ Петрика помислне совершитися, запобѣглъ писмами своими Запорожцовъ, аби ни въ чомъ Петриковой намови не слухали и къ нему не приставали, заховуючи непремѣнную свою статечность и зичливость ку Царскому Величеству и своей милой Малоросійской отчизнѣ, яко-жъ такъ Запорожци и учинили. Калга теди Солтанъ, такій отъ Запорожцовъ отвѣтъ получивши, рушилъ самъ зъ нимъ, Петрикомъ, подъ Малую Росію. А Мазепа Гетманъ, о томъ Солтанскомъ и Петриковомъ зъ Криму виходѣ за часу провѣдавши, и полки рейменту своего Малороссійскіе вскорѣ до себе собравши, едни, а именно: Миргородскій, Гадяцкій, Прилуцкій и иные ординовалъ за Ворскло противъ наступуючого непріятеля, а зъ другими самъ станувъ подъ Гадячимъ, наджидаючи къ себѣ войскъ Великоросійскихъ, отъ Бѣлагорода зъ Шереметомъ, а отъ Сѣвска зъ княземъ Боратинскимъ, прибыти мѣвшихъ; где стоячи и желаючи въ народѣ Малоросійскомъ

видѣти статечность и постоянство, а на Петриковы жадніи прелести жеби не склонялися, розослалъ зъ подъ Гадячого, іюля во 28 день, во всѣ рейменту своего Малороссійскіе полки такій свой напоминателній унѣверсалъ:

Ихъ Царскаго Пресвѣтлого Величества войскъ Запорожскихъ обоихъ сторонъ Днепра Гетманъ Іоаннъ Мазепа.

Всему православному христіянскому народу, духовного такъ и свѣцкого становъ, въ городѣхъ и во всѣхъ мѣстахъ и селахъ того полку найдуючомуся, старшимъ и меншимъ, войсковимъ и посполитимъ людямъ, доброго здоровя и щасливого и мирного пожиття отъ Господа Бога зичачи, ознаймуемъ: ижъ дойшло тое до слуху нашего, що нѣкоторіи зъ межи васъ обыватели нынѣшніи о здрайцы и плуту Петрику поголоски, що онъ щенюкъ убѣглъ до непріятелей и побудилъ своимъ шалвѣрствомъ въ братерство себѣ Татаровъ, одни берутъ себѣ воитиливость, а другіе малодушествуютъ, говорячи, будто тое его злого сина начинаніе зашкодитъ порадкамъ нашимъ въ Малой Росіи будучимъ; знати тели, же такіе люде не уважуютъ своеи повинности, же должны суть заховати поприсяжоную вѣрность Православнимъ Монархамъ своимъ, и же должны суть застановитися статечне и стояти крипко за вѣру Православную, за церкви Божія, за отчизну и за цѣлость домовъ своихъ и добра своего. Ми прето Гетманъ, зъ тоеи оказіи маючи ревность и горливое старание о цѣлости всего края Малоросійского, общое всѣхъ отчизны, и о благосостояніе Святынь Божіихъ, надъ то и о мирное всѣхъ васъ, при вѣрности ку Великимъ Государямъ належитой, житіе, прикладаемъ тое каждому зъ васъ, що есть всему народу пожитечно и що есть шкодливо; такъ теди всему народу бываетъ пожитечно и користно, где всякого чину люде, не слухаючи жадныхъ бунтовничыхъ

предестей и смутителнихъ обманъ, держатся постоянно однoго своего старшого, отдаютъ ему щирое послушенство и заховуютъ непремѣнно предложеніи порядки. Яко-жъ изъ самихъ васъ каждій тое уважилъ, же коли, уже то есть зъ 20 лѣтъ злишкомъ, живете статечне подъ високодержавною Ихъ Царского Пресвѣтлого Величества рукою, теди не тилко милого и пожаданого зажилисте покою, але и во все доброе збогатилистеся; албовѣмъ маете здобилъ въ господарствахъ своихъ всякаго статку, маете изобылно хлѣба, чого всего нехай вамъ Господь Богъ въ десятеро усугубитъ. А спомните-жъ тилко оніи прежніи колотнечи и замѣшаннѧ, чрезъ легкомислнихъ людей въ народъ нашъ внесенніи, коли належитому владцы и рейментару своему отъ многихъ неуважнихъ чинилося противенство, и чрезъ колотниковъ вносилося межи народъ порозненне и внутрное замѣшанне? Теди якое было тогда оказалося знищенне и на хлѣбъ скудость, о томъ ужасно и говорити; лечъ ми о томъ широко слова нашего не продолжаемъ, бо самимъ вамъ вѣдомо чрезъ кого и якимъ способомъ тое дѣялося. Свѣжшое однакъ тогобочное Днѣпра стороны поводженне въ память вамъ приводимъ, що справили и якій народовѣ учинили пожитокъ оніи властолюбніи горливцѣ: полковникъ Сѣрко, въ Умань и въ инціе мѣста принесши замѣшанне, многихъ людей приправилъ до смерти и множайшихъ худобы подалъ въ рабунокъ, а потомъ, не могучи на томъ нефундаменталномъ житіи своемъ удержатися, прочь оттоль умкнути и слободъ шукати мусѣлъ; того-жъ часу и Сулимко своимъ бунтомъ болшей надъ 20,000 людей своеволнихъ назбиравши и подъ Бѣлую Церковъ притягши, якъ самъ зъ безчестнимъ соромомъ своимъ ледво оттоль утеклъ, а потомъ марне гдесь згинулъ, такъ и всѣхъ своихъ помощниковъ до ганебнои припровадилъ згубы; Суховѣй, двокротне випроважаючи въ городи на шкоду людскую потужніи Орди, що справилъ?— тилко межи народомъ колотнечу, а въ набиткахъ людскихъ

утрату, а собѣ вѣчную оставилъ ганбу; Ханенко тежъ, по Суховѣю нечинно и непорадно взявши титулъ гетманскій, вносячи межи народъ порозненне, яко первіе въ Умани былъ обложеннемъ притисненній, такъ потомъ подъ Стеблевомъ, хочай и Ордъ зъ Батирчею мурзою мѣлъ при собѣ не мало, стративши армати, на голову зосталъ збитій и роспорошенній отъ Гетмана на тотчасъ Дорошенка. Але хочай тіи прречонія и иннія, якихъ тутъ не споминаемъ, за властю гонячіися особи и сами на собѣ и на помочникахъ своихъ пригоди и припадку дознали; однакъ на томъ недоситъ притерпѣла за ихъ таковій поступокъ и отчизна Украина, край тогобочній; бо кгди народи за такими побудками то туда, то сюда хвѣялися, остатковати при порадку своемъ не хотѣли, теди розніе войска то на помочь, то на успокоене онихъ приходячи, не тилко оній край знищили, але и до остатку разорили; же где бывали городы людніи и Святинями Божіими велми оздобніи, тамъ теперь за грѣхи наши пустиня и жилище звѣремъ найдуется; зъ чого нетилко каждій тоеи отчизни зичливій синъ слези зъ очей своихъ точить муситъ, але и каждого доброго христіянина неутолимая обійдетъ жалость. Бо хто-жъ тую всего народа нашего николи неповетаванную отжалуетъ утрату? А колибъ былъ тотъ народъ въ такомъ многовидномъ мнозствѣ, на тотъ часъ будучій, заховалъ свою статечность, и подлугъ уставленого собѣ порядку держался Богохранимой Державы Ихъ Царского Пресвѣтлого Величества, не слухаючи жаднихъ оманъ мятежничихъ, певне бъ и до сего часу тогобочная Днѣпра сторона была въ своей полности цѣла и въ оздобахъ не умалена. Если теди оніи особи и заслуги въ войску маючіе таковимъ непорядкомъ поступнимъ ничего доброго не справили своеи отчизнѣ, але ю зашкодили, а сей одинъ блазень своимъ глупствомъ не що иншое справитъ, певне принесетъ людямъ шкоду, а себѣ згибель. Що тутъ зпомянувши всѣмъ вамъ прикладаемъ такую зичливую нашу

рейментарскую пораду и упомнене: первая, абысте В. М. всѣ якъ старшіе такъ и меншіе чули въ себѣ христіянскую повинность, же должни естесте боронити Вѣри Святой и цѣлости церквей Божіихъ, тутъ же отчизни своей Украины, якъ зреницу очей своихъ; повторе, же бысте Ваша Мость помятали свою присягу на вѣрное и вѣчное поданство Ихъ Царскому Пресвѣтлому Величеству виконанную, же должни есте за достоинство Ихъ Монаршого Пресвѣтлого Престола по той присязѣ не тилко всякими способами и всѣми силами своими противъ непріятелей статечне застановлятися, але и голови свои покладати; потрете, же бысте Ваша Мость почувалися въ своемъ ку намъ Гетману послушенствѣ, же должни есте заховати у себе порядокъ, якій отъ насъ есть подлугъ давного звичаю постановленъ; на остатокъ, же бысте уважили свою цѣлость и въ пришлій часъ житте, же повинни естесте запобѣгати тому, аби васъ непріятелская непріязненная прелесть и омана не привела въ разореніе и искорененіе. Не страхаючися теди непріятелскихъ бѣсурманскихъ приходовъ, якіе вамъ страшни николи не бывали, и не беручи зъ бунтовного щенюка Петрика поступку вонтливости, якій ему въ скорую погибель быти маетъ, стойте статечне каждій въ своемъ чину и повинности; и если тіи непріятели прелестними своими васъ обошлютъ, албо и сами подбѣгомъ своимъ къ вамъ наближатся, давайте имъ на ихъ студную рѣчь жестокую и суровую отповѣдь, и на ихъ непріятелское наступство приготуйте при помочи Божой смѣлій и охочій бой до отпору. Чимъ бысте вишереченнимъ своимъ повинностямъ взглядомъ Вѣри Святой, взглядомъ Царей православнихъ и взглядомъ охраненія цѣлости отчизни своей учинили досить. А хто зъ васъ помишлаетъ, що коли уже при плуту и щенюку ономъ Орди вяжутся, то будто онъ много того злого своего намѣренія доказати можетъ? И хто на его прелесть похилится, тотъ будто безпеченъ будетъ? Теди нехай кождому тое будетъ вѣдомо, же бого-

хранимія и необоримія Ихъ Царского Пресвѣтлого Величества сили, якъ въ храброе рицерство, въ армати и въ порядки военніе велце суть богатія, такъ пайлуются и въ побѣдахъ крѣпкія, и такъ суть велики и силни, же не тилко на семъ боку Днѣпра непріятелскимъ однимъ бѣсурманскимъ Татарскимъ, а другимъ коли бъ и Лядскимъ не дали остоятися войскамъ; але и на тамъ той сторонѣ, сполне зъ войскомъ Запорожскимъ, разомъ противъ Вейзера Турецкого и противъ Хана Кримского и зъ такъ великими бѣсурманскими потугами бой зводили и битву виграваля. Надѣя теди наша есть на Господа Бога, же за предстателствомъ Пресвятой Дѣви Богородици справитъ намъ тое Всемогущею Своею помощію; коли ми Гетманъ зъ войскомъ въ готовости до отпору найдуемся и коли всѣ сили Великороссійскіе двигнулись, отнесутъ тіи непріятелѣ бѣсурмане отпоръ, и погибнетъ марно вскорѣ тая на шкоду людскую збудившаяся проява. Яко теди всенародного Малоросійского ми Гетманъ потребуемъ въ сей часъ постоянства и непоколебимоі зичливости, такъ особливе васъ всѣхъ обывателей (на имя) о тое упоминаемъ. А що злій синъ оній щенюкъ паноситъ хулу, будто тягость якаясь дѣется нашому Малоросійскому народу отъ православного царства Россійского; теди вси тое знаете: же народъ нашъ Малоросійскій узнаваетъ превеликой милости Монаршой, а не якои тягости. Жадноя теди не можетъ онъ плутъ найти такой причини, чимъ би народъ нашъ мѣлъ удатися отъ крѣпкой Ихъ Царского Пресвѣтлого Величества оборони и премилостивой держави! А такъ докладаемъ тутъ на остатъ, же если би кто, запамяталій, небогобоязненнимъ и душегубнимъ умишленіемъ приводилъ народъ посполитій до того, аби дался прелстити й ошукати тому загибелному сину и ошуканцу Петрику; теди всѣ тое вѣдайте, же тотъ приводца приводитиметъ на конечное знищене и на остатную погибель, кгди-жъ таковихъ отступниковъ и развратителей порядку не пощадятъ сили монаршія, и ми

Гетманъ не схочемъ ихъ жаднимъ способомъ помиловати. Яко прето симъ упоминалнимъ унѣверсаломъ нашимъ засилаемъ васъ, хотячи васъ въ статечности и въ постоянствѣ всегда видѣти, и зъ доброго вашого житя и поводженя тѣшитися, такъ приказуемъ пилно, абисте всѣ зацніе люде плевосѣятелей и смутителей межи собою постерѣгали, и кто таковій обявится, до крѣпкого брали вязеня, и до насъ Гетмана онихъ присилали, жеби чрезъ таковихъ злобнихъ людей не наносилася на васъ всѣхъ нечесть и небезпеченство. Таковимъ нашимъ ласкавимъ словомъ повторе и подесяте рейментарско и отцовско всѣхъ Вашихъ Мостей старшихъ и меншихъ, старихъ и молодихъ упоменувши, зичимъ и повторе доброго здоровя и щасливого всѣмъ поводженя.

Данъ въ таборѣ подъ Гадячомъ, іюля 28, року 1692.

Звишменованій Гетманъ рукою власною.

По разосланю такихъ унѣверсаловъ, вскорѣ принесена до Гетмана зъ Полтави подъ Гадячъ такая вѣдомость, же и Петрикъ зъ Калгою Солтаномъ, прибувши до Самари, засалъ оттоль въ городи крайніе Орѣлскіе свои прелестніи, іюля 29 писанніи, унѣверсали сіи:

Петро Ивановичъ зъ Божей ласки Гетманъ войска Запорожского.

Вамъ всѣмъ товариству и посполитимъ обывателемъ мѣстъ Орѣлскихъ доброго отъ Господа Бога зичу заживати здоровя и щасливого поводженя! Уже Вашимъ Мостемъ маетъ бути вѣдомо, ижъ я, знаючи, же войско Запорожское живетъ въ стислости, а видячи и ваши незносніи кривди и долегливости, отъ Москви и отъ пановъ нашихъ немилостивихъ вамъ дѣючіеся, а хотячи васъ уволнити отъ под-

данства, удалемъ до панства Кримского, зъ якимъ дѣломъ до Криму ѣздилемъ; а теперь, кгди зъ Ордами зъ Криму війшлисмо ку Камяному подъ Сѣчу, чинило все войско Запорожское при Атаману Кошовому и при всеи атаманѣ куренной войсковую раду; теди утвердили зъ панствомъ Кримскимъ вѣчній миръ, зъ обохъ сторонъ присягали, а натомъ въ другой радѣ, зъ волѣ Бога Всемогущого, обобрано мене Гетманомъ и велѣно зъ Сѣчи зъ тими Ордами всѣми и зъ войскомъ Запорожскимъ ити на оборону вашу, противъ Москви на войну. Зачимъ теперъ зъ войскомъ Запорожскимъ отъ Камяного рушивши, и зкупившися зъ тимъ войскомъ, которое было на Молочной, и зо всѣми Ордами при Калзѣ Солтану его Милости будучими, пришлисмо до Самари; отколь васъ засилаемъ симъ листомъ нашимъ, абысте, давши тому вѣру и учинивши межи собою слушній порядокъ, вислали противъ Солтана его Милости и противъ насъ войска Запорожского свою старшину, и сами зъ ними въ тую военую дорогу на неприятеля своего Москаля цѣле зо всѣмъ̆наго-товалися, яко быстє не носячи болшъ неволничого ярма на своихъ волнихъ козацкихъ шіяхъ, за помощію Божіею могли скинути оное. А тое вѣдайте, що сяя война на Москаля вчалася не для чого иншого, але для вашихъ волностей и общого всенародного посполитого добра; кгдижъ не треба вамъ того много писати, сами знаете, що вамъ дѣютъ Москалѣ и свои драпѣжніи пани, и що ся вамъ чинить отъ арендаровъ, все тое добре знаете, поневажъ обиздили вамъ шіи и худобы ваши всѣ пообѣрали; прето безъ жадноп отмовки за свои волности, сполне зъ нами войскомъ Запорожскимъ, озмѣтеся всею щирою правдою; бо коли теперь дастъ намъ Господь Богъ Всемогущій вибитись зъ подъ ярма Московского, то якъ сами схочете, такій между собою порядокъ учините, же быстє такіе заживали волности, якіе уживали продкови ваши за Хмелницкого. Кгдижъ теперь на такихъ пунктахъ вѣчній зъ панст-

вомъ Кримскимъ войско Запорожское утвердило миръ, же Чигиринская сторона Днѣпра, поколя Хмелницкій зъ Ордами завоевалъ отъ Ляховъ, намъ отдана зъ приналежитостями, и сегобочная сторона зо всѣми полками и городами при насъ захована; а добыватися на рибѣ, на солѣ, на звѣрю, въ рѣцѣ Днѣпрѣ, въ Богу и во всѣхъ рѣкахъ и рѣчкахъ безъ жадного датку волно. Прето вибившіеся за помощіею Божіею зъ теперешного подданства, куды хто зхочетъ на свою отчизну пойдетъ, где предъ тимъ мешкалъ, а тривоги и небезпеченства не мѣтимете тамъ нѣколи: бо панство Кримское присягу свою на томъ виконало, ижъ маютъ насъ отъ Москвы и отъ Ляховъ и отъ всякихъ непріятелей боронити завше. А если би теперь за свои волности не взялися есте, то знаете сами тое, що себѣ потеряете, поневажъ уже вѣчними Московскими зостанете неволниками и ни хто за васъ не вступится уже нѣколи; а теперь чого есте у Бога Милостивого просили, того и дождали, прето за свою волность озмѣтеся щире всѣми своими силами. Того тели вамъ пріяючи, щобъ есте были волними, а жили въ покою и на всемъ добре ся мѣли, поручаю васъ Господу Богу! Данъ на Самарѣ 1692 року іюля 29.

Звишменованій Гетманъ рукою власною.

А поневажъ ми тутъ около добываня Самари маемъ работу, тели для помощи намъ со всѣмъ военнимъ порядкомъ прибуваите до насъ заразъ; бо коли не прибудете, то глядѣть того, щобъ сами есте себѣ не потеряли своего дѣла.

Зъ которихъ унѣверсаловъ Петриковихъ, кгди прислано зъ за Ворскла отъ полковника Миргородского зъ товарищи подъ Гадячъ до Гетмана два, тели Гетманъ, силу ихъ зрозумѣвши, велѣлъ въ канцеляріи своей войсковой іюля 31, отъ Полтавцовъ и всего полку Полтавского жителей до него Петрика отвористимъ листомъ учинити отвѣтъ такій:

Мы старшина и чернь войсковіе и посполитіе города Полтави и иншихъ городовъ полку Полтавского обивателѣ.

Тебѣ Петрику Иваненку бунтовъ и крамолъ злоначалнику ознаймуемъ, дойшли до насъ отъ тебе запяміталого человѣка прелестніи и обманчливіи писма, въ которихъ ты, себе Гетманомъ именуючи, хлюбишся и попишуешся тымъ, же удалесся до Криму и витягнулесь Орди, и теперъ идешъ зъ ними къ городамъ нашимъ для того, щобъ уволнити насъ отъ подданства и неволѣ, и иншіи къ тому прикладаешъ безумніи свои глаголи. Тому теди безумству и шаленству твоему ми всѣ старшіи и меншіи, старіи и молодіи велми удивляемся, кто тебе одного щенюка поставилъ началника и опекуна надъ нами, же убиваешся и пѣклуешся о наше житте? А ти и самъ нищимъ, бѣднимъ и худороднимъ будучи, ничого о собѣ доброго справити не можешъ. Всѣ мы знаемъ, же батко твой жебракъ есть, въ городѣ нашомъ Полтавѣ въ шпиталѣ мешкалъ; а ти, въ школѣ межи нищими валяючися и по подъ окнами нашими ходячи, окрушками викормился; а не тилко въ рицерскомъ цвѣченю, але и въ домовихъ наукахъ не бывалесь, а хочай домѣстился былъ въ канцелярію войсковую, то и тамъ, нецнотливе поступивши, окралесь товариство и, зрадивши пана, утеклесь на Запороже; чому теди теперь въ люциперову вступивъ гордость, же безъ встиду превозносишся въ такій великій и високій гоноръ, которого и годніи и заслуженіи въ войску Запорожскомъ рицерѣ натягати на себѣ николи не смѣли; зъ нимъ же отдався ты увесь діяволу, же, не оглядаючися на страхъ Божій и на вѣру Православную христіянскую, до того лицу твоему нѣколи неприличного прилѣпилесся властолюбія, которое теперь до бѣсурмановъ тебе запровадило, а потомъ потягнетъ душу твою въ бездну пекелную. Якъ тебе, собако скаженая, не завстидитъ твоя подлость,

жеби не по лицу своему дѣло зачинаешъ, и якъ не озметъ страхъ и трепетъ, же за твои богопротивніи дѣла, що мятежи и кровопролитіе межи народъ христіянскій внести прагнешъ, отъ скорая постигнетъ тебе помста Божія? Не розумѣй того, божеволній глупче, абы тебе и одна душа живая тутъ зъ межи народу тимъ тебе назвати хотѣла, чимъ тимы себе негоднику титулуешъ; не помогутъ тебѣ въ томъ жадній шалвѣрства и кламства, хочъ бысь роспукся, складаючи оніи. А що ти кламцо въ скверномъ писмѣ своемъ прекладаешъ, будто намъ дѣются якіи тяжари и неволѣ, то всему свѣту тое явно, що лжешъ и брешешъ, бо подъ високодержавною Пресвѣтлѣйшихъ Монарховъ нашихъ, Ихъ Царского Пресвѣтлого Величества, рукою, жадпои не кому не машъ неволѣ; всѣ якъ войска Запорожского старшіи и меншіи товариши, при належнихъ заховани будучи правахъ, всякои заживаютъ волности, такъ и посполитій народъ жадного необиклого не поноситъ утяженя; а еслиби намъ всему народу дѣялось отъ кого кривда, то суть въ Малой Росіи не тебе блазна и щепюка годніи и разумніи особи, которіе-бъ не бунтами такими проклятими, але разумними улагодили и поправили тое способами. А такъ лѣпше-бъ тебѣ щепюку въ такихъ богопротивнихъ лжахъ и брехняхъ твоихъ пожовати язикъ свой, жеби такихъ хулнихъ словъ не мовилъ и на горшую свою пагубу не взбужалъ гнѣву Божого! А если далѣй якъ пузирь на водѣ, вздуватися схочешъ, тели тилко ближей сюда подойди до насъ, самъ тое обачишъ, що тебе и твоихъ помочниковъ поткаетъ на вѣчную твою ганбу и проклюнъ въ нашомъ народу Російскомъ? А же споминаешъ Калгу Салтана зъ Ордами, будто на помоцъ тебѣ будучого, то ми тому не вѣримо, и того не сподѣваемся, аби зъ Кримского панства такій особа, подавшіся въ легкость, мѣлъ тобѣ лгаревѣ и щенюку послѣдовати: бо николи Султаны за такими блазнями и шалвѣрами не ходили и ничого зъ ними не трактовали, стерегучи своеи поваги. Хиба то якій

циганъ передъ тобою, дурнимъ блазномъ, Солтаномъ назвался, и прибравши тисячей килко голоти Татаръ, війшолъ зъ тобою безумного твоего дѣла помагати, чого и малій Солтанъ, не тилко Калга, учинити згола не хотѣлъ бы. Якъ теди ти самъ, погибелній сину и шалбѣру такъ и помочники твои згинете и пропадете: бо зъ нами Богъ есть, при многочисленнихъ Ихъ Царского Пресвѣтлого Величества силахъ, которіе яко зъ боярами и воеводами, такъ и зъ Ясне Велможнимъ Его Милостю паномъ Гетманамъ тутъ же на границѣ приготовани на вашъ упадокъ.

Данъ въ Полтавѣ, іюля 31 дня 1692 року.

Такую отвѣтную термѣну въ канцеляріи войсковой справивши и начисто переписавши, одослано наскорѣ въ Полтаву зъ такою гетманскою наукою, аби оная въ Полтавѣ была переписана. и до Петрика чрезъ кого можно наскорѣ одослано. Кгди теди Петрикъ, подъ Новобогородецкимъ Самарскимъ городомъ ничого не вскуравши, притягнулъ до крайнихъ полку Полтавского городовъ Орѣлскихъ, тогда и отвѣтъ пречечоній Полтавскій донесенъ рукъ его; которій онъ вичитавши, любо велце зконфундовался и завстидился, однакъ, въ своей злости не угамовавшися, наступилъ крѣпко войною на пречечоніе городи Орѣлскіе, которіе (а особливе Китай городъ) едно для некрѣпости городовой и малолюдствія своего и щуплого присилку къ нимъ войска отъ полковника Миргородского и иннихъ, другое для отлеглости зъ чаемою себѣ обороною гетманскою зъ войсками подъ Гадячимъ, великихъ силъ ординскихъ устрахнувшися, поклонилися Солтапу и Петрику и принесли имъ ястніе и питніе подарунки, за що потимъ Сало, сотникъ Китайгородскій принялъ въ Полтавѣ казнь смертную. Гетманъ Мазепа, о такомъ неслушномъ городовъ Орѣлскихъ поступку увѣдомившися и самъ зъ подъ Гадячого на защищеніе ихъ еще не рушаючи, а войскъ Московскихъ дожидаючись, виправилъ

туда-жъ за Ворскло полки Нѣжинскій, Лубенскій и компанію Пашковского въ совокупленіе къ прежнимъ полкамъ прореченимъ. О которихъ полкахъ и Калга Солтанъ зъ Петрикомъ увѣдомившися и убоявшись, заразъ въ своихъ военихъ промислахъ погамовалися и назадъ уступили восвояси, не безъ шкоди еднакъ въ людехъ и пашняхъ людскихъ, аиле въ тогдашнее жнивное время. Потомъ и самъ Гетманъ, зъ подъ Гадячого зо всѣмъ войскомъ рушивши, прибылъ до Полтави, где получивши вѣдомость о уступленю непріятелскомъ отъ городовъ Орѣлскихъ назадъ, повернулъ заразъ и самъ подъ Гадячъ. А зъ подъ Гадячого, августа 2, писалъ Мазепа до Ихъ Царского Пресвѣтлого Величества, доносячи о томъ первомъ Петриковомъ съ Калгою Солтаномъ подъ городи Орѣлскіе приходѣ и промислѣ военномъ, и о всемъ своемъ зъ войскомъ поведеніи такую грамоту:

«Всегда мы Гетманъ зъ войскомъ Запорожскимъ, по нашому подданскому обѣщанію и по належитой должности вѣри нашой православной христіянской, Вамъ Пресвѣтлѣйшимъ и Державнѣйшимъ Великимъ Государемъ, Вашему Царскому Пресвѣтлому Величеству, єдинимъ подъ солнцемъ пресвѣтлосилнимъ Православія Восточного ревнителемъ и оборонцемъ, радостно служити готови будучи, не жалѣли бысмо и нинѣ на тое менкоти, когда би нашъ трудъ и праца въ семъ военномъ походѣ, въ знояхъ и дожчевихъ непогодахъ въ поляхъ подъ небомъ ложенній, и уже чрезъ часъ немалій по давному былъ отправованъ противъ которого явственного пограничного Вашего Великого Государя непріятеля. Въ якихъ случаяхъ не ужасалибисмося и головъ нашихъ за превисокое Ваше Монаршое достоинство покладати; но жаль намъ и въ стидъ оттолъ походитъ, же тіи подвиги и працоватіи забави наши, такъ же бояръ и воеводъ Вашихъ Государскихъ зъ войсками многими Великоросійскими, нинѣшняго лѣта оборочаются всуе, противъ подлого лица измѣнника Вашего Государского вора Петрика, противъ

котораго и одного полку охотницкого посилати-бъ не годилося; но понеже къ тому вору приложилися бѣсурмане, Калга Солтанъ зъ Ордами, по древней своей поганской ку христіяномъ злобѣ допомагаючи ему злокозненного намѣренія, теди мусимъ приняти тое трудоносное военное повеленое иго въ наказаніе за премногіе грѣхи наши.»

«Отъ которого то измѣнника и проклятого врага теперь въ городи Вашего Царского Величества Малоросійскіе пограничніи, именно въ полкъ Полтавскій, начали быти приношени писма прелестніи, которихъ двое прислали мнѣ полковники Миргородскій, Гадяцкій, Прилуцкій и инніи, подъ городами полку Полтавского, на томъ боку рѣки Ворскла, на отпоръ тимъ непріятелемъ отъ мене поставленіи; и является уже тое подлиною вѣдомостю, что тіи непріятели Калга Солтанъ зъ Ордами зполне зъ преречонимъ змѣнникомъ на Самарѣ обрѣтаются, и въ недѣлю 31 іюля до Новобогородицкого города приступали, а подбѣги ихъ непріятелскіе подпадали подъ городки Украинскіе Орѣлскіи. Въ которихъ городкахъ, любо по моемъ росказаню по килко сотъ человѣка людей военихъ, зъ середнихъ полку Полтавского сотень, въ помочь тамошнимъ жителемъ для оборони поставлено; однакъ тамошніи жители, увидѣвши близко наступуючихъ непріятелей, почали усумнѣватися, и просятъ себѣ прибавки посилокъ; а такъ я теперь приказалемъ тимъ городкамъ посилку прибавити. Къ тимъ полкамъ, Миргородскому, Полтавскому, Прилуцкому, пѣхотному и комонному, которіи за рѣкою Ворскломъ за килко миль отъ пограничнихъ городковъ найдуются, послалемъ полкъ Нѣжинскій, Лубенскій и полкъ комоній охотницкій Пашковского; жеби всѣ тіи полки совокупившися давали отпоръ онимъ непріятелемъ, и чинили при помощи Божой оборону городамъ онимъ Украинскимъ. А знаю мою должность, же належало-бъ и мнѣ Гетману не тилко къ тимъ городкамъ Орѣлскимъ, але и далей до рѣки Самари для данія въ дал-

нихъ мѣсцахъ тимъ непріятелемъ отпору зарапе подвигнутися; но не пришло мнѣ того учинити, первѣе для того, что Вы, Великій Государь, милостивимъ своимъ указомъ не велѣли мнѣ самому Гетману въ далніи мѣсца зъ войскомъ на чинене надъ непріятелями промислу ходити, но посилати Наказного; другое для того, же омалъ при мнѣ войска знайдуется, бо полки рейменту моего стали въ порозненю: одни подъ Украинскіи городи давно вилученіи и поставленіе, а другіе отъ того, хочъ послѣдніе въ домахъ были оставлени, а подъ часъ нинѣшній самій дѣлній, когда жнива хлѣбніи, не вспѣли не всякой охочо на войну виходитъ; а третее для того, же ближній бояринъ и воевода и намѣсникъ Вятскій, Его Милость господинъ Борисъ Петровичъ Шереметевъ, также околничій и воевода Его Милость князь Федоръ Юрьевичъ Барятинскій, позно зъ мѣстцъ своихъ рушившися, еще оподаль отъ того найдуются мѣстца, где-бъ намъ въ едно ополчене совокупитися и непріятелемъ онимъ давати отпоръ указовала потреба. А надто на нинѣшномъ моемъ подъ Гадячомъ становиску, потреба было и на внутрніи межи городами Малоросійскими поведенія оглядатися, жеби чрезъ яковихъ зломисленихъ крамолниковъ не внеслося межи народъ якое зло, которое на внутрнее поведеніе осмотреніе нинѣ есть нужно; для чого я и въ Украинскихъ полку Полтавского городахъ приказалъ полковнику Полтавскому пилно смотрѣти на подкидки писмъ вражіихъ прелестнихъ. О чомъ всемъ я Вамъ, Великій Государь, и предъ симъ покорне доносилъ; однакъ (по тихъ вишереченихъ вѣдомостяхъ) яко уже полковники Кіевскій и наказній Чернѣговскій зъ виборними полковъ своихъ людми военими ко мнѣ притягнули, а и Стародубовскій сими-жъ днями притягнути маетъ, такъ я отселя зъ подъ Гадяча рушаюся ближей ку рѣкѣ Ворсклу, и при помочи Божой всякими способами промишляти буду, якъ би тимъ непріятелемъ бѣсурманомъ и богоотступнимъ ихъ помощникомъ дати от-

поръ. А до боярина и воеводы Его Милости Бориса Петровича, такъ же и до околничого и воеводи князя Федора Юрьевича писалемъ предлагаючи, аби зъ войсками Вашего Царского Пресвѣтлого Величества въ походѣ своемъ ку належнимъ мѣсцамъ чинили поспѣшеніе».

«По написаню къ Вамъ Великіе Государи сего листа моего, прислали ку мнѣ полковники Миргородскій зъ товарищи еще двѣ писмѣ прелестніи, зъ гибелного врага Петрика въ городи полку Полтавского писанніи, а при томъ и отъ себе пишутъ они полковники, что посполство въ городахъ Орѣлскихъ устрашившися непріятелского бѣсурманского наближеняся, помишляетъ ему злокозненому прелестнику кланятися. Мушу теди я вѣрній Вашего Царского Пресвѣтлого Величества подданій велми того быти жалостнимъ, же зъ того злодѣйственого врага прелести, аки зъ малои искри великій огонь, зъ подлого лица великое смятеніе межи народъ вноситея; чого ни коли-бъ не бывало, кгди би были по моему прежнему донесеню, а по указу Вашему Великихъ Государей, Вашего Царского Пресвѣтлого Величества, зъ принадлежитостями въ походъ военній війшли и на границахъ въ пристойнихъ мѣсцахъ стали, где-бъ и я зъ войскомъ реїменту моего найдовался: отколъ можно было тому при помочи Божой запобѣгати, жеби такъ непріятели не были близко припущени къ городамъ Украинскимъ. А теперь трудность немалая будетъ випирати ихъ назадъ, коли въ тихъ городахъ отъ него посполство прелщено останетъ; въ якихъ-то Орѣлскихъ городкахъ жители вселились зъ того боку Днѣпра, зъ розиихъ мѣсцъ зайшліи, нелзя ихъ пострашити; и обаваюсь того, аби той пожаръ далей внутръ городовъ Малоросійскихъ не розширился, понеже оніи Вашего Царского Пресвѣтлого Величества сили, якъ зъ бояриномъ и воеводою Его Милостю господиномъ Борисомъ Петровичемъ Шереметевимъ, такъ и зъ околничимъ и воеводою Его Милостю княземъ Федоромъ Юріевичемъ

Барятинскимъ будучія, тилко що рушившися, тіи отъ Бѣлагорода, а тіи отъ Севска, въ ближнихъ мѣсцахъ своихъ найдуются; а мнѣ Гетману самому зъ войскомъ симъ Малоросійскимъ противъ тихъ непріятелей ити не надежно, потому что и на Украинскіи повоженя оглядоватись мушу. Данъ въ обозѣ подъ Гадячимъ, августа 2, року 1692».

А по отправѣ чрезъ нарочного гонца грамоти тоеи на Москву, рушилъ самъ Гетманъ зъ подъ Гадячого до Батурина, а войско все роспустилъ въ доми ихъ. При такихъ дѣяніяхъ и поведеніяхъ тоголѣтнихъ, любо явная была невиность Василія Кочубея, писара войскового енералного, за виправу Петрика до Сѣчи и Криму, а спадала тая вина вся на Гетмана Мазепу; еднакъ онъ, Махіевель и хитрій лисъ, себе отъ того подзору очищаючи и правимъ творячися, вливалъ тую всю бѣду своимъ коварствомъ на невиную душу помененого Кочубея, пана моего доброго, мудрого и побожного человѣка; которій отъ злокозненихъ наступствъ и губителнихъ на себе виналѣзковъ Мазепиныхъ, а звлаща старшого своего, не могучи що чинити, и якъ би оправдитись, положился во всемъ томъ при своей невиности на Всевѣдца Бога, мужа при правдѣ отъ смерти избавляющого, и со многими слезами и несумѣнною надеждою поручивши себе Его Пречистой Богоматери во всекрѣпкое отъ бѣды тогдашнія защищеніе, писалъ мѣсяца іюня до Преосвященного отца Варлаама Ясинского, Митрополити Кіевского, вимѣраючися зъ поклепу Мазепиного въ невинности своей, такій листъ свой:

Ясне въ Богу Преосвященѣйшій милостивій
Пане Архипастиру!

По всѣ тіи прошліи часи, яко ко Богу крѣпкому и живому тако вожада душа моя ку Вашой Архипастирской Милости, хотачи предъ превисокою Вашею Священною осо-

бою наединѣ словами и слезами великія скорби и смертоносія печали свои объявити, и плачевнимъ рыданіемъ просити милостивого Архипастирского и отческого заступленія; але хочай я видѣлемъ Вашей Святинѣ очи, однакъ не получилемъ на исполненіе моего намѣренія времени. Зъ отвагою теди дерзаю тое писмомъ донести до благосердихъ ушей пастирскихъ, що хотѣлемъ словесно говорити, и надеженъ естемъ, же то тое пастирскимъ и отческимъ чадолюбивимъ покріется сердцемъ. Скорби и печали настоятъ на мене зъ напастей и потварей такія: першая, же у Ясневелможного стало о мнѣ такое порозумѣне, ижъ будто я зъ другимъ особою, зъ Москви наставленій и наученій естемъ смотрѣти его рейментарскихъ поступковъ, и о всемъ на Москву давати знаты, зъ якихъ мѣръ будто я зъ нѣкоторими Московскими особами списуюся, и нѣякоесь чести Его Милости навошу умаленіе. Другая, же мѣетъ Его Милость мнѣніе о пашквилю томъ, якій Флоровская игуменія объявила, будто або за моимъ вѣдомомъ, або и за власнимъ наставленіемъ тая пастка и грубое и безумное суесловіе складивано; и говорено тое (якъ чую) въ Кіевѣ; недавно, же игуменія оная толко що не промовитъ, намѣраючи объявить винного, але не обявляетъ, будучи отъ когось упевнена, аби того не объявляла, и тое то упевнене на мене складаютъ, тимъ еще доводячи мнѣмання оного, же будто тая игуменія, живучи теперь въ Батуринѣ и залегла въ двохъ дворахъ, въ едномъ моемъ, а въ другомъ иншого человѣка; а за тимъ надѣются, же и дѣло злобственое черница Соломона (якій зъ змишленими своими ложними писмами ѣздилъ въ Полщу) не безъ моеи дѣялося вѣдомости. Третая, же утѣчку Петрика канцеляристи, на Запороже забѣгшаго, яко зъ початку Его Милость началъ суспѣковати за моею быти вѣдомостю и виправою, такъ и теперь того еще змислу своего не випущаетъ, и въ той того Петрика утѣчцѣ различніе причини клеветники лжею

своею на мене наносятъ: першая, же будто я далъ ему Петрику, на справования якихсь моихъ невѣдомихъ завзятостей, моихъ полтори чили три тисящи золотихъ грошей; на якую потварь и хлопца едного, передъ тимъ при Петрику служачого, а такъ рокъ зъ Запорожа війшлаго, намовлено было и прислано съ Полтавщини, жеби лжесвѣдителствовалъ, будто онъ чулъ тое грошей дане отъ устъ того Петрика въ Сѣчи Запорожской; лечъ коли его тутъ канчуками спитано, тогди отволалъ тую отъ мене напасть; повторе, доношено тое прошлой зѣми зъ Полтавщини, же будто неотмѣнне тое дѣется, ижъ я тому Петрику далъ гроши и не три тисячи золотихъ, але двѣ тисячѣ червонихъ золотихъ; потрете, доношено Кіевского полку, же тамъ говорилъ нѣякійсь Запорожецъ, что будто я писаръ далъ Петрику до рукъ грошей въ битихъ талярахъ 30 тисячей золотихъ; почетверте, протопопенко Полтавскій, будучи въ Казикерменѣ, донеслъ тое Ясневелможному, же чулъ онъ тамъ, будто я писарь по два чили по трикротне листи свои посилалъ до Хана Кримского, затягаючи его зъ Ордою на войну противъ Христіянства. Якіе всѣ пагубніи на мою голову наноси чинилися и чинятся тихимъ и заочнимъ составомъ, безъ доводовъ и безъ жаднихъ подобенствъ, а не очне, нихто того мнѣ не казалъ и не кажутъ. А теперъ вѣдомо мнѣ стало, же тотъ вишереченій Петрикъ, узявши предъ себе послѣднее безуміе и діяволскій образъ на пагубу души своеи, удался зъ Запорожа до бесурманъ, и тамъ нѣкоторіи псому лицу своему неподобніи затѣваетъ дѣла; зъ якого его сатанинского погибелного поступку овіи лжесвидѣтели и клеветники (якіе вишереченіе напасти и потвари на мене приносили) зхочутъ теперь оное своей лжи допинати, яко жъ уже тое и зачинаютъ, аби чимъ скорѣй мене не тилко отъ чести войсковой испровергти, але и зъ свѣта изгладити могли. Противъ яковихъ бурливихъ стусовъ я въ невинности моей любо готовъ естемъ

застановлятися и виводитися; еднакъ кгди уважаю, же многіе невинніе люде, за ложними и частими уданями, марне безъ суда и безъ права погибли и теперь гибнутъ; тимъ сердце мое крайнею болѣзнію сокрушаючи и душею смущаючися, удаюся покорне до Вашой Архипастирской Милости, пренапокорнѣй просячи отческого милостивого себѣ заступленія, и свѣдителствуюся сотворшемъ мя Господомъ и исповѣдаюся Вашей Святинѣ, же тіи вишейречеміи потвари въ невиности моей зношу и претерпѣваю; а еслиби зъ тихъ наносовъ хочай въ одномъ пунктѣ виненъ, нехай поженетъ врагъ душу мою, и постигнетъ и попереть вскорѣ безчестною смертію въ землю животъ мой, и всѣ мои труди въ персть вселитъ. Рачъ теди Ваша Святиня, Милостивый Архипастирю, отческимъ поболѣніемъ попецися о мнѣ хуждшей овечцѣ своей и найменшомъ уду церкви Христовой, абимъ я отъ напастій таковихъ въ якомъ нечаемомъ опалѣ не згинулъ; а если преможе прелесть, ложъ и злость людей завистнихъ мое истиное оправданіе и виводи, и нечаемо коли прійдетъ мнѣ умерти, албо въ заточеніи быти, то принамнѣй нехай буде Вашой Святинѣ Архипастиру моему вѣдомо, же безъ вини то стражду. Удаюся прето въ томъ покорне до Архипастирского Вашей Святинѣ милостивого заступленія, где повторе свѣдителствуюся сотворшимъ мя Господомъ Богомъ и Вашею Святинею своимъ Архипастиремъ, же всѣ тіи вишписанія наноси клеветники и лжесправци въ невинности моей на мене вкладаютъ; а я, яко тое тутъ докладаю, же если бимъ Его Милости Пана Гетмана на Москву до кого описовалъ, и если бымъ зналъ о складаню на Его Милости пашквилей, и если бымъ виправовалъ Петрика на Запороже, албо о его такомъ о утѣчцѣ намѣренія вѣдалъ, а поготовю, если бымъ давалъ ему гроши, хотячи злое якое чинити чрезъ него начинаніе, албо если бымъ хотѣлъ, албо и въ помишленіи желати мѣлъ видѣти виходячихъ бѣсурманъ

на замѣшане Православного Російскаго народа, то да быхъ азъ самъ скорѣе всѣхъ и наиподлѣйшихъ братій моихъ стратилъ животъ мой, на вѣчную мою нечесть и душевную вагубу; такъ прошу плачливе Вашой Архипастирской Милости, абись мене не оставилъ въ такихъ тяжкихъ и злоключимихъ опалахъ, якіе въ невиности моей голову мою зорвати зъ мене хочутъ! Естесь Ваша Святиня всѣмъ Малоросіи синомъ благопризрителній Архипастирь, милостивій отецъ и не отказній хранитель, имѣеши власть и силу заступати немощнихъ и боронити безъ вини погибаючихъ, можешъ теди своимъ Архипастирскимъ превисокимъ предстателствомъ и премудримъ предложеніемъ тое учинити (если злія клеветници близко до моего приберутся горла), аби мене безъ суда и розиску не испровержено и не згублено. О сіе зъ горкими слезами многократне Вашой Святинѣ прошу, и вручаю животъ мой и душу мою Вашой Святинѣ пастирскому сохраненію.

Писанъ въ Батуринѣ, року 1692.

Василій Кочубей писарь енералній.

Того-жъ року пани Ляхове почали на Палѣя наступовати, и его товариство зъ Полѣся витискати, прибѣраючися и до самого Хвастова города, въ которомъ Палѣй мѣшкалъ; бо любо заразъ по войнѣ Вѣденской (яко о томъ 1683 року написалось) началъ Палѣй зъ ласки Королевской пустій Хвастовъ осажовати и въ немъ жити, склоняючися до обохъ Полского и Російского Монарховъ, и отъ обоихъ имѣючи ласку и респектъ; однакъ Ляхи о томъ по сіе время молчали и жадного утиску ему Палѣеви въ житю зъ товариствомъ его не чинили, а теперь начали оній чинити, увидѣвши тамошніе городки и села пустіе многими людми Малоросійскими чрезъ Палѣя осаженіе. О которихъ утискахъ своихъ и небезпеченствѣ отъ Поляковъ писалъ Палѣй килкократне до Гетмана Мазепи, а Гетманъ, декаврія 9, зъ

Батурина писалъ о томъ всемъ виразне до Ихъ Царского Величества чрезъ нарочного гонца такую свою грамоту:

«Присылалъ ко мнѣ Семенъ Палѣй, полковникъ охотницкій, обозного своего и писалъ чрезъ него писмо свое, а потомъ въ тропи за онимъ обознимъ прислалъ чрезъ почту повторное писмо, въ которихъ обоихъ, одноличніи свои виражаетъ потреби и нужди; где ознаймуетъ, же зъ войска Полского почали наступовати на Полѣсе корогви Полскіе и стали витискати и вигоняти зъ становискъ его людей Палѣева полку, отколь онъ и на себе въ Хвастовъ наступства ихъ сподѣваючися, проситъ усиловне, абимъ ему чинилъ оборону и помочь, а найпервѣй, же бымъ въ мѣстечко Бѣлогородку, о трехъ миляхъ отъ Кіева на томъ боку Днѣпра будучое, вислалъ людей военнихъ, зъ чого би Поляки, позявши пострахъ, не смѣли на него наступовати; повторе, проситъ о порохъ и свинецъ, якого до даваню отпору потребоватиметъ, которого ему зъ Кіева дати любо и былъ Вашего Царского Пресвѣтлого Величества Монаршій указъ, однакъ до сего часу не пришло тое въ свое событіе за розними переnонами; потрете, проситъ о гроши, докладаючи, же тіи, що по милостивомъ Вашомъ Монаршомъ указу ему на полкъ дани гроши, роздалъ онъ на пѣхоту, а теперь еще зтолко-жъ пилно ему потреба на удоволствованіе комонника. Любо теди велми прилежная и горячая о тихъ потребахъ виражена есть въ писмахъ онихъ прозба, которую и словесно посланецъ его зъ прилежаніемъ прекладаетъ; однакъ я безъ указу Вашого Монаршого ему въ томъ доволства чинити, а именно людей рейменту моего на преречоное мѣсце въ помочь ему посилати не смѣю, разсуждаючи, же то наступуютъ на него тоеи сторони войска, зъ которою Вы, Великіе Государи, Ваше Царское Пресвѣтлое Величество, вѣчного миру имѣете договори, якихъ договоровъ Вы, Великіе Государи, найменшими причинами нарушати не указали, о чомъ въ многократнихъ Вашихъ Монаршихъ грамотахъ до

мене подданого изображено. Сего ради найскорѣй о томъ умислного гонца Самойла Василіевича, близкого слугу моего, къ Вамъ Великимъ Государемъ посилаючи, прошу яко найпокорнѣй о скорій Вашъ Монаршій милостивый указъ, якъ мнѣ противъ тихъ его Семена Палѣя прошеній поступити. А яко есть посполитое прислове: *же тонучій и бритви хопится*, и много того бывало, же люде зъ отчаянія до неподобнихъ приходили рѣчей, якъ я усумнѣватися мушу, если ему Семену Палѣю зъ сторони Богохранимой Вашой Монаршой держави помочь и оборона не будетъ учинена, то аби онъ, въ такихъ будучи опалахъ, не удался для помощи до сторони бѣсурманской; что если, уховай Боже, учинится, то болшей отъ него христіянству нанесется шкоди, а нежели отъ Стецика и проклятого Петрика; понеже онъ Палѣй межи военими людми маетъ честь и многіе ходятъ за его поводомъ. Любо теди есть на томъ милостивое Ваше Монаршее изволеніе, чтобъ онъ самъ безъ полчанъ своихъ былъ принятій подъ високодержавную Вашего Царского Пресвѣтлого Величества руку; однакъ онъ тимъ не доволствуется, хотячи при себѣ ущитити цѣлость и людей тихъ, которіи при немъ обрѣтаются, яко военніе, такъ и жилшіе, яковихъ въ мѣстечку Хвастовѣ на три тисячи хатъ поселилося; а надто и городъ тотъ Хвастовъ желаетъ онъ при себѣ удержати, которій за его поводомъ (яко самъ о томъ пишетъ) велми гораздъ есть укрѣпленій. И если-жъ на него учинится наступство войсками Полскими, а отселя отчается помощи и оборони, то Богъ дай онъ не удался до пререченой противной сторони; до якого намѣренія и теперь показуется подобенство, же жалѣетъ онъ велми толмача одного Алѣя, которій, зъ Бѣлогородщини отъ Яли Агаси зъ неволниками на окупъ пущеними къ нему въ Хвастовъ посланъ будучи, зосталъ забитій отъ тихъ же неволниковъ, о що онъ Палѣй гнѣвомъ крайнимъ порушившися, тихъ неволниковъ зискуетъ и въ крѣпостное беретъ вязене: знати

оттолъ, же щось то мѣло быти въ того толмача отъ бѣсурманъ къ нему тайное. А и оттолъ мушу мѣти о такомъ намѣреніи подозрѣніе, же онъ Палѣй, увидѣвши что тотъ толмачъ къ нему не доѣхалъ, послалъ отъ себе своего толмача и козака въ тую бѣсурманскую сторону, именуетъ, же до Стецика для вѣдомостей, але показуется зъ рѣчей, же будутъ тіи его посилщики и въ того Яла Агаси Бѣлогородского. Про то хотяй знаю тое, же тому не вступовати тамъ въ раду кого не призивано, однакъ я вѣрній Вашего Царского Пресвѣтлого Величества подданій, по моей вѣрной и усердной радителной службѣ, желаючи Богохранимимъ Вашимъ Царского Пресвѣтлого Величества государствамъ разширенія и слави, отважаюся предложити, даби по Монаршомъ Вашомъ Великихъ Государей указу, виговорено тую о Палѣю трудность Полскому резиденту, жеби онъ понялъ своимъ розумомъ и Королевскому Величеству донеслъ, якая то будетъ завада и шкода христіянства, если тотъ Палѣй отчаяніемъ остане одогнанъ до непріятелской сторони. Для якихъ мѣръ слушне-бъ его подъ високодержавную Вашего Царского Пресвѣтлого Величества руку приняти и зъ людми при немъ будучими, за что непотреба-бъ Полской сторонѣ жадного мѣти зазору; а прекладаю сее подданское мое слово и для того, же найпервѣй Малоросійского края вяжется въ семъ потреба, бо Семенъ Палѣй, будучи здѣшнимъ родимцемъ и въ такую уже межи товариствомъ увоїшовши значность, если своимъ, яко ся вишей наменило, отчаяніемъ до непріятелской сторони одогнанъ будетъ, то найпервѣй отъ него Малоросійскимъ порядкамъ учинится помѣшка; ибо на злое намѣреніе и на такую своеволю, которая добичъ и користь за собою приносити будетъ, многихъ онъ людей отселя къ себѣ потягнетъ, и въ предбудучое время тутъ заведетъ межи народъ смущеніе. Якую трудность превисокому Вашему Монаршому, Божіею все добрѣ строяющею премудростію справуемому,

разсмотрѣнію я покорне поручаючи, и паки при нижайшомъ челомбитіи прошу о томъ о скорій милостивій Вашъ Монаршій указъ и о незабавній зъ онимъ сего гонца моего отпускъ. А якіе онъ Семенъ Палѣй писалъ ко мнѣ писма, тіи въ приказъ Малой Росіи для вѣдома Вамъ Великимъ Государемъ посилаю, и тое покорне докладаю, же съ тогожъ войска Полского люде почали становитися и поблизу рѣки Днѣпра, яко то и въ Димерѣ пять миль отъ Кіева горѣ Днѣпра двѣ корогви, и на иншихъ мѣсцахъ по частѣ онихъ стануло. Доношу и о семъ покорне, же Вашихъ Царского Пресвѣтлого Величества посланихъ, зъ милостивимъ жалованемъ на Запороже виправленихъ, дворянина и воеводи Зеленого и подячого N. N., виправилемъ въ путь имъ належній въ послѣднихъ числехъ ноеврія, и своихъ зъ ними послалемъ людей, Тихона Довгелю сотника Короповского и Сидора Горбаченка товариша сотнѣ Батуринской; и писалемъ чрезъ нихъ до войска Низового упоминалній листъ, аби они, у належитой своей ку Вамъ Великимъ Государемъ вѣрности обрѣтаючись, приняли благодарне тое Ваше милостивое жалование, и служили Вамъ Великимъ Государемъ всегда въ непоколебимой вѣрности и радѣніи. Якого листа моего списокъ посилаю въ приказъ Малія Росіи. Зъ Батурина, декаврія 9, 1692 року.

РОЗДѢЛЪ XXXIV.

О вибитю чрезъ Поляковъ зъ Полѣся Палѣювцовъ; о утаржцѣ Солтановъ Кримскихъ зъ Петрикомъ подъ полкъ Полтавскій; о виправѣ Палѣя за Днѣпръ зъ Свѣчкою полковникомъ Лубенскимъ для промислу военого; о рушеню гетманскомъ зъ Лубенъ до Батурина, и о ознайменю грамотномъ на Москву о тогдашнихъ поведеніяхъ; о унѣверсалѣ гетманскомъ въ сотнѣ Засеймскіе благодушествовати предлагаючомъ; о Эрнесту Лютру Прускомъ, благочестивой вѣри желавшомъ, и о Михайлу Оркганѣстѣ, иже бысть схимникомъ на пещери Святого Антонія; о пятохъ патріярхахъ Вселенскихъ соборная грамота патріярхи Константинополского; о Кримскихъ желаніяхъ мира зъ Росіею, и о посланникахъ въ Кримъ въ томъ дѣлѣ зъ Росіи и прочая; о корреспонденціи до Гетмана Луки нового Господаря Волоского; о толмачу для размѣни неволниковъ отъ Стецика прибыломъ, и о грамотномъ ознайменю гетманскомъ о всемъ томъ на Москву; о причинѣ грамотной патріярхи Московского до Гетмана за неволниками Московскими въ неволѣ Кримской бывшими; о авизіяхъ иноземскихъ зстрашнихъ зъ Кіева; о задорѣ гетманскомъ зъ Запорожцами, и о лагоднѣйшомъ отъ первого отвѣтѣ Запорожскомъ до Гетмана; о языкахъ Татарскихъ, отъ Палѣя присланихъ и на Москву при грамотѣ гетманской отвезенихъ; о кончинѣ отца Лазаря Барановича Архіепископа Чернѣговского; о согласіи бѣсурманскомъ на христіянъ, и о Нурадину Солтану подъ Водолагами бывшомъ; о войскахъ козацкихъ зъ Бѣло-

городщики подъ Тягинею краесовавшихъ и зъ Солтаномъ Бѣлогородскимъ стрѣтившихся и чрезъ два днѣ на долинѣ Кодимѣ бывшихся, и о ознайменю грамотномъ гетманскомъ о томъ на Москву; о поведеніи Цесарскомъ, Турецкомъ и Полскомъ, и о посланцу въ Волощину; о Палѣевихъ многократнихъ прошеніяхъ войска себѣ въ помочъ; о унѣверсалахъ Гетмана Короного Палѣеви страшнихъ, и о гетманскихъ на Москву о томъ доношеніяхъ; о жалованю государскомъ Палѣеви зъ товариствомъ, Мировичу и Пашковскому, за труди ихъ военіе присланомъ; о войскахъ Полскихъ, въ глубъ Полься отшедшихъ, и о Палѣевцахъ знову кватери себѣ въ Полъсѣ занявшихъ.

Року отъ положеня предѣловъ міру 7201, а отъ явленія во мірѣ плотію второго Адама 1693 року. Любо христіяномъ по христіянску подобало радостніе Рождества Господня дни праздновати и другъ другу по любвѣ хритіянской тоеи радости вѣншовати; еднакъ завистная Римляно-Поляковъ натура, тоею радостію купно же и ласкою Божею взгордѣвши, запалилася со Иродомъ христоборцемъ купно въ день сей, 29-го декаврія, проліяти неслушне разбойническо кровь христіянскую козацкую полку Палѣевого, на кватерахъ зимовихъ но Полѣсю стоявшую, хотячи наконецъ и самого Палѣя зъ Хвастова димомъ военимъ викурити и Хвастовъ знову запустѣнію предати; а Палѣй, вѣдомость певную о томъ получивши и помощи себѣ зъ сеи стороны Днѣпра отъ Гетмана Мазéпи надѣючися, и горячо о оную просячи, того жъ 29 декаврія чрезъ нарочнихъ и скорихъ посланцовъ своихъ писалъ до Гетмана такій листъ свой:

Ясневелможній милостивій Пане Гетмане,
Пане, Пане, а добродѣю мой великій!

Приходитъ мнѣ смутную трансакцію смутнимъ перомъ моимъ описать и предложить найвишому рейментарови

Пану моему милостивому: того праве наступуючого часу, кгди окрутнїй Иродъ збилъ младенцовъ, панове Поляки, нападши несподѣвано кріемо на товариство полку моего, тиранства своего доказали, другого дня святъ своихъ Римскихъ, трупомъ положили на килкодесятъ, а ранами незличонихъ, а иншіе отъ коней отгнали, ледво що утѣчкою здорове свое салвовали. Албовѣмъ на три чати едного моменту ударили на становиска, где въ мѣсте зовомомъ Бородянце, трупами нашими заслали; въ другомъ мѣсцу Радомишлю и по иншихъ селахъ волости Радомиской, тылко мой швакгеръ при церквѣ святой притулиско завзявши, въ малой дружинѣ ледво себе салвовалъ, не безъ ихъ такъ-же не малого ушкоженя и поряжки; во третомъ мѣсцу напали на Демидовъ, и тамъ своеи окрутности доказали. А що еще найнезноснѣйша, же едной вѣри будучи, и рожай свой подъ рейментомъ Велможности Вашой Пана и добродѣя милостивого маючїй, Скрицкій полковникъ тиранъ на нашихъ, другїй Ярема зъ своимъ окрутними полчани барзо товариство полку моего поглобили и умучили сродзе; тилко панъ Киланъ, вѣру Православную ховаючи въ сердцу своемъ, зичливе ставится, не слухаючи вѣроломнихъ Ляховъ и унявшихъ за свою вѣру, не поддаючи въ руки окрутніе швакгра моего и товариство въ Коростишовѣ; же теди не могли еще цѣле тиранского дѣла надъ нами справить и знести насъ, еще ся моцно всѣми силами готуютъ впрудцѣ огнемъ и мечемъ руйновати. Явне вѣдѣли люде Кіевскіе и слишали ихъ замисли въ Чорнобѣлѣ, же тамъ рейментаръ Вылига зо всѣмы корогвами южъ узброился, и чекаетъ тилко впрудце рейментовъ Нѣмецкихъ зъ арматами, якожъ въ Звяглю Дружкевичъ южъ виситъ зъ людомъ готовимъ, а многіе корогви до пятьдесять панцерніе, гусарскіе и волоскіе рушони, а до того повѣти ординацкіе и козацкіе полки и корогви Чемерискіе, цѣле еднимъ словомъ такъ усиловне положили, абы знести до кгрунту зъ нами Хвастовъ. Тую прето не-

пріятелей тихъ головнихъ окрутную справу выразивши, покорне до ногъ панскихъ Велможности Вашой, Пана и добродѣя моего, упадаю, а слезне прошу милостивого ратунку яко наскорѣйшого, аби рачилъ мене рейментарско милостиво скридлами своими окрити и людъ той невинній полку моего и котрій ся зобралъ въ Хвастовѣ жителей, абы отъ меча не погинули, которихъ я, будучи словомъ панскимъ Велможности Вашой, Пана и добродѣя моего, упевненій, задержалемъ, абы не сходили; а то надѣючись на милостивую охорону Велможности Вашой, Пана моего милостивого; а то трупомъ положили непріятели насъ не малое кгроно чолного войска значного. Рачъ Велможность Ваша, Панъ и добродѣй мой, яко найскорѣй посилкомъ полку якоего ратовать, бо згола видержати не можемъ таковои сили; а ежели не будетъ намъ милостивого посилку, тели прошу Велможности Вашой, Пана моего милостивого, о остатнюю декляpацію, аби невинніе люде и оплакапіи дѣти не погинули отъ меча тиранского; бо южъ явне есть, яко прошлихъ лѣтъ немало мѣстъ презъ Ляховъ отъ меча згинуло, ратунку отщетни зоставши и въ крвѣ затоплени отъ ихъ зоставши, и до сего часу запустѣлость мѣютъ. Посетне у ногъ панскихъ, яко найпрудшей денне почне скорихъ посланцовъ моихъ ставлю, Павла Циганчука, обозного полевого полку моего, зъ моимъ кревнимъ предъ Велможность Вашу, Пана и добродѣя моего, о декляpацію просячи конечную панскую, ежели мнѣ не надѣятись помочи ласкавой, аби рачилъ милосердно южъ позволить мнѣ зъ тимъ людомъ рушитись и сѣсти въ Триполю, албо въ Васильковѣ; кгди-жъ южъ цале того импету тиранского витримать не можна, межи околичними врагами во средку зостаючи, бо до кола ихъ фортеци и подъ бокомъ Бѣлацерковь узброилась, зъ которой южъ неразъ Хвастову чинилась згуба и кровопролитіе, же потаемне ночно обскочивши, трупами людъ ажъ до едной души положили; що и я абимъ не былъ отъ нихъ также

окружоній ночной добы такъ спорой, же зъ Вягля и съ Полоного едной ночи комонніе всѣ обскочити могутъ сили. По тисячу кротъ упадаючи до ногъ рейментарскихъ, прошу плачливе, абы яко найпрудшей мене увѣдомить рачилъ ласкаве рейментарско, чили будетъ посилокъ ласкавій, чили мнѣ отъ тихъ враговъ сходити, бо цѣле южъ уступовать мушу, въ маломъ люду зостаючи, нѣлби згубу вѣчную мѣти и плачъ люду и невинихъ дѣтокъ. Яко пайскорѣйшого теди милосердія надъ оними служебнѣчо виглядаючи, не повстану отъ ногъ панскихъ, ажъ одержу оную милостивую декларацію и знаю мя быти. Зъ Хвастова, декаврія 29 року 1693.

Ясневелможности Вашой Панской Милости, Пана, Пана а добродѣя моего великого, вѣрнимъ слугою и подножкомъ.

Семенъ Палѣй, полковникъ Комонноохочій войска Запорожского.

Лечъ на тое листовное Палѣево прошеніе не вчинена отъ Гетмана тогда войскомъ помочъ для того, же и Поляки, вигнавши зъ Полѣся Палѣево войско, болше на Палѣя тогда ку Хвастову не приближалися, но по Полѣсю на кватерахъ зимовихъ удержалися. При такихъ жалостнихъ отъ стороны Полской на козаковъ губытелствахъ, не меншая и отъ стороны Кримской на Малую Росію тогда-жъ повстала бура, когда за побудкою зрайци Петрика Калга и Нурадинъ Солтани зъ Шинкгересмъ и синами Ханскими, въ сороку тисячахъ Ордъ Кримскихъ, и изъ нимъ же Петрикомъ, генваря 26, вторгнули подъ Украину, и любо мало зачепили городовъ полку Полтавского побережнихъ, еднакъ, зо всѣми силами подъ Кишѣнку притягнувши, великіе людемъ тамошнимъ починили шкоди. Тамъ зась мало войскамъ отдохнувши, на всеедной въ четвертокъ о порѣ обѣдной и подъ самую

Полтаву зъ Заворскла отъ Старого Санджарова Татарскіе загони вторгнули, и такожъ якъ и подъ Кишѣнкою многихъ людей, за сѣнами и дровами віехавшихъ, въ полонъ забрали, и многіе статки людскіе загорнувши и далей не вторгаючи, отъ Полтави ку сторожовой могилѣ, а отъ сторожевой чрезъ Орчикъ, Берестовую и Орѣлъ (позабѣравши людей полку Полтавского зъ статками ихъ, по хуторахъ таношнихъ кочовавшихъ) назадъ до Криму повернули; подобно убоявшись Гетмана валечного, которій, на оборону отчизни зъ Батурина зъ войсками вишедши, въ Лубняхъ отъ непріятелей отважне сховался, переждавши въ нихъ тую филю, поколь непріятели, въ помененномъ полку Полтавскомъ Украинскомъ луповъ и користей набравшись, безбѣдно повернули восвояси. Въ тымъ часѣ прибылъ до Лубенъ съ полкомъ своимъ отъ Хвастова Палѣй, хотячи Гетману противъ того непріятеля бѣсурманина учинить помочь, але ижъ онъ непріятель отъ полку Полтавского повернулъ уже назадъ до Криму, теди просилъ Палѣй гетманского позволеня пойти войною на бѣсурмановъ. Гетманъ теди желаючи одомстити бѣсурманомъ шкоди, свѣжо въ полку Полтавскомъ починеніе, яко позволилъ ему Палѣеви пойти за Днѣпръ, где бы приличнѣй подъ жилища бѣсурманскіе, такъ и въ помощь ему придалъ Леонтія Свѣчку, полковника Лубенского, зъ частю полку его и иныхъ полковъ городовихъ и компанѣйскихъ виборного товариства; а по виправѣ въ тую дорогу Палѣя самъ Гетманъ, разсуждаючи мову Палѣеву и мову человѣка Чернѣговского о Лядскихъ замислахъ, и росположивши войска на побережу Днѣпровомъ для осторожности отъ непріятелей бѣсурманъ Бѣлагородскихъ, самъ зъ Лубенъ рушилъ до Батурина, и о всемъ тогдашномъ дѣяніи доносячи Великимъ Государемъ, писалъ зъ Лубенъ, февраля 8, такую грамоту:

«Передъ выходомъ моимъ зъ Батурина въ сей походъ военній, одзивался до мене и словесно и писмами зъ того боку Днѣпра, зъ мѣстечка Хвастова, Семенъ Палѣй, полков-

никъ охотницкій, же вѣдомо ему учинилось, что зъ Криму непріятели бѣсурмане имѣютъ великими потугами, за подущеніемъ проклятого врага измѣнника Петрика, приходиты подъ городи Малоросійскіе для прелщенія и возмущенія народу; и онъ Семенъ Палѣй, любо имѣлъ намѣреніе пойти въ Стрелицу подъ жилища ихъ непріятелскіе для военого промислу, однакъ если я Гетманъ ему зъ полкомъ его сюда въ Малоросійскіе городи, для даваня непріятелскимъ паступствамъ отпору позволю прибыти, то онъ, оставивши тую въ Стрелицу намѣренную дорогу, зъ своей ку Вамъ, Великимъ Государемъ, вѣрности, и по усердію ку благочестивой христіянской вѣри, прибудетъ сюда скоримъ поспѣшеніемъ. Когда убо я совершенно отъ Атамана Кошового и войска Низового увѣдомился, что пречечоніи непріятели отъ Криму тотъ злоумишленій походъ свой завзяли, на той часъ писалемъ до его Семена Палѣя, прекладаючи, же яко они бѣсурмане суть общіи Вамъ, Великимъ Государемъ, Вашему Царскому Пресвѣтлому Величеству и Его Королевскому Величеству непріятели, такъ аби онъ Палѣй по томъ своемъ доброхотномъ намѣреніи приходилъ сюда въ помочь къ войскамъ рейменту моего для отпертя онихъ непріятелей; ибо розумѣю я по вѣдомостехъ и по поголоскахъ, же они непріятели схочутъ въ томъ своемъ злокозненномъ намѣреніи около Вашего Царского Пресвѣтлого Величества Малоросійскихъ городовъ роспростирати свои на долго прелести и промисли. А такъ хочай, помощію Божіею и Вашимъ Царского Пресвѣтлого Величества праведнимъ щастемъ, они непріятели вскорѣ назадъ ку своимъ поганимъ жилищамъ оборотъ свой учинили, о чомъ я уже донеслъ пространно Вамъ, Великимъ Государемъ, однакъ пречечоній Семенъ Палѣй, завзявши свою зъ полкомъ отъ своего мѣстца зъ мѣстечка Хвастова сюда дорогу, и за повзятемъ той вѣдомости не возвратился назадъ, но прибылъ сюда въ городи по надъ рекою Сулою будучіи; и самъ онъ, ко мнѣ въ Лубнѣ, февраля 6

дня пріехавши, освѣдчилъ тое, же любо уже тутъ за отходомъ непріятелей преречениxъ нѣтъ военной работи, однакъ онъ теперь до Хвастова ворочатися не хочетъ, но по своему прежде положеному намѣренію пойдетъ где возможно подъ жилища непріятелскіе для чиненя военого промислу, въ чомъ и отъ мене себѣ просилъ въ помочъ военихъ людей; и я теди Гетманъ, прилѣжное о томъ имѣючи въ сердцу моемъ тщаніе, жеби помощію Божіею, а праведнимъ и святобливимъ Вашимъ Монаршимъ щастемъ, якъ возможно злобу непріятелскую имъ непріятелемъ одомстити, виправилемъ зъ нимъ Семеномъ Палѣемъ сполне полковника Лубенского Леонтія Свѣчку, зъ частю его полку и инишихъ городовыхъ полковъ виборного товариства и зъ частю виборнихъ же людей зъ полковъ охотницкихъ; а пойдутъ они, взявши Господа Бога на помочь, на Заднѣпрскую сторону, где умишляти будутъ, кудабъ зручнѣй на непріятелей свои промисли обернути. Которимъ виправленимъ отъ мене для промислу людемъ якое дастъ Господь Богъ поведеніе, о томъ долженъ буду Вамъ, Великимъ Государемъ, доносити впредъ; а теперь тое покорне тутъ докладаю, же преречоній Семенъ Палѣй обявилъ мнѣ въ словесной мовѣ своей, чого Королевского Величества ротмистръ, полковникомъ Бѣлой церкви будучій, Иванъ Борковскій повернулся нинѣ зъ Полского края до Бѣлой Церкви, и, заехавши до Хвастова, зъ нимъ Палѣемъ видѣлся; а въ томъ своемъ повиданю, когда онъ Семенъ его Борковского участовалъ и подпилого сталъ питати о Полскихъ поведеніяхъ и намѣреніяхъ, онъ Борковской сказалъ ему такіе слова: »же вѣдаетъ онъ, что онъ Семенъ Королевскому Величеству вѣренъ, про то же не готовился на войну и не ходитиметъ подъ Очаковъ и на иншіе бѣсурманскіе мѣстца въ далекую отлеглость для добичей, но тутъ поблизу имѣтиметъ добичѣ»—зъ яковихъ то Борковского словъ домишляется онъ Семенъ Палѣй, что Полская сторона забирается на войну противъ сторони Ва-

шего Царского Пресвѣтлого Величества. Сего-жъ времени, имено февраля 7, прислалъ ко мнѣ наказній полковникъ Чернѣговскій одного мѣлкого жителя Чернѣговского, именемъ Описка Рулика, которій наймовался торговимъ Могилевскимъ людемъ отвозити зъ Чернѣгова до Могилева торговіе товари, и былъ тамъ въ Могилевѣ и въ Биховахъ, про то чего онъ прислухався и што видѣлъ, аби о томъ донеслъ мнѣ Гетману; тотъ теди Чернѣговскій жителъ сказалъ мнѣ, что, поворочаючися онъ зъ Могилева до Чернѣгова, видѣлъ жолнѣровъ войска Литовского корогвами ку рецѣ Сожу въ пограничніи городи, въ Чауси, въ Пропойскъ, въ Кричевъ, въ Чечирскъ и иншіе городи простуючихъ, и одинъ зъ межи тихъ жолнѣровъ товаришъ, которого имени не знаетъ, задержалъ его Описка въ селѣ, прозиваемомъ Кошелевѣ, маетности нѣкоторого шляхтича Петровского; гдѣ роспитовалъ его, отколь онъ есть, и когда сказался, что есть Чернѣговскій житель, тогди онъ товаришъ питалъ о полковнику Чернѣговскомъ, если есть въ дому, а онъ Описко сказалъ, что полковника самого нѣтъ въ дому, пошолъ зъ полкомъ въ городи полку Переяславского на отпоръ непріятелемъ Татаромъ; и онъ жолнѣръ на тое говорилъ ему Опиcку: «бѣда Украинѣ, и оттоль горяче, и отсель боляче; о то, мовитъ, и сіи корогви идутъ къ пограничу не простимъ намѣреніемъ, но замислами Украинѣ противними» и приказовалъ ему Опиcку, чтобъ, пріехавши въ Чернѣговъ, сказалъ полковникови быти отъ пограничя во всякои осторожности. Я теди Гетманъ, по вѣрной моей къ Вамъ, Великимъ Государемъ, службѣ, и о семъ Вамъ, Великимъ Государемъ покорне доношу, и тое докладаю, же яко уже доносилъ я покорне Вамъ, Великимъ Государемъ, что тутъ въ Лубняхъ обрѣтаюсь на малое время, засмотруючися на втарчки Бѣлогородскихъ Ордъ, о которихъ прослилися были поголоски; болше тежъ бавитися тутъ не маю, жеби людямъ жилимъ войсковимъ становискомъ не учинити отягощенія;

такъ и теперь покорне доношу, же о тихъ Бѣлогородскихъ Ордахъ непріятелехъ жадной по сее число не маючи вѣдомости, а къ тому о тихъ соѣдственнихъ непріязливихъ намѣреніяхъ таковіе певніи или непевніи отбираючи перестороги, поворачаюся на сихъ днехъ зъ Лубенъ ку Батурину. А что належало ку укрѣпленію побережя Днѣпрового, для охраненія всенародной цѣлости отъ внезапнихъ непріятелскихъ подбѣговъ, тое по должности моей учинилемъ, розставивши полки по всѣхъ прикладнихъ на тое мѣстцахъ, приказавши имъ прилежную имѣти чулость и осторожность, аби они непріятели знагла не вторгнули и не учинили въ людехъ шкоди; полковниковѣ Чернѣговскому отъ того побережя Днѣпрового велѣлемъ ити въ доми, для онихъ пограничнихъ зъ соѣдственной сторони заходячихъ вѣдомостей, жебы оттоль отъ нечаемихъ злоначинаній невредимо сохранена была людская цѣлость. При семъ яко найпокорнѣй отдаюся премилосердной Вашего Царскаго Пресвѣтлого Величества благостинѣ.»

Зъ Лубенъ, февраля 8, року 1693.

Прежде же рушеня до Батурина принесени Гетману вѣдомости зъ сотенъ Засеймскихъ о томъ, что оніе, между собою заслишавши о бѣсурманскомъ нахожденіи подъ Малую Росію, начали смущатися и тривожитися. Гетманъ зась, тую тривогу зъ сердецъ ихъ викореняючи, писалъ въ тіе сотни, февраля осмаго-жъ, зъ Лубенъ такій свой унѣверсалъ:

По обыклой титлѣ Гетманской.

Ознаймуемъ симъ нашимъ писаніемъ всѣмъ старшимъ и меншимъ войсковимъ и посполитимъ людемъ, въ мѣстахъ Коропѣ и Воронежѣ мешкаючимъ, ижъ Креста Святого и всего христіянства непріятелѣ бѣсурмане Шинкгерей, Нура-

динъ Султанъ, зъ иншими Солтанами синами Ханскими въ сороку тысячехъ Орди, зъ подущеня проклятого врага измѣнника скаженого пса Петрика выйшовши изъ Криму, завзялися былы цале на тое, чтобъ перше Запорожцовъ прелстити къ своему соединенію, а потомъ городи Малоросійскіе тоею-жъ прелестію и оманою отторгнути отъ Богохранимой Монаршой Ихъ Царского Пресвѣтлого Величества державы; лечъ помѣшалъ Господь Богъ ихъ поганскіе совѣты, бо кгди пришли подъ Сѣчъ Запорожскую, теди Запорожци, стоячи непоколебимо въ належитой своей къ Великимъ Государемъ вѣрности и къ намъ Гетману въ послушенствѣ, отказали имъ поганцамъ сурово, же имъ злого ихъ намѣренія нетилко помагати не будутъ, лечъ, если бы оними прикрими ставилися, готови чинити бой. Прето заразъ они непріятелѣ отголь притягнули подъ городи Украинскія Переволочную и Кѣшѣнку, але и тутъ отпоръ одержавши, пошли по за Ворскломъ полевою стороною и вскорѣ притягнули подъ Полтаву; и тамъ въ поганской своей надѣи омилившись, кромъ жадной забави пошли спѣшно, и уже нѣкуди чатъ своихъ не роспускаючи, просто до своихъ поганскихъ жилищъ потягнули до Криму пречъ въ дикіе поля. А ми Гетманъ, якъ скоро повзялисмо вѣдомость еще о порушеню ихъ поганскомъ съ Криму до Сѣчи, такъ заразъ рушилисмося зъ Батурина зъ тяжарами войсковими, и совокупляючи полки, спѣшно тягнулисмо къ городамъ Малоросійскимъ Украинскимъ, хотячи, въ очи онимъ непріятелемъ зайшовши, давати отпоръ и чинити надъ ними военій промислъ; бо розумѣлисмо, же тіи непріятели въ своихъ намѣреніяхъ розширатись будутъ, и внутрь межи Малоросійскіе городи потугами своими покусятся всунутись; але кгди тіи непріятели, не розширяючися въ своихъ промислахъ, заразъ ломя голову назадъ въ маломъ часѣ помчулисъ, теди застановилисмося на малій часъ въ Лубняхъ, а то озираючися на другіе сили непріятелскіе, на Бѣлогородскіе Орди;

бо пали тутъ поголоски, будто оттоль другимъ походомъ вторгнути въ край нашъ сюда маютъ. Яко теди и сами мы Гетманъ тутъ зъ войскомъ бавитися не будемъ, такъ засилаючи васъ симъ унѣверсаломъ нашимъ, упевняемъ вееxъ старшихъ и меншихъ и обнадеживаемъ, абысте, отдавши хвалу Господу Богу о такомъ громотномъ непріятелскомъ назадъ отходѣ, ничимъ не тревожачися, жили надежно и безпечно въ домахъ своихъ, якъ при городахъ по фолваркахъ, такъ по селахъ и по хуторахъ; бо то рѣчъ неподобная, жеби уже сили тіи непріятелскіе Кримскіе мѣли сеи зимнои послѣдной дороги ворочатися сюда; а Бѣлогородскихъ Ордъ, хочай бы утарчки и быля, то дастъ Господь Богъ васъ не досягнутъ, поневажъ роспоряженемъ нашимъ рейментарскимъ всюда по городахъ, на берегу Днѣпровомъ будучихъ, полки расположени на всенародную края нашого Малоросійского оборону. Такую вамъ заславши вѣдомость, зичимъ онимъ же доброго здоровя отъ Господа Бога.

Зъ Лубенъ, февраля 8, року 1693.

Того-жъ року Іоанъ Ернестъ Кграбе, майстеръ философіи, богословіи кандидатъ въ Академіи Пруской Кролевецкой, ганячи отщепенство Римское и заблужденіе Лютеранское, и желаючи усердно отъ оного отстати и Православной Восточной Кгреко-Руской зъ многими знаменитими Кролевецкими Лютеранами присоединитися церкви, зъ Тилжи, февраля 4, писалъ о томъ до преосвященого отца Варлаама Ясинского, митрополити Кіевского, листъ свой, и прислалъ оній въ Кіевъ чрезъ Михайла оркганѣсту, иже, мало при Гетманѣ Мазепѣ преживши и лютерство отринувши, принялъ благочестивую вѣру, и зоставши вскорѣ закоником въ монастиру Кіевопечерскомъ, бысть искуснимъ и многоподвижнимъ схимникомъ на ближшой Святого Антонія пещери. Листъ же той Ернестовъ, чрезъ него Михайла до

отца Ясинского принесеній, отъ слова до слова такъ ся въ себѣ маетъ:

Яснепреосвященіи и Пречестнѣйшій Господине
Отче о Христѣ крайнія чести достойній!

Нижайшій рабъ и весма незнаемій яко дерзаю симъ писаніемъ до ѳрону твоея Святинѣ приступити творить мя дерзновенна попеченіе вѣчного спасенія, его же ради Іисусъ съ небесе до насъ людей низшелъ и горькую смерть крестную претерпѣти изволилъ. Вѣмъ благодатію Божіею, яко нихто спасенъ можетъ быти развѣ во сднененія Святія единія каѳолическія Апостольскія церкви; сего ради Августинъ Блаженій сице пишетъ: *спасенія никтоже имѣти можетъ развѣ въ церкви каѳолической, внѣ церкви каѳолической все имѣти кто можетъ кромѣ спасенія: можетъ имѣти честь, можетъ имѣти тайну, можетъ пѣти алилуйя, можетъ отвѣщати аминь, можетъ Евангеліе держати, можетъ во имя Отца и Сина и Святаго Духа вѣру имѣти и проповѣдати, но нигдѣ спасенія обрѣсти можетъ развѣ въ церкви православной*, и паки тотъ же Блаженій: *кто либо отъ православной церкви будетъ отлученъ, аще похвалное житіе имѣти себе мнитъ, симъ еднимъ беззаконіемъ, яко отъ соединенія Христова отторженъ есть, не имать живота, но гнѣвъ Божій пребудетъ на немъ*. Нинѣ же егда прежде шесть годовъ учахся богословія разсуждалъ внимателно яко соборище Лютерское (въ немъ же рожденъ и воспитанъ есмъ) и оторженія ради отъ церкве Святой, и ради многихъ заблужденій отлучихъ себе отъ Христовой церкви. О Лютерахъ убо возможно сіе во истину глаголати, еже Святій Ѳеодоръ Студита о грѣшникахъ своего времени сущихъ образоборцахъ написа: *востока не имутъ, запада лишишась, ибо иже отъ тѣлесе церковного отторжени суть, чужди и отъ самого Христа;* сего ради во тмѣ ходятъ, отъ сея тми да душа

моя спасется, и къ истинной церкви, въ ней же Отецъ Свѣта пребываетъ, приступлю. Отъ прерeченого времени всегда тщателно пекохся и Бога молихъ, да пошлетъ свѣтъ и истину свою, жеби мене наставили и привели въ гору Стятую Его и въ селеніе Его; имѣхъ прежде въ памяти моей Римскій костелъ матерь всѣхъ костеловъ въ западнихъ странахъ, обаче и Римскому костелу не приступихъ, ощутивше яко костелъ Римскій нинѣшній роздвоенію церковному есть виновенъ; понеже отъ Восточнія церкви отлучися, и сего ради яко чашу спасенія крове Господня отверже, ибо Христосъ Спаситель нашъ о тоіи чаши рече: *пійте отъ нея вси,* яко и о благословеномъ хлѣбѣ рече: *пріимите ядьте,* и прочая; и кромѣ сего кровопитія, яко намъ животъ вѣчній наслѣдити не можна, учитъ Іоанъ Святій глаголюще: *аще не снѣсте плоти Сина человѣческого и не піете кровѣ Его, живота не имате въ себѣ.* Есть еще и ина вина, яже ми возбраняетъ приступити къ костеловѣ Римскому, сѣричъ сія: всякъ хотяй соединитися костеловѣ Римскому принуждается отъ бѣскупа или отъ намѣсника его, да исповѣсть исповѣданіе вѣри нинѣшнія Римскія отъ Папи Павла Пятого начертаное, въ которомъ исповѣданіи сvмволъ вѣри зъ придаткомъ исхожденія Духа Святого и отъ Сина; такожде вси сvноду Тритендинского правила, паче же вси статія и слова его крестною клятвою да утвердитъ принуждается; что сотворити отнюдъ не возмогохъ и не хощу, ибо нѣкоторая статія въ предреченомъ сvнодѣ суть неправедная, яко то въ правилѣ першомъ, въ которомъ о собраніи двадесятъ першомъ, гдѣ исповѣдается быти незазорное причастіе Евхаристіи Святой подъ единимъ видомъ, зазирающіи же предаются анаѳемѣ. Егда убо Римского костела собщенію ради реченнихъ винъ соединитися боюся, возвратихъ очи мои ко Греческой церкви, яже видитмися толико красна быти, яко ея любовію восхищенъ, ея святому собранію душу мою увѣрити постановихъ.

Въ началѣ прежде николикихъ лѣтъ устрашало мене противословіе о исхожденіи Духа Святого, ибо внимахъ, яко Греческая церковь вѣруетъ исхожденіе Духа Святого непосредственнѣ отъ единого Отца, тако яко Синъ непосредственнѣ отъ единого Отца родится; но егда видѣхъ и слишахъ, яко Греческая церковь вѣритъ исходити Духа Святого отъ Отца чрезъ Сина [1] или посредствующу Сину и о сіе тилко Латиновъ зазираютъ, яко Латини исповѣдаютъ Сина быти начало и вину Духа Святого, ибо едино точію Отецъ есть корень и начало бытія Синовного и Духа Святого; тогда и сіе усумнене отъ мене отійде, ибо и азъ отъ Святихъ Отцевъ наученъ, вѣрую самого Отца быти начало Божества Синовня и Духа Святаго, зъ симъ обаче различіемъ, яко Синъ непосредственне отъ Отца родится предъ вѣки, тако Духъ Святый отъ Отца непосредственне, но посредствующу Сину, исходитъ предъ вѣки. Тако мене учитъ Григорій Нисіенскій, Василія Святаго братъ, въ посланіи ко Авлавію: *сія, яже разсуждаются виводящимъ и вызводимымъ различія въ Божествѣ исповѣдуемъ, ибо единимъ симъ отъ единого о другого разсуждаемъ и познаваемъ, сирѣчь симъ яко иное есть, еже есть изводящій, и иное есть, еже есть изводимій; сего ради отъ изводящаго есть паки иное различіе разсуждаемъ, ибо иное есть непосредственнѣ отъ першого, иное паки чрезъ сіе, еже непосредственнѣ есть отъ першого;* иная свѣдителства Святихъ Отецъ нинѣ мимо иду. Нинѣ убо, егда Святая Восточная церковь тако учитъ, яко Духъ Святій чрезъ Сина исходитъ [2], ничто же ми возбраняетъ, да быхъ окаяній грѣшникъ къ ней радостенъ приступихѣ и отъ нея любовію матернею восприемлемій былъ. Прибѣгаю убо къ Твоему престолу Ясне въ Богу Преосвященій о Христѣ Отче и

---

[1] Писатель говоритъ такъ о Греческой Церкви по слуху, а на самомъ дѣлѣ общая вѣра сей Церкви была и есть всегда та, что Св. Духъ отъ Отца исходитъ и въ Сынѣ почиваетъ.

[2] См. Примѣч. выше.

смиренно молю, ради благоутробного милосердія Божого, и ради язвъ Христовихъ прошу призри на мене недостойного раба своего и причти мене въ духовного сина твоего, прійми попеченіе о души моей дражайшою кровію Христовою откупленой, и не точію моея, но и многихъ душъ иныхъ, имъ же Богъ сію, юже и мнѣ мислъ водхну и едино къ Церквѣ Православной приступленія желаніе; ибо въ Кролевцѣ суть многіе мужіе и великою честію почтеніи ниже числомъ мали, которіе Греческой Церкви общенія усердно купно со мною желаютъ и явнѣ исповѣдати сію не устидятся, и иныхъ многихъ прикладомъ своимъ приведутъ, точію да помоцъ препитанія своего откуду имѣютъ, и волное закона обученіе аще въ особномъ нѣкоемъ дому возмогутъ себѣ имѣти; точію да Твоя Святиня о нашомъ спасеніи попеченіе имѣешъ (ибо пребываютъ въ Московскомъ царствѣ отъ доброти непобѣдимихъ царей люде Лютерскіе, должни убо суть въ заемъ Лютри Греческого закону поклониковъ имѣти у себе, ибо имѣютъ въ себе Папистовъ, ихъ же Лютри и Калвѣни паче ненавидятъ нежели Грековъ). Вручаю убо тебѣ Отче о Христѣ Святѣйшій и Пречестнѣйшій все дѣло сіе, и прошу смиренно да насъ погибаючихъ не лишиши своей помочи. Ми всѣ вѣчное благодарствіе воздаяти тебѣ долженствуемъ, и милость сію, юже намъ явиши предъ Христомъ Господемъ, въ послѣднемъ судѣ восхвалимъ; прежде всѣхъ же мене самого Преосвященства Твоего милости и благопріятству, купно и благочестивимъ ко Богу молитвамъ смиренно вручаю даже до смерти моея. Скорою тростію писахъ въ Тилжѣ, идеже нинѣ до времени пребываю.

Февраля 4, року 1693.

Преосвященства Твоего нижайшій рабъ Иванъ Ернестъ Кграбе, философіи майстеръ, богословіи кандидатъ въ Академіи Кролевецкой.

Отъ того-жъ Лютерана Іоанна Ернеста въ той же матеріи въ Кіевъ до отца его духовного.

Пречестній и Святій Господине во Христе Отче!

Сего дня, которого пишу ку Твоей Честности, три года мимо иде, егда отъ Твоей Святинѣ отъ грѣховъ моихъ предварящой сповѣды разрѣшенъ есмъ, отъ вратъ адовихъ изведенъ, въ царство небесное введенъ быти себе мню. Сіе и прочая многая благодѣянія того времени мнѣ явлена доселѣ благодарствующимъ воспоминающи умомъ, писаніемъ симъ извѣстно творю, понеже инимъ образомъ явити моего благодаренія Твоей Пречестности не могу, благодарю убо зѣло нынѣ самимъ словомъ, возблагодарити и самимъ дѣломъ попекуся, егда благодатію Божіею совершенно въ сей чинъ, его же желаю, достигну. Нинѣ же еще отчасти въ ровѣ страстей и бреній отступническихъ дрождей колебаюся; аще до сего времени душу мою свободну сотворихъ, не бывающе причастникъ къ тому отъ еретического олтара, соборище обаче ихъ посѣщати и съ ними молитися принуждаюсъ, дни святіе достойно торжествовати, жертвъ чиномъ Православнимъ Господевѣ приносити еще не могу; но да когда тогда совершенно отъ языка непреподобна законъ мой распознается, и совершенно въ собществѣ Православнія церкви возмогу жити, день и нощь зѣло себѣ стужаю; и не азъ самъ точію, но и многіи иніе мужи учителніе и благоразумніе, ихъ же имена честному отцу Васѣневичу назнаменовахъ, менши же, иже въ чину началствующимъ ни суть еще, не именовахъ. Мнѣ убо и симъ всѣмъ, иже более пятнадесятъ обрѣтается, чадъ ихъ и рабовъ не воспоминаючи, намъ, глаголю, иже души безсмертніе во смертнихъ сосудѣхъ тѣла носимъ, да не медляй помощъ подастся отъ всего сердца молю. Совѣтовавши честній отче зъ честнимъ отцемъ Васи-

невичемъ, изволь согласитися зъ Ясне въ Богу Преосвященнимъ Митрополитомъ Кіевскимъ, да попечется о насъ благодатнѣ; вещъ же тако устроий, яко беседовахъ зъ честнимъ отцемъ Васѣневичомъ, да души наши долго въ бѣдѣ вдающіяся когда тогда упокоеніе и спасеніе обрящутъ. Вѣруй мнѣ, Пречестній Отче, аще правила не возбранятъ правило церковное совершати въ дому коемъ либо, обрящеши домъ, и помощь препитанія имѣти возможно, на всякъ годъ тысяча талярей возможно имѣти на препитаніе, и въ скоромъ времени церковь многу прибель познаетъ; и во истину нинѣ сіе церкви исполнится, еже въ дѣяніяхъ Апостолскихъ, въ главѣ второй чтется: *Господь прилагаше спасающіеся по вся дни въ Церкви*. Не писахъ бымъ таковая, аще бымъ не чаялъ имъ событія Божіею помощіею; аще общество Римскимъ костеломъ имѣти восхотѣли бысмо, или совѣсть не возбраняла бы, намъ тамо со радостію ея веліею, зъ нашимъ угодіемъ воспріяли бисмо; но ниже лстяй, ниже богатства ищемъ, точію душамъ нашимъ да благо будетъ и тѣло сего да не лишится, еже есть ему ку препитанію потребно. Воспріими убо попеченіе о насъ не медляй, что аще благо состоится, будетъ Богу слава, Ангеломъ и Святимъ Угодникомъ радость, діяволомъ смущеніе. И сему честному отцу Васеневичу дадохъ писаніе преосвященного архіепископа Венѣтійского, которое въ якомъ разсужденіи въ Твоей Пречестности, радъ быхъ зъ прочими извѣстенъ быти, наипаче въ семъ, во первихъ: аще кто кромѣ всякія бѣди спасенія своего, яко онъ пишетъ, Римскому костеловѣ соединитися можетъ; второе: аще причастіе Евхаристіи подлинимъ видомъ не есть противное повеленію Христовому, и аще подъ видомъ хлѣба, неточію тѣла, но и крове Христовой вѣрніи причащаются. Но не хощу нинѣ писать многая; едино прошу, о сіе, изволь Ваша Превелебность отвѣтующее писмо такожде и честного господина отца Васиневича не сѣмо въ Тилжу, но въ Кролевцѣ обикновеною почтою вскорѣ препо-

слати, аще точію преречонія отвѣти обыкновеной почтѣ предадутся, я сія безбѣднѣ воспрійму. При семъ Вашу Превелебность Господню заступленію, мене же самого побожнимъ молитвамъ, наипаче при Литургіи Святой бываемимъ, смирено вручаю. Зъ Тилжи, февраля 10, року 1693.

Превелебности Твоей нижайшій рабъ Иванъ Ернестъ Грабе, философіи майстеръ и богословіи кандидатъ въ Академіи Кролевецкой.

Листъ третій отъ Лютерана Іоана Филиппа до нѣякогось духовного ему вѣдомого въ Кіевъ, въ той же матеріи вишеизображеной, отщепенство ганячи, православіе же ублажаючи и оного себѣ желаючи. Если же сей Іоанъ Филипъ единъ есть, иже въ прежнихъ двохъ подписался листахъ Іоанъ Ернестъ, о томъ неизвѣстно; а же не положилъ того, откуду писалъ и якого року, то знать сталося зъ помилки его. Смотрячи зась по дѣлу, то согласуетъ и сей третій листъ первимъ двоимъ вишписанимъ листомъ Лютерскимъ, обаче, уважаючи рѣчи и роки во второмъ и семъ третемъ писмѣ вспомненіе, мнится быти сей третій листъ напередъ отъ обоихъ прежнихъ писанимъ и изъ тоей сторони, зъ якои и первіи писаны.

Превелебнѣйшій и многомощній Господине
въ Христѣ Отче Всечестнѣйшій!

Улобызалемъ Твое меду возлюбленія и утѣшенія преисполненое писмо, которое мнѣ принеслъ честній презви-

Превелебнѣйшій и многомощній Господинъ
во Христѣ Отецъ Всечестнѣйшій!

Я облобызалъ Твое преисполненное мёду любви и утѣшенія письмо, которое мнѣ принесъ честный пресвитеръ

теръ вашъ, отецъ Рафаилъ, на которое если бымъ не отписалъ, слушне зъ простатства и невдячности былъ бымъ годній строфоватися. Побожная и хвалебная бо вѣмъ есть рѣчъ (которая найменшого простатства не маетъ и не припущаетъ жадной невдячности) тихъ обавлятися и шановати, въ которихъ знаемо добромъ афекте ховаемся, и которихъ узналисмо, же милостиви и попеченія ихъ крилами носимся; о чемъ если бымъ достатечне зобралъ зъ твоихъ мнѣ содѣланнихъ доброчинностей, если не иншою рѣчю, певне такою, абимъ одписалъ, людскость и вдячность витягала. За вшелякую на мене любовъ твою, велице виносишъ мою якую вамъ предъ двома лѣтами висвѣдчалъ доброчиность, и отписуешъ Господине Всечеснѣйшій и многомощній. Але которая и якая и якъ великая оная естъ, зичилъ бымъ, яко предъ тимъ, и теперь совитшей отбѣрати оную; але поневажъ тую доброчинность для щуплости моей щупло при-

Вашъ, отецъ Рафаилъ, на которое если бы я не отвѣчалъ по грубости и неблагодарности, то по дѣломъ былъ бы достоенъ наказанія; ибо богоугодное и похвальное дѣло (противное всякой грубости и недопускающее никакой неблагодарности) бояться и почитать тѣхъ, которыхъ благодѣяніями съ любовью пользуемся и которые прикрываютъ насъ крыльями милости; и еслибы принялъ во вниманіе сдѣланныя только мнѣ благодѣянія, то отвѣчалъ бы тебѣ выраженіями, которыхъ требуютъ общежительность и благодарность. По любви твоей ко мнѣ ты дорого цѣнишь и мое доброе дѣло, которое я совершилъ назадъ тому два года и отвѣчаешь мнѣ (письмомъ) Господине честнѣйшій и многомощній. Которую однакожъ (любовь), какъ бы велика она ни была, я бы желалъ, какъ прежде такъ и теперь, принимать еще большую; но поелику этимъ благодѣяніемъ, по причинѣ моего ничтожества, недостаточно воспользовался; то прошу извинить и вмѣнить мнѣ за исполненіе. Сверхъ

нялемъ, рачъ вибачити, и хоть вмѣсто учинку вомѣнити; и що зась вамъ далей, на семъ мѣсцу висвѣдчати, заслугивати и завдячати мощній буду, всѣмъ желаніемъ Вашимъ яко зъ мене быти может выстачати повиненъ. Чого албовѣмъ отъ насъ найбарзѣй Учитель нашъ Іисусъ Христосъ витягаетъ? Тилко абисмо взаемной любвѣ ховалися. Що въ остатній день нагородою будетъ? Тилко милостивіе учинки. Якимъ въ животъ вѣчній внійти розкажетъ? Тилко тимъ, которихъ заслуги любве залицатимутъ. Я многими розриваюся тросками зъ обохъ сторонъ, найболшая зась тая, которая дѣланіе мое трапитъ фрасункомъ, есть спасеніе души моей. Не хочу чрезъ сей станъ потопленимъ быти, въ которомъ теперь зостаю, тимъ християнства, тимъ повинности доводомъ; герезіей жадной не кохаю, отщепенства не хвалю, що розумѣю быти правдиво мовлю, Каѳолической Церкви правила шаную, и що кромѣ оной училище чую, и якъ стается бачу, мерзко то мнѣ

того сколько отъ меня будетъ зависѣть на этомъ мѣстѣ оказать, сдѣлать Вамъ услуги и исполнить Ваши желанія; все это я обѣщаюсь дѣлать по мѣрѣ силъ моихъ. Ибо чего отъ насъ болѣе всего требуетъ Учитель нашъ Іисусъ Христосъ? Только того, чтобы мы взаимно другъ-друга любили. Что заслужитъ награду въ послѣдній день? Только дѣла любви. Кому повелитъ Господь войти въ животъ вѣчный? Только тѣмъ, за которыхъ будутъ предстательствовать заслуги любви. Съ обоихъ сторонъ терзаютъ меня многія заботы, но особенно забота, которая объемлетъ всѣ мои дѣла—спасеніе души моей. Не хочу погибнуть въ томъ состояніи, въ которомъ теперь нахожусь, доказательствомъ тому служитъ исповѣданіе вѣры и исполненіе обязанностей; чуждаюсь всякой ереси, порицаю отступничество, что почитаю за истину, то исповѣдую, правила церкви Каѳолической почитаю, и если слышу другое ученіе, если вижу что либо ей противное, то отъ того отвращаюсь. Правиламъ благо-

зостаетъ. Побожности, якъ много слабость попущаетъ, повинуюся и о оную стараюся, любовъ общую и братерскую пѣстую. Але тое все вправде презъ ласку Божую полню, лечъ еще о тихъ не успокоился духъ мой, коли уважаю якое есть научене збору и услуги церковной; яко найвдячнѣй во мнѣ завше брмятъ оніе слова святѣйшого учителя Фулгенція, въ книзѣ о вѣрѣ до Святого Петра, въ главѣ 39: *яко найтвердпй держи, и отнюдь не повонтпивать, же кождій геретикъ албо отщепенецъ, во имя Отца и Сина и Святого Духа окрещеній, если Церкви Святой не будетъ причтеній, хочай найболшіе ялмужніе сотворитъ, и если за имя Христово и кровь вилютъ, не можетъ спастися: всякому бо человпковп, которій при Каѳолической Церкви не содержитъ едности, а ни крещеніе, а ни милостини, хочъ якъ щедробливін, а ни смерть, за имя Христово понесеная, помогти не можетъ до збавеня, якъ долго въ оной герецкой албо отщепен-*

честія, сколько позволяетъ человѣческая слабость, повинуюсь и исполнить ихъ стараюсь, любовь общую и братскую питаю. Все это милостію Божіе по истинѣ исполняю, но духъ мой не совершенно успокоивается, когда принимаю во уваженіе ученіе собора и учителей церкви, особенно тревожатъ меня слова святѣйшаго учителя Фульгенція, въ книгѣ о вѣрѣ къ Св. Петру, въ главѣ 39-й: «твердо держись «и отнюдь не сомнѣвайся въ томъ, что каждый еретикъ «или отступникъ, крещенный во имя Отца и Сына и Свя«таго Духа, если не будетъ причтенъ къ Св. Церкви, хотя «бы творилъ большія милостыни и хотя бы за имя Христа «и кровь проливалъ, не можетъ спастись: потому что каж«дому человѣку, непринадлежащему къ единству Каѳоли«ческой Церкви, ни крещеніе, ни милостыня, хотя бы са«мая щедрая, ни смерть, понесенная во имя Христа, не «можетъ помочь въ дѣлѣ спасенія, доколѣ онъ будетъ «оставаться въ ереси или отступнической злобѣ, которая

ской злобѣ тревати будетъ, которая до смерти провадитъ. Боюся велце, же бимъ зъ тими, которіе затоплене маютъ терпѣти, въ погружене тое-жъ не прійшолъ, поневажъ въ тоей же зъ ними купно лодѣ ѣзджу. Не вѣдаю, если мнѣ доволними будутъ милостъ моя и желаніе до того, абымъ въ каѳоличествѣ хвалячися себѣ спасеніе обѣцовалъ. Станъ теперешній если отмѣнити хощу, и способъ и термѣнъ до такой отмѣни отъ мене удаляются, такъ устрашаюся, такъ воздихаю и такъ болѣзную, ищезати сотворилъ еси яко паучину душу мою. *Услиши моленіе мое Господи и прошеніе мое ушима, воспрійми слези моя, не умолчи, яко пришлецъ азъ есмъ у Тебе и страненъ; со слабими да почію, дондеже не отійду и къ тому не буду, и рѣхъ кто ми дастъ крилѣ яко голубы, и полещу и почію!* Ти еси для мене, що утѣшенія Божого умолити можешъ, Отче Всечеснѣйшій и велице могущій для благодати, якою изящнѣешъ у Бога, яко іерей

ведетъ къ вѣчной смерти.» Весьма боюсь, чтобы вмѣстѣ съ тѣми, которымъ угрожаетъ потопленіе, не погрузился бы и я, ибо я плыву въ одной съ ними ладьѣ. Не знаю достаточно ли мнѣ будетъ моего желанія и любви для того, чтобы хвалясь православіемъ въ каѳоличествѣ достигнуть спасенія. Если хочу перемѣнить теперешнее мое состояніе, и способъ и срокъ къ такой перемѣнѣ удаляются отъ меня, и я такъ страшусь, такъ воздыхаю, такъ соболѣзную, что душа моя сотворена подобно паутинѣ. *Услыши Господи ушима моленіе мое и просьбу мою, пріими слезы моя, не умолчу, яко пришлецъ азъ есмь у тебе и странень; сослабими да почію, дондеже не отъиду и къ тому не буду, и рѣхъ кто ми дастъ крилѣ яко голуби, и полечу, и почію.* Ты можешь испросить для меня утѣшенія у Бога, Отче Всечестнѣйшій и сильный благодатію, коею изобилуешъ у Бога, какъ іерей испроси: *да не дастъ Богъ во вѣки праведнику видѣти истлѣніе.* Надѣюсь что отъ письма,

испроси, *не дасть Богъ во вѣки праведнику видѣти истлѣнія.* Надѣюсь того же изъ писма, якое намъ обѣцуешъ прислати, которого вселюбезнимъ вождело̂ю сердцемъ, оному сердцу успокоенье одержати сподоблюся. Дай то Боже, абимъ коли радостенъ тое глаголати моглъ: *расторглъ еси Господи узи моя, Тебѣ пожру жертву хвали, и имя Господне призову, обѣти моя воздамъ предъ людми Его, во дверѣхъ дому Господня посредѣ тебе Іерусалиме!* Да сохранитъ тя, Всечестнѣйшій и многомощній Господине Отче, Богъ въ Своей Церкви и святой обители твоей премногіе еще лѣта цѣла, здрава и благоподвижно силна; да услишитъ моленія твоя, и желанія твоя да исполнитъ! и яко уже просилемъ за собою у Бога о ходатайствіе, а въ остатку доволнѣй тебѣ единому возглаголетъ честній отецъ Рафаилъ, которому сполне зъ товаришомъ его и подорожними нехай будетъ щасливій путь отиждаючому до вашего монастира душевно желаю; о чомъ тежъ посилаю здорово совѣтовати хотѣй. И да здрав-

которое ты обѣщалъ къ намъ прислать, и котораго я желаю всѣмъ сердцемъ, сподоблюся найти успокоеніе для моего сердца. Дай Богъ, чтобы я могъ радостно сказать: *Ты Господи расторгъ узы моя, Тебѣ пожру жертву хвалы и имя Господне призову, обѣты моя воздамъ предъ людьми Его, во дверѣхъ дому Господня посреде тебе Іерусалиме!* О всечестнѣйшій и многомощный Владыко, да сохранитъ Тебя Господь въ Своей Церкви и въ святой твоей обители цѣлымъ, здравымъ и благоподвижносильнымъ на многія лѣта; да услышитъ мольбы твои и да исполнитъ желанія твои! Прежде я уже просилъ о ходатайствѣ за меня предъ Господомъ, а объ остальномъ подробнѣе передастъ тебѣ одному честный отецъ Рафаилъ, которому, вмѣстѣ съ товарищами и попутчиками возвращающемуся въ вашъ монастырь, душевно желаю счастливаго пути. Желая благаго совѣта пишу сіе. И да здравствуетъ

ствуетъ Отческая Твоя Всечестность!

Найпокорнѣйшій любытель Іоаннъ Филиппъ учитель святой богословіи.

Твоя Отеческая Всечестность!

Найпокорнѣйшій любитель Іоаннъ Филиппъ, учитель святого богословія.

Того-жъ року въ мѣсяцѣ априлѣ Святѣйшій Калинникъ, патріярхъ Вселенскій Константинополскій, прислалъ на Москву соборную свою грамоту (а зъ Москви оная прислана въ Малую Росію), виражаючи въ оной обявленіе о чтирехъ патріярхахъ Вселенскихъ и пятомъ Московскомъ, кромѣ которихъ пятохъ патріярхъ нѣтъ инших жадныхъ въ подсолнечной патріярховъ; а что Ахридонскій, Кипрской, Грузинской и Еникейскій архіепископи называются въ странахъ Руских патріярхами, то увѣщеваетъ, аби нихто ихъ патріярхами не розумѣлъ, и ихъ именованія патріяршого въ писаніяхъ ихъ не пріймовалъ, а ни до нихъ отъ себе не писалъ, именуя ихъ патріярхами; аще жеби хто противъ того увѣщанія дерзалъ упорне патріярхами вишмененихъ архіепископовъ нарицати, тихъ онъ Святѣйшій Калинникъ, (аще не исправлятся и не престануть упору своего) предаетъ анаѳемѣ, тоею-жъ соборною грамотою своею, вѣрно переведеною зъ писма Еллино-Греческого, якая отъ слова до слова такъ имѣетъ ся:

Калиникъ Божіею милостію архіепископъ Константинополскій, Нового Рима и Вселенскій патріярхъ.

Не требуетъ силнихъ словъ вещъ, яже силная отъ себе, и едва не гласъ испущаетъ, и своего естества всеконечне учинитъ обявленіе; сего ради и о вредложеномъ

прощенія семъ лишнее бы много было глаголати, зане явное пребываетъ сіе предложеніе. Вопросиша бо нѣкіе: коликіе суть престоли патріяршескіе въ пречесномъ архіерейскомъ чину, во свято каѳолической и апостолской Церкви, и колико суть сіяюща свойственная и имянуются патріярхи, и честію патріяршескою вкупѣ имянованія восприяли? Тѣмъ убо вкратцѣ отвѣщаемъ: подобаетъ вѣдати, яко искони четире патріярхи и бяше и мяноващееся: Константинополскій, Александрійскій, Антіохійскій и Святаго града Іерусалима, святѣйшихъ патріяршескихъ апостолскихъ престоловъ, яко же отъ святихъ правилъ святихъ и вселенскихъ соборовъ и Божественнихъ правилъ и царскихъ указовъ, явно о семъ и истинно извѣщающихъ, твердо научаемся, и отъ преданія древняго, которое всегда дѣйствуетъ въ каѳолической святой Церкви Христове; а къ симъ въ послѣдніе времена и пятой патріярхъ поставленъ соборнимъ и правилнимъ изволеніемъ—Московскій; которіе даже и до нынѣ Богу правяще и совершающе патріярхи истинніе, и имянуются и познаваются и прославляются по всей вселеннѣй, и во священихъ скрижалехъ явно едини оніе воспоминаются. А кромѣ тѣхъ пяти патріяховъ нижей есть, ниже именуется кто, а самовластнихъ архіепископовъ, которіе суть: Ахридейскій и Кипрскій и Грузинскій и Еникейскій, въ розніе времена и причинъ ради нѣкоторихъ возведе ни суть, овогда отъ хотѣнія царей, а овогда разсмотреніемъ соборнимъ, и просто архіепископовъ ихъ сотвориша и имяноваше, и сіе токмо имѣютъ имя и тако пишутся, сирѣчъ архіепископи; а патріяршеского имянованія чужди весма пребываютъ и непричастни, и ниже въ скрижалехъ имѣютъ мѣсто синодическихъ, ниже сочитаются во изчислѣніе патріярховъ. Сего ради аще кто изъ нихъ прелщая себя и тщеславнимъ мнѣніемъ начнетъ когда, или отъ своей сили, или отъ иноей нѣкоей причини, писаной или неписаной (не крѣпкіе бо весма, яже не поволению

и въ правилахъ не писанно отъ вселенскихъ соборовъ) вимислити ложно имянованіе патріяршеское, кромѣ лежащихъ предѣлъ и правилъ и законовъ, и себе патріярхомъ имяновати кромѣ чести и чина, безстидно и безсрамно, всуе возгордѣваяйся и ложнимъ вимишленнимъ имяннемъ, которое поистиннѣ не крѣпко, но заблужденного и смущенного помисла и глупости есть познаваніе; всеконечно таковій, яко же внѣ предѣлъ падая, и ко обновленію дерзая, и прѣнія и брань воздвигаяй и весма беззаконствуяй, церковними епитеміями осужденъ есть и пристойнаго церковнаго и соборного наказанія убѣжаты не можетъ: въ немъ же бо всякій званъ, въ томъ же и пребывати долженъ, и не преложити предѣли вѣчнія, яже положиша отци его; идѣже бо суть законоположеніе и определеніе дѣла напечатанніе, общими и явними законоположеніями отцовскими и соборними, со извѣстнимъ истязаніемъ правилами, не можетъ никто иной, кромѣ печатаннія рещи, или писати или непщевати гнилимъ непщеваніемъ. Симъ свце бывшимъ пишемъ и повелѣваемъ соборно, дабы кто изо всѣхъ дерзати когда будетъ патріярха кого вишереченнихъ архіепископовъ и написать оного патріярха или отъ него писаное приняты, и воспріймати такое ложное имянованіе и соизволяти къ беззаконію, таковій яко преслушникъ церковного велѣнія и преступникъ Божественнихъ правилъ и древле рожденія церковного чина и состоянія, смущая и помѣшая и причина соблазни пребывая, да будетъ проклятъ отъ Господа Бога Вседержителя и отлученъ и не прощенъ и не рѣшенъ по смерти; камень и желѣзо решитця, а онъ никакоже, и часть его со Іудою, и повиненъ отеческому и соборному проклятію! Сего ради въ обявленіе и ясное сіе извещеніе и показаніе отпущена сія наша соборная грамота, лѣта 1693. Внизу приписанно патріяршескою рукою: мѣсяца апреля индиктіона 1.

Да у тоеи же грамоти приписали митрополити: Никомидійскій Парѳеній, Халкидонскій Григорій, Иконійскій Парѳеный, Ѳессалонійскій Мелетій, Сербскій Никодимъ Гобынинъ.

Прошедшаго еще року Сааддетъ Кгерей Ханъ Кримскій знатно по указу Порти Отоманской, що лѣта послѣ Вѣденской войни отъ войскъ Цесарскихъ побѣждаемой и ущербляемой и отъ войскъ Російскихъ наступства на себе боявшойся, прислалъ на Москву посланца своего Магметь Акгу, желаючи чрезъ него зъ царствомъ Російскимъ, Портою Отоманскою и панствомъ Кримскимъ мира; по якому ханскому одозву Магметъ Акга удержанъ на Москвѣ, а зъ Москви посланъ въ Кримъ за тимъ же мирнимъ дѣломъ поддячій Василій Айтемировъ, а съ нимъ и отъ Гетмана посланъ значній товаришъ войсковій Василій Велецкій зъ полку Галяцкого: лечъ ижъ по зейстю зъ ханства Сааддетъ Кгерея застали въ Криму нового Хана Сафу Герѣя, тели по указу его ханскомъ чрезъ немалое время зостали въ Криму удержани. Тотъ Ханъ Софа Герѣй, любо вѣдалъ намѣреніе къ покою зъ Росіею антецессора своего Сааддетъ Кгерѣя Хана, однако-жъ по злобѣ своей ку христіяномъ присилалъ двокротне подъ Малую Росію войною Орди свои, перво Бѣлогородскіе, потомъ Кримскіи. Кгди зась по немъ Сафа Гереи насталъ въ Криму Ханъ третій Салимъ Герей, тогда Великіе Государи наши повелѣли Гетману Мазепѣ послати нарочного посланца въ Кримъ зъ грамотою своею монаршою до Айтемирова писанную, яко тамъ мѣлъ справоватися въ дѣлѣ ему порученномъ, и повелѣли тогди Гетману особно писати отъ себе до Вейзѣра Ханского; бо и тотъ Салимъ Герей Ханъ новій, помененнихъ посланцовъ государскихъ въ Криму задержавши, присилалъ войною подъ Малую Росію Калгу Солтана зъ Ордами и Петрикомъ, яко и вишшей о томъ рѣхомъ. Гетманъ теди по такомъ указу монаршомъ, любо до Вейзѣра Ханского наготовалъ былъ писмо свое, виражаючи въ немъ обширне неслушніе ординскіе зъ Султанами и Петрикомъ подъ Малую Росію килкокротніе приходи и сромотніе назадъ отходи; а желаючи при томъ его Вейзѣра о предложеню Хану, абы Петриковихъ жаднихъ

совѣтовъ не слухалъ и овшемъ, абы яко змѣнника и здрайцу видалъ его зъ Криму до Гетмана, также и посланцовъ помененнихъ Айтемирова и Велецкого, аби отпустилъ на Русь, и для покою чрезъ прошлого Саадетъ Кгерея Хана желаемого, абы и настоящій Ханъ Салимъ Кгерѣй прислалъ къ Москвѣ знатного посла своего, которій то покой яко въ Пресвѣтлѣйшихъ Монарховъ Російскихъ не будетъ отмовленъ, такъ и пожиточенъ будетъ ему Хану зо всѣмъ Юртомъ Кримскимъ. О чомъ писалъ Гетманъ по указу монаршомъ и до Айтемирова виразную информацію, якъ би найслушне у порученномъ себѣ интерессѣ моглъ поступити и справитися. Еднакъ а ни посланца, а ни писмъ тихъ онъ Гетманъ для причинъ слушнихъ въ Кримъ непосилаючи, писалъ первѣе о всемъ томъ чрезъ нарочного гонца до Великихъ Государей зъ Батурина, мая 23, таковую грамоту:

«Указали Вы, Великіе Государи, Ваше Царское Пресвѣтлое Величество, мнѣ, своему подданому, послати свою монаршую грамоту въ Кримъ чрезъ умислного посланого до рукъ гонца Вашего Монаршого поддячого Василія Айтемирова, и чтобы я Гетманъ чрезъ того-жъ посилщика моего одозвался о Вашихъ Великихъ Государей дѣлехъ до Ханова ближнего человѣка, то есть Вейзѣра ханского, примѣняяся до Вашого Царского Пресвѣтлого Величества грамоти къ Василію Айтемирову писанной, зъ якой по превелицей Вашой Монаршей Милости присланъ ко мнѣ списокъ. Я теди по тому Вашомъ Царского Пресвѣтлого Величества преможному указу намѣрилъ былъ послаты о томъ дѣле въ Кримъ бывалого человѣка, но за поворотомъ моимъ зъ Глухова въ Батуринъ нинѣ, мая 23 числа, приведенъ ко мнѣ языкъ Татарскій, симъ временемъ подъ Перекопомъ взятій, которій сказуетъ, же Ханъ Кримскій війшолъ зъ Криму и сталъ за Перекопомъ; уже тому двѣ недѣли совершилося; где совокупивши Орди свои, маетъ мѣти о томъ обраду: чи самому ему ити на войну Нѣмецкую, чи Солтана якого посылати зъ Ордами;

а тая на войну Нѣмецкую чи самого его Хана, чи Солтана якого виправа маетъ учинитися зъ Ордами по бѣсурманскомъ байрамѣ, которій въ нинѣшнихъ числехъ отправоватися у нихъ маетъ. Яко теди въ тойже премощной грамотѣ, ко мнѣ писанной, Вашего Царского Пресвѣтлого Величества именній Монаршій таковій указъ, чтобы Василій Айтемировъ о Вашихъ Царского Пресвѣтлого Величества дѣлехъ ни зъ кимъ иннимъ не говорилъ, тилко зъ самимъ ближнимъ ханскимъ человѣкомъ, и я Гетманъ же бымъ писалъ листъ свой до того-жъ ближнего человѣка, такъ теперь когда Ханъ Кримскій на войну Нѣмецкую заозметъ свою дорогу, при которомъ певне и ближній его человѣкъ найдоватися муситъ, я зъ посилкою тоеи Вашего Царского Пресвѣтлого Величества въ Кримъ къ Василю Айтемирову грамоти и моего къ ближному хановому человѣку листа удержалемся. Бо еслиби мой посилщикъ сюю Вашего Царского Пресвѣтлого Величества грамоту въ Кримъ донесъ безъ бытности Хана и ближного ханского человѣка, то не моглъ бы Василій Айтемировъ, безъ поважного Вашого Монаршого указу, угадати зъ кимъ о тихъ Вашихъ Монаршихъ дѣлехъ говорити; прето на тое поновленного надобно скоро Вашего Царского Пресвѣтлого Величества Монаршого указу, для которого я умислного гонца моего до Васъ Великихъ Государей скоримъ поспѣшеніемъ днемъ и ноччю посилаю, и прошу покорственно, жеби вскорѣ онъ гонецъ зъ милостивимъ повелителнимъ Вашимъ Монаршимъ о томъ указомъ былъ ко мнѣ отпущенъ, а я тимъ часомъ провѣдовати буду, если онъ Ханъ на войну Нѣмецкую пойдетъ, или, Солтана якого зъ Ордами виславшы, самъ назадъ въ Кримъ возвратится. И тое покорне Вамъ Великимъ Государемъ доношу, же отъ Калмицкого Аюки присланно Хану на помощъ килко сотъ человѣка Калмиковъ бойнихъ людей, и многіе конніе стада пригнанно въ Кримъ на продажу, о чомъ козаки промислніе (трехъ Калмичиковъ въ язикахъ взявши и килко сотъ коней

вигонних отгромивши) дали мнѣ вѣдомость, которихъ-то козаковъ зъ тими калмицкими язиками на сихъ я часехъ себѣ сподѣваюся. И если-жъ Ханъ Кримскій пойдетъ самъ зъ Ордами на войну Нѣмецкую, то мнѣ Гетману зъ листомъ, отъ мене къ ближнему его Ханову человѣку писанимъ, чи за нимъ Ханомъ въ тропи въ Бѣлогородчину посилщика своего послати, чили въ Кримъ оного виправити, и велѣти той листъ отдати тому каймакану, якій будетъ на мѣстцу его Ханскомъ, о тое прошу покорне скорого милостивого себѣ Вашего Монаршего указу; а якій листъ я до ближнего Ханова человѣка наготовилъ, того списокъ для вѣдома Вамъ Великимъ Государемъ посилаю. Изволите Вы, Великіе Государи, повелѣти тотъ списокъ предъ собою вичитати и если оній, такъ якъ есть написанъ, можется послати, то о томъ да будетъ Ваше Монаршое изображено мнѣ повеленіе, а если якое слово вложилося ненадобное, то тое да будетъ по Вашомъ Великого Государа указу почернено и поправлено.»

Зъ Батурина, мая 23, року 1693.

Того-жъ року Іо Константинъ Дука, зоставши на мѣсцу отческомъ Господаремъ Волоскимъ, а желаючи Гетмана Мазепи ку себѣ о непремѣнную сосѣдскую пріязнъ, и жеби купцѣ Малоросійскіе и Греческіе зъ Нѣжина незаборонно и безъ вонтпливости жадной въ землю Волоскую приходили, іюня 6 писалъ до Гетмана такій листъ свой:

Ясневелможному моему Мосцѣ Пану и пріятелевѣ Его Милости Пану Стефановичу Мазепѣ, Гетманови войскъ Запорожскихъ Ихъ Царскихъ Величествъ, здоровя доброго и щасливого повоженя отъ Господа Бога Вседержителя Вашей Мосцѣ пріятелско желаю!

Допровадивши насъ Всемогущій Богъ зъ милосердія Своего до честного слѣду покойного отца нашего, до столици

Молдавской, даючи намъ трафунокъ сей, же бысмися Вашей Мосцѣ пріятелскимъ повиноващствомъ ознаймили, уважаючи и тіе и которіи би учинили пожитокъ земли нашои, которая достигла до великой нендзи чрезъ топтаня войсковъ отъ такъ многого часа, маемо надежду на Бога, же преззацного щастя пресвѣтлого царства, которого есмо подъ владзею, его же осядутся всѣ незгоди до пожаданого покою, симъ же способомъ прошемо Вашой Мосцѣ рачте, жебися оттворила дорога купцемъ зъ сторони Вашецѣной къ намъ для нашой и Вашецииой користи; вѣдаемъ же могли быти и уражени нѣякіи купцѣ нѣкоторими кривдами за панованя небожчика Константина Кантимири Господара, але ми зъ великою обѣтницею обѣщаемся, же не будутъ мѣти жадной кривди, але еще зъ установленого мита готови есмо уменшити, уважаючи и дорогу Ихъ Милостемъ издалека изъ боязню до сторонъ нашихъ. Велце упрашаемъ Вашей Мосцѣ, жеби отворена была дорога къ нашимъ сторонамъ; а ми за досвѣдченую ласку и пріязнъ къ намъ и добротливость, повини зостаемъ въ жизни нашой указатися дякованемъ Вашей Мосцѣ и служити радъ. Писанъ въ Ясехъ, року 1693 мѣсяца іюня.

Велможности Вашей Мосци Пана зичливій сосѣдъ, пріятель и до услугъ готовій,

Іо Константинъ Дука, Воевода и Господаръ земель Молдавскихъ.

А того-жъ часу онъ Господаръ, также Гетманъ Волоскій и Сардаръ о томъ же купеческомъ зъ Малой Росіи въ землю Волоскую пріездѣ писали и до Палѣя листи свои, которіи Палѣй прислалъ до Гетмана. По якомъ ихъ желаніи позволено отчасти отъ Гетмана всякимъ купцамъ зъ Малой Росіи за промислами своими ездити въ землю Волоскую. Зъ писмами зась тими господарскими, до Гетмана и

Палѣя писаними, прибылъ въ Батуринъ посланецъ Палѣевъ; потомъ прибылъ толмачъ Стециковъ зъ неволниками Рускими для освобожения за нихъ Татаръ, даними отъ Татаръ. О чомъ всемъ Гетманъ до Великихъ Государей своихъ, августа 5, пишучи грамоту, доложилъ въ ней и о Кгрекахъ, чрезъ Запорожцовъ разграбленихъ, и о противномъ и досадителномъ на предложеніе гетманское отвѣтѣ Запорожскомъ, также и о удержаню въ Сѣчи посланца гетманского въ Кримъ до Айтемирова виправленого. Грамота зась тая, до Великихъ Государей отъ Гетмана писаная, такая есть:

«Покорне Вамъ Великимъ Государемъ, Вашему Царскому Пресвѣтлому Величеству, доношу, же іюля 25 дня присылалъ до мене Семенъ Палѣй одного полчанина именемъ Василя, и писалъ листъ свой доносячи, же посилалъ онъ его Василя въ Волоскую землю для отпровоженя Марка Мултянина, которій у мене Гетмана сіи свѣжо прешлой весни былъ отъ владѣтеля Мултанского присилщикомъ, о чомъ я Вамъ Великимъ Государемъ доносилъ, а зъ нимъ пререченимъ Василемъ прислалъ онъ Семенъ человѣка Волоского, которого прислано къ нему Семену зъ писмами: однимъ отъ владѣтеля Волоского Константина Дуки, а двома отъ Гетмана и Сардара тоеи землѣ писаними; чрезъ которого человѣка и до мене Гетмана онъ владѣтель пише, ознаймуючи ко мнѣ о прибытіи своемъ на владѣтелство Волоское и просячи, аби купцамъ Греческимъ зъ Малоросійского края отворенъ былъ путь по давнихъ обычаяхъ на Волоскую землю; и словесно они, якъ Семеновъ Палѣевъ полчанинъ такъ и Волоскій человѣкъ, передо мною говорили, что Ханъ Кримскій въ великихъ потугахъ Ордъ пошолъ въ Венгерскую землю, въ первихъ днехъ поста Святыхъ Апостолъ; туда-жъ пошлы и три Паши зъ Турецкимъ войскомъ, якіе были наготовани подъ городокъ Волоскій Сороку, где Лядскіе осадніи люде обрѣтаются. А послѣ отходу ханского онъ Константцій Дука пріехалъ въ Яси

на владѣтелство Волоское, и еще предъ его въ Яси прибытемъ вишіи тоеи землѣ бояре учинили приговоръ зъ Полскими людми, въ Сачавѣ и Сороцѣ мѣстахъ Волоскихъ мешкаючими, абы межи ними зъ обохъ сторонъ втарчки военія, до скончения сеголѣтной межи Турками и Нѣмцами войни, не были отправовани; по якому приговору, будто якъ Волоскіе люде до тихъ городовъ Сачави и Сороки, такъ и Полскіе городовъ онихъ до Ясь столечного города Волоского ездятъ и торговіи дѣла свободно безъ перепони отправуютъ; а за прибытемъ его владѣтеля на владѣтелское мѣсце, будто тежъ бояре и въ Сороку до комендапта Полского посилали, абы отъ него тіежъ гонитви военіе, якіе бывали на села Волоскіе, были удержани, а изъ Волоской сторони по Сороку жадних подбѣговъ военихъ до того-жъ скончення межи Турками и Нѣмцами сеголѣтнѣй войни чинити не маютъ; якое тихъ военихъ втарчокъ удержаніе будто комендантъ Сороцкій учинити обѣцался. Того владѣтеля Волоского самого и людей тоей землѣ на войну противъ Нѣмцомъ не тягнено; едно же ново наехалъ на владѣтелство и не осмотрѣлся еще на своемъ мѣсцѣ, а другое, же въ близскомъ сосѣдствѣ маетъ сторону Полскую, отъ которой всегда наступства военого сподѣвается, а третое и для того, же будучи безженій имѣетъ себѣ справовати бракъ, поймуючи въ супружество дочерь владѣтеля Мултянского, а сестру свою отдати имѣетъ за Гетмана землѣ Волоской; о чомъ всемъ также и о индихъ поведеніяхъ словесное тихъ Семенова полчанина и человѣка Волоского донесеніе, особно и обширне велѣлемъ записати. А потомъ, августа 2 дня, онъ же Семенъ Палѣй прислалъ ко мнѣ зъ писмомъ своимъ и зъ писмами отъ Стецика Ягорлицкого, до его Палѣя писаними, толмача своего, которого онъ посилалъ о свободе неволниковъ въ Буджацкую землю; а зъ нимъ толмачемъ Палѣевимъ прибылъ ко мнѣ въ Батуринъ толмачъ Стецика Ягорлицкого, именемъ Степанъ, и подалъ писмо отъ Стецика

ко мнѣ писаное, имѣючи при себѣ пять человѣка, а при немъ одинъ Татаринъ, имѣючій одного человѣка, также и полку Семена Палѣя козакъ Иванъ Кривченко, имѣючій двохъ человѣка полоняниковъ Великоросійскихъ людей, за которихъ людей голова за голову хотятъ взяти розмѣною Татаръ, однихъ въ Сѣвску, а другихъ въ Батуринѣ въ вязеню будучихъ. И я Гетманъ тихъ, толмача Стецикова и зъ нимъ будучого Татарина и козака полку Палѣева зъ полоняниками отпустилъ до Сѣвска, и писалемъ о томъ до околничого воеводи Сѣвского князя Феодора Юріевича, предлагаючи, чтобы онъ тихъ полоняниковъ отпустилъ къ Москвѣ для того, жеби бесурмане неволники, на Москвѣ будучіи, не проносили чрезъ нихъ о себѣ вѣдомости; ибо симъ недавнимъ временемъ чрезъ оного толмача на Москвѣ будучого оній Татаринъ (которого такъ рокъ я Гетманъ отъ Калги Солтана, въ приходе его поганскимъ зъ проклятимъ Петрикомъ подъ Малоросійскіе города до полковъ рейменту моего зъ прелестнимъ писмомъ присланъ, одослалъ на Москву) писалъ до Магмета Турчина въ Батуринѣ въ неволѣ будучого, чтобъ онъ Турчинъ занеслъ отъ него ко мнѣ Гетману челомбитную, же бымъ я Гетманъ постарался виняти его зъ неволѣ для того, же будто онъ не на военомъ дѣле взятій, но присланій человѣкъ, якого будто во всѣхъ народехъ не неволятъ. Якое писмо оній Татаринъ на Москвѣ, чи тайнимъ способомъ писалъ, чи явнимъ, того не могу я вѣдати; еслиби теди и сіи, толмачъ преречоній зъ товарищи, побывали на Москвѣ, то и чрезъ нихъ бы иншіи неволники тамъ будучіи, маючи свои на тое способи, могли бъ о себѣ до кого писати албо наказовати. А якіе вѣдомости оніе толмачи Стециковъ и Семеновъ въ роспросѣ о поведеніяхъ Буджацкой и Бѣлогородской землѣ намъ сказали, тіи я Гетманъ велѣлъ записати, и якъ записани оніи такъ и зъ своими вышереченними ко мнѣ писанними писмами посилаю при семъ моемъ листѣ въ приказъ Малія Росіи, для вѣдома Вамъ

Великимъ Государемъ, а если на тихъ полоняниковъ пречоникъ доведется давати Татаръ розмѣною, то килко ихъ и въ Сѣвску и въ Батуринѣ на тое наименовано, прошу о томъ милостивого Вашего Пресвѣтлого Величества указу. Тутъ же покорне Вамъ Великимъ Государемъ доношу, же предъ симъ одни купци Греческіи зъ Нѣжина на Запороже въ Турецкую землю путь свой мѣючіи, и тамъ чрезъ нѣкоторихъ своиволнихъ Запорожцовъ розбытіи и зо всего своего имѣнія ограбленіи, суплѣковали до мене Гетмана, плачливе просячи, абымъ за ними писалъ до Атамана Кошового и всего Низового войска, укладаючійся, чтобъ ихъ пограбленія, имѣнія и товари были зискани и имъ отданы, и я потому ихъ купцовъ Греческихъ прошенію, писалъ листъ мой и посилалъ зъ нимъ умислного козака Батуринского на Запороже; противъ чого они, Атаманъ Кошовій и все Низовое войско, ко мнѣ отписали, же тихъ пограбленихъ купецкихъ товаровъ зискати имъ невозможно. А притомъ чрезъ того-жъ козака моего писали они Запорожсцѣ особно писмо свое вельми неважливое и досадное, съ похвалками къ смятенію стягаючимися; зъ которими писмами любо тотъ козакъ Батуринскій на дорозѣ попалъ былъ въ неволю бѣсурманскую, еднакъ помощію Божіею зъ тоеи неволѣ воленъ зоставши, принеслъ оніи писма ко мнѣ Гетману, и я, ихъ читаючи, удивилемся ихъ безумію; якого ихъ безумства я не укриваючи посилаю тіи ихъ обидвѣ писма въ приказъ Малія Росіи, для вѣдома Вамъ, Великимъ Государемъ. А згола яко не могу въ тое потрафити, якъ ихъ Запорожцовъ буесловихъ въ такихъ поступкахъ и самоволнихъ прерѣканіяхъ и зломислнихъ намѣреніяхъ укротити, такъ прошу покорне на тое милостивого Вашего Царского Пресвѣтлого Величества указу. А надто является отъ нихъ Запорожцовъ сверѣпая злоба и преслушаніе Вашего Царского Пресвѣтлого Величества Монаршого указу, же оніи посилщика моего Петра толмача, зъ грамотами Вашими Монаршими и зъ пис-

мами моими въ Кримъ къ Василю Айтемирову посланого, въ Сѣчи задержали, и не хотятъ его пропускати въ належащую дорогу, винаходячи себѣ къ тому нѣкоторія глупіи причини; а я до нихъ писалъ жадаючи и указомъ Вашимъ Монаршимъ упоминаючи, абы того толмача безъ задержанія пропускали, разсуждаючи тое, же онъ посланъ для Вашихъ государственихъ дѣлъ. По якомъ толмача оного задержанія любо еще до мене Гетмана они Запорожцы не писали, однакъ прислали о томъ писмо свое въ Переволочную до слуги моего Ивана Рутковского, якое я тутъ же зъ писмами Рутковского посилаю въ приказъ Малія Росіи; въ якихъ писмахъ Рутковского и тое доложено, же въ допущенія Божого, чи чрезъ людей тамъ будучихъ, чи чрезъ злого якого человѣка замочокъ въ Орлѣ городку вигорѣлъ. Отъ тихъ теди злоначинаемихъ и сверѣпихъ Запорожскихъ упорствахъ и повторе покорствено прошу милостивого Вашего Монаршего указу, якъ мнѣ противъ нихъ поступати.»

Писано августа 5, року 1693.

Потомъ августа 15 Святѣйшій Адріянъ, Патріярхъ Московскій, желаючи свободи людемъ Великоросійскимъ двомъ человѣкомъ, въ неволѣ Кримской зостаючимъ, писалъ о висвобожженю ихъ до Гетмана Мазепи причиную свою сицевую грамоту:

Адріянъ милостію Божіею Архіепископъ Московскій и всея Росіи и всѣхъ сѣверныхъ странъ Патріярхъ, Возлюбленому въ Господѣ Нашея Мѣрности сину, Царского Пресвѣтлого Величества войска Запорожского обоихъ странъ Днепра Гетману Іоанну Стефановичу Мазепѣ архипастирское благословеніе!

Егда кто кому благодѣяніе въ ползѣ помощи содѣваетъ, тогда умножается слава Всеблагому Богу изъ пріятнія любве,

яко же кто кому можаше оную сотворити. И сіе утверждаетъ явлено Богопроповѣдникъ Св. Апостолъ Павелъ: *едице будьте* (рече) *промышляюще добрая предъ всѣми человѣки, сіе есть добро творити человѣкомъ; во отвращеніе же зависимымъ путь къ содѣлованію лютаго*, глаголетъ: *тщаніемъ будьте нелѣнивы, духомъ горяще, Господу работающе*, и повелѣваетъ во исполненіе закона Христова, *другъ друга тяготы носити*. И твоя любовь въ таковое содѣлованіе по премногу ради и тебѣ любве Божія тщащися; на что Господь Богъ денъ дне во всякомъ времени и часѣ тебѣ да поспѣшитъ, желаемъ любвы твоей многолѣтно здравствовати и спѣятися во всякомъ, благоугожденіи Господу Богу и полученіи здѣ благоденственого и мирного пребыванія, и въ наслѣдію присносущныхъ въ пресвѣтлыхъ небесныхъ радостей. При семъ же извѣщеніе наше тебѣ предлагаемъ, да во ползѣ своей и ближняго потщишися въ содѣлованіе, исполняя законъ Господенъ ношеніемъ промисла и тамо попеченія удобного твоего. Прешедшаго убо 7166 лѣта, полка Царского Пресвѣтлого Величества Государей нашихъ, благочестивыхъ Царей, съ бояриномъ и воеводою Василіемъ Борисовичемъ Шереметевомъ, въ салдацкомъ строѣ, жители града Ваги отъ поморія, изъ уѣзда Кокшенскія четверти, Кулуйскія волости, дѣти боярскіи Прокопій да Харитонъ Минины дѣти Шишыгины взяты тогда Кримскими Татары въ плѣнъ, и отъ того времени до нинѣ въ предѣлехъ Кримскихъ бѣдніи мучася въ неволѣ живутъ напраснѣ. Есть же вѣдомость здѣ знаемимъ и свойственнимъ людемъ о тѣхъ плѣнникахъ, что они Прокопій да Харитонъ живи сутъ и требуютъ себѣ помощи, поне и на старость страду и свободу бы получили, ждуще долготерпѣнія и благоутробія Христа Господа Бога, зане милостивъ и щедръ Господь. Сего ради любовь твоя, тщаніе и усердіе благоволи о свобожденіи ихъ сотворити; ради любве Іисусъ Христовой, исполненія же заповѣди Господня и нашего архимастирского

прошенія изволь въ писмомъ твоимъ посилати кого въ Запороги къ Кошевому Атаману, чтоби тамо хто отъ охочихъ людей каному возможно, пошедше въ Кримъ за Перекопъ, тія два человѣка плѣненія, гдѣ живутъ, зискали и взяли на окупъ, аще живи суть они, и аще лишилася жизни сея они совершене возвѣстили би. А окупленія за тія плѣнники заплатится тотчасъ, и труждаючимсися въ таковомъ содѣяніи хожденія тамо отъздѣ должная мада дана имать быти. Тѣмъ же и паки Мѣрность наша въ сицевое труда подятіе любовь твою синовскую просимъ; паки же твое о нихъ прирадѣніе и крайнее сотвори имъ неволникомъ бѣднимъ пріятство; и аще кто за тѣмъ пойдетъ, и въ дѣло убудится, прикажи оттуду войску Запорожскому или Атаману къ тебѣ отписати; ти же нашой Мѣрности да сотвориши вѣдѣніе не въ продолжности.

Писася въ царствующемъ великомъ градѣ Москвѣ, въ нашемъ патріяршомъ домѣ. Мірозданія 7201 лѣта, Христова же воплощенія 1693, Индиктіона 1, августа 15 дня.

Того-жъ августа 25, Александръ Ісаковичъ, сотникъ Кіевскій, писалъ до полковника своего, а полковникъ писмо тое прислалъ до Гетмана, о страшномъ въ панствѣ Сицилійскомъ поведеніи и о Цесарскомъ Французомъ дѣяніи, также и о Полскомъ состояніи; которій листъ сотницкій такій есть:

«Прибувши въ Кіевъ зъ Шліонска панъ Петро Силичъ, мѣщанинъ Кіевскій, ачъ не назбытъ потѣшніе, а праве и страшливіе повѣдалъ намъ сторони Цесаря христіянского и о поводженію иннихъ краинъ авизіи, которіе достовѣрно вислухавши, Вашмости добродѣеви моему извѣщаю: ижъ една краина,називаемая Сицилія, которая отъ Риму щекгулне востаетъ миль Нѣмецкихъ семдесятъ, въ той тедн зъ до-

пущенія Божого нетилко градъ каменній былъ и дождчъ кровавій, але тежъ и трясеніе землѣ такъ великое було, ижъ самихъ мѣстъ головнихъ запалюся 17, а мѣстечекъ 74, самихъ селъ 120, и на томъ мѣсцу учинилося море на тридцать миль; люде теди позосталіе боячися того потопу утѣкали въ гори, зъ которихъ огонь сѣрчистій виходилъ вгору и никого не врежввалъ; а того часу розширившися по землѣ на 30 миль, самое збоже випалилъ и тихъ осталцовъ загорнулъ. Такъ же и мѣсто пограничное велце кгрунтовное цесарское, которое стояло отъ двохъ тисячи лѣтъ, отъ Француза здрадою взято; албовѣмъ Французъ обѣцалъ килка міліоновъ тому князю зостаючому въ мѣстѣ, и онъ намовившися зъ Французомъ, виправивши людъ свой зъ мѣста ркомо на екзерцѣтацію, въ поле за миль двѣ отъ города, которого было 3000; а тимъ часомъ Французъ впалъ въ мѣсто и осталцовъ въ мѣсте витиналъ, на остатокъ мѣни въ склепи подкладши, фундитусъ зруйновалъ. Постерегши теди овіе жолнѣре зраду своего князя и згубу мѣста своего, звязавши оного и неподалеку до другаго мѣста цесарского еще будучого запровадили; которого сужено, на суровой воловой шкурѣ звязаного зъ мѣста випровадивши, катомъ на розмаитіе муки подати, и тамъ же пострадалъ. Знову тотъ же Французъ до великого Франкфорту потягнулъ зъ войскомъ добувати, где корона цесарская лежитъ, которій городъ не такъ мовитъ моцній якъ тотъ былъ першій, якій презъ здраду взялъ; и то повѣдалъ, же безъ мала и того чи не взялъ, бо велице звонтпили Нѣмцѣ въ Шлѣонску. А на морю семъдесятъ окрентовъ военихъ цесарскихъ также Французъ розбилъ, а пять купецкихъ зъ Анкглѣи. Короля Его Милости, чулъ, каравани виправилъ до Кгданска, а самъ зъ Кролевою на шкутахъ ихати мѣлъ рѣкою Вислою туда-жъ. Гетмани всѣ, якъ короніе такъ и Литовскіе, въ домахъ найдуются, а войско само подъ Жванцемъ зостаетъ, замѣшанина домашняя межи ними является. Подъ которое

войско Татарове подпадаючи, потроху уривають. И тотъ же еще то повѣдалъ, же Его Милость Цесаръ христіянскій наставилъ дванадцяти особъ, для трактованя о покою зъ Турчиномъ; бо вѣлце отсюду моцно войско его побивают. Которую вѣдомость мѣючи у себе, Вашъ-Мости добродѣеви моему о той ознаймую, зостаючи Вашей Мости моему Пану и добродѣевѣ во всемъ зичливимъ и поволнимъ слугою. Александеръ Исаковичъ, Сотникъ Кіевскій.»

Зъ Кіева, августа 25, року 1693.

А Митлашевскій, полковникъ Стародубовскій, въ тихъ же числехъ писалъ до Гетмана, ознаймуючи по сказцѣ едного Могилевца, что въ Мѣнску (которій за 40 миль отъ Могилева знайдуется) и около Мѣнска явилися нѣкоторіи пругове, албо ранеи робацство, смертоносного яда исполнено, человѣковъ и скотовъ угризаючіе такъ лютимъ угризенемъ, ижъ которое колвекъ животное человѣкъ или скотъ будетъ угризено, отъ пори до пори толко может быти живо. Образецъ того робатства есть на кшталтъ шаранчи, чтири жалѣ въ собѣ маючое, и такъ живущое, же въ огнѣ згорѣти не может.

Въ тихъ числехъ ураженій Гетманъ Запорожскими доткливими листовними ку собѣ отвѣтами писалъ и до нихъ доткливе, називаючи ихъ пасиниками, за що они любо велми были розярилися, однакъ лагоднѣйше и склоннѣйше нежели прежде до Гетмана на тое отвѣтствовали, септеврія 14, такимъ своимъ листомъ:

Ихъ Царского Пресвѣтлого Величества войска Запорожского Ясневелможній Мосцѣ Пане Гетмане, нашъ Велце-милостивій добродѣю.

Поданъ намъ, войску Запорожскому Низовому, презъ посланого общого козака а жителя Переволочанского, по-

важный листъ отъ Велможности Вашой писаный; въ якомъ листу Вашомъ, зъ прешлихъ листовъ нашихъ всѣ наши жадніа и якіе колвекъ въ нихъ были одезви подробну виписавши, отвѣтне обявленіе намъ донеслися вѣдати; где въ першемъ пунктѣ листовномъ свою отъ насъ уразу занесеную предложилисте: яко бы ми войско Запорожское зъ неприязливого одозву и необыклого постоянства презъ писма наши оказуемся быти Велможности Вашой неблагопріязни, поневажъ въ оннхъ вычиталисте рѣчи доткливіи, ущипливіи и велми досадніи, которія нетилко отъ меншихъ до старшого, але отъ ревнихъ до ровного, любовъ заховуючи и учтивость, писатибъ ся неповинни. На которій Вашъ перший пунктъ такъ отвѣтуемъ: сама истина управителкою намъ и предводителкою ума нашего будучи, охочо до того взбудила, абисми презъ многіе времена, за рейментарства Вашего нами отъ Васъ понесеніе зъуймою нашой слави и чести речи, взаемъ отновляли; що мусѣлисмося всѣ, на то сполне совѣтовавши, презъ листъ нашъ въ обявленіе Велможности Вашой таковіи одозви подати, за якіе себѣ уразу принялисте. Вѣдаемъ о томъ добре, же есть тое Богу противно, если кто на своего властителя необыклое прерѣканіе наноситъ дерзостно, и смѣетъ досадне неприличніе рѣчи плодити; еднакъ ми таковимъ суетнимъ рѣчамъ не естесми творци, и не склоняемся на суетную пораду, албовѣмъ що колвекъ радимъ и поражаемся на що, то все не безъ уваги и розсудку справуемъ; такъ и то зъ уразою Велможности Вашой въ листу нашемъ що стѣ вичитали, не безъ причини мусѣло такъ быти; поневажъ знаете Велможность Ваша, ижъ цале отъ насъ жадной не машъ здради: такъ Пресвѣтлѣйшимъ Монархомъ нашимъ, Ихъ Царскому Пресвѣтлому Величеству, подъ которихъ всесилною областію всѣ ми сполне найдуемся и послѣдуемъ волѣ ихъ Монаршой, яко и Велможности Вашой обыклое наше воздаемъ послушенство, и еще за то не мѣемъ такъ отъ Монарховъ нашихъ, яко отъ всѣхъ Васъ

сполне ласкавого бачения и благосердного призрѣнія. Если-жъ на насъ войско Запорожское за тое маетъ быти отъ Васъ неласка, же ми горливостю нашею роспалавшися, взбужаемъ Велможность Вашу своего рейментара до войни, абисте мужно, благословеніомъ Божіимъ и щастемъ праведнихъ Монарховъ нашихъ, за щасливого своего рейментарства завзялися зъ головними непріятелями Креста Святого бесурманами, ку значной ихъ пагуби, чинити надъ ними военій промислъ, презъ що би могла Велможности Вашой вѣкопомная слава повстати и Вамъ зъ нами пристати. А поневажъ намъ отписалисте на такое наше желаніе, истину рекше, душеспасителное, абисми Васъ не учили, яко-жъ и не учимъ, и не на якіе дѣла добріе и зліе (отъ которихъ ховай насъ Боже) не поражали, а меновите ведлугъ промислу военого, теди не зовсѣмъ есть благо и будетъ, если разлучени отъ поряди общей ведлугъ благаго дѣла будемъ найдоватися. Памятно намъ о томъ добре, же Велможность Ваша, многократними рази до насъ войска Запорожского пишучи, именовали насъ и самихъ себе сполне единоутробной матки Церкви восточной Каѳолической, кровію Сына Божія купленними синами, и напоминали, насъ наказуючи, абисмо любовъ совершеную доховуючи и наше обыклое послушенство здаючи, жили зъ собою всѣ сполне благотворително и послушне, а меновите, абысми ни на якіе бесурманскіе прелестніе омани не склонялися ни въ чомъ, ихъ шатанинню не вѣрячи по всякъ часъ; и мы помнячи страхъ Божій, и такое не вредное душѣ Ваше наказаніе доховуемъ безъ жадного преткновенія, ку пожитку всѣхъ общему благопріемному; за якое наше благопостояніе не годилобся насъ, Войско Запорожское Низовое, звати Украиной отчизнѣ нашой пасынками. Зъ якихъ Вашихъ устъ одержуемъ двоякую речъ, то есть клятву и благословеніе: благословеніе тимъ симъ, же первей називалисте единоутробной матки Восточной Церкви синами, потомъ оразъ окрилисте и значне переформовали

синовъ истиннхъ на пасинки! Въ чимъ если на насъ довестися не можетъ, ижъ мы найдуемся пасинками, а не синами Церкви Восточной, ведлугъ свѣдителства истиного Вашего ку Украинной отчизнѣ нашой, теди можемъ допрошуватися отца, которій бы насъ звалъ синами, а не пасинками въ отчизнѣ нашой найдуемся. А же до насъ всегда Велможность Ваша пишучи, яко то и теперъ, жадаете по насъ того, абысмо, розмиривши зъ бесурманами, чинили надъ ними военій здавна намъ обыклій промислъ, чимъ бысми яко ку оборонѣ отчизнѣ своей и въ ней церквамъ Божіимъ найдуючимся быти могли помощію, заслугуючи себѣ отъ своихъ Пресвѣтлихъ Монарховъ на болшую милость и у Велможности Вашой на всегдашную себѣ похвалу; теди, яко вишей о томъ доложилисми, охочи до того хвалебного дѣла и промислу военного найдуемся, тилко-жъ не сила наша цѣле до того завзятися. А яко Велможность Ваша и сами того по насъ не желаете, абысми до таковихъ военнихъ промисловъ интерессовалися, яковими доказати не можно, знаючи свою несилу, лечъ здавна обыклія промисли военіи надъ непріятелями чинили отвагою нашою рицерскою, полемъ и моремъ, заслугуючи себѣ на монаршую милостѣ и у Вашой рейментарской Милости ласкавое баченіе и на славу; такъ теди ми во всемъ, не будучи волѣ Монарховъ нашихъ супречни и Велможности Вашей росказанию, Вашимъ указомъ и порадѣ послѣдуемъ и чинимъ по силѣ нашой задоситъ. Не о чуломъ оспалими въ рицерскихъ дѣлехъ нашихъ найдуемся, поневажъ и сихъ часовъ добріи молодци, отвагою своею, дѣлности рицерской знаючи трактъ, такъ на полѣ, яко и на морѣ непріятелемъ бесурманамъ, за Божіею помощіею, по силѣ своей значне шкодятъ, во плѣнъ ихъ подъ ноги свои кладнучи; якіе языки и живцемъ частокротъ представляются Велможности Вашой и Ихъ Царскому Пресвѣтлому Величеству въ обявленіе, и яко въ далшій часъ отъ насъ потребуете себѣ доволства, презъ що бы мог-

лисми приподобатися любвѣ и ласце Вашой рейментарской. Нарекаете на насъ за примирокъ, которій держимъ зъ неприятелеми бѣсурмани, и жадаете, абы мечемъ зъ ними росправлялися, не понижаючи слави своей прешлой; въ якомъ примирку нашомъ, если-жъ есть якая кому зъ того примирку шкода, овшемъ тимъ самимъ частіе презъ насъ себѣ отбѣраете про замислехъ непріятелскихъ авизіи; которого примиря, еслибысмися не держали, кто-жъ бы намъ всему войску такого доволства надалъ, яко теперъ по ласце Божой маемъ: хлѣба и соли и всякого изобылія презъ праци наши. Вшакъ намъ тимъ самимъ не уконтентоватися презъ цѣлій рокъ, же на кождій курѣнь товариству по шѣсть бочокъ борошна, дувану стаетъ зъ ласки Вашея Велможности, а зъ монаршой милости дорочного жалованя пріймуемъ по алтиновъ два, албо часомъ и болѣй грошей, и сукна по аршину на козака пай. На що ся сподѣваючи, а иншого промислу доброго не мѣючи, чи есть то речъ подобная тимъ ся презъ такъ часъ немалій уконтентовати? Ей, ни во вѣки! Прето мусимъ якъ зможность наша такъ жити, сами о себѣ стараня прикладаючы; а хочай и въ примирку зъ бесурманами знайдуемся, еднакъ своихъ рицерскихъ дѣлъ и отвагъ не оставуемъ; поневажъ, яко о томъ доложилося, и теперь на морю и на полю зъ нашего славетного гнѣзда Сѣчи рицерскіе молодцѣ отваги своей знакъ тріумфалній показали, подъ ноги свои видимыя враги наши, воюющія на насъ и на вѣру Православную, подоптавши; ни впередъ таковихъ своихъ обыклостей не оставимъ, за чимъ не есть на насъ за що враждовати и гнѣвлимъ быти. А же Велможность Ваша, давнихъ своихъ скритостей не оставуючи, втай отъ насъ посилали Хведка для языковъ непріятелскихъ, якій его походъ не малую урону войска нашего принеслъ, поневажъ за его вторгненя въ прочной (?) и за забране бесурманъ, где многихъ оразъ христіянъ, якихъ зъ сѣмдесятъ забранно нашихъ. На комъ же тихъ неволникокъ невинне забранныхъ клятва зъ мно-

гимъ риданіемъ падетъ, если-жъ не на томъ, кто намъ зъ умислу зло и пагубне чинитъ? Теди если товариство паше цале въ бесурманъ неволне забраппіе засядутъ, то неотмовне будемся винного тому дѣлу дошукувати. Притомъ Велможности Вашой подаемъ вѣдати, ижъ въ рейментарскомъ листу Вашомъ вичитанно въ посполитой радѣ нашой, отъ Велможности Вашой къ намъ всему Войску занесенную, на пана Семена Рубана Атамана нашего Кошового, скаргу и жаль немалій за тое, ижъ онъ якобы побужаетъ всѣхъ до того, абы зъ нарушенніемъ рейментарской поваги и чести, листи за его уряду велми доткливіи ку Велможности Вашой писалися, которій нашъ панъ Кошовій къ тому особно, якобы злословилъ въ куренѣ своемъ Васъ райментара, и гоноръ неуважне гнилими словами дерзнулъ щипати; теди сторони писаня листовъ нашихъ уймуемся причинне за нимъ, же не едного пана Кошового порада до писання листовъ биваетъ, лечъ всего войска нашего Запорожского единогласная: що кгди скажемъ въ листу доложити, того а нѣ панъ Кошовій, а нѣ писаръ безъ езволенія нашего переставляти сами собою неповинни. Якіе доткливіе рѣчи, которіе донеслися въ обявленіе Велможности Вашой презъ листи наши вѣдати, то все писано зъ поради всего войска; що мусѣло такъ бути, дознавши на себѣ отъ Васъ непріязни явной; а въ томъ сами Велможность вѣдаете: ижъ жаль уваги не маетъ, и що ся стало розстати не муситъ. А яко прешлій наши панове Кошовіи повинни были славы и поваги войсковой постерегати и нѣкому не фолкговати, лечъ за все войско такъ, яко сами за себе должни уймоватися, такъ и панъ Семенъ Рубанъ, Атаманъ Кошовій настоящій, повиненъ, всякихъ дѣлъ постерегаючи зъ порадою нашою войсковою, где потреба укажетъ отзиватися листовне. Зъ якими листовне отзивающеся одозвами зичимъ Велможности Вашой, яко отцевѣ своему сини, а не пасинки, доброго отъ Господа Бога здоровя и щасливого въ долгій вѣкъ рейментарско

заживати повожения, а надто въ любвѣ своей отцевской заховати. Зъ Сѣчи, септеврія 11, року 1693.

Ясневелможности Вашой милостивого добродѣя нашого во всемъ поволній и служити радъ,

Семенъ Рубанъ, Атаманъ Кошовій войска Ихъ Царского Пресвѣтлого Величества Запорожского Низового зъ товариствомъ.

Въ томъ же листѣ писали Запорожцѣ до Гетмана, ускаржаючися на Рутковского дозорцу Переволочанского, же въ смоляныхъ и дегтевихъ бочкахъ борошна имъ на Кошъ присилаетъ, и на драпѣжцовъ индуктовихъ Переволочанскихъ, что не тилко людей розвихъ Малоросійскихъ, зъ розвими харчевими вещми до Сѣчи простуючихъ, але и самихъ Запорожцовъ на перевозѣ Переволочанскомъ удержаютъ, ревѣдуютъ, индукту здираютъ, чого предъ тимъ не бывало; и просили они Запорожци, аби якъ дозорца отъ дозорчества тамошнего Переволочанского, такъ и здирци индуктовіи были тамъ отставлени и отдалени.

Того-жъ септеврія прислалъ Палѣй двохъ языковъ Татарскихъ, чрезъ товариство его свѣжо пойманихъ, которихъ Гетманъ, чрезъ тихъ-же Палѣевцевъ на Москву пославши, писалъ до Великихъ Государей, септеврія 15, о языкахъ онихъ и о Палѣевомъ зъ войскомъ Малоросійскимъ, ему въ помочъ приданимъ, походѣ подъ жилища бѣсурманскіе сицевую грамоту:

«Писалъ ко мнѣ Семенъ Палѣй, полковникъ охотницкій, же полку его товариство громили теперъ свѣжо на томъ боку Днепра, на урочищѣ Бавихъ, чамбулъ Татарскій и взяли тамъ двохъ языковъ, которихъ обохъ онъ прислалъ ко мнѣ, и я тихъ языковъ обохъ, также и мову ихъ, что они сказали въ допросѣ, посилаю къ Вамъ, Великимъ Государемъ въ царствующій градъ Москву, зъ его-жъ Семена

Палѣя товариствомъ само шестъ; и о томъ тутъ покорне доношу Вамъ, Великимъ Государемъ, же видячи я, что бесурманскіе чамбулы подбѣгаютъ часто, то подъ Кіевъ, то нижей подъ Малоросійскіе городи, приказалемъ полковникомъ: Кіевскому, Переяславскому и комонному Пашковскому иты зъ виборнимъ товариствомъ на той бокъ Днепра, и прилежно стерегти на тіе подбѣги непріятелскіе; которіе полковники зъ своими полчанами, когда на той бокъ Днѣпра витягнули, тогди прибылъ къ нимъ и Семенъ Палѣй зъ людми полку свого, и тамъ-же зъ сполной ради перебравши войско, полковники Переяславскій и комонній Пашковскій, въ тисячи злишкомъ людей, пошли зъ нимъ Палѣемъ для промислу военого далѣй подъ жилища бесурманскіе, а полковникъ Кіевскій возвратился назадъ и стоятиметъ зъ полчанами своими подъ Кіевомъ, для береженя цѣлости людей христіянскихъ отъ подбѣговъ непріятелскихъ. Сказалъ теди мнѣ посилщикъ мой Романъ Проценко, у Семена Палѣя будучій, же не доволствуется тимъ, что зъ подъ рейменту моего зъ тими полковниками немного людей къ нему присовокупилося: бо онъ того чрезъ писма и чрезъ посланихъ словесно просилъ у мене и многократне, чтобъ прислати къ нему въ помощъ въ тисячей зъ шестъ албо зъ сѣмъ войска, и чтобъ были въ немъ пѣхоти и армати; любо-жъ была у мене Гетмана и на такое число готовость, однакъ не смѣлемъ такъ много войска посилати безъ Вашего Великихъ Государей монаршого указу.»

Писано септеврія 15, року 1693.

Того-жъ мѣсяца септеврія, мужъ премудрій и богоугодній по многихъ трудахъ иноческихъ, а особливе въ ученіи школномъ Латинскомъ и во изложеніи розныхъ благопотребнихъ и душеполезнихъ книгъ Рускихъ и Полскихъ працовите ложенниxъ, во старости маститѣ, на вѣчное отъ

жизни сея преселился упокоеніе, архіепископъ Чернѣговскій и Новгородскій Преосвященній отецъ Лазаръ Барановичъ.

О семъ Преосвященномъ отцу Лазару Барановичу отецъ Іоаннікій Кгалятовскій, архимандритъ Елецкій Чернѣговскій, въ предисловіи до него-жъ отца Барановича приписаномъ, въ книжцѣ: *Старій Костелъ заходній,* свѣдителствуетъ сице, ижъ онъ Барановичъ зъ младихъ лѣтъ своихъ учился мудрости въ розних академіахъ и коллегіахъ, то есть въ Вилнѣ, въ Кіеву и въ Калѣшу; въ тихъ ученіяхъ стяжавши глубину премудрости, давалъ въ Кіевѣ философію, потимъ въ церквахъ розниxъ былъ проповѣдникомъ слова Божія, потимъ былъ ректоромъ Братскимъ Кіевскимъ, потимъ былъ игуменомъ Кирилскимъ и игуменомъ Купятицкимъ и Дятеловицкимъ, потомъ избранъ епископомъ, потимъ учиненъ и архіепископомъ Чернѣговскимъ и Новгородскимъ. На томъ пастирскомъ достоинствѣ зостаючи, видалъ книги поучителнія церквѣ Православной: *Мечъ, Труби, Лютню, Мѣру, Животи Святихъ, Книгу рожаю, Книгу смерти* и иніе. Къ тому милостивій былъ пастиръ и щедробливій бѣднимъ, ялмужній податель и до реставрація зруйнованихъ церквей и монастирей своимъ коштомъ тщаливій былъ майстеръ и неусипаемій зодчій. Року зась 1678, якъ той же Кгалятовскій въ томъ же своемъ свидителствуетъ предословіи, онъ, Преосвященній Барановичъ, архіепископъ Чернѣговскій, былъ и администраторомъ митрополіи Кіевской, по митрополиту Балабану, даже до избранія на митрополію Кіевскую Іосифа Нелюбовича Тукалского; а прежде того по Силвестру Косову, до избранія на митрополію Діонисія Балабана, онъ же Барановичъ былъ блюститель престола митрополитанского Кіевского цѣлій рокъ. Посвятижеся отецъ Барановичъ на епископію въ землѣ Волоской року 1657, и прибылъ до Кіева предъ Свѣтлимъ Воскресеніемъ Господнимъ, и того-жъ лѣта по Успѣніи Пресвятой Богородици принеслъ тѣло Зѣновія Богдана Хмелницкого, Гетмана Козацкого, зъ Чигирина до Су-

ботова: бо Хмелницкій того-жъ часу померлъ въ Чигиринѣ...

Въ тихъ же числехъ Нурадинъ Солтанъ зъ Ордами Кримскими, а другій Солтанъ Онита зъ Ордами Бѣлогородскими и Нагайскими, согласившися, рушили зъ своихъ жилищъ войною на Малую Росію по обоихъ сторонахъ Днепра сущую; о чомъ Гетманъ увѣдомившися и поездъ свой ку Чернѣгову для погребенія Преосвященного Лазоря Барановича оставивши, совокупилъ до себе войско козацкое для отпору помененимъ непріятелемъ потребное, и любо самъ зъ Батурина не рушалъ еще, однакъ двомъ полкамъ, Гадяцкому и Полтавскому городовимъ и двомъ охотницкимъ, конному и пѣхотному, повелѣлъ станути въ городка Коломака; о которихъ Нурадинъ повзявши вѣдомость не посмѣлъ вторгнути подъ полкъ Полтавскій, але вдарилъ на крайніе слободи Московскіе подъ Водолаги и инніе городки и села тамошніе, где певній обловъ взявши и немаліе шкоди людемъ тамошнимъ починивши, повернулъ оттоль назадъ до Криму; а полки пречечоніе по томъ отворотѣ Нурадиновомъ, за ординансомъ гетманскимъ повернули зъ Коломаку въ доми своя, тилко два полки охотницкіе конніе и пѣхотніе осталися по за Ворскломъ рекою, для далшой осторожности отъ непріятелей. Полкъ тежъ Переясловскій и полкъ охотній комонній (о нихъ же прежде рѣхомъ) отъ Гетмана виправленіе, за Днѣпромъ зъ Палѣемъ нѣгдѣсъ злучившися и зъ Солтаномъ Онитомъ, въ сороку тисячахъ Орди Бѣлогородской бывшимъ, а ку Днѣпру на христіянъ войною тягнувшомъ, въ степахъ Заднѣпрскихъ розминувшися, вторгнули подъ Тягинъ; где немаліе бесурманомъ шкоди починивши и многіе села ихъ въ попелъ обернувши, егда назадъ оттолъ поворочали, тогда и онъ Солтанъ Онита зъ Ордами Бѣлогородскими, знатно о бѣдствіи своей держави заслишавши и свое на христіянъ устремленіе оставивши, повернулъ назадъ ку Бѣлогородщинѣ. Въ якомъ поворотѣ на долинѣ Кодимѣ въ степахъ, отъ Днѣпра въ пяти чили въ чтирѣ милѣ зо-

стаючой, зъ войскомъ козацкимъ, при Палѣю и Мировичу, полковнику Переяславскомъ бывшимъ (которого на шѣстъ чили зъ сѣмъ тисячъ змогло быти), нечаянно стрѣтившися, учинилъ зъ нимы бой; въ которомъ бою значній товаришъ Переяславскій Василій Максимовичъ достался въ руки бесурманскіе, а инніе многіе козаки трупомъ пали отъ шаблѣ бѣсурманской, не меншую взаемне и въ бѣсурманахъ учинивши шкоду; якую бусурмане въ себѣ увидѣвши и по килкокротнихъ пробахъ военихъ, чрезъ увесь день тотъ бывшихъ, козаковъ преломити не возмогши, учинили предъ вечеромъ отворотъ на ночлѣгъ тогдашній; обаче войско козацкое, абы нощію не уйшло отъ нихъ, вкругъ облегли и аттаковали, надежни будучы оное, преночовавши, одолѣти и побѣдити, кгди къ тому у поймaного язика Максимовича певную завзяли вѣдомость, якое то было войско и которое на якомъ мѣсцу въ своемъ знайдовалося ополченіи и до отпору устроеніи. Войска зась козацкіи, немѣрную бѣсурманскую противко себе видячи силу, тамъ же на Кодимѣ тоеижъ нощи, якъ могли, ошанцовалися и до отпору непріятелевѣ приготовилися; а уважаючи тое, что непріятель зъ язика пойманного Максимовича певную о всемъ мѣтиметъ вѣдомость, за поводомъ Палѣевимъ и Мировичевимъ нощію тихо премѣнилося, где стояло войско Палѣево, тамъ стануло войско Переясловское, а где стоялъ полкъ Переясловскій, тамъ стануло войско Палѣево и инное виборнѣйшое рейменту гетманского. Скоро зась нощь тогдашная зъ темностями своими свѣтлости дневной начала уступовати и Марсу военому до кровопролитія путь показовати, тогда абіе во всѣхъ войскахъ бѣсурманскихъ вдарено до потребы военной въ телембаси, и скоро свѣтъ просвѣнулъ, тогда заразъ темній облакъ силъ ординскихъ всѣми силами козаковъ поглотити хотящихъ, вдарилъ крѣпко на тую сторону, где чаялъ быти полкъ Переяславскій; лечъ тамъ премѣненное вишмененное доброе войско будучи, такій непріятелевѣ встрентъ учинило,

ижъ до трохъ и чтирохъ тисячъ тамъ же трупомъ оного въ непрестаемую нощъ спати положилося, що увидѣвши бесурмане зѣло на Максимовича розярилися и, фалшивимъ свѣдоцство его у себе поставивши, хочай было досить истинное и правое, голову ему отрубали и чрезъ едного Татарина подъ козацкій таборецъ подметнули. Послѣ тоей валной потребы любо еще Татаре до полдня и далей около войскъ козацкихъ крутилися и палѣгали, однакъ уже не такъ безпечно и охочо яко прежде, а потимъ розсмотрѣвшися, що уже болшъ ничого не могутъ вскурати, отвернули вовсе отъ козаковъ и пошли во свою Бѣлогородщину; а козаки, тамъ же на Кодимѣ другу ночъ переночовавши, и зъ войскомъ своимъ раннимъ и побитимъ упоравшися, рушили зъ Кодима ку Днѣпровѣ и далей воевояси; що дѣялося въ мѣсяцѣ септеврія. О чомъ всемъ Гетманъ, октоврія 6, писалъ зъ Батурина до Великихъ Государей таковую грамоту:

«Писалъ я въ послѣднихъ числехъ прошлого мѣсяца септеврія чрезъ умислного гонца, доносячи Вамъ Великимъ Государемъ, что принесенна ко мнѣ зъ Запорожжя вѣдомость о походе непріятелей бесурманъ: зъ Криму Нурадинъ Солтана зъ Кримскими Ордами, а зъ Бѣлагородскими Солтана брата Калги Онита зъ Ордами Бѣлагородскими и Нагайскими, подъ Ваше Царское Пресвѣтлое Величество украинніе Великоросійскіе и Малоросійскіе городи; и я по той вѣдомосты, оставивши свою въ Чернѣговъ завзявшую дорогу, возвратилемся въ Батуринъ, и яко во всѣ рейменту моего полки розослалемъ мои писма, приказуючи о скорое зъ домовъ рушеннеся, такъ и самъ зъ людми, при боку моемъ будучими, зъ арматами и всѣми войсковими тяжарами мѣлемъ зъ Батурина рушитися, и ити туда где потреба укажетъ на отпоръ тимъ непріятелемъ; но потомъ въ килко дней принесенни мнѣ такіе вѣдомости: же Нурадинъ Солтанъ зъ Кримскими Ордами, учинивши свои подбѣги подъ Вашй Царского Пресвѣтлого Величества слободскіе городки—Во-

долаги и инніи, и узявшы тамъ нѣсколко облову себѣ, возвратился голову ломя воспять; а другій Солтанъ Онитъ зъ Бѣлагородскими и Нагайскими Ордами, прейшовши рѣку Днѣстръ и рѣку Богъ, и наближившися ку рецѣ Днѣпровѣ, отвернули свой походъ въ лѣвую сторону, аки бы змѣраючи въ Полскую сторону; теди я по сихъ послѣдних ъвѣдомостехъ розсудивши, что непріятелѣ въ обохъ онихъ собраніяхъ будучіи отъ Богохранимія Вашея Великихъ Государей Державы отвернули, яко самъ я Гетманъ задержалемся отъ походу того военного, такъ и полкамъ велѣлемъ задержатися. Яко-жъ въ сихъ же числехъ писалъ ко мнѣ зъ Коломака полковникъ Гадяцкій, зъ полкамы Гадяцкимъ, Полтавскимъ и охотницкимы коннимъ и пѣхотнимъ, тамъ въ крайнихъ мѣстехъ для бережения отъ намѣренныхъ непріятелскихъ бѣсурманскихъ нашествій отъ мене поставленнії, же въ отпоръ тимъ непріятелемъ въ тую пору, когда они подъ городки ударили, посилалъ онъ болши двохъ тисячей людей военнихъ въ добримъ порядку и приборе, которіи, усилуючи ихъ непріятелей увидѣти и чинити надъ ними промислъ, ходили за ними ажъ за реку Самаръ, но не возмогли ихъ постигнути, занеже они непріятели пошли назадъ скоримъ поспѣхомъ и далекими отъ Самарѣ реки мѣсцами; по томъ теди отходѣ непріятелскомъ, велѣлъ я и тому Гадяцкому полковнику зъ его полкомъ также и Полтавскому полку розитися по домахъ, щадячи силку ихъ на пришліи труди и праци, и тилко велѣлемъ тамъ въ крайнихъ мѣсцахъ задержатися для настоящой осторожности двомъ полковникамъ помененимъ охотницкимъ: комонному, Кузменковому и пѣхотному Кожуховскому. Сего-жъ времени, именно октоврія 5 дня, прислали ко мнѣ писмо свое Семенъ Палѣй полковникъ охотницкій, Иванъ Мировичъ полковникъ Переяславскій и Григорій Пашковскій полковникъ комоній (о которихъ то Переяславскимъ и комонимъ полковникахъ доносилъ я Вамъ Великимъ Государемъ, же они по-

сланніи отъ мене на тую Днепра сторону громити тихъ чамбуловъ, которіи то подъ Кіевъ, то подъ инніи городи ударили, но не постигши тыхъ чамбуловъ, злучилися тамъ зъ Семеномъ Палѣемъ по его Семеновомъ хотеніи и желаніи, и пошли на жилища непріятелскіе за реку Днѣстръ); въ томъ теди писмѣ своемъ пререченіи полковники доносятъ мнѣ, же были они зъ войскомъ при нихъ будучимъ за рекою Днѣстромъ, подъ городкомъ Тягинею и на инишхъ мѣсцахъ, где много шкодъ непріятелевѣ бѣсурманомъ начинивши и села ихъ въ попелъ обернувши, одойшли оттоль безъ жадного непріятелского отпору во всякой своей цѣлости; тилко ихъ назадъ зъ того военного промислу поврочаючихъ стрѣтилъ оній вышреченній Солтанъ зъ Бѣлагородскими Ордами, которій недалеко отъ Днѣпра будучы возвратился на отворотъ въ лѣвую сторону; а такъ на урочищѣ Кодимѣ взявши зъ ними бой, два днѣ всѣми силами налегалъ на нихъ, и всякими военними промислами тщался ихъ побѣдити, но праведними Вашими Царского Пресвѣтлого Величества молитвами и святобливимъ щастеемъ, они помененніи полковники зъ полчанами своими храбро противъ непріятелей застановляючися, не тилко себе оборонили, но и ихъ поганцовъ много побили и поранили; зъ якихъ мѣръ зъ великимъ урономъ войска своего они непріятели мусѣли одъ нихъ отійти прочъ. По якомъ бою пререченіи полковники, простуючи къ домамъ своимъ, дали мнѣ о такомъ поведеніи своемъ знати. Я теди писмо ихъ, ширей о томъ извѣствуючое, также и писмо полковника Гадяцкого изъ Коломака ко мнѣ о поворотѣ воспять Нурадинъ Солтана принесенное, посилаю въ приказъ Малія Россіи для вѣдома Вамъ Великимъ Государемъ Вашему Царскому Пресвѣтлому Величеству. Въ томъ писмѣ, отъ полковниковъ пререченнихъ ко мнѣ писанномъ, обрѣтается особное цедулное писмо отъ Семена Палѣя, въ которомъ онъ усиловне зо всякою прилѣжностю проситъ, абымъ я къ Вамъ Великимъ Госуда-

ремъ за нимъ и за его полчанами внесалъ мое покорное челомбыте о прибавку милостивого Вашого монаршого жалованя, именно, ку одной тисячи уже имъ данной и другой тисячи талярей. Я теди тое ихъ Семена Палѣя и полчанъ его, яко тихъ, которіи подъ великодержавную Вашего Царского Пресвѣтлого Величества руку горнутся, прошеніе вручаю милостивому Вашему Царскому Пресвѣтлому Величеству призрѣнію, тое докладаючи, же хочабъ я Гетманъ хотѣлъ що приложити тимъ людямъ, зъ непріятелми бесурманами часто втираючимися, зъ скарбцу войскового, то скарбецъ нашъ теперъ скуденъ; а къ тому и безъ того онимъ Семену Палѣю и полчанамъ его много зъ скарбцу войскового сходитъ видатковъ, занеже въ каждихъ случаяхъ зъ якимъ нибудь дѣломъ присилаетъ онъ къ намъ въ посилкѣ человѣка, которихъ всегда сукнами и грошми довольствовати мусимъ; а коли ему Палѣю зъ языкамы непріятелскими къ намъ пословъ своихъ лучится присилати, то присилаетъ онихъ немѣрное число, зъ которихъ мы, якъ належитъ мѣрное число къ Москвѣ отпускаючи, инныхъ тутъ оставуемъ, и не хотячи нѣ зъ чимъ назадъ отпускати, кождого датками тожъ грошми и сукнами доволствуемъ. Тое все превисокому Вашему Царскому Пресвѣтлому Величеству поручаючи разсмотрѣнію, присемъ вручаю и себе покорне неотъемлемой Вашого Царского Пресвѣтлого Величества благостинѣ. Зъ Батурина, октоврія 6, року 1693.»

За поворотомъ Мировича, полковника Переяславского, въ войскомъ зъ за Днѣпра до дому, писалъ Гетманъ зъ Батурина, октоврія 17, повторную до Великихъ Государей грамоту, доносячи ретелнѣй о помененной на Кодимѣ бывшой войскъ христіянскихъ козацкихъ зъ бѣсурманами войнѣ, и послалъ тую грамоту чрезъ нарочное, въ той же войнѣ бывшое, полку Переяславского товариство, которая грамота въ себѣ така есть:

«Писалъ я уже къ Вамъ, Великимъ Государемъ, Вашему Царскому Пресвѣтлому Величеству, чрезъ умислнихъ гонцовъ, покорственно доносячи, же зъ Семеномъ Палѣемъ, полковникомъ охотницкимъ и его полку людми, посилалемъ рейменту моего полковника Переяславского Ивана Мировича зъ виборнимъ его полку товариствомъ и полковника охотницкого Григорія Пашковского зъ его полчанами въ краи непріятелскіе для чиненя военихъ промисловъ; и доложилемъ тое по даной мнѣ отъ нихъ вѣдомости зъ дороги, же онъ Семенъ Палѣй и пречечоніи полковники зъ войскомъ, при нихъ будучимъ, были за рекою Днѣстромъ въ непріятелской до Хана Кримского прислушаючой земли, где военномъ справуючися поступкомъ, немало непріателемъ учинили шкодъ и много задали постраху, а поворачаючися оттоль, имѣли въ дорозе своей, урочищѣ Кодимѣ, зъ непріятелми бесурманамы Бѣлагородскими и Нагайскими Ордами дводенній бой. И теперъ теди покорственно Вамъ, Великимъ Государемъ, доношу, же тіи непріятелѣ Бѣлагородскіе и Нагайскіе Орди, Солтавъ зъ сиполъ ханскимъ, невѣдаючи о томъ Семена Палѣя и пречечонихъ полковниковъ зъ войскомъ въ землю ихъ бѣсурманскую о походѣ, війшли были зъ Бѣлагородщини таковимъ намѣреніемъ, чтобъ имъ вдарити подъ Кіевъ и подъ инніи Вашего Царского Пресвѣтлого Величества Малоросіійскіи городи; но когда прейшли реку Днѣстръ и наближилися о миль десятокъ ку рецѣ Днѣпровѣ, именно къ запустѣлому городу Ставищамъ, теди, найшовши и обачивши пречечоникъ полковниковъ и войска зъ нимъ будучого шляхъ, отъ села къ области ихъ поганской лежачой, отложили тое свое поганское подъ Кіевъ завзятое намѣреніе, и заразъ возвратившися назадъ, шли спѣшно за оными полковниками и войскомъ зъ ними будучимъ; а такъ стрѣтившися на пречечономъ урочищѣ Кодимѣ силню на оніи Вашего Царского Пресвѣтлого Величества полки налѣгали и имѣли зъ ними (ако вишей о томъ доложилося) дводен-

ній бой прикрій и навалній, въ которомъ много ихъ поганцовъ побито и пораненно; зъ якихъ мѣръ они непріятели, не могучи своего болше злого напятія доказовати, одійшли походомъ, и что положили были въ своемъ зломъ намѣреніи своемъ злѣ многіи плѣнити прочъ христіянскіе душѣ, то въ тое мѣсто пособіемъ всего христіянства и Вашего Царского Пресвѣтлого Величества щастемъ отнесли себѣ значное повреждеиіе и посрамленіе. Яко теди я Гетманъ посилалъ тое войско въ бесурманскіи краи на примноженіе слави превисокому Вашему Царскому Пресвѣтлому Величеству имени, а на зашкожене и на пострахъ имъ Креста Святого и всего христіянства непріятелемъ, такъ нынѣ, когда уже тое войско зъ того походу возвратилося назадъ въ доми, о томъ чиню вѣдомо Вамъ, Великимъ Государемъ, въ томъ чрезъ умисльнихъ гонцовъ, въ томъ же походѣ будучихъ, именно: Рубана, товариша знатного полку Переяславского, и двохъ зъ нимъ послахъ товаришовъ, придавши до ихъ и четвертого человѣка виходца зъ бесурманской неволѣ, которій, въ той неволѣ зъ рокъ преживши, прійшолъ въ полкы тіи; а якого они полковники мѣли язика Татарского, то, раненъ будучи, здохъ въ ихъ рукахъ. А что присилали ко мнѣ четирохъ человѣка Волоховъ, тіи обявилися быти твердіи визнавци Православной христіянской вѣры, имѣючи жонки и дѣти въ землѣ своей, просили плачевне, аби ихъ отпущено восвояси, где надѣются на попеченіе владцы своего Стецика Ягорлицкого, же данно будетъ за нихъ розмѣною якого одного человѣка и другого зъ людей нашихъ, туда въ неволю попалихъ. Прето я, смотрячи на ихъ слези и вѣдаючи, же одинъ козакъ Переясловскій значній туди впалъ въ неволю, которого надобно свободити, задержалемъ ихъ Волохъ тутъ въ Батуринѣ до Вашого Царского Пресвѣтлого Величества монаршого указу, о которій прошу покорне, если ихъ Волохъ отдати на розмѣну или присилати къ Москвѣ; а что они Волохи въ роспросѣ сказали, тую ихъ рѣчь при

семъ листѣ моемъ посилаю въ приказъ Малія Росіи для вѣдома Вамъ Великимъ Государемъ. Зъ Батурина, октоврія 17, року 1693.»

Того-жъ лѣта войска Цесарскіе зъ Турками чрезъ оружіе военное цертовали и росправовалися о Белиградъ; а Поляки чрезъ посла своего Ревуского у Порти Оттоманской трактовали о покою. Наши тежъ Великіе Государи Россійскіе, зъ Портою Оттоманскою и Кримомъ военній имѣючи задоръ, повелѣли Гетману грамотою своею послати въ землю Волоскую и Мултанскую нарочного справного человѣка, для провѣданя совершеного о поведеніи войскъ Цесарскихъ зъ войсками Турецкими подъ Бѣлиградомъ и о послу Полскомъ Ревускомъ до Порти виправленномъ; которій посланецъ гетманскій, у Господаря Волоского бывшій и до Гетмана повернувши, якую ему учинилъ зъ своего посланничества реляцію, о той чрезъ того-жъ посланца Гетманъ къ Великимъ Государемъ зъ Батурина, октоврія 20, таку писалъ грамоту:

«Когда Вашъ Великихъ Государей, Вашего Царского Пресвѣтлого Величества, въ поважной Вашой монаршой грамотѣ принесенъ мнѣ милостивій указъ, чтобъ я до владѣтелей Волоского и Мултанского умислную учинилъ посилку для провѣданя о послу Полскомъ—зъ кимъ и о чомъ и где онъ трактуетъ свои Полскіи дѣла, и жебы они пречоніи владѣтели, по благочестному христіянскому Восточнаго исповѣданія усердію, къ сторонѣ Вашей Великимъ Государемъ были желателни, тогди я всеусердное о томъ имѣлъ свое попеченіе, жебымъ Вашу монаршую исполнилъ волю. Яко теди килкокротне владѣтель Волоскій зъ тимъ отзивался, жеби купци Греческіе зъ своими куплями зъ сихъ Малоросійскихъ краевъ простимъ давнимъ путемъ на Яси ходили, зъ доброю во всякой цѣлосты своей надеждою, такъ я разсуждаючи, же ради комендантовъ Полскихъ въ Немеровѣ и Сороцѣ найдуючихся, которіи всякихъ псведеній

перестерѣгаютъ, явно мнѣ до нихъ владѣтелей послати и писати нѣлзя, приказалемъ ексакторовѣ нашему войсковому Савѣ Олеферову, абы онъ способного зъ межи Нѣжинскихъ торговихъ людей одискалъ человѣка, которого бы въ Волоскую землю вмѣсто купецкого дѣла послати можно, и велѣлемъ ему Савѣ писати отъ себе до ексактора Волоской землѣ, потребуючи обнадеживня, если можно Греческимъ купцамъ, отселя въ Турецкую область проходити хотячимъ, въ той на Яси лежачой дорозѣ надѣятися своей цѣлости. Якъ скоро теди онъ Сава винайшолъ такого человѣка, именно Михайла Степанова, такъ я того-жъ часу велѣлемъ прислати его зъ Нѣжина въ Батуринъ, и подъ тимъ купецкимъ дѣломъ далемъ ему словесную науку, абы, прибывши въ Яси, старался всяко провѣдатися о всякихъ тамошнихъ поведеніяхъ и вѣдомостяхъ, а особно на малой частѣ папѣру написалемъ тайно до владѣтеля Волоского безъ подпису имени моего, просячи его, аби мнѣ ознаймилъ о поведеніи войскъ бѣсурманскихъ, въ якихъ обрѣтаются зъ войсками Нѣмецкими оборотахъ, где нынѣ поселъ Полскій и въ якомъ дѣлѣ обрѣтается; натягаючи на тое, чтобъ онъ владѣтель Волоскій зъ владѣтелемъ Мултанскимъ обще, по своей христіянской совѣсти для Православной Вѣрѣ, имѣлъ попеченіе оказати Вамъ, Великимъ Государемъ, свое желателство, чтобъ въ миротвореніи тамошная Турецкая сторона къ сторонѣ Вашему Царскому Пресвѣтлому Величеству была прихилнѣйша, и велѣлемъ тое вкратцѣ справленное тайное писмо отдати въ руки самому владѣтелю Волоскому; а до владѣтеля Мултанского нѣчого не писалемъ, вѣдаючи, же оного нѣтъ въ доме. А такъ тотъ посилщикъ, будучи въ Ясехъ, отдалъ тое мое вишреченное писмо самому владѣтелю въ руки, и онъ владѣтель, оное вычытавшы, говорилъ словесно для донесеня мнѣ Гетману, что Турскій Веизѣръ и Ханъ Кримскій зъ войсками своими, достигши подъ Белиградъ, мѣли, тамъ зъ войсками Нѣмецкими бой, и воспріявшы одолѣніе,

тотъ Белиградъ отъ облежения свободили, ибо въ невеликой, мовитъ, Нѣмецкіе войска были силѣ, мало что было ихъ вящше надъ десять тисячей, и когда Турскіе и Татарскіе сили туда притягнули, тогда заразъ тое Нѣмецкое войско зъ подъ Белиграда уступило до болшого своего обозу, и нинѣ войска бесурманскіе тамъ подъ Белиградомъ обрѣтаются, такъ же и войска Нѣмецкіе неподалеку оттоль обозъ свой положыли; и Турская, мовитъ, сторона желаетъ мира, а Нѣмецкая въ томъ отрѣкается, а поселъ Полскій Ревускій конечне къ бесурманомъ виправленъ для полученія мира. Зъ тимъ однимъ словеснимъ извѣщеніемъ онъ владѣтель Волоскій того помененного посилщика отпустилъ ко мнѣ, а прислалъ чрезъ него запечатанній складъ словъ, цифрами написанній, зъ чого я порозумѣваю, же желаетъ онъ владѣтель имѣти зо мною пересилки и непростимъ писмомъ, но тими цифрами зъ нимъ списоватися. О чомъ я и, по должности моей подданской чинячи належитое Вамъ, Великимъ Государемъ, донесене, посилаю того посилщика Михайла къ Вашему Царскому Пресвѣтлому Величеству и тотъ складъ цѣферъ, также и писмо Семена Палѣя чрезъ него-жъ препосилаю въ приказъ Малія Росіи; а если мнѣ зъ нимъ, владѣтелемъ Волоскимъ, вредъ чинити обсилки и такимъ цѣфѣрнимъ писмомъ списоватися, о томъ покорственно прошу у Васъ, Великихъ Государей, милостивого монаршого указу и прислания того цѣфернаго складу ко мнѣ. А тое покорне докладаю, же я, хотячи Вамъ, Великимъ Государемъ Премилостивѣйшимъ Монархомъ прислужитися, имѣю прилежное старане сего времени виправити умиелного человѣка къ владѣтелю Мултанскому, занеже надѣюся, же тому о всякихъ поведеніяхъ и намѣреніяхъ извѣстно есть. Зъ Батурина, октоврія 20, року 1693.»

Тоеи-жъ осени Палѣй, певную получивши вѣдомость, же по указу Гетмана Великого Коронного мѣютъ на него приходити войною подъ Хвастовъ войска Полскіе и Козац-

кіе, на службу Полякомъ затягшіеся, прислалъ нарочно судю своего полкового Леска Самарина до Гетмана, просячи его прилежно войска на помочъ себѣ противъ Поляковъ. Гетманъ теди о той прозбѣ Палѣевой и о боронѣ нижнему Кіеву и городу Печерскому, такъ же и городу Остру потребной, писалъ зъ Глухова до Великихъ Государей, Ноеврія 1, грамоту свою сицевую:

«Ноеврія 1 прислалъ ко мнѣ Семенъ Палѣй, полковникъ охотницкій, умислного своего посланого судю полкового Леска Самарина, и писалъ въ двохъ своихъ писмахъ, доносячи, что зъ Полской сторони по указу Гетмана Коронного наступуютъ на него войска, якъ козацкіе охотницкіе комоннів и пѣхотнія полки, такъ и Полскіе корогви и имѣютъ отступити къ мѣстечку Фастову въ блызкихъ мѣсцяхъ; о чомъ ему Семену Палѣю не тилко зъ давнихъ вѣдомостей и пересторогъ есть вѣдомо, але и Ярема Гладкій, полковникъ охотницкій, которій тому два роки якъ зъ Запорожя отъ товариства на службу королевскую війшолъ, такъ же и игуменъ нѣкоторій даетъ ему знати, и онъ Семенъ Палѣй, видячи на себе зъ сторони оной Полской такою непріязнею враждебное наступство, проситъ мене Гетмана усиловне, же бымъ ему присилалъ на помощъ войска, зъ которимъ бы онъ отъ того наступства непріязного оборонитися и на мѣсцу своемъ осидѣтися моглъ. Я теди Гетманъ, вѣдаючи тое, же онъ Семенъ Палѣй зъ полкомъ своимъ въ сторонѣ Королевскаго Величества обрѣтается, и еще совершенно подъ високодержавную Вашу Великихъ Государей руку не есть принятій, а надто памятаючи предложеннія Ваши Царского Пресвѣтлого Величества укази, абисмо Полской сторонѣ до непріязни найменшой причини не давали, якобы Вашіе Царского Пресвѣтлого Величества договори зъ Королевскимъ Величествомъ въ найменшихъ пунктахъ не были нарушени, тому первому его Семена Палѣя прошенію даннемъ ему помочи безъ Вашого Царского Пре-

свѣтлого Величества указу доволства чинити не смѣю; а такъ писма его, Семеновѣ Палѣевѣ, при которихъ и перестерѣгателнія о вишшей реченнихъ особь листи обрѣтаючіеся, къ Вамъ, Великимъ Государемъ, посилаючи, бю покорственно челомъ и найпижайшую вношу до Вашого Царского Пресвѣтлого Величества инстанцію, дабы Вы, Великіе Государи, изволили милостивії свой мнѣ подданному своему вскорѣ прислати указъ, если маю ему, Семену Палѣевѣ, ку его оборонѣ въ мѣстечко Фастовъ зъ подъ рейменту моего войсками послати помочь, а тую помощь учинити войскомъ чи городовимъ, чили охотницкимъ; якого Вашего Монаршого въ скорихъ часехъ ожидаючи указу, для чого умисного скорого гонца Адама посилаю къ Вамъ, Великимъ Государемъ, приказавши ему днемъ и ночю чинити поспѣхъ. Тутъ же покорне Вамъ, Великимъ Государемъ, припоминаю нижній Кіевій городъ и мѣстечко Печерское; понеже зъ Полской сторони тіи въ Семеновихъ Палѣевихъ.... именованіе войска къ мѣстечку Фастову наближаются, теди не можемъ того достатечне знати, если они для самого одного надъ Семеномъ Палѣемъ чиненя промислу повзяли свое намѣреніе, или и ближей къ Богохранимой Вашей монаршой державѣ наступати схочутъ, что еслиби въ нихъ Поляковъ ширилося, то надобно милостивого Вашого монаршего указу, жеби тому нижнему городу Кіевскому и мѣстечку Печерскому была оборона; да и Остеръ городъ, где передъ симъ Ваши Царского Пресвѣтлого Величества воеводи и ратніе люде бывали, потребуетъ прежніе крѣпости и ратнихъ въ себѣ Вашихъ Царского Пресвѣтлого Величества людей; что премудрому и превисокому Вашему Царскому Пресвѣтлому Величеству поручаю разсмотренію. Чрезъ которого то гонца покорственно прошу милостивого Вашего Монаршого пространного и совершенного указу, якъ мнѣ и впередъ противъ его Семеновихъ Палѣевихъ прошеній поступати, именно если онъ тамъ зъ Полской стороны наступства въ

мѣстечку Хвастовѣ не видержитъ, и зъ людми при себѣ будучими оттоль въ сторону Вашого Царского Пресвѣтлого Величества уступати схочетъ, яко-жъ онъ уже въ Кіевѣ не тилко тотъ дворъ, що я ему купилъ, маетъ, але и своего еще къ тому пляцу въ будинки прикладалъ кошту, хотячи певное себѣ мѣти мѣсце, теди таковимъ способомъ приняти ли его или иначей поступити; албо если его тіи войска Лядскія у Хфастовѣ облягутъ, а онъ, Палѣй, помощи просити будетъ, то въ такомъ остатнемъ разѣ чи посилковати его, чили положити его цѣлость на его силѣ и промислу? Зъ Глухова, ноеврія 1, року 1693.»

Въ тиждень после того по третій разъ уже прислалъ Палѣй скорого гонца своего зъ писмомъ до Гетмана, ознаймуючи о непремѣнномъ на себе войскъ Полскихъ и Козацкихъ затяжнихъ наступствѣ, и просячи горячо Гетмана присилки войска себѣ въ помочь противъ тихъ непріятелей; а прислалъ тогди-жъ чрезъ гонца своего и два унѣверсали Гетмана Коронного: еденъ до войска Палѣевого, а другій до посполства Хвастовского писаніе, предлагаючи и напоминаючи, абы Палѣя не слухали. По якому Палѣевому прилежному прошенію, не могучи Гетманъ безъ вѣдома монаршого дати войска своего на помочь, писалъ о томъ грамоту свою къ Великимъ Государемъ зъ Гримячого, ноеврія осмого, таковую:

«Ноеврія 8 дня, принесено ко мнѣ отъ Семена Палѣя, полковника охотницкого, писане, чрезъ которое онъ, ознаймуючи о наступствѣ на себе войска Полского, уже потрете усиловнимъ прошеніемъ желаетъ себѣ отъ мене ратунку. При якомъ своемъ писаню прислалъ ко мнѣ два унѣверсали пана Яблоновского, Гетмана Коронного: одинъ до полчанъ его, а другій до жителей Фастовскихъ упоминателно писанніи, жеби его, Семена Палѣя, не слухали; и я тое Семена Палѣя писаніе, также и унѣверсали Гетмана Коронного зъ писмомъ рейментара Вилгки посилаю чрезъ умислного гонца

моего къ Вамъ, Великимъ Государемъ, въ донесене; а яко въ тихъ унѣверсалахъ вичиталемъ твердую Полской сторони противъ Семена Палѣя завзятость, такъ изъ словесной мови присилщика его Семенова вирозумѣлемъ, что и самъ онъ, Семенъ Палѣй, противъ тихъ наступцовъ своихъ заставляется и полчане его вѣрне при немъ стояти хочутъ. Зъ якихъ мѣръ яко мусить быти межи ними крвавіи звады, такъ и остатніи ихъ дѣла кровію кончитися будутъ; что есть значній и великій случай, ибо тотже Семена Палѣя присилщикъ словесно мнѣ сказовалъ, же при Семену Палѣю въ Хвастовѣ можетъ быти военнихъ людей на двѣ тисячѣ человѣка окромъ посполства; а тамъ посполство не тилко Хвастовское обрѣтается, но изъ розних мѣстечокъ и селъ, отъ того войска Полского, якое на Семена Палѣя наступуетъ, повзявши страхъ и боязнь, тудажъ въ Хвастовъ позбѣгало; зъ якими людми онъ, Семенъ Палѣй, певне въ бою противъ наступуючого Полского войска отважне подержится, и може о семъ числѣ уже зачался у нихъ бой. А я покорне тое тутъ доносячи; а яко былъ мнѣ преможній Вашего Царского Пресвѣтлого Величества указъ въ многократнихъ Вашихъ монаршихъ грамотахъ описаной, чтобъ я, Гетманъ, обнадеживалъ его, Семена Палѣя, милосердною Вашею Великихъ Государей милостію, и я по тому Вашому монаршему указу всяко чинилъ ему обнадеженіе; такъ онъ Семенъ, въ той надеждѣ о милости Вашей Монаршой обрѣтаючися, будетъ безпрестано мнѣ докучати, чтобъ я на помочь ему и на оборону туда къ Хвастову посилалъ войска зъ подъ рейменту моего, что я безъ Вашего Великихъ Государей указу жаднимъ способомъ чинити не поважуся. А прето чрезъ сей листъ мой, подъ ноги Пресвѣтлого Вашего монаршого престола упадаючи, прошу покорствено, дабы Вы, Великіе Государи, изволили милостивій свой монаршій совершеній прислати указъ, яковимъ способомъ мнѣ, Гетману, теперъ и впредъ противъ таковихъ его, Семена Палѣя

прошеній, усиловне ко мнѣ о посилки заносячихся, поступовати; жебы уже я, извѣстно вѣдаючи превисокую Вашу монаршую волю, теперъ и впредъ такъ поступовалъ и поступовати моглъ, якъ Вамъ, Великимъ Государемъ, угодно быти можетъ; а подаю тое до превисокого и премудрого Вашего Царского Пресвѣтлого великого монаршого разсмотренія, зъ сего около Семена Палѣя чрезъ Поляковъ дѣючагося случая, бодай имъ Полякомъ и до болшихъ завзятостей противъ Вашой Монаршой державы не уросли противніи намѣренія. Теди яко себѣ въ томъ всемъ покорне прошу милостивого наставителного указу, такъ и тое по вѣрной моей подданской предлагаю службѣ, даби Богохранимій Ваши Царского Пресвѣтлого Величества Великоросійскіе войска въ приличніе къ Малоросійскимъ краямъ были присланы мѣстцамъ. При семъ яко найпокорнѣй отдаюся премилосердной Вашего Царского Пресвѣтлого Величества благостинѣ. Зъ Гримячого, ноеврія 9, року 1693.»

После того въ четвертій разъ писалъ Палѣй до Гетмана о непремѣнной завзятости и промислахъ Лядскихъ на его истребленіе, и прислалъ повторніи два унѣверсали до войска Палѣевого и посполства Фастовскаго подъ именемъ Гетмана Коронного, ноеврія 29, писанніи упоминателніи, абы отъ Палѣя отступовали и его не слухали; которое писмо Палѣево и унѣверсали Лядскіе послалъ Гетманъ Мазепа въ приказъ Малія Росіи чрезъ почту, при своей особной Великимъ Государемъ, декаврія 15, писанной таковой грамотѣ:

«Писалъ ко мнѣ Семенъ Палѣй, полковникъ охотницкій, ознаймуючи, же Полская сторона, не переставаючи своего завзятого противъ него намѣренія, ищетъ способовъ таковихъ, якъ бы его уловити или раззорити, и присланно свѣжо подъ именемъ Гетмана Коронного къ полчаномъ его и жителемъ мѣста Хвастова унѣверсали зъ таковимъ упомненіемъ, абы его Семена Палѣя, яко имъ Полякомъ противного, они полчане и жители Хвастовскіе не слухали и при немъ не держалися.

Якіе то унѣверсали онъ Семенъ ко мнѣ прославши, проситъ горячо поради, якъ бы ему впредь противъ таковихъ намѣреній Лядскихъ поступати, теди я Гетманъ по должносты подданской тое писмо его Семена Палѣя и унѣверсали Полскіе, къ Вамъ Великимъ Государемъ чрезъ почту посилаючи, прошу покорственно о милостивій Вашъ Царского Пресвѣтлого Величества указъ, якую ему Семену въ томъ прошеніи дати обраду. При семъ же случаю и о семъ покорственно Вамъ Великимъ Государемъ доношу. же писалъ ко мнѣ зъ Переволэчной слуга мой Иванъ Рутковскій доносячи, же прибылъ къ берегу Днѣпровому на перевозъ Переволочанскій посилщикъ мой Петро толмачъ, которого я по Вашомъ Великихъ Государей указу посилалъ въ Кримъ, обрѣтается зъ нимъ толмачемъ нѣкоторій и Великоросійскій человѣкъ, якого зъ нимъ сполне зъ Криму отпущенно. О чомъ писмо его Рутковского ко мнѣ писанное посилаю въ приказъ Малія Росіи, и яко того толмача и Великоросійского человѣка кождого дня и годиви сподѣваюся, такъ того-жъ часа, якого ко мнѣ оніи прибудутъ, виправлю ихъ вскорѣ къ Вашему Царскому Пресвѣтлому Величеству, и прикажу въ дорозѣ днемъ и ноччю чинити поспѣхъ для скорого о поведеніяхъ Кримскихъ довесення. Присемъ яко найпокорнѣй отдаюся премилосердной Вашему Царскому Пресвѣтлому Величеству благостинѣ. Писапо, декаврія 15, року 1693.»

Копія унѣверсалу гетманского до войска Палѣевого:

Stanisław Jan na Jabłonowie Jabłonowski, Kasztelan Krakowski, Hetman wielki Koronny.

Wiadomo czynię Assaułom, Panom Setnikom y mołodcom, półkow tak konnego iako y pieszego pod Paliem półkownikiem

Станиславъ Янъ на Яблоновѣ Яблоновскій, каштелянъ Краковскій, Великій Гетманъ Коронный.

Асауламъ, панамъ сотникамъ и молодцамъ коннаго и пѣшаго полковъ, состоящимъ подъ командою полковника

rebelizantem posłuszenstwu ordynansom Jego Krolewskiey Mosci y moim będoncym, przy łasce moiey y pozdrowieniu zyczliwym. Posyłałem do was na początku przeszłey kompanii uniwersały moie, abyście byli przychodzili pod Sorokę na usługę Jego Krolewskiey Mości y Rzeczy pospolitey, a potem do szańcu pod Kamieniec, gdzie was należące czekało ukontentowanie y nadgroda; kiedy zaś na żadne moie posłusznemi niebyliscie ordynanse, oczewistą miarkuiąc rebelią, zkąd iako ieszcze z obozu przez Jego Mości Pana Balcera Wilgę Reymentarza woysk Jego Kr. Mości y Rzeczy pospolitey, doniosłem wam uniwersałami moiemi, iako pomieniony Палѣй za swoie wielkie excessa, kryminały y nieposłuszenstwa wiolenney Rebeliey kary godzien; oraz ykażdy, który by się przy nim wiązał: tak y teraz ostrzegamy was przez uniwersał ten moy, do którey sotni waszey mogł prędzey doyść, abyscie od pomienionego Палѣя zaraz a zaraz odstępowali, przy nim się nie trzymali,

Палѣя, бунтовщика противъ Его Королевской Милости и моихъ приказаній, съ милостію моею и доброжелательнымъ привѣтствіемъ объявляю: посылалъ я къ Вамъ, въ началѣ прошлой компаніи мои универсалы, чтобы Вы приходили на службу Его Королевской Милости Рѣчи Посполитой, подъ Сороку, а потомъ въ лагерь подъ Каменецъ, гдѣ ожидаетъ Васъ надлежащее довольствіе и награда; но какъ Вы не послушались ни одного изъ моихъ приказаній, то, усматривая изъ того явный бунтъ, извѣщалъ я Васъ еще изъ обозу универсалами моими чрезъ Его Милость пана Бальцера Вильгу, региментаря войскъ Его Королевской Милости и Рѣчи Посполитой, что упомянутый Палѣй,—равно и всякъ, кто его держится,—за свои великія буйства, преступленія и ослушанія, подлежитъ наказанію за бунтъ назначенному. Такимъ же образомъ и нынѣ симъ моимъ универсаломъ предупреждаю Васъ, чтобы Вы, лишь только сей универсалъ прійдетъ въ которую либо изъ вашихъ со-

y iemu nie posłuszni byli, a do życzliwych y posłusznych Jego Krolewskiey Mości y Rzeczy pospolitey połkow z sotniami swemi przystawali. Jezeli to uczynicie, upewniam was że barwę, płatę y ukontentowanie swoie, iako y drudzy w posłuszenstwie będący, odbierzecie bez zwłoki y zawodu. Jezeli zaś przy uporze swoim będziecie y przytym rebelizancie daley zostawać, albo iemu pomagać, tedy znosić was y iako z nieprzyiacielami Jego Krolewskiey Mości y Rzeczy pospolitey postępować sobie kazałem; wiedzcież tedy o tym, y uczyncie, co wam zdrowszego.

Działo się we Lwowie, 29 Novembris, anno 1693.

Stanisław Jabłonowski, Kasztelan Krakowski, Hetman Wielki Koronny.

тенъ, отъ помянутаго Палѣя, не ожидая прочихъ сотень, немедленно оставили, не держались бы его и не слушали, а присоединились бы съ своими сотнями къ полкамъ вѣрнымъ и послушнымъ Его Королевской Милости и Рѣчи Посполитой. Если такъ поступите, то увѣряю Васъ, что безъ замедленія и обмана, наравнѣ съ другими покорными, получите платье, жалованье и довольствіе свое; а если и послѣ сего будете упорствовать и при томъ бунтовщикѣ оставаться, или же ему станете помогать,—въ такомъ случаѣ рѣшился я истреблять Васъ и поступать съ Вами, какъ съ врагами Его Королевской Милости и Рѣчи Посполитой. И такъ вѣдайте объ этомъ и поступайте какъ для Васъ лучше!

Происходило въ Львовѣ, 29 ноября, 1693 г.

Станиславъ Яблоновскій, Каштелянъ Краковскій, Гетманъ Великій Коронный.

Копія другого унѣверсалу Гетманского до посполства Хвастовского писаного:

STANISŁAW JAN NA JABŁONOWIE JABŁONOWSKI, KASZTELAN KRAKOWSKI, HETMAN WIELKI KORONNY.

Wiadomo czynię uczciwym obywatelom miasta Jego Krolewskiey Mosci y Rzeczy pospolitey Fastowa, przy pozdrowieniu moim zyczliwym. Już i sami o tym wiedzieć możecie, że Paley połkownik iawny rebelizant nie posłuszny Jego Krolewskiey Mosci i moim ordynansom, azatym, kto się przy nim wiąże y iego słucha, takimżė być musi. Więc że to bez grozy y kary słuszney nad nim bydz nie może, was ostrzegam y uniwersałem tym moim donoszę, abyście z nim nie trzymali, iemu ni w czym nie pomagali, posłuszni nie byli. Owszem kiedy do tego przyidzie, abyście go iako rebelizanta z miasta wydali, inaczey iezeli tego nie uczynicie ogniem y mieczem karać y znosić was iako nie-

СТАНИСЛАВЪ ЯНЪ НА ЯБЛОНОВѢ ЯБЛОНОВСКІЙ, КАШТЕЛЯНЪ КРАКОВСКІЙ, ГЕТМАНЪ ВЕЛИКІЙ КОРОННЫЙ.

Добропорядочнымъ жителямъ города Его Королевской Милости и Рѣчи Посполитой Хвастова, чистосердечно ихъ привѣтствуя, объявляю: уже Вы и сами о томъ можете знать, что Палѣй полковникъ явный бунтовщикъ, непокорный Его Королевской Милости и моимъ приказаніямъ, а потому кто держится его и слушаетъ, тотъ такой же, какъ и онъ, бунтовщикъ. И такъ какъ это безъ острастки и должнаго наказанія остаться не можетъ, то предостерегаю Васъ и симъ универсаломъ моимъ увѣдомляю, чтобы Вы его не держались, ни въ чемъ ему не помогали и не слушали его,— напротивъ того, если нужно будетъ, чтобы Вы его, какъ бунтовщика, изъ города выдали; въ противномъ случаѣ, если этого не сдѣлаете, огнемъ и мечемъ наказы-

przyiacielow Jego Krolewskiey Mości y Rzeczy pospolitey roskazałem. Jeslibyście zaś uczynili, o klemencyey Panskiey y respekcie na was upewniam. Działo się we Lwowie, novembris 29, roku 1693.

Stanisław Jabłonowski, Kasztelan Krakowski, Hetman Wielki Koronny.

вать и уничтожить Васъ, какъ враговъ Его Королевской Милости и Рѣчи Посполитой, я приказалъ. Если это исполните, то о милости Королевской и вниманіи къ Вамъ завѣряю.—Происходило въ Львовѣ, ноября 29, 1693 года.

Станиславъ Яблоновскій, Кастелянъ Краковскій, Гетманъ Великій Коронный.

По прежде специфѣкованихъ гетманскихъ грамотнихъ къ Великимъ Государемъ доношеніяхъ—о Палѣевомъ зъ Мировичемъ, полковникомъ Переяславскимъ, и Пашковскимъ, полковникомъ компанѣйскимъ, промислѣ военомъ подъ Тягинoю и бытвѣ на Кодимѣ, чрезъ два днѣ зъ бесурманами отправованой—присланно отъ Великихъ Государей Палѣевѣ зъ полчанами его, также Мировичу и Пашковскому за труди особное жалованe, которое Гетманъ по указу монаршомъ принялъ и, о пріемѣ онаго отвѣтуючи, до Великихъ Государей писалъ и о фантазіи Палѣевой тайни хранити неумѣючой, также о рейментару Вилзѣ подъ Хвастовъ зъ войсками зближавшомся, и безъ кровопролитія назадъ вглубъ Полѣсся повернувшомъ, и о занятю кватеръ зимовихъ на Полѣссю чрезъ товариство Палѣево, и о прочемъ; писалъ же Гетманъ такою грамотою своею къ Великимъ Государемъ зъ Батурина, 20 декаврія:

«По милостивомъ Вашомъ Царского Пресвѣтлого Величества указу, милостивое Ваше монаршое жалованe полковникамъ рейменту моего, Переяславскому Ивану Мировичу и охотницкому Григорію Пашковскому, по обяри мѣрою по

шести аршинъ и по паре соболей, ценою по 15 рублей, а Семену Палѣеви сукно кармазинъ мѣрою шесть аршинъ, три косяки камокъ китайскихъ луданныхъ, двѣ пары соболей, пара по 15 рублей, мѣхъ лисей хрибтовой горлатинныхъ, мѣхъ куней и пищалъ, а на полчанъ его Палѣевыхъ 1000 ефимковъ, привезъ и отдалъ мнѣ, Гетману, присланій Малоросійского приказу поддячой Алексѣй Меншиковъ. И я тое отобравши, что належитъ полковникомъ пререченнымъ Переяславскому и охотницкому, отдалъ имъ неоткладно; а что наименовано Семену Палѣеви и на его полчанъ, тое отишлю въ Кіевъ чрезъ козака осѣдлого Батуринского Романа Проценка, которій яко не разъ предъ симъ у его, Семена Палѣя, бывалъ, будучи ему знакомій и намъ имовѣрній, такъ и недавно его туда въ Хвастовъ къ нему посилалемъ, о чомъ и писалемъ уже къ Вамъ Великимъ Государемъ чрезъ почту. Яко теди наставляетъ мене милостивій Вашъ Царского Пресвѣтлого Величества монаршій указъ, жеби тое милостивое Ваше монаршое жалование ему, Семену Палѣеви, и его полчанамъ тихо было отдано, чтобы о томъ отнюдъ въ сосѣдственной сторонѣ нихто не вѣдалъ, но изъ здѣшнихъ никому не было явно; такъ прикажу я зъ великимъ подкрѣпленіемъ тому посланному моему Роману Проценку, чтобъ онъ зъ Кіева до Хвастова тихо послалъ умислного человѣка и извѣстилъ ему, Семену, жебы онъ албо самъ въ Кіевъ пріехалъ, албо кого имовѣрного прислалъ вмѣсто себе, а за прибытемъ его албо оного посланного, жебы онъ, Романъ, зо всякою опасностю тое Ваше монаршое жалование отдалъ и всякимъ способомъ договорилъ и твердо закрѣпилъ, чтобъ онъ, Семенъ, тую Вашу монаршую прещедрую милость тихо принявши, никому въ посторонныхъ, также и изъ посполства Хвастовского не объявлялъ и не ознаймовалъ, но чтобъ себѣ належное заховалъ въ тайнѣ, и полчанамъ наименованное роздалъ кромѣ жадной оголоски. Въ чомъ истинно обѣщаюся Вамъ, Вели-

нимъ Государемъ, же зъ моей гетманской стороны о той Вашой монаршой тайнѣ нѣхто не провѣдаетъ, бо яко тутъ въ мене въ Батуринѣ, при иншихъ всѣхъ Вашихъ монаршихъ тайну въ себѣ имѣющихъ грамотахъ, сяя Ваша Великихъ Государей поважная чрезъ вышшейреченного поддячого принесенна грамота въ добромъ скряту зложенна, которой никто опрочъ ближнего и въ дѣлѣ томъ будучого читати не можетъ; такъ и прореченій посланній мой Романъ Пройенко, маючи отъ мене твердій и крѣпкій о томъ приказъ, никому не обявитъ. Тилко о самомъ себѣ Палѣю аби тое утаити мѣлъ не могу иилюбовати, занеже онъ есть такого обычая, же такихъ секретовъ таити не хочетъ, но наче оголошаетъ, яко-жъ есть о томъ доводъ, что онъ предъ симъ присланное къ себѣ въ Хфастовъ милостивое Ваше монаршое жаловане, аксамитъ и иное, не тайно, якъ ему отъ мене говоренно, но явно зъ великою предъ народомъ оголоскою, кладучи оное на голову свою и пространними словами говорячи: что то присланное ему зъ великой Вашой Великихъ Государей милости—принялъ; да и кореговъ и значки военніи, въ полкъ ему зъ превеликой Вашой монаршой милости въ Кіевѣ втайнѣ данніи, заразъ онъ обявилъ народу, ездячи зъ ними открито по улицахъ Кіевскихъ. Прото прежніе разсуждаючи нелзя и теперъ надѣятися, аби онъ тую тайну въ скритости удержалъ; однакъ сколко способу станетъ буду его о томъ чрезъ прореченого посланного крѣпко упоминати, аби подлугъ Вашого Великихъ Государей предложеного указу, принудилъ себе статечне въ томъ дѣле поступити, жебы Ваша Царского Пресвѣтлого Величества тайна отъ него никому наявъ не виходила. А якого часу тотъ посланій мой въ Кіевъ прибувши и зъ нимъ Семеномъ Палѣемъ увидится, и тую Вашего Царского Пресвѣтлого Величества прещедрую милость ему самому или посланному его отдастъ, и якое въ томъ отданіи и въ принятіи будетъ поведеніе, о томъ впредь не замедлю должное

учинити Вамъ, Великимъ Государемъ, донесене. А теперъ, яко вчора чрезъ почту пишучи доносилемъ Вамъ Великимъ Государемъ, такъ и симъ листомъ моимъ покорне доношу, же тотъ прореченний посланній мой Романъ Проценко, будучи у него Семена Палѣя, въ Хвастовѣ и повернувшися оттоль въ Батуринъ, такую мнѣ принеслъ отъ него вѣдомость, что рейментаръ Вилкга зъ Полскими корогвами и козацкими охотницкими полками, будучи недалеко отъ Хвастова, а ничого по намѣренію своемъ не справивши, безъ бою и жадного кровопролитія одійшолъ прочъ въ глубокіи Полѣскіе краи, и мусѣлъ тіи всѣ мѣстца въ порожнѣ оставити, на якихъ прошлихъ лѣтъ полчане Семеновѣ Палѣевѣ стоювали; прото Семенъ Палѣй по прежнему своихъ полчанъ зъ Хвастова росправилъ на оніи становиска, и людей жителей Полскихъ, якіе были зъ местечокъ и зъ селъ, устрашившися Лядскихъ войсцъ, то въ Хвастовъ, то въ Чорногородку позбѣгали, всѣхъ роспустилъ по ихъ домахъ, а до Королевского Величества послалъ умислнихъ посланнихъ бити челомъ, что на него чинено такое непріязное настунство. А и тое посланній мой Романъ Проценко донеслъ мнѣ словесно, что онъ, Семенъ Палѣй, отъ нѣкоторого наказного полковника, которій въ полку козацкомъ охотницкомъ старшинствовалъ, словами досадними опечаленъ будучи, уже по отходѣ рейментара Вилкги, посилалъ зъ Хвастова писара своего въ полтораста или болшей коней, которій писаръ зъ людми своими того наказного полковника зъ его товариши на селахъ Полскихъ спостигнувши, такъ товаришей его, яко и самого силою и до Хвастова припровадилъ; теди хотѣлъ былъ Семенъ Палѣй, подпилій будучи, оного погубити, но онъ посланній мой Романъ Проценко, власне на тое время туда въ Хвастовъ къ нему прибувши, упросилъ и ублагалъ его моимъ гетманскимъ именемъ, абы не задавалъ ему пагубы, теди онъ, Семенъ Палѣй, живого наказного полковника заховавши держитъ у вязенню.»

«Онъ-же Семенъ Палѣй, по отходѣ отъ Хвастова пречоного рейментара Вилкги, зъ войскомъ при немъ будучимъ, хотѣлъ былъ найскорѣй ко мнѣ Гетману въ Батуринъ ехати, и когда-бъ однимъ днемъ онъ посланій мой не поспѣшилъ къ нему въ Хвастовъ, то певне-бъ былъ віехалъ въ сюю дорогу; але онъ посланній мой, его въ дому заставши, отрадилъ ему того кончити намѣренія. Прето онъ Семенъ, въ дому задержавшися, отложилъ тотъ свой поездъ на пришлій часъ, поставивши по праздницѣ Рождества Господня оній отправити. А такъ я Гетманъ разсуждаючи, же онъ Семенъ Палѣй, обавляючися пришлыхъ непріязненнихъ зъ Полской сторони на себе наступствъ (яко-жъ и я тое уважаю, же ему Полская сторона таковыхъ жестокихъ поступковъ терпѣти не будетъ), схочетъ тутъ въ Батуринѣ мене Гетмана радитися и пилно просити себѣ наставленія, якъ бы ему зъ полчанами впередъ тамъ въ Хвастовѣ прожити; прето я вѣрній Вамъ Великимъ Государемъ Вашему Царскому Пресвѣтлому Величеству подданній, до ногъ пресвѣтлого Вашего монаршого престола упадаючи, покорственно прошу Васъ Великихъ Государей о милостивый наставителній монаршій указъ, если онъ Семенъ Палѣй ко мнѣ въ Батуринъ пріедетъ, и противъ таковихъ небезпеченствъ проситиметъ поради и наставленія, якій мѣю ему на тое дати отвѣтъ, жебы онъ въ тое время на свои запроси и желанія не безъ отвѣту отъ мене учинилъ свой къ дому поворотъ.»

Зъ Батурина, декаврія 20, року 1693.

РОЗДѢЛЪ XXXV.

О Палѣевомъ поводженю зъ данемъ ему жалованя; о совѣтѣ ему якъ поступати и прочая; о Палѣевомъ желанію зъ кондиціями вимислними, и о грамотѣ о томъ къ Москвѣ; о желаніи чрезъ мети Полубинского благочестивія Восточнія вѣри, со отверженіемъ Римскія; о войску козацкомъ на шляхъ Бѣлагородскій для языка виправленомъ, и о Лютрахъ Кролевецкихъ благочестивія Грекорускія вѣри желавшихъ; о злихъ бѣсурманскихъ Росіи намѣреніяхъ, и о пріятелствѣ Лядскомъ зъ Турками; о дѣлѣ и корреспонденціи царской и патріяршой зъ Митрополитомъ и Гетманомъ, взглядомъ особъ духовнихъ иностранихъ, патріярхами въ Россіи неслушне назвающихся; о причинѣ патріярхи Московского до Гетмана за черцами Межигорскими; о умолкнувшихъ Поляхахъ на Палѣя; о щасливомъ Палѣевомъ зъ Сѣчкою прокрессу военомъ подъ Казикерменомъ; о толмачахъ Палѣевихъ; о бытности Палѣевой въ Батуринѣ и удареваню его, и о намѣреніяхъ бесурманскихъ зъ Петрикомъ на Украину и прочая; о полкахъ отъ Гетмана ку Азову виправленихъ и безплатно повернувшихъ; о щасливомъ Запорожскомъ въ Кримъ прокрессу военомъ, о похвалной за тое войску до Гетмана патріяршой грамотѣ, и о респонсѣ гетманскомъ на тое до патріярхи; о прилежномъ стараню Короля Собеского на скасоване въ Русѣ своей благочестія на уфундоване въ ней Униѣи; о зъѣздѣ для того въ Лвовѣ; о послу туда королевскомъ, и о мовѣ его къ Русѣ; о войскахъ козацкихъ Бѣлогородщину кгрaсовавшихъ и палатку Ханскую добувшихъ; о уступленю рейментара Вилкги къ Случѣ; о станціяхъ войска Палѣевого; о посланцахъ Палѣевихъ зъ языками Татарскими до Короля и Гетмана Коронного,

и о ласкавихъ отвѣтахъ до Палѣя королевскомъ и гетманскомъ; о грамотѣ патріярхи Московского до митрополита Кіевского о духовнихъ Греческихъ персонахъ, и о патріярху Мелетіи Ахридонскомъ.

Року отъ возсіянія свѣтилъ небеснихъ 7202, а отъ воплощенія Сина Слова Божія 1694 году. Хочай доволно уже въ прошломъ року о Палѣевихъ отъ наступствъ Полскихъ небезпеченствахъ и желаніяхъ и о иншихъ разнихъ дѣйствахъ написалемъ, еднакъ и въ семъ року подобніе-жъ его Палѣеви небезпеченства и трудности отъ Поляковъ зъ иншими розними поведеніями, якіе моглися достати вѣдѣнію моему, описати понудихся; поневажъ добру людскому завистніе Поляки, повстаючи на Палѣя, то перво ганили и ребелѣзантомъ називали его, то потимъ хвалили и респекта свои декляровали ему. О чомъ всемъ нижей сего виражается; але напродъ того полагается зде грамота Гетмана Мазепи до Царскихъ Величествъ о секретномъ отданю жалованя монаршого Палѣеви и полчаномъ его, о наступствѣ на него Полскомъ и о совѣтѣ ему тайномъ, якимъ бы способомъ зъ полкомъ своимъ могъ отъ Поляковъ удалитися и подъ царскую державу совершено подклонитися, и о засягненю вѣдомостей зъ сторони Мултанской и Волоской о чужоземскихъ и Полскихъ намѣреніяхъ, зъ Батурина, декаврія 29, писаная сице:

«Донеслъ я уже Вамъ Великимъ Государемъ, Вашему Царскому Пресвѣтлому Величеству, же по Вашомъ преможномъ монаршомъ указу зъ милостивимъ Вашимъ монаршимъ жалованемъ Семену Палѣю, полковнику охотницкому и полчаномъ его посилалемъ Романа Проценка, и велѣлъ ему, одержавшися въ Кіевѣ, а вскорѣ о себѣ ему, Семену Палѣю, въ Хвастовъ дати знати, чтобъ онъ, Семенъ, пріехалъ въ Кіевъ, албо вмѣсто себе прислалъ кого тихого и тайного, для одобраня тихъ милостивихъ Вашихъ монаршихъ щедротъ; и

онъ Семенъ Палѣй, въ тое время прибылъ былъ зъ женою своею въ Кіевъ, але посланій мой Романъ Проценко, прибувши туда не засталъ его, бо онъ Семенъ, почувши о томъ, что зъ Полской сторони рейментаръ Вилкга зъ Полскими корогвами и изъ козацкими охотницкими полками подобіемъ непріятелскимъ на его полчанъ, въ розныхъ мѣсцахъ на становищахъ будучихъ (о чомъ я уже Вамъ Великимъ Государемъ донеслъ), почалъ наступовати, того-жъ часа зъ Кіева, оставивши жену свою, поспѣшилъ ку Хвастову. А прото мой посланій, по даному ему отъ мене наказу, далъ о себѣ ему Семену знати, зовучи его въ Кіевъ, чтобъ тамъ албо самъ чрезъ себе, албо чрезъ посланого своего милостивое Ваше монаршое принялъ жалованe; о чомъ онъ, Семенъ Палѣй увѣдомившися вимовился, якъ самъ въ Кіевъ ехати, такъ и людей отъ себе посилати, взглядомъ того, же на него отъ Поляковъ непріязное чинится наступство, и просилъ его посланого моего, абы къ нему сполне зъ женою его въ Хвастовъ ехалъ, и что имѣетъ въ рукахъ своихъ Вашой монаршой милости, аби ему и полчаномъ его тамо отдалъ въ руки. А якъ онъ преречоній посланій мой, уже и зо мною о томъ неописуючися, зъ Кіева сполне зъ женою его Семеновою ездилъ къ нему Семену въ Хвастовъ, такъ ночнимъ временемъ тую Вашу премилосердную монаршую милость отдалъ ему и полчаномъ его тихо, безъ жадной оголоски; отколь якъ скоро ко мнѣ въ Батуринъ возвратился, такъ заразъ я оного посилаю къ Вамъ Великимъ Государемъ зъ належитимъ о томъ донесенемъ, чрезъ которого и писмо его Семеново Палѣево посилаю въ приказъ Малія Россіи для вѣдома Вамъ Великимъ Государемъ. А особно онъ посланній мой въ томъ же государственномъ приказѣ словесно донесетъ якое поведеніе въ Хфастовѣ видѣлъ, и о чомъ тамъ слишалъ, и яко я чрезъ него посланного моего до Семена Палѣя словесно тихо наказовалъ, что его зо всѣми полчанами его, взглядомъ договоровъ вѣчного мира

зъ стороны Полской въ сторону Вашого Царского Пресвѣтлого Величества, явственнимъ способомъ приняти невозможно, но развѣ бъ ему оттоль для небезпеченства зъ полчанами своими удатися на Запороже, а отъ Запорожя уже приходити сюда въ Малую Россію; такъ якую онъ Семенъ противъ того рѣчъ свою говорилъ, о томъ же онъ посланній мой словесное жъ учинитъ где належитъ предложенне. А я тутъ же Вамъ Великимъ Государемъ доношу покорне, же для засягненя досконалихъ вѣдомостей о чужоземскихъ поводженяхъ и особно о намѣреніяхъ Полской сторони, къ миротворенію зъ бесурманскою стороною стягаючихся, посилалемъ умислного посилщика моего Михайла Степанова, того, которій и предъ симъ недавно былъ въ Ясехъ, къ владѣтелемъ Волоскому и Мултянскому; чрезъ которого до Волоского владѣтеля писалемъ цифрами, а Мултянского владѣтеля писалемъ писмомъ Рускимъ, просячи о извѣщеніе тамошнихъ поведеній и всякихъ вѣстей. Якое Руское писмецо мое велѣлемъ ему посилщику моему тайно при себѣ хранити и скрито подати ему владѣтелевѣ Мултянскому, и просилемъ особно о тое, абы онъ владѣтель Мултянскій, яко человѣкъ разумній, изволилъ разсудително извѣститися и ко мнѣ отписати о томъ, что то за причина чили фортель, же Цесарь Римскій и Венетіяне (яко дается чути) въ непремѣнной войнѣ противъ бесурманъ тривати хочутъ, а Королевское Величество зъ Полскою стороною, въ твердомъ зъ ними Цесаремъ и Венетіянами будучи союзѣ, ищетъ у нихъ бесурманъ мира; для якихъ мѣръ и пословъ Хана Кримского у себе держитъ и своего посла туда послати намѣрилъ. Зъ чимъ теди и якъ потомъ посилщикъ мой отъ нихъ владѣтелей назадъ возвратился, зъ тимъ всѣмъ я его къ Вамъ Великимъ Государемъ зъ придѣжнимъ висилаю поспѣшеніемъ.»

Зъ Батурина, декаврія 29, року 1694.

По виправѣ тоей грамоти на Москву, вскорѣ прибули отъ Палѣя посланники до Гетмана Мазепи зъ привѣтствіемъ листовнимъ празничнимъ Рождества Господня, и изъ прилѣжнимъ желаніемъ листовнимъ-же и словеснимъ Гетмана помочи войсковой отъ наступства Лядского, и изъ трома кондиціями ку его Палѣевой ползѣ чрезъ него-жъ вимишленними; на которіе Гетманъ, безъ вѣдома монаршого немогучи соизволити, писалъ о всемъ томъ зъ Батурина, генваря 4, до Царскихъ Величествъ обширную грамоту свою такъ:

«Прислалъ ко мнѣ Семенъ Палѣй, полковникъ охотницкій, умисльнихъ посланнихъ, Циганцука, обозного полкового и свойственного своего, зъ привѣтствомъ урочистого празника Рождества Господня, и писалъ ко мнѣ листъ свой, въ которомъ первѣе празничное виписалъ поздровленіе, а потомъ усиловное прошеніе о помочь и ратунокъ противъ наступствъ войскъ Полскихъ, которіи, уже крвавіи противъ полчанъ его учинивши начинанія, неотмѣннимъ на него наступствомъ своимъ желаютъ кончити тое, непріязненное намѣреніе. О чомъ дабы Вамъ, Великимъ Государемъ, Вашему Царскому Пресвѣтлому Величеству, было вѣдомо, посилаю тотъ его, Семеновъ Палѣевъ, листъ въ приказъ Малія Росіи для достатечного донесеня. А яко ему, Семену Палѣю, сіи его посланніи суть люде вѣрніи и надежніи, такъ онъ приказалъ имъ словесно свою и всѣхъ полчанъ своихъ и жителей мѣста Хвастова прозбу мнѣ, Гетману, предложити, желаючи плачевне о той же ратунокъ; которіе его посланніи мнѣ въ словесной мовѣ трояким способомъ потѣхи себѣ потребовали, албо жеби ему, Семену Палѣю, и всѣмъ полчаномъ совершено помоглъ виправою войска, зъ которимъ бы онъ отъ наступства войскъ Полскихъ оборонитися моглъ; або, если помочи дати не можно, жебимъ ему и всѣмъ полчанамъ его и жителемъ Хвастовскимъ позволилъ зійти зъ Хвастова, и поселитися въ Василковѣ или въ Триполѣ, якіе обои запустѣліи суть мѣста, а по мирнихъ до-

говорахъ въ Вашу Царского Пресвѣтлого Величества сторону належащіи; а если того позволеня получити имъ невозможно, то жебимъ ему далъ позволеніе удатися о помочь до бѣсурманской сторони. Бо хочай по преможномъ указу монаршомъ дойшло отъ мене, Гетмана, до ушей его Семена Палѣя, тое предложене, что онъ самъ, если того похочетъ, зъ женою и зъ дѣтми своими, безъ людей зъ нимъ будучихъ, можетъ быти сюда въ Богохранимую Вашого Царского Пресвѣтлого Величества державу приняти, а если полчанъ оставити не хочетъ, то чтобъ зъ ними ишолъ туда, отколъ війшолъ, на Запороже, а оттолъ бы, полчанъ своихъ въ городи Малоросійскіе росправивши, самъ безлюдно сюда-жъ прибывалъ; однако-жъ того обойга чинити не хощетъ, разсуждаючи себѣ, же якъ самому ему кроме полчанъ своихъ приходити сюда, а тамъ въ Хвастовѣ на згубное имя людей оставити, здается быти встидно и грѣшно, та и на Запороже зъ людми, аиле жони и дѣти маючими, удаватися есть неудобно, и отнюдь люде тіи въ Хвастовѣ зъ нимъ будучіи отъ него рознитися и Полской власти приняти на себе не хочутъ. Прото (мовитъ посланій) онъ, Семенъ Палѣй, если не можетъ получити помочи и оборони, зичилъ бы зо всѣми людми, женами и дѣтми простимъ путемъ зъ Хвастова подъ високодержавную Вашу Царского Пресвѣтлого Величества руку, а мѣсто Хвастовъ оставити въ такомъ разореніи, въ якомъ обялъ его своими людми тими приходомъ. На тіи теди его, Семена Палѣя, прошенія отписалъ я до него, же нѣчого зъ тихъ трохъ рѣчей ему дати и позволити не могу безъ Вашего Великихъ Государей указу, по которой яко писалемъ наскорѣ, такъ и обѣцалемъ ему впредъ о томъ дати знати. А о томъ словѣ, якое его Семенови посланіи о исканіи у бесурманъ помочи предложили, говорилъ я имъ посланимъ словесно обширнимъ предложенемъ, же бы онъ, Семенъ, чинити не важился того, бо яко тое дѣло есть Вамъ, Великимъ Государемъ, православ-

нимъ христіанскимъ Монархомъ и всему христіанству противное, такъ ему Семену, отбираючому превелику Вашу монаршую милость чинити того не годится, жеби онъ зъ своихъ мислей такое неприличное викинулъ намѣреніе. Въ чомъ обѣцалися мой приказъ виполнити. А говорилемъ тое имъ-же посланимъ, же если уже Полская сторона зъ бесурманскою стороною до миру приступити желаетъ, то не похотятъ бесурмане ему Семену Палѣю жадной дати помочи; теди на тое посланія отказали, же абы тилко онъ Семенъ Палѣй якій колвекъ о томъ учинилъ одозвъ, заразъ бы ему прислана была помочъ, понеже предъ симъ сами его бесурмане о тое потребовали. А такъ я вѣрній Вашего Царского Пресвѣтлого Величества подданій, о семъ всемъ наскорѣ Вамъ Великимъ Государемъ доносячи, покорне прошу милостивого Вашего монаршого указу, якій маю противъ таковихъ горячихъ и насилнихъ Семена Палѣя прошеній дати отвѣтъ? А тое мене непомалу долегаетъ, же онъ Семенъ Палѣй въ своемъ листѣ писати тое смѣетъ, же будто онъ на мое гетманское слово и обнадежене тамъ въ Хвастовѣ осижовался, и людей, въ немаломъ числѣ зъ нимъ будучихъ, пріймовалъ и умножилъ на поселеніе, не имущи жадного иного о цѣлости своей способу; якого обнадеженя я николи ему не чинилъ, опрочъ того, что тилко по Вашомъ монаршомъ указу, въ многихъ Вашихъ Царского Пресвѣтлого Величества грамотахъ, обнадежовалемъ его Вашею Царского Пресвѣтлого Величества милостію, запобѣгаючи тому, чтобъ онъ зъ непомислного поведенія якихъ противнихъ не хватился намѣреній, стративши уже отнюдъ свою въ коронѣ Полской надежду, отколъ хотяй би не вѣдати якими обнадеживано его добродѣйствами, не хошетъ тому николи вѣрити; а такъ теперъ развѣ онъ самъ будучи простимъ человѣкомъ не внималъ моихъ въ указѣ Вашомъ монаршомъ ему предлаганихъ словъ, и положилъ себѣ и людемъ при немъ будучимъ за таковое неподобное обнаде-

жене, якое теперъ въ писмѣ своемъ докладаетъ. О немъ Палѣю думній дякъ Его Милость господинъ Емеліянъ Игнатіевъ Украинцовъ зѣло разумно разсуждаетъ, же хороше было предъ симъ его зо всѣми людми при немъ будучими приняти, коли онъ у жадніи зъ Полскою стороною еще не прійшолъ былъ ссори, а теперъ когда онъ въ крвавіи вступилъ съ Поляками росправи, то намъ, принявши оного, надобѣ принятися и за оружіе, понеже Полская сторона легко его оставити не хочетъ.»

Зъ Батурина, генваря 4, року 1694.

По виправѣ тоеи на Москву грамоти, прислалъ до Гетмана Мазепи въ Батуринъ Преосвященій Өеодосій Углицкій, Архіепископъ Чернѣговскій, два листи Латино-Полскихъ отъ пана Доменѣка Полубинского хоронжого воеводства Смоленского, зъ Глуховичъ, генваря 14, до него отца Архіепископа и до Гетмана писаніе со желаніемъ таковимъ, еже би, Римскую схизматическую отринувши вѣру, моглъ зостати ласкаве принятій въ Богохранимую благочестивихъ Монарховъ Російскихъ державу, и удостоитыся первобытного синовства по своихъ продкахъ церкве Святія Православнія Восточнія Кгреко-Рускія; якіе листи такъ ся въ себѣ имѣютъ:

Ясневелможній въ Богу Превелебній Мосцѣ ксіонже Архіепископъ Чернѣговскій, мой велце Мосцѣ Пане и добродѣю милостивій!

Дѣдовская антецесоровъ моихъ релѣгія, которая по войнѣ межъ Поляками и Литвою зъ оныхъ вигасла, и вѣра Руская церкви Святой всходной естъ мнѣ оказіею, абимъ Царемъ Ихъ Мосцомъ Московскимъ, яко оній чтителемъ и блюстителемъ, давное зъ предковъ отдавши подданство, въ оныхъ вихалъ панство. До чого яко тоеи релѣгіи возбужденіе во мнѣ, такъ обридліи и згоршаючіи въ Римской ре-

лѣгіи не тилко въ свѣцкихъ, але барзѣй и въ духовнихъ обичаяхъ поступки до вимовленя, не тилко до виписаня, труднѣи, а того великовладнихъ Монарховъ Московскихъ великая и мудрая въ панствахъ губернія и подданимъ и удаючимся до себе ласка, щедробливость и милосердіе цѣлому славное свѣту призиваетъ. При томъ забороненое въ Полщѣ и Литвѣ чрезъ конституцію, подъ смертною казнію и отобранемъ добръ, до опущеной чрезъ предковъ вѣри и релѣгіи возвращеніе, кгди тая кара есть перешкодою до виконаня, удаючись подъ поданство Царей Ихъ Мосцовъ, теперь мѣючи часъ наиспособнѣйшій зъ многихъ оказій, которіи предъ Вашимъ Мости Мосцѣ Панемъ и добродѣемъ за обаченіемъ предложатся, на тое резолвуюсь и до скутку привести зичу. Аже певного пріятеля въ небезпеченствѣ познати и искати жебимъ себѣ безъ уваги не поступилъ, и не мѣючи певности удатися легкомилно не здалъ, кгди до Ясневелможнихъ Его Милости Пана Гетмана Сѣверского, Его Милости Пана асаула енералного, Его Милости Пана воеводи Чернѣговского, Его Милости Пана полковника Чернѣговского и Ихъ Милостей Пановъ сотника и писара Чернѣговского литералное мое теперъ прошеніе вношу, и самого Вашей Мости Мосцѣ Пана въ томъ ласки, промоціи и инстанціи до Царей Ихъ Мосцовъ и до именованихъ прошу, абисъ въ семъ намѣреніи, помощи подаючи руку, яко самъ тутъ резидуючи, близко помогти и до онихъ промовати рачилъ. Потягнетъ Вашей Мости Мосцѣ Пана и добродѣя до того самая сія релѣгія, которой естесь пралатъ и епископъ найгоднѣйшій, же заблудшее овча зъ заточенія въ власную ограду добрій взищеши Пастиру! Розумѣючи о високой ласцѣ Царей милостивихъ и Ясневелможного Его Милости Пана Гетмана, цѣлой ради и Ихъ Милостей Пановъ воеводовъ, ижъ хочай тутъ для релѣгіи и началниковъ прійдетъ мнѣ маетности и субстанцію оставити, нагородитъ тое щедробливою рукою и обмислитъ,

любо зъ позосталихъ на Сѣверу и Смоленчизнѣ дѣда и отца моего добръ, любо зъ щедробливости Панской такое мѣсце, за чимъ би моглъ службу служити за достоинство церквей Божіихъ и царское, и щасливое нановане и доброе здравіе Ихъ Милостей маестатъ Божій благодати. Въ чомъ ласки Вашей Мости Мосцѣ Пана и промоціи прошу особливе, нехотячи заразъ того чинити, жебы тутъ певнихъ рѣчей для будущихъ непевнихъ не утратилъ, ажъ и отъмененнихъ Ихъ Милостей и отъ самого Вашей Мости Мосцѣ Пана и добродѣя певную въ самой рѣчи безъ забави отберу декларацію чрезъ респонсъ; зъ которого вирозумѣю если отмовка чили аккомодація будетъ, и въ той часъ притомне поклонитись Вашей Мости Мосцѣ Панству всѣмъ декларую. Чего чекаючи и въ ласку мене рекомендуючи Вашей Мости Мосцѣ Пана и добродѣя, къ отческимъ припадаю ногамъ, зостаючи Вашей Милости Мосцѣ Пана и добродѣя милостивого нижшій слуга. Домѣнѣкъ Полубинскій. Зъ Глуховичъ, 14 генваря, року 1694.»

Другій листъ до Гетмана отъ того-жъ.

Ясневелможній Мосцѣ Пане Гетмане, войскъ Сѣверскихъ Ихъ Царской Мосцѣ, мой велце Мосцѣ Пане и добродѣю милостивій!

Та есть натури людской конституція, ижъ частокротъ на томъ свѣтѣ рожной если неуставичной звикла подлегати отмѣнѣ, по части припадкомъ случайнимъ, по части же за ординансомъ найвишого Творца. Я буду теперъ експеріентъ оного манудукціи, когда мнѣ до давнихъ интенцій виконаня приступитъ ласкава Вашой Мости Мосцѣ Пана промоція и ласкавость; цѣле уже намѣрилемъ, абимъ моглъ подъ милостивую Царей Ихъ Мосцовъ протекцію и самого Вашей Мости Мосцѣ Пана віихати за границу, и безпечное мѣти

притулене. До чого не есть окказіею жадна противъ Королевѣ Его Милости невѣрность албо зрада, а нѣ къ Рѣчи Посполитой, але тилко, же обридилемъ себѣ вѣру Римскую, въ которой теперъ много злихъ поступковъ и згоршеніе въ духовенствѣ чрезъ симонію и ласки Божіей продаяніе намножилося, а въ свѣцкомъ панствѣ чрезъ беззаконіе и кривдъ, отъ вишшихъ становъ меншимъ убогимъ дѣющіися не безъ нарушеня совѣсти. Видячи близскую погибель чрезъ незгоду духовенства и зраду пановъ и гетмановъ, уважаючи, иже есть народъ Полскій безъ права и справедливости, до отчистой антецесоровъ моихъ релѣгіи Греческой церкви правовѣрной святой всходной привернутись себѣ зичу, и оную оставленную паки воспріяти. Аже въ насъ тіи духовнія паралати въ конституціяхъ сеймовихъ зъ согласіемъ цѣлой отчизни постановили: если би кто мѣлъ якъ зъ Руской релѣгіи, такъ и иншихъ вѣръ, зоставши Римляномъ, хочъ би и наслѣдникъ которіи до отческой или до дѣдовской повернутисъ вѣри, аби на горлѣ и отобраню всѣхъ добръ былъ караній; для того и я, между границами королевства Полского и княженія Литовского не могучи паки воспріяти Православной релѣгіи, подъ протекцію Царей, Ихъ Мосцовъ и Вашей Мости Мосцѣ Пана, яко тоей релѣгіи ревнителей, дѣлателей и разширителей, прибѣгаю зъ найнижшимъ моимъ уклономъ, Пана моего милостивого обемаючи ноги, жеби въ той оказіи не утерпѣти отверженія, яко зъ ласкавого залѣценія имѣю надѣю; ижъ славно цѣлому свѣту Царей, Ихъ Мосцовъ, ласкавость и щедробливость, тутъ же и самаго Вашей Мости Мосцѣ Пана промоція и ласка не схочетъ отринути мене отъ подданства сего, а за обивателя отчизни Царей, Ихъ Милостей, незмѣрного панства схощетъ приняти подданого, на той же службѣ мене слугу своего подданого въ Смоленскомъ и Чернѣговскомъ воеводствѣ поставити, зъ якой предки наши и родичъ мой родителевѣ Царей, Ихъ Милостей, до войни

служилъ. Которого и афектовалъ по колкократне блаженія памяти Царъ милостивій чрезъ свои ласкавіи панскіи грамоти намовляючи, абы до православной вѣри повернулся, але родичъ мой, жалуючи потомства малого и жени своеи, матки нашей, отмовлялъ; що я мѣючи въ памяти, любомъ на той часъ былъ малій лѣти, зичу поветовати интенціи и Царевѣ Его Мосцѣ задоситъ учинити, кгди теразнѣйшимъ щасливе панующимъ Царемъ, Ихъ Милостемъ, хочу цѣле быти вѣрнимъ подданимъ. До чого если мене приведетъ особлива Вашей Мости Мосцѣ Пана ласка и промоція, которой узнавши за щасливое панование и доброе здравіе Царей, Ихъ Милостей, и самого Вашъ Мости Мосцѣ Пана, до чеканя живота моего, маестатъ Божій благодати буду долженъ, а теперъ, подъ ноги самого себе Вашъ Мости Мосцѣ Пана моего стелючи и ласцѣ отдаючи, пожаданого респонсу буду чекати, зостаючи назавше

Вашъ Мости Мосцѣ Пана милостивого зичливій и найнижшій слуга,

Dominik Stanisław Połubinski Chorąży województwa Smoleńskiego.

Зъ Глуховичъ, 14 генваря, 1694 року.

По такомъ одозву и желаніи пана Полубинского, учиненъ къ нему отвѣтъ отъ Архіепископа и отъ Гетмана, абы того доброго и спасенного намѣренія своего не занехиваючи, прибылъ зъ несумѣнною надеждою о гетманской ку себѣ ласце. По которихъ отвѣтахъ, прибувши онъ въ Чернѣговъ, учинилъ отверженіе вѣри Римскія, и принялъ правилно благочестіе святое; потомъ вскорѣ оженился, понявши цорку значного войскового товариша Чернѣговского Карпа Мокрѣевича и, респектомъ гетманскимъ облагодѣтелствованій, началъ жити въ Стародубовѣ и атаманомъ городовимъ вскорѣ учиненъ.

Немногому потимъ прешедшу часу, когда получилъ Гетманъ зъ Палѣевого донесеня Лядскіе зъ Турками корреспонденціи, тогда на шляхъ, зъ Бѣлогородщини до Криму лежачій, для взятя язика виправилъ въ полтораста компанѣйцовъ Федка, бывшого Атамана Кошового, и, ознаймуючи о томъ на Москву, ознаймовалъ тогди-жъ и о одиномъ Лютру, зъ Кролевца Пруского прибылом и вѣру благочестивую принявшомъ (его же азъ мню быти Михайла оркганѣсту, иже и ехимникомъ благоподвижнимъ зосталъ въ монастиру Кіево-печерскомъ, о которого прибытю зъ Прусъ въ Батуринъ прошлого року пространше виразилемъ) и о иншихъ Лютрахъ Кролевецкихъ православія святого желавшихъ, чрезъ такую свою зъ Батурина, генваря 21, писаную грамоту:

«Прислалъ ко мнѣ Семенъ Палѣй охотницкій полковникъ писмо свое, ознаймуючи о одномъ своемъ полчанинѣ, которій, зъ нѣкоторихъ случаевъ бывши за рекою Днѣстромъ въ поганскихъ жилищахъ, Тягинѣ и иншихъ мѣсцахъ, и назадъ къ нему повернувшися, сказивалъ ему о послу Полскомъ къ Солтану Турскому для миру виправленомъ, и о двохъ мурзахъ, зъ Полщи назадъ зъ значними подарками отпущенихъ, которіи при его бытности ишли чрезъ тамошніе краи, змѣраючи до Андринополя, где и Хана Кримского бытность у Султана Турского быти повѣдаютъ, и иншіе о тамошномъ поведеніи и о бѣсурманскихъ намѣреніяхъ поголоски. Я теди вѣрній Вашему Царскому Пресвѣтлому Величеству подданій, по моей обиклой должности, для донесеня тихъ вѣдомостей, тое Семеново Палѣево писмо при семъ моемъ листѣ въ государственой Вашъ монаршій приказъ чрезъ почту посилаю; а что я зъ умислу бывшого Атамана Кошового Федка, въ полтораста человѣка добрихъ компанѣйнихъ людей, на шляхи бесурманскіе, зъ Бѣлогородщини въ Кримъ лежачіи, для язика виправилъ, уже тому сѣмъ недель совершилося, и что послалъ умислного посилщика для вѣстей въ Волоскую землю и Мултанскую, теди онихъ

до сего часа еще нѣтъ повороту: а когда, дастъ Богъ, они учинятъ поворотъ, тогди я наскорѣ должное учиню Вамъ Великимъ Государемъ донесене. О семъ Вамъ Великимъ Государемъ доношу, же на сихъ дняхъ прибыли ко мнѣ въ Батуринъ зъ князства Литовского, зъ города Вилнѣ люде, одинъ тотъ же человѣкъ, которій и прошлого року о дѣлѣ церковномъ былъ у Преосвященого митрополити Кіевского, а другій человѣкъ такій, что будучи въ бесурманской неволѣ, помощію Божіею освободившися зъ оной, намѣрилъ быти въ Кіевѣ для поклоненія мѣсцамъ Святимъ Печерскимъ, а третій Нѣмецкой породи зъ города Кролевца, зъ подъ власти Князя Брандебурского, зъ межи тихъ Нѣмцовъ, которіи оставивши Лютерскую ересь, хочутъ приняти правимъ намѣреніемъ Православную христіянскую вѣру Восточного исповѣданія; и уже сей человѣкъ сюда прибылій совершено зосталъ синомъ церкви Восточной, тотъ сказуетъ, же оніи Нѣмци въ Кролевце и около Кролевца будучіи, которіи Православную вѣру приняти намѣрили, имѣютъ въ превеликой и милосердной Вашего Царского Пресвѣтлого Величества милости свою надежду, что въ томъ ихъ благомъ начинаніи будетъ имъ монаршое заступленіе, за которимъ чають быти свобожденн отъ иновѣрного и вредителного душъ своихъ заблужденія. Да тіи-жъ Литовскіи люде сказиваютъ, что назначеній сеймъ пошолъ въ отложене для того, что Королевское Величество есть великою знятій болѣзнію; на которій сеймъ любо и Литовскіе Сенаторѣ, а особливе Сапѣга Гетманъ Великій віехалъ былъ, однакъ удержался въ своихъ Литовскихъ границахъ.»

Зъ Батурина, генваря 21, року 1694.

Егда по виправѣ на Москву вишеписаной грамоти, получилъ Гетманъ вѣдомость зъ писма полковника Переяславского Мировича и изъ повѣсти товариства полку его, о неприязненихъ Малой Росіи намѣреніяхъ бесурманскихъ и о

пріятелствѣ Полскомъ зъ Портою Отоманскою, государству Російскому зложелателною, тогда, генваря 24, зъ Батурина писалъ о томъ къ Москвѣ грамоту свою сицевую:

«Писалъ ко мнѣ полковникъ Переясловскій доносячи, что полку его три человѣка чину козацкого были зъ торговимъ дѣломъ за рекою Днѣстромъ въ землѣ бесурманами владѣемой, где обрѣтается Стецикъ Ягорлицкій, и отголь на сихъ числехъ въ Переясловль повернувшися, сказали ему, что самъ Ханъ взятъ къ Солтану Турскому до Андріанополя; а тамъ въ Бѣлагородщинѣ Солтани, подъ Ханскою (?) обрѣтаючися, конечне готуются зъ Кримскими Солтанами, тамъ же по Венгерской войнѣ удержаними, зъ Бѣлагородскими Ордами ити подъ Малоросійскіи Вашого Царского Пресвѣтлого Величества городи (въ чомъ имъ Господи Боже не допоможи); а особно тамъ въ Бѣлагородщинѣ голосно тое проносится, что Полскій поселъ пойшолъ до бесурманъ, и уже Поляки бесурманомъ братіями учинилися, и имѣютъ имъ бесурманомъ во всемъ на войнахъ быты помочними. Зъ яковою вѣдомостю онъ, Переясловскій полковникъ, прислалъ ко мнѣ зъ тихъ трохъ козаковъ тамъ будучихъ одного человѣка, и я, вѣрній Вашего Царского Пресвѣтлого Величества подданій, исполняючи должность мою, того-жъ козака зъ тоею вѣдомостю и изъ словесною обширнѣйшою о всемъ повѣстію и листъ полковника Переясловского посилаю къ Вамъ, Великимъ Государемъ, найскорѣй, дабы о всемъ томъ Вамъ, Великимъ Государемъ, было вѣдомо. По сихъ вѣдомостехъ сподѣваюся достаточнѣйшого извѣщенія о приходе сюда тихъ Креста Святого непріятелей, бо зъ полку Переясловского и изъ иныхъ приказалемъ держати уставичніи на томъ боку Днѣпра карауди, у паланкахъ Лебединской и Уманской и иншихъ пристойнихъ мѣстцахъ. Если теди принесенно мнѣ будеть таковое извѣщеніе, что они непріятели совершенно отъ поганскихъ своихъ жилищъ рушатся, и сюда подъ Малоросійскіе городи приходъ свой накеруютъ, то и я, Гетманъ,

зъ тяжарами войсковими, того-жъ часа зъ Батурина рушивши, пойду туда, где того дѣло военное потребовати будетъ. Для чого и полкамъ всѣмъ однимъ уже рушитися зъ домовъ, а другимъ въ досконалой быти до рушеняся поготовости приказалемъ; при семъ яко найпокорнѣй отдаюся премилосердной Вашего Царского Пресвѣтлого Величества благостинѣ.»

Зъ Батурина, генваря 24, року 1694.

Потимъ, генваря 29, одержавши Гетманъ отъ Палѣя зъ Абазинового ему Палѣю донесення такую вѣдомость,—что непріятели бѣсурмане непремѣнно намѣриваютъ приходити войною подъ Малую Россію, а Поляки непремѣнно пріуготовляются приходити зъ войсками ку Хвастову на истребленіе Палѣево, чого онъ боячися, просилъ себѣ позволеня гетманского перейти зъ Хвастова зо всѣми при немъ будучими людми на жите до запустѣлого Триполя,—писалъ о томъ зъ Батурина до Царскихъ Величествъ такую грамоту:

«Писалъ ко мнѣ Семенъ Палѣй, ознаймуючи о непріятелехъ бесурманахъ, же оніи, по злокозненномъ поганскомъ намѣреніи своемъ, имѣютъ приходити въ военнихъ промислахъ подъ Малоросійскіе Ваши Царского Пресвѣтлого Величества городи. Якіе вѣдомости прислани ему зъ мѣста Браславля отъ нѣкоторого козацкого полковника, Абазиномъ прозиваемого, а тотъ Абазинъ повзялъ оніи зъ Татарскихъ языковъ, которихъ самъ онъ, Абазинъ, зъ товариствомъ будучи въ военнихъ промислахъ подъ жилищами непріятелскими, недавно взялъ; и я по тихъ вѣдомостехъ приказалъ всѣмъ полкамъ рейменту моего рушитися зъ домовъ и паближитися ку рецѣ Днѣпровѣ, а и самъ зъ арматами и пѣхотами на сихъ же днехъ зъ Батурина війти, и туда-жъ ку Днѣпровѣ для отпору непріятелей простовати хощу.»

«Въ томъ же писмѣ своемъ онъ, Семенъ Палѣй, докладаетъ, же въ Бѣлагородщинѣ межи бесурманами носится поголоска, что бесурмане зъ Полскою стороною за нинѣш-

нимъ Полскимъ поселствомъ конечне помиритися мають, и что Полскіе войска прибѣраются учинити на него Семена Палѣя конечное наступленіе; зъ якихъ мѣръ онъ тривожачися и ужасаючися, проситъ усиловне о тое, если ему ратунку и помочи въ Хвастовъ не будетъ, аби позволенно ему зо всѣми тими людми, которіе при немъ въ Хвастовѣ найдуются, перейти оттоль до запустѣлого мѣста Триполя, которое въ сторону надъ рекою Днѣпромъ Вашего Царского Пресвѣтлого Величества обрѣтается.»

«Теди я тое его Семена Палѣя писмо, зъ инними писмами къ нему писаними, при семъ моемъ листѣ, въ приказъ Малія Росіи, для вѣдома Вамъ Великимъ Государемъ, чрезъ умислного посилаючи, прошу покорственно о милостивій Вашего Царского Пресвѣтлого Величества монаршій указъ скорій, якъ я Гетманъ, на тое его Семеново прошеніе отказати мѣю? О семъ и паки покорственно Вамъ Великимъ Государемъ бючи челомъ, отдаюся пренайпокорнѣйше Вашой премилостивой Царского Пресвѣтлого Величества благостинѣ.»

Зъ Батурина, генвара 29, року 1694.

Того-жъ генваря 29, завзявши Гетманъ подзоръ на Палѣя, же будто противъ Поляковъ затягаетъ себѣ помочи отъ бесурмановъ, такъ же о едномъ шляхтичу, зъ Полски въ Батуринѣ бывшомъ, и о Федковомъ для язика Татарского виправленомъ медлѣніи, писалъ зъ Батурина о томъ къ Москвѣ такъ:

«Доношу покорне Вамъ Великимъ Государемъ, же имѣючи я зъ поголосокъ такіе вѣдомости, что будто Семенъ Палѣй, отпустивши отъ себе зъ неволѣ одного значного Татарина, послалъ зъ умислу въ бесурманскую сторону, ищучи себѣ тамъ противъ наступуючихъ на себе войскъ Полскихъ помочи (о якомъ намѣреніи и посланніи его Семенови Палѣеви открыли были мнѣ слово, о чомъ я предъ симъ Вамъ Великимъ Государемъ доносилъ), посилалемъ я теперъ въ Хвастовъ умислного козака Батуринского, вѣвѣ-

даючись о томъ певности, если такъ дѣется, и писалемъ до него, Семена Палѣя, упоминаючи зъ подтверженіемъ, абы такого дѣла Богу и Вамъ, Великимъ Государемъ, неугодного и всему христіянству шкодливого чинити не важился, докладаючи тое, же и самому ему такая завзятость впередъ пожитечна быти не можетъ. Якій теди онъ, Семенъ Палѣй, на тую мою посилку чрезъ писмо свое вимовляючися, же того не чинилъ и чинити не хочетъ, учинилъ отвѣтъ, то я при семъ моемъ листѣ въ приказъ Малія Росіи для вѣдома Вамъ, Великимъ Государемъ, посилаю. Тутъ же покорне докладаю, же на сихъ свѣжопрошлихъ числехъ былъ у мене въ Батуринѣ зъ Полской стороны, зъ листомъ Гетмана Коронного, гусарского князя Радивила подканцлерого Литовского корогви товаришъ Андрей Яблоновскѣй, ищучи бѣглого своего челядника, которій, много въ имѣніи его зашкодивши, увойшолъ будто на сю сторону, но не возмоглъ того шкодци нѣгде спостигнути; прото я оного вскорѣ назадъ отправилемъ, а якій онъ принеслъ ко мнѣ отъ Гетмана Короного листъ, тотъ я, такъ же и отпису моего, до него Гетмана писаного, списокъ, и писма, отъ полковника Чернѣговского о вѣдомости ко мнѣ принесеніе, посилаю въ тотъ же Малоросійскій приказъ.

«Доносилемъ килкокротне Вамъ, Великимъ Государемъ, о томъ, что послалъ я Федка, бывшого Кошового Атамана, зъ товариствомъ подъ жилища неприятелские для добуття языка Татарского, чрезъ которого бы можно провѣдатися о намѣреніяхъ и замислахъ неприятелскихъ; но знать за великостю снѣговъ и морозовъ не моглъ онъ, Федко, до сего часа жадного добути языка, и часть одна его товариства уже возвратилась въ городи назадъ, а зъ другою частю самъ онъ остался еже у устю реки Днѣпра, побливу жилищъ неприятелскихъ, для чиненя далшихъ своихъ о языки промислу. О чомъ якое писмо прислалъ ко мнѣ полковникъ

Лубенскій, тое я посилаю къ Вамъ Великимъ Государемъ для вѣдома въ приказъ Малія Росіи.»

Зъ Батурина, генваря 29, року 1794.

Въ прошломъ 1693 року, Святѣйшіе Вселенскіе, Досифтей Іерусалимскій и Каллиникъ Константинополскій, патріярхи писали къ Москвѣ грамотами своими о странниихъ архіепископахъ, въ государство Російское для милостинѣ пріезджаючихъ и патріярхами именуючихся (яко же и Мелетій Ахридонскій, иже въ Нѣжинѣ бысть и умре, о которомъ въ прошломъ року положена грамота патріярхи Константинополского), а зъ Москви такъ отъ Пресвѣтлѣйщихъ Государей Іоанна и Петра Алексѣевичовъ, яко и отъ Святѣйшого Адріяна, патріярхи Московского, такъ до Гетмана Мазепи, яко и до Преосвященного отца Варлаама Ясинского, митрополити Кіевского, о тихъ же странниихъ патріярхами въ Русѣ именуючихся писано особахъ, а именно до Гетмана отъ патріярхи Московского, декаврія 3, такая писанна грамота:

Адріянъ милостію Божіею Архіепископъ Московскій и всея Россіи и всѣхъ Сѣверниихъ странъ Патріярхъ, возлюбленному во Господѣ Нашея Мѣрности сыну, Царского Пресвѣтлого Величества войска Запорожского, обоихъ странъ Днѣпра Гетману, Іоанну Стефановичу Мазепѣ Архипастирское благословеніе.

Во всемъ человѣческомъ жителствѣ Всемудрій Творецъ нашъ Богъ опредѣли чини и всякому мѣри, въ усмотрѣніи благочинства ради истинния благочестивія вѣри, безъ чина же и надзиранія достодолжнаго вся безкрасотна уничиженна и развращенна бываютъ, отнюду же многія неблагословенія, вини и смущенія въ людехъ съ великими грѣхами творятся; и то ради въ жителствѣ человѣковъ гнѣвъ Владики Господа

возгаряется, не токмо здѣшнему томленію, но и въ будущая вѣчная осуждаются мученія. Недобрѣ убо Нашей Мѣрности нинѣшнего времени совершенно изявися, яко въ Малой Росіи пріиждждія отъ коихъ любо странъ архіереи, и ни извѣстія, ни свѣдителства коего имуще о себѣ, служатъ самоволне гдѣ и которій будетъ, и въ чинъ священній святятъ, въ діяконы и въ попи, и називаются епископи, митрополитами, архіепископами, патріярхами, инніи подъ запрѣщеніемъ своихъ архіереевъ, инніи изверженни сана, инніи безъ мѣстъ, и то гдѣ за мзду поставится, и величаются въ церквахъ, и потомъ велятъ имена своя поминати въ чужихъ епархіяхъ. И сему отнюдъ быти не подобаетъ, и Святѣйшіи патріярхи нашего благочестія, Константинополскій съ прочіимы, таковимъ повелѣша всячески возбраняти и не попущать въ таковая дерзновенія безъ нашего особаго здѣ смотрителства, откуду и тогдѣ и како; и лучше бы таковимъ безмѣстнимъ странникомъ, аще пріятелствуетъ, и то кого, жити въ монастирехъ, а ни во градѣхъ по мирскихъ домѣхъ безчинно скитатися, ни на кую же потребу, но точію на соблазнъ многимъ.»

«Пришедъ убо къ Нашей Мѣрности града Нѣжина попъ Ѳеодоръ, синъ попа Ѳеодора Троецкого, что въ Нѣжинѣ на посадѣ, проси, ежеби ему дати гдѣ здѣ мѣсто и повелѣти служити; егда онъ вопрошенъ бысть: кто его въ діякони и въ попи посвятилъ и къ коей церкви? Онъ же сказалъ, что посвятилъ его патріярхъ Мелетій Ахридонскій, и живетъ де онъ въ Нѣжинѣ и патріяршескую честь носитъ, яко бы во власти своей; и се не добро—не къ мѣсту, бо во священній чинъ не поставляются, а онъ не бисть патріярхъ, токмо архіепископъ, и уже оттуду изъ своей епархіи изгнася, и за величаніе свое запретися такового имене; и аще гдѣ тако будетъ именоватися впредъ, отлучаютъ чина тамошнія патріярхи, граммати нинѣ обрѣтаются. Патріяршескихъ же престоловъ во церкви нашой Восточной колико извѣстно всѣмъ. Сія же его Арсеніева гордость отъ злаго самомнѣннаго киченія пре-

бысть ему на хуждшее. Сего ради отселѣ онъ да запретится тако именоватися, и служити ему въ Малоросійскихъ городѣхъ Преосвященній Варлаамъ Кіевскій митрополитъ да возбранитъ; ему же и твоя любовъ въ семъ что потребно ко общей ползѣ да поспѣшествуеши. Яко днесь не нужда тамо архіереевъ; аще ли требно, и то би въ коемъ градѣ тамо особаго епископа устроити, яко о томъ прешедшихъ лѣтъ слишавъ Святѣйшій Киръ Досифтей, патріярхъ Іерусалимскій, что скитаючіися безмѣстніи архіереи не благочинствуютъ, писалъ ежеби гдѣ ради многаго народа въ Малоросіи епископа и не единого поставити. При семъ твоей любвѣ многожизнства и доброполучства и любезнаго наслѣдія навсегда Мѣрность Наша желаетъ. Писася въ царствующемъ великомъ градѣ Москвѣ, 7202 лѣта міроздания, Рождества же Бога Слова 1694, мѣсяца декаврія 3.

Адріянъ милостію Божіею, Архіепископъ царствующаго великого града Москви и всея Россіи и всѣхъ странъ Сѣверних Патріярхъ, о Святомъ Дусѣ, сину и сослужителю Нашея Мѣрности, Преосвященному Варлааму Митрополиту Кіевскому, Галицкому и Малія Россіи Архипастиру благословеніе.

Егда во гражданствѣ чинъ должности право дѣломъ соблюдается и закони крѣпоствуютъ смотреливствомъ, тогда человѣковъ стародѣйство уставу доброе не повреждается каковою либо новостію отъ невнятія привходящаго. Во церковной же нашей тверди, найпаче зрѣнству таковому бытти подобаетъ, да хранится чинъ ся и канони Богопреданнія и предопрѣдѣленнія отъ Святихъ Апостолъ и Отецъ; яже добрѣе ти вѣси, вредителное бо о нѣхъ бѣдство и соблазнь многимъ бываетъ, виноградодѣлателемъ же Всетворящій Домовладика истязаніемъ гремитъ, что суть сотворшиа во оплотѣ истиннаго благочестія предано пріятіемъ своимъ.

Увѣщевающися-же Наша Мѣрность сими, видимъ и слышимъ недобрѣ ходящихъ въ странѣ Малія Россіи архіереевъ Греческихъ и Сербскихъ, и незнатно кто откуду яздяще безъ всякаго возбраненія по градомъ и весямъ, поставляютъ во іереи и діякони ни къ церквамъ, ниже въ монастири; иже оттуду приходятъ и къ вамъ во гради, неимуще коего о посвященіи своемъ извѣщенія и писанія, еже у собственнихъ архіереевъ, свойственнихъ епархій творится, и даются грамоти извѣстителнія чіего-либо достоинства чина. Яко и нинѣшняго 7203 лѣта, мѣсяца ноеврія 2 дня, пришедъ къ намъ проси Нашу Мѣрность нѣкій человѣкъ, іерей Ѳеодоръ Ѳеодоровъ сынъ Троецкого попа, что въ Нѣжинѣ на посадѣ, ежеби ему повелѣти или гдѣ мѣсто дати здѣ служити іерейство. Его же повелѣхомъ вопросити: камо, гдѣ, отъ кого, къ коей церкви онъ посвященъ,—и сказалъ, что посвятилъ его во іереи въ Нѣжинѣ будто патріярхъ Ахридонскій Мелетій, по твоему велѣнію въ праздность, ни къ коему храму, и писаній де у васъ свѣдителствующихъ будто не даютъ, что и у него нѣтъ, и много де таковія архіепископи тамо у васъ сіе творятъ самочинно, и служатъ вездѣ ни кимъ возбраняемы, и величаются церковнѣ именами титлъ своихъ во ектеніахъ, гдѣ кто пріидетъ, или при которой церкви живетъ; а сей Мелетій Ахридонскій патріярхъ зовется. Откуда сіе взя таковую честь и кто ему когда даде? Еще же онъ, яко свѣдѣтелствуютъ патріяршіи здѣ грамоти, изгнанъ, бывъ тамо архіепископъ а не патріярхъ, и въ царствующемъ здѣ градѣ бысть нѣкогда, архіепископомъ же звася; токмо чесого ради изъ своея епархіи изгнася и тако скитается? знатно не за добро, яко тамо живутъ люди православніе, а его еще повелѣша патріярхи за таковую висость отлучати. Не токмо служити, но и изгоняти таковихъ гордо вознослививхъ и безчинниковъ всюду изъ градовъ должно. Виждъ явленное зло и неблагочиніе въ церкви отъ тако-

нихъ. Кое имъ дѣло въ чуждей епархіи, уже безименну сущу и бездѣлну, изъ епархіи своей изверженну и изгнанну, величатися, и безлѣпотно во вредъ и смущеніе людей Божіихъ творити, и раззорати канони отческія, и возглашати во церковномъ пѣніи имена? Зѣло сіе безчинно. Кто имъ власть сію даде, и подобаетъ ли сему быти? Аще ли кто своего престола архіерей лишися, то чесого ради безъ монастира скитатися, въ поношеніе архіерейскаго чина и во укоризну церкве Божія? еще же и безъ свѣдѣтелства подлиннаго называются архіереи, сами и отлученніи, инніи изверженніе самочинствомъ служатъ. Прежде сего и бывшій Гетманъ Іоанъ Самойловичъ, егда въ Кіевъ митрополитъ отъздѣ къ тамо строися, о таковихъ архіереяхъ прилучившихся тогда въ той странѣ, что не было тамо пастира свойственнаго, къ намъ писалъ, что нѣкому ихъ назирать и разсмотрѣвать; а они по градахъ живутъ, и по торжищахъ ходятъ безчинно, и ставятъ во священній чинъ своеволно незнатно кого и невѣдомо камо, для користи. И ти сице и сослужителю нашъ нинѣ, которіи тамо страннія архіереи суть, во градѣхъ Малоросійскихъ служити и безчинно тамо святити во священнослужители не вели, да свѣдителствуются предъ нами, аще истинніи; и въ церковномъ пѣніи въ молитвахъ и ектеніяхъ возглашати пришелцомъ имена съ титлами возбрани; и жили би въ монастирехъ, а не по мирскимъ домамъ бездѣлно скиталися во уничиженіе чести архіерейской, въ поношеніе явное невѣждъ; да и впредъ кто пріидетъ откуду, чтобъ безъ нашего благословія и свѣдѣтелства нашего никто не служилъ литургіи. И о томъ къ Нашей Мѣрности отпиши: суть ли таковая тамо, и колико ихъ нинѣ по градомъ, и хто они имено, гдѣ живутъ, суть ли у нихъ свои епархіи? А Ахридонскому бывшему архіепископу, нинѣ безглавно и самомнѣнно именующемуся патріарху въ гордости, по всякому образу служити въ твоей епархіи не вели, и гдѣ онъ будетъ въ церкви, чтобъ

священники отнюдъ во церковномъ служеніи и пѣніи не поминали его именно, и патріархомъ онъ весма да не именуется. Или невѣсть Святая церковъ Восточная колико патріаршескихъ престоловъ обрѣтается въ ней, како таковія соблазни вводитъ; а когда ему ради странства жити, и онъ въ монастырѣ гдѣ да живетъ; а будетъ хощетъ служити, къ патріарху Вселенскому даидетъ, и получа рѣшеніе гдѣ, да пребываетъ тамо въ своихъ странахъ. И о всемъ семъ извѣсти сыну и сослужителю нашъ писаніемъ немедленно; ради же тебѣ споможенія о содѣлованіи въ полэу общую, писахомъ о семъ къ Гетману Іоанну Стефановичу Мазепѣ, да поспѣшествуетъ Преосвященству Твоему. — Писася въ царствующемъ великомъ градѣ Москвѣ, міроэданія 7203 лѣта, Рождества же Іисусъ Христова 1694, мѣсяца декаврія 4.

На которіе царскіе и патріаршіе писанія яко Гетманъ, такъ и Ясинскій митрополитъ до Царскихъ Величествъ и до Святѣйшого патріархи Московского грамотами своими сицевіе учинили отвѣти:

Божіею милостію Пресвѣтлѣйшимъ и Державнѣйшимъ Великимъ Государемъ нашимъ, Царемъ и Великимъ Княземъ Іоанну Алексѣевичу и Петру Алексѣевичу, всея Великія и Малія и Бѣлія Росіи Самодержцамъ, и многихъ государствъ и земель восточнихъ и западнихъ и сѣвернихъ отчичемъ и дѣдичемъ и наслѣдникомъ и государемъ и обладателемъ, Вашему Царскому Пресвѣтлому Величеству, нащимъ Премилостивѣйшимъ Великимъ Государемъ, богомолецъ Вашъ всегдашній, нижайшій рабъ и подножіе, недостойній Митрополитъ Кіевскій Варлаамъ, при моихъ всеусерднихъ до Превишенебесного Архіерея, благословящаго міромъ и всякимъ благо-

словеніемъ благостинимъ, старческихъ молитвахъ, съ поклоненіемъ до лица земнимъ всесмиреннѣйшимъ, Вашему Царскому Пресвѣтлому Величеству за милостивое жалованное слово благодарствено челомъ бю.

Богоугодною ревностію ко Вѣрѣ Святой Православной и ко благочинію церковному движими, изволили Ваше Царское Пресвѣтлое Величество прислати благочестивѣйшій свой монаршій грамотній указъ къ недостоинству моему, яко же и ко Вашому Царского Пресвѣтлого Величества войскъ Запорожскихъ обоихъ сторонъ Днепра Гетману благочестивѣйшему Іоану Стефановичу Мазепѣ, о томъ, что, по донесеню чрезъ писаніе отъ Святѣйшого Досифея, патріярха Іерусалимского и всея Палестини, пріизжаютъ къ Вамъ Великимъ Государемъ, къ Вашему Царскому Пресвѣтлому Величеству, для прошенія милостинѣ нѣкоторіе страніе архіепископи, и въ Малоросійскихъ городахъ именуютъ себе патріярхами противо правиламъ Святія Восточнія Церкве и уставу Святихъ Отецъ. О чесомъ къ Вашему Царскому Пресвѣтлому Величеству и отъ Святѣйшого Калиника патріярхи Константинополского соборна грамата за руками прислана, съ великимъ на таковихъ преступниковъ правилъ церковнихъ запрѣщеніемъ, ея же грамоти и списокъ отъ Вашего Царского Пресвѣтлого Величества здѣ къ намъ присланъ; и о томъ же Великій Господинъ Святѣйшій Киръ Адріянъ, архіепископъ Московскій и всея Росіи и всѣхъ Сѣвернихъ странъ патріярхъ, грамоти своя зде писалъ, архипастирско повелѣвая хранитися намъ отъ таковаго безчинія, правиломъ церковнимъ противного, и не нарицати коего таковаго архіепископа патріярхомъ, имено же Ахридонского, иже доселѣ въ Нѣжинѣ бѣ. Таковій убо Вашего Царского Пресвѣтлого Величества благочестивѣйшій граматній указъ, недостоинству моему присланій, съ спискомъ

соборнія грамоти Святѣйшаго Константинополского патріярха, яко же и отъ Святѣйшого Господина Кира Адріяна, архіепископа Московского и всея Росіи и всѣхъ Сѣвернихъ странъ патріярха грамоту, богомудренѣ о благочиніи церковномъ поучающа мя, смирено лобизая, прочтохъ азъ недостойній богомолецъ со всякимъ послушническимъ покореніемъ, же повелѣнія мнѣ въ Малоросійской сей Вашего Царского Пресвѣтлого Величества православной области, въ ней жебы никаковій былъ подзоръ повреждения противного правиламъ церковнимъ и уставленіямъ Святихъ и Богоноснихъ Отецъ. Но понеже въ то само время, егда отъ Вашего Царского Пресвѣтлого Величества монаршая и отъ Святѣйшого архипастиря патріярша грамоти о повелѣномъ дѣлѣ недостоинству моему отдани сутъ, въ обители Свято-Софѣйской митрополитанской Кіевской, извѣстился подлинно, яко святитель онъ страній, о немъ же писано, именно Ахридонскій Мелетій, иже въ своей странѣ престолъ оставилъ, живяше здѣ въ Малоросійскомъ Вашего Царского Пресвѣтлого Величества городѣ Нѣжинѣ, и нарицаніе имѣлъ нетолко архіепископа самовластного болшого, имѣвшого прежде подъ властію своею и архіереевъ нѣколико, но и патріярхомъ не равнимъ пяти самимъ болшимъ, но меншимъ, аки би намѣстнимъ, належащимъ до вселенского Константинополского патріярха, уже отъ временного сего живота преставился, мѣсяца іануарія дня 31-го, въ году семъ, въ томъ же градѣ Нѣжинѣ. Того ради азъ недостойній богомолецъ немогій уже о немъ скончавшемся повелѣного ми тако, якоже подобаше, исполнити, долженствую елико возмогу, найпаче же отъ прочіихъ странствовати зде обиклихъ иноземнихъ архіереяхъ, блюсти опасно, да благочиніе то церковное, нинѣ тако нарочито многосилнѣйшимъ Вашего Царского Пресвѣтлого Величества монаршимъ указомъ и святѣйшескими грамотами утвержденое, хранимо будетъ въ Малой Росіи всеконечно. Въ

таковимъ при помочи Божіей обѣщаніемъ, при всегдашнихъ моихъ, аще и недостойнихъ молитвахъ, нижайшое мое до лица земное великопостное поклоненіе и челобіе подъ стопи ножвія Вашего Царского Пресвѣтлого Величества всепокорствено слагаю. Зъ монастира Свято-Софійского Кіевского, февраля . . , 1694 року.

До Патріярхи о томъ же.

Божіею милостію Святѣйшему и Всеблаженнѣйшему Великому Господину Кирѣ Адріяну, Архіепископу Московскому и всея Россіи и всѣхъ Сѣвернихъ странъ Патріярху, Отцу Отцемъ и Архипастиру пастиремъ, моему премилостивѣйшому Отцу Архипастиру и великому благодѣтелевѣ, Вашего Всеблаженнѣйшого Святѣйшества нижайшій послушникъ и подножіе, недостойній Митрополитъ Кіевскій Варлаамъ, препокорственнѣйшимъ моимъ до лица земнаго поклоненіемъ благословенія архипастирского отческого прося, всесмиренно челомъ бю.

О церковномъ благочиніи великое Вашего Святѣйшества радѣніе апостолскаго подражанія исполненно есть; подражаеши бо въ томъ самого Апостола Павла Святого, Коринфтскую церковъ увѣщавающаго: *вся благообразно и по чину да бываютъ,* и тогожде ко Колосаемъ глаголущаго: *аще и плотію отстою, но духомъ съ вами есмъ,* радуяся, видя чинъ Вашъ. Сице Святѣйшество Ваше Малоросійскіе Церкви, аще и многимъ мѣста разстояніемъ отъ нея сій, обаче духомъ присутствуеши, отческо на ню призирая и пастирско о ней радѣя, да въ ней вся бываютъ по чину благообразно; еже бо естъ тѣлу душа, то всякимъ вещемъ въ духовномъ и мірскомъ управленіи благочиніе, безъ него же, аки

тѣло безъ души, вся бываютъ недѣйственна и неблагообразна. Благочиніемъ же койждо градъ и страна, и каяжде вѣрнихъ церковъ состоитъ и украшается; его же и намъ Святѣйшество Ваше архипастирско желаеши, за что смиреніе мое со всею Малоросійскою Церковію Вашему Архипастирству премногое воздаю благодареніе. А о нихъ же изволилъ еси Святѣйтество Ваше къ моему смиренію писати, о тѣхъ сице сиповско отвѣтую: архіереи Греческіи и Сербскія въ Малой Россіи не иніи бываютъ токмо тіе, иже отъ странъ своихъ въ царствующій градъ Москву къ Пресвѣтлѣйшимъ Монархомъ нашимъ, къ Ихъ Царскому Престолу Владичеству, по милостинѣ шествуютъ и оттуда возвращаются; и тіи зде безъ изволенія настоящого архіерея никогоже въ презвитерѣ или въ діякони ставятъ, развѣ по изволенію мѣстнаго святителя, яко же то бяше во дни Преосвященного, во блаженно памяти почившого, архіепископа Лазара Чернѣговского, иже престарѣлосты ради своея иногда удержовалъ молитвено у себе нѣкія Греческія архіереи въ помочъ себѣ, и за то милостинею ущедралъ ихъ той же Преосвященній Лазарь; аще неприлучашеся у него которій отъ странствующихъ и милостинѣ просящихъ архіереевъ, а самъ бѣ боленъ, то на поставленіе презвитерское или діяконское посилаше иногда въ Нѣжинъ къ архидостойному святителю Мелетію. О немъ же Вашему Святителству извѣствую, яко уже преставился мѣсяца іануарія, въ день 31; а жилъ онъ въ Нѣжинѣ близъ двадесяти лѣтъ по милости гетманской, имѣя отъ него препитаніе. Патріаршею же титлою нарицаемій бѣ, якоже мню, потому, понеже и въ Печерской Лаврѣ есть древнѣйшая икона нѣкоего Архидонского святителя Симеона, иже странствуя въ Кіевѣ преставился и почиваетъ въ гробницѣ Печерскія великія церкве; на иконѣ же его есть подписаніе сицевое: *Симеонъ милостію Божіею Архіепископъ первій Кесаря Юстиніяна земли Македонскія и Ахридонскія и Албанскія, Сербскія, Болгарскія,*

Гарватскія и Баснацкія, Мултано-Волоскія и Угорскія Патріярхъ и всея Аламаніи, Ексархъ великого трону Апостолского Константинополского и вселвния, року Божого 1636; и по тому мню древиему надписанію преставлшійся Святитель Ахридонскій Мелетій патріярхомъ нарицаемъ бѣ, обаче онъ не тако самъ себе тою патріяршою титлою писаше: писашеся бо токмо *Мелетіисъ Архіепископосъ,* яко же видѣти есть его печати и въ подписахъ рукою власною, но наипаче народъ обикшъ патріярхомъ его нарицаше, и то понеже не бѣ отъ звѣрхнѣйшаго патріярха нѣкосго же возбраненія. А отселѣ, ащебы кто отъ таковихъ Ахридонскихъ архіепископовъ, грядій въ царствующій градъ, случился быти въ Малой Россіи, то по наставленію Вашему Архипарстирскому никто же дерзнетъ патріярхомъ его нарицати, но ниже и нѣтъ каковимъ архіереемъ странствующимъ Греческимъ или Сербскимъ попустимъ въ церквахъ именами ихъ славитися, колми паче кого рукополагати не дадимъ. А о количествѣ нынѣ у насъ обрѣтающихся иностранныхъ архіереевъ сіе извѣщаю: вишшепомянутій Архидонскій Мелетій преставился, Сербскій же Никодимъ, мню яко уже есть нинѣ въ царствующемъ градѣ, той самъ о себѣ Вашему Святѣйшеству да извѣститъ; здѣ же еще обрѣтается Греческій святитель Дамаскинъ, иже и на Москвѣ бѣ и милостинѣ сподобися, той нѣкое время при моемъ смиреніи поживе, по пріятію моему, помощи ради старости моей. О попѣ же Феодорѣ, Феодоровому сыну, буди вѣстно Вашему Святѣйшеству, яко Феодоръ попъ Троецкій не слишашеся въ Нѣжинѣ; всѣмъ бо намъ зде живущимъ добрѣ есть извѣстно, яко въ Нѣжинѣ градѣ, при церкви Пресвятія Тройци бѣ іерей старъ, издавна тамо, колико десятъ лѣтъ жителствовавшій, именемъ Илія, человѣкъ честенъ и Богоугоденъ, иже недавно преставился, а по немъ насталъ синъ его Алексѣй; Феодора же попа тамъ не слишахомъ; и мню яко то плутъ нѣкій обрѣтается, ложцѣ, клевещай, аниби въ нашой Малоросійстей странѣ

мѣстніи Архіереи не даютъ ставлиннхъ грамотъ тѣмъ, ихъ же рукополагаютъ; но явная то ложъ естъ и клевета неправедная на церковъ Божію и архіереевъ ея, языкомъ аки бритва изощреннимъ дерзающая, нѣсть бо, во истину нѣсть во странѣ нашей ни единаго таковаго отъ мірскихъ іерея или діякона, ижеби не имѣлъ отъ архіерея своего ставленнія граммоти. Да запрѣтится убо клевещай на Божая той лживій священникъ необлекійся во правду и спасеніе, но въ клевету и въ клятву аки въ ризу! А Святѣйшество Ваше и впредь къ моему смиренію отческо милостивъ буди, готову сущу всегда всякое Архипастирское повеленіе со тщаніемъ и прилѣжаніемъ исполняти. О семъ и сторицею Вашему Всеблаженнѣйшему Святѣйшеству зъ нижайшимъ моимъ послушничимъ подъ святія стопи ножнія доземнимъ великопостнимъ поклоненіемъ припадая, духомъ лобизати дерзаю благословящую Архипастирскую святѣйшую десницу. Зъ монастиря Свято-Софѣйскаго Кіевскаго, февраля .., року 1694.

Въ томъ же мѣсяцѣ февруаріи Святѣйшій Адріянъ патріярхъ Московскій писалъ до Гетмана Мазепи, въ двохъ интерессахъ чернцовъ монастира Межигорского, причинную свою такую грамоту:

Адріянъ милостію Божіею Архіепископъ Московскій и всея Россіи и всѣхъ Сѣверныхъ странъ Патріярхъ, возлюбленному во Господѣ Нашея Мѣрности сыну, Царского Пресвѣтлого Величества войска Запорожскаго обѣихъ странъ Днепра Гетману, Іоану Степановичу Мазепѣ Архипастирское благословеніе.

Всѣхъ благъ виновника Христа Господа Наша Мѣрность благодаряще, Твоей любвѣ со всѣмъ Твоимъ до-

момъ желаемъ здравія тѣлесемъ многолѣтно и спасенія души всесовершеннаго и благовременнаго, въ полученіи всякихъ изрядствъ да поживеши! При семъ Твоя любовъ да увѣдомствишися, яко общежителній Кіевскій Межигорскій монастиръ Нашея Мѣрности ставропигіи, то о каковихъ либо приключеніяхъ ради требователнихъ имъ сосѣдствъ по должности своей намъ извѣщаются. И Твоя любовъ ради состоянія во благое и полезное къ той обители и насъ ради буди пріятенъ, и въ содѣлованіе монастирскихъ ихъ потребъ, къ сему и отъ напраснихъ обидящихъ ихъ помоществителемъ, да купно отъ всѣхъ славится Всетворящій Богъ непрестанно! Возвѣсти же намъ нынѣ того монастира Межигорского Игуменъ Феодосій Васковской, яко воинства Запорожского знатній человѣкъ козакъ Феодоръ Сулима, еще бѣ живый, приказалъ въ тотъ Межигорскій монастиръ тисячу золотихъ червонихъ по немъ во вѣчное помяновеніе, и синъ его Іоанъ Феодоровъ точію даде имъ пять сотъ червонихъ, а пятисотъ не даетъ; и аще есть въ томъ коелибо свидѣтельство или духовная, и ти потщися любезне благоразсудствовати тія праведнѣ, яко христіянскій долгъ содержится. Такожде о земли ихъ и въ мелницахъ съ нѣкими спорнія имѣютъ дѣла, чтобы по крѣпостямъ или купчимъ развести и отдати во владѣніе изволь, егда будутъ таковихъ они съ кимъ предъ тобою расправдати. Писася въ царствующемъ градѣ Москвѣ, въ нашемъ патріаршемъ домѣ, отъ мірозданія 7202 лѣта, отъ рождества Господа Іисуса Христа, 1694 мѣсяца, . . февруарія.

Чрезъ зиму прошлую любо намѣривали Поляки приходити на Палѣя войною ку Хвастову, и онъ для того въ великомъ будучи небезпеченствѣ много докучалъ Гетману о войсковую себѣ противъ Поляковъ помощъ, яко прежде уже о томъ виразилось; однакъ когда они Поляки прошлозимнимъ временемъ того намѣренія своего для нѣкихъ при-

чинъ не исполнили, и на веснѣ тожъ зъ тимъ намѣреніемъ умолчали, тогда и Палѣй въ благодушіе пришедши, просилъ гетманского позволеня пойти войною подъ городъ Турецкій Казикерменъ, надъ Днѣпромъ у острова Таванского зостаючій. Гетманъ прето яко позволилъ ему тотъ походъ учинити, такъ и отъ себе придалъ въ помочъ Леонтія Свѣчку, полковника Лубенского зъ товариствомъ, и иншіе полки охотницкіе; которіи надближившися ку Казикермену и стрѣтивши едну чату Татарскую, на голову еи поразили, и килкодесятъ языковъ взяли, потомъ и подъ самій Казикерменъ прибувши, на оній зъ арматъ стрѣляли, поселенія Татарскіе около него попалили, и килко сотъ Татаръ зъ него вискочившихъ погромили, и знову въ Казикерменъ зъ великою ихъ шкодою угнали, а сами щасливе назадъ повернули. О чомъ Гетманъ (также и о Рубану, на шляхъ Бѣлагородскій виправленномъ для перенятя гонцовъ ханскихъ, въ Полщу къ послу своему посилаемихъ) Великимъ Государемъ ознаймуючи, зъ Батурина, марта 12, писалъ грамотою своею тако:

«Доношу покорне Вамъ Великимъ Государемъ, Вашему Царскому Пресвѣтлому Величеству, же войско Вашего Царского Пресвѣтлого Величества рейменту моего, которое зъ Семеномъ Палѣемъ полковникомъ охотницкимъ и Леонтіемъ Свѣчкою полковникомъ Лубенскимъ посилалемъ подъ жилища непріятелскіе бѣсурманскіе, учинило теперъ назадъ свой поворотъ, и пишутъ до мене зъ дороги оній Семенъ Палѣй полковникъ Охотницкій и Леонтій Свѣчка полковникъ Лубенскій и иніи охотницкіе полковники въ той дорозѣ будучіи; ознаймуючи, же когда они положили свое намѣреніе ити подъ Казикерменъ, и уже путь свой туда завзявши къ тому городку въ преречени мѣстца наближилися, тогда послали напередъ себе конныхъ людей чотириста человѣка вмѣсто переднои сторожи, которіе то люде зъ непріятелскими людми стрѣтилися, и взявши зъ

ними бой, всѣхъ знесли, и языковъ килкодесятъ человѣка взяли; а потомъ всѣмъ войскомъ, марта 2, подъ городомъ Турецкимъ Казикерменомъ, и о самую стѣну вишшого городка якъ комоннимъ, такъ и пѣхотами отершися, низшій посадъ со всѣми, якіе тамъ были, будинками и живностями зпалили и многихъ непріятелскихъ людей умертвили, и волно безъ отпору зъ того посаду вишовши, били зъ арматъ на тотъ верхній городъ, и въ стѣнахъ оного шкоду учинили; и зъ ночи чрезъ день тамъ въ промислѣ военномъ забавившися, отступили назадъ зо всякою своею цѣлостію, накормивши непріятелей послѣднимъ страхомъ и ужасомъ, и такую великую задавши шкоду, якая имъ въ томъ городку ни разу ни отъ кого не бывала; а хочай и війшли были зъ того городка непріятелей килкосотъ вслѣдъ за тимъ войскомъ нашимъ, однакъ отъ того-жъ войска великимъ палогомъ назадъ въ городокъ угнанни зъ утратою своихъ поганцовъ, которіи и въ трупъ тамъ же положенни. А такъ я, вѣрній Вашъ Царского Пресвѣтлого Величества подданній, тотъ учиненній надъ непріятелми промислъ причитаю помочи Божой и праведному Вашему Царского Пресвѣтлого Величества щастю, желаючи того всеусерно, дабы и впередъ того-жъ Бога Всемогущаго помощъ Богохранимимъ Вашего Царского Пресвѣтлого Величества войскамъ во всякихъ случаяхъ, на всякомъ мѣстцу до побѣжденія враговъ помогала. А что я Гетманъ особно килкосотъ человѣка комоннихъ добрихъ людей зъ полковимъ полку охотницкаго асауломъ Иваномъ Рубаномъ послалъ на шляхъ Бѣлагородскій, зъ Криму на Очаковъ до Бѣлагорода лежачій, о тихъ не имѣю еще вѣдомости; а послалемъ ихъ на тотъ шляхъ не такъ языковъ достати, якъ хотячи тамъ перенятн посилнихъ людей, которіи теперь ходятъ зъ Криму отъ Хана за посломъ ханскимъ, къ Королю Полскому виправленнимъ, и отъ того посла къ Хану въ Кримъ бѣгаютъ. О чомъ намъ чрезъ людей духовнихъ зъ Волоской землѣ

сюда въ Малую Россію прибылихъ извѣстилося, что яко поселъ оній ханскій чрезъ городъ столечній Волоскій, Ясами именуемій, великою гордостію въ Полскіе краи ехалъ, такъ и посилщики отъ Хапа за нимъ частіи также и отъ него къ Хану бѣгали; азали теди дастъ Господь Богъ тамъ на томъ шляху Бѣлагородскомъ таковихъ посилщиковъ зъ писмами тимъ людямъ военимъ въ руки. Отколь изъ чимъ тіи военніи люде повернутся, о томъ впередъ донесу Вамъ Великимъ Государемъ; и якіе Семенъ Палѣй полковникъ охотницкій и Леонтій Свѣчка полковникъ Лубенскій зъ товариши припровадятъ ко мнѣ непріятелскіе язики, тіе я пришлю къ Вамъ Великимъ Государемъ въ неотложномъ времени. Зъ Батурина, марта 12, року 1694.»

Априля зась 28 знову писалъ Гетманъ къ Великимъ Государемъ зъ Батурина, доносячи, за якимъ дѣломъ толмачи Палѣеви бѣгали въ Бѣлогородщину, и же упевнилъ Палѣя ласкою монаршою и отпустилъ его зъ Батурина ударовавши, и дворъ ему въ Кіевѣ за семъ сотъ золотихъ купивши, таковде доносячи о ханскомъ зъ Петрикомъ намѣреніи военомъ на Малую Росію, и о розосланю унѣверсаловъ во всѣ полки для поготовости козацкой на отпоръ тимъ непріятелемъ; писалъ и прочее въ той же грамотѣ, якая такъ ся маетъ:

«Въ поважной и милостивой Вашой Царского Пресвѣтлого Величества грамотѣ ко мнѣ писано, абымъ я Гетманъ вивѣдался достатечне и Вамъ Великимъ Государемъ вчинилъ донесене: зъ якимъ дѣломъ Семенъ Палѣй, полковникъ охотницкій посилалъ толмачовъ своихъ въ Бѣлогородщину, и зъ якимъ-то такимъ дѣломъ пилнимъ оніи толмачи повернулися оттоль, занеже не ждучи его Семенова Палѣева зъ походу военого ку Хвастову повороту, пошли за нимъ въ поля дикіе. Теди я за поворотомъ его, Семена Палѣя зъ тоей дороги, когда онъ сполне съ полковникомъ Лубенскимъ заездилъ до мене въ Батуринъ, вывѣдовалемся

и роспрошувалъ его о тихъ толмачахъ зъ прилежаніемъ; где зъ его отповѣди и самого доводу тое показалось, же еще тіи толмачи за поворотомъ своимъ зъ Бѣлогородщини въ него не бывали, а любо были поехали зъ Хвастова, хотячи его въ ближнихъ мѣсцахъ на сей сторонѣ Днѣпра спостигнути, однакъ стрѣтившися зъ его-жъ Палѣевимъ обозннмъ, до Хвастова отпущенимъ, и порозумѣвшися, что Палѣй пошолъ подъ бесурманскіе жилища, вернулися назадъ сполне зъ нимъ обозним. Прето я пространо говорилемъ и приказовалемъ ему, Семену Палѣеви, жеби, повернувшися въ домъ свой въ мѣстечко Хвастовъ, далъ мнѣ знати, ничего не закриваючи, зъ чимъ тіи толмачи до него зъ Бѣлогородщини повернулися. Въ чомъ онъ, Семенъ, учинилъ неотмовное обовязателство; а будто тихъ своихъ посилщиковъ въ Бѣлогородщину посилалъ не о чомъ иншомъ, тилко о окупѣ неволниковъ, бо имѣетъ онъ у себе вязней, нѣкоторого мурзу и килка человѣка значнихъ Татаръ, за которихъ надѣется певній мѣти окупъ. Въ той же Семеновой Палѣевой у мене въ Батуринѣ бытности, заповѣдалемъ ему именемъ Бога Живаго и христіянской Православной Вѣри исповѣданіемъ, чтобъ онъ, якъ началъ Вамъ, Великимъ Государемъ Православнимъ, Монархомъ, служити, такъ и до конца непорушно свою сохранялъ вѣрностъ, и ко мнѣ, Гетману, былъ въ неотмѣномъ желателствѣ; а если бы его отколъ зъ посторонихъ краевъ, особливе зъ Полщи, прелести якіе заходили, тому аби не вѣрилъ и ни чимъ никому отъ благочестного начинанія не далъ себе отводити. На якіи мои упоминателніи слова онъ, Семенъ, чинилъ обѣщаніе по прежнему, что по истинѣ вѣрно Вамъ, Великимъ Государемъ, служити будетъ; я при томъ обликованю (?) его милосердною Вашею монаршею милостію, на утвержденіе таковаго его намѣренія, пріймалъ его въ дому моемъ любително зъ належащимъ почитаніемъ, и ударовалъ его пристойними дарами, а надто купилемъ ему власними моими

денгами, за сто и за сорокъ рублей, дворъ въ нижнемъ городѣ у законниковъ монастира Межигорскаго, которій то дворъ онъ самъ Семенъ уподобалъ и прилѣжно просилъ мене, абимъ ему купилъ оній. Зъ такимъ удоволствованіемъ онъ Семенъ Палѣй, отъ мене зъ Батурина отехавши, теперъ прошлихъ чиселъ прислалъ ко мнѣ въ Батуринъ тихъ толмачей, зъ которихъ является одинъ его, Семеновъ Палѣевъ, а другій Стецика Ягорлицкого, которіи обадва слово въ слово сказали, же ихъ посилка отправовалась имено о окупѣ неволниковъ; о якомъ окупѣ и Стецикъ Ягорлицкій въ двохъ писмахъ своихъ, до Семена Палѣя писанихъ, докладаетъ. Якіе то писма обидвѣ Семе̂нъ Палѣй чрезъ нихъ же толмачей ко мнѣ прислалъ для прочитаня; а же просилъ, жебимъ для его потреби опять назадъ одослалъ писма оніи, теди я, велѣвши ихъ переписати, саміи подлевіи къ нему одослалемъ, а списки посилаю въ приказъ Малія Росіи; и тое Семенъ Палѣй въ писмѣ своемъ доложилъ, да и тіи толмачѣ словесно сказали, что одного козака его, Семенова Палѣева, тамъ въ Бѣлогородщинѣ задержано за нѣкоторого убитого толмача Татарскаго. Является тежъ и тое, что они толмачѣ принесли къ нему Палѣю писмо зъ Бѣлогородщини отъ Солтана, сина ханского, которого Ханъ, идучи зъ Царигорода до Криму, зоставилъ для порядку; але же Семенъ Палѣй оного солтанского писма ко мнѣ не прислалъ, теди не могу въ томъ вирозумѣти, чи то зъ препомненя тое у его сталося, чили зъ якой опасности. А что тіи жъ толмачѣ тутъ въ роспросѣ о поваженіяхъ бесурманскихъ сказали, тое особно въ тетраду записавши, яко вещъ до уваженя потребную, посилаю при семъ листѣ моемъ въ приказъ Малія Росіи для донесеня Вамъ, Великимъ Государемъ.»

«Подъ сее-жъ время певніи торговіи люде Полтавскіи, которіи были въ Криму задержани, зостали, по случаю миру Запорожского зъ Татарами поновленомъ, въ доми свои отпущени; которіи о томъ намъ донесли, же слишали они въ

Криму о нѣкоторихъ Греческой вѣри людехъ и отъ Армянъ, также и проклятого врага измѣнника Петрика товарищи имъ объявляли, что Ханъ Кримскій нинѣшнего лѣта не пойдетъ на войну Нѣмецкую, но зо всѣми Ордами будетъ обрѣтатися въ Криму, и по злому его непріятелскому намѣренію хочетъ, зъ побудки того-жъ врага Петрика, далшіе свои вести промисли около смущенія и прелщенія народа Малоросійскаго, или около чиненя военихъ промисловъ. По тихъ торговихъ людехъ прибылъ ко мнѣ зъ Сѣчи Запорожской певній козакъ, которій для того тамъ и найдовался, жеби о всякомъ поводженю въ конецъ вирозумѣвалъ и давалъ мнѣ знати, яко-жъ и передъ симъ ко мнѣ онъ писовалъ; тотъ сказиваетъ, же Запорожци, Атаманъ Кошовій и все войско Низовое Запорожское, за прибытемъ къ себѣ отъ Хана Кримского посланца, отновили и потвердили тое свое зъ Кримомъ примире, якое прошлого року, за бывшого Атамана Кошового Ивана Гусака, у Камяного Затону зъ бывшимъ Калгою Солтаномъ составилося; и яко торговіи люде повѣдали, такъ и онъ говоритъ, будто маетъ самъ Ханъ Кримскій зъ Ордами сеголѣтного времени подъ Малоросійские городи приходити, не такъ на шаблю свою поганскую и на военіи промисли полагаючися, яко на оманчливіи надѣючися прелести; бо оній проклятій врагъ Петрикъ таковими его Хана побуждаетъ и обнадеживаетъ словами, же если онъ Ханъ зъ Ордами подъ Малоросійские городи пришовши помешкаетъ, то будто албо войско, якое будетъ въ собраніи, на старшину збунтуется, албо въ городахъ посполство учинитъ бунтъ, и зъ нимъ Ханомъ и панствомъ Кримскимъ прійдетъ до примиря. Якими лгаря оного подущателними словами Ханъ уводячися, хочетъ неотложно зо всѣми Ордами Кримскими сюда приходити; на якій въ си краи походъ будто и отъ Солтана Турского есть ему Ханови изволеніе, и для того-жъ будто и Ордъ якъ Кримскихъ, такъ и Бѣлогородскихъ онъ Султанъ Турскій

на войну Нѣмецкую не тягнетъ, чтобъ Ханъ въ дому остаючи зъ Ордами Кримскими потщался подъ Малоросійскими городами (чего имъ Боже не допоможи) намѣреній любъ войною любъ прелестями учинити промислъ, а Калга албо Нурадинъ Солтанъ зъ Бѣлогородскими Ордами и зъ Турскимъ войскомъ, якое при килкохъ пашахъ присланo туда быти маетъ, приложилъ стараня очистити тіи границы, якіи въ килкохъ мѣсцахъ въ Волоской землѣ Полскимъ войскомъ осажени. Якая рѣчъ обширнѣе на особномъ писмѣ для донесеня Вамъ Великимъ Государемъ есть изображена. Яке теди зъ того донесеня дается вѣдати, же нелѣниво непріятели бесурмане поганской своеи завзятости хочутъ дополняти, такъ мы Гетманъ зъ старшиною зъ полковниками и зо всѣмъ войскомъ Запорожскимъ и зо всѣмъ народомъ Малоросійскимъ, подъ ноги упадаючи Пресвѣтлого Вашего Царского престола, покорне біемъ чоломъ, даби Вы Великіе Государи, по обиклому своему монаршому (?) о цѣлости православного христіанского народа, усердне изволили указати Богохранимимъ своимъ Царского Пресвѣтлого Величества войскамъ за времени готовитися на дѣло военое, и наближитися къ належащимъ Украиннимъ мѣсцамъ, для построху и отпору онимъ непріятелемъ. А я Гетманъ, любо еще не маю на тое Вашего монаршого указу, безъ которого не тилко ни зъ кѣмъ бою зводити и войска совокупляти, але изъ домовъ полковъ рушати не годится; однакъ писалемъ и розислалемъ во всѣ полки приказніи унѣверсали, аби якъ городовое, такъ и охотницкое войско было въ поготовости до походу военого, и якъ хлѣбніе запаси, также и оружніи порядки въ належитомъ имѣли устроеніи; якое мое унѣверссаловъ разослане и для того учинилемъ, жебы непріятели мѣли оттоль пострахъ, бо могутъ они провѣдати, ижъ у насъ о ихъ зломъ намѣреніи есть вѣдомость и належитая содержится готовость до отпору. О томъ теди ихъ поганскомъ намѣреніи, въ

якую пору имено схочутъ они поганци зъ Криму рушитися, любо притрудно самимъ совершенимъ извѣщеніемъ передъ временемъ вивѣдатися; бо и прошлои зими о походѣ Нурадина Солтана зъ Ордами Запорожцѣ прислали намъ въ Батуринъ вѣдомость въ день овторковій, а они поганци вдарили подъ Переволочную въ середу, противъ якого скорого ихъ поганского поспѣшенія отнюдь не можно было намъ зъ войскомъ на отпоръ поспѣшити; однакъ теперъ всякими способами будемъ стараня прекладати, же бисмо ранѣй могли мѣти вѣдомость, въ якій часъ ихъ поганское и въ якихъ силахъ зъ Криму будетъ порушене. О чомъ къ Вамъ, Великимъ Государемъ, по должности подданской донести обѣщаюсъ; теперъ сей листъ мой посилаю къ Вамъ, Великимъ Государемъ, чрезъ вишпомянутого, которій о нинѣшнихъ вѣдомостехъ и о Запорожскомъ поведеніи, особливе кто зъ Запорожцовъ въ належитой ку Вамъ, Великимъ Государемъ вѣрности постоянно трваетъ, а хто до смятенія есть склоненъ, въ государственомъ Вашего Царского Пресвѣтлого Величества приказѣ словесное учинитъ донесене.»

Зъ Батурина, априля 23, року 1694.

По такихъ недобрихъ зъ Криму вѣдомостяхъ, валечній невѣстюхъ и махіявель Гетманъ Мазепа, розгнѣвавшися на Татаръ Кримскимъ и на Татаръ Азовскихъ, которіи зъ святашами своимы Донскими прешлого времени въ крайнихъ отъ Дону городкахъ слободскихъ пошкодили, а въ Бердахъ и Молочнихъ многихъ козаковъ зрадецко въ полонъ загорнули, въ мѣсяцю маю виправилъ былъ къ Азову, на отмщеніе бѣсурманомъ Азовскимъ тихъ кривдъ христіянскихъ, полки Гадяцкій и Полтазскій, также компанѣйскій Ростковского и сердюцкій Кожуховскаго; але тіи полковники будто для роптанія товариского (якъ предъ Гетманомъ вимовлялися) отъ скудости харчевой, чили для якого страха

не забиваючися въ далшіе мѣстца полевіе, отъ Довгой назадъ подогнувши хвостъ повернули.

Войску Низовому Запорожскому щасливій военній того лѣта надался прокгрессъ, которое хочай и въ миру (яко вишшей наменилося) зъ Кримомъ зоставало, однакъ жалѣючи по братіи своей, въ Бердахъ и Молочнихъ чрезъ Азовцовъ въ плѣнъ загорненной, веть за веть бесурманомъ Кримскимъ одомстили; ибо лотками, Конскою и Днѣпромъ мимо Асламъ-Керменъ прокравшися и въ лиманъ Очаковскій вилинувши, пристанули тими лотками ку берегу Кримскому, и зъ онихъ висѣвши килконадцять селъ Татарскихъ въ Криму, неподалеку отъ берега бывшихъ, спалили и въ нѣвечъ обернули; къ тому многихъ Татаръ тамъ же побивши и много ясиру Татарского набравши, безбѣдно иннимъ путемъ уже земляним, лотки свои нѣгдѣсь потопивши, до Сѣчи своей повернули, бо по согласію ихъ войско конное Запорозское зъ конми излишними тамъ и на той часъ прибыло, где ихъ застати чаяло. О которомъ мужественномъ промислѣ военномъ Запорожскомъ Святѣйшій Адріянъ, патріярхъ Московскій, увѣдомившися, писалъ, септеврія 12, зъ Москви войску Запорожскому похвалу и Гетману за тотъ промислъ военній благодареніе таковою грамотою своею:

Адріянъ, милостію Божіею Архіепископъ Московскій и всея Россіи и всѣхъ странъ Патріярхъ, возлюбленному во Господѣ Нашея Мѣрности сыну, Царского Пресвѣтлого Величества войска Запорожскаго обѣихъ странъ Днѣпра Гетману, Іоану Степановичу Мазепѣ архипастирское благословеніе.

Явленно есть Всеблагому Творцу и Святителю нашему Богу во целовѣцехъ угожденіе, по гласу Богопроповѣдника Апостола Павла Святого благотвореніе, яко вѣщаетъ: *бла-*

готворенія и общенія (во истино) не забивайте, таковими бо жертвами благоугождается Богъ; къ сему Твоя любовь дѣлателнѣ прилежиши, и паче всего на то усердіе содержиши, къ сему тщаніе и радѣтелное служеніе показуя, въ должности Твоей гетманской воинствуеши со усердними воинами тамо сущими враги христіянскія—проклятія махометани. Въ семъ убо слава и честь Богу и похвала воиномъ, яко полагаютъ души своя по братіи своей и свобождаютъ Церковъ Божую, отчество защищаютъ, Благочестивѣйшимъ Великимъ Государемъ Царемъ усердную службу исполняютъ, неусипно воинствующе; еже нинѣ достохвалнѣ Запорожское воинство Твоимъ руководствомъ сотвори, разоряюще Татарскія и Турецкія пограничная жилища, и плѣнъ не малій въ царствующій градъ Великимъ Государемъ нашимъ, Царемъ и Великимъ Княземъ Іоану Алексѣевичу и Петру Алексѣевичу, всея Великія и Малія и Бѣлія Росіи Самодержцемъ прислалъ еси. Сего ради и Наша Мѣрность благодаримъ Господа Бога, и Твоей любви и всему Православному воинству тамо сущему, яко возлюбленимъ нашимъ синомъ, желаемъ во всякое благотвореніе благоутѣшенія, и въ долготу дней здравія и спасенія, и на враги всегдашнія побѣди и одолѣнія! Да вси благовѣрніи людіе въ мирѣ и тишинѣ пребывающе прославятъ Бога Отца нашего на небесѣхъ, и вѣчное во свѣтлостехъ небеснихъ царство со Христомъ Іисусомъ получатъ! О благопребываніи и здравіи Твоемъ слишати всегда желаемъ; при семъ извѣствуемъ Твоей любвѣ, нинѣшнаго времени послахомъ къ тебѣ книгу Евангелія болшая печати, устроеное совершено, во святій градъ Іерусалимъ, брату и сослужителю нашому, Святѣйшему Киръ Досифею патріярху Іерусалимскому, ежеби въ Малоросійской странѣ оное одати бывшему здѣ отъ него архимандриту Хрисанфу; и аще онъ архимандритъ гдѣ нинѣ въ Малой Росіи обрѣтается, изволъ ему тую книгу отослати съ кимъ прилично, аще ли уиде въ далекость пути гдѣ, изволь о

томъ намъ вѣдѣніе сотворити, аще ли же кто будетъ знатнихъ во ону страну издаковъ, и Твоя любовъ и съ тѣмъ къ нему архимандриту пошли. Писася въ царствующемъ великомъ градѣ Москвѣ, мірозданія 7202 лѣта, спасителного же воплощенія Іисусъ Христова 1694, септеврія 12 дня.

А Гетманъ на тую грамоту патріяршую взаемное до патріярхи зъ Батурина, октоврія 23, учинилъ благодареніе такою грамотою своею:

Божіею милостію Великому Господину Святѣйшему и Всеблаженнѣйшему Киръ Адріяну, Патріярсѣ царствующаго великого града Москви и всея Россіи и всѣхъ сѣвернихъ странъ, отцемъ отцу и звѣрхнѣйшему Архипастирю, мнѣ благорачителному наставнику въ Духу Святомъ, отцу и милостивому благодѣтелевѣ, подъ стопи святобливихъ ногъ смиренно упадаючи, челомъ бю.

Архипастирское Вашего Святѣйшества благословеніе, нарочно въ пречесной Вашей патріяршей грамотѣ изображенное, въ немъ же и вѣрной нашой Гетмана и всего войска Запорожского къ Великимъ Государемъ нашимъ службы милостивое отческое приложенно естъ похваленіе и благовѣтливое святителское всего блага желателство, прелюбезно и пречесно азъ послушній Вашого Святѣйшества синъ зо всѣми при мнѣ сущими принялъ есмъ. Рабολѣпно убо подъ стопи Святѣйшого превисочайшого Вашего патріяршого ѳрону упадаючи, многократне о семъ пренайпокорственнѣе челомъ бю, тое исповѣдую, что вся сія надъ неприятелми Креста Святого, яко въ прошлихъ мѣсяцехъ, тако и сего времени восприятая одолѣнія собишася самимъ Бога Всемогущаго дѣйствіемъ, за монаршимъ щастіемъ Пресвѣтлѣйшихъ и Державнѣйшимъ Великихъ Государей нашихъ, Ихъ Царского Пресвѣтлого Величества, а за свя-

тѣйшими и благопоспѣшными архипастирскими Вашего Святѣйшества молитвами, за которими и впредь въ таковихъ случаяхъ можетъ вамъ помочствовати и благопоспѣшествовати Вседѣйствующая Божественная Сила; въ ней же азъ несумѣнно полагаючи мою надежду, долженъ есмъ со всѣмъ войскомъ Запорожскимъ служити имъ Великимъ Государемъ въ непремѣнномъ радѣніи.

Книга Святое Евангеліе болшой печати, прекрасною лѣпотою устроенное, отъ Вашего Архипастирского Святѣйшества въ святій градъ Іерусалимъ Святѣйшому Кирѣ Досиѳею Патріярху посланное, отдана мнѣ Гетману, и я по повелѣнію Вашего Святѣйшества, сискавши Превелебнѣйшого Іерусалимскаго архимандрита отца Хрисанфа, вручихъ ю оному. Присемъ и паки принайпокорственнѣе Вашому Патріяршому Святѣйшеству челомъ бю.

Данъ въ Батуринѣ, октоврія 23, року 1694.

Того-жъ року Королъ Полскій Янъ Собескій, стараючися прилѣжно Русь, въ коронѣ Полской жителствующую и Восточного исповѣданія Греческого крѣпко держащуюся, привести до Унѣи зъ Римлянами Поляками, и Православіе Святое весма скасовати, назначилъ для того быти зъѣзду во Львовѣ градѣ Рускомъ—Малоросійскомъ, и розослалъ прежде свои унѣверсали во всю Русъ и Малую Полщу, повелѣваючи въ мѣсяцѣ септеврія всѣмъ духовнимъ и свѣцкимъ Рускимъ и Полскимъ станомъ, для тоеи впорной Унѣи, до Львова зъѣхатися, и совершено тую Унѣю зъ Русею трактатомъ заключити и уфундовати; для чого и отъ боку своего королевского нарочного посла разумного человѣка Скарбка, каштеляна Галицкаго, зъ инструкціею королевскою своею прислалъ туда-жъ до Львова; которій, тамъ прибувши и множество Русѣ и Поляковъ, подлугъ ординансу королевского зъѣхавшихся, заставши, на первой сесіи въ

катедрѣ Грецко-Руской епископской Лвовской, сентеврія 16, до всѣхъ становъ Рускихъ, при залѣценю помененой королевской инструкціи зъ похвалами королевскихъ заслугъ и стараню о утвержденіи Уніи, такую Латино-Полскомъ языкомъ ретелне учинилъ предмову:

«Что великій и смотреливій полѣтикъ доброволне царствующимъ призналъ монархомъ, яко царъ естъ союзъ, которимъ Рѣчъ Посполитая связуется и духъ животній имъ же живетъ; тое Наяснѣйшій Панъ нашъ щасливо пануючій скуткомъ показуетъ, ижъ величество его такъ естъ постойное и въ себѣ фундованное, жеби всѣ стани отчизни нашой надъ собою пануючого и за собою старающогося его почували. Доводъ того естъ явній, якъ Его Королевская Милость, Панъ нашъ милостивій, отъ початку панованія своего будучи уже полній тріумфовъ, волними голосами на престолъ возведеній, отчизнѣ ставаючися, не перве до діядеми албо кролевскихъ спѣшился вчасовъ, поки вѣтровъ и розныхъ замѣшателствъ непогоди въ своей имперіи не успокоилъ; прикріи военніи усмиривъ невчаси, Рѣчи Посполитой зъедночивъ сили, блукаючійся народъ Украинскій и войска Запорожскіи, крѣпкую противъ потузѣ Отоманской заставу, ово панскою ласкавостію, ово побѣдителнимъ оружіемъ великовладному своему прилучилъ панованію. До тріумфалнихъ поступуючи лавровъ, священную главу царскою здоблячи діядимою, отцевскіи старанія на сеймахъ и радахъ показуетъ притомностію своею, зъ утѣхою, а может рещися зъ стратою здоровя своего отправуетъ. Въ трудностехъ, небезпеченствахъ и въ противнихъ случаяхъ познати можна человѣка, хто каковъ; чи не каждій же пана сего въ покою и войнѣ может познати славу, и яко хотѣніямъ народнимъ досконалую чинитъ сатисфакцію. Яка колвекъ на отчизну нашу падаетъ фортуна, то не зъѣтяженною заступаетъ головою невисловленное мужество, не преломленное сердце, обози напол-

naетъ славою, валечніи чини приносятъ користь, поражками когдась прешлими затемненную народа нашего славу не устающими здобить и освѣчуетъ тріумфами; словомъ сказать, что Его Королевская Милость Панъ мой милостивій весъ естъ едино старане: крови пролитія мститель, за услуги подятіе награждаетъ, а которихъ сохраняетъ, тихъ кохаеть, великовладній маестатъ въ власнихъ невмѣщающійся границахъ, и якому единъ не довлѣетъ свѣтъ, по всѣхъ народахъ христіянскихъ розводится монархіяхъ; милостію Вѣри Святой зятій, для помноженя хвали Божой церкви будутъ, здеспероваиним и уже погибшимъ приноситъ здравіе и волность, бѣсурманскіи знаки зъ церковъ скидаетъ мѣсяцѣ, завоеванное одійскуетъ и приворочуетъ королевству, зъ рукъ поганскихъ отбѣраетъ замки и фортеци, ненасищенного крвѣ христіянской притискаетъ жерлока: же зъ упадлою фортуною своею на себе обернувши руки, старшину свою губячи, що разъ слабѣти, що разъ отятихъ згубою войска и обозовъ своихъ отступати муситъ провинцій. А чижъ доситъ на томъ, аби толко набытіемъ слави вся и отъ цѣлого христіянства пріймовалъ побѣди повѣншованія, но набитого добра и боронити треба; не перестаетъ смотреливство Его Королевской Милости Пана моего милостиваго и неистомленная праца въ далекихъ и дикихъ Татарскихъ кочовискахъ везвѣтяжоной руки, показоватъ славу войскамъ христіянскимъ, аверсіею чинячи полегку, поганскимъ засъ чрезъ побѣду особою своею и за справою валечнихъ Гетмановъ своихъ накладати ярма. А кгди той нашъ бенефакторъ такимъ яснѣетъ слави украшеніемъ, грѣетъ его жарливость ко размноженію Вѣри Святой, святилищъ Божіихъ ко украшенію, Церкви Христовой беретъ его ревность ко висвобожденію, души и особи, кровію Господа Избавителя нашего искупленія отъ тиранского панованія всегда хочетъ висвобождати; свѣдчатъ то Журавенскіи трактати, которіи въ первомъ мѣсцу

мають писаное отданіе Гробу Господня и костела Іерусалимского христіянамъ, Вѣри Святой волное исповѣданіе, особъ духовнихъ щастямъ противнимъ подъ панствомъ Порти Отоманской зостаючихъ волность, певную лѣчбу христіянъ, силою желѣза и щастямъ войни по рознихъ фортецахъ въ неволю забранихъ зовсѣмъ возвращеніе. Еще еднакъ величество Его Королевской Милости Пана нашего милостивого едного жадаетъ, чинъ Вашеи Милости Панства зиваетъ, вся совокупляющій присоединити васъ старается до костела Римского Католицкого; а того ради зсилаетъ мене сюда Его Королевская Милость волѣ своей зъ віявленіемъ на зиздъ Вашей Мости Мосцѣ Панства, которій добротливе чрезъ свои зложилъ унѣверсали, отцевскою милостію, добра посполитого респектомъ, а найбарзѣй спасенія вѣчного для пріобрѣтенія, до едности зъ костеломъ Римскимъ Каѳолическимъ Вашей Мости Мосцѣ Панства призиваетъ и запрошуетъ. Озмѣте Ваша Мость Мосцѣ Панство въ прикладъ и въ рефлексію панства Грецкіи давніи, якъ славніи, якъ пространніи, якъ всякими ублагословенніи достатками были, когда подъ еднимъ началствомъ и главою Петра Святого зоставали въ Константинахъ и иншихъ монархахъ своихъ, которіи того заслужилися, жеби ихъ Великими звано; кгди зась той нещасливій наступилъ раздоръ, стала змѣшанна вѣра, на панство Греческое гнѣвъ пришолъ явній Божій, войни загустилися. За такою незгодою наступила кара Божая, царство отъ царства пренеслося, и где предъ тимъ святіи пановали Цесарѣ, тамъ незбута и срогая бѣсурманская росказуетъ монархія; церкви Божіи едни въ проклятіи обернено мечети, инніи предъ тимъ золотимъ и срѣбнимъ пріоздобленніи аппаратомъ во мерзскіи станѣ и иншіи вшетечніи отдано сараи; мѣста правами и порядками славніи, едни зъ землею соравненно, другіи душъ христіянскихъ сталися мучилищемъ. Такого-жъ дознали нещастя Болгарска, Сербска, Мултанска, Волоска провинціи и наша

Украина; тамъ где противъ потузѣ Оттоманской крѣпкая была застава, где рицерской охоти красное процвѣтало дѣто, живая и природная на поганъ охота непрестающая и згаснути немогущая бывала ненависть, тамъ теперь единыхъ сенти бесурманской покрила зѣма, другихъ сумная заступила пустиня. Часъ нинѣшній, часъ сщасливій, часъ Божественний; Духъ Святій на Апостоловъ во огнистыхъ исходилъ языкахъ, Его Королевская Милость разсѣяніе Духа Святаго огня собираетъ, взиваетъ Вашъ-Мостей Мосцѣ Панства до единости Вѣри Святой зъ костеломъ Римскимъ, Панъ той, которого смотрѣніемъ, руководствомъ и старанiемъ народовъ христіанскихъ войска совокупленнія; маючи надѣю въ ласцѣ и промислѣ Короля надъ Королями добротливого Бога, же и въ сердцахъ Вашихъ Мостей Мосцѣ Панства вбудитъ охоту къ соединенію. Нехай дастъ Вашъ-Мостемъ Мосцѣ Панству въ разсужденіе святобливіи въ ближшихъ діецезияхъ приклади, нехай дастъ Духа правди познанія, дабы Вашъ-Мость Мосцѣ Панство, отложивши сердецъ Вашихъ ожесточеніе, дѣло тое Божіе и старания Его Королевской Милости Пана нашого милостивого единомисльно, единостайнымъ сердцемъ и умисломъ кончити зхотѣли! Оямете Вашъ-Мость Мосцѣ Панство тилко до уваги не точію душъ своихъ, але и всякіе всего христіянства, которіе мѣютъ быти за зедноченіемъ Вѣри Святой пожитки: единъ тогда будетъ, аще будетъ непріятель—всѣмъ намъ непріятелемъ, аще кто пріятель—всѣмъ намъ пріатель будетъ, размноженіе и распространеніе Вѣри Святой и хвали Божой будетъ едино, оздоба церквей Божіихъ едина, оборона едина, а для того будетъ мощнѣйшая крѣпость наша и непреодолѣнная! Ежели бо вамъ едность зъ своего имени рѣчъ есть вдячная и пожаданная, далеко болше зъ певности избавленія не омилной будетъ вдячнѣйшая и пріятнѣйшая, а на ганбу и згубу поганскую найскутечнѣйшая и найдосконалѣйшая. На остатокъ уважте Вашъ-Мость Мосцѣ Панство, же зъ стану шляхетского ролѣ-

гія Вашей люде, ровно якъ и наши мѣютъ быти по мѣстахъ администраторами великихъ гоноровъ, поссесорами въ судахъ и правахъ, якъ и наши на сеймикахъ будутъ мѣти валіоръ, голосъ волній и повагу! Едность Вѣри Святой есть фундаментъ и душа доброго порядкованя, раздоръ зась и несогласіе всякой бѣди и смущенія бываетъ причиною; когда соединимось поблагословитъ насъ Господь Богъ. Кто-жъ теди зъ Вашъ-Мостей Мосцѣ Панства не признаетъ, ижъ что колвекъ людямъ фортуна дати можетъ, повинно то устами старшого приобѣщатися; кто не признаетъ, ижъ наяснѣйшій Панъ мой общіи потребы паче своихъ приватнихъ почитаетъ; кто не видитъ, ижъ субстанцію и здоровя свое для доброго посполитого звикъ тратити? Въ такихъ теди окказіяхъ видячи Его Королевской Милости ку себѣ вѣрность, и яко зъ единой отческой милости старается привести до згоди и Васъ созиваетъ, уважте, ижъ его старання и поваги королевской понижати и презирати вѣрнимъ подданнимъ неприлично, да и небезгрѣшно есть.»

Тую Скарбка посла королевского мову до Руси вчиненную прислалъ до Преосвященного отца Ясинского, митрополити Кіевского нѣякійсъ г. Озарковскій при такомъ своемъ, септеврія 20, зе Львова писаномъ листѣ:

Яене въ Богу Превелебній Мосцѣ добродѣю!

По висланой недавно любо чрезъ пѣхотного до Вашъ-Мости Мосцѣ Пана и добродѣя отъ мене копіи унѣверсалу Короля Его Милости, которій виданъ за для конгрегаціи, 16 септеврія (подлугъ нового календара) до мѣста столечно Руского Львова, трехъ登 становъ: духовній, шляхетскій и брацкій, зъ тимъ намѣреніемъ и прикладомъ, якъ въ діецезіи Премисльской свѣжій прикладъ созивающій религіи Греко-Руской людей, жеби зихалися; которая копія унѣверсалу сподѣваюся, же до рукъ Вашъ-Мости Пану дой-

шла. А потомъ кгди за унѣверсаломъ Короля Его Милости рицерскій станъ, духовній, законнихъ и свѣцкихъ, якъ тежъ и братства ставропигіяне и партикулярніи братства на той публичній актъ прибули, якъ то звичай початокъ отъ Бога, Его Милость отецъ епископъ Львовскій публѣчное моленіе въ церквѣ мѣской, межъ мурами зостаючой, скончивши, казнодѣя катедралній ординарійній возбудивъ казанемъ своимъ народъ, где заразъ великое возмущеніе и мурмуръ стался; бо барзо былъ великій конкгрессъ людей рознихъ становъ, а наветъ Римской релѣгіи. По отправленомъ набоженствѣ читано унѣверсалъ королевскій и предложеніе интенцій зъ записанемъ акту; а потомъ панове братство ставропикгіону Львовского, маючи рескриптъ отъ Короля Его Милости, просили, аби подлугъ волностей привѣлей Наияснѣйшихъ антецесоровъ, докгмата и грамоти были захованы, и реверсалъ прочитавши, въ которомъ виражено, же всѣ врочистости и публѣчніи дѣла звикли въ церкви катедралной Святого Юрія Львовской отправоватися, яко елекціи епископовъ и прочая, такъ при тихъ правахъ своихъ стояли, же юрисдикціи зафундовати не дали. А по долгихъ контроверсіяхъ сесію на завтрешній денъ до катедри отложили, а тимъ часомъ всѣхъ до конкгресу обоего стана людей належащихъ отецъ епископъ до своей резиденціи на трактаментъ запросилъ; тамъ же заразъ при добромъ винѣ найшлось много противоглаголниковъ, такъ далеко, же вступить своего трудно приговорили. На завтре, 17 септеврія, до катедри зъхавшися шляхта, намѣсники, игумени, братства, подлугъ порядку на кшталтъ сеймиковъ и трибуналу короного, засѣли и чекали поки часъ прійдетъ посла Его Королевской Мосцѣ зъ инструкціею впровадити; которій когда до кола ввойшолъ, отецъ Епископъ мѣсца своего и кресла маршалковского Его Мосцѣ уступивъ; тое якъ сталося, взявъ голосъ поселъ Короля Его Милости, и доситъ по сенаторску пенкно и мудро говорилъ, якою перорою зъ одаванемъ инструкціи

забавилъ цѣлу годину. А посломъ былъ Его Милость панъ Скарбекъ, Галицкій каштелянъ, человѣкъ учений, такъ въ войнѣ, якъ и въ покою наистатечнѣйшій. Между тимъ давано голоси, хто що можетъ сказати зъ трехъ становъ; едни теди давали такую сентенцію до болшого конкгрессу на пролонкгацію, другіи держалися конституціи року 1677; въ которой замикается, жеби вся Русь, подъ панствомъ Его Королевской Милости знайдуючаяся, зихавшися на сеймъ валнѣй до Варшави, о томъ квестію мѣла и способи подали, якимъ кшталтомъ до едности вѣри Святой Кафолической и послушенства Римского приступили, а иншіи говорили, же цѣле просимо Короля Его Милости Пана нашего милостивого за ту панскую ласку и попеченія дякуемъ, абисмо такъ рицерскій станъ, якъ и въ монастирахъ законники и братства, подлугъ волностей церковнихъ написанихъ, которіи правами патріяршими щитятся, въ цѣлости зоставали и прочая; якій споръ не моглъ скончитися ажъ до вечера, а когда видѣвъ Его Милость панъ поселъ, же до згоди не приходятъ, просилъ всего кола о скончене сесіи и зъ тимъ до резиденціи своей отихалъ; ледвѣ теди на тое згода стала, ажъ третой сесіи зъ голосами випадати почали, контралиценти; для реверенціи въ бытность посла не смѣли, такъ шляхта, якъ станъ духовній, рацію такую даючи, жеби перве успокоити потреби военіи, а потомъ приступити дѣла, а егди розніи розное прекладали, чрезъ чтири сесіи албо засѣданія и розмова своего не могла взяти скутку, не справивши дѣла, всѣ розихалися. А що далей будетъ, повидимо; а теперь посилаю Вашъ-Мости Мосцѣ Пану и добродѣеви предмову Его Милости пана посла хваткомъ въ кутку писанную, поки болшое что виготаю. Покорне оразъ залѣцаючися панской ласцѣ и милости отцевской, естемъ назавше Вашъ-Мости Мосцѣ Пану и добродѣеви моему во всемъ нижайшій слуга

Г. Озарковскій.

16*

По таких зездах и поселствах смотрячи, показуется тое, же не вся Рус склонилась до Унѣи тогда, когда приялъ оную Іосифъ Шумянскій епископъ Лвовскій, яко листъ назадѣ положеній, въ року прешломъ 1681, марта 27, писанній свѣдителствуетъ. Жался теди Боже, что прошлого 1689 року, по указу гетманскомъ зъ канцелярін войсковой енералной зъ Батурина до едного шляхтича Полского Игнатовского на реплѣку королевскую чинячи отвѣтъ, приписано въ немъ Королевѣ похвалу и названо его церквей благочестивихъ фундаторомъ и Православія Святого оборонцею и защитителемъ, приличнѣй би нарещи тайнимъ гонителемъ и полѣтичнимъ искоренителемъ; поневажъ не приводячи до Унѣи зъ собою Татаръ липковъ, Жидовъ поганцовъ, Лютровъ и Калвѣновъ, въ коронѣ Полской доволно обрѣтаючихся, да приводитъ и принуждаетъ до Унѣи Русь Православную, которая и безъ Унѣи лучшая естъ отъ схизматиковъ Римляновъ.

Того-жъ року, септеврія числъ среднихъ, виправилъ Гетманъ Мазепа въ Бѣлогородщину войною войска рейменту своего Наказнимъ Гетманомъ полковника Чернѣговского Якова Лизогуба, Ивана Мировича полковника Переяславского зъ полкомъ его, полковника Прилуцкого Ивана Рубана, асаула компанѣйского зъ полкомъ компаніи Новицкого и Григорія Пашковского полковника зъ компанею его; а на томъ боку Днѣпра прилучился къ нимъ и Семенъ Палѣй зъ полкомъ охотницкимъ, которого всего войска могло быти до осми тисячъ и вящше. Тое теди войско, прибывши въ Бѣлогородщину предъ Покровою, килкома днями добыло паланку ханскую, Ганкушли именуемую, надъ рекою Днѣстромъ зостаючую, и многіе тамошніе Татарскіе села попалило и внѣвечъ обернуло, а набравши тамъ же множество ясировъ Татарскихъ и Волоскихъ мужеска пола и женска, повернуло оттоль щасливе въ Малую Росію въ доми своя, мало тамъ въ Бѣлогородщинѣ отъ Татаръ до-

знавши въ своихъ промислахъ препятія для того, же всѣ Орди Бѣлогородскіе знайдовалися тогда зъ Турчиномъ на войнѣ противъ Цесаря Христіянского. При такихъ состояніяхъ, кгди прибылъ Палѣй зъ Бѣлогородщини въ Хвастовъ, тогда рейментаръ Вилкга зъ войсками Полскими и козацкими, зъ Хвастова его вигнати и вистрашити желавшій, заведшися на своемъ мнѣніи, уступилъ зо всѣми войсками пречъ ажъ ку рецѣ Случи; а Палѣй знову на прежнихъ станціяхъ свое расположилъ войско, и народъ зъ Хвастова тожъ розишолся на прежніи свои жилища, которіи въ Хвастовъ позбѣгалъ былъ отъ нахожденія войскъ Лядскихъ; о чомъ Гетманъ, увѣдомившися, писалъ зъ Батурина, декаврія 7-го, до Царскихъ Величествъ такую грамоту:

«По оныхъ моихъ донесеніяхъ, якіе я о наступленіи войскъ Полскихъ и полковъ тамошнихъ зъ рейментаромъ Вилкгою на Семена Палѣя, Вамъ Великимъ Государемъ, Вашего Царского Пресвѣтлого Величества, виписовалъ; любо по тіи часи отъ людей пріезждающихъ мене Гетмана заходили вѣдомости, же тіи Полскіи и полки козацкіи въ долніи мѣсца отъ Хвастова отступили, однакъ когда о томъ Семенъ Палѣй ко мнѣ не писалъ и полковникъ Кіевскій не чинилъ извѣщенія, о томъ до сего часу къ Вамъ, Великимъ Государемъ не доносячи, старалемся совершенѣйше о всякихъ поведеніяхъ тамошнихъ вивѣдатися. Для чого зъ умислу козака значного, жителя Батуринского, которій Семену Палѣю давній есть знакомецъ, къ намъ Гетману человѣкъ надежній, посилалемъ въ Хвастовъ, которому особно приказалемъ и самого его, Семена Палѣя, вирозумѣти, не имѣетъ ли онъ зъ того якого оскобленя, же по его прошенію отъ мене Гетмана не прислано ему на помочъ войска. Тотъ теди мой посланій, бывши въ Хвастовѣ, повернулся отголь въ Батуринъ, декаврія 5, чрезъ которого якое Семенъ Палѣй прислалъ ко мнѣ свое писмо и притомъ иніи писма, тіи я тутъ же при семъ моемъ листу

посилаю въ приказъ Малія Росіи въ донесеніе Вамъ Великимъ Государемъ. А устне онъ посланій мой сказалъ, же обявилъ ему Семенъ Палѣй, что тотъ рейментаръ Вилкга, завязавшися на своемъ намѣреніи зо всѣми корогвами и козацкими полками при немъ будучими, вступилъ въ глубокіе Полскіе краи, къ рецѣ Слуци, очистивши всѣ тіе мѣсца, где въ прошлихъ годехъ по сіе время на станціяхъ обрѣталися его Семенови Палѣеви полчане, а намѣреніе того рейментара Вилкги было такое, чтобъ ему взяти было отъ Палѣя въ свою область мѣсто Хвастовъ, ибо Полская сторона чаяла того, что албо самъ Семенъ Палѣй, устрашившися того наступства, отбѣжитъ оттоль прочъ, албо его полчане и посполитіе люде, повзявши смятеніе, зъ того жъ страху его отступлятъ, и имъ Полякомъ видадутъ въ руки; но когда того не доказали, бо и полчане и посполство статечне при немъ застановилися, тогди мусѣли тіи корогви Полскіе и полки охотницкіе козацкіе назадъ отступати. По которомъ отступленіи Семенъ Палѣй умислного своего посланца, прозиваемого Папугу (которій зъ сей сторони Днѣпра зъ полку Полтавского къ нему заишолъ) послалъ Королевскому Величеству бити челомъ на Гетмана Коронного и нашого рейментара Вилкгу, что таковое непріятственое чинили на него наступленіе. А войсковихъ полку своего людей онъ Палѣй, роспустилъ на тіе становиска, на которихъ и передъ симъ найдовалися, также и люде жилчіи, по отходѣ зъ подъ Хвастова оного рейментара Вилкги зъ корогвами Полскими и полками козацкими, пошли на свои жилища, зъ которихъ были повиходили то въ Хвастовъ, то въ Чорногородку, для наступства Вилкгиного, тихъ корогвей Лядскихъ, боячися, аби и имъ тяжесть и разореніе отъ нихъ не учинилась. О чомъ Вамъ, Великимъ Государемъ, донесши, отдаюся яко наипокорнѣй Вашего Царского Пресвѣтлого Величества благостинѣ. Зъ Батурина декаврія 7-го, року 1694.»

Палѣй зась безпечне на своемъ въ Хвастовѣ мѣсцу осѣвши, а Королю Полскому и сенаторамъ наліжитую отъ себе висвѣдчаючи, субмѣсію послалъ до Гетмана Короного и до Короля Собеского посланцовъ своихъ нарочнихъ зъ язиками Татарскими, въ Бѣлогородщинѣ набраними и изъ вроценіемъ на себе и на войско свое королевского и гетманского респекту; которіи посланци Палѣеви зъ якою королевскою и гетманскою назадъ отправлени ласкою и упевненемъ, тая зъ листовъ ку Палѣеви отвѣтнихъ королевского, гетманского и Замойского, якіе зде полагаются, показуется явно.

Листъ Королевскій.

Jan trzeci, z Bożey Łaski Krόl Polski, Wielki Xiążę Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmudski, Kijowski, Wołyński, Podolski, Podlaski, Inflantski, Smoleński, Siewierski y Czerniehowski.

Urodzony wiernie nam miły! Oddali nam tu list wierności twoiéy przysłany z pułku iego mołoycy, przy ktorym czynili nam doskonałą relacyą Rycerskiey ochoty, tak ludzie Zadniepr-

Листъ Королевскій.

Янъ третій, Божіею милостію Король Польскій, Великій Князь Литовскій, Русскій, Прусскій, Мазовецкій, Жмудскій, Кіевскій, Волынскій, Подольскій, Подлясскій, Лифляндскій, Смоленскій, Сѣверскій и Черниговскій.

Благородный вѣрно намъ милый! Письмо вѣрности твоей, изъ полка присланное, вручили намъ твои молодцы, при чемъ представили намъ точную реляцію о рыцарскихъ

skie Carow Ich Mosciow Moskiewskich, iako też i Samego wierności twoiey, żeś zapadszy w Budżiak, kraie nieprzyiacielskie ogniem y mieczem pustoszył y wszystko to chwalebnie czynił, cokolwiek do pomnożenia wiary Swiętey a poniżenia nieprzyiacielskiego należeć może. Więc iakośmy wdzięczni wierney i zyczliwey przysługi wierności twöiey, ktorą bezprzestannie nam y Rzeczy Pospolitey oswiadczasz, tak za istotny dowod przyprowadnych więzniów skutecznie pomysleć zechcemy, iakoby ta dzielność y odwaga wierności twoiey y ludzi iego należycie mogła być ukontentowana. Barwę gdy na insze pułki Zaporozskie rozdawać każemy nie miniemy pewnie y ludzi wierności twoiey, ktorzy się tak mężnie ninieyszey popisali kompaniey. Względem zaś konsistenciy zimowych, ażeby wczesnieysze y wygodnieysze nizli tak roczne być mogły, daiemy list nasz do Jasnie Wielmożnego Kasztelana Krakowskiego, zebyscie za tak dowodną usługę według proporciey osob

подвигахъ какъ Заднѣпрскіе жители Ихъ Величества Царей Московскихъ, равно такъ и люди вѣрности твоей, что ты, напавши на Буджакъ, опустошалъ огнемъ и мечемъ непріятельскія земли и все достославно исполнилъ то, что только къ умноженію вѣры святой и униженію врага относиться могло. И такъ, будучи благодарны за вѣрную и ревностную службу вѣрности твоей, оказываемую постоянно намъ и Рѣчи-Посполитой, мы за приводъ плѣнныхъ тщательно подумаемъ, чтобы храбрость и мужество вѣрности твоей и людей твоихъ были достаточно награждены. Когда повелимъ снабжать платьемъ прочіе полки Запорожскіе, то не оставимъ навѣрное и людей вѣрности твоей, которые такъ доблестно отличились въ настоящую компанію. Относительно зимовыхъ квартиръ, чтобы заблаговременно и выгоднѣйшія, чѣмъ годовыя, были заготовлены, мы посылаемъ нашъ листъ къ Ясневельможному Каштеляну Краковскому, дабы онъ за столь очевидную услугу соотвѣтствен-

obmysleć zechciał; co niewątpiemy że uczyni, a my dobrego wierności twoiey od Pana Boga życząc zdrowia, wszystkie iego mołoycow pozdrawiam. Dan w Warszawie, dnia 6 Grudnia, Roku Pańskiego 1694, panowania naszego 21.

Jan król.

ное лицамъ придумалъ вознагражденія, въ чемъ мы не сомнѣваемся. Желая вѣрности твоей отъ Бога добраго здоровія, привѣтствуемъ благосклонно всѣхъ твоихъ молодцовъ. Дано въ Варшавѣ 6 декабря, 1694 году, царствованія нашего 21.

Янъ Король.

Листъ Гетманскій.

Mości Panie Paley Pułkowniku!

Cieszyłem się bardzo z tego za pierwszą wiadomością, że W. Mc. na Budżiaku dobrze goscił przy woysku Zadnieprskim. Chwalę ochotę y odwagę rycerską co do ukontentowania woyska Zaporozskiego; iuż ztąd z Jegomosciem Panem Wiłgą Reymętarzem barwę y zapłatę wyprawiłem. Konsistencyą też od Niego naznaczoną masz W. M. Pan, w którey samey miescić

Листъ Гетманскій.

Господинъ Полковникъ Палій.

Я чрезвычайно былъ доволенъ, получивъ извѣстіе, что Ваша Милость хорошо гостилъ въ Буджакѣ при войскахъ Заднѣпровскихъ. Хвалю рвеніе и рицарскую смѣлость относительно успокоенія войска Запорожскаго; я отсюда отправилъ уже съ Его Милостію, паномъ Вилгою, рейментаремъ, жалованіе и платье. Онъ же и назначилъ квартиры Вашей Милости, которыя занять предлагаю; онѣ довольно

się zalecam, wszak dość obszyrna, bom ią sam czytał; zimą że deklaruiesz się W. M. Pan nieprożnować z ludzmi swemi, dziękuię za taką ochotnę do przysługi publiczney wolą, którą teraz, aby naybarziey pokazałeś, proszę; kiedy wiadomości przychodzą, że Orda wszytka Budżiacka na wprowadzenie konney Zahary do Kamienca wsiada na koń y w kraie nasze na czambuł wszystkiemi wtargnąć siłami. Chciey się tedy W. M. Pan znosić z Jego Mosciem Panem Wiłgą y Jego Mosciem Panem Samusiem Hetmanem Nakaznym, aby, gdy tego potrzeba będzie, mogliście się łączyć y konać nieprzyiaciela sławę sobie czyniąc y tu na dalszy sobie zarabiaiąc respekt dobrego za tym od Pana Boga zyczę zdrowia.

W. W. M. Panu zyczliwy przyiaciel Stanisław Jabłonowski, Kasztelan Krakowski i Hetman Wielki Koronny.

Ze Lwowa Decembra 22, roku 1694.

обширны, о чемъ я самъ читалъ. Зимою Ваша Милость обѣщаете съ своими людьми не оставаться праздными, весьма благодаренъ за такое усердіе къ службѣ общественной, которое прошу доказать особенно въ настоящее время, когда доходятъ вѣсти, что вся Буджацкая Орда готовится ввести въ Каменецъ конныя полчища и всѣми силами вторгнуться на чамбулъ въ земли наши. А потому благоволите Ваша Милость сноситься съ Его Милостію, Паномъ Вилгою и съ Его Милостію, Паномъ Самусемъ, Наказнымъ Гетманомъ, чтобы въ случаѣ надобности, могли соединиться и побѣдить врага, снискивая себѣ славу и здѣсь заслуживая дальнѣйшее уваженіе. За тѣмъ желаю отъ Бога добраго здоровья!

Вашей Милости доброжелательный пріятель, Станиславъ Яблоновскій, Каштелянъ Краковскій и Великій Гетманъ Коронный.

Изъ Львова, декабря 22, 1694 года.

Листъ Замойскаго.

Mnie wielce Mosci Panie Połkowniku moy Mosci Panie y przyiacielu!

J. M. dobrodziey, iak wdzięczen z przysłanych ięzykow, y iak kontent z odwagi W. M. Pana y prac iego zyczliwych ku Rzeczy Pospolitey, sam w swoim wyraża liscie, gdzie iako zasłuzonemu woysku W. M. M. Pana iuż ordynował przez Jego Mości Pana Wiłgę Regimentarza płatę y barwę iako y samemu W. M. M. Panu nalezyte ukontentowanie. Do tych czas ma być iuż wiadomość W. M. M. Panu od Jego Mosci Pana Wiłgi; ja zaś moią przyiaźnią w dalszych W. M. M. Pana okkaziiach iaką y przed tym życzliwą oswiadczył y teraz nie-

Листъ Замойскаго.

Господинъ Полковникъ, мой милостивый Панъ и пріятель.

Сколь много благодаренъ его Милость (Гетманъ) за присланные языки, и какъ доволенъ вашею храбростью и трудами на пользу Рѣчи-Посполитой, самъ въ своемъ изъясняетъ письмѣ, въ которомъ, какъ заслуженному войску Вашей Милости определилъ уже платье и жалованье чрезъ Его Милость, Вилгу, рейментара, такъ равно и Вамъ должное удовлетвореніе. О чемъ уже долженъ Васъ извѣстить и самъ, Его Милость, Вилга. Я же, равно какъ и напредъ сего всегда усердную, такъ и въ дальнѣйшихъ Вашихъ

odmienną testyfikować się będę, iako

W. M. M. Panu zyczliwy przyiaciel y rad służę
Franciszek Zamoyski.

Ze Lwowa Decembris 22 roku 1694.

обстоятельствахъ, мою свидѣтельствую неизмѣнную дружбу.

Вашей Милости доброжелательный пріятель и готовый къ услугамъ
Францъ Замойскій.

Изъ Львова, декабря 22, 1694 г.

РОЗДѢЛЪ XXXVI.

О другой тримѣсячной зъ типографіи Кіево-Печерской вишлой Житій Святихъ книзѣ; о утаржцѣ шкодливой Татарской подъ Сандомѣръ и Львовъ; о благословеніи Патріяршомъ грамотномъ Гетману въ походъ на Казикерменъ; о пріязнѣ зъ Волощини до Гетмана зъ розними вѣдомостями чужоземскими; о причинахъ войни Россійской на Азовъ и Казикерменъ; о походѣ туда войскъ Московскихъ и Козацкихъ; о невзятю того лѣта Азова, а о взятю зъ обстоятелствомъ Казикермена; о корреспонденціи тогдашной до Мазепи Гетмановъ Великихъ Коронного и Литовского; о поведеніи по взятіи Казикермена; о здобичахъ и поворотѣ отъ Казикермена войскъ въ доми; о повѣншованю листовномъ Митрополитанскомъ и грамотномъ Патріяршомъ, также отцевъ Монастирского и Яворского, Гетману звитяжства надъ Казикерменомъ; о грамотѣ Патріяршой взглядомъ пріятой книги Житій Святихъ до Гетмана писанной; о двохъ такъ же грамотахъ Патріяршихъ до Гетмана и отца Митрополити писаннихъ взглядомъ устроенія Епископа въ Переяславлѣ, и о построеніи въ Переяславлѣ катедралной Вознесенской церкви; о избраніи чрезъ шляхту Рускую Волинскую Православную Жабокрицкого на Епископію Православную Луцкую и Острозскую по смерти тайкого унѣята Афанасія Шумлянского; о данномъ ему Жабокрицкому Королевскомъ унѣверсалѣ на тую Епископію; о завидѣвшихъ

ему того щастя; о корреспонденціи его до Митрополита и Гетмана; о указѣ Монаршомъ на посвященіе его и прочая о немъ; о присланю отъ Яблоновского резидента къ Мазепѣ и съ вѣдомостями отъ него розними; о войнѣ Цесарской зъ Турками въ Венкграхъ подъ Локгіемъ зъ шкодою Цесарскою; о прошеніи Войнаровского, судіи земского Кіевского, за причинами сенаторскими Гетмана о отпускѣ жени своей зъ монастира Кіевопечерского; о желаніи Гетмана Литовского взглядомъ збожа продажного; о запрещеніи и разрѣшеніи Патріяршомъ инокамъ Кіевопечерскимъ; о купцахъ Лвовскихъ на Москвѣ удержанихъ и за причиною Гетманскою свободно отпущенихъ.

Року отъ раздѣленія стихій 7203, а отъ повитія пеленами Младенца, небо облаки повивающого, 1695. На самомъ початку року війшла зъ типографіи Кіевопечерской другая тримѣсячная отъ декаврія починаючаяся Житій Святихъ здания Димитріевого книга, о которой впередъ будетъ пространное въ семъ же року припомнене. А я нимъ начну писати маршъ войскъ Великоросійскихъ и Малоросійскихъ, въ семъ року на Азовъ и Казикерменъ отправленній, теперъ напредь того полагаю здесь силную въ Полщу Татарскую утарчку: бо по Святахъ Рождества Господня силніе Орди Кримскіе, Бѣлогородскіе и инніе, отпровадивши на килко лѣтъ приспособленную значную загарію Турецкую до Каминца Подолского и оттоль назадъ повернувши, вторгнули въ повѣти Сандомѣрскій и Лвовскій, въ которихъ множество народа въ полонъ загорнувши, селенія ихъ огнемъ и мечемъ зруйновали и въ пепелъ обернули. Потомъ и подъ самій столечній градъ Русскій Лвовъ когда вторгнули, тогда Яблоновскій, Гетманъ Великій Коронній для оборони Лвова въ килка тисячъ войскъ Полскихъ конних и пѣхотних и

зъ килкома штуками арматъ вїѣхалъ былъ противъ Ордъ онихъ зе Львова за подворки Львовскіе; лечъ Орда войско Полское увидѣвши, не дала оному и дхнути, але крѣпкимъ устремленіемъ нападши на Поляковъ не безъ значной шкоди ихъ въ самій городъ Львовъ угнали, армати ихъ забрали и подворки Львовскіе зъ едной сторони спаливши, во свояси повернули. По оштествіи засъ отъ Львова тихъ Ордъ по приказу Гетманскомъ Львовяне стрѣли Татарскія позбѣрали и оними (якъ тогда твержено) дванадцять возовъ наполнили, которіе Гетманъ Яблоновскій до Короля и Сенаторовъ въ Краковъ, чили въ Варшаву, одослалъ для лучшого разузнання тихъ силъ бѣсурманскихъ.

Святѣйшій Адріянъ Патріярхъ Московскій, вѣдаючи о томъ, что по указу Монаршомъ Гетманъ Мазепа мѣлъ виходити на войну подъ Казикерменъ, марта 5 писалъ къ нему, благословляючи его зо всѣмъ войскомъ Козацкимъ въ тотъ походъ таковую граммоту:

Адріянъ милостію Божіею Архіепископъ Московскій и всея Россіи и всѣхъ Сѣверныхъ странъ Патріярхъ.

Возлюбленному въ Господѣ нашея Мѣрности, сыну Царского Пресвѣтлого Величества, войска Запорожского обѣихъ странъ Гетману, Іоанну Степановичу Мазепѣ и всему воинству миръ и архипастирское благословеніе! Идѣже на зрилища миростоянного корабля Духа рожденного чада Бога всеблагого и чада церкви истинного нашего благочестія и нашея Мѣрности чада обрѣтаются, въ сердцѣ нашемъ Архипастирскомъ попечителнѣ онія имѣемъ, усердствующе, да благо имъ будетъ, да отъ всякого злоключимства свободятся, да Христу Господу Іисусу доброугодятся и совершеннѣ спасутся, миръ и благословеніе въ домѣхъ и на путехъ и въ ратоборствѣ ополченномъ наслѣдующе. Извѣстихомся же,

яко твоя любовь съ воинствомъ Малоросійскимъ, по повелѣнію благочестивѣйшихъ нашихъ Великихъ Государей Царей и Великихъ Князей Іоанна Алексѣевича, Петра Алексѣевича, всея Великія и Малія и Бѣлія Россіи Самодержцевъ, ополченіемъ пошолъ еси на противніе враги и супостати христіянскіе, на зловѣрніе Татари; сего ради непрестанно щедроти Вседержителя Бога молимъ, да благословеніемъ своимъ поспѣшитъ Вашей синовской любви во всякое доброповодителство день дне и подастъ Царского Пресвѣтлого Величества воинству на враги вашимъ мужественнимъ ратоборствомъ побѣду и одолѣніе и плѣненнимъ братіи нашей изъ Агаранскихъ рукъ и отъ озлобленія ихъ мучителного свобожденіе; предѣломъ же отечества и самодержавства Російского разширеніе и миръ. Вы же возлюбленніи вѣрніи раби Іисусъ Христови и служители Царского Величества усердніи и наша во Хрпстѣ чада, по должности своей кождій въ чинѣ, о томъ потщитеся, и въ ополченіи благочестивую нашу вѣру показивайте дѣломъ благочесно и изрядно, хранящеся всякого зла, яко люде Божіе есте.

Послушаніе бо свое отдавати господствующимъ Богозаповѣданнѣ повелѣхомся: сего ради терпѣніе на бранній подвигъ имѣти, учитъ Святій Апостолъ. Усердствующіе же по воли Господни за себе и за вѣру благочестивую и за отечество предѣловъ своея земли, аще и пострраждутъ, вѣнчаются и восприймутъ вѣчная отъ Христа благая, яко и вы въ томъ всегда обрѣтаетеся, со врагами до крове и до смерти борющеся. Тѣмъ же Господь укрѣпляя Васъ укрѣпитъ, благословляя благословитъ и мздоодаритъ вишнія Своея десници всякимъ изяществомъ на земли и на небеси. Усердствуемъ о пребиваніи и гдѣ имаши обрѣтатися видѣніе намъ изволь творити. Писася въ царствующемъ великомъ градѣ Москвѣ міроздания 7203 лѣта, Рождества же Бога Слова Іисуса Христа 1695 марта 5 дня.

Того-жъ марта 28 нѣктось зъ пановъ Волоскихъ Христіянскихъ, зичливихъ пріятелей нашихъ, а подобно самъ Господаръ, вѣншуючи войскамъ Козацкимъ щастливихъ въ Криму и Бѣгогородщинѣ прошлихъ рочнихъ военнихъ прогрессовъ, виражаючи тежъ сегорочніе вишшей вспомненніе Ординскіе силніе въ Полщу и подъ Львовъ утарчки, ознаймуючи къ тому о Турецкихъ и инныхъ чужоземскихъ поведеніяхъ и намѣреніяхъ, и заохочаючи Гетмана Мазепу зъ войсками Козацкими до военной сеголѣтней компанѣи на Кримъ, на Буджакъ, на фортеци Турецкіе надъ Днѣпромъ и надъ Чернимъ моремъ зостаючіе, и свою къ той же войнѣ для изверженія зъ себе бѣсурманского ига офѣруючи склонность, писалъ скрито до него Гетмана листъ свой сице:

Za wiadomości, iako woyska ich Carskich Wieliczestw z pod komendy W. Mci Pana grasowali w kraiach Krymskich wielce W. Mosci Panu dziękuię. Niech Wszechmogący Bóg y daley poszczęści Arma Ich Carskich Wieliczestw na chwałę Bożą y rozmnożenie po całym swiecie Prawosławia y na pociechę chrześcianom; co się działo pod Oczakowem y Budziakiem dobrze wiemy. Żałuię iednak bardzo, że więcey dla słabości zdrowia Nakaznego W. Mości Pana zruynować Budziak się nie mógł: znać to, że Pan Bóg natenczas niechciał nas pocieszyć,

Очень Вамъ благодаренъ за извѣстіе, что войска ихъ Царскихъ Величествъ, подъ начальствомъ Вашимъ состоящіе, опустошили кримскія земли. Да споспѣшествуетъ Всемогущій Богъ и впредь оружію Ихъ Царскихъ Величествъ на славу Господню, на распространеніе по всему міру Православія, и на радость христіанству. Что же происходило подъ Очаковомъ и въ Буджакѣ, то намъ хорошо извѣстно. Весьма однако сожалѣю, что, по причинѣ слабости здоровья наказного (Гетмана) Вашей Милости, не могъ быть разоренъ Буджакъ. Вѣроятно, что Господь Богъ въ то время

ale pewien tey nadziei iestem że arma ich Carskiego Wieliczestwa tego lata zechcą nagrodzić to co mieli, tak rok, y daley, y więcey pogański Budziak zrujnować. Człowieka W. Mości Pana żem tak długo tu zatrzymał przyczyna ta, Tatarowie, ktorzy chodzili w czambuł do Polski aż do Lwowa, czekaiąc powrotu onych a było tak: Tatarowie poszli paląc aż do Lwowa gdzie y samego Hetmana zastali w małey kupie woyska 5000, a zaś Ordy na 30,000 było y tak Krakowskiego przedmieścia spalili y armaty wzięli, ale y oni zabici i ranieni, wracaiąc się wielkie szkody mieli, na 20,000 koni pozdychali, iako o tym W. Mości Pan masz wiedzieć.

Z Adrianopola. w Januaryi nastał Cesarz, syn Cesarza Mahmeta, który zaczął woynę z Niemcami, na imie Mustafa w latach 32, ktory zaraz się pytał o skarb Cesarski y znaleziono 15 kies, a razem y o woyska się pytał y widząc, że tak pieniędzy, iako y woyska mało. Samże poydzie na woynę, Weyzyrowi

не хотѣлъ насъ порадовать; но я твердо увѣренъ, что оружіе ихъ Царского Величества вознаградить утраченное, хотя чрезъ годъ или болѣе, но Буджакъ будетъ опустошенъ. Причиною долгаго задержанія Вашего посланнаго было то, что я ожидалъ возвращенія Татаръ, ходившихъ въ чамбулъ (на грабежъ) подъ Львовъ; это было такъ: Татары, предавая все мечу и огню, дошли даже до Львова, гдѣ настигли самаго Гетмана съ малымъ числомъ войска, въ числѣ 5000, Орды же было около 30,000, сожгли тамъ Краковское предмѣстіе, взяли пушки; но, наконецъ, и они, возращаясь, претерпѣли большой уронъ убитыми и раненными, у нихъ пало около 2000 лошадей, о чемъ уже Вамъ вѣроятно извѣстно.

Изъ Адріанополя. Въ генварѣ мѣсяцѣ вступилъ на престолъ сынъ Султана Мугамеда, начавшаго войну съ Нѣмцами, по имени Мустафа, лѣтъ 32. Онъ тотчасъ же освѣдомился о султанской казнѣ, въ которой найдено 15 мѣшковъ, спрашивалъ также и про войска; однако удостовѣрялся, что какъ

roskazał aby wyieżdzał, tylko abys W. M. Pan wiedział że niemaią ani pieniędzy, ani ludzi; słabość wielka u poganow; bo ludzi z Anatolii mało co przychodzą na woynę dla częstych rozboynikow, bo się temi czasàmi gwałtem namnozyło, a iak wiele woyska Turczyn moze mieć, na ten czas się obaczy kiedy wyidzie w pole. To iednak wiem, że Niemcy potemu się gotuią y iuż iak zaraz Giwłę odebrali, zaraz Temeszwarowi poczęli Orwatowie dokuczać, tylko to Temeszwar iescze zostaie pod Turkami, ale nie nadługo day Boże, dobry czas teraznieyszy woiować chrzescianom na poganow. A osobliwie tego lata na Krym y na Budziak, gdyz Han taki ma hat, żeby się na woynę gotował, daiąc znać ze sam Car Turski iedzie na woynę. Han wezmie z sobą na woynę y z Krymu y z Budziaku więcey ordy, czas będzie dobry woyskom Ich Carskiego Wieliczestwa, tak na Krym iako y na Budziak; a one zamki Tureckie co

денегъ такъ и войскъ мало. Онъ самъ собирается на войну, а между тѣмъ приказалъ уже Визиру выступить въ походъ. Но да будетъ Вамъ извѣстно, что у нихъ нѣтъ ни людей, ни денегъ, силы невѣрныхъ слабы, ибо изъ Анатоліи мало приходитъ людей на войну, по случаю множества разбойниковъ, которые въ настоящее время до чрезвычайности умножились. А сколько Турокъ можетъ имѣть войска, увидимъ тогда, когда выступитъ онъ въ поле. То только извѣстно, что Нѣмцы уже готовятся къ войнѣ и Хорваты, взявъ Гіулу, тотчасъ же стали нападать на Темешваръ, который однако до сихъ поръ еще въ рукахъ Турокъ, но не надолго, дастъ Богъ. Теперь удобное время Христіянамъ воевать съ невѣрными, особенно же въ нынѣшнее лѣто хорошо было бы напасть на Кримъ и Буджакъ, ибо Ханъ имѣетъ Султанское повелѣніе готовиться въ походъ съ извѣстіемъ, что и самъ Султанъ Турецкій идетъ на войну. Ханъ возметъ съ собою изъ Крима и изъ Буджака много Орды; а войскамъ ихъ Царскаго Величества надобно будетъ идти на Кримъ и Буджакъ, Турецкія же крѣ-

nad Dnieprem zepsować funditus, bo nam wielkie mizerye czynią, co rok powinnismy 10 kies dawać. Polacy ani uczynili, ani uczynią pokoiu z Turkami, bo choć zechcą Polacy, Turcy nie zechcą, bo nie respektuią na nich, iako na nic, y że wielka między niemi niezgoda. Ten z Niemcami, drugi z Francuzami iako mogą traktować pokoiu. A ieszcze y to żebyś W. M. Pan wiedział że ani Turki ani Niemcy albo insi Kolligaci o pokoy nie myslą. Insułę Chyią porzucili Wenetowie y poszli do Morei, co nie bez przyczyny słuszney uczynili Wenetowie, że by się ich nierozerwało na wiele stron, a osobliwie tak dalece. Mieli zrazu z Turkami na morzu bitwę, choć była wielka potęga Turkow na morzu, kilka okrętow Tureckich potonęli oraz y Weneckich dwa i tak Wenetowie, pobrawszy wszystko co im potrzeba było, z Chio poszli do Morei. Piszesz W. M. Pan że Michał miał powiedzieć W. Mci Panu że

пости, находящіяся надъ Днѣстромъ, разрушить до основанія: онѣ много намъ вредятъ. Ежегодно мы обязаны платить по 10 мѣшковъ. Поляки не заключали и не заключатъ мира съ Турками, хотябы Поляки того хотѣли, то Турки того не захотятъ; ибо ихъ совсѣмъ не уважаютъ; тѣмъ болѣе, что между Поляками большое несогласіе. Одни съ Нѣмцами, а другіе съ Французами вступаютъ въ договоры. Примите еще во вниманіе и то, что ни Турки, ни Нѣмцы, ни другіе союзники, не думаютъ о мирѣ. Венеціане оставили островъ Хіосъ, и отправились въ Морею, что сдѣлали они — впрочемъ не безъ причины основательной, чтобы не быть разрозненными во многихъ мѣстахъ, и въ такомъ отдаленіи. Сначала они сразились съ Турками на морѣ; хотя Турецкія силы были большія, однако нѣсколько Турецкихъ кореблей потонули, Венеціанскихъ погибло также два: потомъ Венеціане, запасшись всѣмъ необходимымъ, пошли съ Хіоса въ Морею. Ваша Милость пишете, что Михаилъ будто бы сказалъ, что если Господары

mieli tak Hospodar Wołoski iako y Multanski, że gdyby widzieli woyska Ich Carskich Wieliczestw ruszaiące się przeciw Budziakowi, zaraz y oni póydą z swoiemi woyskami y złączą się z woyskami Ich Carskiego Wieliczestwa. Niech pierwey obaczą pryncipiia, żeby woyska Ich Carskiego Wieliczestwa nieprzyiaciela osłabili. Niech W. Mść Pan Hetman zamki opanuie poganskie, co nad Dnieprem y te fortecy co po nad morzem, iako to Biełgrod, Kilią, y widząc słabość poganow ktoby o swoią wolność z iarzma poganskiego nie myslił i nie starał. Teraz czas na poganow sposobny Monarchom Chrzesciańskim uwolnić tak nas iako ynszych Chrzescian spod jarzma paganskiego. Mego człowieka proszę W. Mci Pana, aby przy bespieczney okazii wyprawić nazad. Słysząc tu y to że Jego Carskie Wieliczestwo Wielikiy Hosudar Car Petr gotuie się na woynę przeciwko Turkowi, czego day Boże! oznaymić mi proszę W. Mci Pana. 28 Marca 1695 roku!

Валахскій и Молдавскій, узнаютъ о движеніи войскъ Ихъ Царского Величества въ Буджакъ, то выведутъ также свои войска и соединятся съ войсками Ихъ Царского Величества. Пусть увидятъ они прежде начало, чтобы войска Ихъ Царского Величества обезсилили врага; пусть Ваша милость Гетманъ овладѣетъ лежащими надъ Днѣпромъ замками бусурманскими и приморскими крѣпостями, какъ-то: Бѣлгородомъ и Килією; тогда, видя безсиліе невѣрныхъ, какъ не думать и не стараться объ освобожденіи своемъ отъ ига бусурманскаго?—Теперь благопріятное время Монархамъ Христіанскимъ воевать съ невѣрными, и освободить какъ насъ, такъ и прочихъ Христіанъ изъ неволи бусурманской. Моего посланнаго прошу Вашу милость при вѣрномъ и удобномъ случаѣ отправить обратно. Здѣсь слышно и то, что Его Царское Величество Великій Государь Царь Петръ готовится войною противъ Турокъ, чего и дай Боже! О чемъ прошу Вашу милость меня увѣдомить. 28 Марта, 1695 года.

По оныхъ прежде описанныхъ почавши найбарзѣй отъ Чигринщины чрезъ 16 лѣтъ Великороссійскихъ и Малороссийскихъ зъ Портою Оттоманскою и панствомъ Кримскимъ бывшихъ ссорахъ и военныхъ звадахъ, когда за нѣякимись препятіями не зважилося обѣимъ монархіямъ Россійской и Турецкой прійти до миру и дружби (хочай изъ обоихъ сторонъ, яко прежде описалося, была къ тому склонность) а Татаре и Козаки непрестанніе между обѣими помененними монархіями, яко и предъ войною Хотѣнскою, року 1621 бывшого до гнѣву и войни чинили окказіи, которіи прежде отчасти наменилися.

Тогда Пресвѣтлѣйшіе Іоаннъ и Петръ Алексѣевичи, Самодержцы Всероссійскіи, на отмщеніе бѣсурманомъ кривдъ своихъ, чрезъ вишмененніе 16 лѣтъ починеннихъ, усовѣтоваша за благо пойти зъ войсками своими на Азовъ и Казикерменъ, жебы оніи, при помощи Божіей збуривши, могли видѣти отверзстіе себѣ зъ Езера Меотицкого въ Эвксинопонтъ двери, а отъ Казикермена войску Низовому Запорожскому аби по стародавному отворилися ворота и въ невозбранной навигаціи Днѣпромъ въ Лиманъ Очаковскій и въ тоежъ Эвксинское море. На якое военное дѣло доволно чрезъ прошліи лѣта они, Великіе Государи Московскіе, въ хлѣбніе запаси и всякіе военніе риштунки приготовавшися, повелѣли тотъ маршъ военній зачинати, въ которій и самъ Пресвѣтлѣйшій Монарха Петръ Алексѣевичъ, зоставивши брата Іоанна на престолѣ Царскомъ, изволилъ самъ изъ царственного града Москви, въ мѣсяцю Марту, подъ Азовъ рушити, розложивши войска на двѣ части, еднимъ повелѣлъ ити землею и рѣкою Дономъ внизъ ку граду Черкаскому, а другимъ зъ собою повелѣлъ тожъ землею и рекою Волгою маршировати подъ городъ Царицинъ, а оттоль землею и подъ самій Азовъ, що кгди исполнилося и когда войска Великоросійскіе и килко полковъ Малоросійскихъ стануди всѣ подъ Азовомъ, тогда начали оній неусипно добувати и бомбардировати. Въ

якомъ промислѣ и попеченіи, любо чрезъ все лѣто забавили, стѣни Азовскія зъ арматъ поламали и подкопами порвали, и вверженіемъ въ Азовъ килконадцять тисячъ бомбъ великихъ всѣ Азовскіе доми и мечети поламали, въ нѣвечь обернули и еднимъ румомъ увесь городъ тотъ услали и загрузили, однакъ немогучи оного тогда цале достати за зближеніемся часовъ осѣннихъ, мусѣли отъ Азова назадъ уступити. Зъ другой тежъ сторони отъ Казикермена лутше фортуна войскамъ Христіянскимъ въ войнѣ послужила, ибо Гетманъ Мазепа зъ войсками Козацкими и зо всѣми тяжарами войсковими по указу Монаршомъ въ тотъ Казикерменскій походъ рушилъ зъ Батурина, Мая 17, а Ближній Бояринъ и Воевода Бѣлагородскій Борисъ Петровичь Шереметовъ зъ войсками Московскими конними и пѣшими и зъ полками Козацкими Слободскими въ тихъ же числехъ рушилъ зъ домовъ въ походъ, предлежащій ку Казикермену, зшедшися тежъ у берега Днѣпрового около Переволочной, забавили тамъ недель скилко, нѣмъ судна до перевозу войскъ спорядили и нимъ чрезъ Днѣпръ Шереметъ низше Переволочной, а Мазепа выше Переволочной противъ Мѣшуриного Рогу переправилися. Въ тимъ времени, Іюля 13, писалъ зъ Гродна до Гетмана Мазепи Сапѣга, Гетманъ Великого Княжества Литовского, листъ свой, виражаючи въ немъ союзъ Короны Полской зъ розними панствами Христіанскими на общого всѣхъ Христіянъ непріятеля бѣсурмана и чиненіе надъ нимъ военніе промисли и желаючи Мазепѣ щасливого походу начатомъ поведенія. Якій листъ Сапѣжинъ такъ ся мѣетъ:

Jaśnie Wielmożny Mosci Panie Hetmanie woysk Ich Carskich Wieliczestw Zaporozskich mnie wielce Mci Panie y bracie!

Iest to na widoku swiata, ze im nas naybardziey dotknęła szabla pogańska tym usilniey dla powetowania szkod y strat naszych tę prowadziemy woynę. Dla tego przyięliśmy to iuż z Cesarzem Jego Mosciem y z Ich Carskim Wieliczestwem y z Rzeczą Pospolitą Wenecką, gwoli czemu prez te lat trzynascie co rok wychodziemy z woyskiem w pole szukaiąc nieprzyiaciela w ich własnych siedliskach: odwiedzilismy Budziak, weszlismy we Włoską y Multanską ziemie; pobralismy Sorokę y inne zamki y osadzili na ukrócenie Kamienca; usypalismy y mocno osadzili szance Swiętey Tróycy, które presidia zawsze siła dokazuią

Ясновельможный панъ Гетманъ войскъ Ихъ Царскаго Величества Запорожскихъ, мой милостивый панъ и братъ!

Всему свѣту извѣстно, что чѣмъ сильнѣе поразила насъ сабля басурманская, тѣмъ усерднѣе для вознагражденія потерь и убытковъ нашихъ мы ведемъ эту войну, предпринятую совмѣстно съ Ихъ Царскимъ Величествомъ и съ республикою Венеціанскою. Вслѣдствіе чего мы, въ теченіе 13 послѣднихъ лѣтъ, ежегодно выходили съ войскомъ въ полѣ, отыскивая врага въ его собственныхъ жилищахъ. Мы посѣтили Буджакъ, были въ Валахіи и Молдавіи, взяли Сороку и другіе замки, и оставили въ нихъ войско для стѣсненія Каменца. Мы насыпали и укрѣпили окопы (крѣпости) Св. Тройцы, и тамошній гарнизонъ всегда по милости Божіей дѣйствуетъ успѣшно противъ Каменца и въ Валахіи. Мы сами въ прошлую осень одержали

z łaski Bożey przeciw Kamiencowi y w Wołoszech: y my sami przeszłey iesieni wielką wiktoryą za pomocą Bożą nad tym nieprzyiacielem otrzymalismy, gdzie poganstwo z niemałą swoią klęską y stratą wszystkich prowiiantow szablą naszą wyparte y spędzone. I teraz Jego Krolewska Mość Pan nasz miłosciwy, wziąwszy wiadomość o zamysłach Ich Carskiego Wieliczestwa, raczył pisać do mnie, abym ruszywszy woysko Wielkiego Xięstwa Litewskiego, a złączywszy się z woyskiem Koronnym szedł na tę Ś. woynę: takoz dla poparcia Ś-go sojuszu y woysko (acz po przeszłey expediciey, pozno zszedłszy z pola y dla spoznioney wiosny mało co odpoczęło, koni nie odpasło) wyprowadziłem y samego mię ciż posłowie W. Mci.Pana zastali na koń do obozu wsiadaiącego. Iego Mości Pana Popławskiego Starostę Kujawskiego, Pułkownika Iego Królewskiey Mosci dla skupienia woyska, y prowadzenia do Wyszniewczyk, a tam złączym się z ich Mościami P. P. Hetmanami et praemisso consilio czynić

съ помощію Божіею великую побѣду надъ тѣмъ же врагомъ; при чемъ басурманы съ значительною гибелью и потерею всѣхъ запасовъ оружіемъ нашимъ вытѣснены и прогнаны. И теперь Его Королевская милость Панъ нашъ милостивый, узнавъ о предпріятіяхъ Ихъ Царскаго Величества изволилъ писать ко мнѣ, чтобы я, выведши войска Великаго Княжества Литовскаго и съ коронными войсками соединившись, отправился на эту священную войну. И такъ для поддержанія этаго священнаго союза я вывелъ войско (хотя оно по окончаніи послѣдней экспедиціи поздно оставивши поле, по случаю поздней весны, мало отдохнуло и не откормило лошадей), и меня самого послы Вашей милости застали на отъѣздѣ въ лагерь. Полковника Его Королевской милости, Его Милость Поплавскаго, Старосту Куявскаго, я командировалъ для сбора войскъ и для отвода ихъ подъ Вишневцы, а тамъ соединившись съ ихъ милостями панами Гетманами и по предварительномъ соглашеніи, бу-

będziemy, da Pan Bóg, przeciw nieprzyiacielowi Krzyża Ś-go woienne przemysły iako czas y okaziia podadzą drogę, znosząc z W. M. M. Panem, ile zbliżywszy się w tamte kraie ku sobie, a teraz życząc W. M. M. Panu szczęśliwych sukcessow na tey woynie przyiacielskiey oddaiąc się łasce y zostaię W. Mści mego Mości Pana życzliwym przyiacielem, bratem y sługą

Kazimierz Sapieha Hetman Wielki
Wielkiego Xięstwa Litewskiego.

Dan w Grodnie Iulii 13 roku 1695.

демъ, дастъ Богъ, чинить промыслъ на враговъ Св. Креста, смотря по обстоятельствамъ и по времени, сносясь съ Вашею Милостью и сблизившись въ тѣхъ земляхъ другъ съ другомъ. А теперь, пожелавъ Вашей Милости, милостивому пану, въ этой союзнической войнѣ счастливаго успѣха, поручаю себя благосклонности Вашей, оставаясь, Вашей Милости моего милостиваго пана, истиннымъ другомъ, братомъ и слугою

Казимiръ Сапѣга, Гетманъ Великiй
Великаго Княжества Литовскаго.

Дано въ Гроднѣ, 13 iюля, 1695 года.

Того-жъ Iюля 28 Яблоновскiй, Великiй Гетманъ Коронній чрезъ Мазепиного посланца Стефана Трощинского, асаула полкового Гадяцкого, отвѣтствуючи и щасливого въ завзятомъ ку Казикермену походѣ повожения зичачи, и о своемъ на непрiятеля походѣ ознаймуючи писалъ зъ Марiямполя такiй листъ свой:

Wielmożny Mosci Panie Hetmanie woysk Zaporożskich Ich Przeswietleyszych y Dzierżawnieyszych Wieliczestw, mnie wielce Mosci Panie y przyiacielu!

Nic pomyslnieyszego całemu Chrzescianstwu iako ta woysk Ich Przeswietleyszych Dzierżawnieyszych Wieliczestw tak chwalebna przeciw powszechnemu Krzyża Swiętego nieprzyiacielowi impreza, z którey iako wielce ucieszyłem się wiadomości, tak skutków szczęsliwych y wiktoryi nad nieprzyiacielem życzę i Pana Boga a to proszę. Jakoż y wątpić nietrzeba w dobrych sukcessach, przy tak wielkich siłach y porządku Ich Przeswietleyszych Dzierżawnieyszych Carskich Wieliczestw a przezornosci W. M. M. Pana. Do nas że należy diwersia, znamy się do tego, tym skutecznieysza iednak rzecz by była, gdybysmy byli dawniey przestrzeżeni o tak swiętobliwych zamysłach, osobliwie

Вельможный Панъ Гетманъ войскъ Запорожскихъ и Ихъ Пресвѣтлѣйшихъ и Державнѣйшихъ Величествъ, мой милостивый панъ и пріятель!

Нѣтъ ничего вожделеннѣе для всего Христіанства, какъ настоящее, столь достославное предпріятіе войскъ Ихъ Пресвѣтлѣйшихъ, Державнѣйшихъ Величествъ противъ враговъ Св. Креста. Извѣстію о семъ сколь чрезвычайно я обрадовался, столько же и счастливаго желаю успѣха и побѣды надъ врагомъ, о чемъ и молю Бога. Да и сомнѣваться въ успѣхахъ невозможно, имѣя такія силы и при такой распорядительности Ихъ Пресвѣтлѣйшихъ Державнѣйшихъ Царскихъ Величествъ и предусмотрительности Вашей Милости. Что диверсія дѣло наше, мы хорошо это знаемъ, было бы еще надежнѣе, если бы мы заблаговременно были увѣдомлены о столь священныхъ предпріятіяхъ, въ особенности

gdy się seym w Warszawie odprawował, co by większą gotowość w nas sprawić y niedoyscia seymu zabronić było mogło, aplikuiąc się jak naydoskonalszą do tak dobrey okkaziey radą, wiele iednak y tak nas zastaie sąsiedskie podług związku pozwanie, skupiemy się z woyskami Koronnemi и Литовскими и та мисль и старание będzie, aby розерваць siły nieprzyiacielskie, y odwrócić iako corocznemi od zaczęcia tey woyny dalismy dowody z nieprzyiacielem utarczkami y znacznemi po tak wielu mieyscach za łaską Bożą zwycięstwy. Ja teraz oczekiwam tylko na przyiscie woyska Wielkiego Xięstwa Litewskigo, które że z dalekich prawie o pultorasta mil ciągnie konsysienciey, opoźnieniu dziwować się trudno, za złączeniem się z nim, biorę przedsię zaraz przemysły woienne, interim część woyska znaczną ordinowałem pod Fakmec-Farkeca fortecę nasze woyska, aby stamtąd przez Falczą wtargnęło w Budziak, co zaraz znaczną sprawiło diwersią, bo woyska Tatarskie, które iuż ruszyli ku

же во время Варшавскаго сейма. Это могло бы возбудить въ насъ большую готовность и воспрепятствовать разстройству сейма; ибо найлучшее совѣщаніе устремлено было бы на столь благопріятный случай, но и такъ сколько насъ застаетъ сосѣдское приглашеніе, на основаніи союза, мы всѣ соединимся съ Коронными и Литовскими войсками. И такъ нашею мыслію и стремленіемъ будетъ розрознить и отвратить силы непріятельскія, какъ это мы уже доказали ежегодными отъ начала войны стычками съ непріятелемъ и значительными во многихъ мѣстахъ, по милости Божіей, побѣдами. Теперь лишь я ожидаю прибытія войска Великого Княжества Литовскаго, которое неудивительно, если опоздаетъ, идя изъ дальнихъ квартиръ (почти около полутораста миль), соединившись съ нимъ, я тотчасъ начну военныя дѣйствія; а между тѣмъ я уже отрядилъ значительную часть войска подъ крѣпость Факмецъ-Фаркеца, дабы оттуда чрезъ Фальчи вторгнуться въ Буджакъ, что и послужило значительною

Dnieprowi, wziąwszy relacyą o namienioney imprezie, цофнели się назадъ ku Budziakowi, dopieroż daley oderwać się odtąd niebędą smieli, kiedy iuz do tych czas, jak tuszę, w akciach iest tamta część woyska naszego. Ja też z drugiemi woyskami wchodzę niebawnie w dzieła woienne przy szczęsciu Jego Krolewskiey Mosci y zwykłey rycerstwa Polskiego ochocie, y W. Pan Troszczynski, Asauł połkowy Hadziacki, poseł W M M Msci Pana dnia dwunastego miesiąca Lipca stanął tu u mnie, zastawszy mię iuż prawie iak w obozie w rezidenciey moiey o mil tylko dwie od woyska. List zaś W M M M Pana de datta pod Perewołoczną quinta Іюня pisany oddał mi, ktorego contentis z wszelaką moią odpisawszy powolnoscią o iak naywiększey sławie y tryumfach W M M Pana iako nayczęsciey słyszeć pragnąc nieodmiennie oddaię się przyiazni. Z Mariampola 28 Iulii 1695 roku.

W. M. Mci Panu uprzeymie życzliwym przyiacielem y sługą
Stanisław Jabłonowski Kasztelan Krakowski Hetman wielki Koronny.

диверсіею, ибо Татарскія войска, двинувшіяся къ Днѣпру, узнавъ объ этомъ, отступили въ Буджакъ, откуда уже не посмѣютъ выдти досихъ поръ, какъ полагаю, та часть нашего войска уже въ дѣлѣ. Я также не медля начинаю военныя дѣйствія съ другою частью войска при счастьи Его Королевской милости и обычной отвагѣ Польскаго рыцарства. Асаулъ полка Гадячского, его милость, панъ Трощинскій, посланный Вашъ, прибылъ ко мнѣ 12 Іюля, заставъ меня уже почти въ обозѣ, въ моей резиденціи, въ двухъ миляхъ отъ войска. Письмо же Ваше изъ подъ Переволочной, отъ 5 Іюня онъ мнѣ вручилъ, на которое отвѣтивъ съ всякою готовностью къ услугамъ и желая какъ можно чаще слышать о славѣ и побѣдахъ Вашихъ, поручаю себя Вашей дружбѣ. Изъ Маріуполя, 28 Іюля, 1695 года.

Вашей Милости искренній пріятель и слуга
Станиславъ Яблоновскій, Каштелянъ Краковскій, Гетманъ Великій Коронный.

Егда же всѣ войска Днѣпръ преправили, тогда, рушивши отъ Днѣпра, звичайнимъ трактомъ ку Казикермену, преходили въ томъ марши розніи рѣчки и долини, зъ степу въ Днѣпръ впадаючіи, и прибыли подъ самій Казикерменъ въ среду предъ запустами Спасовскими, іюля числъ послѣднихъ, и обози свои округъ оного неоподаль поставили; въ четвергъ зась скоро свѣтъ повелѣлъ Гетманъ сердюкамъ и городовимъ пѣхотнимъ войскамъ во имя Господне ступати подъ стѣни Казикерменскіе, которое войско радостнимъ сердцемъ скочило охочо на промислъ военній и увойшло мало возбраняемо въ садки и огороди Казикерменскіе, бо любо и війшло было килкосотъ Янчаровъ зъ Казикермена противъ Козаковъ, однакъ заразъ зостали пораженни и въ Казикерменъ угнанни, а Козаки неотходне тамъ же, неоподаль стѣнъ Казикерменскихъ, и шанци себѣ починивши, въ нихъ залегли для далшого военного промислу. Нощи зась тогдашнои зъ четвертка на пятокъ совершенно вкругъ войска Козацкіе и Московскіе Казикерменъ аттаковали, шанцами осипали, кошами плетенними землѣ понасипанними обставили, арматами многими и мортирами обведи, пѣхотами многими осадили, и скоро свѣтъ пятничній началъ возсіявати, тогда зо всѣхъ сторонъ зъ пушокъ, мортировъ и оружя дробного Казикерменъ привитано; и отъ того пятничного дня до вторка, въ немъ же бяху запусти на Спасовку, чрезъ пять дней неусипно денно и нощно на Казикерменъ зъ пушокъ и дробного оружія бито, бомбы зъ мортировъ кидано и подкопи тайніе подъ стѣни Казикерменскіе подвожено, отбираючи и отъ Казикермена неподлін зъ арматъ и янчарокъ отвѣти, и любо Казикерменъ до такои прійшолъ былъ тѣсноти, же изъ пушокъ нелзя было ему на войска Христіянскіе стрѣляти, такъ якъ и Турки року 1678 Чигриновѣ чинили, ибо егда зъ Казикермена для стрѣленя зъ пушки отворятъ Янчаре окно въ стѣнѣ каменной, тогда зъ арматъ нашихъ двохъ и трохъ въ тоежъ окно заразъ вдарятъ и

Янчарамъ зъ пушки Казикерменской вистрелити не допустятъ. Чрезъ якій способъ не тилко армати Казикерменскіи зостали порозбиванни, станки ихъ поламанни, але и пушкарѣ повибыванни и пришли до того, же Бей Казикерменскій Янчарамъ по тридцать и по сорокъ левовъ обѣщался платити на день, тимъ, которіи бы зхотѣли быти пушкарами, но охотники къ тому не отзивалися, видячи въ томъ чину явную погибель; однакъ ижъ стѣни его, твердимъ камнемъ згрунтованніе, мало отъ нашихъ арматъ повреждалися, и надежда о взятю его были вонтплива и могла бы на далѣ протянутися, теди Гетманъ, того уходячи, а намѣренія своего скорій скутокъ видѣти желаючи, по согласію зъ Бояриномъ Шереметомъ, велѣлъ войску своему котити валъ земляній до стѣнъ Казикерменскихъ, такъ широкій и високій, жеби имъ и ровъ Казикерменскій можно было засипати и, зъ стѣпами его поровнявшися, латво въ городъ уломитися; якій нашихъ войскъ промислъ велце устрашилъ и въ малодушіе привелъ облеженцовъ Казикерменскихъ, понеже Янчарская и пушечная ихъ стрѣлба была уже бездѣлна и суетна, въ вали наши земляніе углебающая, а поверхъ валовъ стрѣливши, то и обози христіянскіе кулѣ прелѣтовали. Въ тихъ же пятохъ днехъ и подкопъ еденъ Московскій поламалъ стѣну Казикерменскую и бомбы зѣло ему докучали, а що найгоршей устрашилъ Казикерменцовъ еденъ промислъ военній Московскій, его же они *чаномъ* нарицаху, зъ которого едного вечера килкодесятъ бомбъ великихъ и гранатовъ малихъ за еднимъ разомъ въ Казикерменъ кинено, отъ которого промислу и огня во всѣхъ обозахъ нашихъ аки отъ молніи не долгое было въ тогдашній темній вечоръ просвѣщеніе; и аще тіи бомбы и гранати и не всѣ внутрь Казикермана впали, обаче въ крайное облеженцовъ его вринули отчаяніе, и гласъ ихъ плачевній тогда ажъ въ обозахъ нашихъ слишанъ бяше; для которихъ трудностей и страху и для смердящихъ многихъ купами лежавшихъ непогребеннихъ побитихъ труповъ сво-

нхъ бесурмане Казикерменскіе немогучи далѣй войскамъ Христіянскимъ оппоноватися, мусѣли подъ кондиціями себѣ полезними приклонитися Гетману и Боярину Шереметеву, и городъ Казикерменъ отдати на имя Козацкое предъ заходомъ солнечнимъ. Для якого договору зъ обозовъ своихъ прибыли въ шанци Гетманъ и Бояринъ, а зъ Казикермена отъ Бея тудажъ въ шанци прибылъ зъ нѣсколкома Янчарами Шабанъ Липка, албо Чемерисъ, писарь Казикерменскій, где о чомъ належало розговоривши и постановивши, Гетманъ и Бояринъ отъехали до обозу, а Шабанъ одійшолъ у Казикерменъ по заходу уже слонца, за которого поворотомъ въ Казикерменъ Турки увѣдомившися о учиненной полезной себѣ зъ Гетманомъ и Бояриномъ капитуляціи ради были оной и надѣялися безъ сомнѣнія, же зъ сторони нашой все тое учинено будетъ, що зъ Шабаномъ приговоренно, и постановлено; однакожъ они Кизикерманцп, не дуфаючи прикрелой тогда пріязни Козацкой и не бавящися въ своихъ жилищахъ, заразъ тогожъ вечера уступили зъ верхнего города въ самій нижній, що надъ Днѣпромъ, Казикерменъ, караули тылко Янчарскіе по стѣнахъ каменнихъ въ верхнемъ Казикерменѣ оставивши.

Увойшли зась они Турки зъ верхнего въ нижній Казикерменъ, зъ лучшими имѣніями и вещми своми, хто що моглъ занести, а протчіе всѣ достатки свои и крамніе товари покинули на пропалое въ верхнемъ Казикерменѣ. Зъ сторони зась нашой по приказу Гетманскомъ любо такожде на мѣсцахъ приличнихъ около Казикермена крѣпкіи поставленни были караули, жеби въ городъ никого до свѣта не пустили, однакъ тое не исполнилося; ибо скоро нощъ тогдашная позволила отпочинокъ чрезъ ввесь день въ шанцахъ трудившемуся войску, тогда оное не спочиваючи и карауловъ поставленнихъ не слухаючи розними способами чрезъ мури Казикерменскіе натиснулося въ Казикерменъ верхній, и Янчаре караулніе уступили для того въ нижній. Наши зась браття

Москалѣ и Козаки въ Казикерменѣ розгостившись и, не беручи въ немъ тихъ премногихъ въ немъ здобичовъ, третой или четвертой въ ночь годици запалили его зъ крайнего безумія своего, якое запаленіе такъ розширилося скоро, жо не тилко всѣ сокровища тамошнія Турецкія огорнуло и палѣямъ въ здобичъ взяти не допустило, але другій и здобитое покинувши заледво самъ ускробалъ отъ огня того всепожирающаго. А городъ другій Мустритъ-Керменъ за Днѣпромъ, на островѣ Таванскомъ противъ Казикермена зоставаншій, (зъ которого любо стрѣляно зъ арматъ на шанци и обози Козацкіе и Московскіе, однакъ мало зъ того стрѣляня было шкоди войску нашому, а ползи Казикермену) увидѣвши, же Казикерменъ поклонился Гетману и Бояриву, поклонился и онъ войску Низовому Запорожскому, которое зъ Максимомъ Атаманомъ своимъ Кошовимъ около добываня его и промишляло, приплинувши туда отъ Сѣчи лотками. Другіе зась два замки каменніе Турецкіе, противъ Казикермена, надъ рѣчкою Конскою, именно еденъ Асламъ-Керменъ, на березѣ Кримскомъ, а другій Муберекъ-Керменъ, чрезъ рѣчку оную Конскую на острову Таванскомъ противъ Асламъ-Кермена обрѣтавшійся, увидѣвши погибель Казикерменову и Мустрикъ-Керменову, а обѣ тоеи недожидаючися люде военнія и жилія уступили зъ онихъ зо всѣми имѣніями своими до Криму, покинувши тилко въ нихъ большія армати. Переночовавши зась нощь тую въ середу рано Гетманъ и Бояринъ Шереметъ прибувши зъ обозу подъ Казикерменъ устроили порядне войско Козацкое и Московское для пріймованя Турковъ зъ нижнего Казикермена, подлугъ приговору виходити мѣвшихъ, жебы не были отъ войска забивани и ошарпивани, але тое устроеніе противъ кгмѣну войскового мало що ползовало, ибо Турки тіи, що напродъ зъ Казикермена війшли, зостали чрезъ наваλность войсковую ошарпани, що другіи Турки зъ стѣнъ Казикерменскихъ увидѣвши заразъ въ замку нижномъ замкнулися, и до умору своего не давалися, а третіи зъ жонами и

дѣтми и изо всѣми богатствами своими Запорожцамъ поклонилися и изъ стѣнъ Казикерменскихъ въ водѣ Днѣпровой бывшихъ линами въ лотки Запорожскіе, нарочно для того подъ стѣну Казикерменскую приплинувшіе, поспускавшися, зостали чрезъ Запорожцовъ на островъ Таванскій подъ замокъ Мустритъ-Керменъ перевезени. При таковихъ дѣяніяхъ, якося вишшей описано, еднимъ Москалямъ и Козакамъ, що колвекъ зъ Казикермена досталося здобичи, а другимъ ничого, поневажъ сами себѣ зашкодили таковимъ глупствомъ, якое описано. На Таванскомъ зась островѣ подъ Мустритъ Керменомъ войску Низовому Запорожскому премногая Казикерменская и Мустритъ-Керменская (кромѣ язировъ) здобичъ досталася, купами на куренѣ по острову томъ была розложенна и безобидно между ихъ раздѣленна. По такихъ поведеніяхъ еще всѣ войска подъ Казикерменомъ (нимъ прибралися до рушення, и нимъ стѣни Казикерменскіе поламали), чрезъ дней килко забаривши, рушили оттоль назадъ, и знову въ Переволочной въ Рогу Мишуриного Гетманъ, зо всѣмъ войскомъ своимъ щасливе Днѣпръ преправивши, роспустилъ оное въ доми ихъ и самъ прибылъ въ Батуринъ, а Бояринъ Шереметъ, по прежнему Днѣпръ пребывши, отійшолъ во свояси. Обаче рушаючи отъ Казикермена, Гетманъ оставилъ полкъ Сердюцкій Ясликовского, а Бояринъ полкъ стрѣлцовъ оставилъ въ Таванскомъ замку Мустритъ-Керменѣ, понеже оній неповрежденъ былъ отъ стрѣляпя нашего; оставили тежъ Гетманъ и Бояринъ тимъ двомъ полкамъ зъ потребу военнихъ запасовъ на килко мѣсяцей харчевихъ вещей, нимъ зъ городовъ болшей присланно будетъ, оставили тамъ же и Запорожци отъ себе килко сотъ товариства, а прочіе всѣ зъ Кошовимъ своимъ преречонимъ Максимомъ, зъ добичами тежъ и ясирами, повернули до Сѣчи: зъ которихъ ясировъ едни доброволне покрестилися, и на Русь въ Украину зъ Сѣчи отпущени, другіи замитились и померли, а третіи злохитріи и погибель Кошу и всему Войску Сѣчовому

здѣлати умислившіи въ томъ постереженіи зостали всѣ великіи и маліи мужеска полу и женска зъ Сѣчи виведенни и безъ жадного пощадѣнія въ пень вирубани; плакали и тяжко на Боярина и Гетмана плѣнники Казикерменскіе нарѣкали, что не такъ зъ ними поступили, якъ были зъ Шабаномъ приговорили, и аще бы вѣдали такую бѣду свою, то (мовили) волѣли би всѣ померти въ Казикерменѣ, нежели предатися въ руки началниковъ гавурскихъ. Орда зась Бѣлогородская для того не могла намъ подъ Казикерменомъ учинити препятія, что себе оберегала отъ войскъ Лядскихъ, яко показуется отчасти зъ вышписаного листу Гетмана Коронного Яблоновского. За поворотомъ Гетманскимъ въ Батуринъ зъ подъ Казикермена, во-первихъ Преосвященній Варлаамъ Ясинскій, Митрополитъ Кіевскій, привѣтствуючи военного благополучія надъ Казикерменомъ зъ монастира своего катедралного, Августа 22, писалъ до него Гетмана такій листъ свой:

Ясневелможній Мосцъ Пане Гетмане войскъ Ихъ Царского Пресвѣтлого Величества Запорожскихъ, намъ велцемилостивій Пане патроне и великій добродѣю!

Богу во Тройци Святой славимому, Отцу всемогущему, Господу силъ, осѣнившему силою свише Сину побѣдителю (мечемъ устъ своихъ) ада и всея крѣпости бѣсовскія и бѣсурманскія, Духу Святому, сошедшому въ огнѣ и шумѣ диханія бурного на збуреніе и погубленіе со шумомъ стѣнъ паче Ерихонскихъ жестосердія невѣрующихъ и хулящихъ на Тройческое Божество, Богу, предварившему благословеніемъ своимъ отческимъ благостиннимъ, Богу, поспѣшившему помощію своею Богосиновнею спасителною, Богу, совершившему желаніе всѣхъ вѣрнихъ исполненіемъ своимъ духоутѣшителнимъ, благодареніе воздаемъ о неисповѣдимомъ Его дарѣ, давшому

побѣду нинѣ неисповѣдимо тріумфалную Велможности Вашой надъ врагами самого-жъ Бога, хулящими на Тройцу Святую Единобожественную и на знаменіе побѣди Божія непобѣдимія на Крестъ Святій, имъ же вооруженній Велможность Ваша, за предстателствомъ стоящея при Крестѣ Заступници Христіянскія непостидніа Матере Христовой и Іоанновой, враговъ побѣдилесь, имя Божіе и помазанниковъ его прославилесь, церковь святую и отчизну Православно-Російсскую защитилесь, и себѣ славу несмертелную набилесь! Зъ чого я недостойній богомолецъ зо всѣмъ причтомъ духовнимъ, въ благодарственнихъ молитвахъ неисповѣдимо радуючися и Велможности Вашой вѣншуючи тоей Божіей благодати, въ именни записанной и самимъ дѣломъ исполненной въ побѣдѣ нинѣшной, зичу всѣхъ тѣхъ Велможности Вашой воздаяній, въ Откровеніи Іоанновомъ побѣждающему вѣрою богоугодною обѣщаннихъ, где межи инними воздаяніями Христосъ Господь глаголетъ: *побѣждающему и соблюдающему дѣла моя до конца, дамъ ему власть на языцѣхъ* (II, 26) и, *побѣждаяй не имать вредитися отъ смерти вторыя* (ст. 11), то есть вѣчная; *побѣждающему дамъ сѣсти со мною на престолѣ моемъ, якоже и Азъ побѣдихъ и сѣдохъ со Отцемъ моимъ на престолѣ Его* (III, 21). Которую то мою сердечную зичливость абимъ очевисте зде на мѣсцахъ святихъ притомность Велможности Вашой сподобился изъявити въ благодарственнихъ же молитвахъ. Того усердно зичачи, на сей часъ литералне чрезъ предваряющихъ особъ кланяюся до-земно.

Зъ монастира Свято-Софѣйского Кіевского, Авуста 22, року 1695.

Варлаамъ Ясинскій, Митрополитъ Кіевскій.

Потомъ Святѣйшій Адріянъ, Патріярхъ Московскій, тоеи-жъ надъ Казикерменомъ привѣтствуючи побѣдѣ, въ Москви, Августа 28, благодарственную и похвалную такую свою до Гетмана писалъ грамоту:

Адріанъ милостію Божією Архіепископъ Московскій и всея Россіи и всѣхъ Сѣверныхъ странъ Патріархъ.

Возлюбленному въ Господѣ нашея мѣрности сыну Царского Пресвѣтлого Величества, войска Запорожскаго обѣихъ странъ Днѣпра Гетману, Іоанну Стефановичу Мазепѣ и всему христіянскому во браннымъ ополченіи воинству архипастырское благословеніе! Слава Богу и всястроящему и помощь подавшому на сопротивнія враги Креста Іисуса Христова воинству Православному Царского Пресвѣтлого Величества, благочестивѣйшихъ нашихъ Великихъ Государей Царей и Великихъ Князей Іоанна Алексѣевича и Петра Алексѣевича, всея Великія и Малія и Бѣлія Россіи Самодержцовъ, и многихъ государствъ и царствъ и княженій повелителей и обладателей, въ коемъ воинствѣ валнимъ воеводскимъ тщаніемъ, усерднимъ и вѣрнимъ служеніемъ Всемогущему Богу и церкви Божіей и ихъ Царскому Величеству, всего Запорожского воинства, на Махометанни пагуба и плѣнъ, и жилищъ ихъ разореніе бысть. Пріявши бо мѣрность наша о томъ извѣстіе, къ сему писаніе твое, присланное отъ тебе изъ обозовъ изъ подъ Казикермена Турецкого и разореннаго отъ васъ, къ Москвѣ Сеунщики принесоша намъ въ покореніи синовскомъ и въ требованіи поспѣшествующихъ отъ церкви святія молитвъ и благословенія нашего, благодареніе побѣдо-Творцу Господу и честь христіянской Непобѣдимѣй Воеводѣ Богоматери Причистѣй Дѣвѣ Маріи, воздахомъ. Всегда же яко твоей любвѣ, тако и всему воинству съ вами сущему хранниму отъ всякихъ вражіихъ полчищъ и зломислія ихъ и въ пособіи Бога содержителя, на противнихъ одолѣтелну быти и здравствовати многолѣтно во спасенія желаемъ. Да вси возблагословимся православніи въ церкве святія, мирѣ и благостояніи доброполучнія на землѣ и на небесѣхъ! — Аминь!

Писася въ царствующемъ великомъ градѣ Москвѣ, міроздаціа 7203; Рождества же Господня 1695, Августа 28.

А по немъ превелебніе отцы Инокентій Монастирскій, игуменъ монастира Кириловского, и Стефанъ Яворскій, префектъ Коллегіумъ Братства Кіевского, будучи отъ Преосвященного отца Митрополити висланними, для успокоеня справъ тогдашнихъ до Переволочной и до иннихъ протопопій, и поворочаючи до Кіева, когда зачули Гетманское зъ подъ Казикермена въ Батуринъ прибытье, тогда зъ Нѣжина, Августа 29, привѣтствуючи ему Гетману щасливого подъ Казикерменомъ звитяжства, писали до него (приложивши къ тому повѣншованю и иншій интересъ) такій листъ свой:

Jaśnie Wielmożny Mosci Panie Hetmanie woysk Ich Carskiego Prześwietleyszego Maiestatu Zaporozskich, nam wielce miłosciwy Panie, Panie patronie y dobrodzieiu wielki!

Gdy zwycięzka sława przez głosnobrzmiącą w uszach ludzkich mowę chwalebne Wielmożności Waszey imie, tryumphalnym plawzem całemu chrzescianstwu, a naybardziey Rossyiskiemu

Ясновельможный милостивый Панъ Гетманъ войскъ Ихъ Царского Пресвѣтлѣйшаго Величества Запорожскихъ, нашъ многомилостивый Панъ, покровитель и благодѣтель!

Когда побѣдоносная слава, звучащею слуху людскому рѣчью, пронесла съ торжественною похвалою достославное Вашой Милости имя по всему христіанству, и еще болѣе по Русскому міру, то сердце подобно воску таетъ отъ радо-

przyniosła swiatu. Serce-z radości iako wosk od słonca taie, słysząc takie pocieszne nowiny, o ktorych wybornie one Ewangielskie słowa pełnią się: wiele ich pragnęło widzieć, co widzimy, a nie widzieli, słyszeć, co słyszymy, a nie słyszeli. Poydzie to w komput niesmiertelnych czynow. Same krwawe bisurmanskie rozboie, miasto glancownego cynobru w księgę wieczności, kawalerską Wielmożnosci Waszey nieporównaną w rzeczach woiennych dzielnosć, iaka nikomu nie była tak sczęsliwą, y samostraszliwe Achylessa Rossyiskiego imie pięknym zapiszą charakterem; zadną cnoty zgrzybiałoscią, zadnym złosci zębem niewyglózowane. Czemu y iako całe chrzesciaństwo applawduie, tak i my głosnym przydaiemy głosow okrzykiem winszuiąc niemniey Wielmożnosci waszey niesmiertelney sławy drogością krwie nabytey, iako też i całemu chrzesciaństwu, a naybardziey strapioney oyczyznie, ze wyostrzoną na karbioney stępiłeś szablę i wyniosłey dumie bisurmanskiey harde mężnie

сти, слыша столь утѣшительныя вѣсти, коими совершенно исполняются слова Евангельскія: «многіе жаждали видѣть, что видимъ, но не видѣли, слышать, что мы слышимъ, но не слышали.» Это будетъ пріобщено къ числу дѣлъ безсмертныхъ. Сами кровопролитія басурманскія запишутъ вмѣсто лоснящейся киновари отличнымъ почеркомъ въ книгу вѣчности рыцарскую несравненную храбрость Вашей Милости въ дѣлахъ воинскихъ, въ которой никому такъ несчастливилось; запишутъ и страшное имя Русскаго Ахилесса, коего слава не одряхлѣетъ, и зависть не изгладитъ. Этимъ подвигамъ все рукоплещетъ христіянство, и мы прибавляемъ къ тому свои громогласныя восклицанія, поздравляя съ безсмертною славою кровью пріобрѣтенною, не только Вашу Милость, но и все христіанство, а болѣе всего скорбящее наше отечество; ибо Ваша Милость притупилъ еси острый мечь на выщербленный и мужественно сокрушивъ гордые рога кичливой басурманской спѣси. Пусть Всемогущій Богъ, возвысившій имя хри-

starłes rogi. Niechay ten, ktory podwyzszył imie chrzescianskie, Bog naywyższy, y w dalny czas podobnemiż Wielmozność Waszą wsławia na podziw swiatu, na zasczyt oyczyznie, na postrach Ottomańskiey dumie, na sławę orthodoxiey swiętey tryumphy. Niechay zażartą hydrę rycerska ogromna Wielmożnosci Waszey buława nad nieprzyiacielem władnieiąca mężnie na placu gromi! Zkądby nadwątlona tak mnogiemi wichrami miłey oyczyzna łodka, w falach krwie nieprzyiacielskiey herbowną Wielmożnosci Waszey krzyżem zmocnioną kotwę zapusciwszy sczęsliwie za czasem u portu bespieczności mogła wesołe nócić piosnki, żądamy sprzyiamy, zyczemy, ożydamy. Za tym w prywata wstępuiąc, oznajmuiemy, iż z woli Wielmożnosci Waszey wysłaniśmy byli od Archipasterza do Perewołoczney dla uspokoienia zawodow między swiasczenikami y obywatelami tamecznemi, gdzie iaki był rzeczy proceder rozumiemy, że nietayno iest Wielmożności Waszey. Ztamtąd wakaciynego nieco chcąc zażyć spaceru,

стіанское, прославитъ и на будущее время Вашу Милость подобными же побѣдами на удивленіе свѣта, на славу отечества, къ ужасу гордыни Оттоманской и на славу святого Православія. Пусть великая, рыцарская булава Вашей Милости, побѣждающая врага, поражаетъ мужественно на полѣ битвы, свирѣпую гидру его. Отъ этого бы утлая ладья милаго отечества, столь многими волнуемая бурями, могла со временемъ пристать благополучно въ безопасную пристань, забросивъ въ волнахъ вражеской крови родословный Вашей Милости крестомъ укрѣпленный якорь, и веселыя воспѣвать пѣсни. Того желаемъ, хотимъ и ожидаемъ. Теперь, приступая къ частнымъ дѣламъ, извѣщаемъ, что по волѣ Вашей Милости мы посланы были Архипастыремъ въ Переволочную для прекращенія споровъ между тамошними священниками и обывателями. Ходъ тамошняго дѣла полагаемъ, уже извѣстенъ Вашей Милости; оттуда, желая воспользоваться нѣсколько вакаціоннымъ временемъ, мы посѣ-

powrócilismy do niektórych protopopiy, gdzie cale niektóre rzeczy poprawiwszy y co się maią naprawiac, nakierowalismy dla następuiących Septembra dni do Kiiowa, lecz w Niżynie spotkał nas posłaniec od Archypasterza maiąc cały fascykuł listów pisanych w potrzebach teraznieyszego nominata Episkopiey Łuckiey y Ostrożskiey Jasnie Wielmożnego Jego Mosci Pana Dyonizego na Żabokrykach Żabokryckiego, w onym fascykule między inszemi listami byli też y do nas listy od Archypasterza pisane w tey materyi, abyśmy powziąwszy wiadomość o sczęsliwym wjezdzie Wielmożności Waszey do Baturyna, tam cale zmierzali, a należytą przy powinszowaniu oddawszy rewerencią ony fascykuł Wielmożności Waszey prezentowali, y o respons w tych ze potrzebach prosili; a иже nielzia było z Niżyna nazad reiterować na szukanie Wielmożności Waszey częscią dla osłabiałego nader zdrowia s podrożnych niewczasów, częścią dla

тили нѣкоторыя протопопіи, въ которыхъ иное исправивъ а на другое указавъ надлежащее къ исправленію, мы направили свой путь въ Кіевъ, по случаю приближающагося Сентября, но между тѣмъ посланный отъ Архипастыря встрѣтилъ насъ въ Нѣжинѣ, имѣя съ собою цѣлую связку писемъ, по дѣлу нынѣшняго нареченнаго епископа Луцкого и Острожскаго, Ясновельможного пана Діонисія на Жабокрикахъ Жабокрицкого. Въ этой связкѣ между прочими, были и къ намъ письма отъ Архипастыря о томъ, чтобы мы, узнавъ о благополучномъ прибытіи Вашемъ въ Батуринъ, направили свой путь тудаже и, засвидѣтельствовавъ должное при поздравленіи почтеніе, представили означенную связку писемъ Вашей Милости, и просили Вашу Милость по упомянутому дѣлу отвѣта. Но какъ уже невозможно было возвращаться изъ Нѣжина назадъ для отысканія Вашей Милости, какъ по случаю разстроеннаго путевыми невыгодами здоровья, такъ равно и по случаю наступающихъ съ первыхъ чиселъ Сентября училищныхъ занятій, то, мы разсу-

następuiących na początku Septembra renowatij szkolnych umyslilismy posłać z Niżyna przez kuriera ony fascykuł do Wielmożności Waszey, poniewaz nam samym niezmożność, która przeciwko żądzy y nadziei naszey zatamowała drogę. Pokornie tedy do nog zwyciężnych upadamy chociaż literalną komparencią przed Wielmożnością Waszą, krórému od Archypasterza liiendę do rąk Panskich oddawszy, samych siebie pod zwyciężkie rzucamy stopy o respons na prośbę Archypasterską wielce upraszaiąc.

Dan z Niżyna, Awgusta 29, roku 1695.

Wielmoznosci Waszey naszego wielce miłosciwego Pana patrona y osobliwego dobrodzieja, protektora niegodny bohomolcy y nayniższy słudzy

Innokenty Monastyrski Ihumen M. K. K.—
Stephan Jaworski Prefekt Collegium B. K.

дили за благо послать изъ Нѣжина эту связку къ Вашей Милости чрезъ нарочного, потому, что невозможность заградила нашъ путь къ Вашей Милости, противъ желанія и надеждъ нашихъ. И такъ почтительно, припадая къ побѣдоносным стопамъ Вельможности Вашей, хотя въ письменномъ представленіи, и, вручая архипастырское посланіе, повергаемъ себя къ побѣдоносным стопамъ Вашимъ и покорнѣйше просимъ отвѣта на просьбу Архипастыря.

Изъ Нѣжина, 29 Августа 1695.

Вашей Милости нашего милостиваго Пана покровителя и особеннаго благодѣтеля недостойные богомольцы и нижайшіе слуги

Иннокентій Монастырскій, Игуменъ монастыря Кіево-Кирилловскаго, Стефанъ Яворскій, Префектъ Коллегіума Кіевскаго Братства.

По скончению рѣчи моей о збуренню Казыкермена возвращаюсь паки назадъ до порядку мѣсячнаго и пишу тоеи-жъ, Мая 25, Святѣйшій Адріянъ, Патріярхъ Московскій, о принятю другой книги Житій Святихъ Димитріевого зданя отъ декаврія починаючихся, ново зъ типографіи Кіевопечерской вийшлой, о ней же въ самомъ початку сего року кратко наменилось, писалъ до Гетмана такую отъ себе грамоту:

Адріянъ милостію Божіею Архіепископъ Московскій и всея Россіи и всѣхъ Сѣверних странъ Патріярхъ.

Возлюбленному во Господѣ нашея мѣрности сыну Царского Пресвѣтлого Величества, войска Запорожского обѣихъ странъ Днѣпра Гетману, Іоанну Стефановичу Мазепѣ Архипастирское благословеніе!

Блажитъ наша мѣрность благотворящія, хвалимъ въ доброспомоществующія, наипаче же долгообстоимія начало вожди во гражданствѣ добродѣтелію имуть сіе стяжати, яко и твоя любовь не причастенъ еси токмо, но и преизобиленъ въ сицевихъ. Пиши намъ синовско о всякопотребствѣ въ ползу прочіихъ и благословенія нашея мѣрности прося. Пріяхомъ бо и нинѣ таковое писаніе твое отъ присланнихъ къ намъ изъ нашея мѣрности ставропигіялнія Лаври Кіево-Печерскія братіи, болнвци Печерскія строителя іеромонаха Никона, да надзирателя въ типографіи іеромонаха Софонія, иже пріидоша ради ихъ монастирскихъ потребосодѣлованіи и со изданними типографско тамъ книгами тримѣсячнихъ Миней читаемихъ декаврія, іануарія, февруарія; ихъ же ми пастирско въ любвѣ пріяхомъ, желаемъ же да и прочіе такожде Минеи вселѣтнаго круга дванадесятное число исправятся и въ люди Господни полезнимъ чтеніемъ славу Божію плодити имуть. Сего ради по прошенію яко Печерского монастира архимандрита со братіею, тако и по

твоему, послахомъ въ Кіево-Печерскій монастиръ съ тѣми-жде, присланними, изъ великія соборнія церкви три книги Миней чтимихъ: мѣсяцъ мартъ, априль, май, въ согласное исправленіе настоящого дѣла. Твоя же любовь многолѣтно и благополучно вседомовно да здравствуеши, усердствуемъ. Писано въ царствующемъ великомъ градѣ Москвѣ мірозданія 7203 лѣта, Рождества же Богочеловѣка Іисуса Христа 1695, мѣсяца мая 25.

Того-жъ мая 25 тотъ же святѣйшій Адріанъ Патріархъ Московскій, въ совѣтомъ Пресвѣтлѣйшихъ Іоанна и Петра Монарховъ Московскихъ, соизволяючи на прошеніе Преосвященного Варлаама Ясинскаго Митрополита Кіевского и Гетманское устроити по старовѣчному въ Переяславлю нового Епископа, писалъ до него Гетмана сицевую грамоту:

Адріанъ милостію Божіею Архіепископъ Московскій и всея Россіи и всѣхъ Сѣверних странъ Патріархъ.

Возлюбленному въ Господѣ нашея мѣрности сину Царского Пресвѣтлого Величества, обѣихъ странъ Днѣпра войска Запорожского Гетману, Іоанну Стефановичу Мазепѣ, Архипастирское благословеніе!

Многихъ блаженствъ оніи сподобляются и благословеніе Божіе въ душеспасителное пребываніе пріемлютъ, иже со взрядствѣ жизни человѣковъ и о благокрасованіи церковнія лѣпоти тщаніе сотворяють, совѣтують и помоществують добродѣтелнѣ, убо и твоя любовь въ сицевомъ усердіи зрится да тѣхъ же мздовоздателствъ отъ Господа Бога на земли долгодневно, въ небѣ же безконечно сподобитися желаемъ. Яко писалъ еси нашей мѣрности нинѣшнего времени, яко синъ и сослужитель нашъ Преосвященній Варлаамъ Митрополитъ Кіевскій желаетъ даби, ради его немощи, въ сослуженіи архіерейства посвятить епископа и именовати

града Переяславля, и ти того хощеши же, еже тому сбитися и дати би на то благословеніе. И нашая мѣрность съ благочестивѣйшими нашими великими Государи Цари и Великими Князи Іоанномъ Алексѣевичемъ, Петромъ Алексѣевичемъ, всея Великія и Малія и Бѣлія Россіи Самодержци, и многихъ государствъ, царствъ и княженій повелители и обладатели, совѣтовахомъ и тому быти и они Государи изволиша. Но токмо како въ томъ предложителномъ Митрополита Кіевского прошеніи и твоемъ достоитъ быти, и Великіе Государи указали Преосвященному Варлааму Митрополиту и отъ нашея мѣрности граммота послана, съ нея-жъ списокъ ради видѣнія послахомъ нинѣ и къ твоей любвѣ, да оная созерцавши и совѣтнѣ опредѣливше, повелѣнное сотворите благоволително. По семъ вседомовнѣ здравствуй! Писася въ царствующемъ великомъ градѣ Москвѣ міроздания 7203 лѣта, Рождества же Бога Слова Іисуса Христа 1695, мая 25.

Также и тогди-жъ и до Преосвященного отца Митрополити Кіевского о томъ же епископѣ Переяславскомъ писалъ Святѣйшій Патріярхъ сицевую грамоту:

Адріянъ милостію Божіею Архіепископъ Московскій и всея Россіи и всѣхъ Сѣверних странъ Патріярхъ.

О Святѣмъ Дусѣ сину и сослужителю нашея мѣрности Преосвященному Варлааму Митрополиту Кіевскому, Галицкому и Малія Россіи Архипастирское благословеніе!

Яко же всегда наша мѣрность благолѣпія и чинодержанія церкве должного повсюду желателна, даби лучшество сполечностію спѣялося ку славѣ Божіей, такожде и спомоществованіе кому либо и требованію благословенно было, сего ради извѣстившеся мы нинѣшнего лѣта твоимъ писаніемъ и чрезъ посланних Переяславского игумена Гедеона

и казначея Мелетія доношеніи, еже просиши нашу мѣрность, чтобы старонеможенія твоего, такожде и за многолюдствомъ епархіи, посвятити Епископа и назвати Переяславскимъ Николаевского игумена и ректора Кіевского іеромонаха Іоасафа Кроковскаго, желаемъ таковаго событія, и о семъ зъ благочестивѣйшими нашими Великими Государи Цари и Великіе Князи Іоанномъ Алексѣевичемъ и Петромъ Алексѣевичемъ всея Великія, Малія и Бѣлія Россіи Самодержцевъ и многихъ государствъ, царствъ и княженій повелители и обладатели совѣтовахомъ. И они Государи епископу при тебѣ быти изволяютъ; но и нашея мѣрности благословеніе на тебе имать, токмо хощемъ прежде отъ тебе виденія, дабы впредь тако содержалося безъ всякія спори и челомбитя; и Царского Величества, и нашея мѣрности и отъ васъ особность не отиматися каковимъ либо образомъ, первое: поставити епископа единому архіерею и въ свою епархію невозможно, развѣ четире или три архіереи по святимъ правиламъ; второе: определити мѣсто, гдѣ ему жити и чимъ, епископія, должности чинъ и всякое требованіе имѣти, (но въ монастирѣ Николаевскомъ аще ему жити, отъ монастирскихъ жителей не будетъ ли челомбитя?); третее: аще ему именоватися токмо градомъ Переяславскимъ, а не владѣти, восхощетъ кто тако, и впредь мощно ли быти? И о семъ намъ вѣдомости не писанно, и дати нинѣ благословенія того ради не мощно, сія вся благосовѣтнѣ, яко зъ духовного чина, сущихъ Кіевской епархіи тако и мирскаго сана людми, найпаче же Царского Пресвѣтлого Величества Запорожского воинства съ Гетманомъ Іоанномъ Стефановичемъ Мазепою, твое Преосвященство сотворите и утвердите. Избранного же во епископи ради посвященія, по изволенію благочестивѣйшихъ Великихъ Государей, пришлѣте къ нашей мѣрности въ царствующій градъ Москву. Яко здѣ и архіереи суть къ намъ утвержденіе въ предваряющая времена на той епископіи Переяславской и въ обновителній престолъ, и еже

би митрополію Кіевскому престолу сослужитель на определенномъ требованіи и мѣстѣ и въ послушаніи митрополіемъ былъ дати удобнѣе, и чтобъ никаковимъ образомъ изъ того предѣлоположенія епископъ и, впредь кто будетъ по семъ, не имѣлъ въ обособность отиматися, въ граммотахъ нашихъ имянно напишемъ. По семъ всещедрій Богъ въ благосодѣлованіе тебѣ и всему народному христіянскому обществу день дне да поспѣшитъ!—Аминь.

Писано въ царствующемъ градѣ Москвѣ 7203 лѣта, Рождества же Бога Слова 1695, Марта 26.

Бо Гетманъ, съ согласіемъ помененного Преосвященного отца Митрополита, великимъ коштомъ и иждевеніемъ прекрасную катедралную мурованную Вознесенія Господня въ Переяславлѣ соорудивши церковь, старался прилежно такъ у Пресвѣтлѣйшихъ Монарховъ, яко и у Святѣйшого Патріярхи о тое благословеніе, абы при церкви оной Вознесенской въ Переяславлѣ устроенъ былъ епископъ, понеже изъ древнихъ вѣковъ тамъ катедра епископская бывала, въ чомъ ему Гетману и Митрополиту отъ Пресвѣтлѣйшихъ Монарховъ и отъ Святѣйшого Патріярхи и не отказано, яко вишписанніе Патріяршіе свидѣтелствуютъ граммоти.

Прошлого 1694 року, въ мѣсяцѣ Септевріи, когда чрезъ смертное навтіе не стало епископа Луцкаго и Острозского Афанасія Шумянского, которій, будучи роднимъ братомъ новому унѣяту Іосифу Шумянскому, епископу Лвовскому, былъ такожде и самъ унѣятомъ потаемнимъ; тогда вся шляхта Руская Волинская, желаючи зоставати при непоколебимомъ Грекорускомъ православіи, возлюбила и избрала зъ между себе на тую овдовѣлую Луцкую и Острозскую епископію едного значного и заслуженого въ коронѣ тожъ Волинского шляхтича православного и учоного человѣка Димитрія па Жабокрикахъ Жабокрицкаго, писара земскаго Луцкого, которій аще и женился прежде на вдовѣ, обаче

розійшовшися зъ нею желалъ себѣ иночества, а жена его, оставленная вскорѣ по немъ, яко слишно тогда было, за иного посягнула мужа; которому его, Жабокрицкого, на епископію Луцкую избранію любо многіе, применяючися до правилъ святихъ отецъ, для причини вишписанной супружества его, перечили и не соизволяли, однакъ вишменованная вся шляхта Руская Волинская при томъ крѣпко стояла, аби никто инший, толко онъ, Жабокрицкій, былъ у нихъ епископомъ Луцкимъ и Острожскимъ, якожъ такъ и собилося. По избраніи же томъ, егда былъ въ Варшавѣ онъ, Жабокрицкій, обявляючися Королевѣ и Сенатором о своемъ чрезъ шляхту Волинскую Рускую на епископію Луцкую избраніи, тогда самъ Король многократне намовлялъ его, Жабокрицкого, до унѣи. До которой когда же онъ, Жабокрицкій, не схотѣлъ пристати и избраніе свое епископское отставити, изволялъ оставати свѣцкимъ при неподвижномъ Грекорускомъ православіи, тогда Король Собѣскій, тую его статечность похваливши, видалъ ему, Жабокрицкому, мая 12, року 1695, на пергаменѣ на тую Луцкую и Острозскую епископію зо всѣми монастирами, протопопіями, маетностями и всякими до нея надлежащими добрами, Королевскій универсалъ свой, при подписѣ руки власной и при печати коронной завѣсистой. За поворотомъ тежъ своимъ зъ Варшави до Луцка онъ, Димитрій, албо Діонисій Жабокрицкій, номѣнатъ епископіи Луцкой, тотъ унѣверсалъ Королевскій когда чрезъ посланца своего презентовалъ въ замку Луцкомъ и просилъ о принятіе оного до книгъ гродскихъ Луцкихъ, тогда по желанію его якъ принятъ до книгъ унѣверсалъ оній Королевскій, такъ и екстрактомъ зъ книгъ тихъ при печати городской Луцкой виданъ ему Жабокрицкому, Іюня 6, тако:

Oblata przywileiu Jego Królewskiey Mości na Episkopiią Łucką y Ostrożską, Jasnie przewielebnemu Jego Mości oycu Dyonizemu na Żabokrykach Żabokryckiemu, Nominatowi Episkopowi Łuckiemu y Ostrożskiemu danego anno 1695 Iunii 6 die.

Wypis z xiąg Grodskich zamku Łuckiego.

Roku tysiąc sześćset dziewięc dziesiątego piątego miesiąca Iunii 6 die. Na urzędzie Grodskim w zamku Jego Królewskiey Mości Łuckim przedemną Jerzym Stanisławem na Markowiczach Hulewiczem, Sędzią i Burgrabim grodskim, Łuckim i xięgami ninieyszemi grodskiemi Łuckiemi comparens personaliter, urodzony Jegomość Pan Mikołay Grodecki, imieniem Jasnie Przewielebnego w Bogu Jego Mości oyca Dyonizego na Zabokrykach Zabokryckiego Nominata Episkopa Luckiego y Ostrożskiego, Prototroniego Metropolii Kijowskiey, wuia swego

Заявленіе привилегіи Его Королевской Милости на епископство Луцкое и Острожское, данной Преосвященному отцу Діонисію на Жабокржикахъ Жабокржицкому, нарѣченному Епископу Луцкому и Острожскому, Іюня 6 дня, 1695 года.

Выписано изъ книгъ гродскихъ замка Луцкаго.

1695 года, мѣсяца Іюня 6 дня, въ урядѣ гродскомъ, въ замкѣ Его Королевской Милости Луцкомъ, передо мною Юрьемъ Станиславомъ на Марковичахъ Гулевичемъ, Судьею и Бурграфомъ гродскимъ Луцкимъ и передъ настоящими гродскими Луцкими книгами явившись лично благородный господинъ Николай Гродецкій отъ имени Преосвященнаго во Господѣ Богѣ, Его Милости отца Діонисія на Жабокрикахъ Жабокрицкаго, нареченного Епископа Луцкаго и Острожскаго, прототронія Кіевской Митрополіи, дяди своего, подалъ для заявленія привилегію Его Королевской Милости, Пана нашего милостивого; тому же Преосвященному въ Богѣ

przywiley Jego Królewskiey Mości Pana naszego miłościwego. Temuż Jasnie Przewielebnemu w Bogu Jego Mości oycu Nominatowi in rekompensam heroicznych czynow, dzieł rycerskich y godnych de Republica zasług gratiose konferowany, na pargaminie pisany, ręką Jego Królewskiey Mości Pana naszego miłościwego podpisany przy pieczęci koronney na sznurze zawiesistey z podpisem ręki Sekretarza Jego Królewskiey Mości ad acticandum per oblata podał de tenore sequenti:

Его Милости отцу нареченному, въ награду геройскихъ его подвиговъ и знаменитыхъ для республики заслугъ его, всемилостивѣйше данную, на пергаментѣ писанную и рукою Его Королевской Милости, Пана нашого милостиваго, подписанную за коронною печатью, на снурѣ привѣшенною, за подписью секретаря Его Королевской Милости, которой содержаніе слѣдующее:

JAN TRZECI Z BOŻEY ŁASKI KRÓL POLSKI, WELKI XIĄŻE LITEWSKI, RUSKI, PRUSKI, MAZOWIECKI, ZMUDSKI, INFLANTSKI, KIOWSKI, WOŁYNSKI, PODOLSKI, PODLASKI, SMOLENSKI Y CZERNIHOWSKI.

Oznaymuiemy tym listem przywileiem naszym, komu o tym wiedzieć należy, że wrodzoney naszey Królewskiey ku ludziom, z przodkow y przez się samych nam i Rzeczypospolitey

БОЖІЕЮ МИЛОСТІЮ ЯНЪ III, КОРОЛЬ ПОЛЬСКІЙ, ВЕЛИКІЙ КНЯЗЬ ЛИТОВСКІЙ, РУССКІЙ, ПРУССКІЙ, МАЗОВЕЦКІЙ, ЖМУДСКІЙ, ЛИФЛЯНДСКІЙ, КІЕВСКІЙ, ВОЛЫНСКІЙ, ПОДОЛЬСКІЙ, ПОДЛЯСКІЙ, СМОЛѢНСКІЙ, СѢВЕРСКІЙ И ЧЕРНИГОВСКІЙ.

Объявляемъ настоящею привилегіею нашею кому о томъ вѣдать надлежитъ, что по врожденной намъ Королевской милости къ людямъ отличившимся собственными за-

dobrze zasłużonym, dobroczynności naypierwsze y naywiększe iest staranie, abyśmy merita ich równo nagradzali rekompensow y honorow pomnożeniem. Starożytny Żabokryckich dom tak chwalebne u nas per longam sæculorum rewolutionem ziednał imie, czego nigdy zapomnieć niemożemy, iawnym dowodem iest w osobie urodzonego Dymitra na Żabokrykach Żabokryckiego, pisarza ziemskiego Łuckiego, Podwoiewodzego Sądowego, Jenerała Woiewodstwa Kijowskiego, Podstarościego Grodskiego Krzemienieckiego rectitudo, heroica virtus, nieporownana in rebus agendis dexteritas na seymach, seymikach y trybunałach, nemini secunda cum justicia et æquitate activitas y prawdziwa ku antecossoróm naszym, nam Nayiasnieyszemu domowi naszemu y Rzeczy Pospolitey usługa, tak znaczne y chwały godne wydały specimina, że osobliwemi naszemi niemożemy się nie unosić respektami tymi; za tym urodzonego Dymitra Żabokryckiego przodkow i iego własnemi wzruszeni zasługami, tudzież widząc

слугами или заслугами предковъ, Намъ или Рѣчи посполитой оказанными, первѣйшимъ и важнѣйшимъ стараніемъ нашимъ—награждать достоинство ихъ умноженіемъ почестей и другихъ наградъ. Древній домъ Жабокрицкихъ столько уже вѣковъ снискивалъ себѣ славу, (чего мы никогда не забудемъ); доказательствомъ чему служитъ благороднаго Димитрія на Жабокрикахъ Жабокрицкаго, писаря земскаго Луцкого, подвоеводы, генеральнаго Старосты Кievскаго Воеводства, подстаросты гродскаго Кременецкого правота, воинская доблесть, неподражаемая въ производствѣ дѣлъ способность на сеймахъ, сеймикахъ и въ трибуналахъ ничьей неуступающая и соединенная съ правосудіемъ и справедливостью дѣятельность; дѣйствительно его заслуги предшественникамъ нашимъ, Намъ и пресвѣтлѣйшему Нашему дому явили столь достославныя и знаменитыя доказательства, что мы не можемъ оставаться къ нимъ равнодушны. И посему обращая вниманіе на заслуги какъ пред-

w nim skłonność y z nauk należytą sposobność do stanu duchownego y pobożności przykładney, umyślelismy mu według zgodney electiey ludzi duchownych y swieckich woiewodstwa Wołynskiego obywatelow władycstwo Łuckie y Ostrożskie po zeysciu z tego swiata Wielebnego Athanazego Szumlanskiego Episkopa Łuckiego y Ostrożskiego wakuiące dać y konferować. Jakoż tym listem naszym daiemy y konferuiemy, tak że pomieniony urodzony Żabokrycki przyiąwszy habit, zaraz przerzeczone władyctwo cum jurisdictione tam in spiritualibus quam in temporalibus z Cerkwiami Katedralnemi i partykularnemi y ze wszystkiemi dobrami, wsiami, folwarkami, gruntami i ich pożytkami, nalezytosciami y okolicznościami, tak iako antecessorowie iego ze wszystkiemi cerkwiami, monastyrami, przełożeństwem nad duchownemi: Archymandrytami, ihumenami, protopopami, popami, bratstwy tey że religiiey greckiey trzymali i zażywali, mieć, trzymać z dochodami od Duchownych według przywileiu antecessora swego

ковъ благороднаго Димитрія Жабокрицкаго, такъ и на его собственныя, и замѣчая въ немъ склонность и по наукамъ приличную духовному званію способность, а также и благочестіе примѣрное, мы разсудили за благо, согласно единодушному избранію какъ духовенства, такъ и свѣтскихъ обывателей Волынскаго воеводста, вручить ему епископство Луцкое и Острожское, оставшееся вакантнымъ послѣ смерти всечестнаго Аѳанасія Шумлянскаго, епископа Луцкаго и Острожскаго, и такъ симъ нашимъ листомъ даемъ и вручаемъ ему (епископію), съ тѣмъ, чтобы сказанный благородный Жабокрицкій, принявъ званіе духовное, вступилъ немедленно въ управленіе какъ духовное, такъ и свѣтское помянутою епископіею со всѣми ея церквями каѳедральными и приходскими, со всѣмъ имуществомъ, деревнями, фольварками, землями, угодіями, округами, принадлежностями и проч. такъ, какъ и его предмѣстники управляли всѣми церквями, монастырями, съ властью надъ всѣмъ духовенствомъ, какъ-

y zażywać będzie aż do ostatniego kresu życia swego, abo większey iakiey dostąpienia godności, daiąc mu przytym moc zupełną według praw dawnych wszelkie sprawy duchowne sądzić, rząd we wszystkim duchowienstwie większego i mnieyszego stanu czynić, aby władzą urzędu swego władycznego w Cerkwiach, monasterach, panstw naszych diecezyi swych chwałę Bożą pomnażał, nieposłusznych i występnych według przestępstwa karał, obiecuiemy też to po nas y nayiasnieyszych sukcessorach naszych, iż przerzeczonego urodzonego Dymitra na Żabokrykach Żabokryckiego przy dzierżeniu y spokoynym używaniu tegoż władyctwa iurisdictiey duchowney zachowamy i nikomu do oddalenia mocy niedamy. Co do wiadomości wszelkiego stanu y kondiciey ludzi przywodząc, mieć chcemy y roskazuiemy, aby pomienionego urodzonego Dymitra na Żabokrykach Żabokryckiego

то: архимандритами, игуменами, протоіереями, священниками, братствами того же Греческаго исповѣданія; чтобы онъ владѣлъ и пользовался доходами отъ духовенства, по привилегіи предмѣстнику его данной, до своей кончины, или же до полученія высшаго достоинства; притомъ передаемъ ему, на основаніи прежнихъ привилегій, полную власть разбирать всѣ духовныя дѣла, управлять духовенствомъ высшимъ и низшимъ, дабы своею пастырскою властью во всѣхъ церквяхъ и монастыряхъ своей эпархіи нашего государства дѣйствовалъ къ умноженію славы Господней, а виновныхъ и непокорныхъ каралъ по винѣ ихъ. Обѣщаемъ также за Насъ и Пресвѣтлѣйшихъ наслѣдниковъ Нашихъ, что мы сохранимъ упомянутому благородному Димитрію на Жабокрикахъ Жабокрицкому всю духовную власть въономъ епископствѣ и спокойное онымъ владѣніе, и не дадимъ никому права удалить его изъ оного. О чемъ доводя до всеобщаго свѣдѣнія всякаго состоянія и званія людей, желаемъ и повелѣваемъ, помянутаго благороднаго Димитрія на Жабокрикахъ Жабокрицкаго признавать истиннымъ своимъ владыкою Луцкимъ и Острожскимъ и

za prawdziwego y własnego władykę Łuckiego y Ostrożskiego mieli y znali, wolności praeminentij y prerogotyw, iakich antecessorowie iego zażywali. Na co dla lepszey wiary ręką własną podpisawszy się pieczęć koronną przycisnąć roskazaliśmy. Dan w Warszawie 12 miesiąca Maia roku Pańskiego 1695, panowania naszego XXI.

podpisano: ***Jan Król.***

(M. P.)

дозволить ему пользоваться всѣми преимуществами и привилегіями, какими только пользовались его предмѣстники, и для того, для большой достовѣрности, собственноручно подписавшись, приложить печать коронную повелѣли. Дано въ Варшавѣ, мѣсяца Мая 12 дня, лѣта Господня 1695, царствованія Нашего XXI,

Янъ Король.

(M. П,)

Władycstwo Łuckie y Ostrożskie urodzonemu Dymitrowi Żabokryckiemu post fata wielebnego Athanazego Szumłanskiego Łuckiego y Ostrożskiego władyki, conferatur. U tego przywileiu per oblatam podanego przy pieczęci koronney na sznurze zawiesistey podpis ręki Jego Krolewskiey Mości w te słowa: Jan Król; tak też i podpis ręki Sekretarza Jego Królewskiey Mośc

Настоящею привилегіею, поданною для заявленія, за печатью Королевскою на снуркѣ, отдается благородному Димитрію Жабокрицкому епископство Луцкое и Острожское, послѣ смерти его милости Аѳанасія Шумлянскаго Луцкаго и Острожскаго Владыки оставшееся. Подпись руки Его Королевской Милости сими словами: Янъ Король; а также подпись секретаря Его Королевской Милости сими ловами: Николай Томиславскій, каноникъ Варшавскій Его

temi słowy: Mikołay Tomisławski kanonik Warszawski Jego Królewskiey Mości Sekretarz. Który że to przywiley Królewski per oblata podany za prośbą wyż mianowanego podawaiącego; a za moim urzędowym przyięciem do xiąg ninieyszych Grodskich Łuckich ingrossowany et hic subinde Wozny Generał woiewodstwa Wołynskiego y innych opatrzny, Kondrat Kołodka in vim suæ veræ ac fidelis relationis publice ac per expressum zeznał: iż on roku y miesiąca teraz idących dnia dzisieyszego na akcie wyrażonego ex requisitione iuridica Jasnie Przewielebnego w Bogu Jego Mości oyca Dymitra na Żabokrykach Żabokryckiego, Nominata Episkopa Łuckiego i Ostrożskiego za wyż inferowanym Jego Królewskiey Mości przywileiem był w miasteczku Rożyszczach, jako ab ævo immemorabili Episkopom Łuckim Ritus Græci nadanym, dobrach pryncypalnych tegoż władycstwa Łuckiego, gdzie zastawszy poddanych, tak z samego miasteczka Rożyszcz iako y ze wszystkich dóbr, do tey że episkopii a sæculo

Королевской Милости секретарь. Каковая Королевская привилегія для заявленія поданная, согласно просьбѣ вышеупомянутаго подателя и по урядовому моему принятію, въ настоящія гродскія книги и внесена, и въ слѣдъ за тѣмъ главный Возный Волынскаго Воеводства и иныхъ, Кондратъ Колодько, въ удостовѣреніе справедливаго и точнаго своего донесенія, публично и явственно созналъ: что онъ, текущаго года, мѣсяца, настоящаго дня, въ актѣ означеннаго, въ слѣдствіе законнаго требованія Преосвященнаго въ Бозѣ, Его Милости Димитрія на Жабокрикахъ Жабокрицкаго, нареченнаго епископа Луцкаго и Острожскаго, въ силу вышесказанной привилегіи Его Королевской Милости, былъ въ мѣстечкѣ Рожищахъ, искони епископамъ Луцкимъ Греческаго обряда принадлежащемъ, какъ главномъ имѣніи того епископства Луцкого и нашедши тамъ уже собранныхъ вмѣстѣ всѣхъ подданныхъ какъ изъ мѣстечка Рожищъ, такъ и изъ прочихъ къ тому же епископству искони при-

należących, to iest wsiów: Dubiszcz, Opolnego, Żołobowa, Pozarek, Kolczyna, Liplan, Teremnego, Połonki, Siedmiarek, Woderad, Ternek, Podberezia, Zabeża, Kołodez, Hubina, Falemiecz y Wulki Falemieczkiej y innych do gromady zebranych i onym o nowym Panie Jasnie Przewielebnym w Bogu Jego Mości oycu nominacie opowiedziawszy, wszelkie posłuszeństwo pełnić rozkazał,' iakoż poddani zaraz wszyscy posłuszeństwa wszelkie pełnić, y do robot sobie należących applikować się zaczęli. I tak intromittowawszy przerzeczonego Jaśnie Przewielebnego Mości oyca nominata absque ulla cujusvis contradictione w całą episkopiią, dobra y poddanych wszystkich y wszelakie generaliter przynależności, tę swoiey intromissiey zeznaie relacyą, prosząc aby Actis connotowana była, co y otrzymał. Z których xiąg y ten wypis pod pieczęcią Grodską iest wydany.

Pisany w zamku Łuckim, correxit Siennicki.

(M. P.)

надлежащихъ имѣній, то есть деревень: Дубищъ, Опольнаго Жолобова, Позарокъ, Кольчина, Липлянъ, Теремнаго, Полонки, Седьмярекъ, Водерадъ, Тернокъ, Подберезья, Забѣжа, Колодезя, Губина, Фалемѣчъ, и Вулки Фалемѣчской и проч:, оповѣстилъ всѣмъ имъ о новомъ отцѣ нареченномъ Епископѣ, приказавъ имъ оказывать ему безпрекословное повиновеніе. Въ слѣдствіе чего всѣ подданные тотчасъ изъявили свою покорность, и каждый сталъ заниматься ему назначенными работами. И такъ Возный, введши безъ всякого чьего-либо прекословія, упомянутаго Его Милость отца нареченнаго Епископа во владѣніе епископствомъ, имѣніями, всѣми подданными и всѣми вообще принадлежностями, созналъ означеннаго ввода своего донесеніе и просилъ внести таковое въ акты; что и сдѣлано. Изъ каковыхъ книгъ и сія выпись выдана за гродскою печатью.

Писано въ замкѣ Луцкомъ, исправилъ Сѣнницкій.

(М. П.)

А ижъ подлугъ древнихъ уставовъ и обикновеній епископія Луцкая Православія ради подсутствовала Православной митрополіи Кіевской и епископи Православніе Луцкіе отъ Православнихъ митрополитовъ Кіевскихъ свое пріймовали освященіе, tedy і iemu Жабокрицкому, для того-жъ освященія належало пріѣздити до митрополити Кіевского.

На которій поѣздъ въ Кіевъ тамъ же въ Варшавѣ будучи одержалъ Королевское позволене и листъ подорожній, въ чомъ Виповскій, Опатъ Римскій, любо перечилъ Королевѣ, аби зъ виданемъ унѣверсалу Жабокрицкому на Епископію Луцкую Православную и зъ виданемъ ему-жъ подорожного листа на поѣздъ въ Кіевъ для посвященія, но удержался для того, что Шумянскій, владика Львовскій, обѣщается тамъ ввести унѣю; однако Король того не послухалъ и Шумянскому зъ тоей оказіи шалвѣрство будто причиталъ. А такъ номѣнатъ Жабокрицкій дѣло свое у Короля помислне зъорудовавши, и до Кіева для посвященія ѣхати прибѣраючись, первей чрезъ два листи свои зъ Бѣлостоку, Іюля 21, до отца Митрополита и Гетмана о томъ писаніи отозвался такъ:

JAŚNIE NAYPRZEWIELEBNIEYSZY W BOGU MOŚCI OYCZE METROPOLICIE KIJOWSKI Y WSZYSTKIEY RUSI, MÓY WIELCE MOŚCI PANIE, OYCZE, PASTERZU Y DOBRODZIEJU!

Kiedy w przeszłym roku nieszczęście moie zayrzało mi tego szczęscia, żebym dla wypełnienia na mieyscu S. Pieczarskim pożądania przy bytnosci Pasterskiey waszey W. wielce

ПРЕОСВЯЩЕННѢЙШІЙ ВЪ БОЗѢ ОТЕЦЪ МИТРОПОЛИТЪ КІЕВСКІЙ И ВСЕЯ РУСИ, МОЙ МИЛОСТИВЫЙ ПАНЪ, ОТЕЦЪ, ПАСТЫРЬ И БЛАГОДѢТЕЛЬ!

Въ прошломъ году, судьба по зависти отказала мнѣ въ счастіи, для исполненія обѣта, побывать лично въ св. Печерскихъ мѣстахъ, и принять благословеніе отъ пас-

Mości Pana i dobrodzieia ręki domiescić się i od niey błogosławieństwo otrzymać; a to naywiększa intentia w prawdziwey wierze iako od zwierzchnego w Rosyi całey Pasterza, niby z Bożych ust odebrać mógłbym responsa y pragnącą porady swiętey w sieroctwie swoim Łucką dyecezyą iako rosą niebieską ożywić i moie stateczne iednak wszystkiey Cerkwie prawowierney pozyteczne intencye pokornie pod rozsądek i zdanie W. M. Mości Pana y dobrodzieia poddać. Stawam na tenczas u Swiatytelskich nóg waszey Mości M. wielce miłosciwego Pana y dobrodzieia, głowę i serce moie sokruszenno y smyrenno, iako owieczka prawdziwa pasterzowi własnemu y pokorny zakonnik swoiemu przełożonemu, z wszelką godności urzędu iego y osoby weneracią y uniżoną prośbą, żebyś w teraznieyszym zakonnym swiętym habicie wielogrzesznemu pobłogosławiwszy swoiemu słudze, y w Duchu S. synowi, dalsze nie z żadnego prywatnego interessu ale z samey gorliwości rozmnożenia przy łasce Bożey Cerkwi

тырской руки Вашей; высшее желаніе мое, какъ истинно вѣрующаго, было,—получить наставленіе отъ верховнаго цѣлой Россіи Пастыря, какъ бы изъ устъ Божіихъ, и оживить тѣмъ, какъ бы росою, епископію Луцкую, въ сиротствѣ своемъ жаждущую благаго совѣта; и вмѣстѣ съ тѣмъ повергнуть на разсужденіе и благоусмотрѣніе Вашей Милости, моего благодѣтеля, мои постоянныя церкви Православной полезныя желанія. Нынѣ же повергаю сокрушенно и со смиреніемъ главу и сердце мое къ святительскимъ стопамъ Вашей Милости, пана моего милостиваго и благодѣтеля, истинно како овца своему пастырю, и какъ смиренный монахъ своему настоятелю, съ подобающимъ лицу и званію его почтеніемъ и всепокорнѣйшею просьбою, благословить меня, многогрѣшнаго слугу своего и сына въ Св. Духѣ, въ нынешнемъ духовномъ моемъ санѣ, а также прошу, меня, всеобщимъ и единодушнымъ всѣхъ православныхъ сыновъ епархіи Луцкой желаніемъ избраннаго, а наконецъ безъ всякихъ

prawowierney dobra zawziętego, pospolitym y iednakim całey dieceziey Łuckiey prawosławnych synów żądaniem umocnionego; naostatek łaską Jego Królewskiey Mości Pana naszego miłościwego bez wszelkich conditiey y trudności, przez przywiley mi dany stwierdzonego w swoią pasterską przyiąwszy protekcyą, do pożądanego przyprowadzić raczył skutku zamysły, y te które znaydować się mogą do przyięcia wysokiey czci kapłańskiey powagą swoią oddalił trudności, w czym pasterskiey W. Mości Mości Pana y dobrodzieia oczekiwaiąc łaski tysiąckrotnie Swiatytelskoy desnicy iego, głowę moię uniżaiąc piszę się być

Jaśnie Nayprzewielebnieyszey Wielmożności W. M. Pana y dobrodzieia uprzeymie życzliwym w Duchu Swiętym posłusznym synem, bohomolcem y naypokornieyszym sługą Dymitry na Żabokrykach Żabokrycki, Nominat Episkopii Łuckiey y Ostrożskiey Metropolii Kijowskiey.

Dan w Białymstoku, 21 Julii, anno 1695.

условій и затрудненій, привилегіею, по милости Его Королевской Милости пана нашего милостиваго мнѣ данною, утвержденнаго принявъ подъ свое пастырское покровительство, привести къ вожделенному окончанію намѣренія предпринятыя не изъ личнаго интересса, но изъ усердія къ преуспѣянію, по милости Божіей, блага Православной церкви, равно—своею властью устранить впредь могущія встрѣтиться къ воспріятію высокаго сана духовнаго препоны. Въ чемъ, ожидая Вашей пастырской милости, и склоняя главу свою подъ Вашу десницу, тысячекратъ подписуюсь Преосвященнѣйшей особы Вашей, благодѣтеля моего, преданный и въ Духѣ Св. покорный сынъ, богомолецъ и всенижайшій слуга Димитрій на Жабокрикахъ Жабокрицкій, нареченный Епископъ Луцкій и Острожскій Кіевской Митрополіи.

Дано въ Бѣлостокѣ, 21 Іюля, 1695 года.

До Гетмана.

JAŚNIE WIELMOŻNY MOŚCI PANIE HETMANIE WOYSK ICH CARSKOHO PRZEŚWIETLEYSZEGO WELIČZESTWA ZAPOROŻSKICH MÓY WIELCE MOŚCI PANIE Y DOBRODZIEIU!

Powtornie skłonny stawam przez list móy przed obliczem W. M. wielce Mości Pana y dobrodzieia, w przeszłym tak rocznym iako uniżony sługa, w teraznieyszym zaś liscie moim, dla tey że powinności niegodnym przed Maiestatem Boskim, y ustawicznym odzywaiąc się bydz bohomolcem; a iako pierwszą razą nad godność moią y do tego bardziey mimo wszelkie zasługi choć ignotus omnibus plenissime refertam gratiis paginam responsoriam od W. Mości Mości Pana y dobrodzieia odebrałem tak w też ufanie W. Mci wielce Mości Pana y dobrodzieią deklarowaney sobie na zawsze łaski z pokornym y uniżonym

Къ Гетману.

ЯСНОВЕЛЬМОЖНЫЙ ПАНЪ ГЕТМАНЪ ВОЙСКЪ ИХЪ ЦАРСКАГО ПРЕСВѢТЛѢЙШАГО ВЕЛИЧЕСТВА ЗАПОРОЖСКИХЪ, МОЙ МНОГОМИЛОСТИВЫЙ ПАНЪ И БЛАГОДѢТЕЛЬ!

Вторично письмомъ предстаю съ покорностію предъ лицомъ Вашей Милости, пана моего милостиваго и благодѣтеля, въ прошлогоднемъ письмѣ моемъ, какъ униженный слуга, а въ настоящемъ, съ тою же покорностію, какъ недостойный у Бога богомолецъ и какъ прежде сверхъ достоинства моего и тѣмъ болѣе выше заслугъ моихъ, хотя многимъ и безвѣстный, удостоился я получить отъ Вашей Милости, моего благодѣтеля, отвѣтъ исполненный милостей, такъ и нынѣ, въ упованіи на туже мнѣ навсегда обѣщанную милость, съ униженнымъ и покорнымъ моимъ отзываясь поклономъ къ Вашей Милости, моему благодѣтелю. Считаю

W. Mei Mości Panu y dobrodzieiowi odzywaiąc się ukłonem za naypewnieyszy biorę sobie prognostyk, iz y ten moiey uniżoney submissyi dowod łaskawym przymiesz u siebie i pobożnym powołania moiego z woli Bożey zezwoleniem y dobroczynną protekcyą w dalszy czas dopomożesz, o co pokornie Waszey Mości wielce miłosciwego Pana y dobrodzieia upraszaiąc, niegodne modlitwy moie za długą fortunę, zdrowie, pomyslne we wszystkich akcyach heroicznych powodzenie y iako naywiększe z wrahow soprotywnych z pomnożeniem chwały u potomnych następuiących wieków wielkiego imienia swego tryumfy wylewać do Majestatu Boskiego obligunię się y pragnę bydź do smierci

W. Mei Mości Pana y dobrodzieia codziennym bohomolcą y uniżonym sługą,

Dymitriy na Żabokrykach Żabokrycki nominat episkopii Łuckiey y Ostrożskiey Metropolii Kiiowskiey.

Dan w Białymstoku 21 Iulii anno 1695.

счастливѣйшимъ для себя предзнаменованіемъ, что Ваша Милость приметъ и настоящее моей униженной покорности доказательство милостивымъ и благочестивымъ на призваніе мое съ воли Божіей соизволеніемъ, и защититъ меня своимъ благодѣтельнымъ на дальнѣйшее время покровительствомъ. О чемъ всепокорнѣйше прося Вашу Милость, пана моего милостиваго и благодѣтеля, обѣщаю возсылать къ Всевышнему мои недостойныя молитвы о постоянномъ счастьи, здравіи и благополучномъ успѣхѣ во всѣхъ воинскихъ надъ врагомъ сопротивнымъ дѣлахъ, и о пріумноженіи въ грядущіе вѣка славы имени твоего побѣдами. Желаю быть до смерти Вашей Милости, пана моего милостиваго и благодѣтеля, ежедневнымъ богомольцемъ и униженнымъ слугою.

Димитрій на Жабокрикахъ Жабокрицкій, нареченный Епископъ Луцкій и Острожскій Кіевской митрополіи.

Дано въ Бѣлостокѣ, 21 Іюля, 1695.

Потомъ, августа 12, отъ Пресвѣтлѣйшихъ Іоанна и Петра Алексѣевичей Государей Московскихъ до Преосвященного отца Варлаама Ясинского Митрополити Кіевского о пріятіи и посвященіи на Луцкую и Острожскую епископію превреченого номѣната Жабокрицкого сицевая писана грамота.

Божіею милостію отъ Пресвѣтлѣйшихъ и Державнѣйшихъ Великихъ Государей, Царей и Великихъ Князей Іоанна Алексѣевича и Петра Алексѣвича, вся Великія и Малія и Бѣлія Россіи Самодержцовъ и многихъ государствъ и земель Восточнихъ и Западнихъ и Сѣвернихъ отчичей и дѣдичовъ и наслѣдниковъ, государей и обладателей, нашего Царского Величества богомолцу, Преосвященному Варлааму Ясинскому, Митрополиту Кіевскому и Галицкому и Малія Россіи, наше Царского Величества милостивое слово.

Въ договорехъ вѣчнаго мира у насъ Великихъ Государей, у нашего Царского Величества, съ Королевскимъ Величествомъ Полскимъ въ девятой статѣ поставленномъ: что Великій Государъ, Его Королевское Величество, церквамъ Божіимъ и епископіямъ Луцкой и Галицкой, Премишлской, Лвовской, Белоруской и при нихъ монастиремъ, архимандріямъ Виленской, Минской, Полоцкой, Оршанской и иннимъ игуменствамъ, братствамъ, въ которихъ обрѣталося и нинѣ обрѣтается употребленіе благочестивой Грекоросійской вѣре и всѣмъ тамо живущимъ людемъ въ Коронѣ Полской и Великомъ Княжествѣ Литовскомъ, въ той же вѣре остающимся, никакова утѣсненія и къ вѣре Римской и Унѣе принужденія чинить не велитъ, и быти то не имѣетъ. Но по давнимъ правамъ во всякихъ свободахъ и волностехъ церковнихъ будетъ блюсти. А понеже и не въ сторону нашого Царского Величества отитіемъ вишше помянутимъ еписко-

номъ въ Короне Полской и Великомъ Княжстве Литовскомъ пребивающи по духовному ихъ чину и обыкновенію довелось пріймати благословеніе и рукоположеніе отъ Кіевского Митрополити, и тотъ никоему въ милости Его Королевского Величества изъ нихъ предити. И после того вѣчного миру къ Намъ Великимъ Государемъ писали изъ Полщи резиденти наши Иванъ Волковъ, да Борисъ Михайловъ, что въ Короне и въ Литвѣ духовнимъ особамъ и мирскимъ чинятся въ благочестивой вѣре насилство и принужденіе къ унѣи великой, и многіе епископи и монастыри и церкви насилствомъ поотнимали и въ унѣю обратили; и по нашему Великихъ Государей указу и къ тѣмъ резидентамъ въ Полщу нашихъ Великихъ Государей многихъ грамотахъ писанно, велѣно имъ Королевскому Величеству доносить и сенаторамъ говорить, чтобъ въ Короне и въ Литвѣ, по договорамъ вѣчнаго мира, Его Королевское Величество велѣлъ заказать накрѣпко, дабы благочестивіе вѣри Греческого закону людемъ въ вѣре насилія не чинили и монастирей и церквей Божіихъ благочестивихъ не заѣзжали и не отнимали и не разоряли и въ унѣю не обращали; а которіе насилствомъ обращенни въ унѣю и чтобъ возвращенни были наздъ Грекоросійскія вѣри людемъ попрежнему. А что насилие благочестивіе вѣри людемъ чинять учинившися унѣятами Иннокентій Винницкой, да Кипріянъ Жоховской, и чтобъ имъ крѣпкіе укази о томъ заборонить, и ихъ изъ Перемишлской и Белоруской епархіи вислать, а на ихъ мѣсто духовнимъ и мирскимъ людемъ Грекоросійской вѣри обрать иннихъ Православнихъ епископовъ и прислать ихъ для благословенія и рукоположенія въ Кіевъ къ тебѣ богомолцу нашему. И Полскіе и Литовскіе сенатори тѣмъ нашимъ резидентомъ по предложеніи ихъ въ отвѣтехъ говорили, что у нихъ вѣре принужденія никому никакова не чинится и права ихъ (не) забороняютъ, а кто волею къ унѣи приступитъ и тѣмъ заборонить невозможно; а Винницкой и Жоховской учини-

лися своими епархіями въ унѣю волею-жъ и належать де тѣ унѣяти по духовности до Рима. И въ нинѣшнемъ 203 (7203) году, Октобра во 20, къ намъ Великимъ Государемъ писалъ изъ Полщи резидентъ нашъ Борисъ Михайловъ, что въ сентябрѣ мѣсяце Луцкого епископа Іосифа Шумянского, брата родного, которій былъ тайно унѣятъ не стало, и на Луцкую епископію вибѣраютъ духовніи Русь-шляхта и мещане, что быть епископу Православному, а не унѣяту, а позволенія имъ Королевского о томъ виборе нѣтъ; и по нашему Великихъ Государей указу велѣно ему Борису въ Полщѣ у Королевского Величества домогатца, что на Луцкую епископію людемъ изъ благочестивой Грекорусской вѣри поволно было обрать Православного епископа и прислать бы его для благословенія и рукоположенія, по договорамъ вѣчного мира, въ Кіевъ къ тебѣ, богомолцу нашему, и после того къ Намъ, Великимъ Государемъ, резидентъ нашъ Борисъ Михайловъ писалъ, что на Луцкую епископію обранъ въ епископи изъ Волинской шляхти Русинъ Дмитрій Жабокрицкій, человѣкъ ученой, бысть женатъ на вдовѣ и потомъ зъ нею розвелся и нинѣ она за иннимъ мужемъ жива, а похваляютъ его Рускіе люде, что онъ человекъ достойній; и онъ Борисъ о томъ новообранномъ Епископѣ Луцкомъ Дмитре Жабокрицкомъ сенаторамъ говорилъ, чтобъ ему, по договорамъ вѣчного мира, позволенно было ѣхать для посвященія въ Кіевъ къ тебѣ, богомолцу нашему. И мая 9, нинѣшнего 203 году, прислалъ къ нему Борису тотъ новообранной епископъ Дмитрій Жабокрицкій Могилевского Буйницкого монастира игумена Іосифа Дранника, что онъ Димитрей пріѣхалъ въ Варшаву и къ Королевскому Величеству виборъ на себя подалъ, и Королевское Величество наговорывалъ его Димитрея самъ не одиножди, чтобъ онъ приступилъ на унѣю; и онъ де Дмитрій сказалъ, что онъ тому обраню даетъ покой и будетъ по прежнему свѣцкимъ, а никогда благочестія не отступитъ, и Королевское Величество, похваля его Димитрея, и далъ ему

на то епископство жалованую грамоту, для посвященія въ Кіевъ ихать позволилъ, и проижджую за своею рукою и за печатю далъ же; а какъ Королевское Величество произжджую подписалъ, и въ тое время ему Римской Опатъ, прозваніемъ Виповской, говорилъ, чтобъ Королевское Величество изволилъ ему въ даче жалованой грамоти и произдджей помешкать для того, что Шумянской закладаетъ о обраніи Епископа Луцкого елекцію, и совершена тамъ будетъ унѣя, и Королевское Величество будто на того Виповского гнѣвался, и говорилъ, что тотъ Шумянской шалверъ на всѣ сторони поступаетъ неправдою, и жалованную грамому и произдджую Королевское Величество ему Дмитрію отдалъ изъ своихъ рукъ и велѣлъ ехать въ Кіевъ. И того-жъ де числа онъ Дмитрій изъ Варшави поихалъ въ Луцкъ на соймикъ и поблаґодарствовалъ воеводству за прежній урядъ, что онъ былъ у нихъ писаремъ земскимъ, поидетъ въ Кіевъ для посвященія подлинно. А Рускіе де духовние и мірскіе люде его Дмитрея хвалятъ, что онъ человѣкъ учений и ко благочестію желателной, и способи тотъ Жабокрицкій многіе знаетъ, что можетъ и Белорускую епископію обновить и Премишлского вигнать зъ епископства, и потребно зѣло, чтобъ въ Кіеве о тѣхъ способахъ съ нимъ разположить, чтобъ тѣ три епископіи обновить. И ми, Великіе Государи, указали того новообраного на епископію Луцкую Дмитрія Жабокрицкого для посвященія въ Кіевъ, по договорамъ вѣчного мира, къ тебѣ, богомолцу нашему, допустить. И буде онъ Дмитрей для посвященія въ Кіевъ на Луцкую епископію пріидетъ и учнетъ у тебя, богомолца нашего, по правиламъ Святихъ Апостолъ и Святихъ Отецъ, просить посвященія и рукоположенія въ Луцкъ во епископи: и тебѣ, богомолцу нашему, по данной тебѣ власти, и по жалованной нашей Великихъ Государей грамоте, и поставленной Великого Господина Киръ Адріяна, Архіепископа Московского и всея Россіи и всѣхъ Сѣверних странъ Патріарха, на митрополію

Кіевскую данной грамотѣ-жъ, того пріездкаго Дмитрія Жабокрицкого на Луцкую епископію въ епископи посвятить правилно рукоположеніемъ своимъ, какъ Православная Восточная Церковь изъ древнихъ лѣтъ такимъ посвященіемъ и рукоположеніемъ по архіерейскому чину тамошнія епархіи епископовъ подвластнихъ посвящала, и митрополія Кіевского престола подвластнихъ архіерей на епископскіе ихъ епархіи изъ древнихъ лѣтъ производила, и то рукоположеніе ставленими своими архіерейскими грамотами подвластніе свои епархіи благочестіе утвержала. И тебѣ богомолцу нашему воспріявъ сею нашею Царского Величества грамотою вѣдомо: того Дмитрія Жабокрицкого, какъ онъ въ Кіевъ и съ Полщи пріидетъ, въ Кіеве въ соборной Апостолской церкви, за благословеніемъ Святѣйшого Киръ Адріяна Архіепископа Московскаго и всея Россіи и всѣхъ сѣверныхъ странъ Патріярха, посвятить на Луцкую епископію во епископи, по правиламъ Св. Апостолъ и Святихъ Отецъ, и буде онъ Дмитрей о какихъ дѣлехъ учнетъ тебѣ предлагать о Бѣлорускоі и Премишлской епископіяхъ, чтобъ ихъ по прежнему обратить ко благочестію, а унѣятовъ Иннокентія Винницкого и Кипріяна Жоховского изъ тѣхъ епископій выслать, и ти бъ о томъ ево предложеніи и какіе способи къ тому тебѣ богомолцу нашему учнетъ предлагать, къ намъ Великимъ Государемъ писалъ, а ему учинить отвѣтъ, что о тѣхъ дѣлехъ совѣтовать съ нимъ безъ Нашего Великихъ Государей указу ти не смѣешъ. А предложеніе его до насъ, Великихъ Государей, писменно донесешъ. И посвятя его Дмитрея и подтвердивъ епископію Луцкую ставленою своею грамотою, отпустить бы тебѣ его Дмитрія въ Полщу безъ задержанія. А что о томъ Жабокрицкомъ ти богомолецъ нашъ учинишъ правилно, и посвященъ ли онъ будетъ на тую Луцкую епископію во епископи, или за чѣмъ то посвященіе не остоится, и ти бъ къ намъ Великимъ Государемъ къ нашему Царскому Величеству писалъ.

Писася государствованія нашего въ дворѣ, въ царствующемъ великомъ градѣ Москвѣ. Лѣта отъ созданія міра 7203, мѣсяца Августа 12 дня, государствованія нашего 14-го году.

Которую Монаршую грамоту зъ преречоними Жабокрицкого листами преосвященій отецъ Митрополитъ до висланнихъ своихъ предписаннихъ отцовъ Монастирского и Яворского зъ Кіева посилаючи, и у Гетмана зъ подъ Казикермена поворочаючого зъ повѣншованемъ надъ бѣсурманами викторіи и изъ показанемъ тоеи грамоти и Жабокрицкого листовъ быти повелѣваючи, писалъ до нихъ августа двадцять второго такой листъ свой:

Po expedyowaniu wczora przed wieczorem Wielebnego oyca Maxyma od Przewielebności waszey przysłanego z listem, Jego Mość Xiąże boiarzyn y woiewoda tuteyszy po zachodzie słońca przysłał mi hramotę Monarszą, przez pocztę oddaną, którą teraz dzisiay przez tegoż Wielebnego oyca Maxyma do rąk P. P. W. W. posyłam, dla tego że fascykuł z listami w tey że sprawie od osoby w hramocie mianowaney posłałem. Jak mi się tedy zdaie, o co y P. P. wszych żądam, abyście iuż konkluzie rewiziey oycow protopopów na inszy czas odłożywszy, a pewną wiadomość wziąwszy, gdzie teraz Jasnie Wielmożny

При отправленіи вчера вечеромъ превелебнаго отца Максима, присланнаго ко мнѣ съ письмомъ отъ Вашихъ Превелебій, Его Милость Князь Бояринъ и Воевода здѣшній доставилъ ко мнѣ, по захожденіи солнца, монаршую грамоту, присланную по почтѣ. Эту грамоту я сегодня посылаю къ Вамъ съ симъ же всечестнымъ отцомъ Максимомъ, такъ какъ я уже отправилъ Вамъ связку писемъ, по тому же предмету, отъ лица въ грамотѣ упоминаемаго. Мнѣ кажется (о чемъ я и прошу Васъ), что, отложивъ на другое время ревизію протопопій и разузнавши съ точностію, гдѣ теперь находится Ясновельможный (по дошедшимъ сюда слухамъ,

dobrodziey (poniewaź tu słychać źe na za-Dnieprze iuź się przeprawił) zostaie, recte tam z gratulacyą iachali, oraz y tę hramotę Monarszą y wszystkie listy według mego pierwszego pisania Jego Mości dobrodziejowi prezentowali, prosząc o poradę, iako za granicę odpisywać, y iako w tym postąpić. Znaczny widzę assensus Monarszy na poświęcenie, iednakźe z dokładem, żeby za błogosławieństwem Swiatieyszoho, od ktorego żadney noty niemasz, y ieszcze wywiedziawszy się iuź o . . . . . , ktorą opisaną każe się stosować до правилъ Святихъ Отецъ и Святихъ Апостолъ, toć iuź podobno nielzia odpisywać, żeby ta osoba zaraz za powrotem ztąd wysłanego swego, oyca Padalskiego, miała owdzie trudzić się nie bez kosztu na poswięcenie aż po konsideraciey Святѣйшого z такъ wielą Архіереями tameyszemy y decisiey. A dla samego tylko konserwowania w dalszy czas Prawosławiia swiętego, na co powinien będzie przysięgać publice y zapisać się, musiało by to stać нужди ради (gdy

онъ уже переправился за Днѣпръ), вы должны прямо ѣхать къ нему съ поздравленіемъ и представить Его Милости благодѣтелю настоящую грамоту, а равно и всѣ письма, согласно первому моему письму, испросивъ совѣта, что отвѣчать за границу и какъ поступить на счетъ этого. Я усматриваю совершенное Монаршее согласіе на посвященіе съ условіемъ однако, неиначе какъ за благословеніемъ Святѣйшаго Патріарха, отъ котораго впрочемъ никакого извѣстія не имѣю и разузнавши о . . . . , что онъ кажется примѣняетъ это къ правиламъ Святыхъ Отецъ и Святыхъ Апостолъ, то въ такомъ случаѣ, кажется нельзя отвѣчать, что сказанное лицо, тотчасъ по возвращеніи отсюда посланнаго своего, отца Падальскаго, предприметъ поѣздку безъ издержекъ для своего посвященія, но вѣроятно не раньше какъ послѣ совѣщанія и опредѣленія св. Патріарха со всѣми тамошними архіереями. Это должно совершиться по необходимости для сохраненія на дальнѣйшее время православія, въ чемъ онъ долженъ

bowiem желаемаго неполучилъ). Pewnie (nie day Boże) odstąpiwszy niemało będzie Cerkwi Swiętey prawosławney szkodził, ktora y tak iuż od supostatów w wielkim zostaie ucisku. Jednak na łaskawym od Boga darowanym wysokim rozsądku Jaśnie Wielmożnego dobrodzieia te dzieło zależy. Gdy dobrodziey będzie pisał dawszy przyczyny do Святѣйшого instando, a ode mnie, iesli będzie trzeba, chcieycie P. P. W. W. uformować list, opisawszy rationes, z poradą przystoyną, gotow będę i ia podpisać za przysłaniem, według informaciey Jaśnie Wielmożnego dobrodzieia, żeby za iedną okazią przy dobrodzieyskim liście posyłać. Jesli by też (яко повядаio) miał dobrodziey nie prostuiąc do Baturyna pobywać pierwiey w Kiiowie, tedy P. P. W. W. wywiedziawszy się, przodem tu pospieszaycie, ze wszystką expedycią, lubo też w drodze, gdzie się trafi, przywitawszy pana y rozmówiwszy się doskonale pospieszać ku mnie; w czym wszystkim niech Archipasterz naywyższy posila Prze-

дать клятву всенародно и подписаться, ибо, отступивши отъ православія (чего Боже сохрани), онъ немало могъ бы повредить Православной Церкви, которая и безъ того много терпитъ отъ враговъ. Все это дѣло зависитъ однако отъ высокаго Богомъ дарованнаго ума Ясновельможнаго благодѣтеля. Когда Его Милость своими письмами будетъ ходатайствовать у Святѣйшаго Патріарха о Жабокрицкомъ, то и отъ меня, если это будетъ нужно, составьте письмо, по наставленію Ясновельможнаго благодѣтеля, изложивши въ немъ поводъ и покорный совѣтъ, которые пришлите мнѣ для подписи, чтобы потомъ отправить его вмѣстѣ съ листомъ Его Милости.—Еслибы (какъ говорятъ) Его Милость, не возвращаясь прямо въ Батуринъ, хотѣлъ побывать въ Кіевѣ, тогда Вы, узнавши объ этомъ, поспѣшите пріѣхать сюда со всею коммиссіею, или же поздравивъ (Гетмана) гдѣ случится на пути, и, поговоривъ съ нимъ обстоятельно, поспѣшите ко мнѣ. Да споспѣшествуетъ Вашимъ Превелебіямъ во всемъ этомъ Всевышній Архипа-

wielebności waszych przy modłach moich od serca życzę. Z Katedry Swiatosofiyskiey Metropolitanskiey Kiiowskiey Augusti 22 anno 1695. Przewielebności waszych cale życzliwy bohomolca brat y sługa powolny Barlaam Jasinski Metropolit Kijowski.

стырь,—моими молитвами отъ души желаю. Святософійская митрополитанская Кіевская каѳедра, 22 Августа, 1695 года. Вашимъ Превелебіямъ совершенно преданный богомолецъ, братъ и слуга покорный Варлаамъ Ясинскій, Митрополитъ Кіевскій.

Сему тутъ такъ собывающуся во Львовѣ, новій унѣятъ, помененній Іосифъ Шумянскій, ненавидячи нового номината Православного на епископію Луцкую Жабокрицкого, посилалъ къ нему Ступнецкого, игумена Львовского монастира Богословского, зъ таками іюля 1, написанними пунктами:

Zlecenie wielebnemu oycu Stupnickiemu Ihumenowi monastera Lwowskiego S. Jana Bohosłowa na pismie dane z Katedry S. Jerzego Lwowskiey 1 Iulii, anno 1695.

1, Ma iechać iak naypilniey tam, gdzie na ten czas Jmć oyciec Nominat episkopii Łuckiey reziduie y stanowszy w rezidencii Jego Mości uprosi sobie prywatną audiencią.

2, Na audienciey prywatney uczyni zwyczayny odemnie Jego Mości komplement y dobrego zdrowia Imci, iako y łaski

Наставленіе всечестному отцу Ступницкому, игумену Львовскаго монастыря Іоанна Богослова, данное изъ Львовской Свято-Георгіевской каѳедры, 1 Іюля, 1695 года.

1, Долженъ онъ какъ можно поспѣшнѣе отправиться туда, гдѣ находится Его Милость отецъ нареченный епископъ Луцкій, и, прибывши на мѣсто пребыванія Его Милости, испросить себѣ у него частную аудіенціею.

2, Въ частной аудіенціи долженъ принести Его Милости отъ имени моего обычное привѣтствіе и пожелать доб-

Jego Królewskiey Mości Pana mego miłosciwego w konferowaney episkopiey powinszuie.

3, Spyta Jego Mości oyca Nominata episkopiey Łuckiey dla czego tak bardzo Imść stroni od osoby moiey, ile kiedy Jegomość, iadąc do Dukli, pisał list przez Jey Mość Panią Miecznikową Zydaczewską do mnie przyiazni y affektu dobrego, na który podług samegoż Jego Mości informaciey na pocztę Lubelską wiernie y poczciwie Imci odpisałem y urazy dawne w recess puściłem.

4, Znowu kiedy łaska Jego Królewskiey Mości Pana mego miłościwego potkała Jego Mości bez solemney w Katedrze Łuckiey elekciey y wiadomości moiey, do czego mere należałem, z władzy administraciey moiey na metropolią Kijowską y wyrazney Jego Królewskiey Mości Pana mego miłościwego declaratiey, musiałem być żałośny y żalić się muszę, że mię z tey

раго здоровья, равно какъ и поздравить его съ милостію Его Королевской Милости, пана моего милостиваго, съ пожалованною ему епископіею.

3, Долженъ спросить Его Милость отца нареченнаго епископа Луцкаго, почему Его Милость такъ удаляется отъ меня, между тѣмъ какъ ѣдучи въ Дуклю, Его Милость писалъ ко мнѣ чрезъ жену мечника г-жу Жидачевскую дружеское и исполненное расположенія письмо, на которое я по указанію Его Милости отвѣчалъ чрезъ Львовскую почту, и прежнія мои обиды предалъ забвенію.

4, А какъ онъ удостоился благоволенія Его Королевской Милости, пана моего милостиваго, безъ торжественнаго въ каѳедрѣ Луцкой избранія, и безъ моего вѣдома, въ чемъ я конечно, долженъ былъ принимать участіе по власти администратора Кіевской митрополіи, и по смыслу декларацін Его Королевской Милости, пана моего милостиваго, то я долженъ огорчаться и огорчаюсь, что меня лишили беззаконно этого участія. Скольже великій мнѣ этимъ нанесенъ вредъ,

administraciey bezprawnie strącono; w czym mi wszystkim co zaszkodziło, iawno całemu swiatu..

5, A ponieważ iuż to się stało, przecież należało Imci oycu Nominatowi, biorąc się do habitu Ś-go przynaymniey rzeć przez kogo: *прости и благослови;* boć znam się, żem w owczarni Chrystusowey nie wczoraszny pasterz, y po moim rukopołożeńcu, S. P. oycu episkopie Łuckim, osiada tę Episkopiią Łucką Jego Mość oyciec Nominat.

6, Jakożkolwiek iest, było y będzie, to mnieysza, ale to iest wielka, że Jegomość oyciec Nominat, ieszcze nie dostąpiwszy charakteru prezbiterskiego y episkopskiego, Kathedrę zaiachał. Dobra, którem panom dzierżawcom prawem dobrym poarędował odbiera Imść, ludzi moich uciskać każe, iako: sługę mego Wasilewicza łapać kazał Imci y żonę iego w areście trzyma w Łucku, towarzysza chorągwie moiey żonę zbić P. Kamienską,

это всему свѣту извѣстно.

5, Но какъ это уже сдѣлалось, то слѣдовало бы, по крайней мѣрѣ отцу нареченному, принимая духовный санъ, сказать чрезъ кого либо: *прости и благослови,* ибо я не со вчерашняго дня пастырь въ паствѣ Христовой, и что Его Милость, отецъ нареченный поставленъ на епископство Луцкое послѣ смерти покойнаго отца епископа Луцкаго, мною же рукоположеннаго.

6, Впрочемъ какъ бы то ни было, есть и будетъ, это дѣло небольшой важности; важнѣе же то, что Его Милость нареченный епископъ, не получивъ еще духовнаго и епископскаго сана, занялъ каѳедру, что онъ отнимаетъ у господъ поссессоровъ имѣнія, которыя я имъ отдалъ законнымъ образомъ въ аренду; велитъ преслѣдовать моихъ людей; какъ-то: велѣлъ схватить слугу моего Василевича, и содержитъ его вмѣстѣ съ женою его въ Луцкѣ подъ арестомъ; велѣлъ наказать жену товарища моей хоругви госпожу Каменскую; велѣлъ загнать скотъ и лошадей племянника моего г. Стефана Шумлян-

Panu Stephanowi Szumlanskiemu synowcowi memu konie kazał Imść w Teremnym zabrać y bydło zabrał. Zboże moie w Ternkach, w styrtach y w spichlerzu, drugie zboże w Teremnym w stertach y w spichlerzu zabrać na siebie Imść roskazał. Com ieżeli cierpieć powinien, poddać Jego Mości oycu Nominatowi do uwagi.

7, Doniesie tedy tenże wielebny oyciec Ihumen Ś. Iana Bohosłowa monasteru Lwowskiego, w iakiey Imść oyciec Nominat Episkopiey Łuckiey przyiazni dalszey ze mną żyć chce, ponieważ nic (uchoway Boże) nie zaczynam z W. Mcią, ani zaczynać myslę, ile kiedy mi Iaśnie Wielmożny Jego Mość Pan Podskarbi nadworny koronny M. P. wolą Jego Królewskiey Mosci Miłościwego Pana opowiedział, abym Jego Mości nieprzeszkadzał y z Jego Mością dobrze zył; byle Jego Mość oyciec Nominat chciał, będzie mię miał we wszystkim łatwego, y wziął to Pan Podskarbi na siebie, że między nami miał być srodkować, ale że

скаго, въ Теремномъ, а также забирать для себя хлѣбъ мой, находившійся въ скирдахъ и амбарахъ въ Терикахъ и Теремномъ. Долженъ ли я сносить это? Объ этомъ представить на усмотрѣніе Его Милости отца нареченнаго.

7, Тотъ же превелебный отецъ игуменъ Львовскаго монастыря Іоанна Богослова, долженъ извѣстить меня, въ какихъ отношеніяхъ Его Милость отецъ нареченный епископъ Луцкій желаетъ впредь быть со мною. Ибо я ничего (сохрани Боже) не начинаю и не думаю начинать противъ Его Милости; тѣмъ болѣе, что ясневельможный его милость панъ подскарбій надворный коронный собственноручно сообщилъ мнѣ волю Его Королевской Милости, пана моего милостиваго, чтобы я не противодѣйствовалъ Его Милости и жилъ съ нимъ въ дружбѣ. Его милость отецъ нареченный, если только пожелаетъ, будетъ имѣть во мнѣ лишъ человѣка ему расположеннаго. Господинъ подскарбій взялся быть посредникомъ между нами, но такъ какъ Его Милость весьма занятъ большими хлопотами, то вѣроятно забылъ объ этомъ, въ

Jegomość wielkim staraniem zatrudniony o tym zapomniał, i niewinnym bydz się okazuie.

8, Nakoniec duchownie rozmówi się tenże Wielebny oyciec Stupnicki z Jegomością, y o episkopią nazad Jego Mości oyca Nominata Łuckiego prosić będzie, z którą iak naypilniey powróci do Katedry Lwowskiey, w krórey ieśli by mię niezastał do Perehynska za mną z relacyą poiedzie. Dan ut supra et anno 1695.

Additament. Przekazana mi iest hiberna na władyctwie Łuckim y assignacia eo nomine wyszła iuż y iest w ręku moich: proszę tedy Jego Mości oyca Nominata Łuckiego, żeby wcześnie tę kazał hibernę poddanym władyctwa Łuckiego złożyć y podług assignaciey swoiego czasu y na mieyscu we Lwowie oddać roskazał.

Josyf Szumlansky Episkop Lwowsky, administrator Metropolii Kiiowskiey y episkopiey Łuckiey Archimandryta Pieczersky.

чемъ нельзя его винить.

8, Наконецъ тотъ же всечестный отецъ Ступницкій долженъ поговорить съ Его Милостью и на счетъ епископіи, попросить Его Милость отца нареченнаго, и съ этимъ какъ можно поспѣшнѣе возвратиться въ Львовскую каѳедру и, если меня тамъ незастанетъ, то пусть отправится съ донесеніемъ за мною въ Перегинскъ. Дано, какъ выше, 1695 года.

Прибавленіе. Мнѣ назначена гиберна (зимній сборъ) въ эпархіи Луцкой, и ассигновка подъ этимъ названіемъ находится уже у меня въ рукахъ, а потому прошу Его Милость отца нареченнаго епископа Луцкаго заблаговременно приказать подданнымъ Луцкой эпархіи собрать означенную подать, и согласно ассигновкѣ доставить ее въ свое время, на мѣсто во Львовъ.

Іосифъ Шумлянскій, епископъ Львовскій, администраторъ Кіевской митрополіи и Луцкаго епископства, Печерскій архимандритъ.

На тіе пункта Шумянского чрезъ того-жъ Ступнѣцкого Жабокрицкій, іюля 8-го, пунктами своими такій учинилъ отвѣтъ:

Wielebnemu Jego Mości oycu Benedyktowi Stupnickiemu, Ihumenowi monastera Lwowskiego S. Jana Bohosłowa na zlecenie od Imci oyca Episkopa Lwowskiego scripto do mnie przysłane, w Zabieżu 8 Julii anno 1695 dany.

1, Bardziey w osobie poważney zakonney, przysłaney do mnie, aniżeli zwyczayny (iako mu iest do mnie zlecony y napisany) complement przyimuiąc od Jego Mości oyca Episkopa Lwowskiego, z poiednania afektu kompelacyą teraznieyszą za powinszowanie mi łaski Jego Królewskiey Mości Pana mego miłosciwego w konferowaney episkopiy Łuckiey.

2, Przy wrodzoney zaś y teraznieyszey zakonney modestiey moiey, iako znam się szanować każdego godnego człowieka należycie, tak na poszanowanie wzaiemne zapatrować się zwykłem, którey gdy moiey szczyra, w liście przez Jey Mość Panią

Всечестному отцу Венедикту Ступницкому, игумену Львовскому монастыря Іоанна Богослова, отвѣтъ на письменное порученіе, присланное мнѣ отъ Его Милости отца епископа Львовскаго. Забѣжъ, 8 іюля, 1695 года.

1, Изъ уваженія къ почтенной духовной особѣ, ко мнѣ присланной, болѣе чѣмъ по обычаю (какъ это ему было написано и поручено) принимаю сдѣланное мнѣ отцемъ епископомъ Львовскимъ привѣтствіе, и желая примиренія пересылаю настоящій мой благодарственный отзывъ за поздравленіе меня съ милостію Его Королевской Милости, Пана нашего милостиваго, въ пожалованіи епископствомъ Луцкимъ.

2, По врожденному же моему и нынѣшнему монашескому смиренію, умѣя должнымъ образомъ уважать всякаго достойнаго человѣка, взаимнаго также и ожидаю уваженія. Его Милость отецъ епископъ не удостоилъ меня своимъ

Miecznikową Żydaczewską ordinowanym Jego Mości oycu Episkopowi Lwowskiemu wyrażona niezmyslonej przyiazni pokora, nie tylko w rzeczy samey, ale ani w zwykłey complemenciey naymnieyszego dotąd lub przez umyslnego lub przez pocztę Lubelską (na którey sam z Dukli do Warszawy iadąc pilnie tego rekwirowałem) nie byłem snadź godzien w rozumieniu Imci responsu; ale raczey despektu habito, zaraz w ręce insze, mnie nieprzyiazne we Lwowie oddane, iako od Jego Mości z prawdziwym tłumaczeniem osoby y akcyi moich u żadnego poczciwego zle nie mogących się tłumaczyć przez listy do dworu, osobliwie przez ostatni ze Lwowa 11 Maia pisane, nicowane niesłusznie było; sumienie Jego Mości oyca Episkopa Lwowskiego samego za tysiąc biorę swiadkow, ieżeli ressentyment należyty w poczciwym sercu za to bydz nie powinien? Daię się na uwagę naygłownieyszego osoby y honorowi memu nieprzyiaciela.

отвѣтомъ, не только дѣломъ, но даже и по обычному (какъ выражается Его Милость) привѣтствію, на письмо мое къ нему, посланное чрезъ ея милость пани Жидачевскую, жену мечника, въ коемъ ясно выражались мое смиреніе и непритворная нелицемѣрной дружбы моей покорность, ни съ нарочнымъ, ни чрезъ Львовскую почту, гдѣ я самъ, проѣздомъ изъ Дукли въ Варшаву, лично объ этомъ узнавалъ. Вѣроятно, въ мнѣніи Его Милости я того не заслуживаю. Сверхъ того мое письмо, не смотря на приличіе, тотчасъ же было передано въ непріязненныя для меня руки во Львовѣ съ правдивымъ объясненіемъ личности моей и дѣлъ, немогущихъ быть истолковываемыми въ худую сторону никѣмъ изъ благомыслящихъ. А также и въ письмахъ ко двору (въ особенности же въ послѣднемъ изъ Львова отъ 11 мая) писанныхъ, оно было несправедливо перетолкованно. Въ чемъ беру во свидѣтели совѣсть самаго Его Милости епископа Львовскаго. Не должно ли за это негодовать благородное сердце? ссылаюсь въ этомъ на самаго злѣйшаго моего и чести моей врага.

3, Zawzięta Jego Mości oyca Episkopa Lwowskiego, ktorą bardziey z hardego poniesienia, aniżeli z pozoru naymnieyszego słuszności sobie rości do mnie Imć Pan, żałość przez to, iż bez solemnizaciey przez Jego Mości, a raczey idzie o to podobno, żem Imci o to nie prosił i nie dudkował, bo mi też nie należało tego czynić, y elekcią na ten stopień godności episkopskiey z przeyrzenia Boskiego, z affektów życzliwych całey ieparchii Łuckiey duchownego y swieckiego stanu na osobę moią zgodnie, za kazdego zezwoleniem y bez rozlania krwie ludzkiey (iako się przed tym komu inszemu symoniacko o takowe przełożeństwo staraiącemu dostało czynić, y samym uczynkiem na anatema do tych czas nieodpuszczone zasłużyć) na wielogrzeszną osobę moię otrzymał, za naywiększą tego kładąc racią, że ta elekcya nie w Katedrze Łuckiey odprawowana, nie dziwuię się, iż tak bardzo męczy Jegomosci, kiedy albo nie wie, albo wiedzieć Imć niechce tego naprzod, co ustawicznym powodzeniem

3, Его Милость отецъ епископъ Львовскій питаетъ ко мнѣ сильное негодованіе болѣе по своему высокомѣрному честолюбію, нежели по какому либо виду справедливости, потому только, что я посвященъ не имъ; а болѣе всего, кажется, за то, что я его о томъ не просилъ и не домогался, (да мнѣ этого и дѣлать не слѣдовало), и что я многогрѣшный избранъ въ санъ епископскій, по произволенію Божію расположеніемъ ко мнѣ, какъ духовенства, такъ и свѣтскихъ людей всей Луцкой епархіи съ согласія всѣхъ вообще и каждаго порознь, и безъ кровопролитія (какъ это случилось съ однимъ, святотатсвенно домагавшимся настоятельства и симъ поступкомъ навлекшимъ на себя неразрѣшенную до сихъ поръ анаеему). Главнѣйшею причиною своего неудовольствія отецъ епископъ полагаетъ то, что избраніе мое послѣдовало не въ Луцкомъ соборѣ, и я не удивляюсь, что это такъ безпокоитъ Его Милость, ибо онъ не знаетъ, или же знать не хочетъ, какъ съ давнихъ временъ бывало въ епархіи, что спорили не о

w dieceziey działo się przeszłych wieków, ze niebywał spor, na ktorym mieyscu zbierać, tyle o zgodzie zezwolenia na elektow, aby zgodnie obrany był zawsze candidat; ani się kiedy hardo sadził w tę elekcią który z wiekopomnych onych wielkich imion y zasług około Cerkwi y rzeczypospolitey metropolitów prawdziwych Kiiowskich, tak iako Imć, mimo wszelką słuszność, koniecznie adorari pragnie, do tego iesli Imci moia zgodna, niekupna przez Symonią electia teraz się nie podoba, czemuż (absit pietissimis animis wielkiego Episkopa y mego kochanego brata detractio przez to, że wspomnieć nie bez żalu przychodzi) w osobie nieboszczyka rodzonego Imci cale nie podług praw doszła electia podobała się była y takiego natenczas nie urosciła skrupułu y żalu, z jakim się Iegomość ku mnie na ten czas oswiadcza.

4, Iako tedy bez łaski y promociey Imci oyca Episkopa Lwowskiego około zebrania mego z woli Boskiey mogłem się

мѣстѣ избранія, но о всеобщемъ согласіи относительно избираемыхъ, чтобы кандидаты были единодушно избираемы. Никто изъ приснопамятныхъ достославныхъ истинныхъ Кіевскихъ митрополитовъ, оказавшихъ заслуги церкви и Рѣчи Посполитой, не стремился къ избранію съ высокомѣріемъ, какъ Его Милость, домогающійся почестей вопреки всякому приличію. Къ тому же если мое единодушное, не симоніею купленное избраніе, ему не нравится, отъ чего же Его Милость (да не смутится тѣмъ благочестивый великій епископъ и любезный братъ мой, о чемъ не безъ скорби приходится мнѣ упомянуть) не имѣлъ никакого сомнѣнія и прискорбія при избраніи не по правиламъ покойнаго своего родственника, каковыя Его Милость въ настоящее время питаетъ въ отношеніи меня.

4, А какъ я безъ благословенія и ходатайства Его Милости, отца епископа Львовскаго, по Божію изволенію былъ избранъ, то и принимая духовный санъ не нуждался въ проще-

pomieścić tak y do habitu S-go biorąc się прощенія и благословенія od Jego Mości niepotrzebowałem, trzymaiąc się Rusin prawdziwy prawdziwego Ruskiego przysłowia starego: «*Я тобѣ не молюся, ти мене не помилуй*».

5, To naybardziey Imci oyca Episkopa Lwowskiego naostatek przyznawam boleć musi, że odebrane przezemnie katedry moiey Łuckiey, zaraz po wzięciu habitu S. zakonnego (iako pismo przywileiu y łasky Jego Królewskiey Mości Pana mego miłosciwego uczy mię y roskazuie), dobra wszystkie z rąk niesłusznych possesorów, onymże pewną do Jego Mości oyca Episkopa Lwowskiego wszystkim po swoie pieniądze wyliczone monstrarunt drogę; y raczey w tym sam sobie Jegomość oyciec Episkop Lwowsky niech to rości skrupuł, ze kazdemu oddać, co iego iest, tak wiele pozawodziwszy szlachty, potrzeba, aniżeli za niego czynić w tym punkcie, choć podobno obadway

нія и благословенія Его милости, придерживаясь, какъ истинный Русскій, древней Русской пословицы: *Я тобѣ не молюся, ты мене не помилуй*.

5, Сознаюсь, что болѣе всего должно печалить Его Милость епископа Львовскаго то, что вскорѣ послѣ вступленія моего въ духовный санъ я, отобравъ (какъ грамота и благоволеніе Его Королевской Милости гласитъ и повелѣваетъ) всѣ имѣнія Луцкой каѳедры моей у незаконныхъ посессоровъ, тѣмъ самымъ указалъ имъ путь требовать отъ Его Милости епископа Львовскаго заплаченныхъ ими денегъ. Въ такомъ случаѣ скорѣе самъ Его Милость епископъ Львовскій пусть поступитъ по совѣсти и возвратитъ каждому свое, если онъ завлекъ столькихъ шляхтичей, а не требовать этого отъ другаго. Хотя, кажется, въ этомъ отношеніи оба мы недостаточные богословы. Что же касается до найденнаго мною хлѣба, то дастъ Богъ, при расчетѣ съ Его Милостію отцомъ епископомъ Львовскимъ, въ присутствіи коммиссіи Его Королевской Милости (объ которой я уже убѣдительно

niewielcyśmy Theologowie! Zboża zaś, com zastał przy porachowaniu, da Bóg, z Jegomością oycem Episkopem Lwowskim lub przed komissyą Jego Krolewskiey Mości (po którą pokornie prosząc posłałem) lub przed Trybunałem koronnym wkrótce spodziewam się wespoł s przywróceniem zabranych apparatów y z nagrodzeniem ruiny tak ciężkiey w katedrze y dobrach oney za administracią Jego Mości stałych satysfakciey doskonalszey, aniżeli te kilkadziesiąt kóp żyta ogryzkow myszych, przez chorągiew Imć oyca Episkopa Lwowskiego niedomłoconych, które zmłociwszy było komu, prócz zakonnikow przy katedrze rezyduiących, rozdać, zeby z głodu ludzie daley nie puchnęli y nie umierali, iako iuż kilkanaście osob w koszu Rossyiskim umarło od głodu, y więcey by tego było (którego duszy niech Pan sądzi), gdybym z moich dóbr własnych zaraz kilkaset osmin Łuckich żyta nie rozdał między gromady.

просилъ), или же предъ Трибуналомъ Коронньмъ. Я надѣюсь вскорѣ, вмѣстѣ съ возвращеніемъ церковной утвари и награжденіемъ за причиненныя каѳедрѣ и имѣніямъ ея тагостныя разоренія, во время управленія Его Милости, получить удовлетвореніе болѣе стоющее, нежели тѣ немногія копы ржи, съѣденной мышами, которыхъ не успѣли перемолотить товарищи хоругви Его Милости отца епископа, и которыя смолотивши было кому роздать, кромѣ монаховъ, при каѳедрѣ состоящихъ, чтобы люди съ голоду не пухли и не умирали, какъ это случилось въ одномъ Русскомъ селеніи, гдѣ уже нѣсколько человѣкъ умерли съ голоду (да будетъ Богъ тому судья); такихъ случаевъ было бы и больше, если бы я изъ собственныхъ моихъ маетностей не раздалъ тотчасъ же народу нѣсколько сотъ осьминъ Луцкихъ ржи.

6, Лучше бы Его Милости отцу епископу обратить, по внушенію совѣсти, вниманіе и память на то, чтобы всѣ дѣла и имущество каѳедры Луцкой, безъ всякой достаточной причины вывезенныя во Львовъ, были какъ можно скорѣе,

6, Słusznieyszą by Jegomość oyciec Episkop Lwowski z conscienciey na to powinien mieć reflexią y pamięć, żeby dyspozycie y munimenta Kathedry Łuckiey wszystkie bez żadney słuszney przyczyny do Lwowa wywiezione, nazad przysłane co naypilniey byli. Ponieważ y roczki, tudzíez y sądy w Trybunale na Kiiowskim Wojewodctwie imminentur, żeby się wczesniey W. Mć. przeyrzeć mogli patronowie, o co proszę Jego mości oyca Episkopa Lwowskiego, alias co kolwiek condemnat stanie ni na kogo inszego, tylko na osobę y dobra Jegomości zlewać się będzie to wszystko, gdyż na moiey czułosci y pilności nie zydzie, bylem miał się z czego sprawić.

7, Zimowla, ktora y iaka, y komu z przyszłey kommissyiey należeć będzie, niech się Jegomość oyciec Episkop Lwowski tym nie kłopoce, wydana temu będzie w czasie należytym; Jegomość te dobra cale iuż z swoiey wypuści opieki, która iako na nich przez dwie przeszłe Imci administracye znaczna

возвращены. И такъ, какъ вскорѣ приближаются сроки засѣданій въ Трибуналѣ Кіевскаго воеводства, то посему я и прошу отца епископа Львовскаго, чтобы повѣренные заблаговременно могли разсмотрѣть это дѣло. Въ противномъ случаѣ пеня за неявку въ судъ къ отвѣту, конечно, падетъ ни на кого другаго, какъ только на особу и маетности Его Милости; ибо у меня не будетъ недостатка въ усердіи и бдительности, лишь бы это стоило труда.

7, Какая и кому предстоящею коммиссіею будетъ назначена гиберна (зимній сборъ), то Его Милость отецъ епископъ Львовскій объ этомъ пусть не безпокоится, она будетъ выдана, кому слѣдуетъ, и въ свое время. Его Милость пусть уже не заботится объ имѣніяхъ Луцкой каѳедры! Какъ же велика эта гиберна, причитающаяся на нихъ за прошлыя два года управленія Его Милости, то объ этомъ знаетъ Богъ и вскорѣ узнаетъ вся Польша. Попеченіе же Его Милости объ этихъ имѣніяхъ, продолжающееся и до нынѣ, какъ это

iest, uzna to wkrótce Bóg y cały swiat Polski. Z tey okaziey nieustaiącey ieszcze opieki Jegomości nad temi dobrami, gdy czytam podpis Jegomości na teraznieyszym skrypcie do mnie przysłanym, że się ieszcze Imć administratorem Episkopiey Łuckiey tytułuie, bardziey to żywot moy niż przyiaźń porusza.

8, Pro finali taką odemnie Wielebny Jegomość oyciec delegat oycu Episkopowi Lwowskiemu da deklaracią, iż prywatne moie wszystkie, ktore przez tak wiele lat od Jegomości poniosłem urazy, honoru ubogiego cicatrices et vulnera z zakonney mey y chrześcianskiey powinności w Rany Zbawiciela Pana włożywszy, wieczną okryć niepamięcią deklaruię, iesli Jegomość rodzonym y szczerym ze mną postępować będzie braterskim affektem, ani się nadzwyczay wynosić zechce: szanuiący szanowan będzie wzaiemnie. Z tym przyłożeniem, iż powodować się nigdy nie dam Jegomości tak iako insi, którzy to znieść mogli. Przyiaźń

я усматриваю изъ подписи Его Милости на нынѣшнемъ ко мнѣ посланіи, гдѣ Его Милость и доселѣ именуетъ себя администраторомъ епископіи Луцкой, внушаетъ мнѣ скорѣе смѣхъ, нежели дружбу.

8, Наконецъ, пусть всечестный отецъ делегатъ передастъ отъ моего имени Его Милости, отцу епископу Львовскому, мой рѣшительный отвѣтъ, что я всѣ мои личныя, въ продолженіе столькихъ лѣтъ отъ Его Милости испытанныя оскорбленія чести, всѣ язвы и раны, сложивъ въ язвы Христа Спасителя, по долгу монашества и по обязанности христіанской, обѣщаюсь вѣчному предать забвенію, если Его Милость будетъ питать ко мнѣ родственную и истинную братскую любовь и не станетъ превозноситься. Почитая взаимно, почтенъ будетъ, съ тѣмъ однако, что я никогда недозволю Его Милости руководить собою подобно другимъ, которые могли это сносить, не отказываясь впрочемъ питать взаимную пріязнь ради моего монашескаго смиренія. Что же касается претензій и разореній въ каѳедрѣ моей Луцкой и

skłonną swiadczyć z pokory moiey zakonney nie odmawiam, względem zaś pretenziey i ruiny Kathedry mey Łuckiey y dobr do niey należących zmiarkowac się z Jego mością dobrowolnie przekładam przez Imci oyca Delegata y dalszey od Jego Mości oyca Episkopa Lwowskiego byle nieodwłóczącey. czekąiąc deklaraciey, pokoiu żądam, y swego dochodzić; a obuch czekać będę, y certować mogący y odpowiadać gotów.

Dan ut Supra et anno 1695. Dionizy na Żabokrykach Żabokrycki Nominat Episkopii Łuckiey y Ostrożskiey Prothothroni Metropolii Kijowskiey.

въ имѣніяхъ ей принадлежащихъ, то я предпочитаю имѣть добровольное согласіе съ Его Милостію чрезъ посредство отца делегата. Ожидая дальнѣйшаго отъ Его Милости отца епископа Львовскаго, но немедленнаго отзыва, желаю согласія, но и принадлежащаго мнѣ искать не оставлю; ожидаю того и другаго, а готовъ на состязаніе и отвѣтъ.

Дано, какъ значится выше, 1695 года. Діонисій на Жабокрикахъ Жабокрицкій, нарѣченный епископъ Луцкій и Острожскій, прототроній Кіевской митрополіи.

При такихъ дѣяніяхъ и поведеніяхъ увидѣвши Жабокрицкій, же посвященіе его на епископію Луцкую, для женитви его на вдовѣ бывшой, у отца Митрополити Кіевскаго проволѣкается и далѣй провлектися можетъ, любо непремѣнно у отца Митрополити и у Гетмана Мазепи чрезъ листовнія свои корреспонденіи старался себѣ въ той мѣрѣ о ласку, однакъ не овшемъ на оную сподѣваючися, а болшои трудности и школи уходячи, удался въ той мѣре за границу до Венгеръ до отца Архіепископа Мараморійскаго, яко о томъ впередъ будетъ.

Августа 28, зъ обозу зъ подъ Петриковицъ Яблоновскій, Гетманъ Коронній, виправуючи до Мазепи резидента своего для отбѣранія о поввоженю войскъ нашихъ, всякихъ вѣдомо-

стей и ознаймуючи Гетману о своемъ на Буджакъ зъ войскомъ приготованюся, также о Турецкихъ, Цесарскихъ и Нѣмецкихъ поведеніяхъ, писалъ до Гетмана такій листъ свой:

Wielmożny Mości Panie Hetmanie woysk Zaporożskich Przeswietlcyszych Dzierzawnieyszych Carskich Wieliczestw, mnie wielce Mości Panie y Przyiacielu!

Dla korrespondencyi z W. MM. Panem, którey sąsiedska przyiaźń y obowiązek, ile w teraznieyszych nad nieprzyiacielem chrzescianstwa powszechnym, potrzebuie промислахъ i ja для зношеняся z W. MM. Panem życzę sobie iey, posyłam na rezydencią do boku W. MM. Pana jego Mości Pana Ludwika Kroczowskiego, Rotmistrza mego nadwornego. W. MM. Pana proszę, aby według zwykłey chęci y koniunktur zachodzących przyiąłeś onego y, iako zleciłem mu, aby dawał znać o pro-

Вельможный Панъ Гетманъ войскъ Запорожскихъ Пресвѣтлѣйшихъ Державнѣйшихъ Царскихъ Величествъ, мнѣ милостивый панъ и пріятель!

Для взаимныхъ съ Вашею Милостію сношеній, какъ этого долгъ и сосѣдняя наша дружба требуютъ и чего я самъ желаю именно въ настоящихъ предпріятіяхъ противъ общаго врага христіанства, посылаю для резиденціи при особѣ Вашей пана Людвика Крочовскаго, надворнаго моего ротмистра. Вашу же Милость пана моего милостиваго, прошу принять его съ обычною Вашею благосклонностію и согласно съ нынѣшними обстоятельствами. Я поручилъ ему извѣщать

gressach woysk tak Moskiewskich iako y Zaporożskich Ich Przeswietleyszych Dzierzawnieyszych Carskich Wieliczestw, swiadczyłes W. MM. Pan wszelką do tego sposobność y pozwoliłes mu do mnie wiadomości posyłać, gdyż na tym siła zależy, abyśmy mieli pewnośc zobopolną w imprezach dalszych. Ja iuż woysko ruszyłem ku pograniczu na nieprzyiaciela y iako przez ich mościow, panow posłow tak Xiążęcia Jego Mosci P. Borysa Pietrowicza Szeremeta, bliżniego Bojaryna Wojewody Białogorodskiego y Namiesnika Wiatskiego Jch Przeswietleyszych Dzierzawnieyszych Carskich Wieliczestw iako y W. MM. Pana deklarowałem wszelkie zamysły na diwersią nieprzyiaciela, tak w akcye sam wchodzę y w marszu iestem, ponieważ też y woysko Wielkiego Xięstwa Litewskiego złączyło się ze mną. Rzecz bardzo potrzebna y do naszych intencyi należąca, aby iak nayczęstszą o szczęsliwych Wielmoznego MM. Pana, które voto complector, mieć mogłem relacyą sukcessach. Z naszych

меня объ успѣхахъ какъ Московскихъ, такъ и Запорожскихъ войскъ, Ихъ Пресвѣтлѣйшихъ Державнѣйшихъ Царскихъ Величествъ, а Васъ прошу доставлять ему къ тому всякую возможность, и дозволить ему извѣщать меня обо всемъ; ибо отъ взаимныхъ нашихъ сношеній, относительно дальнѣйшихъ предпріятій, много будетъ зависѣть. Я уже двинулся съ войсками къ границѣ противъ непріятеля. И какъ я уже чрезъ пановъ пословъ Князя Его Милости Бориса Петровича Шереметева, ближняго Боярина, воеводы Бѣлгородскаго и намѣстника Вятскаго Ихъ Пресвѣтлѣйшихъ Державнѣйшихъ Царскихъ Величествъ, и чрезъ пословъ Вашей Милости обѣщалъ всевозможную противъ врага диверсію, то и вступаю въ дѣйстіе и нахожусь на походѣ, поелику и войска Великаго Княжества Литовскаго уже соединились со мною. Весьма полезно и даже необходимо въ нашихъ предпріятіяхъ, чтобы какъ можно чаще меня извѣщали о счастливыхъ Милости Вашей (чего отъ души желаю) успѣхахъ. Касательно

kraiow to podaię w oznaymieniu: Han Krymski dnia 26 Julii przeprawował się przez Prut pod Falczą, gdzie go Hospodar Wołosky przyimował, w małey bardzo assistenciey, poszedł za Wezyrem do Węgier, bardziey dla rady wokowany niż posiłku; sołtani na Budziakach ze wszystką Ordą zostaią y dotąd nigdzie nie ruszyli. Do nas w przeszłym tygodniu Kart Murza chodził z Budziak dla ięzyka, ale się z chłostą powrócił, rozgromiony, Tatarów siła y dwieście koni effective stracił, i chorągiew do tego wzięto. Gdy z przyprowadzonych ięzyków pytałem się dla czego na Budziaku wszystka Orda do tych czas się zatrzymuie, odpowiedzieli ze na obrot woysk naszych się zapatruie. Woyska Cesarza Jego Mości za łaską Bożą dobrze w rzeczach swoich idą; Xiąże Imć Saski, który generalną nad niemi w Węgrach ma komendę, iuż się zbliża ku Belgradowi, gdzie ieszcze Weyzyra niebyło. Cesarz Turecki słabszy daleko w siłach od Cesarza Chrzesciańskiego y dla tego sam osobą swoią na woynę nie

новостей здѣшняго края извѣщаю, что Крымскій Ханъ, 26 іюля, переправился чрезъ Прутъ при Фальчи (гдѣ его принималъ Господарь Волошскій), и съ малочисленною свитой пошелъ вслѣдъ за Визиремъ въ Венгрію, болѣе для совѣта призванный, чѣмъ для помощи. Султаны остаются въ Буджакѣ со всею ордою и до сихъ поръ никуда не двигаются. На прошлой недѣлѣ Картъ Мурза приходилъ къ намъ изъ Буджака для взятія языковъ, но разбитый возвратился, претерпѣвъ сильный уронъ. Онъ потерялъ убитыми множество Татаръ, двѣсти лошадей, и сверхъ того отнято у него одно знамя. Когда же я спрашивалъ приведенныхъ языковъ, для чего вся орда по сю пору остается въ Буджакѣ, они мнѣ отвѣчали, что она наблюдаетъ за движеніемъ нашихъ войскъ. Цесарскія войска, по милости Божіей, успѣваютъ въ своихъ дѣйствіяхъ; главнокомандующій ихъ въ Венгріи, Князь Саксонскій, приближается уже къ Бѣлграду, въ которомъ нѣтъ еще Визиря. Турецкій Султанъ, имѣя далеко меньшія силы,

idzie, ale tylko Weyzyra ordinował. Wenetowie też świeżo w Morei pod Koryntem na ziemi zbili woysko Tureckie, oboz y armaty zabrali, y po tey wiktoriey poszli morzem szukać floty Tureckiey. Przytém zwykłey oddaiąc się przyiaźni, z którą statecznie iestem

Wielmożnego Mości M. Pana uprzeymie życzliwym przyiacielem y sługą

Stanisław Jabłonowski Kasztelan Krakowski Hetman Wielki Koronny.

Dan w obozie pod Petrykowcami 28 Awgusta anno 1695.

чѣмъ императоръ христіанскій, не идетъ потому лично на войну, но отправилъ только Визиря. Венеціанцы также недавно разбили Турецкія войска на сухомъ пути, въ Мореѣ подъ Коринѳомъ, забравши обозъ и пушки; и послѣ этой побѣды пошли моремъ отыскивать Турецкій флотъ. За симъ поручая себя постоянной дружбѣ Вашей, съ каковою и самъ пребываю, остаюсь

Вельможнаго моего пана доброжелательный пріятель и слуга

Станиславъ Яблоновскій, Каштелянъ Краковскій, Гетманъ Великій Коронный.

Дано въ обозѣ подъ Петриковцами 28 Августа 1695 года.

Потимъ принесенни до Гетмана вѣдомости такіе, что септеврія 21, въ Венкграхъ подъ нѣякимсь Локгіемъ войска Турецкіе (якихъ было 51,960 человѣкъ зъ Везѣромъ своимъ) зъ войсками Цесарскими (которихъ всего осмъ чили десятъ было регииментовъ) зшедшися, мѣли бой великій чрезъ двѣ годинн, въ которомъ колко Турковъ пропало о томъ неизвѣстно, а войска Цесарского офицеровъ и рядового товариства забито и въ неволю взято 1934, а ранено 500 человѣка; арматъ взято 12 и коней забито 1674, еднакъ цале того войска Цесарского не знесено. Прошлой весни въ мѣсяцу мартѣ Войнаровскій, судія земскій Кіевскій, будучи въ Вар-

шáвѣ предложилъ королевѣ и сенаторамъ жаль свой таковій, что прошлого времени жена его Войнаровского, а сестра родная Гетмана Мазепи, зъ дѣтми зехавши зъ дому до Кіева, начала жити въ монастиру паніенскомъ Кіевопечерскомъ, при матцѣ своей Маріи Магдалинѣ Мазепиной того-жъ монастира игуменьи, въ якомъ интересѣ онъ Войнеровскій, яко у Гетмановъ коронниxъ Яблоновского и Потоцкого и у Сапѣги Великого Гетмана Литовского, такъ и у иннихъ трехъ сенаторовъ Полскихъ випросилъ себѣ шесть листовъ причиннихъ до Гетмана Мазепи о отпускъ зъ Кіевопечерскаго монастира паненского до дому жени своей, зъ которими сенаторскими причинними шестма листами чрезъ седмъ мѣсяцевъ Войнаровскій удержавшися, прислалъ ихъ чрезъ нарочного посланца своего до Гетмана ажъ въ мѣсяцѣ октоврія, написавши отъ себе особній, октоврія 7, до Гетмана о отпускъ жени своей зъ дѣтми просителній листъ свой таковій:

Jaśnie Wielmożny Mości Panie Hetmanie woysk Ich Carskiego Wieliczestwa Zaporozskich, móy wielce Mości Panie, kochany bracie y dobrodzieiu.

Ile stateczna, miła, podpomożeniem stwierdzona, należytym idąca trybem przez konjunkcyą z domem W. M. Mości Pana

Ясновельможный Панъ Гетманъ войскъ Ихъ Царскихъ Величествъ Запорожскихъ, мой любезнѣйшій братъ и благодѣтель!

Сколько постоянная, пріятная, скрѣпленная взаимными услугами дружба наша, отъ самаго ея начала, доставила

pożądanych a primo motu w sercu moim ufundowała pociech, tyle zazdrośne ludzkich zawziętości oko obróciwszy animum w pierwszych tranzakcyach optime fundatum nieznosnych z niemałym nieukontentowaniem niesmakow wprowadzić umysliło dawałem i przez listy nieodmienney nigdy uprzeymosci *dowody*, za coby w sercu szczyrze trwało. Probuią moie zaś odpocznienia złego snadno wszystkie colligere afflictus, że mię z miłym ieszcze w życiu malevolentia ludzka rozłączyła przyiacielem, oddaliwszy stydem z przed oczu dziatki, miłą zawsze oycu pociechę, ach! żalow tysiąc stawiąc przed oczy nieżyczliwe fatum; o czym od tak wielu godnych Woiewodstwa Kiiowskiego obywatelow wiedzieć dostało mi się; upadła we mnie iuż wszystka nadzieia, którą do pożądanego zawsze między mną i poprzysięgłym przyiacielem moim prowadziłem pomiarkowania; zacząłem smutne głosić pienie, y wszystkie w niepamięć puszczaiąc zamieszanie szczyrze krwawym łez obfitych czas nieszczęsliwy oble-

мнѣ вожделенное сердечное утѣшеніе родственною связью съ домомъ Вашей Милости пана моего, столько же напротивъ завистливое человѣческой злобы око, разстроивъ взаимное наше твердо основанное на прежнихъ сношеніяхъ, расположеніе, умыслило причинить мнѣ огорченіе. Въ письмахъ своихъ я представлялъ доказательства неизменной дружбы дѣйствительно въ сердцѣ моемъ пребывавшей; а злополучный рокъ мой, оставивъ меня на нѣкоторое время, какъ бы въ покоѣ, вѣроятно собираетъ на меня всѣ свои удары. Уже людская злоба успѣла еще при жизни разлучить меня съ другомъ и удалила отъ меня дѣтей, всегда сладкое утѣшеніе для отца. Увы, непріязненная судьба готовитъ мнѣ тысячу новыхъ скорбей, о чемъ узналъ я отъ многихъ достойныхъ уваженія жителей Кіевскаго воеводства. Я потерялъ навсегда надежду, которую постоянно питалъ на счетъ желаннаго согласія между мною и моимъ законнымъ другомъ. Испуская вопли печали, предавая чистосердечно

wam potokiem, z tą się głosząc rzetelnością, że iako ufundowanego nigdy na rzecz złą do pomsty niemiałem umysłu, tak od wszelkiego y w ten czas dalekim będąc złorzeczenia nieutolonym o ześciu miłey małżonki moiey szczyrze serce struchlałe napełniam żalem, w czym, z szczyrą przed Bogiem supliką stawaiąc, na tego to ia akklamuię merito, kto nieszczęśliwey między nami *rozłąki* naypewnieyszym iest autorem, smiele go winić mogę y o smierć teraznieyszą miłey małzonki moiey a rodzoney W. MM. Pana; bo coż może bardziey ponicować ludzkie umysły, co scisłe rozrywać przyiazni, co w nich naytrwalsze tempić życie, kiedy nie iedyna w doskonałym pomieszkaniu ex serio ferocis linguæ proposito contributia? Tam, iako w trawie często wąż, tak pod pozorem słow удатныхъ szkodliwy tai się iad, więc tak wielka ciężkość niepowetowaney nigdy straty w zakrytych oczach, lecz coż może być więcey sposobnieyszym kiedy nie dziatek przytomność? Y lubo wiem że z miłości W. MM. Pana

забвенію всѣ неудовольствія и обливаясь кровавыми слезами въ это несчастное время, я искренно объявлялъ, что никогда не питалъ чувства мести, и теперь будучи далекъ отъ всякаго порицанія, наполняю смущенное сердце мое неутомимою печалью о кончинѣ моей супруги. Такъ предстаю предъ Господомъ Богомъ съ чистосердечною молитвою и по справедливости единственно ропщу на виновника несчастной разлуки нашей, смѣло обвиняя его въ этомъ, и даже въ смерти милой моей супруги и вашей сестры; ибо что можетъ уничтожить человѣческія предначертанія, что можетъ разрушить тѣсную дружбу, и прекратить самую жизнь, какъ не злая клевета?—даже и въ согласномъ супружествѣ. Подобно тому какъ змѣя въ травѣ, такъ зловредный ядъ укрывается подъ видомъ льстивыхъ словъ. Сколь тяжела невозвратная эта потеря скончавшейся! Что можетъ лучше облегчить ее какъ не присутствіе дѣтей? Хотя я увѣренъ, что они, по любви Вашей Милости къ нимъ, какъ дяди, не будутъ имѣть ни

wuiowskiey wszelka mogła by być sufficientia, atoli że same Boskie y polityczne prawo ten wkłada na rodziców ciężar, aby własnemi ordinowali dziatkami, upraszam tedy W. MM. Pana, chciey mnie tą udarować szczęśliwością, abym tu w domu oglądał dziatki moie z rodzoney W. M. Mści Pana spłodzone, niech tym przynaymniey uznam folgę, kiedy iuż niezbytą nigdy na sercu odniosłem ranę, abym dziatki moie zwyczaynym rodzicom rozrządzał trybem, będą oni umieli y stąd W. M. Mci Panu powinną swiadczyć submissyą, w którey ich pomnazać, nie odwodzić deklaraię. Listy lubo pisane od Jasnie Wielmożnych Ich Mościow M. Panow Hetmanów czterech i od Ich Mosciow Panow Woiewodow teraz odsyłać wymawiam się nie przed kim posłaniec móy od Waszmości Mości Pana nie przywiozł mi korrespondeciey, atoli teraz posyłaiąc dufam w łasce Waszey Mości Mości Pana, że postulatis chętnie korrespondować będziesz i ia do smierci szczyrożyczliwą moią nie zaniecham domu zacnego

въ чемъ недостатка, однако же, какъ Божескія и общественныя права возлагаютъ на родителей обязанность заботиться о своихъ дѣтяхъ, то поэтому прошу Вашу Милость подарить меня тѣмъ счастіемъ, чтобы я могъ имѣть у себя дома дѣтей моихъ, рожденныхъ отъ сестры Вашей Милости; пусть хотя то будетъ мнѣ отрадою при неизцѣлимой въ сердцѣ моемъ ранѣ, чтобъ я могъ по праву родителя воспитать моихъ дѣтей. Они съумѣютъ и отсюда изъявлять Вашей Милости должную покорность, въ чемъ я обязываюсь ихъ утверждать, а не отвращать. Хотя я до сихъ поръ не послалъ Вамъ писемъ отъ Ясновельможныхъ Ихъ Милостей пановъ четырехъ Гетмановъ и отъ Ихъ Милостей пановъ Воеводъ, доколѣ мой посланный не привезъ мнѣ отъ Вашей Милости отзыва; однако теперь посылаю ихъ, въ надеждѣ, что Ваша Милость, по просьбѣ моей будете охотно вести со мною переписку.

А я не премину по гробъ пребыть съ истинною готов-

Waszey Mości, Mości Pana prosequi powolnością pisząc się być
Waszey Mości mego wielce miłosciwego Pana
uprzeymie zyczliwym bratem y uniżonym sługą
Jan Woynorowski S. Kiiowsky.

Dan z Mokowicz 7 Oktobris anno 1695.

ностію къ услугамъ знаменитому дому Вашему, оставаясь
Вашей Милости пана моего милостиваго преданный братъ и нижайшій слуга
Иванъ Войнаровскій, судья Кіевскій.

Дано изъ Моковичъ, 7 октября, 1695 года.

Але тіе сенаторскіе листовніи инстанціи и листъ Войнаровского нѣчого у Гетмана Мазепи не вскурали, поневажъ сестра его Войнаровская, обѣщавшися Богу при матцѣ своей игуменьи въ монастирѣ паненскомъ до кончини своей жити, не восхотѣла зъ тѣмъ возвратитися въ домъ къ мужовѣ своему Войноровскому, що найбарзѣй сталося для нееднoсти релеґіи, ибо тая Войнаровская была вѣри благочестивой Кгрекорускои, а мужъ еи Войнаровскій былъ Ляхъ и исповѣданія Римского, до которого и жену еи свою началъ былъ принуждать.

Того-жъ лѣта поневажъ въ Литвѣ оскудній урожай былъ на збожже, теди Сапѣга, Гетманъ Великого Княжества Литовского, аби людемъ Украинскимъ до Слуцка и Копилля всякое збожже для продажи позволилъ возити, просилъ Гетмана Мазепи чрезъ такій зъ Гродна, октоврія 8, писанній листъ свой:

Jaśnie Wielmożny Mości Panie Hetmanie woysk Zaporozskich Carskiego Wieliczestwa mnie wielce Mości Panie y przyiacielu!

Gdy z sprawiedliwych Sądow Boskich ustawicznie niebios niepogody w urodzaiach zboż wszelkich nieco Xięstwu Słuckiemu i Kopylskiemu w opiekunskiey moiey possessyi zostaiącemu przyczynili uszczerbku. Przychodzimy iako prowidi dobr pomienionych z prawa opiekuńskiego possesory cnotą S. Ligi y w pokoiu z Ich Carskim Wieliczestwem wiecznie zawartego y s tey którą do Wasz Mości Pana mam konfidenciey upraszać Waszey Mości Mości Pana, abyś panom pogranicznym y dalszey Zaporozskiey krainy obywatelom nie bronił, a pozwolił wywozić i przedawać żyto i inne zboże za granicę ku Słuckowi; gdzie wszelkie w przyiezdzie każdemu deklaruię bespieczeństwo i za zboże nale-

Ясновельможный Панъ Гетманъ войскъ Запорожскихъ Царскаго Величества мнѣ многомилостивый панъ и пріятель!

Постоянное ненастье, по неисповѣдимымъ судьбамъ Божіимъ, причинило нѣсколько вреда въ урожаѣ всякаго рода хлѣбовъ въ Слуцкомъ и Копыльскомъ княжествахъ, состоящихъ въ опекунскомъ моемъ завѣдываніи. По этому я, какъ предусмотрительный по праву опекуна владѣтель, въ силу вѣчнаго союза и мира, съ Ихъ Царскими Величествами заключенныхъ, и вслѣдствіе питаемаго мною къ Вашей Милости довѣрія, обращаюсь съ просьбою не возбранять пограничнымъ панамъ и обывателямъ прочей Запорожской Украины, но дозволить вывозить и продавать рожь и прочій хлѣбъ за границею, въ Слуцкъ, гдѣ я обѣщаюсь каждому всякую въ проѣздѣ безопасность и должную за хлѣбъ плату. Я же потщусь отблагодарить Вашу Милость,

zytą zapłatę. A Wasz Mość Mości Panu skuteczne tego przyiacielskiego oswiadczenia zasłużenie powinien będę, y o to powtornie upraszaiąc zostawam

Waszey Mości mego wielce miłościwego Pana życzliwy przyiaciel y sługa

Kazimierz Sapieha, Hetman Wielki Wielkiego Xięstwa Litewskiego.

Dan w Grodnie Octobris 8 anno 1695.

пана моего милостиваго, за таковую пріятельскую услугу, о которую вторично прося,

остаюсь Вашей милости, пана моего милостиваго доброжелательный пріятель и слуга

Казиміръ Сапѣга, Гетманъ Великій Великаго Княжества Литовскаго.

Дано въ Гроднѣ, октября 8 дня 1695 года.

На якое Сапѣжино желаніе для пріязни сосѣдской позволилъ Геманъ людемъ Украинскимъ за границу до Слуцка и Копля жито и всякое збоже для продажи отвозити.

Того-жъ лѣта еденъ значній зъ монастира Кіевопечерского инокъ Ерофей, будучи отъ архимандрита Вуяхевича и иннихъ нѣякихъ братій тамошнихъ оскорбленній, заѣхалъ на Москву и нѣкоторими Пресвѣтлѣйшимъ Монархомъ и Святѣйшему Патріярху доношеніями своими удалъ архимандрита и братію свою Кіевопечерскую; по которомъ уданю отъ Великихъ Государей улічителная отъ Святѣйшого Патріярхи запретителная архимандриту и братіи чрезъ того-жъ инока Ерофтея присланни грамоти; зъ котораго удання они, архимандритъ и братія Кіевопечерская, вимѣраючись, просили прилежно Гетмана о причину до Святѣйшого Патріярхи, чтобы тому доношенію Ерофтееву невѣрено, и отъ запрещенія поданно имъ патріяршое разрѣшеніе, которое и не отрѣченно имъ отъ Святѣйшого Патріярхи, для такой Гетман-

ской октоврія числъ среднихъ писанной причинной и просителной грамоти:

Божіею милостію Великому Господину, Святѣйшему и Всеблаженнѣйшему Киръ Адріяну, Архіепископу царствующого великого града Москви и всея Россіи и всѣхъ странъ Сѣвернихъ Патріярху, отцемъ отцу и звѣрхнѣйшему Архипастиру, мнѣ благорачителному наставнику въ Духу Святомъ отцу и милостивому благодѣтелевѣ, подъ стопи святобливихъ ногъ смиренно упадаючи, челомъ бью.

Святія Кіевопечерскія Лаври архимандритъ всечестній Мелетій Вуяхевичъ зъ братіею веліею смущается скорбію и печалію, что ихъ же обители инокъ, именемъ Ерофей, безвѣстно забѣгши въ царствующій великій градъ Москву, яко предъ Великимъ Государемъ нашимъ Его Царскимъ Пресвѣтлимъ Величествомъ, такъ и передъ Вашею Святинею оклеветалъ ихъ нѣкоторими винностями, въ которихъ они отнюдь быти себе непщуютъ; яко убо болитъ ихъ тое велми, что отъ Великого Государя уличителная и отъ Вашего Святѣйшества запрещателная принесенни до нихъ чрезъ того инока грамоти, такъ жалосне, писали ко мнѣ, и за руками всѣхъ старцовъ и иноковъ своихъ прислали челомбитную, доводячи, же тотъ инокъ Ерофей таковую свою клевету затѣялъ на нихъ зъ ложного своего вимислу, а не по дѣйствію. Сего ради просили усиловне и просити непреставаютъ, абихъ я, Гетманъ, писалъ за ними къ Великому Государю и къ Вашему Архипастирскому Святѣйшеству, заносячи о семъ челомбите, чтобъ по милостивому Его Великого Государя нашего призрѣнію, а Вашего Святѣйшества Архипастирскому благоутробія отческаго разсужденію, они въ невинности своей были помилованни; и яко отъ пореченія Монаршого,

такъ и запрещенія Вашого Патріяршого свобожденни зостали. Посилаючи убо я списокъ ихъ челомбитной до Вашого Святѣйшого Патріяршого трону, и предъ тимъ же прениэко кланяючися, прошу покорственно, даби Ваше Святѣйшество, зъ тоей челомбитной узнавши ихъ прореченого Архимандрита зъ братіею невинность, изволили оное запрещеніе отъ нихъ отдалити, и къ управленію чина всякихъ священнодѣйствій вскорѣ подати имъ архипастирское милостивое свое благословеніе, ему же и азъ себе раболѣпно вручаю навсегда. Писано октоврія 22, року 1695.

Того-жъ лѣта мѣщане Лвовскіе для товаровъ купеческихъ на Москву заихавшіи были тамъ задержанни вмѣсто шпѣговъ, о которихъ висвобожденню Яблоновскій Гетманъ Великій Коронній писалъ, ноеврія 26, до Гетмана Мазени такій листъ:

Wielmożny Mości Panie Hetmanie woysk Zaporożskich Ich Przeswietleyszych Dzierżawnieyszych Carskich Wieliczestw, moy Mości Panie y przyiacielu!

Jako tu ludzie z Panstw Ich Przeswietleyszych Dzierżawnieyszych Carskich Wieliczestw wolne, y bezpieczne maią przyiście, tąk y naszym tamże podobnaż miała by być securitas,

Вельможный панъ Гетманъ войскъ Запорожскихъ Ихъ Пресвѣтлѣйшихъ Державнѣйшихъ Царскихъ Величествъ, мой милостивый панъ и пріятель!

Какъ у насъ имѣется свободный и безопасный приходъ подданнымъ Ихъ Пресвѣтлѣйшихъ Державнѣйшихъ Царскихъ Величествъ, то и нашимъ въ государствѣ Ихъ подобная же имѣла быть безопасность, между тѣмъ два купца

kiedy zaś kupców Lwowskich dwoch na imie Boguna Jaruchowicza, Stefana Bohdanowicza i trzeciego Matiasza czeladnika ichże, zatrzymano w Stolicy, z instanciey W. M. Mości Pana, niewiem co za okazya być tego miała. Jesli dla suspiciey szpiegowania, luboby w sąsiedskiey przyiaźni y ten niepowinien znaydować się skrupuł, w tym evinco y iako całe miasto przedemną wyświadcza, że dla towarow samych poiechali nie z żadnego innego interessu. Proszę tedy W. Mości Pana, aby na Stolicę napisałeś o uwolnienie ich, y wymowiłeś onychże przytym moim Swiadectwie z niesłusznego podeyrzenia. Z wzaiemną do wszelkich okazyi oswiadczam się powolnością, iako ze stateczną iestem przyiaźnią. Ze Lwowa. Novembris 26, anno 1695.

W. M. Mości Panu uprzeymie życzliwym przyiacielem y sługą

Jabłonowski Kasztelan Krakowski Hetman Wielki Koronny.

Львовскіе, по имени Богунъ Яруховичъ, Степанъ Богдановичъ и третій Матіасъ, прикащикъ ихъ, задержаны въ столицѣ, по Вашему представленію. Не знаю, какая бы могла быть тому причина, развѣ по одному лишь подозрѣнію въ шпіонствѣ (хотя и въ томъ, ради сосѣдней дружбы, не слѣдовало бы имѣть ни малѣйшаго сомнѣнія). Однако увѣряю, какъ въ томъ и цѣлый городъ свидѣтельствуетъ, что они отправились лишь для торговыхъ дѣлъ, но не для чего либо другаго. Потому прошу Вашу Милость оправдать ихъ и написать въ столицу объ ихъ освобожденіи. Свидѣтельствуя о несправедливомъ на нихъ подозрѣніи, я обѣщаю взаимную во всѣхъ случаяхъ готовность къ услугамъ. Съ постоянною пребываю дружбою Вашей Милости пана моего доброхотный пріятель и слуга

Яблоновскій, Каштелянъ Краковскій Гетманъ Великій Коронный.

Львовъ, ноября 26 дня, 1695 года.

Которій листъ Яблоновского при своемъ особномъ листѣ Мазепа, кгди отослалъ на Москву, теди и купци задержанніе Львовскіе зостали свободно зъ Москви до дому отпущенны.

Того-жъ року Гетманъ Мазепа, отдаючи хвалу Богу и Пресвятой Дѣви Богородици за явленная ему благодѣянія, яко отъ гноища возставилъ его нища и посадилъ его со князи земними и, отъ узъ тѣснихъ Запорожскихъ висвободивши, (яко о томъ прежде написалося), поставилъ его Гетманомъ земли Малоросійской (зане всяка власть отъ Бога, по глаголу Апостолскому) не малимъ коштомъ здѣлалъ кіотъ среброкованній Пречистой Богоматери въ монастиру Чернѣговскомъ Свято-Троецкомъ Иллѣнскомъ чудодѣйствующой; за которій отецъ Лаврентій Крщоновичъ, игуменъ тогдашній обители онія Троецкія, воздаючи Гетману благодарствіе, приписалъ ему дедикацію.

Того-жъ року Преосвященній отецъ Варлаамъ Ясинскій, митрополитъ Кіевскій, увѣдомившися о отцу Прокопію Колачинскомъ, зъ Кіева до Полщи для наукъ отъѣхавшомъ, и, онія тамъ докончивши, въ нѣкоемсь монастиру жити наченшому, взиваючи его для подання наукъ високихъ въ школахъ Кіевскихъ, писалъ къ нему такій листъ свой:

PRZEWIELEBNY W BOGU MOŚCI OYCZE KOŁACZYNSKI! MNIE NAYŁASKAWSZY W CHRYSTUSIE OYCZE Y BRACIE!

Jako się wielce ztąd cieszę duchownie, że Przewielebność twoią Providentia Boska, od przeciwnych, niby latorość z

ПРЕВЕЛЕБНЫЙ О БОЗѢ МИЛОСТИВЫЙ ОТЕЦЪ КОЛАЧИНСКІЙ, МИЛОСТИВѢЙШІЙ О ХРИСТѢ ОТЕЦЪ И БРАТЪ.

Сколько я духовно радуюсь, что промыслъ Божій велебность твою, какъ виноградную лозу изъ Египта, перенесъ отъ сопротивныхъ въ вертоградъ Святой Церкви Православной,

Egyptu przeniosła do ogrodu Cerkwie Swiętey Prawosławney, tak radbym zawsze Przewielebność twoią przed konspectem mieć przytomnego, boć to (iak mówią) *любовь побѣждается зрѣніемъ якъ могущество дѣломъ*, y w teyże Cerkwie Swiętey Prawosławney, radbym widział y słyszał Przewielebność twoią: *яко маслину плодъ приносящую въ дому Божіи*. A lubo się to y do tych czas nie bez pracy zostawało *тяготу дневную и варъ поносяще*. Jednak iż się działo *безъ присѣщенія Христа Господа* niewiem iezeli to przydzie w komput zasług, ponieważ według słow Apostolskich: *никтоже пріемлетъ вѣтвь побѣдителную злѣ воюяй*, Zbawicielowe te słowa: *Хто нѣсть со Мною на Мя есть*. Więc radziłbym Przewielebności twoiey, boday słusznie y szczerze te zbroie za oyczyznę obrocić, które były do tych czas przeciw oyczyznie; y nauki tak wysokiey pod spudem prywatnych Zadnieprskich monasterów nie zakrywać *тако да просвѣтится свѣтъ вашъ, яко да видятъ*. Są chwała Bogu

столько же и желалъ бы имѣть всегда Превелебность твою предъ собою; ибо (говорятъ) «любовь побѣждается зрѣніемъ, какъ могущество дѣломъ»; и въ той же Православной церкви желалъ бы слышать и видѣть твою Превелебность, «яко маслину, плодъ приносящую въ дому Божіемъ». Хотя и понынѣ происходило то не безъ трудовъ, «тяготу дневную и варъ поносяще»; но какъ это дѣлалось «безъ присѣщенія Христа Господа», то не знаю, будетъ ли зачтено въ число заслугъ, ибо по словамъ Апостольскимъ: «никтоже пріемлетъ вѣтвь побѣдительную, злѣ воюяй». Таковы слова Спасителя: «кто нѣсть со мною, на Мя есть». Потому совѣтовалъ бы я Превелебности твоей то оружіе, которое доселѣ направлено было противъ отечества, справедливо и искренно обратить въ защиту его, и не сокрывать столь высокой науки подъ спудомъ незначительныхъ за-Днѣпровскихъ монастырей: «тако да просвѣтится свѣтъ вашъ, яко да видятъ». Слава Богу на Кіевскомъ горизонтѣ есть такія

w Kiowskim horyzoncie takie publicznych mieysc y okazyi lichtarze, gdzieby pięknie y zgodnie owe swiecić mogły swiatłosci *на славу Божію Церкви Православной на розширеніе, непріятелемъ на зависть.* A naypierwiey następuie wakans filozofii w Kollegium Prawosławnym Mohileanskim, gdzie kurs dworoczney filozofii kończy oyciec Zarudecki, więc czy niemożnaby tam z tą, która w tobie iest nauki wysokość y męstwo rozsądku popracować; traktuią phylozofią po Rzymskiey: byłoby to Przewielebności twoiey z sławą y pożytkiem, zwłaszcza ze kiedyś to była y moia wyprawuiącego intencia y Przewielebności twoiey obietnica. Wymówka *въ неимѣніи книгъ* swoich *незажна,* ponieważ w bibliotece Brackiey Kiiowskiey pełno Philozofii y drukowanych y pisanych nawet; sam w ręku miałem filozofią ręką Przewielebności twoiey pisaną pod Maistrem Albertem Włoszanowskim anno 1669, a nad to przewielebny oyciec Ihumen Swięto-Kyrylski Kiiowski z tym się de-

общественныя мѣста и случаи для свѣтильниковъ, въ коихъ они могли бы горѣть ясно и согласно на славу Божію, на расширеніе церкви Православной, а врагамъ на зависть. Во первыхъ, предстоитъ вакансія по каѳедрѣ философіи въ коллегіумѣ Православномъ Могилянскомъ, въ которомъ оканчиваетъ двугодичный курсъ философіи отецъ Зарудецкій; а потому нельзя ли тебѣ тамъ потрудиться тою выспренностію науки и силою разума, которыми ты обладаешь. Тамъ преподаютъ философію по Латинскому руководству (что было бы съ пользою и славою для твоей Превелебности; тѣмъ болѣе, что таковое прежде было мое желаніе, при отправленіи твоемъ и обѣщаніе твоей Превелебности). Отговорка неимѣніемъ книгъ не важна, ибо въ библіотекѣ Кіевскаго Братства множество книгъ по философіи какъ печатныхъ, такъ и рукописныхъ. Я самъ имѣлъ въ рукахъ философію, писанную рукою твоей превелебности съ руководства магистра Алберта Влошановскаго, 1669 года. Кромѣ

klarował, że ma dwa kursy pisane: ieden swoy Lwowski, a drugi nieboszczyka oyca Jandzurskiego Lubelski; a podobno pod tymże professorem y przewielebność twoia słuchałes filozofiey, pod którym oyciec Jandzurski; obydwóch tych kursów użyczyć obiecał przewielebny oyciec Ihumen Swięto-Kyrylski szczególnie tylko niema chęci przewielebności, a reziduiąca przy Boskich krzesłach mądrość, która w takich zabawach ludzką posila chęć y moc, sama Przewielebności twoiey iako najmądrzeyszego kursu Filozofskiego zawodnika dyrygować będzie nie tak nog, iak rozumu gressy; o co y ia niegodnemi modłami memi Maiestat Najwyższego obiecuię się błagać y na samego Przewielebności twoiey iako nayprętszy, a day Boże iako nayszczęsliwszy powrót chętny oczekiwam zostaiąc

Przewielebności twoiey mego w Duchu Swiętym naymil-

того еще Превелебный отецъ игуменъ Кіевскій Свято-Кирилловскій отозвался, что онъ имѣетъ два рукописные курса: одинъ свой собственный Львовскій, а второй покойнаго отца Яндзурскаго Люблинскій; въ послѣдствіи времени, кажется и твоя Превелебность слушалъ философію у того же профессора, у котораго слушалъ и отецъ Яндзурскій. Обоими этими курсами обѣщался снабдить Превелебный отецъ игуменъ Свято-Кириловскій, только нѣтъ желанія твоей превелебности. Восѣдящая же на каѳедрѣ Божія премудрость, въ подобныхъ занятіяхъ укрѣпляющая силу и стремленіе человѣческое, сама будетъ направлять стопы не ногъ, а разума твоей Превелебности, какъ ученѣйшаго сподвижника на поприщѣ философіи. О чемъ и я недостойными молитвами моими Всевышняго просить обѣщаю, радушно ожидая скорѣйшаго и, дай Богъ, счастливѣйшаго возвращенія твоей Превелебности,

Остаюсь Превелебности твоей моего о Духѣ Святомъ

szego Oyca y brata cale życzliwym bohomolcem y sługą powolnym

Warlaam Jasiński Metropolita Kiiowski.

Dan z Katedry 1695 anno Junii 24.

милѣйшаго отца и брата истинно доброжелательнымъ богомольцемъ и покорнѣйшимъ слугою

Варлаамъ Ясинскій, Митрополитъ Кіевскій.

Дано въ каѳедрѣ, 1695 года, 24 іюня.

По которомъ листу метрополитанскомъ прибывшій отецъ Колачинскій въ Кіевъ учиненъ Ректоромъ Братства Кіевского, и давалъ философію, а подобно и теологію, потимъ поставленъ былъ игуменомъ въ монастирѣ Пустино-Николскомъ Кіевскомъ, где скучивши для всегдашнихъ пѣблѣкъ и трудностей, просилъ себѣ Преосвященного о мѣсце тихое и безмолвное; по якому прошенію отпущенъ зъ монастира Пустино-Николского на игуменство въ монастиръ Густинскій Прилуцкій, а тамъ подобно и животъ свой докончилъ, будучи уже семидесяти, чили осмидесяти лѣтъ жизни своея.

РОЗДѢЛЪ XXXVII.

О дѣлѣ Жабокрицкого, компѣната епископіи Луцкой, зъ корреспонденціями его и отвѣтами патріяршимъ и царскимъ; о одозвѣ Хрисанфа архимандриты листовнимъ до Гетмана; о кончинѣ Царя Іоана Алексѣевича; о ударчцѣ шкодливой ордынской на Украину мстителмой за Казикерменъ; о музикантахъ Прусскихъ зъ Москви прибылихъ; о желаніи Гетмана Коронного чрезъ листъ вѣдомостей у Гетмана Мазепи; о Запорожской прiязни, и о гетманскомъ листовномъ за тую до нихъ отвѣтѣ и прочая; о тщаніи Полскомъ на утвержденіе въ Руси уніи, и о писмѣ зъ Познаня едного езуити о томъ до отца митрополіти Кіевского; о виршахъ Дмитріевихъ, подъ образъ Магдалини написаннихъ; о кончинѣ Короля Себецкого, замѣшанинѣ Полскомъ по смерти его и многихъ компѣнатовъ на королевство тое; о корренспонденціи Жабокрицкого и игумена Бѣлостоцкого, и о гетманскихъ къ нимъ отвѣтахъ, о походѣ повторномъ войскъ Російскихъ подъ Азовъ; о взятю его найбарзѣй чрезъ Козаковъ и о похвалѣ за тое Козакамъ; о построеніи знову Азова

и иншихъ тамъ фортецъ, также гавани; о початку флоту морского Російского, и о кончинѣ его и прочая; и о флотѣ Петербугскомъ; о отозвахъ листовнихъ унѣята Львовского Шумянского до отца митрополити Кіевского и до боярина Шеремета со отверженіемъ унѣи; о корреспонденціи листовной Яблоновского до Гетмана и до боярина Шеремета зъ ознайменемъ чрезъ резидента его о смерти королевской; о писмѣ Жабокрицкого до отца митрополити Кіевского, взглядомъ отправленнихъ чтирохъ сеймиковъ и прочая; о посвященіи Жабокрицкого чрезъ Стойку, архіепископа Мараморійского на Луцкую епископію; о прежитіи его на той епископіи, и о кончинѣ въ Соловкахъ; о правленіи кардиналскомъ по смерти Собецкого дѣлами коронними, и о виданомъ унѣверсалѣ его, созиваючомъ Рѣчи Посполитой до конвокаціи для успокоеня войскъ звіонзковихъ; о присланномъ отъ Патріярхи катахизисѣ, книзѣ новопечатной, и о букварѣ лицами изображеномъ; о смерти отца Углицкого, архіепископа Чернѣговского, и о желаніи Крщоновичовомъ тоей архіепископіи; о избраніи на тую архіепископію отца Іоана Максимовича, и елекція тогдашняя; о устроеніи архимандріи для укоптентованя Крщоновича въ монастиру Троецкомъ Чернѣговскомъ, и о прежитіи Максимовичовомъ; о трудахъ книжнихъ его на той архіепископіи, и о кончинѣ его на митрополіи въ Сѣбири; о иныхъ архіепископахъ Чернѣговскихъ и о несчатю авторомъ книги сея; о доношеніи гетманскомъ грамотномъ на Москву; о Господарахъ Волоскихъ; о Турецкой (битвѣ?) зъ Цесарскими войсками проигранной, и о замислахъ Ординскихъ на Украину.

Року отъ созданія Адама 7204, а отъ плотскаго Господня во міръ пришествія 1696 року. Яко въ прешломъ году много о Жабокрицкомъ, номѣнату епископія Луцкой, напи-

салося, такъ и въ настоящемъ року не безъ многого писанія о того-жъ Жабокрицкого дѣлѣ обойтися мнѣ предлежитъ, но поневажъ онъ, маючи даній себѣ унѣверсалъ Королевскій на епископію Луцкую и Острожскую, тщателно и неусыпно чрезъ листовніи до отца митрополити Кіевского и до Гетмана корреспонденціи и прошенія старался, абы характеръ посвященія его на тую епископію въ Кіевѣ по древнимъ правамъ безъ отлагателства былъ исполненъ; о чомъ егда писалъ Гетманъ, по совѣту и желаніи преосвященного отца митрополити Кіевского Варлаама Ясинского, до Святѣйшого Адріяна Патріярхи Московского и до Пресвѣтлѣйшихъ Государей Іоана и Петра Алексѣевичей, извѣствуючи о его Жабокрицкого на тую епископію избраніи чрезъ Православную шляхту Волинскую, и предлагаючи, что онъ человѣкъ есть значній православній, учоній, и въ сіе время, когда Поляки православіе на унію тщатся обернути, тамъ церкви Православной есть потребній. Тогда на тіи Гетманскіи писанія отъ Святѣйшого Патріярхи, декаврія 26, а отъ Великихъ Государей, декаврія 29; обаче чрезъ едного посилщика таковіи грамотніи учинени отвѣти, что нелзя его Жабокрицкого, противъ правилъ Св. Апостолъ и Богоносниxъ Отецъ, для супружества его со вдовою бывшаго, на тотъ високій архіерейскій степенъ производити и посвящати, развѣ о томъ пріймется совѣтъ чрезъ грамоту отъ Святѣйшого Вселенского Патріярхи Константинополского, до которого и грамота отъ Святѣйшого Патріярхи Московского, о томъ дѣлѣ писанная, тогда къ Гетману зъ Москви прислана зъ таковимъ желаніемъ, аби наскорѣ чрезъ посилщиковъ добрихъ переслана была въ Константинополь; яко-жъ Гетманъ такъ и учинилъ заразъ. На которую грамоту якій отъ Патріярхи Константинополского до Патріярхи Московского учиненъ отвѣтъ, о томъ не вѣдаю, а до Гетмана отъ отца Патріярха Московского и отъ Великихъ Государей вишвспомненіи грамотніи отвѣти суть сіи:

ОТЪ ПАТРІАРХИ:

Адріянъ, милостію Божіею Архіепископъ царственнаго града Москви и вся России и всѣхъ Сѣверних странъ Патріярхъ. Возлюбленному во Господѣ нашея мѣрности, сину Царского Пресвѣтлого Величества войска Запорожского, обѣихъ сторонъ Днѣпра Гетману Іоанну Стефановичу Мазепѣ Архипастирское благословеніе.

Нинѣшняго 7204 лѣта, въ септемврія мѣсяцѣ писаніе твое нашей мѣрности пріяхомъ, о доношеніи избранія на епископію Луцкую во обладаніи Полского началства православного и благородного мужа, единокровна намъ суща, Діонисія Жабокрицкого, и яко въ той странѣ въ таковомъ санѣ, ради благочестивого нашего народа и защищенія отъ Римского и уніятского гоненія таковій человѣкъ зѣло потребенъ, наша мѣрность и православніе наши Монархи, благочестивѣйшіе Цари, весма того желатели, но зане онъ Діонисій въ мирѣ имѣ жену вдову, а не дѣву, правилною виною священства возбраняется пріяти, ибо правила Св. Отецъ и Святихъ Апостолъ явлено извѣствуютъ, кто и вдовицу пойметъ, во священство непріемлется отнюдъ, и гражданскіе закони благочестивихъ Греческихъ Царей тожде гласятъ, и нигдѣ же въ соборнихъ утвержденіяхъ таковаго образа или попущенія бѣ, и не обрѣтается, вдовицу убо поемій въ жену въ добрачникъ судится. Правила же Святихъ Отецъ велѣно содержати крѣпко, яко не менше Евангелія Святого оная имѣти должо мѣти. Чего же ради и вдовицу поемшіи всякого священного чина пріяти возбраняется, извѣстно и въ книзѣ *Миръ человѣку со Богомъ,* въ догматѣ 6, о священствѣ предложися; а еже и нужда тамо належитъ народу нашому православному отъ гоненія иноцерковниковъ, и ежеби съ попущеніемъ намъ содѣяти яко

ползу, того восвященія чинъ попустивше, но приражатися Богу и церкви дерзостно зѣло бѣдствено есть и кто противу станетъ ему, не вѣсть ли онъ какъ спасти Израиля и удержати церковь свою святую. Обаче наша мѣрность велінмъ нашимъ усердіемъ хощемъ тамо да благо всѣмъ и неподмнѣное будетъ въ совѣтѣ общій церкве сего нового (въ нужду страждущого народа благочестиваго) дѣла како тому быти съ благословеніемъ и Царского Пресвѣтлого Величества, Великихъ Государей нашихъ, Царей и Великихъ Князей Іоанна Алексѣевича и Петра Алексѣевича, всея Великія и Малія и Бѣлія Росіи Самодержцовъ, восписати хощемъ къ брату нашему Святѣйшему Константинополскому и Вселенскому Патріярху о сицевомъ содѣлованіи, миимъ отвѣщанія сбитися, немедлено. Во извѣщеніи же о семъ послахомъ нашу грамоту къ сину и сослужителю нашему Преосвященному Варлааму Митрополиту Кіевскому. Твоей же любви за усердіе о семъ съ поболѣнія и тщанія, ради христіянского тамо народа полезного и душеспасителного содѣлованія всещедрій Богъ всѣми благополучіями да воздарствитъ въ нинѣшнемъ вѣцѣ долговременно, и въ будущемъ безконечно усердствуемъ. Писася въ царствующемъ градѣ Москвѣ, міроздания 7204 лѣта, Рождества Бога Слова 1696 мѣсяца, декаврія 27.

А отъ Царскихъ Величествъ:

Божіею милостію отъ Пресвѣтлѣйшихъ и Державнѣйшихъ Великихъ Государей, Царей и Великихъ Князей Іоана Алексѣевича и Петра Алексѣевича, всея Великія и Малія и Бѣлія Росіи Самодержцевъ и многихъ Государствъ Восточнихъ, Западнихъ и Сѣвернихъ отчичей и дѣдичей и наслѣдниковъ и Государей и обладателей, нашего Царского Величества подданному, войска Запорожского

обѣихъ сторонъ Днѣпра Гетману Іоанну Стефанову Мазепѣ и всему войску Запорожскому нашего Царскаго Величества милостивое слово.

Къ намъ Великимъ Государемъ, къ нашему Царскому Пресвѣтлому Величеству, писалъ ти подданній нашъ въ канцеляристомъ Өедоромъ Дементовимъ, что писалъ къ тебѣ богомолецъ нашъ Преосвященій Варлаамъ Ясинскій, митрополитъ Кіевскій и Галицкій и Малія Россіи, объявляя, что изъ державы Королевского Величества Полского, изъ Волинского воеводства, писалъ къ нему Луцкой и Острожской епископіи номѣнатъ Діонисій Жабокрицкій, донеся, что по стариннимъ обикновеніямъ и по договорамъ вѣчного мира у насъ Великихъ Государей съ Его Королевскимъ Величествомъ утвержденнимъ, имѣетъ онъ прибыть въ Кіевъ для полученія на тотъ епископіи престолъ у него митрополита благословенія и посвященія, о чомъ и наша Великихъ Государей грамота къ нему митрополиту прислана, въ которей изображено, что тотъ предреченой Луцкой и Острожской епископіи номѣнатъ былъ женатъ совокупленіемъ брака зъ женою вдовою, для чего по правиламъ Святихъ Отецъ нѣкое ему до полученія того архіерейского чина происходитъ препятіе. Того ради онъ Митрополитъ желалъ, даби и ти подданной нашъ къ намъ Великимъ Государемъ и къ Святѣйшему Патріарху о томъ писалъ, а тотъ номѣнатъ породной Русинъ, человѣкъ учоній и межъ всѣми тамошними обивателми вѣри Грекоруской великой ревнитель, и много православнимъ противъ унѣятовъ помоществовалъ, и требуетъ той епископіи нужда, даби тотъ намѣнатъ конечно былъ епископомъ. И если ему за виною вишепомянутой причини, того чина не получить, то другой такой человѣкъ тамъ сего времени не зищется и дабы тотъ номѣнатъ неполученіемъ благослованія не впалъ въ отчаяніе, и того ради намъ Великимъ Государемъ, нашему Царскому Пресвѣтлому Величе-

ству, ты подданной нашъ доносишъ, дабы то дѣло вершено было ко благостоянію и утвержденію тамошнихъ благочестивихъ людей; о чемъ Преосвященній митрополитъ Кіевскій и къ Святѣйшему Патріярху писалъ, прося себѣ въ томъ дѣлѣ благословенія. И намъ Великимъ Государемъ, нашимъ Царскаго Величества, по тому твоему подданного нашего доношенію, о томъ извѣстно, и по нашему Великихъ Государей, нашего Царского Величества, указу, въ грамотѣ Великого Господина Святѣйшого Киръ Адріяна Архіепископа Московского и всея Россіи и всѣхъ Сѣверныхъ странъ Патріярха, къ Преосвященному Варлааму Ясинскому митрополиту Кіевскому писано, аще въ той Луцкой епископіи за продолженіемъ извѣщенія кая либо спона благочестивымъ христіяномъ имать быти врежденіе, и и съ Кіева кому во епископахъ иному во граде Луцку, ради гражданскихъ Полскихъ обычаевъ и многихъ виносдовійъ быти невозможно; разумѣти же, что не будетъ коего подозрѣнія церкви и грѣха (якоби явленого правила презирателемъ) и избранному, а паче же ему Святѣйшему Патріярху явленого укоренія отъ суетно мнѣнихъ человѣкъ и Римского исповѣданія и избравшійся оній мужъ во епископи имать въ крѣпости православного благочестія и въ полэу христіянъ живущихъ въ сторонѣ той стояти и о немъ повелѣно сотворити смотрителнѣ потребная. А присланной твой Ѳедоръ Дементовъ пожалованъ нашимъ Царского Величества жалованемъ, и отпущенъ къ тебѣ подданному нашему. Да сею-жъ нашего Царского Величества грамотою послана къ тебѣ, подданному нашому Святѣйшого Патріярха грамота, писаная къ Святѣйшому Вселенскому Константинополскому Патріярху. И тебѣ бъ, нашего Царского Величества подданому, тую грамоту послать къ Константинополскому Патріярху съ надежными людьми, въ которое время пристойно, чтобъ тую грамоту къ Святѣйшому Патріярху довезли въ цѣлости. А въ которое время и съ кѣмъ та грамота послана будетъ, о томъ

бы тебѣ, подданному нашему, къ намъ, Великимъ Государемъ, къ нашему Царскому Величеству, писать при иныхъ нашихъ Великихъ Государей дѣлехъ. Писанъ государства нашего во Дворѣ, въ царствующемъ великомъ градѣ Москвѣ, лѣта отъ созданія міра 7204, мѣсяца декаврія 29 дня, государствованія нашего 14 году.

Зоставши тежъ законникомъ Діонисій Жабокрицкій номѣнатъ помененній, а стараючися неусипно достигнути въ совершенство епископа Луцкого и заохочаючи ку себѣ на пріязнь властей Малороссійскихъ, писалъ зъ Бѣлостоку до Гетмана, генваря 4, комплементалній листъ свой сице:

Jaśnie Wielmożny Mości Panie Hetmanie woysk Zaporożskich moy wielce Mości Panie, y osobliwy dobrodzieiu.

Gdybym Nestorowego wieku mógł pędzić lat quotę y złotem pieniący się Paktolus obficie z siebie w życiu moim udzielał mi bogatych szumów, iako te w naymnieysze podzielone

Ясновельможный Панъ Гетманъ войскъ Запорожскихъ мой многомилостивый Панъ и особенный благодѣтель!

Если бы я жилъ и столько лѣтъ, сколько Несторъ, и если бы пѣнящійся золотомъ Пактолъ во все продолженіе жизни моей надѣлялъ меня своею богатою пѣною, то и тѣ раздѣлены на минуты и мгновенія, и послѣдней несмѣтное

minuty y momenta, tak owych naygromadnieysza kupa nie dostawała by do zasłużenia tak wielkich dobroczynnych W. Mości Pana y dobrodzieia łask, ktore nieznaiomemu swoiemu W. M. Pan y dobrodziey swadczyć mi raczysz słudze, y w swieckim moim przeszłym stanie osobliwe dobroczynności swoiey daiąc iasne znaki y w teraznieyszey zakonney moiey wokaciey iako Athłas moim okkurenciom hoynie, swey Panskiey nie ubliżaiąc protekciey. Za co aby Nowoodrodzony niedawno w sercach prawosławnych Zbawiciel Pan (z którym niech się odrodzą w pozne lata przy czerstwości zdrowia wszelkie W. Mości Panu dobrodzieiowi szczęśliwości ze wszystkiego uprzeymego serca mego przy uniżonym powinszowaniu życzę) swoiemi nieogarnionemi w rozumie ludzkim dobrodzieystwy obnowić raczył W. Mości Panu dobrodzieiowi, ustawicznie niegodne moie modły s prawosławnym klerem Eparchiey Łuckiey w niebo zasyłać nieprzestaię y moią uniżoność per latorem præsentium

количество было бы недостаточно для возблагодаренія за столь великія Вашей Милости, пана моего и благодѣтеля, милости, каковыми изволитъ меня неизвѣстнаго слугу своего награждать Ваша Милость, панъ мой и благодѣтель, осыпая меня своими благодѣяніями и въ прежнемъ свѣтскомъ моемъ званіи и въ настоящемъ духовномъ, подобно Атласу, не отказывая споспѣшествовать моимъ предпріятіямъ;—за что нововозрожденный недавно въ сердцахъ православныхъ Спаситель Господь (съ коимъ да возродится въ позднія лѣта при новомъ здравіи всевозможное благополучіе Вашей Милости отъ души при униженномъ поздравленіи моемъ желаю) да возобновитъ всѣ свои, умомъ человѣческимъ непостижимыя, благодѣянія Вашей Милости, милостивому пану и благодѣтелю. О чемъ я, совмѣстно съ православнымъ клиромъ епархіи Луцкой, повседневно непрестаю возсылать къ небу недостойныя мои молитвы, и съ изъявленіемъ моей униженности, чрезъ подателя сего, во всемъ

we wszystkim na onegoż składaiąc doskonale do nog W. Mości Pana dobrodzieia prosternendo piszę się bydz

W. Mości mego wielce miłosciwego Pana y dobrodzieia ustawicznym bohomolcą y nayniższym sługą

Dionizy na Żabokrykach Żabokrycki, Nominat Episkopiey Łuckiey y Ostrożskiey.

Z Białego Stoku 4 Januarii anno 1696.

на него полагаясь, припадая къ стопамъ Вашей Милости, пана моего и благодѣтеля остаюсь

Вашей Милости пана и благодѣтеля моего непрестанный богомолецъ и всенижайшій слуга

Діонисій на Жабокрикахъ Жабокрицкій, нарѣченный Епископъ Луцкій и Острожскій.

Изъ Бѣлостока, 4 генваря, 1696 года.

Того-жъ генваря 4, онъ же Жабокрицкій и до Преосвященного отца Ясинского, митрополити Кіевского, зъ Бѣлостоку, взглядомъ дѣла своего епископского, индѣкоегось древняго лицемѣра къ православію святому нехентного, Гипокриту утискуючи (его же мню бити Шумянского Лвовского), писалъ таковій листъ свой:

Jaśnie naywielebnieyszy w Bogu Mości oycze Metropolito Kijowski moy wielce Mości Panie w Duchu S. oycze Archipasterzu y dobrodzieiu!

Nie zawiodłem się na moich w archipasterskiey świątobliwości W. M. Mości Pana y dobrodzieia protekciey nadzieiach.

Ясне преосвященнѣйшій о Бозѣ отецъ Митрополитъ Кіевскій, многомилостивый мой Панъ и о Духѣ Св. отецъ Архипастырь и благодѣтель!

Я не обманулся въ моихъ надеждахъ на покровительство Вашего Архипастырскаго благочестія. Ибо я, подобно

Kiedy iako ieleń żądaiący wod krynicznych przez pierwszego delegata mego przy wszelkiey dobroczynnego około wielogrzeszney osoby moiey W. M. Pana y dobrodzieia pieczołowania otusze pastyrskie przestronnym stylem wyrażone odebrałem iego błogosławieństwo y niedawno przez powracaiącego z Kijowa Wielebnego oyca Hyrycza do Lublina, w liście do Przewielebnego oddawcy praesentium od Jego Mości oyca Archidiakona W. M. M. Pana podanym nieodmienne obfitey łaski W. M. M. Pana y dobrodzieia in refrigerium co raz nowych, *отъ древняго лицемѣра* y prawosławiu Swiętemu niechętnego hyppokryty zachodzących trudności, czytam ku sobie studia. Za co iako z uniżonym do nóg Archipasterskich W. M. Mości Pana provolvo per latorem præsentium podziękowaniem, tak pokornie proszę, zebyś we wszystkim temuż oddawcy præsentium dawszy w uszach swey Swiątobliwości kredyt, do co nayprędszey y pożądaney u mnie ex voto onemu nazad expediciey raczył być miłościwie

оленю, жаждущему на источники водные, чрезъ перваго посланнаго, при всемъ моемъ упованіи на благосклонное Вашей Милости, пана моего благодѣтеля, попеченіе о моей особѣ многогрѣшной, получилъ Ваше обширно изложенное пастырское благословеніе. И кромѣ того еще въ письмѣ Вашемъ, препровожденномъ отцемъ архидіакономъ Вашей Милости чрезъ возвращающагося изъ Кіева въ Люблинъ всечестнаго отца Гирича, на имя всечестнаго вручителя настоящаго письма, усматриваю ко мнѣ неизмѣнное изобилующей милости пана и моего благодѣтеля расположеніе, относительно устраненія всякій разъ новыхъ тѣмъ всегдашнимъ лицемѣромъ и недоброжелательнымъ православія ипокритомъ изобрѣтаемыхъ козней. За что съ униженною благодарностію чрезъ подателя сего припадая къ архипастырскимъ стопамъ Вашей Милости, покорнѣйше прошу, дабы Ваша Милость изволилъ того же подателя почтить во всемъ своимъ довѣріемъ и способствовать скорѣйшему и

powodem, gdyż naywiększe coraz rodzi się niebespieczeństwo z zabawy. Ja zaś Archipasterską tym czasem z pokornością W. M. Mości Pana y dobrodziea całuię rękę y świątobliwym pilnie rekomęduiąc się iego modłom piszę się bydz Swiątobliwości waszey Archipasterskiey Mości mego wielce miłosciwego Pana oyca Pasterza y dobrodzieja w Duchu S. posłusznym Synem y ustawicznym bohomolcą y nayniższym sługą

Dionizy na Żabokrykach Żabokrycki, Nominat Episkopii Łuckiey y Ostrożskiey.

Z Białego stoku, 4 Januarii, anno 1696.

вожделенному отправленію его обратно, ибо замедленіемъ усугубляется опасность. Я же между тѣмъ, со смиреніемъ цѣлуя архипастырскую Вашей Милости пана и благодѣтеля моего руку, и поручая себя архипастырскимъ молитвамъ моего многомилостиваго пана, отца, пастыря и благодѣтеля, остаюсь о Духѣ Св. послушный сынъ и непрестанный богомолецъ и всенижайшій слуга

Діонисій на Жабокрикахъ Жабокрицкій, нарѣченный Епископъ Луцкій и Острожскій.

Изъ Бѣлостока, 4 генваря, 1696 года.

Того-жъ генваря 14, Хрисанфъ, архимандритъ Іерусалимскій, писалъ зъ Богурешту до Гетмана комплементалній такій листъ свой:

Jaśnie Wielmożny Hetmanie woysk Zaporożskich, Panie, Panie patronie y dobrodzieiu wielce mnie łaskawy!

Znowu a znowu iak naypokornieyszy mój przez tę okkazyę twoiey Wielmożności oddawszy ukłon, zdrowia od Boga Nayważszego y długiego lat w rządzeniu Ruskiey Rzeczy pospolitey twoiey Wielmożności sprzyiaiąc pomnożenia, wielce sobie, że o powodzeniu y o dobrym twoiey Wielmożności zdrowiu wielorakie zawziąłem wiadomości, winszuię. Oby to Rządca Niebios w naszych codziennych twoią Wielmożność zachowuiąc modłach dał przy zdrowiu y szczęsliwym pożyciu w tym nowym roku (ktorego twoiey Wielmożności winszuiąc, zyczę, abyś go nayszczęsliwiey przeszedł) większey a większey zwycięstw otrzy-

Ясновельможный Гетманъ войскъ Запорожскихъ панъ покровитель и мой многомилостивый благодѣтель!

Еще и еще при семъ удобномъ случаѣ засвидѣтельствовавши мое всенижайшее Вашей Милости почтеніе и желая отъ Бога Вамъ умноженія здоровія и долгоденствія въ управленіи Русскою Посполитою Рѣчью, я весьма радуюсь, неоднократно освѣдомившись о благополучныхъ успѣхахъ и вождѣлѣнномъ здравіи Твоей Вельможности. Да сохранитъ Господь тебя, ежедневными нашими молитвами, во здравіи и благополучномъ препровожденіи сего наступающаго года (съ коимъ Вашу Милость и поздравляю, желая провести оный какъ можно счастливѣе) и да благословитъ Онъ тебя въ пріобрѣтеніи большихъ и большихъ побѣдъ. Между тѣмъ доношу Твоей Милости, что я еще о сію пору, по разнымъ причинамъ, остаюсь въ здѣшнемъ краю, но чрезъ недѣлю

mywać lawry. Przeto donoszę twoiey Wielmożności, że do tych czas w tameczney ziemi dla rożnych zostaię przyczyn, ale teraz iuż prawdziwie y koniecznie po niedzieli poiadę do Konstantynopola ku Swiętemu Patriarsze y obiecuię się w krótkim czasie, cokolwiek będzie nowego w Konstantynopolu twoiey Wielmożności z błogosławienstwem y dziękczynieniem Swiętego Patriarchy przez własnego wszystko przesłać sługę. Teraz zaś, które tu u nas nayduią się wiadomości, listopodawcy temu zleciłem, aby one z ust swoich twoiey Wielmożności opowiedział. Przy tym iak naylepiey nayłaskawszy bądź zdrów y mnie w dalszey przyiazni choway, któremu mnie na zawsze pilnie polecam.

Waszcy Wielmożności Pana, Pana Patrona y dobrodzieia mnie wielce miłościwego ustawiczny sługa y bohomolec nayniższy sługa

Chryzant A. H.

Dan w Bogurześciu we Wołoszech 1696 Januarii 14.

дѣйствительно и непремѣнно отправляюсь въ Константинополь къ Святѣйшему Патріарху, и обѣщаю въ непродолжительномъ времени обо всемъ, чтобы ни случилось новаго въ Константинополѣ, извѣстить Вашу Вельможность, вмѣстѣ съ благословеніемъ и благодарностію Святѣйшаго Патріарха, чрезъ своего собственнаго слугу. Нынѣ же вручителю сего письма я приказалъ передать изустно Вашей Милости всѣ, какія только есть у насъ, новости. При чемъ желаю Вашей Милости здоровья и прошу сохранить меня въ своемъ расположеніи на дальнѣйшее время, коему поручаю себя навсегда

Вашей Вельможности пана покровителя и благодѣтеля моего, мнѣ многомилостиваго, нижайшій слуга и богомолецъ

Хрисанфъ, Архимандритъ Іерусалимскій.

Дано въ Бухарестѣ, въ Валахіи, генваря 14 дня, 1696 г.

Въ тимъ времени Пресвѣтлѣйшій Государь Іоанъ Алексѣевичъ отъ временія сея жизни на вѣчную преставися. Якого преставленія Гетманъ жалѣя, писалъ зъ Бобрика, февраля 9, до Преосвященого отца Углицкого, архіепископа Черңѣговского, о той кончинѣ Монаршой извѣствуючи и моленія за душу его предлагаючи, такій листъ свой:

Ясне въ Богу Преосвященній Мосци отче Архіепископъ Чернѣговскій, мой велце мосцѣ пане, Пастиру въ Духу Святомъ, отче и пріятелю!

Писано ко мнѣ въ Монаршой Пресвѣтлѣйшого и Державнѣйшого Великого Государя, Царя и Великого Князя Петра Алексѣевича, всея Великія и Малія и Бѣлія Россіи Самодержца, Его Царского Пресвѣтлого Величества грамотѣ, же сего настоящого 7204 году, генваря во 29 день, Всемогущій Господь Богъ по Своей святой и праведной волѣ, изволилъ отъ сего земного царствія пресели̇ти во вѣчное небесное блаженство прелюбезнѣйшого брата его Государского, Пресвѣтлѣйшого и Державнѣйшого Великого Государя, Царя и Великого Князя Іоана Алексѣевича, всея Великія и Малія и Бѣлія Россіи Самодержца; и онъ Великій Государь нашъ, Его Царское Пресвѣтлое Величество, множицею сѣтуетъ и всѣ чини толь Великого Московского Государства имѣютъ жалобу. Яко теди Великій Государь нашъ, Его Царское Пресвѣтлое Величество, указалъ мнѣ извѣстити о томъ Вашой Пастирской Милости и всѣмъ духовнимъ въ Малой Россіи будучимъ чинамъ, жеби порядкомъ Святія Восточнія Церкви о преставившомся Великомъ Государѣ были отправовани поминанія, такъ я и самъ, будучи въ печали, чрезъ сей листъ мой тую печалную вѣдомость Вашему Преосвященству синовско доношу, и при семъ яко найпилнѣ отдаюся пастирской ласце и святому Вашей святинѣ архіерейскому благословенію. Зъ Бобрика, февраля 9, року 1696.

Прошлое благопріятное лѣто побѣду войскомъ нашимъ христіянскимъ надъ Казикерменомъ и иними городками бѣсурманскими принесшое, теперь уродило намъ зиму злоключителну, поневажъ Орди Кримскіи и Бѣлогородскіи зъ Солтанами Калгою и Нурадиномъ въ многочисленнихъ силахъ, на отмщеніе шкоди Казикерменской, зъ жилищъ своихъ вишедши, вторгнули первѣе въ побережніе города полку Полтавского, где Китайгородъ весь спалили, тилко люде зъ душами въ замочку тамошномъ спаслися, тое-жъ Кишенцѣ и Келебердѣ досталось. Въ Миргородскій зась полкъ, всѣми силами втиснувшись, побережніе городки и села оного знесли огнемъ и мечемъ; людей где нагабали, въ пень рубали, не беручи живцемъ, и такъ чрезъ недель 3 стоячи, любо въ людехъ малую, однакъ въ селеніяхъ и пожиткахъ ихъ великую, здѣлали руину. А любо отъ Гетмана Мазепи противко тихъ непріятелей ординовани были полки Полтавскій, Миргородскій и Гадяцкій, чтобы ихъ чрезъ Псіолъ въ Миргородскій полкъ не допустили, однакъ полки оніе зъ языковъ Татарскихъ увѣдомившись о многочисленнихъ силахъ, мусѣли у города Голтви задержатись; а хочай за зближенемся тихъ силъ бѣсурманскихъ ку Голтвѣ и віѣхало было войско козацкое противко имъ за подворки Голтвянскіе, однакъ нимало противъ немогучи постояти, зъ немалимъ посрамленіемъ и шкодою подъ самую Голтву зостали угнани; тогда и Запорожцовъ 600, чили 700 человѣка війшло было отважне пѣхотою за подворки Голтвянскіе и стануло въ огородахъ Голтвянскихъ за тинами, но и тіе при поламаню тину тумултомъ ординскимъ зостали вирубани и вѣчнимъ сномъ тамъ уснули за цѣлость отчизни своей Малоросійской. Тогда и Вечорченка, ассаула полкового Гадяцкого, поймано и для ворожбитства своего поганского зъ живого сердце виняти и на огонь кладено. Якая ихъ поганская ворожка, ижъ не добре имъ поганцом вѣщовала, теди збоявшись далѣй внутрь Украини вторгати (поневажъ и самого Гетмана зо

всѣми войсками неоподаль въ Лохвицѣ слишали) раздѣлившися на двое: Бѣлогородская орда зъ полку Миргородского за Днѣпръ уступила восвояси и въ немъ надтопилась, а Кримская чрезъ полкъ Полтавскій на село Петровку за Ворскло преправилась, и людей, уже не рубаючи живцемъ, брала, где кого заскочила, толко мало уже въ людехъ остерегшихся было отъ нихъ шкоди, и овшемъ сами силою Божіею престрашени, ломя голову, назадъ зъ Украини утѣкали, зъ горъ и пагорковъ Ворскляныхъ розбивалися и въ рецѣ Ворсклѣ на розныхъ мѣсцахъ, за поламаніемъ леду, топилися, занеже зима тогдашняя была безснѣжна и не морозна. Наконецъ Нефорощи добували, но недобувши, тилко фолварки и монастиръ тамошній новопостроенній Святаго Спаса спаливши, повернули до Криму.

Того-жъ февраля 20, прибыли зъ Москви въ Батуринъ музиканти Прусаки и надѣючись на нѣкіихсь персонъ Великоросійскихъ, которіе зъ Прусъ до себе ихъ подмовили и труди ихъ доволно наградити имъ обѣщали, но той обѣтъ премѣнивши, отправили зъ Москви туне, просили Гетмана, абы были приняти на его услугу, чрезъ такую свою суплѣку.

Сіятелнѣйшій властителю найласкавшій Пане!

Елико могутъ властелина украсити всѣ добродѣтели, толико воистину можетъ сама едина ласкавость: жаднимъ бо инишимъ образомъ властелинъ себѣ и благоволенія у подвластнихъ своихъ доступити не можетъ, аще на тѣхъ же де не будетъ милостивъ. Кто, Сіятелнѣйшій властителю, о твоей усомнѣватимется милости, о коей такожде до насъ иностраннихъ слава дойде? Кто дерзнетъ глаголати, яко ти нѣси милостивъ, хиба неблагодарній твоея милости? Мы, которіи едва внійдохомъ во твое владѣніе, уже твоея не заслуженой дознаваемъ милости, сами твоя поддержавиіи визна-

ютъ вездѣ яко ласкавшого надъ тебе ни единого имѣли, или дознавали когда властелина; и кто сію милость твою, добрость, и людскость, юже на твоихъ изъявляеши, толиквми слови изъявити можетъ! Не моея сили есть, аще бы сто языковъ, и толико-жъ устъ имѣлъ. Родомъ Пруси, но здесь стали есми, до сего времени былисмо на Москвѣ у нѣкіихъ, которіи насъ изъ отчества нашего зъ собою заведоша и многое за наши труди обѣщевали награжденіе, но во обѣтахъ своихъ немало постоянія, отходящи на войну, безъ заплати насъ отпустили; и такъ бѣднѣ ми оставленіи, ни едино иншое прибѣжище, аще не къ тебѣ, Сіятелнѣйшій, обрѣтаемъ, и сюда къ Вамъ приходимъ, ни единою тако вещію, яко же милостію твоею вездѣ славимою притягаеми, покорне просящи, да насъ, твоихъ клеентовъ всесмиренихъ, милостивно изволиши приняти. Ми же, аще что трудами своими возможемъ, завдячати всегда тщателне трудитимемся. Умѣемъ на иструментахъ грати, комедіи виправляти; есть у насъ и лихтарня волхвователная, коею удивленія достойное чтось изявити можемъ: то есть тѣнь человѣческую или образъ чій на стѣнѣ бѣлой или на обрусѣ различними цвѣтами вираженій, яко едва малярѣ штукою своею лѣпотне написати можетъ: навикохомъ изряднимъ художествомъ коберцѣ на полотнѣ, сукномъ виробляти; также еденъ зъ насъ розніе танци плясати и перекидатися добре розумѣетъ. Если теди сими нашими искусствами тебѣ до мисли естеми, Найяснѣйшій Пане, пріими убо, просимъ, насъ убогихъ отставленихъ, сотвори да твоея насищаемся милости. Ми же никогдаже утрудимся за твое и всего пресвѣтлого дому твоего здравія Бога молити, иже живемъ и умираемъ

Клѣенти твои найнижшіи, року 1695, февраля 20.

Положена здѣсь сія суплѣка преречонихъ иноземцовъ музикантовъ не для чого иного тилко для того, что многіи худонахолки на обѣтницахъ панскихъ звикли заводится,

когда панове лгати невстидаются, а не за грѣхъ есть любящіи неправду ненавидятъ своея души.

Того-жъ февраля 22, Яблоновскій, Гетманъ Великій Короній, затягаючи отъ Гетмана Мазепи вѣдомости о непріятелскихъ бѣсурманскихъ вшписанныхъ въ Украину утарчкахъ и о Азовѣ прошлолѣтного поведенія желаючи, писалъ къ нему зе Лвова такій листъ свой:

Wielmożny Mości Panie Hetmanie woysk Zaporożskieh Przeswietleyszych Dzierżawnieyszych Carskich Wieliczestw, mnie wielce Mości Panie y przyiacielu!

Przez powracaiącego z nowinami sługę W. M. Mości Pana nie omieszkiwam okaziey, za którą z ukłonem moim y nieodmienną odzywam się W. M. Mości Panu przyiaźnią; kiedy zaś doskonałey z Zadniepru o obrotach nieprzyiaciela Krzyża Swiętego, który tam teraz wtargnął, nie mamy relacyi, proszę W. M. Mości Pana, aby mię uwiadomiłes tak o teraznieyszym powodzeniu iako y pod Azowem co się dzieie y przed tym, iaki

Вельможный панъ Гетманъ войскъ Запорожскихъ Пресвѣтлѣйшихъ Державнѣйшихъ Царскихъ Величествъ, мнѣ многомилостивый панъ и пріятель!

Спѣшу воспользоваться случаемъ чрезъ возвращающагося съ извѣстіями слугу Вашей Милости, свидѣтельствуя мое почтеніе и неизмѣнную дружбу Вашей Милости милостивому пану. Такъ какъ мы не имѣемъ точныхъ свѣденій изъ-за Днѣпра относительно движеній враговъ Св. Креста, туда вторгнувшихся, то прошу Вашу Милость увѣдомить меня какъ о настоящихъ дѣйствіяхъ, такъ и о томъ, что

wszystkich rzeczy był sukcessus, do wspolney to należy wiadomości, kiedy przeciw iednemu nieprzyiacielowi swięta woyna w sojuzie nas trzyma. Jak nayzupełnieyszy zaś o wszystkim życzyłbym sobie mieć od W. M. Mości Pana diariusz y iak nayprędszą informacią. A wzaiemnie w podobnych przysługiwać się zechcę okazyach y szczerą z osoby moiey do zasłużenia nadgradzać to winienem ochotą, z iaką zostaię

W. M. Mości Panu uprzeymie życzliwym przyiacielem y sługą

Stanisław Jabłonowski Kasztelan Krakowski Hetman Wielki Koronny.

Ze Lwowa 22 Februarii, anno 1696.

дѣлается подъ Азовомъ равно и вообще какой былъ передъ симъ въ дѣлахъ успѣхъ? Это необходимо для обоюдныхъ нашихъ свѣдѣній, по случаю священной войны, противъ одного и того же непріятеля насъ соединяющей. Мнѣ бы желательно имѣть отъ Вашей Милости обо всемъ этомъ подробнѣйшій дневникъ и скорѣйшее извѣстіе. А я обѣщаюсь взаимно служить въ подобныхъ обстоятельствахъ и отплатить Вамъ моимъ чистосердечнымъ усердіемъ, съ каковымъ остаюсь

Вашей Милости пана моего доброжелательный пріятель и слуга

Станиславъ Яблоновскій, Каштелянъ Краковскій, Гетманъ Великій Коронный.

Львовъ, 22 Февраля, 1696 года.

Когда преждеописаніи бѣсурманскія Кримскіи и Бѣлогородскіи силы для отмщенія за Казпкерменъ кривди своей

мѣли на Украину приходити, тогда Запорожцы по своей зичливости донесли о томъ Гетману, хочай и не въ пору уже; якой зичливости ихъ Гетманъ будучи контентній, а о сукцессахъ прошлыхъ Украинскихъ и Ординскихъ, также о жалованю Монаршомъ до Сѣчи виправленномъ, и о прочемъ имъ же Запорожцамъ ознаймуючи, писалъ до нихъ зъ Батурина, априля 4, такій листъ свой:

Мой ласкавій пріятелъ и братя пане Атамане Кошовій и все старшое и меншое войска Его Царского Пресвѣтлого Величества Запорожского Низового товариство!

Любо не упередили до насъ прибыти посланніе Вашмостей зъ пересторогою виправленніи о нахожденіи непріятелскомъ бесурманскомъ подъ Малоросійскіе Ихъ Царского Пресвѣтлого Величества городи будучомъ, але того власне часу прибули зъ таковою вѣдомостію, якого часу и непріятель въ великой своей потужности, ходячи купою, почалъ красовати межи городами, еднакъ и такого остерегателного Вашмостей поступку естесмо велце вдячни, поневажъ Вашмость, зъ горливой зичливости своей ку милой отчизнѣ нашой рейментару своему и всему христіянскому народовѣ тое учинили, будучи ради и найскорѣйше-бъ увѣдомляти, если бы до такого дѣла латвій подавался способъ. А такъ будучи мы тутъ зичливости Вашей зѣло контентни, желаемъ и впередъ о намѣреніяхъ и непріятелскихъ оборотахъ насъ, Гетмана, увѣдомляти: а сихъ посланцовъ зъ подякованіемъ нашимъ до Вашмостей на Низъ отпускаючи, ознаймуемъ о поводженю бывшомъ бесурманскомъ: же любо добывалися межи городами Украинними войною три недѣли. мѣста въ полку Полтавскомъ, въ полку Миргородскомъ опаляючи, села, пашни, сѣна огнемъ пустошаючи, еднакъ въ людехъ малую нанесли шкоду, поневажъ всѣ зъ сюлъ по разослан-

нихъ универсалахъ нашихъ до городовъ позбѣгали; противъ котрихъ непріятелей, ведлугъ засиланнихъ зъ инших сторонъ вѣдомостей, булисмо въ роздвоенной радѣ нашой: же оніе непріятелѣ мѣли на двѣ стороны въ край нашъ приходити: Бѣлогородская зъ гори Днѣпра, а Кримская зъ низу, зъ якой непевности былисмо въ розерваню мисли нашой, а надто дозналисьмо трудности, же зъ Батурина вибралисмося на отпоръ непріятелевѣ зъ тяжарами войсковими сапнимъ таборомъ, лечъ за розстанемъ зъ нестатечной зими снѣговъ, въ Прилуцѣ и по инших городахъ мусѣлисмося на вози перебрати, яковій то нашъ переборъ значную намъ въ поспѣху на отпоръ противъ непріятелей идучимъ учинилъ забаву, але однакъ въ томъ часѣ якъ до Лохвици натягнулисмо, они непріятели завзявши вѣдомость, же къ нимъ насунулисмося неоподаль зъ войсками, заразъ зъ ормомъ и страхомъ такъ спѣшно иначе повернулися въ свою поганскую землю: Солтанъ Калга зъ иншими Солтани и ордами Кримскими до Криму, а Бѣлгородскія орди до Бѣлогорода. А такъ Кримци на Пслѣ на Ворсклѣ заломаючися переправили тіе рѣчки не безъ шкоди своей, а Бѣлогородци на Днѣпру, также кошемъ обломившися, въ людехъ и въ конехъ значную понесли пагубу; а що подъ кождимъ городомъ ихъ поганцовъ бито и въ потичкахъ рвано, и языковъ брано, тое каждому есть вѣдомо. Ознаймуемъ вамъ же войску Низовому, ижъ Найяснѣйшій Монарха нашъ отъ Пресвѣтлого престола своего рочнимъ жалованіемъ зъ прибавкою чрезъ посланнихъ своихъ милостиво васъ обсилаетъ, которіи посланніи, 29 февраля, зъ Батурина змѣраючи, уже віѣхали, и ми ведлугъ щорочного обыкновенія гроши перевозніе зъ тими жъ посланними Монаршими чрезъ умислнихъ посланнихъ нашихъ прислати вамъ обѣщаемъ, а о пересланю рознихъ борошеннихъ запасовъ зъ провизіи нашей гетманской, войску Низовому обыклихъ и въ поготовости уже найдуючихся вѣдати доносимъ: же зъгола теперь трудно онихъ

подводами запроважати, поневажъ полку Полтавского и Миргородского мѣста, отколь подводи на такую що рокъ повинность бирувалися, зостали велми утяжени, поневажъ сѣна, пашнѣ, оброки отъ непріятелей пошли въ спустошеніе, зъ далекихъ засъ полковъ брати подводи для запроваженя онихъ борошенъ на Низъ згола наносилабся людямъ незносная трудность; и Лубенского полку и Гадяцкого подводи борошна возили на Таванскій островъ, которихъ другій разъ въ семъ же времени турбовати не есть рѣчь слушная. Якой трудности запобѣгаючи, на томъ учинилисмо наше постановленіе, же тіе борошна росказалисмо спровадити зъ Переволочной до Кодаку, отколя ви добріе молодци войско Низовое хотите тіе запаси човнами себѣ на комъ одійскати, якожъ не трудно вамъ войску тое учинити, поневажъ вѣшнею водою жадная на порогахъ не удержитъ перепона. А могутъ и Кодачане въ томъ борошенъ онихъ спроваженію учинити вамъ послушенство, поневажъ оніе особною вашею войсковою щитятся обыклостю. Тое Вашмостемъ предложивши, зичимъ имъ же доброго отъ Господа Бога здоровя и щасливого во всемъ поводженя. Зъ Батурина, априля 4, року 1696.

Въ тихъ мѣсецехъ, чи въ маю, чили въ іюнѣ, Янъ Третій, то есть Собескій, Король Полскій, преживши на королевствѣ лѣтъ 22, а не докончивши того, на що крѣпко усаждался зъ своею неслушною интенціею, жебы въ Русѣ, подъ державою Короны Полской обрѣтаючойся православіе Грекоруское зостало скасовано и на Унѣю зъ хизматическимъ костеломъ Римскимъ обернено, докончилъ временного житія своего въ непременномъ Римскаго заблужденія исповѣданіи, для того написалемъ о немъ Собѣскомъ такъ, что слишалемъ, ижъ онъ былъ негдись православній шляхтичъ Рускій, но для привременной чести и слави мірской, отринувши благочестіе, зосталъ Ляхомъ и назвался Собескимъ, а по Руски звано его прежде *Собкомъ*. Много сей Король

славнихъ дѣлъ справилъ за панованя своего, лечъ тимъ единимъ некончаемое справилъ себѣ безчестіе, же скритимъ и полетѣчнимъ надъ древніе антецессоровъ своихъ князей и Королей Полскихъ права и конституціи на благочестивую Грекорускую вѣру оказовался преслѣдовцемъ, чего знать Богъ страшній и отъемлющій духи княземъ далѣй, нетерпячи, повелѣлъ и его душу отяти отъ него, и славную славу его въ персть вселити и невѣдомою пришлимъ вѣкомъ сотворити.

По смерти зась его Собеского заразъ во всей Полщѣ настало смятеніе и замѣшанина, звіонзекъ войскъ платнихъ до бунту и до поисканя войною заслугъ своихъ на Рѣчи Посполитой, несогласіе о избраніи Короля нового: бо едни желали зъ Цесарчини нѣякогось курфистра; другіи зъ Франціи князя Деконтого, третіи зъ Литви Сапѣгу, четвертіи зъ между себе королевича Собескаго, пятіи зъ Саксоніи князя Фридерика Августа хотѣли; и въ такомъ порозненню колебающеся и всякъ отъ своего кандидата знаменитій тайно пріемлющи дари, отчизну свою Корону Полскую, тими кождому зъ пановъ кандидатовъ помененнихъ, приводилъ въ задолженіе и нахилялъ до упадку, нимъ совершенно, хочай и не по всѣхъ Поляковъ волѣ (за вложеннемся въ тое дѣло Пресвѣтлѣйшого Царя нашего Петра Алексѣевича всея Россіи Самодержца) избранъ и поставленъ Королемъ Полскимъ князь помененній Саксонскій Фридерикъ Августъ, о чомъ пространнѣйше впередъ будетъ написано.

Іюня 3, Жабокрицкій, номѣнатъ епископіи Луцкой, стараючися непремѣнно о тую епископію и полецаючися въ томъ помощи и протекціи гетманской, писалъ зъ Луцка до Гетмана комплементалній такой листъ свой:

Jasnie Wielmożny Mości Panie Hetmanie woysk Zadnieprskich y Zaporożskich moy wielce Mości Panie y nayosobliwszy dobrodzieiu!

Gdyby ieszcze od teraznieyszego czasu y punktu dziesięć tysięczney lat liczby wieku dobrotliwy Bóg wszechmocnością swoią przedłużyć mi chciał, y tego niewystarczyli by dni, ani godziny do wypłacenia się usługą moią z długu nie tylko codziennie ale niby na mgnienie oka przybywaiących y przymnażaiących się dobroczynney protekciey nademną y łaski W. M. M. Pana y dobrodzieia dowodow, czego iako y listowne tak y ustney relaciey przez Przewielebnego w Bogu oyca Ihumena Białostockiego uczynioney okazuią się rzeczywiste dowody, tak na znak powinney w sercu moim wdzięczności z uniżonym podziękowaniem za wszystkie dobrodzieyskie wyswiadczenia po-

Ясновельможный Панъ Гетманъ войскъ Заднѣпровскихъ, мой многомилостивый Панъ и особенный благодѣтель!

Еслибы отъ настоящаго времени и мгновенія Милосердый Богъ всемогуществомъ своимъ продлилъ мнѣ жизни еще на десять тысячъ лѣтъ, то и тогда бы не достало ни дней, ни часовъ для вознагражденія долга моего за всѣ доказательства, не только ежедневно, но ежеминутно возрастающей и пріумножающейся для меня Вашей благосконности и покровительства; чему яснымъ доводомъ служатъ какъ письменныя такъ и изустныя донесенія превелебнаго о Бозѣ отца Бѣлостоцкаго игумена. И такъ склоняя покорно голову въ доказательство должной сердечной благодарности за всѣ Ваши благодѣянія, я вмѣстѣ съ тѣмъ приношу мою покорную просьбу, чтобы Ваша Милость, панъ мой благо-

korny chylę głową moią, niemniey dalszą pokorny zanosząc prosbę, zebyś W. M. Mość Pan dobrodziey w zaczętym łaski y promociey swoiey nieustawaiąc dziele, iako naypręłszym skutkiem zakonczyć y obiasnić że mnie iesteś oyciec y miłosciwy *заступникъ и покровитель* raczył: ponieważ y same prawa koronne nabożeństwu naszemu Wschodniemu Greckiemu służące tego pilnie wyciągaią *и враговъ Православія Святого лицемѣрныхъ* nastęрnie złosliwość, a nadewszystko Katedry moiey y całey dieceziey Prawosławney Łuckiey niezliczone trudności, kłopoty y od drapieżnych wilkow zewsząd nieustaiące naigrawania (ktorym y charaktery dosyć Swiętemi Episkopskiemi porządkami doskonałe, iakieby przy łasce Bożey siły moie zostać mogły, odporu dać nie mogą) potrzebuią. Co wszystko naywyższemu W. Mości Pana y dobrodzieia poruczaiąc rozsądkowi y baczeniu się sam w nieodmienną iego, czekaiąc iako naypożądaniey y iako nayprędzey deklaraciey, upraszaiąc pilnie W. Mości Pana y dobrodzieja o protekcyą y łaskę, iako pragnę

дѣтель неоставляя начатаго дѣла милости и покровительства своего, изволили какъ можно скорѣе привести оное къ концу и доказать, что ты для меня милостивый отецъ, заступникъ и покровитель. Этого необходимо требуютъ самыя коронныя постановленія относящіяся къ нашему Восточному Греческому исповѣданію, и кромѣ того злость лицемѣрныхъ враговъ святаго Православія, а болѣе всего многоразличныя каѳедры моей и всей Луцкой епархіи трудности, заботы и безпрестанныя отъ хищныхъ волковъ со всѣхъ сторонъ оскорбленія, коимъ я, несмотря на мое епископское званіе, со всѣми силами, мнѣ Божіею благодатію данными, не могу противустоять. Все это повергая на высшее усмотрѣніе и уваженіе Вашей Милости, пана и благодѣтеля и, поручая себя самаго неизмѣнному покровительству и милости пана моего и благодѣтеля, ожидаю вожделѣнной и скорѣйшей Вашей деклараціи. Желаю быть до послѣдней минуты жи-

bydz do ostatniego tchu mego W. Mości Pana y dobrodzieia nayosobliwszego zyczliwym uprzeymie bohomolcą y uniżonym sługą

Dionizy na Żabokrykach Żabokrycki zakonnik, nominat Episkopiey Łuckiey y Ostrożskiey.

Z Katedry Prawosławney Łuckiey, Junii 3, anno 1696.

зни моей Вашей Милости пана и особеннаго благодѣтеля моего преданнымъ слугою и богомольцемъ.

Діонисій на Жабокрикахъ Жабокрицкій, монахъ, нарѣченный Епископъ Луцкій и Острожскій.

Каѳедра Православная Луцкая, іюня 3 дня, 1696 года.

При той же оказіи Жабокрицкого писалъ до Гетмана благодарственній за ласкавое приняте и о дѣлѣ епископскомъ Луцкомъ Игуменъ Бѣлостоцкій, іюня 17, такій листъ свой:

Jasnie Wielmożny Mości Panie Hetmanie Carskich Przeswietleyszych Wieliczestw woyska Zaporożskiego moy wielce miłosciwy Panie Panie y osobliwy dobrodzieiu!

Powróciwszy z otwietnym pismem od Waszey Wielmożności dobrodzieia mego szczęsliwie na Wołyń dostateczną w

Ясновельможный панъ Гетманъ Царскихъ Пресвѣтлѣйшихъ Величествъ войска Запорожскаго, мой многомилостивый панъ и особенный благодѣтель!

Возвратившійся на Волынь благополучно съ отвѣтомъ Вашей Милости, благодѣтеля моего, сдѣлалъ обстоятельное

staraniu y w oswiadczeniu łaski y życzliwości y dobroczynności Panskiey Wielmożności waszey dobrodzieia mego Jego Mości oycu nominatowi y dobrodzieiowi naszemu, w interessie iego Mości y nas wszystkich Prawosławnych uczynił relacyą, z ktorey życzliwy panski affekt Wielmożnosci Waszey dobrodzieia swego ku sobie uznawszy wielce cieszy się y w nagrodę życzliwego affektu y łaski Panskiey W. M. dobrodzieia ze wszystkim klerem modłami swiętemi za czerstwość zdrowia y szczęsliwe panowanie dożywotnie naywyższy błagać maiestat obowiązuie się: a o nieodminną pańską łaskę o całoręczną deklaracyą uprasza. Tey że wszyscy iego Mości Panowie obywatele Wołyńscy tak duchownego, iako y swieckiego stanu łaski panskiey skutku uznać pragną iako nayprędzey, bo iegomość oyciec nominat y bobrodziey nasz coraz większe a większe od inowiernych y nieżyczliwych sobie przeszkody ma, a także y my wszyscy, w czym ia osobliwie, lubo podła osoba, o całoręczną (którą

донесеніе заботливости и о доказательствахъ расположенія къ Милости Вашей, благодѣтеля моего, къ отцу нарѣченному епископу благодѣтелю нашему, по дѣламъ его и всѣхъ насъ православныхъ; изъ коей (отецъ Епископъ) усмотрѣвъ благорасположеніе Ваше къ себѣ, чрезвычайно радуется, и обязывается, въ благодарность за Вашу благосклонность, со всѣмъ клиромъ молить пожизненно Всевышняго о ниспосланіи Вамъ добраго здоровія и благополучнаго властвованія; а между тѣмъ проситъ объ неизмѣнной Вашей милости и о собственноручной деклараціи. Туже милость Вашу всѣ И. М. обыватели Волынскіе, какъ духовные, такъ и свѣтскіе, на себѣ испытать желаютъ какъ можно скорѣе; ибо отецъ нарѣченный и благодѣтель нашъ всякій разъ большія и большія испытываетъ препятствія отъ иновѣрцевъ и отъ своихъ недоброжелателей, а съ нимъ вмѣстѣ и мы всѣ, я, хотя и малозначущая особа убѣдительно прошу о собственноручной деклараціи, которую мы, хотя Ваша Милость и

W. M. Pan dobrodziey moy zaraz po Wielkiey Nocy przez umyslnego miał dać aż dotąd niemamy) upraszam deklaracyą. Za oswiadczone też ku moiey niegodney osobie y mieyscu S. Białostockiemu dobrodzieystwa Wielmożnemu Mości dobrodzieiowi memu niemogąc inaczey zawdzięczyć y odsłużyć tylko za miłe zdrowie y szczęsliwe powodzenie, a osobliwie o zwycięstwo nad nieprzyiacielem Krzyża S-go do zgonu życia mego ze wszystką bracią y oycami memi Majestat iego Boski przyrzekam błagać, iako y teraz iestem codziennym

Jasnie Wielmożności Waszey Pana Pana y miłosciwego dobrodzieia mego niegodnym bohomolcą y naynizszym sługą wielogrzeszny

Theodozy Padelski, Ihumen monastera Białostockiego y Bractwa Łuckiego. M. X.

Z Białostoku, Junii 17, anno 1696.

обѣщались дать вскорѣ послѣ Свѣтлаго Праздника, о сію пору не имѣемъ, за оказанныя же мнѣ недостойному и святой обители Бѣлостоцкой благодѣянія, не будучи въ состояніи отблагодарить и отслужить иначе моему благодѣтелю, я обѣщаюсь по жизнь мою молить Всевышняго о здравіи и благополучіи Вашей Милости, особенно о побѣдѣ надъ врагомъ Св. Креста со всею братіею моею и отцами духовными. Нынѣ же пребываю Ясновельможнаго пана и благодѣтеля моего недостойный богомолецъ, многогрѣшный и всенижайшій слуга

Θеодосій Падельскій, игуменъ Бѣлостоцкаго монастыря и братства Луцкаго.

Бѣлостокъ, 17 іюня, 1696 года.

На которіе листи Жабокрицкого и Игумена Бѣлостоцкого безполезніе, бо тилко комплементалніе, того-жъ мѣсяца таковіе учинени отвѣти:

до Жабокрицкого.

Ясне въ Богу Превелебній мосцѣ отче номинатъ епископіи Луцкой мой велце ласкавій пане и пріятелю!

Дойшли мене два листи уже Вашой Превелебности, въ которихъ вичитую упреймій ку себѣ Вашей Превелебности афектъ, за которій яко велце дякую Вашой Превелебности, такъ и взаемне всякихъ при здоровю добромъ благополучеяій и въ желаніяхъ помислнихъ скутковъ Вашей Превелебности зичу! А же достатечне о томъ увѣдомляюся, же Ваша Превелебность въ чинъ архимандричества належитимъ церкви Восточной синомъ совершено естесь посвященній, теди зъ того велце тѣшуся зичачи того сердечне, абись, мѣючи на себѣ основаніе, доступилъ вскорѣ и того святителского чина достоинства, на которое естесь наименованъ и електованъ. Въ чомъ и я, иле мнѣ сили и способу достанетъ пособствовати, Вашей Превелебности щире обѣцую, складаючися въ той мѣрѣ на обширнѣйшее Ясне въ Богу Преосвященого Его Милости господина отца Митрополити Кіевского, пана отца и Пастира моего донесене, которое въ его пастирскомъ листѣ до Вашей Превелебности виразитися маетъ, же тежъ я обѣцаного чрезъ Превелебного отца Игумена Бѣлостоцкого ранѣй не учинилъ до Вашей Превелебности листовного моего отзиву, тое зъ тихъ мѣръ пошло, же до сего часа жадного не бывало у насъ отъ Святѣйшого Константинополского фрона о дѣлѣ томъ извѣщенія. Отдаю мя при томъ доброй Вашей Превелебности пріязнѣ и святимъ молитвамъ. Писанъ іюня 30, року 1696.

до Игумена.

Превелебній въ Богу господине отче Игуменъ Бѣлостоцкій, мой ласкавій отче и пріятелю!

Же Ваша Превелебность, засилаючи мене своимъ листомъ, оказуешъ свою вдячностъ за показане себѣ у мене людскости подчасъ бытности своей въ Батуринѣ, теди мнѣ пристойнѣ належитъ просити Вашей Превелебности вибаченя, въ чомся колвекъ Вашей Превелебности невигодило; яко еднакъ мило мнѣ есть тое, же зъ такого случая любовію своею Ваша Превелебностъ до мене ся отзиваешъ, такъ взаемне, симъ листомъ моимъ Вашу Превелебность обсилаючи, зичу того упрейме, абысь Ваша Превелебность многолѣтно здравствовалъ. Припоминаешъ мнѣ Ваша Превелебность, же я мѣлъ давно зъ умислу писати до Его Милости отца номѣната о дѣлѣ епископіи Луцкой, знаюся теди я до того, же мѣлемъ тое учинити, але за повзятемъ вѣдомости о томъ же дѣлѣ зъ Константинополя, отколь кгди до сего часу жадная у насъ не бывала вѣдомость, зъ тихъ мѣръ и мой не моглъ вершитися обѣцану одозвъ. При томъ молитвамъ святимъ Вашей Превелебности полецаюся.

Зъ Батурина, іюля 30, року 1696.

При таковихъ въ Полщѣ состояніяхъ, якіеся вишей описали тутъ, въ Росіи, Марсъ нашъ Російскій на бѣсурмановъ поощрялъ свои стрѣли, и чого прешлого лѣта не доказалъ надъ Азовомъ, тое при помощи Божіей сего лѣта доказати надѣялся, для чого, яко самъ Пресвѣтлѣйшій Государъ Царъ Петръ Алексѣевичъ, единовладнимъ въ семъ року по брату Іоану зоставши Монархомъ, въ мѣсяцѣ маю, зъ конними и пѣхотними войсками рушилъ отъ престола своего царского зъ Москви въ повторній походъ военій ку

Азову, такъ и Гетману Мазепѣ повелѣлъ значную часть войска козацкаго туда-жъ подъ Азовъ виправити. Гетманъ теди, по томъ указу монаршомъ, заразъ на тую военную службу ку Азову виправилъ наказнимъ Гетманомъ Якова Лизогуба, полковника Черниговского, зъ полкомъ его, предавши ему подъ коменду и иніе полки городовіе и охотницкіе; также и самъ Гетманъ зъ прочимъ городовимъ и охотницкимъ войскомъ козацкимъ для защищенія Малоросійского отъ нахожденія Ордъ Кримскихъ, рушилъ зъ Батурина, 19 іюня, и до Покрови Пресвятой Богородици стоялъ зъ войскомъ на рѣчкахъ Коломаку и Орчику, сполне зъ Бояриномъ Борисомъ Петровичемъ Шереметовимъ. Потомъ, не мѣючи о непріятелемъ жадной вѣдомости, по Покровѣ въ тиждень, рушилъ зъ Орчика, въ доми и войско роспустилъ. Кгди прето войска Московскіи и Козацкіи прибыли до Азова, теди арматами, бомбами и подкопами прилежно чрезъ чтире недѣли добували, Бея Азовскаго забили и войска въ немъ много вибили. Егда-жъ благоволи Богъ тую крѣпкую первую во Азіи и преславную Азовскую фортецу предати въ руки православного Монархи Російского, тогда предъ Св. Онею въ суботу ниспосла въ сердца вѣрнихъ рабовъ своихъ Козаковъ войска Запорожского Малоросійскихъ, въ шанцахъ зостававшихъ, чирствость и неустрашенное мужество, при которомъ они заохотившись и, тисячи смертей предъ очима явно бывшихъ неубоявшися, всѣ единовластно въ шанцахъ своихъ зашумѣли, и безъ ординансу царского о полуднѣ зъ шанцовъ вискочивши, на Азовъ устремилися и заразъ неискаванною хибностію и чирствостю, розними способами на високіе каменіе стѣни Азовскія и, на еденъ роскатъ, килконадцать штукъ арматъ на себѣ имѣвшій, вскочивши, начали сильно внутрь Азова якъ зъ дробного оружія, такъ изъ арматъ Турецкихъ зъ роскату помененного Турковъ разити и забивати, що Донцѣ, увидѣвши, вискочили зъ своихъ шанцовъ заразъ и пристигли въ помочь Козакамъ Малоросійскимъ на

стѣны Азовскіе, що и самъ Пресвѣтлій Монархъ увидѣвши, повелѣлъ заразъ полкамъ своимъ Московскимъ туда-жъ въ помочъ Козакамъ спѣшно ступати и облеженцовъ Азовскихъ бѣсурманъ докончевати, що кгди заразъ учинено и весь Азовъ огнемъ Марса Россійского наполнено, тогда оставшіеся въ живихъ облеженци съ великою надеждою начата просити милосердія, якое и получили; ибо заразъ повелѣно отъ Пресвѣтлѣйшого Монархи заятреному гнѣвомъ марсовъ войску Козацкому и Московскому престати войни и убійства, по которого престатіи заразъ, по указу Монаршомъ, зъ поосталими облеженцами учиненъ договоръ и капитуляція, въ которой допросилися они такой милости Монаршой, же всѣхъ ихъ зъ имѣніями ихъ, що кто моглъ на себѣ занести (кромѣ оружія военного), зъ Азова випущено, фуркати водніе дано, и въ нихъ отъ Азова въ Черное море до Цариграда свободно отпущено, заохочаючи тимъ способомъ и впередъ въ сердца бѣсурманскіе до латвой ку себѣ гдеся лучитъ склонности, не такъ, якъ наши правдивци, здѣлали прошлого лѣта Казикерменскимъ плѣнникамъ. Которой козацкой щирой и вѣрной службѣ военной Пресвѣтлій Государъ Петръ Алексѣевичъ велце будучи контентъ, многократне явственъ старшинѣ и чернѣ благодарствовалъ, и взяте Азова имъ самимъ причитовалъ, и до Святѣйшого Адріяна, Патріярхи Московского, въ своей обявителной о взятю Азова Монаршой грамотѣ тое-жъ мужество козацкое виписовалъ, и взяте Азова зѣло похвалялъ, по которой Монаршой грамотѣ Святѣйшій Патріярхъ Московскій до Гетмана свою писалъ грамоту и похвалялъ въ ней краснорѣчіемъ вѣрность и ратоборственное войска козацкого противъ бѣсурманъ Азовскихъ мужество, и самимъ Козакамъ по оному обявленіи Монаршомъ взяте Азова приписуючи, которая Патріяршая похвалная грамота прилична была здѣ для вѣкопомной войску козацкому слави положитися; но въ канцеляріи войсковой въ чіисъ приватніи досталась руки, зостала скрита и утаенна, не

малую въ томъ хвалѣ и славѣ козацкой оним сотворивши несмишлено шкоду. Потомъ хваленій Пресвѣтлѣйшій Государъ велѣлъ всему войску козацкому зъ старшиною его поставити столъ свой Монаршій, на которій изобилно дано старшинѣ водокъ добрихъ, винъ розниxъ и медовъ; а чернѣ горѣлки, уксусовъ, пивовъ, также хлѣба, сухаровъ, круповъ, ветшинъ, мяса свѣжого и рыбъ всякихъ. По столѣ зась ономъ и по банкетѣ въ килко день все войско Козацкое Малоросійское Пресвѣтлѣйшій Государь старшину и чернь денежнимъ обдаривши жалованемъ, отпустилъ ласкаве зъ подъ Азова въ Малую Росію іюля числъ послѣднихъ, чили августа числъ первихъ. А самъ зъ войсками Великороссійскими тамъ удержавшись началъ разореніе и внѣвечъ оберненій Азовъ кгрунтовати и поправовати и чрезъ килко лѣтъ оній многими работниками самими Московскими дѣлаючи такъ былъ укгрунтовалъ и умоцнилъ, же и за Турецкой держави таковій оній не былъ и ниже быти могълъ. Притомъ и еще чрезъ тіе-жъ лѣта 2 замки крѣпкіе Таганрогъ и Павловскій здѣлалъ надъ моремъ Азовскимъ людми президіалними, и пушками многими оніе наполнилъ для возбраненія приходу кораблямъ и катаргамъ Турецкимъ войною на Азовъ. Которими крѣпостями сполне зъ Азовомъ владѣлъ Монархъ Російскій чрезъ лѣтъ 15, ажъ до неблагополучной войни Прутовской року 1731 бывшой, въ якое время яко Азовъ Туркамъ въ цѣлости отдати, такъ и замки оніе Таганрогъ и Павловскій и надъ Днѣпромъ Новобогородицкій и Камяно-Затонскій зъ превеликою шкодою розметати и пусто оставити мусѣлъ, о чомъ впередъ будетъ. Также подъ Азовомъ онъ Великій Государъ превеліимъ коштомъ и казеннимъ иждивеніемъ знаменитій и стучній въ морѣ здѣлалъ былъ гавань албо пристань корабелній, итого часу началъ былъ прилежно въ Воронежѣ надъ Дономъ и по инших Донскихъ мѣсцахъ споряжати флотъ на море Черное корабелній, галерній и иныхъ розныхъ судовъ морскихъ; а виготовавши

оніи судна на Донѣ всѣ были спроважовани до преречоного гавану Азовского, въ которомъ уже было кораблей и катаргъ до килкодесятъ, кромѣ иныхъ розныхъ меншихъ судовъ, которіи вси за отданемъ Туркамъ Азова, любо въ реку Донъ отъ Азова спроважени, однакъ зостали уничтожени, и потерялися бездѣлно, превеликую Государеви въ томъ уродивши шкоду. А любо онъ Великій Государъ зачилъ тотъ флотъ Азовскій препроводити, потомъ зъ Дону въ рѣку Волгу, для чого, зъ Волги въ Донъ воду хотячи пустити, началъ былъ копати каналъ отъ Волги, еднакъ ижъ въ томъ намѣреніи явилась цѣлая невозможность, того ради не безъ жалю мусѣлъ тотъ флотъ Азовскій вовсе уничтожить и покинути; а по прошествіи килкохъ лѣтъ новій флотъ на море Балтицкое въ новомъ на имя свое заложенномъ градѣ Санктпетербургѣ заложити и созидати изволилъ. О чомъ впередъ будетъ. О взятіи Азова чрезъ Козаковъ, писалъ на двохъ аркушахъ пространній листъ до Гетмана Мазепи зъ подъ Азова Наказній Гетманъ Яковъ Лизогубъ, полковникъ Чернѣговскій, але и той листъ въ канцеляріи войсковой пропалъ за небреженіемъ нашимъ канцелярійскимъ. Скончивши рѣчь вишписанную о Азовѣ и флотѣ его, зачинаю писати иніи поведенія; изъ нихъ же первѣе полагаю сіе, что, іюля 21, новій унѣятъ Іосифъ Шумянскій, владика Лвовскій, по смерти Короля Собѣского, возвращаючися паки отъ унѣи ку Православію Святому, писалъ зе Лвова такъ до Преосвященного отца Ясинского, митрополити Кіевского, яко и до воеводи Бѣлогородского боярина Бориса Петровича Шеремета комплементалніи свои листи, полагаючи при нихъ отверженіе унѣи и приклоненеся паки ку вѣрѣ благочестивой Грекоруской. Которіи листи такъ ся въ себѣ имѣютъ:

До отца Митрополити.

Jasnie Wielmożny y w Bogu Przeoswiecony Mości oycze Metropolito Kiiowski moy wielce Mości Panie bracie и сослужителю!

Cokolwiek do wypełnienia uprzeymego affektu wzaiemnego wyswiadczenia szczery każe affekt, odrzuciwszy przeszłe rzeczy, wypełniam, a iako żadney nie omieszkiwam okaziey, przez którą bym wierną wdzięczności moiey tłumaczącą do W. M. Mosci Pana przesłać literę, iako (nie dawno przez oyca Domarackiego Archimandrytę Owruckiego ponowiłem woli i napiętości moiey swiadectwo) tak y teraz przez tego pisma oddawcę Imć Pana Iskryckiego po smierci ś. p. Króla Jego Mosci Polskiego w Roxolanskie kraie od Jasnie Wielmoznego Jego Mości Pana Kasztelana Krakowskiego Hetmana Wielkiego koronnego zesłanego residenta literalnym piórem in amplexum Waszmości mego

Ясновельможный и о Бозѣ Преосвященный отецъ Митрополитъ Кіевскій, мнѣ многомилостивый панъ, братъ и сослужитель!

Все, чего требуетъ истинное чувство для доказательства благорасположенія, я, забывъ все прошедшее, исполняю и какъ не пропускаю ни одного случая, когда бы могъ препроводить Вамъ отзывъ съ выраженіемъ истинной благодарности Вашей Милости (какъ недавно чрезъ отца Домарацкаго, Овручскаго архимандрита, я возобновилъ доказательства моихъ желаній и намѣреній), такъ и теперь чрезъ подателя сего письма господина Искрицкаго, посланнаго резидентомъ Русской земли, послѣ смерти блаженныя памяти Короля Польскаго, Его Милостью вельможнымъ паномъ Каштеляномъ Краковскимъ, Гетманомъ Великимъ Коронным, письменно повергшись въ объятія Вашей Милости съ униженнымъ поклономъ, и обѣщая на каждомъ шагу и на далнѣйшее

wielce Pana wkroczywszy unižonym moim poczytam ukłonem y w dalszym czasie postępowania moią ochoczą do usług czerstwość w kazdym kroku deklarowawszy Arcy-Biskupską z naygłębszą moią uczciwością całuię prawicę y iegoż swiętobliwym archiiereyskim modłom pilnie mnie oddawszy z taką szczęśliwością zostawam żem iest Przeoswieszczeństwa W. M. Mości Pana życzliwym bratem, sługą powolnym *сослужителемъ* y bohomolcą

Jozeph Szumlanski Episkop Lwowski, Halicki y Kamienca Podolskiego Administrator Metropoliey Poczaiowskiey y Episkopii Łuckiey.

Roku 1696 Julii 21.

время мою во всемъ доброхотную готовность, архипастырскую съ глубочайшею почтительностію цѣлую руку, и поручая себя усердно Вашимъ святительскимъ молитвамъ остаюсь Вашего Преосвященства усерднымъ братомъ, всенижайшимъ слугою, сослужителемъ и богомольцемъ

Іосифъ Шумлянскій, Епископъ Львовскій, Галицкій и администраторъ Почаевской митрополіи и Луцкаго епископства.

Іюля 1 дня, 1696 года.

P. S. Dobrodzieiu! miey podufałość do mnie, umarł Król, umarła i unija y nikt nie może bardziey wiedzieć iako tego pisma oddawca, w co mię był uwikłał niebożczyk Jan Trzeci, Król Polski, niech mu Pan Bóg odpuści, iakim był przed tym

P. S. Благодѣтель мой, имѣй ко мнѣ довѣріе! Умеръ Король, умерла и унія, и никто не можетъ знать лучше подателя сего письма, какъ меня опуталъ покойный Король Польскій Янъ III. Да проститъ ему Господь Богъ! Каковъ

Cerkwi Bożey niech że ten że listodawca pod sumieniem wytłumaczy, co się tu ze mną y Rusią moią działo! głowy było trudno podwieść, tak był Pan wszystkim nam ciężki, ustnie ten że więcey, a ia chcę być W. M. M. Pana zyczliwym tak bratem, iako iestem prawdziwym Cerkwi Bożey Prawosławno-Wostoczney synem; iuż tedy na stronę odłożyć suspicię, a mieć proszę y wziąść przed się ku mnie konfidencią uniżennie proszę mego dobrodzieja.

Oyciec Żabokrycki, dziwy wielkie robi w dieceziey Łuckiey y nieprzystoyne rzeczy poczynił, niemogąc W. M. Mości Pana otrzymać poswięcenia iuż się udaie do Węgierskiego Władyky y Wołoskiego nie dawnego Soczawskiego Metropolity, ktory iest podemną, Wołoski moy Episkop odpisał mu że bez woli moiey nie poiedzie go swięcić, a Węgierski podiął się, mam tedy oko na niego y pewnie go złapać z wielu przyczyn zechcę, a W. M. Mości mego Pana proszę co daley czynić, że oyciec

онъ былъ для церкви Божіей, — пусть объяснитъ податель сего письма по совѣсти, что тогда со мною и съ Русію моею дѣлалось: нельзя было поднять и голову, такъ былъ тяжелъ для всѣхъ насъ Король. Посланный изустно болѣе раскажетъ, а я желаю быть Вашей Милости столько же усерднымъ братомъ, сколько есмь истинный сынъ Церкви Божіей Православной Восточной. Теперь униженно прошу моего благодѣтеля, оставивъ всякое подозрѣніе, почтить меня своимъ довѣріемъ.

Отецъ Жабокрицкій дѣлаетъ дивныя дѣла въ Луцкой епархіи и поступаетъ неприлично: не могши получить отъ Вашей Милости рукоположенія, онъ обращался къ Венгерскому Владыкѣ и Волошскому, бывшему недавно Сочавскому Митрополиту, отъ меня зависящему. Волошскій мой Епископъ отвѣчалъ, что безъ моего соизволенія не поѣдетъ его посвящать, а Венгерскій обѣщалъ. Я за нимъ присматриваю и по многимъ причинамъ хочу его поймать. А Вашу Милость

Żabokrycki tak zgnębił duchowieństwo moiey administraciey Łuckiey podległe, y wszystkie Episkopskie powinności odprawuie, o co by go kląć potrzeba, czemu się dziwuie cała niemal Polszcza, ze rządu niemamy, proszę dobrodzieja o zdrową radę co z tym czynić?

прошу научить меня, какъ поступать далѣе, потому что отецъ Жабокрицкій сильно угнетаетъ духовенство, подлежащее моей Луцкой администраціи, и исполняетъ всѣ епископскія требы, за что слѣдовало бы его предать анаѳемѣ. Вся почти Польша удивляется, что у насъ нѣтъ порядка. Итакъ прошу о благомъ совѣтѣ, что съ этимъ дѣлать?

до Боярина Шеремета.

Bożą miłością Jego Carskiego Przeswietnego Wieliczestwa Jasnie Wielmożny Mości Panie Wojewodo Białohorodski mój wielce Mości Panie y dobrodzieiu mój miłościwy!

Niepłonne biorę nadziei wieszczbę, że moie w tuteyszych kraiach życzliwe przyiaźni y szczerey bez prywaty przysługi ku W. Mości memu wielce miłościwemu Panu stałe przymierze

Боярину Шереметеву.

Божіею милостію Его Пресвѣтлѣйшаго Царскаго Величества ясновельможный мой панъ Воевода Бѣлгородскій, мой многомилостивый благодѣтель!

Непреложную имѣю надежду, что моя въ здѣшнихъ краяхъ истинная дружба и союзъ истинно безкорыстныхъ услугъ Вашей Милости, многомилостивому моему пану, укрѣпившись навсегда въ памяти Вашей, о сію пору еще неиз-

wiecznie w pamięci onegoż ufundowawszy stancye dotąd nie są wyrugowane; albowiem odległość mieysca, dawne niewidzenie y nieczęsta dla odległego państwa listowna allocutio prawdziwey szczerego affektu nie rozrywa miłości, qualemnam æquanimitatem w kazdey sprawie y na kazdym mieyscu do ostatniego tchu mego wszelką usługą moią życzyłem i życzę annuere, lator præsentium Jego Mość Pan Iskricki od Jaśnie Wielmożnego Jego Mości Pana Kasztelana Krakowskiego Hetmana W. K. po pożegnaniu zmarłego ś. p. Króla Jego Mości do W. M. Mości mego wielce miłościwego Pana na rezydencyą zesłany z Polski poseł szerzey rospowie. Ja zaś nieodmienney dawney łasce W. M. mego wielce miłościwego Pana ze wszelką powolnością pilnie mię oddawszy piszę się do życia mego bydź życzliwym W. M. Mości Pana y dobrodzieia sługą y bohomolcą

Jozeph Szumlanski Episkop Lwowski Halicki y Kamienca Podolskiego Administrator Metropolii Soczawskiey y Epi-

гладились, ибо разстояніе, долгая разлука, рѣдкій по причинѣ отдаленности письменный разговоръ не разрушаетъ чувствъ истинной дружбы. Каковую же неизмѣнность чувствъ во всякомъ случаѣ и на всякомъ мѣстѣ до послѣдняго моего дыханія со всею готовностію къ услугѣ я желалъ и желаю сохранить, о томъ пространнѣе передастъ податель настоящаго письма господинъ Искрицкій, посолъ Польскій, Его Милостію ясновельможнымъ паномъ Каштеляномъ Краковскимъ, Гетманомъ Великимъ Коронньмъ, послѣ смерти блаженныя памяти Короля, посланный къ Вашей Милости многомилостивому пану резидентомъ. Я же, усердно поручая себя неизмѣнной прежней благосклонности Вашей Милости, пана моего милостиваго, со всякою готовностію остаюсь, по гробъ, истиннымъ пана и благодѣтеля моего слугою и богомольцемъ

Іосифъ Шумлянскій, Епископъ Львовскій, Галицкій и Каменецъ-Подольскій, администраторъ Сочавской мит-

skopii Łuckiey. Z Lwowskiey Juria Ś-go Katedry Prawosławney Ruskiey.

Dnia 21 Julii, 1696 roku.

рополіи и Луцкой епископіи. Съ каѳедры Св. Георгія Львовской, Православной Русской.

21 іюля, 1696 года.

Цедула о томъ Шумянского листѣ до Боярина Шеремета-жъ о отверженіи уніи власною рукою его писана для лучшаго вѣроятія зде вклеена сицевая есть:

Пане милостивій! Умерлъ Король, умерла и унія; я якомъ былъ неотмѣнно православнимъ церкви святой синомъ такъ естемъ, и неотмѣнно въ православіи святомъ зоставатиму. А що колвекъ было зъ волѣ Короля небощика и наразити мусѣло, Его Пресвѣтлѣйшаго Царскаго Величества, щожъ было чинить, щожъ мусѣлъ, то чинить мусѣлъ. Болше того не будетъ, упевняю. И яко естемъ щоденнимъ Его Царского Величества богомолцею, такъ естемъ и буду, такъ ми Боже помози, и даруй Боже Цареви нашему Петрови на враги побѣду и вамъ всѣму воинству христіянскому покорить, Боже, подъ нозѣ всякаго врага и супостата.—Аминь! Аминь, дай то Предвѣчній Царь!

Того-жъ іюля 22, Яблоновскій, Великій Гетманъ Коронній, зъ обозу отъ Днѣстра присилаючи до Гетмана своего резидента, и пишучи до него о смерти Короля Собеского, писалъ о той же и о инших дѣлехъ и до Боярина и Воеводи Бѣлогородского, Бориса Петровича Шереметова такій листъ свой:

Nayiasnieyszego y naydzierżawnieyszego swętey pamięci Jana trzeciego z Bożey łaski Króla Polskiego, Wielkiego Xiązęcia Litewskiego, Ruskiego, Pruskiego, Mazowieckiego, Wołynskiego, Podolskiego, Podlaskiego, Inflantskiego y Rzeczy Pospolitey, Stanisław Jan na Jabłonowie y Ostrogu Jabłonowski, Kasztelan Krakowski, Hetman wielki Koronny.

Przeswietleyszgo y Dzierżawnieyszego Wielkiego Hospodara Bożą miłością Cara y wielkiego Kniazia Piotra Aleksiejewicza wszystkiey Wielkiey, Małey y Białey Rusi Samoderzcy, Moskiewskiego, Kiiowskiego, Władymirskiego, Nowohorodskiego, Cara, Kazańskiego, Cara Astrachańskiego, Cara Sybirskiego, Hospodara Pskowskiego y Wielkiego Knia-

Пресвѣтлѣйшаго и Державнѣйшаго блаженныя памяти Яна III, Божiею милостiю Короля Польскаго, Великаго Князя Литовскаго, Русскаго, Прусскаго, Мазовецкаго, Волынскаго, Подольскаго, Подляскаго, Инфлянтскаго и Рѣчи посполитой, Станиславъ Янъ на Яблоновѣ и Острогѣ Яблоновскiй, Каштелянъ Краковскiй, Гетманъ Великiй Коронный.

Пресвѣтлѣйшаго и Державнѣйшаго Великаго Господара Божiею милостiю Царя и Великаго Князя Петра Алексѣевича, всея Великiя, Малыя и Бѣлой Руси Самодержца Московскаго, Владимiрскаго, Новгородскаго, царя Казанскаго, царя Астраханскаго, царя Сибирскаго, Господаря Псковскаго и Великаго князя Смоленскаго, Иверскаго,

zia Smoleńskiego, Iwerskiego, Juhorskiego, Permskiego, Wiatskiego, Bołharskiego, y innych, Hospodara y wielkiego Kniazia Nowohoroda Nizowskiey ziemi, Czernihowskiego, Razańskiego, Rostowskiego, Jarosławskiego, Białoozerskiego, Udorskiego, Obdorskiego, Kondyiskiego i wszystkiey Siewierney strany powelitela y Hospodara Iwierskiey ziemi, Kartalińskiego y Hruzyńskiego Cara, y Kabardyńskiey ziemi, Czerkaskiego y Horskiego Kniazia y innych mnogich Hospodarstw y ziem wotczystych Zapadnych y Siewiernych, otczycza, dziedzicza, naslednika, Hospodara y obładatela Jego Carskiego Wieliczestwa Jaśnie Wielmożnemu Jego Mości Panu Borysowi Petrowiczowi Szeremetowi bliznemu Bojarzynowi Woiewodzie Białogrodskiemu Generałowi woysk Jego Przeswietleyszego Dzierzawnieyszego Carskiego Wieliczestwa,

Югорскаго, Пермскаго, Вятскаго, Болгарскаго, и прочихъ, Господаря и Великаго Князя Новгорода Низовскія земли, Черниговскаго, Рязанскаго, Ростовскаго, Ярославскаго, Бѣлоозерскаго, Удорскаго, Обдорскаго, Кондійскаго и всея Сѣверныя страны повелителя, и Господаря Иверскія земли, Карталинскаго и Грузинскаго царя, и Кабардинскія земли, Черкаскаго и Горскаго князя и иныхъ многихъ государствъ и земель вотчинныхъ Западныхъ и Сѣверныхъ отчича, дѣдича, наслѣдника, государя и обладателя, Его Царскаго Величества Ясновельможному, Его Милости, Борису Петровичу Шереметеву, Ближнему Боярину Воеводѣ Бѣлгородскому, Генералу войскъ Его Пресвѣтлѣйшаго, Державнѣйшаго Царскаго Величества, мнѣ многомилостивому пану брату

MNIE WIELCE MOŚCI PANU BRATU Y PRZYIACIELOWI BRATERSKIE Y LUBITELNE POZDROWIENIE!

Lubo nas tak nieszczęśliwa konjunktura przez stratę Nayiasnieyszego Krola Jana Trzeciego Pana naszego miłościwego z wyrokow Boskich publicznym okryła żalem y osierociały stan Rzeczy Pospolitey uczyniła, iako iednak sąsiędska przyiaźń za szczęsliwym iego panowaniem y nierozerwanego przymierza scisle trzymało nas postanowienie, iako daby y teraz to swięte dzieło swoy skutek miało, iednoż w nas y stateczne iest usiłowanie, ile tedy zamysły przez zjednoczone siły potrzebuią chrzescianskie przeciwko powszechnemu Krzyza S. nieprzyiacielowi. Stoiemy z woyskami naszemi przy pograniczu w drodze na następuiącą kompaniią, gdzie Ordy Budziackie zapatruiąc się na nas wychylić się w postronne nie smieią imprezy, cokolwiek y daley okazya wojenna do przemysłów nad tymże nieprzyiacielem poda, szczerą ochotę y umysł niesiemy, aby zaś y o szczęsliwych

И ПРІЯТЕЛЮ БРАТСКОЕ И ДРУЖЕСКОЕ ПОЗДРАВЛЕНІЕ!

Хотя несчастное событіе—потеря Пресвѣтлѣйшаго Короля Яна III, пана нашего милостиваго, по опредѣленію Всевышняго, и посѣтила насъ всеобщею скорбію, осиротивъ Рѣчь-Посполитую нашу, однако же какъ доселѣ сосѣдская дружба и неразрывный союзъ соединяли во время его благополучнаго царствованія, такъ и нынѣ единственная и дѣйствительная о томъ наша забота, чтобы сохранить это святое дѣло, предпринятое противъ общаго врага Св. Креста, требуетъ соединеніе силъ христіанскихъ. Мы находимся съ нашими войсками на границѣ, готовые выступить въ предлежащую компанію; орды же Буджакскія, наблюдая за нами, не смѣютъ отдалиться, для какаго либо предпріятія. И какія дѣйствія укажетъ вамъ впередъ военный случай противъ того же врага, мы предпримемъ ихъ съ готовно-

woysk iego Prześwietleyszego Dzierzawnieyszego Carskiego Wieliczestwa progressach, których życzymy iak nayfortunnieyszych, całemu chrześcianstwu na ozdobę y pociechę, a na wiekopomną Jego Przeswietleyszego Dzierzawnieyszego Carskiego Wieliczestwa sławę słyszeć iak nayczęściey moglismy y stąd dla diwersiey regulować dalsze przeciwko nieprzyiacielowi zapędy. Posyłam do boku Wielmożnego Jego Mości Pana Mazepy Hetmana woysk Zaporozskich Jego Prześwietleyszego Dzierzawnieyszego Carskiego Wieliczestwa na rezydencyą Jego Mości Pana Bazylego Iskryckiego Rotmistrza ś. p. Króla Jego Mości, iako tedy przez niego odzywam się W. M. Mości Panu z powolnością usług moich y przyiaznią zwykłą tak i osobę iego respektowi zalecam, y aby mi o wszystkim mogł znać dawać przy pozwoloney od W. M. Mosci Pana łatwości wielce przez sąsiędzską przyiaźń y traktatu obowiązek proszę. A sam przy oświadczeniu szczerych chęci

стію и искреннею охотою. А чтобы мы могли какъ можно почаще освѣдомляться о счастливыхъ успѣхахъ войскъ Его Пресвѣтлѣйшаго Державнѣйшаго Величества, коихъ мы желаемъ найславнѣйшихъ на украшеніе и радость всему христіанству, и на вѣчную славу Его Пресвѣтлѣйшаго Державнѣйшаго Величества, и чтобы мы за тѣмъ могли распорядиться дальнѣйшими для диверсіи врага предпріятіями, посылаю резидентомъ къ Его Милости вельможному пану Мазепѣ, Гетману войскъ Запорожскихъ Его Пресвѣтлѣйшаго Державнѣйшаго Царскаго Величества, Его Милость пана Василія Искрицкаго, Ротмистра блаженныя памяти Короля Его Милости. А какъ теперь чрезъ него же изъявляю В. М. пану мою готовность къ услугамъ и обычную дружбу, такъ равно и особу его поручаю вниманію Вашему. А также прошу дозволить ему, по милости Вашей и въ силу сосѣдской дружбы и трактатовъ, обо всемъ меня увѣдомлять. Самъ же между тѣмъ, при засвидѣтельствованіи моихъ усердныхъ

moich zostawam

W. M. Mości Pana życzliwym przyiacielem y bratem

Stanisław Jabłonowski Kasztelan Krakowski Hetman Wielki Koronny.

Dan z obozu nad Dniestrem pod Mariampolem, miesiąca Lipca 22, anno 1696.

желаній, остаюсь Вашей Милости истиннымъ другомъ и братомъ

Станиславъ Яблоновскій, Каштелянъ Краковскій, Гетманъ Великій Коронный.

Данъ въ лагерѣ при Днѣстрѣ подъ Маріуполемъ, іюля 22 дня, 1696 года.

Потомъ, августа 13, Жабокрицкій, номѣнатъ епископіи Луцкой, писалъ зъ Луцка до Преосвященного отца Ясинского, митрополити Кіевского, о отправленнихъ въ Полшѣ чтирохъ сеймикахъ такій листъ свой:

JAŚNIE NAYPRZEWIELEBNIEYSZY W BOGU MOŚCI OYCZE METROPOLITO KIIOWSKI MOY WIELCE MOSCI PANIE PASTERZU Y DOBRODZIEIU!

Po odprawionych nie bez szkody zdrowia y kosztów czterech Seymikach Generału naszego przez czas; a to mam sobie pro zasługę W. M. Mości Panu y dobrodzieiowi z uniżoną

ЯСНОПРЕВЕЛЕБНѢЙШІЙ О БОГѢ ОТЕЦЪ МИТРОПОЛИТЪ КІЕВСКІЙ МОЙ МНОГОМИЛОСТИВЫЙ ПАНЪ, ПАСТЫРЬ И БЛАГОДѢТЕЛЬ!

Послѣ четырехъ сеймиковъ нашего округа, отправленныхъ не безъ ущерба для здоровья и не безъ издержекъ, я считаю заслугою съ униженностію донести Вашей Милости,

uczciwością y co na naszey relaciey Prawosławney iako Archipasterzowi donieść z modleniem życzliwym zdrowia y wszelkich szczęśliwości. Seymiki Generału Ruskiego dwa: osobliwie Halicki y Oczepski prywatnemi nieznaskami Jego Mości oyca Episkopa Lwowskiego z jego moscią panem Żurakowskim Woyskim Halickim są zerwane, za czym nic pożądanego na rzecz nabożeństwa naszego na nich stanęło; ani w całey Koronie y wielkim Xięstwie Litewskim więcey mamy Prawosławnych posłow procz iednego syna mego Czesnika Brasławskiego, ktory posłem z Brasławia, Sędzią zaś Kapturowym z Wołyńskiego y Kijowskiego Województwa zostawszy, wcześnie przed niedzielą następuiącą odemnie w Bogu Oycu odprawiony do Warszawy na Seym z Wołynia da Bóg wyiechawszy około cwiczenia młodości swey ile zmoże za Prawosławiie Swięte będzie gotowym przy Archipasterskim W. M. Mości Pana y dobrodzieja błogosławieniu y modłach, o które z nim że wespół pokornie W. M. Mości Pana

какъ архипастырю, при сердечномъ моленіи о здравіи и всевозможномъ благополучіи, о томъ, что постановлено на нашей православной реляціи. Сеймики нашего Русскаго округа, а именно Галицкій и Очепскій, по случаю раздоровъ между Его Милостію отцемъ Епископомъ Львовскимъ и Его Милостію Войскимъ Галицкимъ, паномъ Жураковскимъ, разстроились, и потому ничего на нихъ въ пользу нашего богослуженія не постановлено. Во всей Коронѣ и въ Великомъ Княжествѣ Литовскомъ мы не имѣемъ православныхъ депутатовъ, за исключеніемъ одного сына моего Чесника Браславскаго, избраннаго депутатомъ Браславскимъ и Каптуровымъ, судьею Волынскаго и Кіевскаго воеводствъ, который мною заблаговременно на этой недѣлѣ будетъ отправленъ съ Богомъ изъ Волыни на сеймъ въ Варшаву; и дастъ Богъ, по силамъ юности своей, сколько возможетъ, будетъ стоять за святое православіе архипастырскими молитвами и благословеніемъ Вашей Милости, пана и благодѣтеля моего, о которыхъ

upraszaiąc y w innych rzeczach na list moy do Przewielebnego Jego Mości oyca Monasterskiego pisany zachowuiąc się Pasterską całuię prawicę y statecznie iestem

W. M. Mości Pana Pasterza y dobrodzieia posłusznym w Duchu synem y unizonym sługą grzesznik

Dionizy Żabokrycki, Nominat Episkopii Łuckiey y Ostrozskiey.

Z katedry Łuckiey, 13 Augusti, anno 1696.

P. S. Za przysłane munimenta Katedry moiey Mitrhy swiętey y Antyminsy pokornie W. M. M. Panu y dobrodzieiu dziękuię y modłami memi przy powolnych usługach dożywotniemi zarównywać obiecuię.

вмѣстѣ умоляю Вашу Милость пана моего милостиваго. Въ отношеніи прочаго, ссылаясь на письмо мое къ превелебному Его Милости отцу Монастырскому, цѣлую пастырскую Вашу десницу и остаюсь навсегда Вашей Милости пана моего, пастыря и благодѣтеля послушнымъ о Духѣ Святомъ сыномъ и униженнымъ слугою, многогрѣшный

Діонисій Жабокрицкій, нарѣченный Епископъ Луцкій и Острожскій.

Изъ каѳедры Луцкой, 13 августа, 1696 года.

P. S. За присланныя принадлежности каѳедры моей, митру и антиминсы, покорно благодарю Вашу Милость, и молитвами моими, при готовности ко услугамъ, отблагодарить обѣщаю.

Punkta do Instrukciey Polskich na Seym zezwania Jego Mościom panom posłom z Kiiowskiego, Brasławskiego y Czernichowskiego Woiewodstwa dane z seymików.

Religia Grecka iako nieprzerwanemi ustawami na konfederacyach, elekciach y seymikach za panowania dawnieyszych y poznieyszych Monarchow Polskich y na zebraniach generalnych w ten czas, kiedy iest zawsze Rzecz Pospolita w prawach swoich panią, słusznością stanu przez wszystkie y z stanami duchownemi y swieckiemi Rzeczy Pospolitey porównana iest, tak gdy oney prawa poprzednie y przywileie co raz umnieyszaią się y naruszaią się, ponieważ dobra cerkiewne tegoż obrządku ciężkiemi zimowemi przechodami y consistentiami woysk obydwóch narodów często obciążaią się, osoby duchowne nie tylko z naywiększą osobliwą ich person krzywdą, ale też nayzgorszliwszą charakteru kapłańskiego uszczypliwością od swieckiey wolne jurisdictiey i przez wielu niektórych Ich mościow P. Panow tak Ziemskich

Статьи инструкцій Польскихъ, данныхъ на конвокаціонный сеймъ Ихъ Милостямъ панамъ Депутатамъ сеймовымъ Кіевскаго, Брацлавскаго и Черниговскаго воеводствъ.

Такъ какъ Греческое исповѣданіе непрерывными постановленіями на конфедераціяхъ, елекціяхъ и сеймикахъ, во время царствованія древнихъ и недавнихъ монарховъ Польскихъ и въ общихъ собраніяхъ, когда Рѣчь-Посполитая сама собою управляетъ, по всей справедливости сравнено во всѣхъ правахъ съ сословіями духовными и свѣтскими Рѣчи Посполитой; и какъ прежнія права онаго и привилегіи всякій разъ уменьшаются и нарушаются, ибо церковныя имущества этаго обряда часто угнетаются тяжкимъ зимнимъ постоемъ и содержаніемъ войскъ обоихъ народовъ, духовныя лица не только съ величайшею личною ихъ обидою, но даже съ соблазнительнымъ для священническаго сана оскорбленіемъ, (тогда какъ они должны быть свободны отъ свѣтскаго

iako y Królewskich dobr dzierzawców nieuwagę podług upodobania prywatnego od parafiey oddalaią, podatkami, odrawowaniem podwod, posyłaniem z listami y inszemi nieznosnemi uciążaią sposobami, przeto zlecamy to Ich mościom P. P. Posłom naszym, aby ich mościowie wznowienie wszystkich ustaw, praw, przywileiow y mandatów, obradom Greckim służących y onych u Rzeczy Pospolitey sprawę ujednali na teraznieyszey konwokaciey.

A ieśli gdzie, tedy w Generale W. M. Państwa naszych wszelkim naypodleyszych z naymnieyszey okaziey niebezpieczenstwem ustaw poszanowaniem należy, ile w zachowaniu pospolitego ludu około wolnego cwiczenia Religiey, więc że inaczey dzieię się teraz często, osobliwie w Wołynskim Woiewodstwie, kiedy Jego Mość ziednoczen niezjednoczonych przeciwko mandatow Władysławowych naygwałtownieyszemi srodkami od własney dieceziey odwracaiąc, z cerkwiami pod swoią

управленія) при неуваженію къ нимъ многихъ какъ земскихъ, такъ и коронныхъ владѣльцевъ, частнымъ произволомъ изгоняются изъ приходовъ, угнетаются податями, подводами, разсылкою писемъ и другими несносными утѣсненіями; а потому поручается Ихъ Милостямъ посламъ нашимъ исходатайствовать на предстоящемъ конвокаціонномъ сеймѣ возобновленіе всѣхъ уставовъ, правъ, привилегій и мандатовъ, относящихся къ Греческому обряду, и устроить всѣ эти дѣла съ Рѣчью-Посполитою.

Если же гдѣ-либо, то преимущественно въ округѣ Пановъ Вашихъ Милостей должно уважать всячески уставы, на сколько они касаются свободнаго обрядоваго служенія вѣры въ простомъ народѣ, а какъ это теперь часто дѣлается иначе, особенно въ Волынскомъ воеводствѣ, когда какой нибудь уніятъ, Е. М., отвращая не-уніятовъ съ церквами отъ ихъ эпархіи насильственными, вопреки повелѣніямъ Владислава, мѣрами, приводитъ принужденныхъ подъ свою зависи-

jurisdikcią wniewolonych pobłażaniem samych tylko dziedzicow y dzierzawcow dóbr *надъ душами христіанскими* władzy mieć niemogących podciągaią: żeby niewybuchnął stąd żagiew iaki w narodzie o swoią Religiią gorliwym oyczyźnie szkodliwy zawiązuiemy wiarą, poczciwością i sumnieniem Ich Mościow Panow Posłow naszych, aby wznowienie teraznieyszego czasu z mandatow Władysława Czwartego tym imieniem nabozeństwu Greckiemu pozwolonych y przywrocenie niezjednoczonych od swoich pasterzów jurisdikcią oderwanych aby się domagali u Rzeczy Pospolitey y żeby y wdalszy czas nie działo się podobnie mocne uczynić rękoiemstwo między sobą.

Jawne są panskiey dobroci nayiaśnieyszego s. pamiięci Króla Jego Mości szczęsliwie nam przedtym panuiącego dowody na Religią nabożeństwa Greckiego; prożnuiący stolec Episkopii Łuckiey Pasterskiemi zasłużonego ku oyczyźnie zasługami y pobożnoscią ku Religiey swoiey doswiadczonego, Jasnie Prze-

мость, потворствуя лишь владѣльцамъ и содержателямъ имѣній, неимѣющимъ никакой власти надъ христіанскими душами. И чтобы по этому поводу не послѣдовала какая нибудь вредная отечеству вспышка между народомъ столь ревностнымъ въ своей религіи, то обязываемъ И. М. депутатовъ нашихъ во имя вѣрности, чести и совѣсти домогаться у Рѣчи-Посполитой возобновленія, въ настоящее время, постановленій Владислава IV, Греческому исповѣданію данныхъ, а также и возвращенія не уніятовъ, свѣтскою властію отъ ихъ пастырей отторгнутыхъ, крѣпко стоять вмѣстѣ, чтобы и впредь не было чего либо тому подобнаго.

Мы имѣемъ явныя доказательства благосклонности пресвѣтлѣйшаго, блаженныя памяти Короля Его Милости, предъ тѣмъ благополучно царствовавшаго, въ отношеніи Греческаго исповѣданія. Онъ на праздный престолъ Луцкой епархіи поставилъ пастырскими доблестями заслуженнаго и въ благочестіи къ своей религіи испытаннаго, ясновельможнаго, Его

wielebnego Jego Mości oyca Dionizego na Żabokrykach Żabokryckiego, Nominata Episkopii Łuckiey y Ostrożskiey Prototroniego Metropoliey Kiiowskiey czułością opatrzył staraiąc się oraz przez wydaną kommisyą o spustoszeniu teyże Episkopii, która kommissya iż dotąd interveniontibus fatis na Jego Krolewskiey Mości skutku swego niewzięła obowiązuiemy usilnie Ich Mościow P. P. Posłow naszych, aby tak osobę y zasługi Jego Mości oyca Episkopa Łuckiego, iako spustoszenia tych dobr zaleciwszy, ulżenia zimowley z Rzeczy Pospolitey dopraszywali się iakoby od niey y stanowisk zimowych zołnierskich dobra Episkopii Łuckiey uwolnione zostawszy, pierwszą y starą czerstwość, ozdobę y naprawę za czułym staraniem Jego Mości oyca Nominata Łuckiego mogli odnowić.

Милость отца Діонисія на Жабокрикахъ Жабокрицкаго, нарѣченнаго Луцкаго и Острожскаго епископа, прототронія Кіевской митрополіи, озаботившись притомъ о назначеніи коммиссіи для разслѣдованія опустошеній этой же епархіи. А какъ таковая коммиссія, за смертію Его Королевской Милости, доселѣ не состоялась, то убѣдительно обязываемъ господъ депутатовъ нашихъ, дабы они, представивъ о личности и заслугахъ Его Милости отца Епископа Луцкаго, а равно о опустошеніяхъ имѣній той же епархіи, испросили у Рѣчи Посполитой облегченія зимовыхъ постоевъ, чтобы имѣнія епархіи Луцкой, освобожденныя отъ зимовли и квартированія войска, могли, старательною заботливостію его милости отца нарѣченнаго Епископа, прійти въ прежнее благосостояніе, процвѣтаніе и устройство.

Въ прешлимъ року любо писана грамота Монаршая зъ Москви до отца Ясинского, митрополити Кіевского, о пріятіи и посвященіи на епископію Луцкую и Острожскую номѣната епископіи Луцкой Діонисія Жабокрицкого, однакожъ писано подъ такою кондиціею, аби тое посвященіе не здѣлалось

противко правилъ Святихъ Апостолъ и Богоносныхъ Отецъ; для чого отецъ митрополитъ и отягался зъ тимъ отца Жабокрицкого посвященіемъ, що отецъ Жабокрицкій провидѣвши и зрозумѣвши, а боячися (якоже и прежде рѣхомъ), жеби тое его желаніе не было уничтоженно и отверженно и до болшихъ жебы не преправило его коштовъ и убитковъ, запросилъ чрезъ листи и посланники свои въ Луцкъ на посвященіе себя зъ Венкгеръ Іосифа Стойку, архіепископа Мараморійского, которій, тому Жабокрицкого желанію не отрекши и до Луцка прибывши, посвятилъ его на тую Луцкую и Острожскую епископію и, септеврія 5, въ монастиру общежителномъ Бѣлостоцкомъ видалъ ему Жабокрицкому на тую епископію таковій унѣверсалъ становній, албо патентъ свой такій:

Іосифъ Стойка, милостію Божією православній Архіепископъ Мараморійскій, Ексарха ставропигіи Патріаршеской Константинаграда, новаго Рима администраторъ, метрополіи Бѣлградской, Седмиграда и всего православія въ странѣ Угорской властитель.

Всѣмъ вобецъ и каждому зособна вѣдати о томъ желаючому, а особливе святѣйшимъ патріярхомъ, преосвященнимъ архіепископомъ, епископомъ, архимандритомъ, игуменомъ, намѣстникомъ и всему клиру сана духовного и свѣцкого, шляхетне урожонимъ обивателемъ, ставропигіялнимъ братствамъ, парохіяномъ всякого чина, сана въ Росіи святожителствующимъ епархіяномъ, найпаче епархіи Луцкой и Острожской, благословеніе наше архіерейское извѣстно творимъ. Понеже чрезъ такъ долгое время, безъ власного пастира своего осиротѣлая катедра Луцкая со чади своими

во святомъ сіяюща православіи зоставала, сего ради въ печали своей и Вишнему Архіерееви, Господу нашему Іисусъ Христу, возопивше зъ псалмопѣвцемъ: *Господи! призри съ небесе и виждь и посѣти виноградъ свой,* яко до облюбенца своего жалосне воспѣвала, услиша же и внятъ Господь гласъ прошенія ея, и приклони ухо свое, и даде молитву молящимся, егда вложи въ сердце Пресвѣтлого Цара, святой памяти найяснѣйшого Іоанна Третого, Короля Полского, аби, яко отецъ сиротамъ, осиротѣлой катедри Луцкой достойна обмислилъ пастира, на що и привилей свой, королевскія елекцію укрѣпляючій волную духовнаго и шляхетскаго стану, велможъ ихъ милостей пановъ обивателей воеводства Волинскаго, православнихъ святой Восточной церкви Каѳолической синовъ; его же ради за дѣйствомъ Всесвятого и Животворящого Духа, а молитвами Пресвятой Владичици нашей Богородици, за маршалковствомъ и дирекціею Святого Славного Апостола и Евангелиста Христова Іоанна, вишпомененніе стани, урожоного и Ясневелможного пана Димитрія на Жабокрикахъ Жабокрицкого, писара земского и прочая, а днесь во святомъ иноческомъ чину ясне въ Богу превелебного Его Милости отца Діонисія, на пастирство катедри Луцкой и Острожской избраша, а же святую православную каѳолическую церковь, многіе отъ ненавидящихъ Сіона обійдоша брани, тогда моленіемъ своимъ и писанемъ умолиша смиреніе наше архіерейское въ посѣщеніе и благоустроеніе святихъ Божіихъ церквей менованніе стану, ихъ же ради моленія душу мою ради Господа своего: ибо нѣсть рабъ болій Господа, посѣщенія ради со страхомъ и трепетомъ Крестомъ Христовимъ вооружившися, не боявшися козній человѣческихъ и лаянія, гори и холми и пустиню прейдохъ безводную, Господа возивающе: *сила спасенія осени мя,* въ день брани; и доспѣхъ до Богоспасаемаго града Луцка, и желаніе отца нареченного вишпомененного пастира Луцкого розумѣхъ, имуще сословіе со умними

іеремонахи и игуменами, въ нѣкіихъ препятіяхъ и препонахъ сему-жъ нареченному епископовѣ Луцкому до святого височайшого іерейского сану и нужду церкви видяще, да не восхититю чуждій посѣдитель вся сія препони, ащеби кая была, до неистощимого сокровища до пяти ранъ, а ни пять талантовъ неповинного руками и чистого сердцемъ скарбницѣ, то есть въ невинную страсть Господа нашего влагаемъ, ибо (по Апостолу) не должна суть чада родителемъ снискати имѣнія, но родители чадомъ, яко и Превисочайшій Архіерей, Господь нашъ Іисусъ Христосъ, въ пречистомъ своемъ боку и невинныхъ язвахъ скарбницу отъ грѣховъ разрѣшенія повѣрити намъ рачилъ, но понеже тайна покаянія святого сповѣди истинной въ сокрушеніи сердца и въ довлетвореніи свое естество имать, безъ нея же, аще бы архіерей или іерей разрѣшилъ, аще бы кто безъ води крестилъ, или безъ вина и хлѣба Еѵхаристію посвящалъ, ругатель святихъ таинъ обрѣлбися, а нестроитель. Сего ради и мы архіерей и ексарха святого Апостолского ѳрону Константина града, ему же и святая Російская церковь со чади своими повинуется, при истинномъ покаяніи извѣстномъ свидѣтелствѣ духовного отца, ему же помененній боголюбивій монахъ Діонисій на Жабокрикахъ Жабокрицкій, номѣнатъ епископіи Луцкой, прежде взятія святихъ степеней меншайшихъ и височайшого степени іерейского, такожде въ церкви чиноначалія, сирѣчъ, архимандріей исповѣда совѣсть свою, канонов святихъ Отецъ незражающе, но церкви Божой въ брани сущой пособствующе, дѣйствомъ Пресвятого и Животворящого Духа и отъ Превисочайшого Архіерея Господа нашего Іисуса Христа, властію намъ данною архіерейскою и ексаршескою, помененнаго Яснепревелебного отца Діонисія Жабокрицкого, номѣната Луцкого отъ всѣхъ препонъ, препятій и отъ всѣхъ прегрѣшеній человѣческихъ разрѣшаемъ, и святого іерейского и архіерейского сану достойна быти увѣщеваемъ; извѣстнѣйшого же ради увѣренія, сіе печатію

нашею запечатлѣнное начертаніе рукою власною подписалисмо. Данъ въ обители святой общежителной Бѣлостоцкой. Септеврія 5, року 1696.

Смиренний Іосифъ, архіепископъ Мараморійскій.

На той епископіи Луцкой зоставалъ онъ Жабокрицкій, лѣтъ зъ пятнадцятъ, ажъ до змѣни Мазепиной, а по измѣнѣ его и по баталіи подъ Полтавою бывшой, когда войска Великороссійскіе знайдовалися въ Полщѣ, тогда нѣкоесь противенство и незичливость къ себѣ постерегши, взяли и на Москву его отослали, а зъ Москви въ далечайшую ссилку до монастира Соловецкого засланъ, где и житія своего докончилъ.

Поневажъ въ Коронѣ Полской, подлугъ старовѣчнихъ правъ ихъ и конституцій такій есть звичай, же по смерти Короля ихъ или интеррегнумъ бываетъ, и правихъ королевствомъ, или зъ духовнаго чина найвишній арцѣбѣскупъ и кардиналъ Полскій правитъ коронними дѣлами дотоль, поколь енералною всей Рѣчи Посполитой елекціею Король изберется. Теди и сего 1696 року, по смерти Короля ихъ Яна Собѣского, правленіе дѣлъ коронnихъ спало на кардинала и арцибѣскупа найвишшаго Гнѣзненскаго Михаила Радзіевскаго, который, вступивши въ правленіе дѣлъ королевскихъ, унѣверсалами своими обявилъ всей Рѣчи Посполитой Полской, такъ и повторними унѣверсалами своими, въ мѣсяцѣ октоврія печатанними, созивалъ Сенаторовъ всей Рѣчи Посполитой до конвукаціи, желаючи на оной для добра посполитаго конфедерацію извіонзекъ войскъ платнихъ коронnихъ розвязати и успокоити и уконтентовати за ихъ заслуги, Королемъ Собѣскимъ заведенніе: бо войско оное конфедерацкое, по смерти королевской отпавши, надежди заслугъ своихъ учинилъ было звіонзекъ, намѣреваючи (яко и вишшей рѣхомъ) непремѣнно доходити оружіемъ военнимъ на Рѣчи Посполитой Полской килкорочнихъ заслугъ своихъ; которій унѣверсалъ Кардинала Латино-Полскій такся въ себѣ мѣетъ:

Michael Stephanus S. R. E. tit. S. Mariae de Pace Prezbyter Cardinalis Radziejowski, Archiepiscopus Gnesnensis Legatus natus Regni Poloniae et Magni Ducatus Lithvaniae Primas Primusque Princeps.

Wszem w obec y każdemu z osobna, komu o tym wiedzieć należy osobliwie iednak, Ich Mościom Panom Senatorom, Dignitarzom, Urzędnikom y wszystkiemu Rycerstwu, moim miłościwym Panom y braci przy zaleceniu chęci moich, do wiadomości donoszę, iako w przeszłych niewinnościach moich podług urzędu mego doniosłem całey Koronie y Wielkiemu Xięstwu Litewskiemu zeyście świętey pamięci Króla Jego Mości Jana trzeciego Pana naszego miłościwego nic nie omieszkawszy cokolwiek prawem publicznym y ze zwykłości urosłym do powinności moiey należało, tak na złożoney konwokaciey z

Михаилъ Стефанъ Св. Р. церкви, пресвитеръ храма Св. Марiи de Pace, кардиналъ Радзѣiовскiй, Гнезненскiй Архiепископъ, Легатъ королевства Польскаго и Великаго княжества Литовскаго примасъ и первенствующiй князь.

Всѣмъ вообще и каждому въ особенности, кому о томъ вѣдать надлежитъ, въ особенности же Ихъ Милостямъ панамъ сенаторамъ, дигнитарiямъ, чиновникамъ и всему рыцарству, моимъ милостивымъ панамъ и братiи, при засвидѣтельствованiи моего доброжелательства, довожу къ свѣденiю. Какъ и напредъ сего въ чистосердечiи по званiю моему я увѣдомилъ Корону и Великое Княжество Литовское о смерти блаженныя памяти Короля Его Милости Яна III, пана нашего милостиваго, неупуская ничего, что только могло касаться моей должности, согласно общественному праву и обычаямъ, такъ и теперь въ настоящемъ сиротствѣ нашемъ

Stanami Rzeczy Pospolitey to nayprzednieysze miałem w zamyśleniu w tym sieroctwie naszym, kiedy suo juri reddita iest Rzecz Pospolita, aby nietylko wnętrzney ale y powierzchowney bezpieczności iako naygruntowniey y nayskuteczniey provisum było, ale y wszystkie sieroctwo, które osłabia stan Rzeczy Pospolitey omni meliori modo uspokoione było. Iż iednak occulta vis fatorum præcidit desiderium et studia moie, oswiadczam się przed Majestatem Boskim y protestuię przed całą Rzeczą Pospolitą miłą oyczyzną y przed wszystkiemi in genere et specie woiewodstwy, że ex statione mea usilne y wszelkie possibiles conatus na to obracałem, żebysmy o ratunku oyczyzny w zupełney iedności y confidenciey in vera animorum unione et charitate to co naybardziey perimit et iugulat Rempublicam, to iest, Confederacią woyska koronnego uspokoili: zwłaszcza non destituti adæquatis mediis do prętkiego tego związku rozwiązania

первѣйшею своею заботою поставлю себѣ, когда Рѣчъ-Посполитая предоставлена своему произволу, чтобы на предстоящемъ конвокаціонномъ сеймѣ приложено было самое дѣятельное и основательное попеченіе не только о внутренней, но и о внѣшней безопасности, и чтобы сиротство это, ослабляющее Рѣчь-Посполитую, устроено было найлучшимъ образомъ. Но такъ какъ сокрытая сила судебъ препятствуетъ надъ моими желаніями, то свидѣтельствуюсь Богомъ и протестую предъ всею Рѣчью Посполитою, любезнымъ отечествомъ и всѣми вообще и въ частности воеводствами, что я, по моему званію, обращалъ усиленнѣйшія и всевозможныя старанія къ тому, чтобы спасти отечество посредствомъ совершеннаго единодушія и взаимнаго довѣрія, при истинномъ всѣхъ умовъ согласіи и любви, въ отношеніи того, что болѣе всего угнетаетъ и губитъ Рѣчь Посполитую, а именно чтобъ усмирить конфедерацію войска короннаго; тѣмъ болѣе, что мы не лишены были соразмѣрныхъ средствъ къ скорому прекращенію этой конфедераціи, согласно изъявленному къ

przy deklarowaney do tego ochocie y szczerey intencii Ich Mościow Panow Hetmanow Koronnych.

Gdy około tego desudabam copias armatorum et cavsas związku tego expendendo: w pierwszym punkcie considerabatur, początek dopiero zaymuiącego się ognia w małey bardzo liczbie będącego, a ieszeze in parte poniewolnie do tego zwązku zagarnionego woyska. W drugim apprehendować przyszło, że ta confederacia bardziey w sobie ma colorem et prætextum niżeli realitatem odzyskania zasłużonych przez woysko stipendiorum ponieważ nie czekano eventum konwokaciey, ktora satysfakcyą woysku obmyślić miała; a ztąd non vanus metus szkodliwych in publicum consequentii, non defuissent podobno remedia, gdyby nie umknęła była tey szczęśliwości invida fatorum series przydawszy in pernitiem Rzeczy Pospolitey extremam calamitatem i dalszych regnorum exitium zawziętą nullo merito inter cives diffidencią przez krórą nie tylko często ad simultates et

тому истинному желанію и старанію ихъ милостей пановъ гетмановъ коронныхъ.

Я прилежно взвѣшивалъ число вооруженныхъ и разбиралъ причины этой конфедераціи. Въ первомъ отношеніи замѣчается, что это лишь только начало возгарающагося пламени, въ весьма маломъ еще количествѣ, отчасти поневолѣ завлеченнаго въ этотъ заговоръ войска; во второмъ отношеніи приходишь къ заключенію, что эта конфедерація имѣетъ болѣе только видъ и предлогъ о полученіи заслуженнаго войскомъ жалованья, чѣмъ дѣйствительное требованіе; ибо не дожидались послѣдствій конвокаціи, имѣющей озаботиться удовлетвореніемъ войска, а потому и не напрасно опасеніе на счетъ зловредныхъ общественныхъ послѣдствій,—казалось не было бы недостатка въ средствахъ, если бы завистливая судьба не лишила насъ счастья, присоединивъ къ тому, на пагубу Рѣчи Посполитой, величайшее бѣдствіе и раззореніе государства,—именно злое безъ всякой

contentiones, ale naostatek ad dismembrationem consiliorum, pożal się Boże, przychodziło, prez co uno ictu upadała wszystka consulendi o konserwacii oyczyzny activitas. A lubo in eo statu non defuere desperationis rationes, pietas in Rempublicam w dobrey nadziei trzymała zelosos in bonum publicum animos y nic się nie opuszczało, cokolwiek ad reunionem animorum należało. Poszczęścił Pan Bóg erigendo in spem meliorem obrady publiczne przez złączone znowu consilia et recollectos civium animos; nie długo iednak cieszyła się Rzecz Pospolita przywróconą nadzieią, kiedy in traktu consiliorum przez Jego Mości Pana posła Woiewodstwa Czerniechowskiego na dalszą prolongacią niepozwalaiącego, per protestationem iego zerwana konwokacya, a Rzecz Pospolita omni destituta præsidio bez rady y nadziei została, bo lubo z iedney strony persecutionem consiliorum urgebat necessitas, vetabat z drugiey religiosa vocis vetandi observatio, zatym upaść musiały wielkie y potrzebne

причины, между соотечественниками несогласіе, по причинѣ котораго, нетолько часто доходило до вражды и раздоровъ, но даже наконецъ, къ крайнему сожалѣнію, дошло до разстройства совѣщаній; отъ чего однимъ ударомъ упадала всякая о сохраненіи отечества совѣщательная дѣятельность. И хотя, въ такомъ положеніи, и были причины отчаеваться, однако любовь къ отечеству удерживала въ доброй надеждѣ ревнителей о благѣ общественномъ, и неупускаемо было ничего, что только могло способствовать къ сближенію умовъ. Благословилъ Господь Богъ возстановленіемъ къ лучшей надеждѣ общественнаго совѣщанія и соединеніемъ снова совѣтовъ и успокоившихся умовъ соотечественниковъ. Однако недолго наслаждалась Рѣчь Посполитая возникшимъ упованіемъ, ибо вдругъ, во время самыхъ совѣщаній, конвокація разстроилась по поводу протеста его милости пана депутата Черниговскаго воеводства, который несоглашался на дальнѣйшее ея продолженіе; и Рѣчь Поспо-

in publicum et privatum materie ad actum convocationis należące samę tylko naturalem defensionem traktować przyszło, około którey zachodziły, tak znowu wielkie skrupuły y trudności, tak impia voluere fata, zanosiło się powtornie na nowe scissiones et cives bonae spei pleni ad desperationem adigebantur ut tandem nadeszła szczęśliwa godzina y pożądane momentum, gdy uważywszy iako przez wyżey wspomnioną woyska confoederacyą, ta Rzecz Pospolita nie tylko iest orbata ab extra præsidio, którego się od tegoż Rycerstwa spodziewała, ale owszem z tey okazyey ab intra plena est periculorum, zgodzili się stany Rzeczy Pospolity na spisanie confederacyi, która in suis contentis tym lepiey de statu moderno informować będzie W. M. Mościów Panow, iako y relacie ich mościow panow posłow na seymiku relationis, który ex mente onychże in loco solito na dzień . . miesiąca w roku teraznieyszym składam per charitatem spolney oyczyzny, praw, swobod y wolności naszych obtestando W. M. Mościow

литая, лишенная всякой защиты, осталась безъ совѣта и надежды. Хотя, съ одной стороны, необходимость требовала дальнѣйшаго продолженія совѣщанія, но, съ другой стороны, священнѣйшее соблюденіе права *veto* было тому препятствіемъ, и потому должны были разстроиться великія и необходимыя для общаго и частнаго блага дѣла, относящіяся къ акту конвокаціи. Пришлось только разсуждать о естественной оборонѣ, на счетъ которой возникли также новыя затрудненія и недоразумѣнія. Такъ угодно было злой судьбѣ! Уже готовилась вторично новая распря и исполненные добрыхъ надеждъ сограждане приходили въ отчаяніе. Наконецъ, наступилъ счастливый часъ и вожделѣнное мгновеніе. Сословія Рѣчи Посполитой, замѣтивъ, что она вышеупомянутою конфедераціею войска не только лишена внѣшней защиты, ожидаемой отъ этого рыцарства, но если по этому поводу угрожаетъ ей опасность внутренняя, положили составить конфедерацію, которая своими постановленіями, лучше по-

Panow, abyście z wrodzoney ku dobru pospolitemu żarliwości curam salutis publicæ et conservationis siebie samych przed siebie serio wziąść raczyli, przykładem przodkow naszych którzy iako krwią swoią własną granicę tey Rzeczy Pospolitey rosprzestrzenili et ampliarunt tak y my dla utrzymania złotey wolności fortuny y zdrowia nasze et si quid carius datur litare powinnismy. A ze przyszła day Boże szczęsliwa futuri regnantis elekcia pospolitym ruszeniem per instrumentum generalney konfederaciey iest determinowana, stosuiąc się w tym do instrukciey wszystkich niemal Wojewodstw, tedy upraszam W. M. Mości Pana przez miłość oyczyzny tey zebyście ad omnem casum na obronę oney gotowi być raczyli, przyiąwszy tę prestrogę moię za dwoie wici, ktore W. M. Mości Panom intimuię z mieysca mego, Maiestat Boski błagaiąc, żeby nam wszystkim curas publicas

яснитъ Вашимъ Милостямъ панамъ теперешнее состоянiе, а также представитъ и донесенiя пановъ депутатовъ на реляцiонномъ сеймѣ, который по желанiю ихъ же на обычное мѣсто въ день . . . мѣсяца настоящаго года я назначаю, умоляя и заклиная Ваши Милости любовью къ общему нашему отечеству, къ правамъ, свободамъ и вольностямъ нашимъ, дабы Вы, по врожденному къ общей пользѣ рвенiю, основательно позаботились объ общей и своей обязанности, по примѣру предковъ нашихъ, собственною кровью распространившихъ и расширившихъ предѣлы Рѣчи Посполитой. Такъ и мы, для сохраненiя золотой вольности, имуществъ и спасенiя нашего, все драгоцѣннѣйшее намъ должны принесть въ жертву. А какъ предстоящее (дай Богъ счастливое) избранiе будущаго Короля народнымъ собранiямъ назначено опредѣленiемъ общей конфедерацiи, то, сообразуясь съ инструкцiею всѣхъ почти воеводствъ, прошу Вашу Милость Пана, чтобы вы изъ любви къ отечеству были на всякiй случай готовы на защиту его, принявъ это мое напоминанiе, двукратное призванiе, которое я Вамъ по званiю моему объявляю;

wszechmocnością y nieskonczoną dobrocią swoią miłosciwie dopomoc raczył. A ten universał ręką moią podpisany y pieczęcią utwierdzony, za zdaniem Ich mościow panow deputatow tak z Senatu iako y ex equestri ordine do boku mego pro communi consilio ordinowanych do grodow wszystkich według zwyczaiu posyłam.

Dan w Warszawie miesiąca Pazdziernika roku 1696.

моля Бога о ниспосланіи намъ по всемогущему своему и безконечному милосердію—помощи въ общественныхъ заботахъ. А настоящій универсалъ, собственноручно подписавши и печатью утвердивши, по обычаю препровождаю во всѣ города, согласно съ мнѣніемъ ихъ милостей пановъ депутатовъ, изъ среды Сената и изъ рыцарскаго сословія, при мнѣ для общаго совѣта назначенныхъ.

Дано въ Варшавѣ октября мѣсяца, 1696 года.

Якій унѣверсалъ любо мало тутъ потребенъ, еднакъ положилемъ его для вѣденія куріозомъ и для узнаня порядковъ волного и правъ своихъ крѣпко стрегущого народа Полскаго.

Того-жъ мѣсяца октоврія чрезъ исправителя типографіи Московской Каріона Истомина, Святѣйшій Патріархъ Московскій прислалъ Гетману книгу на Москвѣ печатанную съ Ново-Греческаго переведенную, *Катихизисъ* именуемую, и писалъ до Гетмана о томъ сицевую грамоту:

Адріянъ, милостію Божіею Архіепископъ Московскій и всея Россіи и всѣхъ Сѣверныхъ странъ Патріархъ.

Возлюбленному во Господѣ нашея мѣрности, сыну Царского Пресвѣтлого Величества, войска Запорожского обѣихъ

странъ Днѣпра Гетману Іоанну Стефановичу Мазепѣ всеdoмовнѣ Архипастирское благословеніе!

На вселеннѣй всеземнаго круга едина въ людехъ Господнихъ вѣра православная каѳолическая державствуетъ во спасеніе, яже и церковь святую Восточную, чрезъ богодухновенная Отецъ Святихъ ученія утверждаетъ пророко-Гедеоновимъ гласомъ, зовущи во мнѣ: *Господи! сіесть во истинный вѣрѣ,* всѣ святіи содѣяша правду и получиша обѣтованія нинѣшнаго живота благочестно и грядущаго вѣчнаго на небесѣхъ, Апостоло-вѣщаннѣбо: *безъ вѣри невозможно угодити Богу,* оней же како истинно христіанскому человѣку знатися предъ Богомъ и людми творити доброе и содержати таинства и чини молитвословнія, во всякихъ душетѣлесноспасителнихъ потребахъ, въ наслѣдіе царства небеснаго со Спасителемъ нашимъ Іисусомъ Христомъ и всѣми Святими благоугодившими, книга исповѣданіе Православнія вѣри мудрованія и содержанія церкве матере нашея восточнія новопреведеся съ Еллино-Греческаго діялекта на нашъ Славенскій зовема: *Катихизисъ,* сіесть оглашеніе, и благодатію Божіею нинѣ въ царствующемъ градѣ Москвѣ типографіею издадеся, юже архипастирскою и отеческою нашею душею въ любвѣ тебѣ послахомъ, да во изрядной ползѣ книги тоя прочитаніи твоя любовь душеспасителне и богомудро восползуешися ко угожденію человѣколюбца Господа нашего Бога, и благоденственно здравіе съ любезними тебѣ на премногая лѣта да получиши желаемъ. Писано въ царствующемъ великомъ градѣ Москвѣ міроизданія 7204 лѣта, Рождества же Богочеловѣка Іисуса Христа 1696, мѣсяца октоврія . . дня.

А книга послалася къ твоей любвѣ отъ насъ справщикомъ типографіи іеромонахомъ Каріономъ Истоминимъ, иже ради и поклоненія молитвеннаго во святую Лавру Кіево-Печерскую поиде, его Каріона въ путешествія тамо ради нашея мѣрности привѣтствуйте.

Тотъ Каріонъ, исправщикъ типографіи, привезлъ тогда-жъ въ Малую Росію отъ своего мудрованія составленний великій аркушовій букварь, албо кграмотку для ученія дѣтей потребную, Славенскимъ и Греческимъ языкомъ виразивши въ ней всѣ литери Руские фигурами и лицами человѣческими.

Въ тыхъ числехъ по смотрѣнію Божію преставися отъ сея временнія жизни преосвященний Ѳеодосій Углицкій, архіепископъ Чернѣговскій и Новгородскій. По его же кончинѣ, егда духовенство тоей Чернѣговской епархіи заходилося о елекціи на избраніе себѣ нового пастыра, тогда отецъ Лаврентій Крщоновичъ, значній и ученій персона въ духовенствѣ Чернѣговскомъ, игуменъ Свято-Троецкій Иллѣнскій, желаючи себѣ того достоинства архіерейскаго, писалъ до Гетмана Мазепи о томъ дѣлѣ зъ Чернѣгова, ноеврія 16, таковій листъ свой:

Ясневелможній Мосцѣ Пане Гетмане войскъ Его Царскаго Пресвѣтлаго Величества войскъ Запорожскихъ мой велце пане патроне и великій добродѣю!

Свѣдитель ми есть Богъ, же до сего часу, а нѣмъ помисливъ когда о вакансѣ архіепископіи Чернѣговской, а нѣмъ дерзнулъ Велможности Вашой, милостивому добродѣевѣ моему, въ томъ наприкратися, уважаючи недостойность мою, и на такъ високое дѣло слабіи сили мои, до того знаючи, же тотъ святій и превисочайшій санъ архіерейскій въ Божіемъ есть предувѣденіи; по реченному Апостола: *ихъ же Богъ предувидѣ, тѣхъ и предустави, а ихъ же предустави, тѣхъ и призва,* сообразни быти образу Сина своего и въ псалмахъ: *яко високъ Господь, смиренная призираетъ, и високая издалеча совѣсть.* Але же многіи поважніи особи такъ зъ Малой Россіи, яко изъ-за граници, такъ духовніи, яко и мірскіе, зъ которихъ двохъ толко знаменитшихъ посилаю

листи Велможностѣ Вашой, до мене отъ нихъ писаніи, зичливостю своею побудили мене и не престаютъ побуждати до того. Дерзнулемъ толкнути во двери милостивой ласки Велможности Вашей, милостивого добродѣя моего, а упадаючи до високоповажнихъ стопъ Велможности Вашей покорне просити, не рачъ Велможность Ваша отъ патронской и добродѣйской ласки своей и мене нижайшого подножка своего, а о ласку Вашой Велможности панскую безпрестанно стараючогося отринути. Нехай то будетъ безъ урази Велможности Вашой, же дерзаю прекладати и мои хоть маліи въ той Чернѣговской епархіи труди, же служилемъ вѣрне болшъ уже двадцати лѣтъ архіереемъ тутейшимъ, и о ласку ихъ старалемся и постригшися въ той же архіепископской катедрѣ, прислугуючися и Ихъ Царскому Пресвѣтлому Величеству, почавши отъ вѣчно достойной памяти Царя Алексѣя Михайловича, ажъ до сего побѣдоносного Монархи нашего православного, прислугуючися и рейментаромъ побѣдоносного монархи нашего, прислугуючися и ихъ милостемъ паномъ полковникомъ Чернѣговскимъ, прислугуючися отчасти, чимъ змоглемъ, Церкви Христовой, чого посвѣдчаютъ многіе зъ друкарни, не толко нашой, але изъ Великоросійской, яко то Евангелія найболшій, блаженной памяти Царя Θеодора Алексѣевича виходячія свидѣтелства, не воспоминаю я тутъ конклюзій и афикцій, тутъ предъ тимъ въ Малой Россіи нѣгди небывалихъ, а теперь многимъ особамъ почавши отъ самаго монархи, такъ зъ Коллегіума Кіевского, яко изъ Чернѣгова зъ завистію Римляновъ дедикованнихъ; що все пошло за власнимъ моимъ тщаніемъ и початкомъ; а любо въ школахъ не училемъ, моглемъ бы учити, и хотѣлемъ, кгдиби мене архіерей Чернѣговскій силою не примусилъ зъ послушанія до своего дѣла, що такъ разумѣю стоить за школное ученіе. А и теперь безпрестанно прислугуюся и хощу прислуговатися Велможности Вашой, щасливе намъ господствующому рейментаровѣ

Малоросійскому. Покорне прето Велможности Вашой милостиваго добродѣя моего прошу, нехай нихто тутъ въ сей епархіи нимало трудовъ своихъ неположивши, а где инде на ласку и славу себѣ заслугуючися, нашихъ хочъ малихъ заслугъ, якъ кокошъ не загребаетъ, и въ вѣчное нехай насъ невипихаетъ поруганіе, що зо всѣми въ той епархіи сослужителями моими Велможности Вашой патрона и велможного добродѣя моего, яко найпокорнѣй просячи, зостаю

Велможности Вашей моего Велможного Мосцѣ Пана патрона и великого добродѣя найнижайшій подножокъ, всегдашній доживотній работникъ, всѣхъ благъ временнихъ и вѣчнихъ усердно желаючій грѣшній богомолецъ

Лаврентій Крщоновичъ, недостойній игуменъ монастира Свято-Троецкаго Иллинскаго Черниговскаго.

Писанъ ноеврія 16, року 1696.

Цедула.

Листъ Его Милости пана Красинскаго, его власною рукою писанній, покорне прошу рачъ Велможность Ваша зъ ласки своей знову мнѣ прислати. А Его Милости отца митрополити Кіевского копію листу посилаю; а иншіе листи многихъ особъ не посилаю, незатрудняючи читанемъ Велможность Вашу. Жаль, милостивій добродѣю, же мене, якъ изверга якого, и кандидатомъ не положили.

Всуе зъ писаніемъ своимъ таковимъ до Гетмана потруждался отецъ Крщоновичъ и завелся въ той мѣре на ласцѣ гетманской, ибо егда елекція въ Чернѣговѣ на избраніе архіепископа, ноеврія 24, собрася, тогда по недолгихъ разговорахъ, по тому-жъ смотрѣнію Божію, единогласно избранъ на тую архіепископію Чернѣговскую по Углицкомъ архимандритъ Чернѣговскій отецъ Іоаннъ Максимовичъ, мужъ знаменитій и премудрій и сана того достойній. Елек-

ція же тогдашняя такимъ отправовалася порядкомъ.

Отъ начала Евангелской проповѣди, яко благосостояніе Церкви Христовой истинними слови истиннаго Божія Слова врати адовими неодоляемое есть проповѣданно; такъ и до сихъ часъ того-жъ Божественнаго Христа Спасителя милостію невредимо сохраняется. Въ такомъ благосостояніи и Сѣверно-Російская обрѣтаючися церковь, за притомностю и поводомъ отъ Ясневелможного Его Милости пана Іоанна Мазепи, Гетмана войскъ Его Царскаго Пресвѣтлаго Величества Запорожскихъ, и ясне въ Богу преосвященнаго Его Милости господина отца Варлаама Ясинского, архіепископа, митрополити Кіевскаго, Галицкаго и всея Малія Россіи, поважнихъ делегатовъ въ року теперешнемъ 1696, ноеврія 24, на елекцію архіепископа Чернѣговскаго, при епархіялномъ духовенствѣ собранныхъ, по давнему обикновенію, зъ волними на кандидатовъ вотами чинятъ порядокъ.

Висланніе отъ ясне въ Богу преосвященнаго Его Милости господина отца митрополити Кіевского архипастирскую предъ всѣмъ соборомъ рукою власною его преосвященства на писмѣ виражениую изявили волю, даючи вотумъ на висоце въ Богу превелебнаго Его Милости отца архимандриту Новгородскаго, а если би Его Милость отецъ архимандрита Новгородскій слабостю здоровя отъ того вимовлялся гонору, теди ясне въ Богу преосвященній отецъ митрополита Кіевскій общому всѣхъ согласуючи изволенію на его милости отца архимандриту Чернѣговского сонзволяетъ.

Отъ особи Ясневелможнаго рейментара делегатове Его Милость панъ Василій Бурковскій, обозній енералній, Его Милость панъ Яковъ Лизогубъ, полковникъ Чернѣговскій и Его Милость панъ Іоаннъ Скоропадскій, бунчужній енералній, изволили на висоце въ Богу превелебнаго Его Милости отца архимандриту Чернѣговскаго зъ своимъ всего рицерства, также и панъ войтъ зо всѣми началними Чернѣговскаго полку намѣреніемъ и единомысліемъ видати вота:

Согласуючи вась архипастирскому ясне въ Богу преосвященнаго Его Милости отца митрополити Кіевскаго изволенію, висоце въ Богу превелебній Его Милость отецъ архимандрита Чернѣговскій даетъ вотумъ по прежнемъ своемъ усердіи на Его Милости отца архимандриту Новгородского.

Превелебній въ Богу Его Милость отецъ игуменъ Свято-Троецкій Иллѣнскій Чернѣговскій, для теперешней здоровя своего неспособности, висилаючи отъ себе пленѣнотентовъ пречестнаго отца схимника, намѣстника своего, зъ братіею, даетъ вотумъ на висоце въ Богу превелебнаго Его Милости отца архимандриту Чернѣговскаго.

Ихъ Милости отцеве катедралніе зо всѣми отцами игуменами, которіе до прежней суплеки приложвли руки, также и зъ отцами протопопами и всей епархіи Чернѣговской духовенствомъ единогласно свои на тогожъ Его Милость отца архимандриту Чернѣговскаго видали вота.

Его Милость отецъ игуменъ Рихловскій неспособностю дороги возбраненъ, чрезъ листъ свой до собору елекціялного писаній, на висоце въ Богу превелебнаго Его Милости отца архимандриту Новгородскаго, албо кого Духъ Святій изберетъ, вотуетъ.

Собранніе нинѣ и прежде на суплецѣ до Ясневелможнаго рейментара данной подписавшіеся, единогласно тому событія и совершенія дѣлу желаютъ.

Писася въ катедрѣ Чернѣговской, при храмѣ Святихъ Страстотерпцовъ Бориса и Глѣба року вишейименованнаго.

Его Царского Пресвѣтлаго Величества войска Запорожскаго енералній обозный Бурковскій.

Его Царского Пресвѣтлаго Величества войска Запорожскаго полковникъ Чернѣговскій Яковъ Лизогубъ.

Его Царского Пресвѣтлаго Величества войска Запорожскаго енералній бунчучній Іоаннъ Скоропадскій.

Николай Кгрембецкій на сей часъ асаулъ полковій Чернѣговскій.

Лаврентій Крщеновичъ игуменъ монастира Святой Тройци Иллинской Чернѣговской.

Іеромонахъ Герасимъ намѣстникъ катедри Чернѣговской зъ братіею.

Іеромонахъ Пахомій игуменъ монастира Андронѣевского.

Іеромонахъ Өеодосій Михайловичъ игуменъ монастира Клюговскаго.

Іеромонахъ Иннокентій игуменъ монастира Думицкаго.

Никола Сандоровскій протопопъ Чернѣговскій.

Афанасій Зарудзкій протопопъ Новгородскій.

Самуилъ Денисевичъ Хомѣнскій протопопъ Стародубскій.

Өеодоръ Богдановичъ протопопъ Березинскій.

Степанъ Іосифовичъ протопопъ Погарскій.

Даніель Миновичъ намѣсникъ Мѣнскій.

Его Царскаго Пресвѣтлаго Величества Іосифъ Евлевичъ зо всѣмъ маистратомъ войтъ Чернѣговскій.

А же на той елекціи помененного отца Крщоновича желаніе презрѣнно, того ради въ монастиру Свято-Троецкомъ Иллѣнскомъ Чернѣговскомъ, для уконтентованя его устроенна архимандрія, и онъ Крщоновичъ первій тоя обители бысть архимандритъ.

Новоизбранній тежъ архіепископъ Максимовичъ, преживши на своей архіепископіи лѣтъ 14, чили и вящшей и многія трудами своими розвія полезвія житію человѣческому книги: едни самъ зложивши, другія зъ Латинского на Рускій язикъ переведши (яко *Театрумъ Полѣтикумъ, Геліотропіонъ, Царскій путь Креста Господня, Алфавитъ вѣршовій Богородице Дѣво* вѣршами-жъ, *Параклисъ* вѣршами и инніе) и въ друкарнѣ Чернѣговской подруковати велѣвши, на свѣтъ выпустилъ, зосталъ за тіе труди при нихъ же въ предисловіяхъ много, особливе о викторіи Полтавской надъ Шведомъ приписовалъ похвалъ Пресвѣтлѣйшому Государю

Царю Петру Алексѣевичу, пожалованъ отъ него митрополіею Сибѣрскою, хочай може и не хотѣлось ему оноя, где заѣхавши скончилъ и животъ свой. По немъ зась въ Чернѣговѣ которіи были архіепископи, о томъ *я, за премененіемъ того-жъ времени доброго житія моего на неволничое, неизвѣстенъ.*

Того-жъ мѣсяца за поворотомъ Петра Волошина зъ Яссъ, которій посланъ былъ до Господара Волоского, получивши Гетманъ вѣдомость о перемѣнѣ Дуки, Господара Волоского и о настатю на его мѣсто Господара нового въ Волощинѣ, также о проигранной войнѣ Турецкой подъ Бѣлоградомъ зъ войсками Цесарскими, и знову о приготованнюся Турецкомъ къ пришлому лѣту на войну противъ цесара, также о замислахъ ординскихъ на Малую Росію и о корреспонденціи цѣферной зъ новимъ Господаремъ Волоскимъ, писалъ зъ Батурина ноеврія 26, до Великаго Государа сицевую грамоту:

Доношу покорне Вамъ Великому Государю, Вашему Царскому Пресвѣтлому Величеству, же посланецъ мой, именемъ Петро Волошинъ, которого я такъ рокъ, для провѣдаваня вѣстей къ Волошкому владѣтелю Константину Дукѣ, сполне зъ его владѣтелевимъ человѣкомъ Савою, виправилъ, повернулся теперь къ Батурину до мене Гетмана, и такъ о себѣ сказиваетъ: что тоею отъ мене посилкою натрафилъ туда на той часъ, коли тому владѣтелю Константину учинилася перемѣна, въ якомъ затрудненю онъ Петро удержанъ былъ у Гетмана Ханского Стецикового брата и отданній зъ челядникомъ своимъ босурманамъ Татарамъ въ руки, отколь самъ онъ Петро утеклъ до Яссъ, столной Волоской, а челядника его продано въ Турецкую неволю. Нинѣ теди новій владѣтель Волоскій отпустилъ его Петра зъ Яссъ ко мнѣ Гетману безъ жаднихъ писемъ, а прибылъ зъ нимъ Петромъ сполне значній человѣкъ, тамошній именемъ Иванъ Драгиничъ, которій въ прошломъ времени, тому килконадцятъ лѣтъ зейшло, владѣтеля Дуки былъ на той сторонѣ

рѣки Днѣпра въ городѣ Немировѣ намѣстникомъ, бо въ тую пору тотъ владѣтель отъ Турского Солтана владѣлъ тоею стороною; яко теди тотъ Иванъ Драгиничъ, такъ и мой посланній человѣкъ, такіе сказиваютъ вѣдомости: же того минувшого лѣта Турскій Солтанъ самъ былъ зъ войсками своими подъ Бѣлоградомъ на войнѣ противъ войскъ Нѣмецкихъ, толко, наступства тихъ Нѣменкихъ войскъ не устоявши, утеклъ зъ поля оного, покинувши и обози свои, которими Нѣмци овладѣвши многихъ Турковъ положили въ трупъ, отколь при Нѣмцахъ звитязство осталось. Однакъ Турскій Солтанъ, на далшую приспособляючись войну, приказалъ зо всякихъ племенъ збирати и написовати янчаровъ, хотячи конечне мѣти оныхъ сорокъ тисячей; и уже якоби много ихъ написанно, а и о томъ сказиваютъ, же въ Яссахъ у владѣтеля Волоского есть то певная вѣдомость, что Ханъ Кримскій всѣмъ ордамъ Кримскимъ и Бѣлгородскимъ приказалъ всякому готоватися и приспособлятися въ походъ военній нинѣшней зими въ Вашу Царскую Пресвѣтлого Величества Богохранимую державу Малую Россію, о чомъ обширнѣй въ записѣ рѣчей оныхъ есть изображено, которій то запись посилаю я при семъ листѣ моемъ въ приказъ Малой Россіи, для донесеня Вамъ, Великому Государю, чрезъ Димитра Несторенка, сотника Батуринского, при которомъ и его премеченного Петра Волошина для обширнѣйшаго словеснаго о всемъ томъ вишписанномъ донесеня къ царствующему великому граду Москвѣ виправленъ, а помененного Ивана Драгичинина оставляемъ при себѣ въ Батуринѣ, которій желаетъ себѣ жити тутъ въ Малой Россіи, хотячи жену и дѣти свои зъ Волоской земли сюда зискати, о которомъ покорственно прошу милостиваго Вашего Царскаго Пресвѣтлаго Величества указу. Еще обрѣтается тутъ человѣкъ, зъ ними-жъ Петромъ Волошиномъ и Иваномъ Драгиничомъ прибылій, породи Малороссійской, которій имѣетъ тамъ въ Ясехъ жену и дѣти, якого зъ умислу владѣтель

Волоскій зъ ними виправилъ приказавши, аби, сюда ихъ допровадивши, знову вскорѣ назадъ возвращался для принесеня ему вѣдомости. Тотъ подалъ владѣтеля онаго циферную азбуку, яковою онъ владѣтель желаетъ зо мною тайнія чинити обсилки, и того теди я при себѣ удержу до Монаршой Вашего Царского Пресвѣтлого Величества волѣ, где прошу покорственно о милостивій Вашего Царского Пресвѣтлого Величества указъ, если мнѣ зъ нимъ Волоскимъ владѣтелемъ для вѣдомостей зсилати, или тое зсилочное дѣло не надобно, а тую циферную азбуку послалъ я въ той же Вашего Царскаго Пресвѣтлого Величества Малоросійскій приказъ. Данъ въ Батуринѣ ноеврія 26, року 1696.

Того-жъ року, любо подлугъ унѣверсалу кардиналского Радзѣевского, въ семъ роздѣлѣ прежде положеного, была конвокація у Поляковъ для успокоеня войскъ звязковихъ, однакъ кгди безъ жадного скутку и ползи чрезъ нѣкоторихъ покоя нежелавшихъ Поляковъ зостала розервана и скасована, теди нѣктось зъ учонихъ Поляковъ, видячи въ то время отчизну свою Корону Полскую явно до упадку и руини чрезъ войска конфедерацкіе и иннія внутренніе незгоди и замѣшаня наклонившуюся, написалъ о томъ ляментъ красними риѳмами.

РОЗДѢЛЪ XXXVIII.

О розныхъ авизіяхъ чужоземскихъ, а найбарзѣй Цесарскихъ и Турецкихъ; о подводахъ зъ повѣту Нѣжинского; о писмѣ до Кочубея архіепископа Синайского, о рушеню зъ домовъ въ первій походъ плавній; о оставленню войскъ на Коломаку и Орели, для осторожности Украинѣ отъ Татаръ; о преправѣ войскъ за Днѣпръ и войскъ плавнихъ чрезъ пороги Днѣпровіе; о писмѣ гетманскомъ до Шейна Боярина, же би ся удержалъ на Волускахъ зъ войскомъ; о рушеню гетманскомъ и боярскомъ плавнимъ походомъ отъ Волного порога и Кочкаса; о оставленю Сѣчки полковника зъ таборомъ въ Томаковцѣ; о командѣ Обѣдовского зъ компанѣями землею; о привитанню Гетмана зъ Сѣчи чрезъ Наказного Кошового, о прибитю гетманскомъ и воеводскомъ плавнею подъ Казикерменъ и о привитаню тамъ Гетмана чрезъ Кошового въ лоткахъ зо всѣмъ войскомъ и палбою мушкетною; о боязни нашихъ плинути въ Черное море для вѣдомостей тогдашнихъ, и о заложеню нового города Таванского, о прибитю зъ Ханомъ войскъ зъ Криму и о добиваню чрезъ Конскую Шингерея замку; о погромѣ за Казикерменомъ войска команди Обѣдовского чрезъ орду Бѣлогородскую со взятіемъ въ неволю князя Четвертинского и иннихъ; о отправѣ компанѣи зъ конми зъ подъ Казикермена до табору въ Томакову и о взятю Обѣдовского зъ инішими на суда водніе; о войску платномъ Турецкомъ вѣдомость, и ординансъ Гетманскій до сотенъ Орелскихъ; о метаніи и смятеніи нощномъ

въ войску нашомъ платномъ; о явившихся въ низу на Днѣпрѣ суднахъ Турецкихъ зъ гласомъ арматнимъ, и о поспѣху нашихъ въ строеніи замку Таванского; о докончени оного; о оставленю въ Таванѣ и Казикерменѣ войскъ на отпоръ Туркамъ, и о рушеню гетманскомъ и воеводскомъ въ гору Днѣпра отъ Тавани зъ замѣшаниною тогдашною; о приходѣ подъ Тавань войскъ бѣсурманскихъ о добуваню его и Казикермена чрезъ пять недель; о срамототномъ ихъ назадъ отходѣ и о повѣсти Мултаниновой о всѣхъ Турецкихъ поведеніяхъ; о прибитю гетманскомъ зъ воеводою плавнею въ таборѣ; о отправѣ суденъ воднихъ до Сѣчи; о прибитю таборомъ до пристани Кодацкой и грамотѣ гетманской на Запорожцовъ утискуючой на Москву; о несогласіяхъ Ляцкихъ въ избраніи Короля; о многихъ до той Корони конкурентахъ; о елекціи и избраніи на ней и коронаціи Августа, князя и електора Саксонскаго, зъ пропозиціями его предъ избраніемъ и по избраніи до Рѣчи Посполитой учиненними; о ревизіи и реестрѣ вѣтокъ и урочищъ Днѣпровихъ, и о трактѣ отъ Мѣшуриного Рогу до Богу и Очакова.

Року отъ сотворенія всея твари 7205, а отъ воплощенія Господня 1697 року, нимъ Російское поведеніе и походъ первій плавній на низъ Днѣпра ку Казикермену начнется писати, теперь на предъ того, смотря по порядку мѣсяцей и числъ ихъ, полагаются зде нужнѣйшіе авизіи чужоземскіе, въ которихъ, генваря 26, въ Краковѣ друкованнихъ при многихъ иннихъ рѣчахъ тое было доложено, же Цесарь христіянскій отъ самой Вѣденской найбарзѣй зъ Турчиномъ битви, имѣючи непрестанную чрезъ весь часъ тотъ зъ нимъ же Турчиномъ войну, истощилъ на оную свой Цесарскій скарбъ, а намѣраючи туюжъ войну о панство Венгерское еще зъ тимъ же непріятелемъ продолжати, призивалъ къ себѣ до Вѣдня для совѣта (отколь бы моглъ промислити и

собрати скарбу на уконтентованье войскъ своихъ, нужно потребного) на вишшихъ вождовъ своихъ и урядниковъ енералиссима князя де-Баденъ и маршалка Капрара. О тымъ, же другіи авизіи Полскіи въ Краковѣ, февруарія 16 друкованніи, свидѣтельствовали тое, что Цесару христіянскому тайніе зъ Андріанополя принесенни вѣдомости, іжъ Султанъ, царъ Турецкій, любо впалъ въ апирегенцію, заслишавши, что Цесарь христіянскій зъ Француземъ и инними монархами христіянскими мѣетъ прійти до енералной згоди и союза (которій союзъ певнимъ моглъ быти ему упадкомъ и раззореніемъ), и что войска Московскіе отъ Азова новозавоеванного, а войска козацкіе отъ Казикермена, недавно у Турковъ взятого, мѣютъ Чернимъ моремъ на него воевати и наступовати: еднакъ будучи и серца рицерского, всю свою мысль положилъ на континуацію войни, для чого, зъ Кролемъ Перскимъ покой утвердивши и пріязнію его обнадеженній зоставши, розославъ эмировъ своихъ до пограничнихъ фортецъ и комендантовъ для забраня оттоль войскъ президіялнихъ и злученя до купи зъ главними своими войсками подъ Андріянополемъ, хотячи зъ ними непремѣнно тягнути приходящого лѣта въ Венгри противъ войскъ Цесарскихъ подъ Бѣлградъ. Противъ которого и Цесаръ христіянскій взаемне войска своего паче прешлихъ часовъ приболшалъ и примножалъ. Такожде Солтанъ, царъ Турскій, во все царство свое розослалъ чаусовъ для забраня скарбовъ многихъ и провіянтовъ вшелякихъ на войско потребнихъ, также риштунковъ и всякихъ аммуницій военнихъ. А особливе приказалъ сурово, аби на Черномъ морю противъ Москви и Козаковъ, въ помощь Хану Кримскому было килко окрентовъ въ поготовости зъ войскомъ, чтобы не допустили тимъ войскамъ христіянскимъ висѣсти на берегъ, гдѣби похотѣли, и тымъ способомъ надѣялся имѣти латвій и безпрепятственній себѣ входъ до Венгеръ противъ войскъ Цесарскихъ.

Того-жъ року по всемъ панствѣ Венетійскомъ розославши

унѣверсали противко всякимъ помпомъ, строямъ и збиткамъ подъ суровимъ караннемъ и конфѣскаціею добръ людей упорнихъ и непослушнихъ.

Потимъ вийшли кгазети въ Краковѣ, февраля 23 друкованніе, въ которихъ при инныхъ многихъ рѣчахъ тое въ міръ обявленно, что Солтанъ, царъ Турецкій, жаднихъ пропозицій о покою зъ Цесаремъ и слухати не хотѣлъ, ажби одобралъ у Цесара провинціи въ Венграхъ, чрезъ увесь часъ войни въ него завоеванніи; для чого Султанъ Турецкій зъ многочисленними войсками прибѣрался въ землю Венгерскую, не слухаючи и медіяціи о покою Короля Анкгелского посла Меліорда Пакгета; въ заемъ тежъ и Цесарь зъ ксіонжентами и коллегатами своими (яко и вишшей рѣхомъ) въ потужніе противъ Турчина войска прибѣрался, и особно шивадру Дунайскую болшую отъ прошлихъ лѣтъ приспособлялъ, хотячи оную упередити шивадру Турецкую подъ Петерварадинъ на мѣсце приличное. На всѣ войска цесарскіе и коллегацкіе раховано виложити зъ скарбовъ цесарскихъ того лѣта 12 милліоновъ Римскихъ. Въ тихъ февруаріевихъ числехъ былъ у Цесара посолъ Московскій для трактованя зъ Турчиномъ о покою, але ижъ зъ обѣихъ сторонъ Цесарскія и Турецкія на войну забѣралося и надѣя о покою пременилася, теди и посолъ тотъ бездѣлно отехалъ въ Москву до государа своего. Радостно еднакъ было у Цесара, же изъ нашой сторони Російской немалій чрезъ двѣ прошлого лѣта о збуреню Казикермена, Азова и инныхъ фортецъ станулъ Турчиновъ ущербокъ, и пришліи импрези наши военніи тотже упадокъ бѣсурманину наносити мѣли, ежели бы енералній трактатъ покою на далшое время мѣлъ зъ нимъ провлектися. Мѣсяця марта о средопостѣ отправовалась ве Львовѣ коммиссія Полская чрезъ коммисаровъ такъ отъ цѣлой Рѣчи Посполитой, яко отъ войскъ конфедерацкихъ ординованихъ. Потрафляючи, абы войска оніи конфедерацкіи безъ войни и кровопролитія отъ Рѣчи Посполитой были

уконтентованни за свои килкорочніе покойнимъ Королемъ Собѣцкимъ заведенніи заслуги; о чомъ въ прешломъ року наменилось, якой коммисіи зде не полагаю, яко мнѣй потребной. Еднакъ докладаю тое, ижъ, по доконченіи ве Львовѣ коммисіи оной, коммиссаре конфедерацкіи кгди учинили реляцію войску своему, что Рѣчъ Посполитая прирекаетъ и упевняетъ за ихъ заслуги безъ кровопролитія слушне уконтентовати, теди заразъ той звіонзекъ ве Львовѣ зосталъ розвязанъ и унѣверсалъ звязковихъ розодранъ, а маршалекъ конфедерацкій Барановскій при звичайной перорѣ, положилъ бунчукъ конфедерацкій предъ Гетманомъ Великимъ Короннимъ.

Подъ той же часъ, марта 19, прибылъ ве Львовъ до Гетмана Коронного отъ Хана Кримского посланецъ Мурза Магметча и сказалъ Гетману, же присланъ онъ отъ Хана по указу отъ Порти, и при отданю листа Ханского Гетману говорилъ словесно, персвадуючи Полякомъ, аби мѣли покой зъ Кримомъ и Турками, оглядаючися на руину Украинскую Подолскую и въ воеводствахъ Русскихъ и Волынскомъ и на покутню отъ копитъ и шабель Кримскихъ предъ тимъ станулую.—Тотъ же Магметча мурза сказалъ предъ гетманомъ Короннимъ, же росказано отъ Порти дѣлати мостъ на Дунаю у Сакчи для прешествія Солтанского зъ войсками своими на оборону Очакову, пришествія Московского и Козацкого до себе чаявшому и для построенія знову на Днѣпрѣ Казикермена и иннихъ фортецъ разоренныхъ.

Тотъ же мурза отъ Хана вносилъ до Гетмана Коронного промоцію за Французскимъ княземъ Деконтимъ, аби принятъ былъ на королевство Полское. Потомъ, марта 30, донесени зъ Кракова въ Малую Росію такіи кгазети, что въ Константинополю повстала было моровое по килкодесятъ человѣка на день умерщвляючое повѣтре, для чого и Солтанъ Турскій, въ Андріанополю мешкаючи, приберался на войну въ Венгри зъ Цесаремъ, але по утихненю оного повѣтра, прибувши въ Цариградъ незначе, росказалъ сурово, аби флотъ

и армата морская зъ двома окрентами особо великимъ были вскорѣ споряжени и виготовани, якоби тои-жъ весни моглъ виправитися отъ Константинополя кораванъ военній на море Черное, запобѣгаючи Московской и Козацкой импрезѣ, отъ Азова и Казикермена ку Цариграду быти мѣвшой, и стараючися всяко о отобраню назадъ Азова: бо тогдашного времени Турки щастемъ Московскимъ и щастемъ Козацкимъ и непомислною компанѣею, прошлого лѣта въ Венкгрехъ отправленною, также и неблагополучнимъ на морю противъ Венетовъ поведеніемъ, велми были помѣшани и затривожени. Того-жъ часу Солтанъ Турскій, прибывши зъ Андріянополя въ Цариградъ, кгди осматрувалъ флоту своего морского, тогда Капитанъ паша припровадилъ подъ Цариградъ зъ моря Архипелагу сѣмнадцатъ окрентовъ и двенадцатъ ангерѣльскихъ галеръ новоздѣланихъ; учуство время онъ Солтанъ царъ Турецкій, же до тихъ часъ былъ адмѣраломъ, вручилъ коменду надъ флотомъ своимъ на море Черное противъ Москви и Козаковъ, яко зъ реляціи листовной посла Амстердамо-Голлендерского, при Портѣ на тотъ часъ резидовавшого, было о томъ совершенное извѣстіе. Въ тое-жъ время приказано отъ царя Турецкого, аби жиди Цариградскіе непремѣнно зложили и до скарбу Солтанского отдали шесть десятъ тисячей червонихъ золотихъ; инніе засъ вѣдомости чужоземскіе, яко то Римскіе, Цесарскіе, Французскіе, Венецкіе, Гишпанскіе, Португалскіе, Ангелскіе, и Персидскіе, яко отъ насъ Малоросіянъ далечайшія зде не полагаются.

Марта засъ 31, о виготованю тисячи подводъ зъ повѣта Нѣжинского, для запороженя провіянтовъ до Сѣчи и Тавани, писалъ Мазепа до всей старшини Нѣжинской такій унѣверсалъ свой:

По титлѣ звичайной Гетманской.

Пану полковниковѣ наказному Нѣжинскому, обозному

судьи, писаревѣ, асауломъ полковимъ, сотникомъ, атаманомъ, и всему старшому и меншому того полку товариству, войтовѣ, бурмистрамъ и всякого чина людемъ доброго отъ Господа Бога зичимъ здоровя! Можетъ теди Вашмостемъ достатечне вѣдомо, же сихъ лѣтъ для отправуючойся войни частокротной, по указу Монаршомъ, въ частихъ всякихъ войсковихъ людехъ переѣздовъ вистатчаючіеся подводи людемъ тяглимъ, звлаща у городахъ и селахъ на шляху лежачимъ жіючимъ, наддеръ уже уприкрилися и чрезъ тое они неменшую себѣ узнаютъ быти тяжесть и утискъ, а и теперь таковижъ прикрости имъ сподѣватися, иле кгди по указу Великого Государа нашего, Его Царского Пресвѣтлого Величества, сими часи многое военнихъ припасовъ и хлѣбнихъ запасовъ число на туюжъ военную потребу, якъ до Сѣчи Запорожской, такъ и до города Таванского маетъ допровадитися, подъ которое подводъ въ немаль на тисячу вистатчити надобно будетъ. Ми теди Гетманъ, видячи, же уже во всѣхъ полкахъ люде гуртовими подводами, то на Запорожѣ, то до Таванского города обдѣлилися, а жалѣючи нашимъ усердіемъ гетманскимъ народу посполитого и запобѣгаючи, жеби такимъ налогамъ и многихъ отбуваніемъ подводъ тіе убогіе рейменту нашого люде не были раззоренни и въ конецъ изнищенни, уважалисмо и постановилисмо, абы до запроваженя тихъ виготованнихъ до Сѣчи и Казикермена пречоннихъ припасовъ и запасовъ всѣ державци маетностей своихъ въ полку Нѣжинскомъ будучихъ, такъ духовной власти, яко и свѣцкой до тоей же повинности належачіе, для полегкости тимъ упрацованнимъ людемъ учинили помочь, виданемъ зъ своихъ маетностей подводъ, що слушность кажетъ. А такъ прекладаемъ и пилно Вашмости пане полковнику и всей пречоной старшинѣ приказуемъ, абисте слушній во всѣхъ селахъ подъ державами особними будучихъ учинили порахунокъ: колко въ якомъ селѣ людей тяглихъ винаходится, и по томъ вирахунку, жеби зъ десятка человѣка одна

подвода была назначенна и заразъ виготована, такъ где въ селѣ покажется быти людей тяглихъ человѣка сто, то десятъ подводъ, и если двѣстѣ, то подводъ двадцать было наименовано и написано, а где болшей людей, то и подводъ болше быти повинно, подлугъ сего нашого гетманского приказу; а яко впередъ зайдетъ нашъ ку вамъ указъ, абіе оніе заразъ въ дорогу внизъ рѣки Днѣпра простовали, а можете и сами Вашмость тое уважити, же таковое въ подводахъ вспоможенье, посилки конечне учинити треба, гдижъ если би прійшло таковій немѣрній тяжаръ все однимъ людемъ тяглимъ сего часу отбувати, то конечне-бъ до остатку тягліе люде зостали истомленни, да неподобно, аби тому видолѣти могли, даемо теди на увагу тое вамъ, албо подводи оніе старайтеся вистатчати такимъ способомъ, отъ всякого десятка человѣка по едной подводѣ, яко вижей именовано, албо на каждую подводу по десятъ золотихъ грошей зложити и посилати чрезъ своихъ людей до Переволочной, где могутъ на тую потребу наймомъ подводи забиртися, о тое вамъ пилно, пилно приказуючи поручаемъ Господу Богу.

Данъ въ Батуринѣ, марта 31 и року 1697.

Прошлого лѣта Іоаникій, архіепископъ горъ Синайскихъ, отъ невѣрнихъ араповъ зѣло стужаемій и утѣсняемій, для испрошенія милостинѣ на окуцъ монастирей Синайскихъ, 5000 рублей задолжившійся, прислалъ въ Малую Россію и до Гетмана старого архимандрита Кирилла, которій, собравши, что моглъ милостинѣ, отехалъ съ нею до Синаю. Архіепископъ тежъ помененій Іоаникій другого Кирилла, доктора, архимандриту Синайского, сего року для тоеи-жъ милостинѣ въ Малую Россію приславши, писалъ чрезъ него въ мѣсяцю маю до Кочубея, писара енералного войскового, благодарственній такій листъ свой:

Іоанникій милостію Божіею Архіепископъ Святія горы Синайскія.

Славетнѣйшему, правовѣрному и православному началствующему пану Василію великому нотарію Ясневолможного Гетмана и нашего въ Духу Святомъ возлюбленного сына радость, миръ и милосердіе отъ Бога вседержителя и Господа нашего Іисуса Христа, отъ святія же Лаври просвѣщеніе, помощь и покровеніе, отъ насъ же молитви, благословеніе и прощеніе! Статечная побожность возношаетъ человѣка, и сія вся въ разумъ даруетъ блаженства, всемірная же и до конца уподобляющаяся и славетне въ началѣ возносящая не въ подлѣйшая достоинства, яко же и инныхъ, кгди-жъ яко оныхъ горъ не есть далечайше, еже во умѣ вмѣстити, теченія Бозскаго промишленія егда же тебе собора таковаго единаго прилѣжно достойнѣйшаго, поставити близу, славетне урожоного Ясневелможнаго Его Милости пана Гетмана великаго нотарія и секретнаго совѣтника. Славословимъ днесь, еже во Сіонѣ сидящаго Христа отъ нашего архимандрити господина Кирилла старушки слишали, еже ку Богу прилежно и во христіяно-духовенствѣ, еже и во благочестіи своемъ произволеніе мѣете, и ко нашему монастиру, молитви же миръ и благословеніе отъ Святаго Духа за таковую теплую помощь ко вспомоганію, яко же есте, и предъ тимъ любовъ свою показали, яко ктиторъ и помощникъ еси нашъ, принялисмо презъ ходатайство ваше великую и богатую милость; и за таковую помощь Благородія Вашего, которую Ясневелможній Его Милость панъ Гетманъ милостиню прислалъ, за которую исповѣдуемъ безсмертную радость ку добродѣтелной любвѣ вашей ко намъ. Ми же долженствующе хощемъ молити въ Троицѣ славимаго Бога, и даруетъ вамъ здравіе, спасеніе, многолѣтствіе въ тишинѣ пребываніе зо всею благословенною фамиліею дому Вашего, яко новихъ ктиторовъ, вкупѣ же и все благородіе потомства Вашего,

во упокоеніе душъ и во блаженствѣ преставшихся, поминающе непрестанно. И во мѣсто того старушки архимандрити, еще посилаемъ до Милостей Вашихъ другого нашего архимандриту, имя ему Кирилосъ докторъ, съ нимъ же и келиръ Мелхиседекъ, да поклонятся до стопъ ногъ великодержавному и Ясневелможному, и просимъ Вашей милости, пріймете его любовно и ласкавимъ лицемъ, и способствуйте его словомъ и дѣломъ, и что будетъ въ нуждѣ потребного до Ясневелможного Его Милости пана Гетмана. Ми же между вашея добродѣтелной помощи хощемъ свободитися отъ безчисленного долгу и тиранства, которое маемъ отъ Арановъ, должни есми пять тисящъ рублей на каждій рокъ воздати, на всякъ часъ труждаемся собрати, а днесь не можемъ, посилати для милости межи народъ христіянскій, отъ великой войни яко будучи въ той странѣ великое гоненіе, и самися не знаютъ где подѣти, а намъ що маетъ дати. И не где не маемъ надежди и прибѣжища токмо до милости благочестивого и Великого Государя, и до Ясневелможнаго Его Милости пана Гетмана, и ко благородію Вашему, до насъ споможете милостини, что Господь Богъ положитъ въ сердцахъ вашихъ на вспоможене монастиря святаго, доколя будетъ помощь Божія. Ми же яко долженствуемъ просити во Тройци славимаго Бога, да утвердитъ Господь великодержавного Государя, Царя и Пресвѣтлѣйшаго Господина, и благородія вашего, да Господь Богъ воздастъ за труди ваша въ Царствіи Своемъ Небесномъ, Господа Бога молимъ, въ вечеръ и по утрѣ за отпущеніе грѣховъ вашихъ и во блажественнихъ и безконечнихъ жизни, где неисповѣдимая радость и безконечное его милосердіе, молитвы и милость и наше смиреніе, и всему благословенну палатію вашуму, аминь!

От Святія Синайской гори, 1697 мая.

Благородію Вашему всегдашній ко Богу молитвенникъ Синайской гори Іоаникій.

Того-жъ року, по указу Пресвѣтлѣйшаго Государя, Царя Петра Алексѣевича, Гетманъ Мазепа, мѣючи зачати первій и никогда небывалій походъ плавній Днѣпромъ въ Чорное море, для промислу военного надъ Турками, яко повелѣлъ едному войску рейменту своего въ судна водніе по Днѣпру, на розниххъ мѣсцахъ виготованнихъ, рушати Днѣпромъ на низъ ку порогу Кодацкому, такъ и самъ зо всѣмъ прочимъ войскомъ козацкимъ землею въ тотъ же походъ рушилъ въ послѣднихъ числехъ мѣсяца мая. А войско Великоросійское отъ Кіева въ суднахъ воднихъ рушило на низъ Днѣпра къ тому-жъ порогу Кодацкому. Новій зась Бояринъ Бѣлогородскій (бо въ прошломъ року Борисъ Петровичъ Шереметовъ отъ воеводства Бѣлогородскаго отставленъ и въ Малтію для воспріятія кавалеріи виправленъ), ближній столникъ и намѣстникъ князь Яковъ Өеодоровичъ Долгоруковъ, въ тихъ же числехъ мѣсяца мая, рушилъ зъ Бѣлагорода зъ полками пѣхотними и конними Московскими и зъ полками козацкими слободскими для злученяся зъ Гетманомъ. А отъ Севска зъ войскомъ Севского розряду рушилъ въ тотъ же походъ воевода Севскій князь Лука Өедоровичъ Долгоруковъ. Егда же за рѣкою Орѣллю Гетманъ зъ помененними князями и воеводами Бѣлогородскимъ и Севскимъ, въ послѣднихъ числехъ мѣсяца іюня, совокупился, тогда по общому совѣту для бережения Украини и городовъ слободскихъ отъ нахожденія бусурманскаго зоставлени войска: воевода Севскій на рѣчце Коломаку, а полковникъ Миргородскій Данило Апостолъ, добрій молодецъ и кавалеръ, съ полкомъ своимъ и изъ инныхъ полковъ зъ наказними полковниками и товариствомъ отъ плавного походу оставленнимъ на вершинѣ рѣчки Орели, зъ таковимъ приказомъ, аби бодрствовалъ на утарчки непріятелскіе и зъ согласіемъ преречоного воеводи Севского, давалъ имъ належитій отпоръ; на якое военное дѣло съ подъ Кодаку и унѣверсалъ гетманскій ему полковнику Миргородскому, отосланъ, аби полковники наказніи, при немъ зоставленіи зъ

товариствомъ своимъ его во всемъ слухали, которій унѣверсалъ такій есть:

По титлѣ Гетманской.

Ознаймуемъ симъ нашимъ унѣверсаломъ всѣмъ наказнимъ панамъ полковникомъ, отъ военнаго плавного походу при таборѣ поосталимъ, и всему старшому и меншому зъ ними будучому войска Его Царского Пресвѣтлого Величества Запорожскаго товариству, ижъ, отходячи ми Гетманъ зъ войскомъ виборнимъ, по указу Его Царскаго Пресвѣтлаго Величества, на его монаршую службу въ сей плавній походъ, разсуждалисмо и уважали тое, жеби и городи Малоросійскіе, въ которихъ всѣхъ насъ домовки, женніе дѣти найдуются, не безъ оборони найдовалися, знаючи звлаща, же непріятели бѣсурмане исконнимъ своимъ поганскимъ обичаемъ не понехаютъ своихъ поганскихъ отправовати подъ оніе втарчокъ. Прето пана Даніила Апостола, полковника Миргородского, зъ его полкомъ зо всего войска видѣливши, приказалисмо ему зъ вами сполне полковниками наказними и товариствомъ, при васъ будучимъ, стояти таборомъ вишей городовъ Орелскихъ, надъ тоею-жъ рѣчкою Орелью въ пристойномъ мѣсцу. И яко войска Великоросійскіе на Коломаку стоятъ и стояти будутъ при всякой осторожности и готовости до войни непріятелемъ отпору, такъ жеби и онъ панъ полковникъ Миргородскій, зъ вами сполне тамъ надъ Орелю до насъ сщасливого повороту стоячи, чулую по военному обикновенію заховалъ чулость и осторожность, стараючися о тое при помочи Божой, аби непріятелскіе чамбулы и всякіи ихъ поганскіи купи, якъ подъ Великоросійскіи такъ и подъ Малоросійскіи городи на защищеніе народа не были припущени и овшемъ, аби имъ давано належитій отпоръ. За чимъ мѣти хочемъ и ласкаве приохочаемъ и пилно приказуемъ, абисте ви полковники наказніе и все при васъ будучое товариство заразъ

до домовъ своихъ не уходячи и отъ повинной теперешной службы и жебы не ухиляючися въ таковихъ военнихъ случаяхъ ему, пану полковникові Миргородскому, повиновалися, и зъ нимъ сполне тамъ, где потреба укажетъ, охоче ставали до даваня непріятелемъ отпору, для защити домовъ, женъ и дѣтей своихъ. А хтоби зъ васъ старшихъ и меншихъ оказивался быти озяблимъ и непослушнимъ въ такихъ до цѣлости народной стягаючихся дѣлехъ, то таковаго позволилемъ ему, пану полковникові Миргородскому, намъ не даючи знати, карати безъ фолкги. Данъ въ таборѣ подъ Кодакомъ, на Кодацкой Днѣпра сторонѣ, іюля 6 дня, року 1697.

Бо слишно было тое тогда зъ языковъ Татарскихъ, что Ханъ Кримскій, зо всѣми ордами своими для вторгненя въ Малую Росію вишедши зъ Криму, зоставалъ въ всякой поготовости въ полю на рѣчцѣ Колончаку, тилко наджидалъ того, поколь Гетманъ и Бояринъ зъ войсками отъ предѣловъ своихъ удалятся.

По таковъ устроеніи Гетманъ зъ воеводою Бѣлогородскимъ рушили зъ войсками своими до берега Днѣпровоге, где више порога Кодацкого прибывши, начали за Днѣпръ переправоватися, а войска водніе Московскіе и Козацкіе зъ немалою трудностю и ущербкомъ себе также судновъ и всякихъ запасовъ преправовалися чрезъ пороги на низъ; за якою преправою обои войска плавніе и земніе не малое время у порога Кодацкого забавити мусѣли; егда же плавное войско всѣ пороги Днѣпровіе преправовалися чрезъ пороги на низъ на низше Волного порога, тогда и земніе войска зъ Гетманомъ и Бояриномъ, зовсѣмъ у пристани Кодацкой, іюля 14, преправившися, рушили тимъ бокомъ низъ Днѣпра ку помененному-жъ Волному порогу, где, 16 іюля прибывши, заразъ начали зъ обозу земного въ судна водніе збиратися, для которого убираняся еще и тамъ забавилися дней зъ пять. Въ тихъ днехъ получивши Гетманъ вѣдомость,

что бояринъ Шеинъ, раззоренній Азовъ знову здѣлавши и добре уфортифѣковавши и президіумъ значное въ немъ оставивши, поворочалъ до дому зъ войсками Московскими, писалъ до него листъ свой, просячи и предлагаючи ему, аби, для охраненения державы Россійской, не поспѣшаючи на Москву, удержался на Волуйкахъ до часу слушного, поневажъ войска преречоніи зъ воеводою Севскимъ и полковникомъ Миргородскимъ зоставленніи не доволни были до дання отпору Ханскому нашествію. Якій листъ Гетманскій до Шеина такся въ собе мѣетъ:

«Писалъ я предъ симъ до Вашой Велможности, доносячи тое въ якую пору, по указу Великого Государя нашего, Его Царского Пресвѣтлого Величества, въ сію военную зъ войскомъ Его-жъ Царского Пресвѣтлого Величества Запорожскимъ рушился дорогу, а теперь тое подаю Вашой Велможности во извѣщеніе, же, имѣючи я Гетманъ зъ войскомъ моимъ тщателное въ томъ военномъ походѣ поспѣшеніе и, пришедши въ злученьеся зъ ближнимъ столникомъ и воеводою Бѣлогородского розряду и намѣстникомъ Велико-Пермскимъ, Его Милости княземъ Яковомъ Ѳеодоровичемъ Долгоруковимъ и зъ войсками Его Царского Пресвѣтлого Величества Великоросійскими при немъ будучими, приспѣлисмо уже не теперь до берега Днѣпрового и пристани Кодацкой, где на сегобочную Кіевскую Днѣпра сторону зъ таборами переправуючися, немалое въ поспѣху своемъ мѣшкоти дознати мусѣлимо, а особливе войско, якъ Великоросійское такъ и Малоросійское, судна воднія на низъ чрезъ пороги Днѣпровія переправуючое, не тилко много и неудобносказуемои дознало въ томъ забави, праци и трудости при значномъ небезпеченствѣ, але много его тамъ и надвередилося, немало суденъ порозбивало, и оружія и хлѣбнихъ запасовъ оттопило множество».

«Нинѣ убо всесилною помощію Божіею яко я Гетманъ зъ преречонимъ ближнимъ столникомъ и зъ войсками, при

насъ будучими, по тихъ многихъ трудностяхъ и забавахъ, приспѣлисмо на низъ пороговъ зъ таборами до отрадныхъ мѣстцъ, где и войско въ суднахъ воднихъ будучое чрезъ многіе оніе Днѣпровіи, явное въ переходѣ препятіе показуючіи переправившися пороги, пришло зъ нами въ злученіе, а тамъ ставши на пространной и жаднихъ препятій въ собѣ немаючой Днѣпровой водѣ. Тутъ яко я, Гетманъ, такъ и Его Милость столникъ и воевода, и всѣ Московскіи воднія судна зъ виборними Его Царского Пресвѣтлого Величества ратними Великоросійскими и Малоросійскими войсками, и стараемося, при той же Всемогущей помощи Божественной, на низъ реки Деппра ку Черному морю, для чиненя военнихъ промисловъ, исполняючи премощній монаршій намъ засланній указъ, и неотложно чинячи нашу въ томъ новомъ плавномъ походѣ належитую Его Царскому Прессвѣтлому Величеству службу. А же увѣдомилисмося о томъ, же Ваша Велможность зъ Его Царского Пресвѣтлого Величества войсками при себѣ будучими, чинитъ свое съ подъ Азова назадъ щасливое возвращеніе, теди отзиваюся зъ умислу чрезъ сей листъ зъ зичливимъ моимъ до Вашей Велможности поклономъ, и прошу велце, абись Ваша Велможность зъ войсками оними, не спѣшачи внутрь краевъ Російскихъ, изволилъ удержатися въ мѣстцахъ Украинскихъ на Волуйцѣ для охраненія богохранимой держави, Православного царства Россійскаго, отъ приходовъ военнихъ непріятелскихъ, ибо мы яко зъ многихъ язиковъ бесурманскихъ, въ сихъ недавнихъ чиселъ въ руки наши попавшихъ, такъ изъ виходцовъ имѣемъ о томъ неложніи подлинніи вѣдомости, что Ханъ Кримскій, во многомъ числѣ силъ своихъ поганскихъ зобравшійся на сей бокъ Перекопу, на Каланчакъ вишедши, таковое мѣетъ свое злое умишленіе и предсевзяте, же скоро услишитъ о нашомъ въ нижніи реки Днѣпра мѣстца плавнимъ походомъ приходъ и отъ своихъ границъ отдаленюся, то заразъ зо всѣми оними, на поготовости при себѣ будучими,

поганскими силами хочетъ приходити войною подъ города Великоросійскіи и Малоросійскіи, и чинити свои поганскіи военіи промисли зъ продолженіемъ (чого ему учинити не допоможи Господи Боже!). Любо теди яко отъ мене Гетмана оставленъ есть на вершинахъ рѣчки Орели полковникъ Миргородскій зъ полкомъ его и зъ остаткомъ войска инших полковъ, и приказано ему отъ мене чинити всякую осторожность и давати отпоръ прихожимъ непріятелемъ, такъ зъ Его Царского Пресвѣтлого Величества Севского розряду людми сталъ для того-жъ дѣла на Коломаку князь Лука Өедоровичъ Долгоруковъ; еднакъ не доволно у нихъ на тое сили, аби могли отперти потужніи Хана Кримского и зъ ордами наступства. Прето повторяя прошу я Вашой Велможности, дабы Ваша Велможность изволилъ зъ войсками, при себѣ будучими, при чертѣ Украинской удержатися, для постраху и для отпору онимъ Креста непріятелей учинишъ тое Ваша Велможность, къ великому приподобанію и благоугожденію монаршой Великого Государа нашего Его Царского Величества волѣ, и къ охраненію православнихъ христіянскихъ народовъ, что можетъ быти Вашой Велможности предъ Господомъ Богомъ и предъ Великимъ Государемъ полезно. Писанъ ниже Волного порога, року 1697, іюля 18».

По виправѣ того-жъ листа, убравшися Гетманъ и воевоеда Бѣлгородскій князь Яковъ Долгоруковъ въ суда водніе, іюля 20, о полднѣ рушили отъ порогу Волного и отъ Кочкаса плавнимъ походомъ внизъ рѣки Днѣпра ку Сѣчи Запорожской и далей ку Казикермену. При якомъ рушеню килкократъ на всѣхъ судахъ воднихъ зъ арматъ и дробного оружія виналено; на земли засъ зъ обозомъ оставленъ наказнимъ Гетманомъ Леонтій Свѣчка, полковникъ Лубенскій, зъ такимъ ординансомъ, аби отъ Волного порогу нижше перейшолъ въ Томаковку, тамъ знайдовался таборомъ до далшого указу албо повороту гетманского знизу плавнимъ шествіемъ, а сестренцу своему Ивану Обѣдовскому зъ ком-

панѣями зъ княземъ Юріемъ Четвертинскимъ и зъ дворянами своими гетманскими килко тисячъ приказалъ Гетманъ полемъ простовати неоподаль Днѣпра ажъ ку Казикермену, якожъ такъ и сталося. Въ походѣ томъ плавномъ кождого дня ставаючи на ночь и въ ранцѣ рушаючи зъ пушокъ и мушкетовъ (не знаю для чого) по всѣхъ суднахъ стрѣляно. Третого дня, то есть, іюля 22, Гетманъ станулъ отъ Волного порога противъ Сѣчи Запорожской на обѣдъ, где наказній Атаманъ Кошовій (бо уже власній Кошовій Атаманъ Григорій Яковенко найдовался зо всѣмъ войскомъ Запорожскимъ въ плавномъ походѣ около Казикермена), зъ многимъ товариствомъ приплинувши въ лоткахъ, привиталъ Гетмана и, отъ него доволно утрактованій зоставши, отъѣхалъ до Сѣчи. Гетманъ засъ, зъ воеводою отъ Сѣчи рушивши, іюля 25 станулъ подъ Казикерменомъ въ день недѣльній на обѣдъ, где Гетманъ Кошовій преречоній, зо всѣмъ войскомъ своимъ въ лоткахъ на Днѣпру Гетмана привитавши, велѣлъ випалити зо всѣхъ мушкетовъ; отъ которой пальби помрачился былъ воздухъ, хочай и слонце свѣтило, и долго по надъ Днѣпромъ тумани стояли. Того-жъ дня и Обѣдовскій зъ своимъ таборцемъ и войскомъ прибылъ землею подъ Казикерменъ и станулъ близко Казикермена въ шанцахъ козацкихъ прежнихъ, тогда когда Казикерменъ былъ пустъ и розваленъ, тилко въ Таванѣ отъ самого початку завоеваня войско Московское и Козацкое знайдовалося. Ставувши прето Гетманъ и воевода суднами по Днѣпру и берегахъ его тамошнихъ мислили и совѣтовали часто, якъ би отъ Казикермена на низъ плавнимъ походомъ ку Чорному морю рушити и военній промислъ на немъ учинити, но зъ языковъ бѣсурманскихъ певную получивши вѣдомость, что флотъ Турецкій Цариградскій (о которомъ вишей въ газетахъ Полскихъ наменилось) на Чорномъ морю для стражи отъ войскъ нашихъ обрѣтается, не посмѣли намѣренного плавного ко морю Чорному походу зачинати, але подъ Казикерменомъ задержавшися, въ пятокъ, іюля 30, въ городку

Таванскомъ по молебнѣ и водосвятіи заложили около старого городка Таванского новій обширній городъ зъ великими роскатн, для которого строенія, зъ нѣмцемъ инжинеромъ былъ нарочно присланъ съ Москви Думный дворянинъ Василій Борисовичъ Бухвостовъ. Того-жъ дня орди Кримскіе до Асламъ-Кермену прибыли, а на другій день, іюля 31, и самъ Ханъ зо всѣми ордами, также зъ обозомъ, арматами и янчарами, до того-жъ Асламъ-Кермену прибывши, станулъ наметами по степу и надъ рѣчкою Конскою внизъ Асламъ-Кермена, а подѣлавши шанци по надъ Конскою и заведши въ нихъ янчаровъ зъ пушками арматами, началъ чрезъ Конскую добувати на островѣ Таванскомъ замку старого Шангерея, албо Муберекъ Кермена, въ которомъ знайдовалося войско наше Московское и Козацкое. А Запорожци зъ Кошовимъ своимъ Атаманомъ знайдовалися низше Казикермена въ лоткахъ своихъ више козацкои голови. Августа 2, на сходѣ слонца, часть значная орди Бѣлогородской вдарила нечаянно подъ Казикерменъ на таборецъ Обѣдовского и, занявши подъ нимъ нѣщосъ коней, уступила назадъ въ поле; въ тимъ часѣ Обѣдовскій, прибравшися, якъ належитъ, до война, побѣглъ на судно водное до Гетмана для позволеня и совѣта, якъ тамъ поступити, а компанѣя зъ княземъ Четвертинскимъ, зъ дворянами и слуга его, неразсмотрѣвши, куда Обѣдовскій скочилъ, разумѣючи, що въ поле за ордою, и сами тудажъ въ поле за ордою погнались, нечаючи отъ нея зрадливихъ засадзокъ. Уводила орда нашихъ въ поле за собою, колко было потреба, а наши неразсморително за нею угонилися; егда же приспѣ имъ время еднимъ неволничную, а другимъ смертную испити чашу, тогда внезапно сила орди зъ едной нашимъ въ очи, а другой зъ заду зъ долинъ вибухнуло, и такъ по смотрѣнію Божію, заразъ въ нашихъ зломивши, погнали на шабляхъ до обозу подъ Казикерменъ, а другіи, переймаючи, рубали и кололи и ажъ въ самій таборецъ гнали; въ якомъ разѣ живцемъ взяли князя Четвер-

тинскаго, Стефановича канцеляристу, а зъ дворянъ Витвицкого, Михайловского, Шулгу, Галецу и Козловского, покоеваго гетманского Барановского, слугъ Обѣдовского трехъ, а зъ компанѣи инщихъ живцемъ взято и порубано: Григорія асаула компанѣйского, Рожанского, сотника Гоголевского, Кирила Воронежского, товарища бунчукового, и многихъ компанѣйцовъ. Подпадала тажъ Бѣлогородская орда послѣ того щастя своего и прочихъ дней подъ таборецъ Обѣдовского, але уже не виманила нашихъ зъ него за собою въ поле, тилко подъ таборцемъ охотники наши на поединокъ вiѣздили и зъ нею по троху встиралося. Гетманъ зась, уважившии потимъ, що для одинскихъ Бѣлогородскихъ силъ нельзя нашимъ компанѣямъ въ малолюдствіи и на пашу зъ коньми отъ таборцу удалитися, отправилъ ротмистра Ростковского зъ его и зъ инщими компанѣями и зо всѣми коньми таборца Обѣдовского до великого табору, що зъ Свѣчкою, полковникомъ Лубенскимъ, знайдовалися въ Томаковцѣ, а Обѣдовскій зъ инщими людми взялъ до себе на судна воднія. Августа 11 изъ низу Казикермена зъ вишной Кодацкой голови Атаманъ Кошовій далъ знати Гетману, что въ многихъ суднахъ воднихъ войско Турецкое пливетъ въ гору Днѣпра ку Казикермену, зъ якой вѣдомости во всѣхъ войскахъ нашихъ не меншій уродился страхъ, для которого Гетманъ, приболшаючи къ себѣ войска, послалъ въ сотнѣ Орелскіе ординансъ, аби къ нему вскорѣ подъ Казикерменъ прибували чрезъ такій унѣверсалъ:

По звичайной титлѣ Гетманской.

Вамъ паномъ сотникамъ Орелскимъ, меновите Дриганскому, Китайгородскому, Орелскому, Маяцкому и Нефорощанскому, зо всѣмъ вашимъ товариствомъ доброго узичивши здоровя, симъ нашимъ ознаймуемъ унѣверсаломъ, ижъ прибывшихъ насъ зъ войскомъ подъ Таванскій городъ и подъ

Казикерменъ споткали непріятели бесурмане, и маемъ зъ ними уставичній бой; указуетъ теди того пилная потреба, абы войска за нами позосталіе подъ Казикерменъ прибували, яко теди приказалисмо панамъ полковникамъ Гадяцкому и Лубенскому зъ таборами найскорѣй до насъ подъ Казикерменъ прибувати; такъ и вамъ такій нашъ Гетманскій засилаемъ указъ, абисте заразъ зо всѣмъ сотень вашихъ товариствомъ, взявши на мѣсяцъ еденъ борошна, днемъ и ночью, скорѣй сюда подъ Казикерменъ чинили поспѣхъ, а маете оній чинити такъ скоро, жебисте, спостигнувши пановъ полковниковъ Гадяцкого и Лубенского, сполне зъ ними на мѣсце вищрѣченное простовали; а еслибисте не могли онихъ постигнути, теди тимъ же трактомъ, которій оніе зъ таборами до насъ идучи уторуютъ, тримаючися берега Днѣпрового, а якъ найскорѣй и найпилнѣй поспѣшали, заховуючи въ себе пилную и чулую въ той дорозѣ осторожность. За чимъ мѣти пилно хочемъ и сурово приказуемъ, аби жаденъ таковому указовѣ нашему не былъ опречнимъ; а если би хто оній легце себѣ важилъ, не послухавъ и ухилявся тоей войсковой службы, таковогo упоминаемъ зъ тимъ докладомъ, же срогое и неотмѣнное войсковое на горлѣ отнесетъ карапе, той теди волѣ нашой, аби жаденъ не спротивлялся и повторе пилно и пилно васъ упоминаемъ и приказуемъ. Данъ зъ подъ Казикермена, августа 10, року 1697.»

Тоеи-жъ ночи зане якось мечтанія въ войску нашомъ плавномъ уродился, былъ страхъ и смятеніе, и гласъ тривожній чрезъ тремби випущенъ бяше, занеже издавалося, якоби судна Турецкіе идуть въ гору Днѣпромъ ку намъ, для чого тую нощь переночовавши, всѣ болшіе водніе судна наши фуркати и далѣй отъ береговъ Днѣпровихъ уступивши, стали на якорахъ по всемъ Днѣпру, а меншіи судна непремѣнно по берегахъ знайдовалися. Августа зась 11 на низу Василю албо и далей отъ Казикермена явилась на Днѣпрѣ

судна водніе Турецкіе и изъ тридцати штукъ випалено; а наше войско всѣ двѣ прешліе зъ великимъ поспѣшеніемъ городъ Таванскій будовали и доканчивали, которого Гетманъ и воевода маль не щодня осматрували и доканчувати приказивали. Намѣреваючи и сами по доконченю оного назадъ плавнимъ походомъ въ гору Днѣпра повернути, уходячи далшого небезпеченства отъ непріятелей бесурманъ, щоденне зъ Криму коло Аслама городка, а на Днѣпрѣ отъ Очакова примножавшихся.

А такъ отъ заложення нового болшаго городка Таванского, іюля 30, до августа 12, чили 15, городъ оній Таванскій зъ болшими по килконадцять штукъ арматъ, на себѣ вмѣщающимъ, роскатаній зосталъ зо всѣмъ зооруженъ и доконченъ, ровами глубокими и широкими и стѣнами невизкими каменними, дерновими и земляними обведеній и по стѣнахъ кошами землею наполненними обставленній. По доконченю засъ того Таванского города князь Долгоруковъ зоставилъ отъ себе часть певную пѣхоти Московской и надъ ними зоставилъ тамъ же комендантомъ пререченого думного дворянина Василія Борисовича Бухвостова, оставивши ему тамъ же многіе харчевіе всякіе запаси и военніе припаси. А Гетманъ отъ себе зоставилъ тожъ певную часть войска городового пѣшого зо всѣхъ полковъ комендерованного и Атамана Кошового Григорія Яковенка зъ тисячею, чи и болше Запорожцовъ. Особно тежъ въ пустомъ и ненаправленомъ Казикерменѣ оставилъ Гетманъ на тисячу козаковъ зъ полковъ комендированнихъ при наказномъ полковнику Нѣжинскомъ доброму молодцу Левку Шрамченку, сотнику Олишевскому и полковника Сердюцкаго Лукяна Шулгу зъ полкомъ его въ томъ же Казикерменѣ оставилъ, узанасивши ихъ доволно борошенними военними запасами и приказавши имъ единодушно Запорожцами чинити отпоръ мужественній бѣсурманскимъ подъ Тавань и Казикерменъ наступленіямъ.

По такомъ дѣяніи и устроеніи Тованскомъ и Казикер-

меневсомъ Гетманъ и Воевода князь Долгорукій, августа 15 чили 16, по захожденіи солнечномъ, аки зъ боязнію утѣкаючи, рушили отъ Тавани въ гору Днѣпра, всѣми суднами водними, за наступившую тежъ тогди темною нощію дознали трудности и въ суднахъ воднихъ по Днѣпру замѣшаннии купно же и смятенія. Тоеи-жъ ночи заразъ изъ городка Шинкіѣрея чрезъ Конскую до Буваного войско наше уступило до новой крѣпости Таванской. А переночовавши, когда земній и водній непріятель бѣсурмане увидѣли явно отшествія войскъ нашихъ отъ Тавани и Казикермена, тогда заразъ всѣ на островъ Таванскій зъ степу Кримского чрезъ рѣчку Конскую перебравшися и суда Турецкіе водніе Днѣпромъ и Конскою, въ гору рушивши, къ Таванѣ приближалися, и зъ судовъ висѣдши, а на двое роздѣливщися, почали отъ того дня Таванѣ и Казикермена денно и нощно зъ арматъ и мортировъ и дробнихъ янчарокъ добувати, штурми чинити и мини подводити, обераючи и отъ нашихъ войскъ за приводомъ найбарзѣй Запорозскимъ неподлій встрентъ на свою погибель. Въ якомъ около Тавани и Казикермена военномъ промислѣ бѣсурмане, до пяти недѣль замешкавши и ничого помислного не вскуравши, тилко много войска своего и значнихъ началниковъ тамъ потративши, уступили зо встидомъ отъ Таванѣ и Казикермена назадъ во свояси. О чомъ я, болше не описуючи, полагаю зде о всемъ томъ повѣсть Юрія Мултянина, зъ войска водного Турецкого, зъ подъ коменди паши Дервѣшъ Ахмета, зъ подъ Тавани до Цариграда плинувшаго, утеклого и до Тавани прибылого, а зъ Таванѣ въ Батуринъ присланного и, ноеврія 30, въ канцеляріи войсковой сицевую повѣсть свою сказавшаго:

Тотъ Молтянинъ повѣдается родомъ зъ Расоватъ зъ уѣзду Силистрійского, отца, мати, а нѣ жени не маетъ.

Служилъ зъ охоти своей за грошѣ на суднѣ Дорвѣшъ Ахметовѣ пашѣ, которій подъ Азовомъ суднами будучи зъ другимъ Али Пашею, которій зъ войскомъ своимъ землею

до него прійшолъ, и построили городокъ на Кубани. Въ томъ новопостроенномъ городку зоставили тіи Пашѣ пѣхоти человѣка двѣстѣ тихъ, которіе зъ осади Азовской війшли, и Татаръ столкожъ при томъ городку покинули. А въ томъ городку арматъ желѣзнихъ дванадцать штукъ, а шесть таких, що шротомъ стрѣляютъ зоставили.

Сказуетъ, же Юсупъ и Кечи-Пашѣ, подъ Таванпю будучіи, писали до вишпомененнихъ Дервѣшъ Ахмета Пашѣ и до Серескера Али-Пашѣ, абы чимъ рихлѣй подъ Тавань до нихъ зъ войсками прибували, ознаймуючи, же барзо спадно возмуть въ свою область городки и всѣми силами натомся засажали: мовячи, же въ Таванскомъ городѣ не машъ болше войска козацкого надъ двѣ тисячѣ, именуючи, кгдыжъ иншіи поутѣкали до домовъ; лечъ гди на ихъ прекладанье помененніи Дервѣшъ Ахметъ Сераскеръ Али-Пашѣ подъ Тавань пришли зъ войсками одинъ чрезъ Кримъ землею, а другій около Криму водою омилилися на своей надѣи.

Бо кгди взяли городъ Тавань и Казикерменъ въ облеженье, и чрезъ пять недѣль оній добували, чинячи волніи три приступи и подкопи до Таванѣ, а два до Казикермана, стратили въ тихъ приступахъ войска своего Турецкого шесть тисячей зъ лишкомъ въ трупъ положеннимъ, опручъ раннихъ, межи которими трохъ значнихъ началнихъ Турецкихъ капитановъ, именно: Емеръ, Агметъ, Ибраимъ забито.

Катаргъ было Турецкихъ подъ Таванемъ и Казикерменемъ двадцать двѣ, дванадцятъ бейскихъ, и кождой катарги паномъ былъ Бей и своихъ неволниковъ въ ней мѣлъ купленнихъ до роботи и всякіи припаси военніи.

Самого зась Солтана катаргъ десять, въ каждой катарзѣ якъ въ солтанскихъ, такъ и бейскихъ было людей до битви, опрочъ неволниковъ до роботи лопатной належнихъ, по полтораста человѣка албо и болше: арматъ опрочъ ручной стрѣлби въ килку по одинадцятъ, а въ другихъ по десять, по шесть штукъ катаргахъ, а особно кгалетъ було пятнад-

цатъ, межи которими кгалетами двѣ кгалетъ было великихъ, а людей въ нихъ было человѣка по двѣстѣ тридцятъ, арматъ въ передѣ по три великихъ, а четвертая назадѣ, що пpoтомъ кидаетъ.

Фуркатъ зъ иншими суднами водними было зъ сорокъ, опрочъ малихъ човновъ.

А такъ на тихъ всѣхъ суднахъ арматъ штукъ было болше двохъ сотъ, межи которими було много такихъ, що мѣли кулѣ въ дванадцять, одинадцятъ по пяти и по шести окъ. Всего войска Турецкого, именуетъ було подъ Таваню и Казикерменомъ на тисячей пятьдесятъ: одни въ шанцахъ, другіи на суднахъ, третіи при наметахъ и Ханъ чрезъ ввесь часъ найдовался зо всѣми ордами.

Было у непріятелей такое поганское намѣреніе, же, по тихъ до города Таванского и Казикермена приступахъ валнихъ чиненнихъ, еще замишляли килко день добувати и подкопъ, южъ готовали и валъ точили, и на остатній приступъ всѣ сили свои поганскіе приспособляли. А въ тихъ часѣхъ орда Бѣлогородская дала знати, же войска свѣжо государскіе на посилокъ облеженцомъ въ Таванѣ на семъ тисящей албо болшъ идутъ; чого они побоявшися, покинули подкопъ робити и армати зъ шанцовъ повитягавши зо всѣми своими поганскими силами въ ночи одійшло прочь. А потомъ и сторожа ихъ водная Турецкая, горѣ тихъ городовъ о килко миль будучая, дала имъ знать, же тое войско отъ Сѣчи водою къ Таванѣ рушилося.

Повѣдаетъ и тое, же межи Пашами чувати было такіи поголоски, ижъ скоро весна покажется, тежи заразъ маютъ приходити Турецкіе войска Тавани добувати конечне.

Если зась тіи Пашѣ, которіи теперь зъ войсками подъ Казикерменомъ були, чи иншіе на пришлое лѣто будутъ приходити, того не знаетъ.

Тое тилко твердитъ, же Юсупъ-Паша на зиму маетъ ити до Очакова зъ войскомъ своимъ: Али-Паша до Кефи,

Дервѣшъ Ахметъ къ Кечѣ-Пашѣ зъ судомъ до Цариграда, а то найбарзѣй для отправленя суденъ, для которихъ снадно вшелякіе припаси въ Царигородѣ обыскатися могутъ.

О Султанѣ Турскомъ, сказуетъ, нижъ вѣдомости такіи пришли були трома днями передъ утечкою ихъ зъ подъ Таванѣ, же Солтанъ Турскій на войнѣ бувъ и битва валная зъ Нѣмецкими войсками була, въ которой десять тисячей войска Турецкого згинуло; самого вейзѣра великого ранено, Пашу значного, именно Мисѣръ Ліовлю, забито и чотирохъ пашовъ чи взято, чи забито, не знаетъ самъ зазь Солтанъ ледви утѣкъ живо.

Тожъ повѣдаетъ и во всемъ згажается зъ первимъ и другій язикъ, именемъ Муса Турчинъ, которій подъ Очаковомъ и Казикерменомъ въ тую пору Турки зъ подъ Казикермена уступили. По отшествіи Турецкомъ отъ Тавани, кгди принесена Гетману въ Батуринъ вѣдомость, же непріятели бѣсурмане зъ великимъ ущербкомъ повернули во свояси, тогда Гетманъ со всею старшиною утѣшился, яко Богъ Всемогущій не допустилъ бѣсурманомъ тріумфовати тогда надъ христіянами, за що Ему-жъ Творцу должное всегда отдавано отъ всѣхъ благодареніе православнихъ христіянъ. А Гетманъ зъ Бояриномъ въ гори Днѣпра до Томаковки, где обозъ зъ полковникомъ Лубенскимъ знайдовался, прибывши, изъ суденъ воднихъ на землю вѣсѣдши, суда всѣ великіи и маліи отпустили въ гору, ажъ до Сѣчи Запорозской, и велѣли оніе вручити въ дозоръ Запорозцамъ, и, о всемъ тогдашномъ поведеніи обявляючи, Гетманъ писалъ на Москву зъ Томаковки; а сами таборами рушили въ гору до пристани Кодацкой, где, августа 30, прибувши, начали заразъ Днѣпръ преправовати, и отголь знову Гетманъ о тогдашномъ поведеніи о Запорозцахъ и о виданю имъ денегъ зъ скарбу войскового, также о непослушенствѣ ихъ, и о затягахъ въ Полщу, августа 31, писалъ на Москву до Великого Государя таковую свою граммоту:

«Повернувшися ми, обще зъ ближнимъ Вашего Царского Пресвѣтлого Величества бояриномъ и воеводою Бѣлогородскимъ и намѣсникомъ Великопермскимъ княземъ Яковомъ Федоровичемъ Долгоруковимъ, зъ плавного походу, зъ подъ Таванского города, въ табори наши надъ Томаковку, писалисмо къ Вамъ, Великому Государу, Вашого Царского Пресвѣтлого Величества, чрезъ почту доносячи покорне о всякихъ поведеніяхъ, где доложилисмо и тое, что при отходѣ нашомъ оттоль зъ подъ Таванска, певнимъ уговоромъ нашимъ, напомненьемъ и предложеніемъ оставилисмо тамъ подъ городомъ Таванскимъ Запорожцовъ Яковенка, Атамана Кошового, зъ товариствомъ въ тисячи или болшъ человѣкъ, приказавши имъ преможнимъ Вашего Царского Пресвѣтлого Величества указомъ, аби они въ помощъ Вашимъ Царского Пресвѣтлого Величества ратнимъ Великоросійскимъ людямъ, въ томъ новомъ Таванскомъ городѣ, для оборони оного, отъ насъ оставленнимъ, чрезъ недѣль килко забавившися, чинили зъ сторони своей надъ непріятели промислъ, сколько способу и сили станетъ; для чого и грошей, опрочъ нашихъ прежнихъ дачей, далисмо имъ при отходѣ нашомъ 2000 золотихъ, а потомъ опять зъ тихъ обозовъ отъ урочища Томаковки виправивши зъ подъ рейментовъ нашихъ, на помощь тимъ въ новомъ Таванскомъ городѣ зостаючимъ ратнимъ вашимъ монаршимъ людемъ, певную часть войска; писалисмо до его, Атамана Кошового, и до всего при немъ будучого товариства, горячо упоминаючи, жеби они яко тимъ военнимъ до Тавани посилаючимся людемъ были до въ проваженняся ихъ въ тотъ городъ поводомъ и помощію, такъ и сами, въ чуломъ и чирствомъ найдовалися противъ онихъ непріятелей подвизѣ и промислѣ, и конечне не отмовлялися тамъ неотходно быти до отходу оттоль тихъ непріятелей, обѣцуючи имъ за тіи поднятіи въ военнихъ окказіяхъ труди особливую грошовую дачу. О чомъ якій писалемъ до нихъ листъ, того списокъ посилаю нинѣ въ приказъ Малія Россіи, а теперъ надъ мое

сподѣванье такую мнѣ зъ Сѣчи принесенно вѣдомость, что тіи Запорожци, подъ Таванскимъ городомъ отъ насъ оставленніе, недодержавши того своего слова, которое прирекли намъ чрезъ время тамъ въ промислахъ военнихъ прожити, зъ побудки неспокойнихъ головъ межи собою будучихъ, взяли недоброхотство противъ того своего Кошового Атамана и, отказавши ему послушенство, всѣ возвратились до Сѣчи, где всецѣло отъ него урядъ атаманства одобрали, а наставили собѣ нового атамана асаула своего бувшаго, человѣка до того уряду неприличного, и жадной значности и заслуги тамъ въ Сѣчи межи ними немаючого

Я тедн Гетманъ писалемъ зъ сей дороги до наказного полковника Лубенского, якогосмо виправили до Таванѣ, аби онъ ихъ, Запорожцовъ, Вашимъ монаршимъ указомъ и моимъ гетманскимъ словомъ всѣхъ ихъ, Запорожцовъ, сурово упоминалъ, чтобъ они безъ жадной отмови туда къ Таванскому городу ишли и якъ людей отъ насъ посланнихъ въ городъ впровадити, такъ и сами надъ непріятелями промишляти старалися, що щадячи собѣ на далшій часъ вашу Царского Пресвѣтлого Величества милость, которая всегда ихъ спомагаетъ и виживляетъ. А тутъ же и о семъ покорственно Вамъ, великому Государю, доношу, же зъ сторони заграничной, внеслася въ Сѣчь Запорожскую нѣякаясь обмана, на службу Запорожцовъ взиваючая, по якой оманчливой побудцѣ сего лѣта еще зъ весни двѣ ватаги товариства ихъ, одна пѣшая зъ ватагомъ, прозиваемимъ Морозомъ Каневскимъ въ чотириста человѣка, а другая конная зъ Морозомъ, бывшимъ атаманомъ Кошовимъ въ семдесятъ человѣкъ, пойшли въ Полщу, а нинѣ, яко мнѣ донесенно, нѣякійсь кравецъ Шкуринского куреня прибираетъ собѣ ватагу, хотячи въ туюжъ Полскую ити дорогу. И я Гетманъ, по должности уряду моего, яко словесно атамана наказного Кошового зъ иншими атаманами куренними и зъ товариствомъ на стрѣчи у мене будучихъ упоминалемъ, аби таковихъ сваволя была

завстягнена, такъ и чрезъ листъ мой ганилемъ ихъ въ той мѣре непорядокъ, и приказалемъ своволнихъ отъ того замислу завстягати. Зъ которимъ то листомъ моимъ послалемъ до Сѣчи войскового енералного хоружого Еуфима Лизогуба и сотника Конотопского Феодора Кандибу, передъ которими они, Запорожцѣ, вимовлялися, же будто теперъ у нихъ въ Сѣчи нѣтъ жадного такого товариша, которій би туда въ Полщу на службу ходити хотѣлъ. А любо мало зъ нихъ, Запорожцовъ, чинятся службы и таковіи, яко вишшей положилось, походятъ нерадѣнія, однакъ я, запобѣгаючи тому, жебы они не отторгнулись отъ Вашей Великого Государа монаршей Милости, поступилемъ зъ ними ласкаве: на приходѣ моемъ зъ войскомъ плавнимъ походомъ одослалемъ имъ чрезъ руки полковника Чернѣговского три тисячи золотихъ, а самъ, прибувши до Таванѣ, далемъ имъ двѣ тисячи, яко вишшей положилось, а на отходѣ тисячу золотихъ, а тутъ до Сѣчи чрезъ пречечонихъ хоружого енералного и сотника Конотопского одослалемъ тисячу золотихъ грошей и на каждого атамана по сукну тузинку на жупани, а еще и надто грошей имъ дати обѣщалисмо, если при Таванѣ найдоватися будутъ. Якіе видатки много скарбцу убогому войсковому учинили убитку. Якіе теди въ передъ ихъ поступки въ службѣ Вашой Монаршой непослушенства являтися будутъ, о томъ долженъ есмь донести Вамъ, Великому Государю, Вашему Царскому Пресвѣтлому Величеству, Его же при семъ премилосердной Монаршой отдаюсь благостинѣ.

Зъ обозу отъ переходу Кодацкого,
августа 31, року 1697.

При такой въ Россіи нашой и войскахъ Російскихъ дѣяніяхъ и поведеніяхъ, въ Полщѣ Сенаторове и Рѣчъ-Посполитая промишляли о избраніи Короля нового на мѣстце покойного унѣятолюбца Собеского, и такъ чрезъ цѣлого·

дищное время и вящше, по многихъ въ томъ избраніи контроверсіяхъ и несогласіяхъ (бо едни, яко и прежде написалось, промовали на королевство Полское зъ Франціи князя Деконтого, зъ Литви Сапѣга воевода Виленскій и Гетманъ Великій Краковскій, секретарь Великій Коронній о корону стояли. Потоцкій промовалъ королевича Якуба Собеского, Гетманъ Великій Коронній—королевича Александра, албо Князя Баварского и инніи желали Князя и Електора Саксонскаго. Цесарь промовалъ енералиссима своего князя де-Баденъ, или князя Баварского; также и князь Лотаринкгія о тую-жъ старался корону поступаючи Полякомъ миліони за уложенемся въ тое елекціялное дѣло Пресвѣтлѣйшого монархи нашего Петра Алексѣевича избранъ, и мѣсяца септеврія 15 коронованъ на Королевство Полское Князь и Електоръ Саксонскій Фридерикъ Августъ, двадцать семъ лѣтъ вѣку своего имущій, подъ такою кондиціею, что секту Лютеранскую долженъ отринути, а Римскую вѣру пріяти; якожъ такъ еще предъ избраніемъ своимъ на королевство учинилъ.

Прежде того избранія онъ Августъ прислалъ посла своего до Сенаторовъ и Рѣчи Посполитой Полской зъ такими пропозиціями, якіе тутъ прилагаются.

Propozycyie do Naiasnieyszey Rzeczy Pospolitey od nowego Kandydata Naiasnieyszego Xiążęcia Imci Awgusta Elektora Saskiego, przez Imci pana Ablegata Extraordynaryjnego (z zupełną y wszelką plenipotencyą) ordynowanego podane.

1. Starożytna naiasnieyszego Domu Saskiego zacność starozytnych wsławioną wiekow, y teraznieyszych niezerwana wiekow, chwalebna czasow z naypierwszemi w Europie Domami w równi celująca obszyrney nieporzebuie delineaciey, bo w szczęściu . . . . . . Cesarzach Rzymskich, z których Ottho trzeci grob Swiętego Woyciecha nawiedzaiąc, koronę Polszcze ofiarował, y naypierwszym krolem Bolesława Chrobrego powitał, iasnieie przez wszystkę niesmiertelność roznemi roskrzewiona

Условія новаго кандидата, Пресвѣтлѣйшаго Князя, Его Милости Курфирста Саксонскаго, предложенныя Пресвѣтлѣйшей Рѣчи Посполитой Его Милостію чрезвычайнымъ посланникомъ (имѣющимъ совершенное и всякое полномочіе).

1. Искони прославившаяся и по настоящее время достохвально продолжающаяся древняя знаменитость пресвѣтлѣйшаго Саксонскаго Дома, сіяющаго среди первѣйшихъ Европейскихъ домовъ, не требуетъ обширнаго описанія. Онъ во всѣ времена прославленъ счастіемъ . . . . . . Императорами (изъ коихъ Оттонъ III, навѣщая гробъ св. Войцеха, предложилъ Болеславу Храброму Польскую Корону и поздравилъ его первымъ Королемъ Польскимъ), распространился

kolligaciamy, pełna ozdob y sławy, niewzruszaiąc domu tego dawnieysze ozdoby, y cokolwiek dawnego wiekami się pokrywa, bo tym zagęszczone historye, napełnione xięgi y sama całego swiata pamiętna sława.

2. Co do naiasnieyszego Xięcia Iego Mosci Elektora Saskiego pan iest przyrodzoney łaskawości, w samych kwitnących latach, bo dopiero dwadziescia siedm lat maiący, z młodych zaraz do woiennych wypielęgnowany czynow, które szczęscie przez cały swiat ogłosiło. Co sama dobyta Moguncia y odprawione chwalebnie nad Rhenem y w Brabanciey expedycie znacznie swiadczą. Tym niesmiertelnym wielkich Antenatow idąc torem z niemnieyszą sławą hetmanił w Węgrzech y na dwuch kompaniach, tak dobrze rządził hetmanskim animuszem, że pyszne oryentalnego poganstwa nachylił karki y nieustraszonym sercem męstwa y dzielności swoiey iuż chwieiącą się wygranę mądrą przezornością w całość przywrócił, sławny stąd nie tylko na marsowym

разными родственными связями, исполненъ почестей и славы; я не стану уже вспоминать о прежнихъ почестяхъ и о томъ, что уже покрыто древностію, ибо тѣмъ изобилуетъ исторія, наполнены книги, объ этомъ же гласитъ всемірная слава.

2. Что же касается до Пресвѣтлѣйшаго Князя, Его Милости Курфирста Саксонскаго, то онъ одаренъ врожденною добротою и въ самомъ цвѣтущемъ возрастѣ: онъ имѣетъ только двадцать семь лѣтъ. Съ самихъ молодыхъ лѣтъ онъ приготовленъ къ военнымъ занятіямъ, о которыхъ счастье возвѣстило всему свѣту. Объ этомъ явно свидѣтельствуютъ покореніе Майнца и достославные походы на Рейнѣ и въ Брабантѣ. Слѣдуя безсмертному примѣру великихъ своихъ предковъ, онъ съ неменьшою славою предводительствовалъ въ Венгріи, и такъ доблестно дѣйствовалъ въ двухъ походахъ, что преклонилъ гордую выю восточнаго язычества и возстановилъ колеблющуюся уже побѣду силою своего мужества, храбрости и благоразумной предусмотрительности.

polu, ale w niezwyciężonych poddanych swoich tryumfuiący sercach, iedynym udzielney dobroci przykładem, kiedy wotom poddanych swoich uprzedzaiąc wspiera dobrodzieystwy, wywyższa łaskami, y nikt się na zwierzchność iego nie poskarzy, y owszem łaskawość iego przeciwko podległych sobie ludzi nie tylko publiczna twierdzi sława, ale y sami Ichmć Panowie obywatele Wielko Polscy, napograniczu dobra swoie maiący, toż samo przyznać mogą, zgoła wszelkich attrybutow w tym Panie znayduie się doskonałość, nieporownana rad doyzrzałość y oczywiste przyrodzoney dobroci dowody.

3. A co większa, ze sam Bóg Naywyzszy, z skrytego wiecznych wyroków swoich przeyzrzenia, naiasnieyszego Elektora Saskiego, tey destynuiąc koronie, ieszcze przed dwiema laty za natchnieniem Ducha S-go y z umysłu przedsięwziętey do Rzymu drogi, do prawdziwey wiary Katolickiey przyprowadził *y ad incrementum Kosciola Bożego in Vrbe orbis Domina imbuit*

Прославившись такимъ образомъ не только на воинскомъ поприщѣ, но торжествуя и въ сердцахъ непобѣдимыхъ своихъ подданныхъ, онъ представляетъ единственный примѣръ особеннаго добродушія, ибо, упреждая желанія своихъ подданныхъ, вспомоществуетъ имъ благодѣяніями, возвышаетъ милостями, и никто не пожалуется на его управленіе; напротивъ того, о его милости къ подвластнымъ людямъ свидѣтельствуетъ нетолько общественное мнѣніе, но даже Ихъ Милости, паны обыватели Великопольскіе, имѣющіе свои имѣнія на границахъ, могутъ тоже подтвердить. Вообще этотъ Государь обладаетъ въ совершенствѣ всѣми достоинствами: несравненною зрѣлостію въ совѣтахъ и несомнѣнною врожденною добротою.

3. Но всего важнѣе, что самъ Всевышній, по неисповѣдимому своему предвѣчному предопредѣленію, предназначая Всепресвѣтлѣйшаго Курфирста Саксонскаго этой Коронѣ уже два года назадъ, по внушенію св. Духа и въ слѣдствіе на-

swiętą nauką. Dzieło to iedyney Wszechmocności Boskiey oczewisty cud tego, Ktory sam cuda czyni y niepłonna wieszczba; bo sam Pan Bóg tym swoim naywyższym powołaniem torował drogę do Korony y wczesnie ufundował do tego prawa; Krolem bądz katolickim: aby ginącey oyczyznie, z nieba daney wspierał waleczną ręką y padaiącego swiata machinę, y pamiętnemi w nierychłych czasiech zwycięstwy, Othomanską poniżył hardość, na wszystkich nieprzyiacioł tey korony wywieraiąc pogrom woienny, poddanym zaś łaskawość y fawory szczedrobliwości swoiey obficie leiąc.

4. Obawiać się niepotrzeba, aby nayiasnieyszey Rzecz Pospolitey miał ciężko uciemiężać z nayiasnieyszym potomstwem swoim, albo mu z intrat Rzeczy Pospolitey naymnieyszą część udzielać; bo iednego tylko maiąc syna, nietylko mu Elektorskich państw z prerogatywą Elektorską y kleynotami nalezytemi, ale y Luzacyę sobie przyłączeną z przodkow

рочно предпринятаго путешествія въ Римъ, призвалъ къ истинной Каѳолической вѣрѣ, и, для преуспѣянія церкви Божіей, просвѣтилъ его святымъ просвѣщеніемъ въ царственномъ градѣ. Происшествіе это есть очевидное чудо всемогущества Бога, Творца чудесъ и ненапрасное предсказаніе: ибо самъ Господь Богъ симъ высочайшимъ призваніемъ проложилъ ему путь къ престолу и заблаговременно приготовилъ его къ этому сану. Будь Католическимъ Королемъ, чтобы поддержать храбростію свыше дарованное отечество и падающую машину міра и унизить достославными побѣдами Оттоманскую гордость, поражая всѣхъ враговъ Короны и изливая изобильно милости, благоволеніе и щедроты на своихъ подданныхъ!

4. Не надо опасаться, чтобы онъ могъ обременить пресвѣтлѣйшую Рѣчь-Посполитую своимъ достославнымъ потомствомъ, выдѣляя ему изъ доходовъ Рѣчи-Посполитой хотя бы то самую малѣйшую часть, ибо имѣя только

swoich y wszystkie inne prowincie swego czasu ustąpić może, y hoynie go prowidowac. To iuz sam tylko łaskawy wzgląd tak na dobro Rzeczy Pospolitey, iako na potoczne obywatelow interessa, obróci, aby oyczyzna miała obronę, *zaszczyt* wiara swięta, stan rycerski ukontentowanie, całey Rzecz Pospolitey ekonomia rząd dobry, osobliwie prawa y swobody oyczystey wolności cnego Rycerstwa, *do ktorych congenito fertur amore*, nienaruszoną niech się zaszczycaią całością; tudzież seymy y seymiki w kwitnącey zawsze były y nienaruszoney obserwanciey na sławę y pożytek publiczny za rządem Pana.

5. Wakanse *generaliter* wszystkie nie pod szacunkiem pieniędzy, ale pod szacunkiem cnoty y zasług będą rozdawane, aniby się ten ucisk w delikatnym sercu nayiasnieyszego Elektora zmiescić mógł, ktorego *generositas* takie *detestatur* wziątki y obwencye: precz od tego Pana oddalone niesłusze datki, gdzie hoyna ręka kazdemu wiernie służącemu nie skąpo udziela łask,

одного сына, можетъ уступить ему въ свое время не только Курфиршескія владѣнія съ правами и принадлежащими къ нимъ драгоцѣнностями, но даже и Лузацію, доставшуюся ему отъ предковъ, также и всѣ прочія провинціи; чѣмъ самымъ можетъ его щедро устроить. Такимъ образомъ онъ обратитъ милостивое вниманіе лишь на благо Рѣчи-Посполитой, равно какъ и на прочіе интересы обывателей, дабы отечество имѣло защиту, святая вѣра—славу, рыцарское сословіе—довольство, хозяйство Рѣчи-Посполитой—хорошее управленіе, въ особенности же, чтобы права и вольности предковъ славнаго рыцарства, къ которымъ онъ питаетъ врожденную любовь, пользовались совершенною неприкосновенностью, а также, чтобы сеймы и сеймики были ненарушимо соблюдаемы на славу и пользу общественную въ управленіе Его Милости Пана.

5. Вообще всѣ вакантныя мѣста будутъ раздаваемы не за деньги, но по оцѣнкѣ достоинствъ и заслугъ; ибо по-

ani zawiedziona zasłuzonych utyskuie życzliwość, gdzie kazdego zasługi zna po imieniu y nieodwdzięczonemi nadaie dobrodzieystwy.

6. Uważaiąc zaś tak zawikłane w trudnych Rzeczy Pospolitey czasiech momenta gdy zwalone z wielkim uciskiem na oyczyznę borgowe cwierci zasłuzonego woyska z miłą chęcią na zniesienie takich ciężarów ofiaruie Rzeczy Pospolitey dziesięc milionow idącey monety nie na papierze, ale *zaraz* w rzeczy samey *post actum Electionis* rzetelnie y istotnie z własney swoiey wyliczy szkatuły; y lubo drudzy pozornym kolorem magnifikuią datki swoie albo pod smakiem słodyczy roznymi sposobami zdobią y zaciemniaią publicznie proposita *emolumenta:* słusznąby iednak reflexyą uczynić mogła Rzecz Pospolita, iezeli sposoby y substancyie ofiaruiących *tam effusis largitionibus wystarczyć mogą, bo iezeli zkąd inąd zebrane, wyszukane et iniquis conditionibus na kredyt do czasu wzięte summy,* toć niepochybnie

добная несправедливость не можетъ даже имѣть мѣста въ благородномъ сердцѣ Пресвѣтлѣйшаго Курфирста, который гнушается всякими взятками и косвенными доходами. Всякое противозаконное даяніе далеко отъ этого Государя; его щедрая рука изобильно награждаетъ милостями всякаго вѣрно служащаго; заслуженное усердіе не имѣетъ причины роптать, ибо онъ знаетъ обстоятельно заслуги каждаго и надѣляетъ безчисленными благодѣяніями.

6. Имѣя въ виду запутанность обстоятельствъ въ столь затруднительномъ положеніи Рѣчи-Посполитой, (ибо *борговая* (*) плата заслуженная войскомъ обременяетъ ее чрезвычайно), онъ для устраненія этого бремени охотно жертвуетъ для Рѣчи-Посполитой 10 мильоновъ ходячею монетою, не на бумагѣ, но дѣйствительно, тотчасъ послѣ

(*) Въ Польшѣ иногда случалось, что войска не получали за нѣсколько времени жалованья и эти то деньги назывались *борговыми*—долговыми, оставшимися за Рѣчью-Посполитою, недоплаченными.

z wzaiemney obligaciey pryncypałom, albo kredytorom swoim będą musieli uiscić się przez co Rzecz Pospolita *ære alieno* obærata, *internis factionibus* cò raz się mięszać będzie, *et in omnibus occurentiis nie ad rationes boni publici, ale do postronnych interessow non sine gravi involutione et detrimento sui ad rehibendam gratificationem pociągniona będzie.*

7. Odebranie Kamieńca Podolskiego przy nieustraszonym męstwie y odwadze *bierze* na się nayiasnieyszy Elektor iuż nie słowne obietnice, ale woysko swoie, y artylleryą własną na dobywanie iego *prezentuie,* nawet zdrowie y życie swoie oyczyznie oddaie, aby biorąc tyle prac, fatyg, y około Rzeczy Pospolitey pieczołowania z przeszkodą zdrowia swego tak wielkiey spezy prawdziwą sobię w rycerskich walnego narodu piersiach miłość ugruntował.

избранія отсчитаетъ ихъ изъ своей шкатулки. Хотя и многіе другіе наружно превозносятъ свои даянія и украшая ихъ сладкими словами подъ разнымъ благовиднымъ образомъ стараются помрачить выше предложенныя выгоды; но Рѣчь-Посполитая справедливо можетъ разсудить: могутъ ли способы и средства предлагающихъ сравниться съ столь обильнымъ пожертвованіемъ? Ибо если эти суммы собранны, взысканны или взяты на кредитъ недостойнымъ образомъ, то по взаимному обязательству необходимо будетъ расчитаться съ предводителями или кредиторами, почему Рѣчь-Посполитая, обремененная долгами, болѣе и болѣе будетъ приходить въ замѣшательство отъ внутреннихъ раздоровъ, и не столько будетъ занята попеченіемъ о собственномъ благѣ, сколько заботою о посторонныхъ пользахъ, о возвращеніи полученныхъ пожертвованій не безъ важнаго своего ущерба и вреда.

7. Пресвѣтлѣйшій Курфирстъ, при врожденномъ неустрашимомъ своемъ мужествѣ и храбрости, принимаетъ на себя возвращеніе Каменецъ-Подольска. Онъ предлагаетъ не одиѣ обѣщанія на словахъ, но войско свое и артиллерію

8. Niemniey Podole, Ukrainę, Wołochy, Multany aby mogł do nayiasnieyszey Rzeczy Pospolitey przywrócić, czy to woyną, czy za nastąpieniem pokoiu w pierwszym staraniu mieć będzie, żeby nietylko pomyslne złotego pokoiu wystawił czasy, ale y panstwa nayiasnieyszey Rzeczy Pospolitey w dawney *obszernosci* Sarmackiego panstwa rozprzestrzenił, y ktorekolwiek odpadłe przywrócił do Rzeczy Pospolitey, w czym iedyne swoie staranie mieć będzie.

9. Więc żeby na potym na wszystkie niespodziane nowych woien przypadki iako naybespieczniey obwarowana była Rzecz Pospolita deklaruie nayiasnieyszy Elektor na iakiekolwiek zachodzące niebespieczeństwo, sześć tysięcy woyska swego na żądanie Stanów Krolewstwa dać y własnym kosztem prowidować albo też gotowymi pieniędzmi na zaciągnienie rowney

на отнятіе оного. Онъ для отечества посвящаетъ даже жизнь свою и здоровье, дабы, пріемля на себя столько трудовъ, безпокойствъ и заботъ о Рѣчи-Посполитой, съ ущербомъ здоровья и столькими издержками, могъ укрѣпить любовь къ себѣ въ рыцарскихъ сердцахъ вольнаго народа.

8. Не менѣе того первѣйшею его заботою будетъ возвратить Пресвѣтлѣйшей Рѣчи-Посполитой, войною, или же посредствомъ мирныхъ переговоровъ; Подолію, Украину, Валахію и Молдавію, чтобы не только возстановить блаженныя времена золотаго мира, но и привести къ прежнему объему Сарматскаго государства области Найяснѣйшей Рѣчи-Посполитой, и возвратить когда либо отъ нея отторгнутыя; это будетъ главнымъ его стараніемъ.

9. Итакъ, чтобъ на предбудущее время, на всякій непредвидимый случай новыхъ войнъ по возможности была обезопасена Рѣчь-Посполитая, обѣщаетъ Пресвѣтлѣйшій Курфирстъ, на случай угрожающей опасности, шесть тысячь войска своего по требованію Королевства выставить и содержать на свой счетъ, или же для удовлетворенія общей

liczby woyska potrzebie publiczney *subvenire*. Czego wszystkiego Stanom Rzeczy Pospolitey zostawuie *liberam dispositionem*.

10. Jeżeliby też *per commutationem* ktoregokolwiek Xięstwa swego mogł z biskiemi w sąsiedzstwie *transigere* o którąkolwiek daleką lub bliską tey Rzeczy Pospolitey prowincyą y onę do Korony przynależytym podług słuszności od nayiasnieyszey Rzeczy Pospolitey respekcie przyłączyć, tedy wszelakim do tego sposobem *y usiłowaniem* starać się będzie, prawdziwą ku Oyczyznie tey *obowiązanego serca* pokazuiąc intencyą.

11. Restawracią monety, która iak w tych kraiach iest zła y zepsowana, tak w panstwach Nayiasnieyszego Elektora bardzo dobra y wyborna, sama wspaniałość geniuszu *pana tego* naprawi y *commercia* do kwitnącego przyprowadzi stanu; maiąc do tego tak wielkie *commoditates* z Lipska y z inszych krain, y cokolwiek obligowana Stanom Rzeczy Pospolitey będzie mogła

потребности дать наличными деньгами для сбора такого же количество войска; что предоставляетъ на благоусмотрѣніе государственныхъ чиновъ Рѣчи-Посполитой.

10. Еслибы случилось вступить въ споръ и домогаться отъ сосѣдей какого либо своего княжества въ замѣнъ на другую провинцію, въ смѣжности или въ отдаленіи отъ Рѣчи-Посполитой находящуюся, чтобы присоединить ее къ предѣламъ государства, то по надлежащемъ со стороны Республики разсмотрѣніи онъ позаботится о томъ всевозможными способами и стараніемъ, оказывая истинную любовь свою къ отечеству.

11. Высокимъ геніемъ государя, будетъ произведена реставрація монеты, столько въ здѣшнихъ краяхъ плохой и испорченной, сколько въ земляхъ Пресвѣтлѣйшаго Курфирста чистой и отборной, и торговля прійдетъ въ цвѣтущее состояніе, такъ какъ у него столько средствъ къ тому въ Лейпцигѣ и другихъ странахъ; и что только благодарное доброжелательство можетъ сдѣлать для Рѣчи-Посполитой,

wyświadczyć propensia, pewnie na aktualney nie zcidzie applikacyey.

12. Szkołę Rycerską na ćwiczenie młodych ludzi w mathematyce żołnierskiey, w fortyfikacyach y wszystkim ćwiczeniu żołnierskim, kosztem swoim wystawi, aby młodź szlachecka wrodzony geniusz do czynow woiennych iak naylepiey sposobiła.

13. Fortece wszystkie iak w naylepszym porządku *conservabit et quidquid ad veteris et præsentis militiæ normam ingeniosus excogitavit amor* chętnie y ochotnie nayiaśnieyszey Rzeczy Pospolitey *litabit et omnia promissa firmiter* zachować obiecuie. W czym wiarę swoią przez tegoż Pana Ablegata swego iak naysolenniey oswiadcza y wszelką bespieczność deklaruie.

14. A tak gdy nayiasnieysza Rzecz Pospolita doskonałego w szczęściu y dobroci pana, niezwyciężonego w męstwie y odwadze *nullis colligationibus ad æmulas in Europa domos*

все навѣрно будетъ имъ дѣйствительно исполнено.

12. Построить на свой счетъ военное училище для обученія молодыхъ людей математикѣ, фортификаціи и всякому военному знанію, дабы благородное юношество, могло какъ можно лучше развить врожденную способность къ военному дѣлу.

13. Всѣ крѣпости будетъ содержать въ самомъ лучшемъ порядкѣ, и съ великою охотою предприметъ сдѣлать для Рѣчи-Посполитой все, что только искуство ввело въ обычай въ древнемъ и новомъ войскѣ, а также исполнитъ твердо все обѣщанное, въ чемъ торжественно чрезъ своего посланника удостовѣряетъ, и обѣщаетъ всякую безопасность.

14. Итакъ если Найяснѣйшая Рѣчь-Посполита вольными голосами возведетъ на престолъ совершеннаго въ счастіи и добродушіи государя, непобѣдимаго въ мужествѣ, несвязаннаго ни зависимостію и никакими связями съ

obligatum, albo iakieykolwiek dependencyi obnoxium przez wolne głosy na tron swóy podniesie, pobłogosławi same niebo tak szczęśliwey elekcyi iako Pan Bog pokazał łaskę wszechmocney prawicy swoiey, wokowawszy nayiasnieyszego Elektora na łono y w liczbę powszechney Matki Kościoła Bożego tak y daley będzie trzymał, doda siły *ad ampliora* teyże Swiętey Religiey *et gloriosi regiminis incrementa;* zwłaszcza kiedy nayiasnieyszy Elektor, nie z chęci panowania, *która cunctis affectibus flagrantior bywa,* ale z szczególney miłości ku wierze y naydroższey wolności na tę się konkurrencyą odważył, iedyną w Samym Bogu pokładaiąc ufność, ze zagrzeie serca wolnego narodu, nakłoni głosy obieraiących, zniewoli affekty wielkich obywatelow, y do pożądanego mysli y chęci nayiasnieyszego Elektora przyprowadzi konca Ten, Który daie Krolewskie na głowy Korony, przed Którym upadaiąc na kolana drzą narody.

соперничествующими Дворами Европы, тогда само Небо благословитъ столь счастливое избраніе; такъ какъ Господь Богъ явилъ милость Всемогущей десницы своей, призвавъ Пресвѣтлѣйшаго Курфирста на лоно и въ составъ общей Матери-Церкви Божіей, такъ и впредь будетъ его сохранять, придастъ силъ для вящщаго той же святой Религіи приращенія, и для достославнаго управленія, тѣмъ болѣе, что Пресвѣтлѣйшій Курфирстъ, не изъ желанія царствовать (которое сильнѣе всѣхъ прочихъ страстей), но изъ особенной преданности къ вѣрѣ и драгоцѣннѣйшей свободѣ, рѣшился на это соискательство, единственно полагая надежду на самаго Бога, что согрѣетъ сердца вольнаго народа, преклонитъ согласные голоса избирателей и расположеніе знатныхъ согражданъ и приведетъ къ вожделенному концу помыслы и желанія Пресвѣтлѣйшаго Курфирста—Тотъ, который возлагаетъ на главы короны, предъ Кѣмъ падая на колѣни, трепещутъ народы.

Wyimuiąc wszystkie skrupuły w punkcie wiary Katholickiey, którą prawdziwie przyiął Xiąże Imć Saski, ieżeliby kto powątpiewał, dla lepszey y zupełney informaciey pytać się iego mości Xiędza Nunciusza Papieskiego y Jego Mości Xiędza Biskupa Passawskiego posła Cesarskiego, którzy dobrą wiarą toż samo stwierdzą,

По елекціи зась и избраніи на ней на королевство Полское Князя и Електора Саксонского нимъ пришло до присяги, такая отъ него Августа до Становъ Рѣчи Посполитой на писмѣ Латинскомъ подана пропозиція, якая зде на Полскомъ язикѣ прилагается:

Propozycya od Jego Krolewskiey Mości po Elekciey Stanom Rzeczy Pospolitey nim przyszło do przysięgi super pakta conventa, tó iest na ustawę praw koronnych podana w ten sens z łacinskiego na Polski ięzyk tłumaczona.

Ponieważ bez rozerwania summienia moiego przysięgać mi przychodzi, dla tego takie pakta conuenta wyciągam, którym bym mogł dość dostatecznie uczynić, albowiem obiecać y

Чтобы устранить всякое сомнѣніе относительно Каѳолическаго исповѣданія, которое дѣйствительно принялъ Его Милость Герцогъ Саксонскій, еслибы кто усомнился, можно для лучшаго и полнаго удостовѣренія обратиться къ Его Милости Папскому Нунцію и къ Его Милости ксендзу Епископу Пассавскому, Императорскому послу, которые это подтвердятъ по совѣсти.

Предложеніе сдѣланное послѣ избранія Его Королевскою Милостію государственнымъ чинамъ Рѣчи-Посполитой, предъ принятіемъ присяги на пакта конвента (то есть на Коронное уложеніе) въ переводѣ съ Латинскаго языка на Польскій гласитъ слѣдующее:

Такъ какъ мнѣ должно присягать безъ нарушенія совѣсти, потому я и требую такихъ пакта конвента, которыя бы я могъ исполнить совершенно удовлетворительно, ибо

podiąc się, a nie dosyć uczynić iest rzecz iako summieniu szkodliwa, tak reputaciey nieprzystoyna: Abym tedy (nie day Boże) w iakich nie zostawał przymówkach, albo w wieczną, która z sławnego fundamentu założenia pochodzi, nie popadł obydę, zwłaszcza w wypełnieniu artykułow, tak się stanom Rzeczy Pospolitey wytłumaczam. Naprzod tronu y maiestatu tego dostąpić, nietylko żebym myslił, ale za głosami ludzkiemi aby wola Boża daleko odemnie w tey mierze nie zostawała, wszystkiemi starałem się sposobami; zaczym ieżeliby kto się znalazł zarzucaiąc, iż był na te głosy przenaięty y skorumpowany przezemnie, Bogiem się swiadczę, że iednego słowa z ust moich nie słyszał, ani takowych miał w zleceniu materiey, gdyż naymnieysze słowo moie na iedney równo z żywotem własnym pokładam szali.

A co się tycze obligu moiego Krol Imć przeszły Michał przyobiecał był tylko szczegulną Kamieńca Podolskiego fortyfi-

обѣщать и взяться за что либо и не исполнить, такъ же противно совѣсти какъ и чести. Итакъ для того, чтобы я (не дай Богъ) не подвергся какимъ либо упрекамъ или же вѣчной ненависти, происходящей изъ похвальнаго основанія; въ особенности въ исполненіи статей такъ объясняюсь предъ государственными чинами Рѣчи-Посполитой: во-первыхъ, я не только не думалъ о достиженіи трона и величества того, но даже старался всѣми силами о томъ, чтобы на людскіе голоса воля Божія въ этомъ дѣлѣ не была отъ меня далекою, и потому если бы кто нашелся возразить, что онъ къ подачѣ голоса былъ подкупленъ мною, то свидѣтельствуюсь Богомъ, что онъ не слышалъ отъ меня ни слова и не имѣлъ въ этомъ дѣлѣ никакого порученія, ибо я малѣйшее свое слово наравнѣ съ жизнію кладу на одной чашкѣ вѣсовъ. Чтоже касается моего обязательства, покойный Король Его Милость Михаилъ обѣщалъ укрѣпить одинъ Каменецъ Подольскій, заставши всю хозяйственную часть

kacyą, zastawszy wszystkie ekonomie we wszelakiey całosci, a do wypłacenia długów nie był obowiązanym okrom półtory kroć sta tysięcy złotych: czemu oboygu tak fortyfikaciey iako y wypłaceniu nie dosyć uczynił.

Teraz zaś samey prowiziey Nayiasnieyszey Krolowey Imci dwa kroć sto tysięcy wypłacić potrzeba, na ktorey wypłacenie wszystkie nie mal obrocić się muszą ekonomie.

Cła zas publiczne po wielu mieyscach za woyną Turecką poodchodzili. A do tego y ekonomie temi czasy zdezelowane, naylepszą tego wszystkiego pan Podskarbi Koronny uczyni relacyą.

Ale trochy odstąpiwszy od tego punktu z przeszłych pakt względem abdykaciey, aby był wymazany, o to usilnie upraszam, nie dla tego iednak, abym wolą miał na swoie mieysce kogo inszego posadzić, ale gdy będę tak usługą oyczyznie upracowany, iako y samemi zfatygowany latami, aby mi było niewolno uprosić sobie przyrodzonego pokoiu, na to żadną miarą

во всей исправности, но къ выплатѣ долговъ не былъ обязанъ за исключеніемъ лишъ 150,000 злотыхъ, но этого и другаго, какъ укрѣпленія, такъ и уплаты не сдѣлалъ.

Теперь же на одно содержаніе стола Пресвѣтлѣйшей Ея Милости Королевы слѣдуетъ израсходовать 200 тысячъ, на уплату которыхъ должны быть обращены доходы со всѣхъ экономическихъ имѣній.

Общественныя подати, по случаю Турецкой войны, во многихъ мѣстахъ отошли. Сверхъ того экономіи разорены въ наше время. Обо всемъ этомъ наилучшій отчетъ дастъ панъ Подскарбій Коронный.

Немного отступая отъ прежнихъ Pacta conventa, усерднѣйше прошу о томъ, чтобы статья объ отреченіи отъ престола была вычеркнута, не для того, впрочемъ, чтобы на свое мѣсто посадить другаго, но я никакъ не могу согласиться на то, чтобы нельзя было мнѣ просить натуральнаго спокойствія, когда буду изнуренъ службою отечеству и

zezwolić nie mogę. Panem Bogiem swiadczę, Ktory wszystko wie y wszystkie ludzkie przenika skrytości, ze tak wielki ciężar nie dla iakiey inszey biorę na się przyczyny, tylko dla należytey maiestatowi Boskiemu przysługi, zachowania wiary chrześciańskiey, a obrony strapioney oyczyzny; bo ponieważ się tak zdało łasce iego przenayswiętszey, którey zawsze nad sobą doznaię, że zgodnie na tym zasiadam tronie, w nim samym moia ufność, iż te krolewstwo ze wszystkiemi granicami do dawney przywiodę szczęśliwości. Więc że ia w Warszawie mieszkać nie myslę, ale tam bydź, gdzie idzie o chwałę Boską, o całość Rzeczy Pospolitey y o stracone prowincye, aby do takiego żniwa do osoby moiey ludzie obmyslani byli, gdyż ia poki ze wszystkich stron nie obmyslę oyczyznie moiey bezpieczeństwa, żeby po tych tryumfowała paroxyzmach, ciesząc się z pożądanego pokoiu, poty zadnego nie uczynię powrotu. A więcey deklarować nie mogąc y inszych zadnych nieczyniąc obietnic y ofertów, ktoremi bym

преклонными лѣтами. Богомъ свидѣтельствуюсь вѣдущимъ и проникающимъ всѣ человѣческія тайны, что такое великое бремя принимаю на себя не по какой либо другой причинѣ, какъ только для довлѣющаго Господу служенія и для сохраненія христіанской вѣры поверженнаго въ горесть отечества, ибо такъ угодно было свѣтлѣйшей Его волѣ, которую я на себѣ всегда испытываю, чтобы по общему желанію возсѣлъ на этомъ престолѣ—въ Бозѣ мое упованіе, что я это Королевство со всѣми его предѣлами приведу въ прежнее благосостояніе. И такъ какъ я не думаю постоянно жить въ Варшавѣ, но намѣренъ быть тамъ, гдѣ дѣло идетъ о славѣ Божіей, цѣлости Рѣчи-Посполитой и объ утраченныхъ провинціяхъ, то нужно, чтобы для этой жатвы пріисканы были люди мнѣ въ помощь, ибо я до тѣхъ поръ, пока со всѣхъ сторонъ не упрочу безопасности моего отечества, чтобы оно послѣ столькихъ потрясеній, восторжествовало, наслаждаясь вожделеннымъ спокойствіемъ, то до тѣхъ поръ

miał zdradzać Rzecz Pospolitą y swoie zawodzić summienie, oto obarczoną wszystkiemi nieszczęśliwościami oyczyznę własnym zdrowiem bronić będę. Do czego mi Chryste Boże dopomóż Królu Królow, Ktoryś mię na tym posadził maiestacie.

Do ukontentowania zaś Rzeczy Pospolitey te punkta przyimuię:

Kleynoty zastawne u woyska cudzoziemskiego wykupić y oddać do skarbu obiecuię.

Summy na Starostwie Pniewskim pułtora kroć sto tysięcy odstępuię.

Lwow swoim kosztem ufortyfikować podeymuię się

Szweckie posiłki mieć będę.

Także summę pieniężną na woyska od Krola Imci Francuzskiego, przez ktorego y o pokoy z Turkiem staranie mieć usiłuję.

отнюдь возвращаться не стану. Болѣе ничего не будучи въ состояніи обѣщать, и потому не давая никакихъ обѣтовъ и надеждъ, которыми я могъ бы обольщать Рѣчь-Посполитую, обманывать свою совѣсть, буду защищать своею кровью отечество, обремененное всѣми несчастіями. Въ чемъ помоги мнѣ, Христе Боже, Царю Царей, поставившій меня на этомъ тронѣ.

Для полнаго удовлетворенія Рѣчи-Посполитой принимаю слѣдующія статьи:

Обѣщаюсь выкупить и возвратить въ казну клейноты, заложенныя въ чужеземномъ войскѣ.

Уступаю суммы, слѣдуюмыя мнѣ со Пневскаго староства полтораста тысячъ.

Берусь укрѣпить Львовъ на свой счетъ.

Буду имѣть вспомогательное Шведское войско.

Также деньги и отъ его Милости Короля Французскаго, при посредствѣ котораго я стараюсь о мирѣ....

По такихъ пропозиціяхъ належитимъ порядкомъ Король новоизбранній Августъ виконалъ Рѣчи-Посполитой присягу на захованье древнихъ правъ и волностей шляхетскихъ, потомъ зъ великимъ тріумфомъ и радостію въ Краковѣ септеврія 15 зосталъ коронованъ. По такомъ въ Полщѣ состояніи, Россіи наши Великая и Малая, по фатигахъ предъ описанныхъ военныхъ земныхъ и плавныхъ, въ домахъ спочиваючи, на пришлое лѣто о маршу военномъ подъ бесурманскіе жилища думали и замишляли, и яко рѣка Днѣпръ, по приказу гетманскомъ, зъ своими вѣтками и всякими урочищами, почавши отъ Переволочной внизъ ажъ до самого Лиману Очаковского, чрезъ полковника Полтавского и Козаковъ тамъ быванихъ, зосталъ ноеврія 24 зревѣдованъ и изреестрованъ невѣдомо для чого, такъ и трактъ отъ Мѣшуриного Рогу до Очакова, до Богу и Пѣщаного на немъ броду зосталъ въ канцеляріи войсковой описанъ; и яко реестръ вѣтокъ Днѣпровихъ, такъ и трактъ оній для вѣденія въ потомніе времена зде полагается сице:

Реестръ рѣчокъ и прикметъ, по обоихъ сторонахъ реки Днепра зостаючихъ, отъ города Переволочнои починаючихся. Присланъ въ канцелярію войсковую Енералную въ Батуринъ отъ полковника Полтавского, року 1697, ноеврія 24.

Напродъ симъ бокомъ, що отъ Переволочной:	*Потомъ боку Днепра рѣчки и прикмети почавши отъ самой Переволочной, албо отъ Мушуриного рогу:*
1. Рѣчка Ворскло въ Днѣпръ впадаючая.	1. Рѣчка Омелникъ.
— — Орель.	Балка Свѣдковская нижей Ревучого.

Рѣчка Чаплинка.
— — Протовчъ.
— — Самаръ.
— — Вороная.
Рѣчки Осокорувки, една нижей Пѣсковатого, а другая противъ острова Дубового.
Рѣчка Таволжная.
Рѣчки Волнихъ нижей Татарской Головы.
Рѣчка Кочкаска.
— — Московка.
— — Конская.
— — Анчакракъ.
— — Карачакракъ.
Балка Маячка.
Рѣчка Аталикова.
— — Бѣлозурка.
— — Чорная.
— — Тарасовская.
— — Грушовка.
— — Томакувка.
— — Камянка.
— — Камянка другая.
— — Лисая Гурка.
— — Микитинъ Ругъ.
— — Чортомликъ.

Рѣчка Свинкувка.
— — Домонтканъ.
— — Савотканъ.
Балка Щуровская.
— — Романкувская.
— — Котувка.
— — Тарамская.
— — Становая.
— — Сажавка.
Рѣчка Сура.
Балка Звунская.
Рѣчки Вовнѣжки.
Рѣчокъ Будилокъ Радомъ.
Балка Таволжанка.
— — Личная.
Рѣчка Волная.
Балка Хортицкая.
Рѣчка Бѣлая.
Островъ великій Личный.
— — Дубовій надъ Волнимъ.
Островъ Хортицкій.
— — — Белеювъ.
— — — Бѣлій.
— — — Тарасувскій.
— — — Томакувскій.
Сулимови вишше Товстихъ Пѣсокъ.
Островъ Скарбній до самой Сѣчи.

Острови по Днѣпру отъ Переволочнои.

1, Островъ Поперечній.
——— Хурсинъ.
——— Великій надъ Чорною лукою.
——— Гречаного.
——— Монастирскій.
——— Гриневъ.
——— Становій.
——— Кодачокъ.
——— Сурскій.
——— Княгининъ.
——— Козлувъ.
——— Дубовичъ надъ Волнѣгомъ.
——— Таволжній.

Пороги Днѣпровіи, по которихъ все войско козацкое городовое Украинское и Низовое по Днѣпру мѣшкаючое войскомъ Запорожскимъ називается.

Першій порогъ Кодакъ Волошинова Забора.
Порогъ Сурскій.
——— Лоханѣй.
——— Стрѣлчій.
——— Звонецъ.
——— Княгининъ.
——— Ненаситецъ.
——— Вовнѣгнъ.
——— Будило.
——— Таволжній.
——— Личній Волній.

Острови, рѣчки, вѣтки и инніе прикмети, по надъ рѣкою Днѣпромъ по Кримской сторонѣ будучіи, початокъ свой имѣючіи отъ скарбного такъ именуются.

Першая вѣтка Лободиха, а тамъ же есть и островъ Лободискій.

Вѣтка Метлиха.

Вѣтка Заплавная.

Рѣчка Конская.

Сіи вѣтки Лободиского острова и рѣчка Конская скончилася въ Карайтабенѣ въ Быстрои.

Вѣтка Татарка Подполная.

Вѣтка Басанка.

Вѣтка Поперечная Татарка.

Вѣтка Царовская и островъ Царовскій, где сторожа бувала войска Низового отъ городковъ въ часи немѣровіе.

Вѣтка Чаплинка и островъ Чаплинскій.

Вѣтка Епатихъ, а тамъ же и островъ Евпатискій. Сіи вѣтки и острови, взявшися отъ Татарки и Басанки, скончилися у Евпатихи.

Вишшая голова Каври.

Першая вѣтка Конская, по Вишшой Головѣ идетъ подъ полемъ.

Вѣтка Грушовка, въ томъ же островѣ Каирскомъ.

—— Келеювка вишшая.

—— Другая Келеювка нижшая.

—— Перевалъ и плавля Барабашева.

—— Котовка.

—— Гниловодъ.

—— Гребениха.

—— Волошка. Съ тоеи вѣтки Волошки, вѣтка Жовтая въ Волошиново впала озеро.

Вѣтка Губская вишшая

—— Губская нижшая.

—— Шавулиха.

—— Зовемая Крутій.

—— Чаплинка, тамъ же нижше Крутихъ.

—— Гниловодецъ малій, впала въ Волошиново озеро.

—— Кгирла Волошинови.

—— Костирская Перебойна.

Вѣтка зовемая Дурицкая и островъ Дурицкій.

Вѣтка, зовемая Кривій.

Сіи всѣ вѣтки почавшися отъ вишшей Голови Каври впали въ Днѣпръ подъ Асламъ городкомъ.

Таванского острова вишшая голова отъ Асламъ городка на низъ.

Вѣтка Конскои вишшая голова.

—— Бѣлое озеро въ томъ же крузѣ.

Вѣтка Роскопанка нижей Таванского озера.

Таванскій островъ зъ вѣтками своими скончился въ Голои пристани; которая Голая пристань зъ того називается, що Татаре въ полю кочуючи статки свои тамъ наповали.

Островъ Британскій нижей Голой пристани и рѣчище Британское.

Вѣтка Британъ.

Вѣтка Конская гнилая.

Вѣтка Хруловая, и зъ тоей Хруловой вѣтки рѣчище, да тамъ же и острови три есть зовеміе Хруловіе.

Озеро Лиманъ Хруловій на нижшой головѣ Хруловой.

Вѣтка, зовемая Кринки.

—— Конская зъ Хрулового озера идетъ подъ полемъ.

—— Турская.

Озеро Тягинское можетъ ся назвати Лиманомъ.

Озеро Кгирло глухое вишшее.

—— Кгирло глухое нижшое.

Корнѣйковъ Затонъ и коса Корнѣйкова.

Урочище Гатки Барабашеви.

Плавля зовемая Вчерашное.

Вѣтка Конская нижей Вчерашнихъ идетъ подъ полемъ въ Лиманъ Великій.

Роскопанка Алексѣева.

Вѣтка Голубовъ Прогной.

Бугоръ вишшій Алексѣевъ.

Бугоръ нижшій Алексѣевъ.

Вѣтка Прогной Кардашинскій въ Кардашинскій же Лиманъ впадаетъ.

Вѣтка Алексѣева Перебойна.

—— Маслова Перебойна.

—— Борщева Перебойна.

Коса надъ Кардашинскимъ Лиманомъ Борсунка.

Вѣтка Бобровая.

Островки Бобровія нижей Бобровой.

Вѣтка Калиновка, а при ней и островъ Солонецкій.

Островъ Солонецкій.

Вѣтка, зовемая Радкови.

Вѣтка Солонецкая.

Кгирло Солонецкое впадаетъ въ озера Солонецкіе.

Днѣприще сухое вѣтка-жъ, впадаетъ въ Лиманѣ въ Конскою злучившися.

Плавля Краснякова.

Коса Нетеребская.

Вѣтка Середина.

Коса Зборовская.

Куджулова Переволока впала въ Зборовскій Кутъ.

Вѣтка Прогной Зборовскій.

Кгрекова пристань.

Кгрекови Олхи.

Пристань Сагайдачного.

Садки.

Ярошовъ островъ.

Вербовая Сага.

Бузовій Прогной.

Середній Прогной.

Росоховатій Прогной.

Солоніе озера.

Василковъ Прогной.

Перевозъ Татарскій, где Орда Кримская на Бѣлогородскую сторону, а Бѣлогородская на Кримскую перевозится.

Вежа въ Стрилицѣ противъ Очакова.

Островъ Тендра, где недалеко море починается.

Острови, рѣчки, вѣтки и инніе прикмети, по Чигринской сторонѣ по надъ рѣкою Днѣпромъ будучіе, року 1697 списанніе, почавшіеся отъ Скарбного такъ именуются:

Островъ Козулинъ и вѣтка Козулина.

Двѣ вѣтки Темніе, а нижше тихъ вѣтокъ перевалъ Темній вѣтка-жъ.

Старій Днѣпръ, надъ которимъ есть островъ.

Вѣтка, зовемая Бучки, а зъ тихъ Бучокъ поперечніе есть Бучки.

Вѣтка Тыхенькая, а тамже и Бѣлороботчиха вѣтка-жъ.

Вѣтка, зовемая Юсковская, где и островъ Юсковскій называется.

Вѣтка Подполная.

Вѣтка Боровицкая.

Рѣчка зъ поля нижшая голова Базавлука.

Вѣтка Заплавная.

Вѣтка, зовемая Млинки.

Рѣчка Полевая Грушовка.

Рѣчка Терновка нижей.

Вѣтка Кисловка, а тамъ же и Шаховка вѣтки-жъ.

—— Дмитраковка.

—— другая Дмитраковка.

—— Хвенна, а тамъ же вѣтка и Шевчиха.

—— Чаплинка.

—— Шабелная.

Вѣтка Миколская, а тамъ же рекучая Перевалъ вѣтка-жъ.

Тіи помянутыя всѣ вѣтки впадаютъ въ Великую Воду, а зъ Великой Воды кгирла въ рѣку Днѣпръ впадаютъ отъ самой Сѣчи.

Островъ Скалозубовъ и рѣчище Скалозубово посредъ Днѣпра.

Островъ противъ долины, зовемой Дурной, где и рѣчище зовется Дурное.

Вишшая Голова Носаковского, а тамъ же есть вѣтка Дармалювка подъ полемъ идучая.

Вѣтка другая Дармалювка нижше тоей.

Вѣтка третая Дармалювка сухая нижше тихъ двохъ чрезъ островъ Носаковскій.

Днѣприще Кривое, а тамъ же есть вѣтка зовемая Заплавная; взялася зъ Кривого Днѣприща.

А тамъ же зъ того Кривого Днѣприща вѣтка взялася зовемая Жучиха.

А зъ того-жъ Кривого Днѣприща взялася вѣтка Клочиха.

Вѣтка Бобровая зовемая, а взялася она зъ Днѣпра и впала въ Кривое Днѣприще чрезъ островъ.

Вѣтка нижей Бобровой Яретиковъ Перевалъ впадаетъ въ затонъ Носаковскій.

Всѣ вѣтки взявшися отъ Скалозубового острова впадаютъ въ затонъ Носаковскій, а зъ Носаковского затону кгирло идетъ знову въ Днѣпръ.

Островъ зовемій Омеловее низше Носаковского, вишше которого и вѣтка-жъ идетъ Омеловая, а тамъ же изъ поля впадаетъ рѣчка Омеловая.

Островъ нижей Омелового, тоей Камянки именуемій, що нижей городковъ у три милѣ найдуется, а тамъ же есть Балка и городище Пропастное.

Островъ Космацкій, вишшая голова Космахи, вѣтка Космаха, зъ которой взялася Космашка.

Подполная вѣтка-жъ.

Вѣтка Яремовка.

Сіи вѣтки три Космаха, Космашка и Яремовка повпадали въ затонъ Космаскій подъ Казикерменомъ будучіе, а и рѣчка Дремайловка впадаетъ въ той же затонъ Космаскій зъ поля.

Островъ Козацкій Вишшая Голова минувши Казикерменъ.

Рѣчище, зовемое Козацкое, въ которое впадаетъ Камянка зъ поля.

Вѣтка Речище Кривое впадаетъ въ козацкіе озера.

Вѣтка Гнилодъ впадаетъ въ озера Гнилоodскіе.

Рѣчище, зовемое середнее Козацкое, которое взялося зъ озеръ Казацкихъ же.

И тое рѣчище козацкое впало въ Днѣпръ нижей гори

Боргуна, где и островъ Козацкій скончился.

Островъ Тягинскій и рѣчище Тягинское, вишшая голова Инкгулской, а тамъ же и вѣтка Инкгулская, где Инкгулецъ впадаетъ зъ поля.

Островки Сомоки.

И той островъ Инкгулскій кончится у городища на вишшой головѣ Перевозкой.

Вишшая голова Веревчиной Западн.

Вишшая голова Кошового острова.

А тамъ же острови зовеміе Виноградное и Точковое.

Вѣтка тамъ же зовется Кошовое.

Рѣчище Олховое нижей Кошового.

Вѣтка Маслова нижей Олхового.

Островки Кривоглійни.

Кгирло впадаетъ въ Днѣпръ зъ Масловихъ озеръ.

Вѣтка Карабелное вишшая голова нижей Кошового, взялася она зъ Днѣпра.

Вѣтка Борщовка вишшая, которая взялася зъ Днѣпра, нижей Корабелного.

Вѣтка другая Борщовка поперечная.

Вѣтка третая Борщовка подполная впала въ лиманъ подъ Козѣй Рогъ нижей Корабелного.

Вѣтка четвертая Борщовка, зовемая середная, впала въ лиманъ.

Олховое Рѣчище впало въ лиманъ нижей Борщовки.

А около Олхового на лиманѣ два островки есть зовеміе Олховіи.

Островъ Олховій и Бубликова вѣтка, тамъ же въ томъ островѣ, зъ которого острова, тая вѣтка Бубликова впала въ лиманъ.

Коса Бубликова, зъ того-жъ острова Бубликового входитъ въ лиманъ посполу зъ Днѣпромъ.

Рѣчки, балки и иннїи прикмети полевїи по Чигринской сторонѣ по надъ рѣкою Днѣпромъ будучїи, починаючїися отъ Сѣчи до Богу рѣки, а отъ Богу до самого Очакова такъ именуются:

Першая рѣчка Базавлукъ впадаетъ въ Колотовское и въ Великую Воду.

А въ Базавлукъ нижей Сѣчи въ полмилѣ зъ лѣвой стороны въ него впадаетъ Солоная Росошъ, а зъ правой стороны Камянка полевая.

Рѣчка Сокоровочка меншая впадаетъ въ Великую Воду.

Рѣчка Осокоровка великая впадаетъ въ тую-жъ Великую Воду.

Рѣчка Золотая впадаетъ въ Днѣпръ противъ Скалозубова острова.

Рѣчка, зовемая Дурная, впадаетъ въ Днѣпръ противъ поперечной Татарки.

Рѣчка Носаковка вишшая впадаетъ противъ острова Носаковского въ Дрималовку.

Рѣчка другая Носаковка въ тую-жъ Дримайловку впадаетъ.

Рѣчка третая Носаковка въ Дримайловку тую-жъ впадаетъ.

Рѣчка четвертая Носаковка впадаетъ въ тую-жъ Дримайловку.

Рѣчка Омеловое рѣчищи противъ Омеловогo острова.

Рѣчка Камянка вижей Казикермена впадаетъ противъ острова своего Камянского и противъ Гребенихи.

А нижей тоей Камянки Балка и городище пропастное надъ самимъ Днѣпромъ.

Рѣчка Дримайловка вижей Казикермена впадаетъ въ затонъ Космаскій. Тутъ Казикерменъ при брегу Днѣпра.

Рѣчка Камянка нижей Казикермена впадаетъ въ Козацкое рѣчище.

Рѣчка Боргунка вишшая впадаетъ въ Козацкое-жъ рѣчище.

Рѣчка Боргунка нижшая впадаетъ въ тое-жъ Козацкое рѣчище.

Скеля Боргунъ противъ Хруловогo острова, на которомъ городище есть старинное.

Рѣчка Тягинка впадаетъ въ речище Тягинское, где и городище Тягинское.

Рѣчка Терновка впадаетъ въ Инкгулское зъ поля.

Рѣчка Малій Инкгулецъ впадаетъ въ тое-жъ Инкгулское, а зъ Инкгулскимъ въ Днѣпръ противъ Вчерашнихъ.

Рѣчка Веровкина зъ поля.

Рѣчка Бѣлозурка впадаетъ въ лиманъ Бѣлозорскій.

Урочище Козій Рогъ на устѣ Днѣпра, где корабелное впадаетъ въ лиманъ и Борщовку.

Рѣчка Солонецъ Малій впадаетъ въ лиманъ.

Рогъ Станиславовъ.

Рѣчка Солонецъ Великій нижей Станислава.

Семеновъ Рогъ нижше Солонца Великого къ рѣцѣ Богу.

Берегъ Руская Коса у самого устя рѣки Богу; где Бугъ впадаетъ въ лиманъ.

Гора Оджикчолъ, перейшовши рѣку Бугъ надъ лиманомъ; Цари Камиши надъ тимъ же лиманомъ подъ самимъ Очаковимъ.

Рѣчки, балки и инніи прикмети полевіи, по Кримской сторонѣ по надъ рѣкою Днѣпромъ будучіи, идучіи отъ Сѣчи до самой вежи, такъ именуются:

Першая рѣчка Мамайсирка впадаетъ въ Конскую нижей Лободихи.

Гора Карайтабень противъ Старого Днѣпра.

Гора Баба и балка Бабина есть тамъ же.

Рѣчка Рогачикъ впадаетъ въ плавлю свою Рогачицкую.

Рѣчка Евпатиха впадаетъ противъ Днѣприща Кривого въ Днѣпръ.

Рѣчка Мечетная Каирка, тамъ же впадаетъ въ Конскую въ Каиръ.

Рѣчка другая Каирка, тамъ же впадаетъ въ Конскую въ Каиръ.

Рѣчка третая Каирка тамъ же впадаетъ въ Каирскій лугъ.

Рѣчка четвертая Каирка Западная, тамъ же въ Конскую впадаетъ.

Рѣчка пятая Каирка противъ вѣтки Дурицкой.

— — Вуливало противъ Кривихъ впадаетъ въ Конскую.

— — Суммомова противъ Кривихъ же впадаетъ въ Конскую.

Рѣчка Олешки впадаетъ въ островѣ противъ Вчерашнихъ, а и лугъ тамъ есть зовемій Олешки-жъ.

Лугъ зовемій Жоловецкій зъ прогноями.

Олхи Великіи зъ прогноями.

Пристань Борщова.

Лугъ Зборовскій надъ Лиманомъ.

Кгрекова пристань и лугъ Кгрековъ противъ Зборовской Коси надъ Лиманомъ.

Сагайдачного пристань и лугъ тамъ же Сагайдачного надъ лиманомъ.

Урочище Садки нижей Сагайдачного надъ лиманомъ.

Островъ зовемій Янушовій, тамъ же и рѣчка есть зовемая Янушова надъ лиманомъ.

Сага Вербовая и пристань Вербовая надъ лиманомъ.

Сага Бузовая и пристань Бузовая надъ лиманомъ.

Могила Сторожовая нижей Середного прогною надъ лиманомъ.

Прогной Середній надъ лиманомъ.

Прогной Росохoватій надъ лиманомъ.

Прогной Василковъ надъ лиманомъ.

Пристань и перевозъ, где перевозится орда Кримская на Бѣлогородскую сторону, а Бѣлогородская на Кримскую сторону къ Очакову, а отъ пристани и перевозу до вежи есть зъ четверть милѣ.

Островъ зась Стреличній втягаетъ въ самое Чорное море нижей вежи.

Нижей тоей же вежи есть островъ зовемій Тендра, на морѣ Черномъ, на которомъ на нижшой головѣ того острова есть тополь семъ: а подъ тими тополями есть вода, зовемая *солодкая,* и той то островъ Тендра на нижшой головѣ въ ширъ есть на гони, а въ инших мѣстцахъ есть на ступеней три, а инде на чтире, инде на пять, на шесть, на десять и на двенадцятъ, а инде и на болшей.

А того помянутого острова положенья на миль семъ быти можетъ.

По щасливихъ оныхъ прежде описанныхъ дволѣтнихъ Російскихъ и Козацкихъ надъ Казикерменомъ и Азовомъ викторіяхъ, еще Марсъ Російскій заохотился былъ пойти войною на жилища бесурманскіе подъ Тягиню, албо подъ Очаковъ, и для того Гетманъ Мазепа, зискавши зъ полку Полтавского килкохъ Козаковъ, добре поля и шляховъ къ Азову и Бѣлогородщинѣ свѣдомихъ, велѣлъ ихъ въ канцеляріи войсковой роспросити о томъ совершенно, которія въ допросѣ сказали, же трактъ отъ Мѣшуриного Рогу зъ подъ Переволочноя до реки Богу и Пѣщаному Броду, вти Гребенемъ до самого Инкгулця звершаючи и вправѣ и въ лѣво будучія рѣчки.

Отъ Днѣпра пошовши першій станъ на вершинѣ рѣчки Омелника, где и дрова и вода будетъ.

Другій станъ на рѣчцѣ Камяночцѣ, где также дрова зъ Терновъ и вода будетъ доволная, на якой Камяночцѣ будутъ броди для табору, а будутъ и трудніи мѣстца, же треба будетъ робити переправы.

Третій отпочивокъ на Инкгулцѣ, где води и дровъ

будетъ доволно, где естъ такій бродъ, що килканадцеть лавъ можетъ ити таборомъ, а иншіи мѣстца то Плесовій, то Прогнойный, то круто бережній будутъ, и нѣлзе робити переправи, а коммонникомъ и вишшей и нижше може перейти.

Четвертій станъ на Бешцѣ рѣчцѣ, которую треба переходити, и тамъ дровъ и води достатокъ будетъ, где есть такіи мѣстца, що можно таборомъ перейти безъ трудности, а есть и такіи що и переправы треба робити.

Пятій отпочивокъ на рѣчцѣ ......, которая зъ правой руки припадаетъ отъ Чорного лѣса, а котитъ въ Инкгулъ, на которой лози и терни есть и вода плесами, а ити по надъ нею не переходячи до Инкгула.

Шестій отпочивокъ на рѣчцѣ Инкгулѣ, где тожъ дрова доволніи будутъ, на которой два броди шляховіи найдуются, якими здавна по рибу ходятъ, которими то бродами можно у три и въ чотире лавѣ ити таборомъ, коли вода мала, а опрочъ тихъ бродовъ на иншихъ мѣстцахъ переправи робыти трудно для плесъ многихъ и крутихъ береговъ.

Семій отпочивокъ у Сугаклія, и въ Сугаклайчика, где дрова будутъ и вода доволная, а переходъ будетъ трудній, хиба робити переправу треба, на якое то мѣстце и Турецкое подъ Чигринъ пшло войско, а не доходячи Сугаклія будетъ на шляху Балку грузкая, чрезъ якую табору нелатвій перевозъ.

Осмій отпочивокъ надъ Мертвоводомъ, до которого отъ Суґаклія треба дновати добре ити, где и вода и дрова будутъ.

Девятій отпочивокъ тожъ надъ Мертвоводомъ, где и переходити Мертвоводъ, до которого треба день цѣлій ити, по надъ тимъ же Мертвоводомъ, на той то рѣцѣ есть бродъ, которимъ можна табору въ десять лавъ ити, а по иншихъ мѣстцахъ и по болшей лавъ пойти можетъ, а о дрова тамъ потрудно.

Десятій отпочивокъ на рѣчцѣ Гарбузиной, которая идетъ въ Мертвоводъ, на якой тожъ вода есть, а о дрова

трудно, а переходъ чрезъ оную нетруднѣй.

Одинадцятій отпочивокъ у реки Богу, у броду Пѣщаного, где Турки робыли мостъ, тамъ дровъ достатокъ, а на переходъ албо пороми мѣти, албо мостъ мѣти, для таборовъ тяжаровъ треба, а на роблене мосту не въ далекихъ мѣстцахъ можно вынайти дерева способного.

Отъ Богу реки пошовши першая рѣчка Чарталая, на которой для табору переправи робити треба.

Отъ той другая рѣчка Чарталая не въ далекихъ мѣстцахъ, которая не трудна будетъ до переправи, а на обѣихъ сихъ рѣчкахъ дровъ згола нѣтъ.

Третая рѣчка Чакчаклій, на которой води и дровъ можно добути, на которой отъ Богу третій можетъ бути ночлегъ.

Четвертій ночлегъ коли ити къ Тягинѣ албо къ Бѣлогороду, на Теликгулѣ рѣчцѣ, где дровъ и води будетъ доволно и переправа латвая.

Пятій ночлегъ на Куялникахъ, до которого отъ Теликгуля гораздъ треба ити день, где вода есть, а дровъ скудно, а переправа латвая.

Шестый отпочивокъ на Сухомъ Куялнику, где вода будетъ, дровъ нѣтъ, а переправа латвая.

Семій отпочивокъ на третомъ Куялнику грузкомъ, на которомъ дровъ трудно, вода есть, а переправа нетрудная.

А оттоль осмій ночлѣгъ у самой рекы Днѣстра любъ до Чарборѣ, любъ до Паланки простуючи, а переходъ треба пилнуючи день ити зъ таборами.

А на томъ переходѣ отъ реки Богу до Днѣстра опрочъ нижей писаннихъ рѣчокъ лежатъ балки сухіи, которіи переходити треба.

А если подъ Очаковъ именовати трактъ, то, рѣчку вишменованную Чакчалій перейшовши, повернути, влѣво имѣти ночлѣгъ на рѣчцѣ Зуберезани, где день ходу зъ пилностю отъ Чакчалія, вода тамъ есть, а дровъ нѣтъ, а пере-

права нетрудная.

А оттоль ночлѣгъ на вершинѣ Березанѣ, где вода будетъ, дровъ трудно, а переправа нетрудная.

А отъ Березани до Очакова полдня ходу, на якомъ переходѣ есть балки безименніи тилко нетрудніи до переходу таборомъ, и близко Очакова згола дровъ нѣтъ.

А если бы войскамъ Днѣпръ преправовати подъ Орломъ, то потреба переходити Омелникъ рѣчку правлячися на сей шляхъ, которій отъ Мѣшуриного Рогу вишше есть описанній.

РОЗДѢЛЪ XXXIX.

О великости землѣ и водъ, яже въ поднебесной; о вторгненю Татарскомъ шкодливомъ въ слободи; о послу Королевскомъ на сеймикъ зъ инструкціею; о фортифѣкаціи Таванской повторной, а Казикерменской первой; о Гетманскомъ зъ воеводою Бѣлогородскимъ походѣ до Асламъ Кермена и вторгненню тамъ Ханскомъ подъ обози наши зъ писмомъ прелестнимъ гетмана Ханского; о прибитю гетманскомъ и воеводскомъ назадъ въ доми своя; о повторномъ шкодливомъ вторгненю ординскомъ въ слободи; о бытности Шереметовой въ Римѣ; о подарункахъ ему Папѣжскихъ и Кардиналскихъ, и о склонности будто его до вѣри Римской; о приборѣ Турецкомъ на войну противъ Цесара и на Чорное море противъ Москви и Козаковъ; о склонности Турецкой до покою зъ христіянами; о бытности въ Англіи Монархи Російскаго и о затяганю оттоль майстровъ корабелнихъ на Донъ къ Во-

ронежу; о учиненномъ покою Цесарскомъ зъ Турками въ Карловичахъ; о помъркованю Опошнянъ и Зънковцовъ зъ Бурковцами чрезъ писара енералного; о покою лядскомъ въ Карловичахъ зъ Турками зъ виторгованемъ у ихъ Каминца Подолского; о постановленю въ тихъ же Карловичахъ Московского двольтного зъ Турками мира и початокъ пактовъ тогдашнихъ; о сушъ тогольтномъ зъ неурожаемъ пашенъ и о початку глада въ народъ Малоросійскомъ.

Року отъ міроздавія 7206, а отъ Жиждителного Слова Божія во міръ пришествія 1698 году. На сей рокъ астрономъ Краковскій Томашъ Францѣшекъ Ормѣнскій, видавши свои мѣнуціи, положилъ въ нихъ подъ кождимъ мѣсяцемъ о великости землѣ и водъ всѣхъ, яже суть въ поднебесной; сицевое видѣніе, которое любо походило на байку и неправду, и любо до лѣтописнихъ не належитъ рѣчей, я еднакъ, пришлимъ куріозамъ вигожаючи, при лѣтописаніи моемъ настоящемъ, полагаю оное отъ слова до слова тако:

а, Округъ земній зъ води и землѣ зложенній, по латинѣ Глюбусъ терра гвемъ: иже есть вокругъ миль Нѣмецкихъ 5400, а Полскихъ 3600. За чимъ кгдиби не было жаднихъ перешкодъ, то есть, а не лѣсовъ, а не горъ, а не моря, то бы его пѣшій человѣкъ обшедлъ за двѣ лѣта и дней 350, а конній обехалъ бы за рокъ одинъ и дней 175.

b, Бо пѣшій ежели преидетъ на день миль 5, то вокола землѣ идучи за тотъ часъ уйти можетъ 5400 миль Нѣмецкихъ, а за тимъ возвратитися на свое мѣстце, откуду вийшолъ; а зась конній если уедетъ миль такихъ 10, то латво того въ половину тихъ дней доказати можетъ.

с, Ростягнувши тотъ Глюбъ въ плясвъ, которій мѣетъ миль Нѣмецкихъ пляскихъ 9,277,200, то будетъ мѣти локтей Краковскихъ 15,168,222,000, то естъ пятнадцять тисячъ милліоновъ, сто шестьдесятъ осмъ милліоновъ, двѣстѣ двадцять

двѣ тисячи ведлугъ Бросціуша.

d, Кгдибы цѣлій округъ земскій ростягненъ въ пляскъ, на собѣ водъ, горъ, лѣсовъ, не мѣлъ, жеби на цѣломъ люде могли станути, то можетъ ихъ помѣститися на немъ (давши кождому жеби не тилко стати, але и лежати моглъ беспечне, таковій пляцъ) 48,608,000,000,000, то естъ чтири десятъ осмъ милліоновъ шестьсотъ и осмъ тисячъ милліоновъ.

e, Давши зась такое мѣстце, иле кождій стоячи заступити можетъ, то можетъ всѣхъ станути на землѣ такой широкости, яко и вишшей 168,217,082,000,000, то естъ сто шестьдесятъ и осмъ милліоновъ двѣстѣ семнадцять тисячъ милліоновъ осмъ десятъ и два милліони: але уже на такомъ мѣсцу ледвося обернути будетъ моглъ.

f, Кгдиби Кглiобу зъ землѣ и зъ води зложенного могли такіе части быти яко зерно маковое, было бы ихъ 80,000,000,000,000,000,000,000,000,000,000,000, то есть осмъ десятъ тисящей милліоновъ, милліоновъ, милліоновъ, милліоновъ.

g, Вода и земля природнаніе до себе, барзо малу мѣютъ до себе пропорцію, такъ ижъ вода до землѣ, яко единое до 1290 нумера, для чого нѣкоторіи математикове твердятъ, ижъ болшей сухой земли нежели води; болшая тяжесть земная нежели состояніе водное, ибо глубина морская, будучи двохъ миль толко, не можетъ собою покрити земли.

h, Води всей, которая есть во всѣхъ моряхъ, рѣкахъ и озерахъ, такихъ кропелюкъ, якъ суть маковіе зернка, будетъ всѣхъ 12,167,000,000,000,000,000,000,000,000,000,000, то есть двенадцеть тисячъ милліоновъ, милліоновъ, милліоновъ, милліоновъ, милліоновъ, сто шесть десятъ и семъ милліоновъ, милліоновъ, милліоновъ, милліоновъ милліоновъ.

i, Земли всеи будетъ опрочъ води такихъ партикулъ, якъ суть маковіи зернка 67,833,000,000,000,000,000,000, 000,000,000,000, то есть шесть десятъ и седмъ тисячей

пять разъ милліоновъ осмъ сотъ тридцять и три пять разовъ милліоновъ.

k, Зернъ зась такъ великихъ якъ суть ячменніе цѣлой землѣ зъ водою рахуючи будетъ 20,000,000,000,000,000, 000,000,000,000,000,000 то есть двадцять тисячъ пять разъ милліоновъ. Землѣ зась самой тихъ зернъ будетъ 16,958, 250,000,000,000,000,000.000,000,000,000, то естъ шестьнадцять тисящъ пять разъ милліоновъ девять сотъ пять десятъ осемъ пять разъ милліоновъ двѣстѣ пятьдесятъ тисячъ чтири рази милліоновъ.

l, Води зась самои всей также, що еи есть на земли, такихъ кропель, якъ великіе суть ячменніе зерна то будетъ ихъ инсумма всѣхъ 3,041,750,000,000,000,000,000,000,000, 000,000, то есть три тисячи чтири десятъ и единъ пять разъ милліоновъ семъ сотъ пять десятъ тисячъ чтири рази милліоновъ.

m, Меншихъ зась прошковъ, нѣжъ маковіе зерна, пишетъ Бросціумъ, жеби ихъ было 1,000,000,000,000,000,000 000,000,000,000,000,000, то естъ милліонъ пять разъ милліоновъ.

Того-жъ року любо зима была лютая и въ снѣги обфитая, однакъ вовки гладніи Кримскіи Татаре тоеи не боячися, въ послѣднихъ числехъ мѣсяца януарія, въ полкъ Изюмскій вторгнувши подъ Печенѣги и подъ городокъ Солтовъ, и по инннхъ многихъ селахъ тамошнихъ немалую загорненемъ въ полонъ народа христіанского учинили шкоду, и тимъ же путемъ восвояси невозбранно повернули, лечъ для лютости зимной немало полоняниковъ мерзлихъ на шляху покидали.

А въ Полщѣ новій Король Августъ Саксонъ свои королевскіи зъ Поляками устроеваючи рѣчи, повелѣлъ быти предъ сеймомъ валнимъ прошлорочнимъ сеймику единому, на которій, и своего посла виправивши, далъ ему зъ канцелярія коронной, февраля 3, такую свою инструкцію:

Instrukcia Jego Królewskiey Mości Pana naszego miłosciwego na Seymik przed Seymowy Seymu walnego sześćniedzielnego pacificationis posłowi Jego Królewskiey Mości dana w Kancelariey wielkiey koronney w Warszawie dnia 3 miesiąca Lutego roku Panskiego 1698.

Pierwszy raz, day Boże szczęsliwie, Jego Krolewska Mość, Pan nasz miłościwy, składaiąc seym, radby nie paginą tego papieru, ale życzliwym sercem z otwartych wnętrznosci przezacnym stanom wolnych narodow wyiawił, iako iest wdzięczen wprzod Naywyzszemu Krolewstw rozdawcy, że go na takie wyniosł, nad które nic pożądańszego dla heroicznych iako internaturale chrzesciaństwa zabaw odebrać swoich niemogł. A potym i samym Elektorom, że go między tak licznym orszakiem konkurentow wielkich naygodnieyszym osądzili. Tamtemu przy odnowioney wierze S. Katolickiey przy obligowaney Swiątnic

Инструкція Его Королевской Милости, Пана нашего милостиваго, данная послу Его Королевской Милости на Сеймикъ, предъ главнымъ шестинедѣльнымъ пацификаціоннымъ Сеймомъ, изъ канцеляріи Великой Коронной, въ Варшавѣ, февраля 3 дня, лѣта Господня 1698.

Его Королевская Милость, Панъ нашъ милостивый впервые созывая сеймъ, дай Богъ въ добрый часъ, желалъ бы не однимъ этимъ листомъ бумаги, но отъ всего сердца, отъ глубины души высказать знаменитымъ представителямъ вольныхъ народовъ, какъ благодаренъ онъ прежде всего Всевысочайшему раздаятелю царствъ, Вознесшему его на такое царство, вожделеннѣе котораго онъ не могъ ничего найти для своихъ героическихъ потѣхъ противъ враговъ христіанства, а потомъ и самимъ избирателямъ за то, что они признали его достойнѣйшимъ изъ столь многочисленной

Pańskich przeciwko nieprzyiacielowi Krzyża Swiętego obronie z Psalmistą obliguię się *обљти моя воздамъ предъ всљми людми Его.* Tym po przysiężonych swobodach y wolnościach to wszystko konsekruie, czym się miłość powszechna zaslubić może, Jakoż dotąd kazdemu podobno samym nieprzyiaciołom to samo iawiać y głosić, co dla dobra pospolitego uczynił. Został obranym, ale nie obronionym, bo gdyby się własnym woyskiem od niebespieczeństwa od morza Bałtyckiego nie zasłonił, wysiadło by było na wszystkie lądy tey oyczyzny owo nieodżałowane nieszczęście, solvitur male Respub., cum dividitur; wydał miliony woysku y cokolwiek ieno humanius do uspokoienia stanów Rzeczy pospolitey czynić się mogło, nieomieszkał swiadczyć: wiedzieć iednak nie moze gratus et uberalis sator quam grata sibi deprehendit fata, a ztąd nie moze Jego Krolewską Mość nikt z tych zatwardzić konców wprowadzonego w wnętrzność woyska swego, bo czy mogł dostoienstwo Krolewskie mieć bez

толпы великихъ соискателей. Тому, возобновляя исповѣданіе св. каѳолической вѣры, обязывается защищать храмы Божіи противъ враговъ Св. Креста, повторяя съ Псалмопѣвцемъ: *Обѣты моя воздамъ предъ всѣми людьми Его.* Симъ, послѣ свободы и вольности утвержденныхъ присягою, жертвуетъ все, чѣмъ только можно снискать общую любовь,— какъ и теперь уже всякому видно и явно, вѣроятно, и самимъ врагамъ, что̀ сдѣлано имъ для блага общаго. Избранъ, но не защищѐнъ. И если бы не прикрылъ себя собственнымъ войскомъ отъ опасности со стороны Балтійскаго моря, то излилось бы тогда неизгладимое горе на всѣ области отечества. Разрушается Рѣчь-Посполитая, когда разъединена. Выдалъ войску милліоны и не преминулъ сдѣлать все, что только могло служить къ человѣколюбивому успокоенію сословій Рѣчи-Посполитой. Однако не можетъ знать этотъ признательный и щедрый дѣятель, какая ожидаетъ его будущность; а потому никто не можетъ укорять Его Королев-

obrony wtenczas, gdy ieszcze siła y prawo za nim obowiązane mogły reprezentować nie postać złego, lecz złosci same, zwłaszcza gdy na to nie trzeba długiego czasu, nayzleysze wnet rosną. Prawda że lud nieznaiomy bez ięzyka y pory zimowey niewczasem mogł pod dachami prawa nieprzyiacielskie, by był aniołem, w takowych cyrkumstanciach wychodzic. Ale kto z tey potrzebności y mysli swey niewinności J. K. M. wyexkuzowanym we wszystkich rozsądnych sercach rozumie, iesliby iednak to kogokolwiek ukontentować nie miało przy kryminalnieyszych iakich postępkach (o czym nie wie) ofiaruie Jego Krolewska Mość wszelką sprawiedliwość y respekt. Ani też ztąd moze cokolwiek ad abusum potentiæ Jego Krolewska Mość w oyczyznie detorqueri, bo z tym oswiadcza prawdziwym affektem, że w niey potens być nie tylko iedną obroną, ktorey mieszczanska dostanie miłość, nie tylko przy nienaruszonym zachowaniu wolnosci starożytney, zwyczaiow y praw, ale moc y

скую Милость за введеніе войскъ во внутрь государства; развѣ могъ онъ оставить безъ защиты Королевское достоинство въ то время, когда его силы и права могли представлять собою не только образъ злого, но само зло, и тѣмъ болѣе, что въ такихъ случаяхъ немного нужно времени, настоящее зло возрастетъ мгновенно. Правда, что народъ незнакомый съ страною, незнающій языка, и кромѣ того изнуренный неудобствами зимняго времени, можетъ, хоть бы былъ ангеломъ, поступать въ подобныхъ обстоятельствахъ враждебно. Въ такой необходимости Его Королевская Милость полагаетъ найти въ сердцахъ всѣхъ благомыслящихъ людей признаніе своей невинности. Если же это неудовлетворитъ кого либо, въ случаѣ какихъ нибудь особенно важныхъ уголовныхъ дѣлъ (о чемъ Его Королевская Милость не знаетъ), то обѣщаетъ всевозможную справедливость и покровительство. Въ этомъ также никто не можетъ видѣть злоупотребленіе власти Его Королевской Милости, ибо онъ

ogromność swoię tam wynosić, gdzieby nieprzyiacielska axis miała ciężar, gdzie oddalonych prowinciey od zabrania Krolewstwa ta praca, te dzieło przywrócenia potrzebuie y gdzie naypierwszy oblig windykowania z rąk poganskich Kamienca iuramentem J. K. M. stringit.

Naostatek iesliby iakiekolwiek opaczne przeciwko Jego Krolewskiey Mości, czego się nie spodziewa, być miały tłumaczenia, tym się składa, że niewinnemu wszystko szkodzi; dał iuż dowody obligaciey iuramenti pectoris na szczęsliwey koronaciey swoiey, zostawił ieszcze otwarte pole na declarowanym pokoiu seymie, że osobą swoią Pańską dostoienstwo Krolewskie y akcye chce mieć communia cum libertate y siebie wolnosciom prawa spomniony z wolności y praw sobie warunek gotów będąc do przypodobania Rzeczy Pospolitey przypodobać się.

съ искреннимъ чувствомъ объявляетъ, что будетъ въ отечествѣ могучъ не одною только обороною, которою будутъ пользоваться граждане, не однимъ только ненарушимымъ соблюденіемъ древнихъ вольностей, обычаевъ и правъ, но обѣщаетъ тамъ являть свое могущество и силу, гдѣ только непріятель преодолѣваетъ, гдѣ только потребуетъ дѣло возвращенія къ королевству отторгнутыхъ провинцій, и куда призываетъ его первѣйшая обязанность, въ слѣдствіе присяги, исторгнуть Каменецъ изъ рукъ бусурманъ.

Наконецъ, если бы явились какіе либо противоположные этому толки о Его Королевской Милости, чего онъ однако не ожидаетъ, то Е. К. М. это объясняетъ тѣмъ, что невинному все вредитъ. Онъ уже явилъ доводы несокрушимости обязательства присяги во время благополучной своей коронаціи, оставивъ еще открытое поле на предстоящемъ пацификаціонномъ сеймѣ; и что онъ хочетъ свою монаршую особу, Королевское достоинство и свои дѣянія имѣть общими съ свободою и помянутыми правами, и даже готовъ жертвовать своими правами для снисканія преданности Рѣчи-Посполитой.

Ten tedy Seym pokoiu walny sześćniedzielny w Warszawie na dzień szestnasty miesiąca Kwietnia w roku teraznieyszym Jego Królewska Mość w takowey żeby obietnice szczerości z osoby swoiey panskiey składać raczył, iakby prędko się mogł od zawady uwolnić y z porozumieniem pożądanego złączenia animuszow skombinować, a lubo Jego Królewska Mość pełny iest nadziei, że się ta poządana iednosć stanow y serc dobrze się wdroży przed seymem, iednak szczęścia szukać życzy, aby się wygodziło iak naylepiey wszystkiemu zewnętrznemu w Koronie y Wielkim Xięstwie Litewskim uspokoieniu, tak iako iest recessem seymu szczęsliwey koronacyi warowano. Gdy się bowiem ab intra uspokoi oyczyzna smiele Jego Krolewska Mość przy pomocy Bożey nieprożnie, co obiecywał, szczęśliwym kompaniey zaraz po seymie successem wypełni słowo swoie

Итакъ Его Королевская Милость, согласно обѣщанію и правотѣ своей монаршей особы, изволилъ созвать главный шестинедѣльный пацификаціонный сеймъ въ Варшавѣ на 16 апрѣля текущаго года, чтобы тѣмъ скорѣе освободиться отъ препятствій и сообразиться съ вождѣленнымъ согласіемъ умовъ, и хотя Его Королевская Милость вполнѣ надѣется, что это вождѣленное единодушіе государственныхъ сословій и согласіе сердецъ водворится предъ наступленіемъ сейма, при всемъ томъ однако желаетъ испытать счастіе, чтобы тѣмъ вѣрнѣе удовлетворить условіямъ внѣшняго успокоенія Короны и Великато Княжества Литовскаго, такъ какъ это обезпечено *отсрочивающею статьею (рецессомъ)* (*) акта коронаціоннаго сейма. Когда отечество успокоится внутри, то Его Королевская Милость, съ помощію Божіею, въ точ-

(*) *Рецессомъ*, рецессивными статьями сейма, называются статьи о дѣлахъ нерѣшенныхъ на собранномъ сеймѣ, по причинѣ истеченія срока собранія его, и отложенныхъ къ будущему сейму, на которомъ эти дѣла должны быть непремѣнно рѣшены, прежде прочихъ: общественныя прежде общественныхъ, частныя прежде частныхъ.—Lengnich Prawo posp. Kr. Polsk. 1761. T. II, str. 509.

pańskie; gwoli czemu nie tylko z prawa ale dla potrzeby kompaniey nie życzy Krol Jego Mość, aby seym iednym dniem nad sześć niedziel mogł być prolągowany, ieżeliby zaś, broń Boże, miały sinistra fata mieszać Rzeczy Pospolitey turbinibus, niemogłby natenczas nic cięższego podać Jego Krolewskiey Mości y rowno by to było z smiercią vacare, manus Jego K. M. ab operibus heroicis, quid sceptra quid humana sine gestis, quid gesta sine numine y ieżeliby miał ten skrypt, quod absit, ad copulam iakiey zawziętosci allidi, Jego Krolewska Mość desiderare raczy præmonitos urodzonych posłow, z zdrową do takiego przypadku poradą; woyska Koronnego y Wielkiego Xięstwa Litewskiego zasługi iuz są tymże koronacyi recessem zalecone, ale żeby rozdzielniey mogł pokazać J. K. M. zasługom rycerskim afekt swoy y żeby niemogły nigdy Rzeczy Pospolitey zawodzić, zyczy, aby stany przedsięwziąść chciały ten stateczny

ности, какъ обѣщалъ, сдержитъ свое слово счастливымъ успѣхомъ войны тотчасъ послѣ сейма; для чего не только по силѣ существующихъ постановленій, но и по поводу предстоящей кампаніи, Его Королевская Милость не желаетъ, чтобы сеймъ хоть однимъ днемъ протянулся далѣе шести недѣль. И если бы, Боже сохрани, злыя судьбы помѣшали Рѣчи-Посполитой смутами, для Его Королевской Милости ничего не могло бы быть въ то время тягостнѣе и равнялось бы смерти отвлекать Его К. М. отъ упражненія въ геройскихъ дѣлахъ. Что значитъ скипетръ и человѣческія дѣла безъ подвиговъ, что значитъ подвиги безъ содѣйствія Божія? Если бы настоящее воззваніе, не дай Богъ, сокрушилось о скалу чьей нибудь злобы, Его Королевская Милость изволитъ требовать отъ помянутыхъ благородныхъ пословъ благаго въ этомъ случаи совѣта. Заслуги войскъ Короннаго и Великаго Княжества Литовскаго выставлены въ отсрочной статьѣ (рецессѣ) коронаціоннаго сейма. Но чтобы еще болѣе показать справедливое вниманіе къ рыцарскимъ заслугамъ, и чтобы Рѣчь-

raz nazawsze porządek, żeby uwolniwszy się od borgowych czwierci punktualnie dwa kwartały wychodzącemu w pole, a dwa zchodzącemu z pola woysku wypłacane być mogły, tym sposobem nauka żołnierska nieodbita będzie y kompaniey zadney niepewnością woyska nie stanie się zawod, ktory tak wiele razy potkał, iaką na relacyą Jego Krolewskiey Mości potrzebno iest, aby nauczył pokutą kary się uchroniać.

Sposob pomiarkowania naylepszy Jego Krolewska Mość ten rozumie, któryby równie mnieyszego y większego iako w rowney Rzeczy Pospolitey dotykać mogł, a nie ten, ktory uboższych, albo samych rolnikow tylko y domownikow krwawy pot y łzy wyciska.

Sposob takze hyberny czyli konsistencyi probować się niemoże Jego Królewska Mość, gdy w iednych dobrach tenze sam ciężar z folgą, w drugich zaś niepodobieństwem znosić się musi:

Посполитая не испытывала неудачъ, Его Королевская Милость желаетъ, чтобы государственные чины приняли разъ навсегда постоянную мѣру для освобожденія себя отъ *борговой* платы, состоящую въ томъ, чтобы выплачивать выступающему въ походъ войску за двѣ трети и возвратившемуся тоже за двѣ трети. Такимъ образомъ и военное искуство сохранится, и ни въ одной кампаніи не случится какой нибудь неудачи отъ необезпеченной заслуги войска; какъ это не разъ уже случалось—по реляціи Его Королевской Милости, надо покаяніемъ умѣть избѣгнуть наказанія.

Самымъ лучшимъ способомъ уладить это дѣло Его Королевская Милость считаетъ тотъ, который бы касался равно меньшаго и большаго, какъ въ равноправной Рѣчи-Посполитой, но не тотъ, который вынуждаетъ въ кровавый часъ слезы у бѣднѣйшихъ или у однихъ хлѣбопашцевъ и домохозяевъ.

Гиберна, или содержаніе войскъ на зимнихъ квартирахъ, не можетъ имѣть мѣста, когда тоже самое бремя въ однѣхъ имѣніяхъ несутъ съ роздыхомъ, въ другихъ должны нести сверхъ силы, ни съ чѣмъ не сообразно; а солдатъ попался

żołnierz zaś iak do obfitych iako do szczupłych dostawszy się dobr swego dociągać musi, azatym nie wątpi Jego Krolewska Mość, ze się przezorność Rzeczy Pospolitey postrzeże y zechce wynaleść sposob wszystko wypełniać, niezagabaiąc ni żadnych na fortecach zagranicznych zadną miarą præsidia, żołdem swoim, by też y punktualnie dochodził, zastanawiać nie mogą, nie tylko że tam caristia, ale dla zakazu od nieprzyiacielskich granic przedawania prowiantow zadną miarą kupić nie dostanie, ile że tam nie szelężna, ale dobra moneta idzie, należy zatym do Rzeczy Pospolitey opatrywać prowianty na tamte mieysca tak iako y na piechoty na przyszłą da Bóg kompanią, ponieważ w kraiu pustym bez tego obeyść się nie podobna, i musiały by wszystkie głodem upaść.

Kozakow, ktorzy w posłudze Rzeczy Pospolitey, dla zatrzymania Dominiey nad tym narodem, żeby się nie oddaliły na

ли въ богатое или убогое имѣніе, домогается своего одинаково. А потому Его Королевская Милость не сомнѣвается, что предусмотрительная Рѣчь-Посполитая обратитъ на это должное вниманіе и придумаетъ средства все уладить, нетрогая ни подъ какимъ видомъ запасовъ въ заграничныхъ крѣпостяхъ. Войско не можетъ довольствоваться однимъ лишь жалованьемъ, хотя бы и получало его исправно, потому, что тамъ не только дороговизна, но даже по случаю запрещенія продажи провьянта, со стороны непріятельской границы, не можетъ и купить его ни коимъ образомъ, и еще потому, что тамъ въ ходу не шеляги, но хорошая монета. И такъ Рѣчь-Посполитая должна позаботиться доставкою провьянта въ тѣ мѣста пѣхотѣ, въ предстоящую, дастъ Богъ, компанію, ибо въ опустошенномъ краю и безъ этого никакъ нельзя обойтись: иначе надо умирать всѣмъ съ голоду.

Козакамъ, служащимъ Республикѣ, для удержанія власти надъ этимъ народомъ, чтобъ не перешли на сторону

stronę nieprzyiacielską, ponieważ w dobrach dziedzicznych co było dotąd nie może ich ciężaru ponieść z dawnego Coronationis prawa, iako obrócą y gdzie lokować, żeby iuż mieysce swoie pewne y wydzielnie od Rzeczy Pospolitey mieć mogli z powinnością woienskiey służby.

Niechciałby Jego Krolewska Mość okrutnego odnowic żalu z okaziey Xiążencia Dekontego pod Gdansk przybycia; ale że dotąd manifestowane są iakieś od Krola Jego Mości Francuskiego uczynki nieprzyiacielskie częścią przez zabrane okręty, częścią przez areszty y inne niesłuszne potrzeby przeciwko miastu Gdańskiemu wiernie około głowy koronowaney Jego Krolewskiey Mości y przy Rzeczy Pospolitey wedle powinności swoiey y zwyczaiow stawaiącemu, iako w tym sobie ma postąpić Jego Krolewska Mość chce mieć Senatorow pewne umysły.

A iako ze wszystkich miar Jego Krolewska Mość życzy do tey zacney oyczyzny złote wprowadzić wieki iak wygubie-

непріятелей, отвести впредь въ собственную ихъ принадлежность мѣста отъ Рѣчи-Посполитой, за военно-служебную повинность, по древнему коронаціонному закону, потому, что содержаніе ихъ по прежнему въ наслѣдственныхъ имѣніяхъ было бы тягостью невыносимою для послѣднихъ.

Его Королевская Милостъ не желалъ бы возобновлять жестокой скорьби по случаю прибытія принца Конти подъ Данцигъ, но такъ какъ Его Величество Король Французскій обнаруживаетъ непріязненныя дѣйствія отчасти взятіемъ кораблей, отчасти арестами и прочими несправедливыми поступками въ отношеніи къ городу Данцигу, сохраняющему вѣрность коронованной главѣ Его Королевской Милости и Рѣчи-Посполитой, по долгу и обычаямъ, то Его Королевская Милость желаетъ знать положительное мнѣніе сенаторовъ, какъ поступить въ этомъ случаѣ.

Такъ какъ Его Королевская Милость желаетъ всемѣрно водворить золотые вѣка въ сей достойной отчизнѣ, какъ

niem złey monety, ktora iest powietrzem nagle zarażaiącym, podług Panskiego słowa swego chcąc oznaczyć dni lepszym kruszcem, potrzebować raczy, aby urodzemi Posłowie byli nauczeni w mowie do otworzenia miennicy; kącząc Jego Krolewska Mość Pan nasz miłościwy przestrzega wszystkich do zgody y iedności nie tylko żeby przez niesforność y zamieszanie nieurosła choroba mocnieysza od lekarzow, ale też żeby panowanie Jego Krolewskiey Mości było arca præsentis seculi non ulterius spem claudens: to iest żeby zaraz po seymie szczęsliwie odprawionym za powodem sukcessow dał się cieszyć populo suo w Kamiencu. Reliqua na tenże koniec dicenda obszyrnie ustnemu doniesieniu urodzonemu Posłowi naszemu y należytey rostropności polecaią się.

уничтоженіемъ худой монеты, которая есть точно заразительное повѣтріе, и желая по своему монаршему слову ознаменовать свою жизнь лучшимъ металломъ, изволитъ требовать, дабы благородные послы были наставлены рѣчью объ открытіи монетнаго двора. Оканчивая этимъ Его Королевская Милость, панъ нашъ милостивый, приглашаетъ всѣхъ къ согласію и единодушію не только для того, чтобы чрезъ несогласіе и замѣшательства усилившаяся болѣзнь не сдѣлалась сильнѣе лекарей, но также и для того, дабы царствованіе Его Королевской милости было кивотомъ настоящаго вѣка, не напрасную надежду въ себѣ заключающимъ, то есть чтобы тотчасъ же послѣ благополучнаго окончанія сейма, доставить своему народу случай торжествовать счастливые успѣхи въ Каменцѣ. Что же еще нужно говорить, — поручается обширнѣе изустному донесенію благороднаго посла нашего и должной его расторопности.

Прошлого лѣта поневажъ при помощи Божіей Тавань и Казикерменъ раззоренпій не дался чрезъ Козаковъ, добрихъ молодцовъ, Туркамъ опановати, теди на построеніе его вновъ

и на поправу поспсованного чрезъ Турковъ Таванского замку, по указу царскому, много байдаковъ зъ вапномъ отъ Кіева до Казикермена самою первою весняною водою спущенно, и заразъ на веснѣ обадва замки оніи Тавань и Казикерменъ дѣлати и фортѣфиковати начато; итакъ того лѣта замки тіи каменними стѣнами и землею и глибокими фоссами укрѣпленни и созданни, якови не были и за державы Турецкой. А Гетманъ Мазепа зо всѣми рейменту своего войсками козацкими, также и Бояринъ Бѣлогородскій князь Яковъ Федоровичъ Долгоруковъ зъ войсками Московскими и слободскими Козацкими, въ мѣсяцю маю, зъ домовъ въ походъ военній рушивши, и войска всѣ за рекою Ореллю скупивши и реку Самаръ прешедши, простовали симъ Днѣпра бокомъ ажъ до самого городка Турецкого Аслама надъ рекою Конскою, на березѣ Кримскомъ противъ Казикермена зостаючого, а тамъ прибувши и обозами еденъ отъ другого неоподаль станувши, заразъ до реставраціи Таванской и Казикерменской значніи части людей зъ обоихъ войскъ послали, потимъ и другіи такіи-жъ части на перемѣну працованимъ работою людемъ свѣжихъ людей всегда виправовали, доколѣ совсемъ обадва тамошніе замки зооружили и докончили. Тамъ подъ Асламъ Керменомъ не малое время обозами стоячи и жадного промислу военного на Кримъ нечинячи, дождалися зъ Криму Ханского зъ ордами до себя прибиття, которій, либо чрезъ два днѣ двократне незачепаючи обозовъ козацкихъ, кусился на обози Московскіе, однакъ, тамъ ничего помислного не вскуравши, учинилъ отворотъ свой до Криму; въ якое время, то есть другого дня Искра, полковникъ Полтавскій, зъ охочимъ полку своего и инних полковъ товариствомъ уганяючися за остатками ординскими, и отдалившися отъ обозу своего на четверть милѣ, увидѣлъ на едной могилѣ Татарина, древце копѣйное зъ писмомъ устромившого, которое писмо онъ Искра, взявши привезлъ въ обозъ и отдалъ Гетману. Писмо же тое писалъ до Гетмана козацкій Гет-

манъ Ханскій Иванъ Богатій, желаючи и просячи прилѣжно именемъ Ханскимъ, аби Гетманъ Мазепа зъ войсками Козацкими отступилъ отъ войскъ Московскихъ и не помоглъ имъ противъ Ханского наступленія, але тое листовное Ханское желаніе у Гетмана отвержено и вѣрность непоколѣбимая всего войска Козацкого зъ нимъ, Гетманомъ, Монарсѣ своему Православному Російскому захована. По доконченю засъ фортифѣкаціи Таванской и Казикерменской, Гетманъ и Бояринъ, зъ Кримской сторони на сторону Казикерменскую и Бѣлагородскую чрезъ Днѣпръ зо всѣми войсками преправившися и замки оніе аммунѣціею и войскомъ, также и всякими запасами харчевими добре узапасивши, рушили тимъ бокомъ отъ Казикермена назадъ восвояси, а подъ городкомъ Орломъ Днѣпръ на сюю сторону преправивши, розійшлися зъ бояриномъ въ доми свои.

А орди Кримскіе, о поворотѣ и роспущенію въ доми войскъ нашихъ увѣдомившися, повторній разъ того лѣта въ державу Російскую вторгнулись, городъ полковій Изюмъ оминувши, вдарили въ слободи по надъ рѣкою Осколомъ будучіе и въ иншіе мѣстца тамошніе, ажъ подъ городокъ Московскій Волуйки, тамъ всюди много людей и статковъ ихъ загорнувши и слободку Колодяжную скритишемъ въ плѣнъ забравши, безпрепятственно до Криму повернули. Прежде же того, и прежде виходу Гетманского въ походъ вишпеименованній принесени въ Батуринъ зъ Кракова розніе чужоземскіе вѣдомости, мая 17 дня писанніе, зъ которихъ, едни отъ насъ далшіе и мнѣй намъ потребніе оставивши, полагаю зде такіе, якіе намъ суть ближшими, а именно, ижъ бояринъ Борисъ Петровичъ Шереметъ, виправленній будучи отъ Пресвѣтлѣйшого Государя своего зъ Москви въ Малтію для воспріятія кавалеріи, былъ подъ часъ святои неделѣ въ старомъ Римѣ, где въ Каплицѣ Папѣжской, отъ гори названной Капалло, зъ людми Великороссійскими при немъ бывшими и иними панами будучи на набоженствѣ,

зосталъ отъ Папѣжа ударованній крестомъ златимъ драгими каменіями осаженнимъ, въ немъ же была значная частька древа животворящаго Креста Господня. Даровалъ при тимъ святій отецъ Папѣжъ его Шеремета еднимъ образомъ, также драгимъ каменіемъ насаженнимъ, зъ персонами, златими ланцухами и иними клейнотами пріоздобленнимъ. А Кардиналъ Папѣжскій Корнаро названній тогди-жъ даровалъ ему Шеремету лѣску висменитой работы, рукоятіе, суто діяментами насаженное имущую. Которіе подарунки Шереметъ вдячне пріявши отехалъ зъ Риму до Малтіи, а оттоль поворочаючи назадъ знову обѣщался быти въ Римѣ. Віездячи зась зъ Риму далъ будто слово отцу Папѣ, же за поворотомъ своимъ зъ Малтіи мѣлъ пріяти вѣру Римскую чили унѣю, для чего будто зоставилъ былъ въ Римѣ и пленѣпотента своего Езуиту Россого, даби въ его небытности починалъ дѣло о пріятіи зедноченія вѣры костела Католицкого Римского трактовати зъ Церквою Православною Восточною, що и самъ Шереметъ за поворотомъ изъ Малтіи будто мѣлъ въ Римѣ потвердити, и въ государствѣ Россійскомъ, также и въ личнихъ войскахъ Московскихъ, тое церкви Православной Російской зъ костеломъ Римскимъ соединеніе ознаймити и розгласити. А при пожегнанюся зъ Кардиналомъ Цибоніемъ просилъ будто, даби его изволилъ вимовити предъ закономъ Римскимъ, же не привиталъ его, ведлугъ звичаю мѣючи, еднакъ будто исполнити тое за поворотомъ въ Римъ зъ Малтіи. Въ тое-жъ время онъ Шереметъ въ розмовѣ своей зъ помененнимъ Цибоніемъ Кардиналомъ взмѣнковалъ нѣякогось болшого персону, а подобно принцѣпала своего до припятя вѣри Римской склоного.

Прошлого лѣта любо Солтанъ Царъ Турецкій въ Венграхъ проигралъ баталію, зоставши побѣжденній отъ войскъ Цесарскихъ, однакъ и на сіе лѣто при упорѣ своемъ стоячи (яко Венетійскіе вѣдомости твердили), зъ многими войсками своими на тую-жъ противъ Цесара войну прибѣрался, хотячи

и самъ персоною своею Солтанскою тоеи допомогти компанѣи, и розослалъ ординанси во все панство Турецкое, ижъ яко самъ хощетъ виходити на войну за вѣру Магометанскую, такъ и всѣхъ магометановъ до той же компанѣи заохочалъ, предлагаючи, аби всякъ магометанинъ сполне зъ нимъ Солтаномъ, царемъ Турецкимъ, не устрашался за вѣру свою стануги противъ войскъ христіянскихъ Цесарскихъ. А особно онъ, Царъ Турецкій тоеи-жъ весни видалъ ординансъ до пашовъ своихъ взглядомъ даваня отпору на Черномъ морю войскамъ Московскимъ и Козацкамъ, отъ которихъ якъ и прошлого року заходила его не меншая тривога; для чого зъ войскомъ своимъ окрентовъ своихъ Солтанскихъ великихъ на тое-жъ Чорное море ординовалъ 29, межи которими два было найболшихъ по осмъдесять и осмъ арматъ въ себѣ имѣющихъ, а при тихъ окрентахъ и особно на тое-жъ Чорное море ординовалъ галери свои противъ войскъ нашихъ преречонихъ христіянскихъ. А що зъ Александріи 5 окрентовъ зъ Янчарами приплинуло было до Константинополя, то тіе Янчари отправлени ку главному войску Турецкому подъ Андріянополь. Любо теди царь Турецкій зъ весни того року прибѣрался зъ силними войсками на войну противъ Цесара, однакъ, прошлорочнимъ нещастемъ своимъ будучи престрашенній, чинилъ тотъ на войну приборъ тилко для публѣки, и въ тимъ часѣ болше мислилъ о миру и згодѣ зъ Цесаремъ и зъ иншими монархами христіянскими, которій сего-жъ лѣта и учинилъ зъ нимъ въ Карловичахъ, яко о томъ нижей будетъ.

Того-жъ лѣта Пресвѣтлѣйшій Государъ нашъ Царъ Петръ Алексѣевичъ гостилъ и былъ въ Англіи, которому Король Анкгельскій даровалъ еденъ окрентъ свой, а другій тамже велѣлъ здѣлати самъ за свои денги, и затягалъ тогда до себе майстеровъ корабелнихъ Анкгельскихъ для дѣланя кораблей себѣ въ Воронежѣ и на иншихъ по рѣкѣ Дону мѣсцахъ, на море Чорное противъ Турчина потребнихъ.

Того-жъ лѣта отмѣнивши Царъ Турецкій свое вишписанное до войни намѣреніе, прислалъ въ Карловичи чили въ Варадинъ полномочнихъ пословъ своихъ для учинения покою зъ Цесаремъ христіянскимъ, отъ которого таможде полномочніе посли, до тихъ же Карловичъ чили до Камори прибывши, учинили зъ Турками таковій трактатъ, якого списокъ Дякъ Волковъ сего 1698 року, іюля 3, прислалъ на Москву, которій такъ имѣется:

Во имя Господнѣ,—аминь.

Статьи мирного договору межъ обоими самодержавствы, перво предъ поездомъ нашимъ изъ Вѣни въ подгородномъ монастырѣ отцевъ Августіяновъ отъ епоху гетсхику, се есть махометанского лѣта 1101, сирѣчъ 19 числа мѣсяца януарія отъ Рождества Христова 1690, превисокому Кардиналу Аколонитехъ предложеніе обоихъ нашихъ посланниковъ общимъ согласіемъ, паки же въ загородномъ мѣстѣ города Комори 28 числа апрѣля, или по ихъ третого числа мая того-жъ году, господину Андрею Девендербургъ обявленіе.

Когда даби любезній миръ межъ обоими самодержавстви процвелъ, и подданніе обоихъ смирно симъ безопаствомъ пребывали надобно есть, чтобъ явними рубежами граници опредѣленни были, и ми же вся смятенія и загоновъ случаи и посредства отимутся, великія рѣки Дунай и Сава рубежи да постановятся.

Потомъ отъ Желѣзнихъ вратъ даже до устя реки Сави вся Задунайская страна, таможъ и отъ устя Сави реки, даже до прежнихъ Кроацкихъ рубежей Засавскіе страны да будутъ подъ Отоманскимъ самодержавствомъ возвращеннимъ сущимъ. Албу Греческую, сирѣчъ Бюгъ-градъ и инимъ мѣстамъ, которіе нибудь въ преждереченнихъ въ Задунайскихъ и Засавскихъ странахъ Цесарскими залогами воинскими держутся такъ, чтобъ отъ прежнихъ Кроацкихъ ру-

бежей до конца Сави рѣки, оттулу даже до нижнихъ мѣстъ въ страни Задунайскіе и Засавскіе никакой запросъ не остался Царскому Величеству. Вся вкупе отъ вратъ Желѣзнихъ до устя Сави и отъ устя Сави даже до прежнихъ Кроацкихъ рубежей на той сторонѣ Дуная и Засавскіе страни съ возвращеніемъ теми-жъ вкраинихъ мѣстъ, которіе въ странахъ Задунайскихъ оружіями Оттоманскими держутся, да будутъ подъ властію Цесарского Величества, и никакой запросъ да не будетъ о томъ отъ Сіяющей Порти.

Мултянскіе и Мулдавскіе Задунайскіе къ Венгерскимъ странамъ рубежи въ преждебывшемъ предъ сею войною состояніи да пребудутъ.

Седмиградская земля въ преждебывшемъ предъ нинѣшнею войною состояніи да возвратитця, и годовую дань въ цѣлости Сіятелной Портѣ да платить, и подъ защищеніе обоего самодержавства древними своими привилеями да употребляютца.

Рубежи Кроацкіе да пребудутъ въ томъ состояніи, въ которомъ были и прежде настоящей войни.

Сими договорами удержаннимъ сущимъ оружіямъ на многіе или на маліе лѣта или къ тому вѣчній миръ да учинится.

Отъ обоего самодержавства такіе войни или жители и подъ такими генералами и началними людми, ихъ же вѣрность и ратніе дѣла совершенно искусни были, по воле обоего сомодержавства въ порубежнихъ своихъ мѣстахъ да поставятся такъ, чтобъ миръ въ цѣлости сохранили и никакими смятеніями или загонами общую тишину возмущали.

Которіе нибудь договори въ древнихъ священнихъ статяхъ написанни, и даже до настоящей войни сохраненни, суть ниже въ преждереченнимъ осми статямъ противляютса, и потомъ такъ да сохранятся.

Конецъ или прибавка.

Дѣло о союзнихъ зъ Цесарскимъ Величествомъ госу-

дарехъ оставляются разсужденію, его же аще хощетъ или отъ договоровъ мира отлучити или присовокупити, буде ему присовокупити годно, сіе убо сугубнимъ доводомъ видится мочно быти, или въ особой статѣ генералними термѣнами да положатся, чтобъ когда межи обоими самодержавстви миръ и дружба обновленни будутъ, также и Полскій Пресвѣтлѣйшій Король и Рѣчъ-Посполитая межъ срокомъ четиредесятми или пятидесяти дней честними договорами миръ учинили или совершенство и подлинно такожъ особною статею да обявится, чтобъ рубежи обратилися въ состояніе, въ которое прежде сей войни было, осаду и взятіе Каминца и смятеніе дѣлъ въ тихъ же порубежнихъ мѣстахъ не давно прежде нинешнеи войни и постановленни въ томъ состояніи, въ которомъ были когда прежде смятенія той войни крѣпкая дружба и доброе сосѣдство межъ Сіятелною Портою и Пресвѣтлѣйшимъ Королемъ Полскимъ и Рѣчью-Посполитою да учинится. А что належитъ Венеціяномъ, такимъ же образомъ изобразится можетъ, чтобъ, задержавъ взятое, миръ съ Сіятелною Портою да учинятъ.

Того-жъ лѣта мѣсяца октоврія въ заводѣ жителей Опошнянскихъ и Зѣнковскихъ зъ жителями Бурковскими о кгрунта и межи полевіе, по злеценю Гетманскомъ, енералній войсковій писарь Василій Леонтіевичъ Кочубей чинилъ разсмотрѣніе, по которомъ приводячи до згоди всѣхъ помененнихъ обивателей, написалъ того-жъ мѣсяца октоврія имъ таковій унѣверсалній листъ свой:

Его Царского Пресвѣтлого Величества войска Запорожского енералній писарь Василій Кочубей.

Ознаймую симъ моимъ писмомъ, всѣмъ кому колвекъ о томъ вѣдати належитъ, такъ теперъ, яко въ пришлое время, ижъ маючи я злецене отъ Ясневелможного Его Милости пана Іоанна Мазепи Гетмана войска Его Царского

Пресвѣтлого Величества Запорожского, добродѣя моего, о успокоенню нѣкоторихъ трудностей въ полку Гадяцкомъ будучихъ: зездилемъ и на поля спорніи, межи Опошнѣмъ, Зѣнковомъ и Бурками, противъ Бузовихъ могилъ лежачіи: о которія межи помененнихъ мѣстъ обивателями, чинилися свари и звади.

Нынѣ теди згоднимъ тихъ же обивателей при мнѣ писаровѣ и при Его Милости пану Михайлу Боруховичу, полковнику войска Его Царского Пресвѣтлого Величества Запорожского Гадяцкомъ, на тіе-жъ мѣсца вехалъ изволеніемъ, по моемъ предложенню, згодне и одногласне приговоренно и постановленно, аби тіе межи и границы были держани, которіе чинилъ предъ тимъ, по указу старшихъ, небожчикъ панъ Стефанъ Гречаній зъ товарищи. То есть взявши отъ шляху зъ Бурокъ до Опошнего и до Будищъ лежачого, чрезъ первую столповую могилу просто чрезъ балку и Рудку називаемую... до другой столповой же могилы въ степу близко Коваліовского шляху положене свое маючой, якая линѣя и копцами есть позначенна. При якой помененной балцѣ хуторъ Мацовскій, въ Опошнянскую сторону податній Его Милости пана полковника преречоного, за гроши набытій въ посессіи его до Борковской границы належати маетъ.

Яко теди тое розграничене на потомніи часи себѣ утвердили, такъ обще всѣ неотмѣнне оное держати маютъ на вѣчное время, и яко Опошняне чрезъ преречоную границу въ полю Бурковскомъ, такъ и Бурковцы въ Опошнянскую сторону жадними мѣрами не маютъ и неповинни будутъ входити и втручатися, заховуючи между собою згодную сосѣдскую любовь и зобополній покой, подъ зарукою тисячи талярей на Ясневелможного Его Милости пана Гетмана. А яко въ поляхъ Бурковскихъ суть хутори преречонного пана полковника Гадяцкого и синовъ его прилегліи къ граничной линѣи, такъ вархованно оніи при семъ же

зездѣ, аби въ полности своей подлугъ цирюля своего ненарушне знайдовалися, поневажъ оніи здавна чрезъ копу набитіи въ посессіи и владѣніи оныхъ найдуются. Зѣнковскіи тежъ обывателѣ зъ Опошнянскими обивателями, такъ мѣютъ своихъ полевъ, хуторовъ и всякихъ грунтовъ и угодей, такую-жъ державши любовъ и милостъ заживати безъ споровъ и турбацій, якъ и предъ симъ по сіе время заживали, едни въ другихъ грунти не втручаючися и жаднихъ шкодъ и прикростей нечиначи. А тамъ если би кто зъ Опошнянскихъ, Борковскихъ и Зѣнковскихъ обивателей, любъ зъ тоей, албо зъ овой сторони, надъ сее постановлене втрутился въ чужіи грунти и якимъ колвекъ способомъ чинилъ въ ихъ шкоди, той не тилко тіи шкоди пополняти, але и заплаченю вишей вираженной подлегати маетъ заруцѣ.

При якомъ дѣлѣ, тіи именно сполне зъ нами были люде, которіи тутъ выражаются. Зъ *Опошнего:* Филонъ Лихопой, Романъ Корицкій сотники, Василь Кириловичъ, Леско Череватій, Павло Конюшій, Сидоръ Лисенко, Василь Уманецъ, Иванъ Рева, Мацъ Солошенко. *Зъ Зѣнкова:* Павло Ващенко, сотникъ Зѣнковскій, Иванъ Зеленій, Иванъ Чупринскій. *Зъ Ковалювки:* Степанъ Григорьевичъ, атаманъ городовій, Дацко Логвинъ, Грицко Таранъ, Василь Куценко, Лукянъ Холоденко. *Зъ Бурковъ:* Леско Дубина, атаманъ городовій, Иванъ Лысій, Мартинъ Бутъ. Казалемъ теди я для лучшей твердости и потомной памяти, тое постановлене симъ писанемъ моимъ обяснити и далемъ оное въ сторону Бурковскую, якое то-жъ слово въ слово и въ сторону Опошнянскую отдано. Писанъ октоврія 26, року 1698.

Того-жъ 1698, чили 1699 року, яко на листѣ 395 гисторикъ Нѣмецкій Пуфендорфій свѣдителствуетъ, въ тихъ же Карловичахъ Турки зъ Поляками покой договорили и чрезъ трактатъ тогдашній виторговали у Турчина Камянецъ Подолскій зо всѣмъ Подоллемъ и Украиною такъ, ижъ мусѣлъ оного уступити Поляком по двадцатишестилѣтнемъ надъ

нимъ панованню бо, яко взялъ его не войною, але факціею (яко о томъ въ роздѣлѣ тринадцятомъ наменилося) чрезъ измѣну коменданта тогдашнего, такъ и уступити безъ войни мусѣлъ. Трактатъ зась Лядскій зъ Турками ниже сего полагается. Того-жъ року и въ тихъ же Карловичахъ будучи поселъ Московскій Возницинъ зъ послами Турецкими, септеврія 25 чили декаврія 25, договорилъ и заключилъ миръ на двѣ лѣта, нимъ и совершенного зъ обоихъ сторонъ дотрутъ покоя; заключи же онъ, Возницинъ, тотъ покой дволѣтній певними пунктами, которіе нѣгдѣсь пропали, тилко мнѣ самій початокъ тихъ пунктовъ достался сицевій:

Той есть Богъ Всядѣйствующій, Всемогущій и всѣми обладающій. Во имя Бога милосердного всегда милующаго насъ.

Початокъ сего постановленя правдивого и потреба описання досконале оного на семъ писмѣ, то есть нетленнаго Господа Сотворителя и несмертелнаго Исправителя щодробливая воля Господа Бога (Которому нехай будетъ хвала на всѣ подобенства) и позволене вѣчного потверженя и ласка оберегателя и радителя святихъ градовъ и мѣсцъ Макіи, Медини и Святаго Іерусалима, Солтана и Царя Чорного и Бѣлаго моря, обладателя Египту, Абѣзинскихъ провинцій и Арапскіи и Адоненскои землѣ и цезаріи Африканской и Триполя и Тунети и инсулъ Ципру и Роду и Крети и инших Бѣлого моря инсулъ, Цара Вавилонскаго, Бастри и Лякеи, Иреванѣ и Кареи и Ерзиру и Сехрезиру и Мисалу и Деярберкгеру и Дамаску и Солтана Перского и Арабского, Іарахинскихъ провинцій и Короля Кгурдистанского, Дакгнистанского, Тухистанского, Кгѣрзѣстанского и Трапезунту, и государа панствъ Риму и Булхархіи и Масиръ и Цара панствъ Татарскихъ, Черкескій, Кримскій Царъ, Всходнихъ и Заходнихъ панствъ и земель Анатоліи и Румеліи наслѣдника обладателя Царигорода и иншихъ провинцій мѣстъ, Государа

Солтана Солтановъ, Короля Королевъ, Найяснѣйшого и Найкрѣпчайшого Государа нашего Царя, Солтана сина Солтановъ, Солтана Муштафи Короля сина Солтана Махметъ Короля, которого панства нехай Богъ благословитъ и утвердитъ до судного дня, межи високимъ панствомъ и найславнѣйшихъ межи виборними Монархами христіянскими исправителемъ високихъ дѣлъ христіянскихъ, Рѣчей-Посполитихъ шатою Монаршою и рицерскою, найоздобнѣйшими доводами слави и хвали найоздобнѣйшимъ Царемъ Московскимъ и всѣхъ панствъ Рускихъ Государемъ и обладателемъ земель и мѣстъ подлеглихъ високимъ Царемъ Московскимъ Петромъ Алексѣевичомъ (которого государство нехай Богъ благословитъ); кгди чрезъ нѣякіи лѣта замѣшанина будучи зъ ободвохъ сторонъ война и пролитіе крве подданнихъ трвало, теперъ зась аби все тое уморено и въ добрую пріязнь за згодою пріятелскою обернено було Божіимъ изволеніемъ на зездѣ въ Карловичахъ, о примирю трактуючи зъ Ясневелможнимъ меже Ясневелможними зъ паномъ Прокопіемъ Богдановичемъ Вознѣчиномъ, висоце номененного Царя пленѣпотентомъ, коммисаромъ, посломъ и близкимъ секретаремъ, отъ того-жъ Царя до трактованя покою назначенимъ и депотатованимъ, такъ же тихъ трактатовъ медіяторамъ найславнѣйшими межъ Монархами христіянскими, Королемъ Анкгельскимъ, Скотскимъ Вилгелмомъ Третимъ, и енералами Недерляндскими Ясневелможними Вѣлгелмомъ Лордъ Пакгетъ Барономъ Якубомъ Камертъ, любо зъ обохъ сторонъ була до завартя покою склонность, еднакже для короткого часу которого не моглися всѣ рѣчи добре досконале пропоновати и утирати, теди аби тіи зачатіи трактати и свой взяли скутокъ и конецъ пожаданній, зъ обополного позволеня и приговору отъ дня 25 сентеврія року 1698 заложенній часъ естъ для доконченя тамъ высокихъ трактатовъ, и изъ него слово въ слово копѣю Латинскимъ язикомъ переписавши руки подписавшія и печатми зтвердивши отдали; я зась данною мнѣ

властію тія записанніи договори Латинскимъ и Рускимъ языкомъ на копіи переведенніи рукою подписавши печатю зтвердивши отдалемъ сторонѣ...

Того-жъ року было лѣто сухое, а за тимъ былъ и великій неурожай плодовъ земнихъ ку пропитанію человѣческому належащихъ; по немъ наступила дорожнета хлѣба, а за нею почался заразъ и голодъ между народомъ посполитимъ, которій тиснулъ людей бѣдних Малоросійскихъ чрезъ цѣлій годъ: бо предъ жнивами сего року зачался, а въ пришломъ року (кгди Богъ зъ милосердія своего ублагословилъ землю нашу плодами ея) о жнивахъ зкончился.

Трактатъ въ Карловичахъ Лядскій зъ Турками.

Книга публѣчная примиря меже Пресвѣтлѣйшимъ и Державнѣйшимъ Королемъ Полскимъ-Рѣчею Посполитою и меже високимъ панствомъ Отоманскимъ въ Карловичахъ, при зобраню Енѐралнихъ Колѣкгатовъ пленѣпотентовъ поставленого року 1698.

Во имя Пресвятѣйшой и всегда нераздѣлимой во трехъ лицахъ Тройци.

Вѣчной памяти кому колвекъ би належало вѣдати да будетъ, поневажъ меже Королевствомъ Полскимъ и високимъ панствомъ Отоманскимъ уставична заходила и точилася война и за вложенемся медіяторовъ Пресвѣтлѣйшого и Державнѣйшого Анкгельского Короля Вилгелма Третого, такъ же Ясневелможнихъ енераловъ Нидерландскихъ, старанемъ своимъ въ постановленю покою, абися болшъ людзка кровъ не проливала, усилне працуючихъ пленѣпотентовъ Вѣлгелма Паккгета Барона и Якуба Колжерти, за Божіимъ изволеннемъ вирочивши въ трактати зъ Ясневелможнимъ паномъ Мехметъ Еффенди великимъ канцлѣромъ високого государства Турец-

кого, также зъ Ясневелможнимъ паномъ Мавро—Кордатимъ ближнимъ секретаремъ, послами и пленѣпотентами до заварття покою, по килку засѣданихъ и трутинованнихъ добре радахъ дѣло такъ потребное взяло свой пожаданій скутовъ зъ обѣихъ сторонъ, и покой и давная пріязнь меже Пресвѣтлѣйшимъ и Державнѣйшимъ Государемъ Оттоманскимъ, синомъ Солтана Махмета Солтаномъ Мустафою, и меже Пресвѣтлѣйшимъ и Державнѣйшимъ Королемъ Августомъ Другимъ и Рѣчью Посполитою Полскою привернулася, и згодне умовлена зъ обѣихъ сторонъ; теди обширне нижейописанія артикули въ своихъ пунткахъ и клявзуляхъ маютъ ненарушоное отъ ободвохъ сторонъ обсервованнія захованнія въ собѣ зоставати. За чимъ кождій зъ нихъ якъ въ собѣ мается зособна виписанія.

Артикулы.

1. Поневажъ Божіимъ радѣніемъ межи панствомъ Отоманскимъ и Рѣчею Посполитою Полскою станулся покой, и всяка война отдалена естъ и успокоена, а давная пріязнь зъ обѣихъ сторонъ привернена и умовлена, теди давнія границѣ, аби привернени были и ограничени, то отъ Молдавской землѣ, то отъ иншихъ прилеглихъ провинцій до панства Отоманского, которіи ненарушоне въ своихъ околичностяхъ маютъ зоставати.

2. Якіи колвекъ оборонніи мѣсца любъ великіи любъ маліи меже давними границами Молдавскими знайдовалися, а чрезъ войну отъ Поляковъ завладѣни зостали, теди маютъ оніи до провинціи Молдавской привернути и людей своихъ зъ онихъ военнихъ спровадити.

3. Каменецъ Подолскій, ненарушоне якó въ собѣ естъ, маетъ быти отданій Коронѣ, Подоле, Украина; также би жадной Порта Оттоманская не мѣла до ней претензіи; Гетмана Украинского, которій теперъ въ Молдавѣ резидуетъ, аби Порта скасовала; випорожнене Каменца мается зачи-

нати отъ 1 марта, а трвати до дня 15 мая: жилцѣ Камянця безъ насилія, где хто схочетъ, волно ити на мешкане, а тіи которіи зъ тяжарами и зъ своими худобами вивозитися маютъ до Порти; Лядскіи люде повинни оних отпровадити и помочъ дати въ подводахъ сторонихъ арматъ въ Каменцу, о томъ посла умислного до Солтана Турецкого послати.

4. Жаденъ зъ подданнихъ Отоманскихъ, а особливе зъ Татаръ, аби не чинилъ чамбуловъ до Полски и шкодъ, и людей въ неволю не брано, того пилно постерегати маетъ Ханъ, Солтани, вейзири и воевода Молдавскій, аби погранична вшелака безпечностъ въ людяхъ, въ статкахъ безъ нарушона покою зоставала; и еслибися противній винайшолъ, теди таковій кождій за донесенемъ до старшихъ маетъ на горлѣ караній бути; а взаемне Ляхи захователи тоежъ прирекаютъ.

5. Королевство Полское отъ вѣку естъ волне, аби теди за найменшою претенсіею и оказѣею отъ Порти не было войною преслѣдовано, тое собѣ варуетъ.

6. Татаре, которіи въ Молдавіи поосѣдали, аби конечне винеслися на свои давніи мѣстца, понеже въ близкости найдуючися, зимою и лѣтомъ могутъ въ чамбулъ за границю впадати.

7. Законники христіанскіе Католики, подлугъ позволеня Солтанского, маютъ при своихъ костелахъ волне зоставати, а о далшомъ о нихъ интересѣ великій носелъ у Солтана инквѣровати будетъ.

8. Абы купцамъ зъ товарами коронними и Литовскими въ Турецкомъ панствѣ волно было гандліовати, взаемнимъ способомъ и Турецкимъ въ Полщѣ: гарячъ (*) вѣчне скасованній.

(*) На сторонѣ въ Лѣтописи сдѣлано слѣдующее прибавленіе: «кожухи и гарячъ одно естъ, которій Поляки Кримцамъ платили чрезъ многіе лѣта, желаючи отъ нихъ собѣ тишини, кгди отъ войни Хмелницкого Козаковъ ихъ защитниковъ не стало подъ ихъ властію».

9. О неволникахъ, зостаючихъ христіянскихъ въ панствѣ Турецкомъ, маетъ великій поселъ у Солтана о нихъ ся добывати.

10. Бунтовники, которіи колвекъ хотѣли бы панства помѣшати и до незгоди привести, любо зъ Волохъ, Мултянъ маютъ видавани быти и не зоставати въ Полской протекціи; взаемнимъ способомъ Полскіи ребелѣзанти зъ панствъ Турецкихъ, любо Ляхъ, любо Козакъ видати декларуется.

11. А такъ пожаданій покой меже Пресвѣтлѣйшимъ Державнѣйшимъ Королемъ Полскимъ и Рѣчею-Посполитою, а Пресвѣтлѣйшимъ Солтаномъ Турскимъ учиненний и поставленний ненарушоне зъ обоихъ сторонъ маетъ стати; которій теди Ясневелможніи посли пленѣпотенти преречоніи Оттоманского панства по Турецку написавши дали. Я также моцею данной мнѣ власти рукою власною подписавши и печатью ствердивши отдалемъ.

Подъ часъ тихъ Карловицкихъ зъ Турками трактатовъ Цесарчики и Поляки (яко вѣдомости тогдашніе Варшавскіе, генваря 20 писаніе, гласили) крѣпко договаривалися и стояли о тое, абы мѣстца страстей Христа Господа въ градѣ Святомъ Іерусалимѣ уступлени отъ Турковъ имъ, христіяномъ исповѣданія Римско-Католического, лечъ не могли того отнюдъ виторговати для того, что Восточного Православного исповѣданія Гречинъ Маврокордатій, тайній секретарь Султана Царя Турецкого, зъ Турчиномъ канцлеромъ Султанскимъ будучи при тихъ договорахъ, крѣпко застановился о тое, абы гробъ Господень и инніе Святіе мѣстца отъ Турковъ не были уступлени Католикамъ, и жеби вѣра Православная Греческая въ Ерусалимѣ не была тимъ способомъ чрезъ Римляновъ зневажена и скасована; но дабы тотъ Живоносній Гробъ Господенъ непремѣнно знайдовался при блюстителехъ вѣри православнія Кгреческія, аки рожа въ терніи, между родомъ невѣрнимъ язическимъ и по сее время невредимо процвѣтающія; якожъ такъ и сталося.

РОЗДѢЛЪ XL.

О кошту Королевскомъ на комедію ложеномъ; о уступленю Турецкомъ зъ Камянца Подолского, и о отданю его Полякомъ; о сеймѣ валномъ Варшавскомъ шестинеделномъ; о кончинѣ Лежайского, архимандрити Новгородского зъ нагробкомъ ему приписанимъ; о дорожнетѣ и голодѣ тогдашнемъ; о измѣненіи солнечномъ; о елекціи и о избраніи на ней на доживотное войтовство Кіевское Димитрія Полоцкою; о бытности Гетманской въ Воронежѣ надъ Дономъ, и о поворотѣ его оттолъ назадъ.

Року отъ начала міра 7207, а отъ Господняго во мірѣ плотского явленія 1699. Сего года любо многіе значніе отправовались дѣла въ панствахъ околичнихъ Европейскихъ и въ нашой Россіи, еднакъ ижъ мало дойшли моему вѣденію, того ради не моглемъ ихъ описовати, а посторонніи мнѣй намъ потребніи, а звлаща и непевніи оставилемъ безъ описанія, тое тилко зъ вѣдомостей Варшавскихъ, генваря 17 писаннихъ, зде полагаю, ижъ новопоставленій Король Августъ Саксонъ, хотячи зъ сенаторами и сенаторками Полскими потѣшитися, велѣлъ готовити людемъ учонимъ комедію, и, яко панъ богатій, видалъ на потребніи къ оной вещи зъ своеи шкатули десятъ тисячъ таляровъ битыхъ; якая комедія, ижъ мала отправоватисъ чрезъ самого Короля Августа и иныхъ кавалеровъ и сенаторовъ, въ машкарахъ зъ дамами сенаторскими, по парѣ виходити мѣвшими, то ради кидано о тое ліоси, кому зъ якою панею пріидетъ актъ

комедіялній; випалъ теди ліосъ самому Королю Августу виходити въ парѣ зъ панею подскарбѣною Литовскою, а инимъ панамъ и сенаторамъ зъ иними панями и сенаторками.

Того-жъ року, подлугъ прошлолѣтного трактату Карловицкого чили Петервaрадинского зъ Поляками Турецкого, Турки отъ марта первого до мая 15 зъ Каминца Подолского вивозились, и оніи Полякомъ зо всѣмъ Подолемъ и Украиною тамошною, къ Подолю прилеглою, въ первобытное владѣніе уступили, и любо въ нашихъ *Козацкихъ лѣтописцахъ* предъ Покровою именуется Турецкое зъ Каминца Подолского уступленіе, однакъ то естъ рѣчъ непевная, лучше тому вѣрити, що въ прошлолѣтнихъ Полскихъ зъ Турками пактахъ написано; але ижъ въ тихъ пактахъ не виражено, на колко именно лѣтъ тотъ Полскій зъ Турками покой зосталъ заключенъ, теди вѣдомости Варшавскіи преречоніи твердили тое, что на лѣтъ тридцятъ миръ тотъ утвержденъ, о чомъ часъ пришлій подлино обявитъ.

Іюня 16 зачался въ Варшавѣ сеймъ валній шестинедѣлній, чрезъ которій Королъ новій Августъ зъ сенаторами и Рѣчою Посполитою тое орудовалъ, чого тогда власная витягала потреба; якій то сеймъ любо мало тутъ потребенъ, я еднакъ, пришлимъ вигожаючи куріозамъ, полагаю для вѣденія оній отъ слова до слова тако:

Seym walny Warszawski Sześć niedzielny zaczęty die 16 miesiąca Czerwca roku Pańskiego 1699.

August Wtóry z Bożey łaski Krol Polski, Wielkie Xiąże Litewskie, Ruskie, Pruskie, Mazowieckie, Żmudskie, Kiiowskie, Wołyńskie, Podolskie, Podlaskie, Inflantskie, Smolenskie, Siewierskie, Czernichowskie dziedziczne Xiąże Saskie y Elektor etc.

Wszem w obec y kazdemu z osobna, wiadomo czyniemy, komu o tym wiedzieć należy. Iż iakośmy za łaską i pomocą Boską wolnemi głosami Cnych narodow Korony Polskiey y Wielkiego Xięstwa Litewskiego za Krola obrani, koronowani y na Tronie osadzeni zostali, tak wiedząc, ze te są nayszczę-

Главный Варшавскій шести-недѣльный Сеймъ, начавшійся 16 Іюня лѣта Господня 1699.

Августъ II Божіею милостію Король Польскій, Великій Князь Литовскій, Русскій, Прускій, Мазовецкій, Самогитскій, Кіевскій, Волынскій, Подольскій, Подляскій, Лифляитскій, Смоленскій, Сѣверскій, Черниговскій, Наслѣдный Герцогъ Саксонскій и Курфирстъ и проч.

Всѣмъ вообще и каждому въ частности, кому о томъ вѣдать надлежитъ, объявляемъ. Такъ какъ мы съ помощію и милостію Божіею свободными голосами достойнаго народа Короны Польской и Великаго Княжества Литовскаго избраны королемъ, вѣнчаны и возсѣли на престолѣ, а также вѣдая, что тѣ только государства и королевства счастливы и долговѣчны, коимъ самъ Всевышній Господь покровомъ,

śliwsze y naytrwalsze panstwa y krolestwa, ktore Sama Nay-wyzszego Pana, przez Ktorego Krolowie władną, zaszczyca protekcya y miłość ludzka stwierdza, Temuż Panu Bogu zastępow początki panowania naszego w opiekę oddawszy nie insze przed się bierzemy solicitudinis nostræ studia, tylko żeby Chwała Boska, wiara S. Katolicka Rzymska, iako naybardziey za panowania naszego krzewiła się, prawa przez nas poprzysiężone w niczym nienaruszone były, zobopolna między stanami zgoda zachowana była; dla ktorey ugruntowania seym Walny Sześć niedzielny złożyliśmy, *y* cośmy *na nim* postanowili, niżey wyrażamy.

Ubespieczenie dostoienstwa naszego y uspokoienie Stanow tak Korony Polskiey iako y Wielkiego Xięstwa Litewskiego.

Lubośmy panowania naszego nayskuteczniejszą założyli

Которымъ Цари царствуютъ, а также тѣ, которыхъ укрѣпляетъ народная любовь, то, поручивъ начало царствованія нашего покровительству того же самого Бога Силъ, принимаемъ не иное какое другое намѣреніе въ попечительности нашей, какъ то, чтобы слава Божія, Святая вѣра Римско-Католическая какъ можно болѣе процвѣтали въ царствованіе наше, и чтобы права, обѣщанныя нами, ни въ чемъ не были нарушаемы, а взаимное между сословіями государства довѣріе было соблюдаемо, для упроченія коего мы назначили главный шестинедѣльный Сеймъ. И что мы опредѣлили на немъ, ниже сего извѣщаемъ.

Упроченіе собственнаго нашего достоинства и успокоеніе сословій какъ Короны Польской, такъ и Великаго Княжества Литовскаго.

Хотя мы и полагаемъ твердую опору царствованія на-

twierdzę na miłości cnych tey oyczyzny Synow y na ich nieprzełamanych wiarą y poczciwością ku panom swym piersiach, zabiegaiąc iednak wszystkim okazyom, które z niezgody na polu elektoralnym, albo z podeyrzania niechęci *y iakich-kolwiek diffidencyi przeciwko Majestatowi naszemu y Rzeczy pospolitey urościć by się* iakim kolwiek pretextem mogły, wszystkie Stany na teraznieyszy Seym zgromadzone Korony Polskiey y Wielkiego Xięstwa Litewskiego, także y państw inkorporowanych, s prawdziwey ku nam żarliwości swoiey, takowy Generalny przy osobie naszey y dostoienstwie Krolewskim swym y całey Rzeczy Pospolitey imieniem postanowili obowiązek, iż obrawszy nas sobie wolnemi wotami, y potym zgodnym przez obowiązek napisany wszystkich częsci przystępem uznawszy za Pana przykładem starodawnych przodkow, w iakim kolwiek broń Boże niebiespieczenstwie nie tylko nas odstępować nie będą, ale też pod obowiązkiem wiary, cnoty y sumienia przy osobie na-

шего на любви достойныхъ сыновъ этой отчизны и на неизмѣнныхъ въ вѣрѣ и приверженности къ своимъ Королямъ сердцахъ ихъ, однако предупреждая всякій случай, какой бы могъ произойти отъ несогласія на избирательномъ полѣ, или отъ недоброжелательства и иныхъ какихъ либо козней противъ Величества Нашего и Рѣчи-Посполитой подъ какимъ бы то ни было предлогомъ, мы отъ имени Нашего и Рѣчи-Посполитой вмѣняемъ въ обязанность всѣмъ безъ исключенія государственнымъ сословіямъ какъ Короны Польской, такъ и Великаго Княжества Литовскаго, также какъ и прочихъ присоединенныхъ къ нимъ земель, собраннымъ на предстоящій сеймъ, что, избравъ свободными голосами, и признавъ насъ своимъ государемъ, по примѣру предковъ своихъ въ какой нибудь, сохрани Богъ, опасности, не только не оставятъ насъ, но вѣрою и правдою обязываются, какъ и свойственно это благороднымъ Полякамъ, за честь и особу нашу Королевскую жертвовать своимъ имуществомъ и жиз-

szey y dostoienstwie krolewskim substancye, krew y zdrowia swoie, tak jako na cnotliwych przystoi Polakow, wazyć deklaruią. Dla tym zaś gruntownieyszey konfidenciy sami między sobą miłość y pokoy tak w stanie *civili* iako też y w woiennym zachować nienaruszony y należytą sprawiedliwość ex delinquentibus in foro competenti przyrzekaią y takiego kazdego, ktoryby co przeciwko nam albo Elekciey naszey iawnie lub skrycie zaczynać chciał, albo Protekcyą takowym dawać ważył się, za upornego y nieprzyiaciela oyczyzny deklaruią, y na wieczną skazę jego powstać y zaciągi wszelkie prywatnych osob znosić obowiązuią się. Nadto wszystkie pisma pomienioney Elekciey naszey przeciwne y z iakim kolwiek, gdzie kolwiek i iakim kolwiek sposobem formowane, także proiekta y pisma, ktoreby kolwiek do diffidencyi publiczney ku osobie naszey okazyą być mogły kassuią, y *annihiluią,* y żeby na potym skwapliwość iaka podobnych skryptow w Rzeczy Pospolitey roztérkow iakich y

нію, почему и обѣщаютъ для совершеннаго удостовѣренія сохранить между собою любовь и ненарушимое спокойствіе какъ въ военномъ и такъ и въ гражданскомъ сословіяхъ, а также соблюсти законную справедливость относительно виновныхъ въ предлежащемъ судѣ; обязываются признавать упорнымъ и врагомъ отечества всякого, кто только станетъ дѣйствовать явно или скрытно противъ насъ или избранія нашего, или же кто таковымъ будетъ покровительствовать; всѣхъ тѣхъ покрыть безславіемъ, а также воспретить частные всякаго рода наборы; сверхъ того уничтожить всякіе акты противные сказанному избранію нашему, гдѣ бы и какимъ бы то ни было образомъ составленные, а также всѣ проэкты и письма, которые могли бы дать поводъ къ общему недовѣрію къ особѣ нашей, и озаботятся, дабы впредь поспѣшность въ составленіи подобныхъ бумагъ не была поводомъ къ раздорамъ и замѣшательствамъ въ Рѣчи-Посполитой. И такъ предваряемъ, что всякое замѣченное Нами

zamieszania pokoiu pospolitego nie przynosiła, tedy waruiemy, iż przestępstwo prawa pospolitego z osoby naszey iakie postrzeżone, będzie należało do upomnienia processem według konstituciey 1609 o «niespełnieniu posłuszeństwa» opisanym; ktore prawo wiecznemi czasy w swoiey powadze zachowuiemy. A dla tym doskonalszego i nieporuszonego panstw naszych ab intra uspokoienia, wyimuiąc wszelkie wszystkim do osoby naszey skrupuły, ten wieczny na potomne czasy Koronie Polskiey y Wielkiemu Xięstwu Litewskiemu z osoby naszey czyniemy warunek za nas y sukcessorow naszych. Iż przy zachowaniu całosci wiary swiętey Katolickiey Rzymskiey wolna Elekcia tych zacnych narodów według zwyczaiu y praw dawnych y swieższych, a osobliwie Konstytucyi 1609, nieporuszona nigdy zastawać ma. Pacta conventa tudzież prawa dawne wszystkie, y ktore stanowić będziemy, wolności y swobody narodow, któresmy według formy przysięzstwa potrzykroć szczerą zaprzysięgli mente, nie-

нарушеніе общественнаго права, будетъ подлежать взысканію на основаніи Конституціи 1609 года «о неисполненіи повиновенія». Каковое право мы сохраняемъ въ своей силѣ на вѣчныя времена. И для вящшаго и непреложнаго успокоенія внутри государства Нашего, устраняя всякія со стороны Нашей недоумѣнія, Мы полагаемъ нижеслѣдующее непремѣнное условіе на вѣчныя времена для Короны Польской и Великаго Княжества Литовскаго именемъ Нашимъ и наслѣдниковъ Нашихъ: что при сохраненіи въ неприкосновенности Св. Римско-Католической вѣры, свободное избраніе останется ненарушимымъ въ силу обычая и правъ какъ древнихъ, такъ и настоящихъ, а въ особенности на основаніи Конституціи 1609 года. Также обѣщаемъ соблюсти въ цѣлости всѣ пакта конвента и права прежнія, и впредь установляемыя, свободу и вольности народныя, троекратно Нами присягою утвержденныя. И обѣщаемъ, въ теченіи двухъ недѣль послѣ счастливо оконченнаго сейма,

obrażliwie we wszystkich punktach dotrzymamy y zaraz woyska nasze wszystkie cudzoziemskie wprzod ex casu wprowadzonego pod Gdansk æmuli zaciągnione, a potym szlachetnieyszym duchem pod Kamieniec y dla odebrania Wołoch y Multan zatrzymane, nakoniec z przypadku zapadłey zimy w panstwach Korony Polskiey tak y Wielkiego Xięstwa Litewskiego na zimę rozłożone, iako iuż częścią iedne za granice wyszły, drugie do granic dotykaią, insze wychodzą, insze do wyiscia ordinanse odbieraią; od tego czasu wszystkie, *także y te sześć tysięcy, ktoreśmy in Pactis Conventis deklarowali non obstante ad præsens eorundem Pactorum ligamento* za granice wyprowadzić, tak z Korony iako z Wielkiego Xięstwa Litewskiego y z prowincyi przyłączonych in spacio dwoch Niedziel po Seymie szczęsliwie skończonym deklaruiemy, zadnych Regimentow, ani ludzi przy nas niezostawuiąc procz szczegulney gwardyi na swoim własnym koszcie, a nie na Rzeczy Pospolitey: dwunastu set ludzi podług

вывести изъ Короны Польской, Великаго Княжества Литовскаго и присоединенныхъ провинцій, всѣ наши иностранныя войска, по случаю противудѣйствія при Данцигѣ, собранныя и въ слѣдъ за тѣмъ, въ благородномъ стремленіи, задержанныя подъ Каменцемъ для отобранія Валахіи и Молдавіи и наконецъ, по случаю наступившей зимы, расположенныя въ Коронѣ Польской и Великомъ Княжествѣ Литовскомъ на зимнихъ квартирахъ, такъ какъ одна часть таковыхъ уже выступила за границу, другая уже приближается къ границамъ, иные выходятъ, а иные получили приказаніе выступить, а также обѣщаемъ въ то же время и тѣ шесть тысячъ, на счетъ которыхъ мы обѣщались въ силу пакта конвента, какъ обязательность относительно ихъ въ настоящую минуту уже кончилась, вывести, не оставляя при себѣ никакихъ полковъ, ни людей, кромѣ одной гвардіи на своемъ собственномъ содержаніи, не на содержаніи Рѣчи-Посполитой, въ числѣ 1200 человѣкъ, дозволенныхъ

P. C. pozwoloney, y to żeby starsi nad nią tak zostawali iako w tych paktach warowano, y podług Konstytucyi 1646 pod tytułem «o zaciągu nowego woyska» y w tym wszystkiem nie inaczey się sprawić y zachować, tylko tak iako Nayiasnieysi Krolowie J. Mść Antecessorowie nasi słowem Krolewskim obliguiemy, nawet żeby z osob *Niemieckich* przy boku naszym przez okkazyą tegoż woyska cudzoziemskiego zostaiących nie mnożyły się opaczne consiliorum suspicye, wszystkich od nas relegować deklaruiemy, procz Kancellaryi Saskiey, bez którey się zgoła obeyść nie możemy tak iednak, aby w niey nie było więcey nad osob sześć y żeby w zadne rady, sprawy *civiles,* woienne y ekonomiczne y promocyę wdawać się nieważyła, czego Wielmożni Pieczętarze oboyga narodów przestrzegać powinni będą pod karą prawem opisaną y oprocz osob ad minora servitia juxta Pacta conventa; ktorym końcem aby uniwersały y ordynanse nasze ad instantiam izby Poselskiey od nas podpisane

силою пакта конвента съ тѣмъ, чтобы начальство надъ ними имѣли люди въ пакта конвента обозначенные и по Конституціи 1646, въ статьѣ «о наборѣ новаго войска». Во всемъ этомъ Королевскимъ нашимъ словомъ обѣщаемъ вести себя и дѣла совершенно такъ, какъ пресвѣтлѣйшіе Короли предшественники наши. Обѣщаемъ даже удалить отъ себя всѣхъ состоящихъ при насъ по случаю иностраннаго войска Нѣмцевъ, для устраненія противныхъ толковъ въ совѣтахъ и подозрѣній, за исключеніемъ только Саксонской канцеляріи, безъ которой мы не можемъ обойтись, съ тѣмъ однако, что въ ней будетъ находиться не болѣе шести особъ, и они не будутъ вмѣшиваться ни въ какіе совѣты и дѣла ни въ военныя, ни въ гражданскія и хозяйственныя, какъ и въ назначенія къ должностямъ лицъ; за чѣмъ обязаны будутъ наблюдать господа хранители печати обоихъ народовъ подъ законною отвѣтственностію, исключая только лицъ, имѣющихъ низшія должности,

wszystkim potrzebowacielom kancellarya nasza wydała zlecamy. A jeśliby w czasie pomienionym woyska nasze z granic Koronnych, Wielkiego Xięstwa Litewskiego i woiewodztw Pruskich wyniść nie miały, albo pretextem *nienależytym* nazad cofały się, albo ieśliby kiedykolwiek nad pozwolenie całey Rzeczy Pospolitey przeciw przytomnego postanowienia czy z porady Senatu czy też iakim kolwiek sposobem, lub z cudzych panstw, lub w naszych własnych zaciągnione wchodzić, chorągwie podnosić ważyły się, tedy po wyiściu pomienionego czasu, w niedziel cztery albo od wzięcia in futurum przestrogi, wszystkim sub onere praw dawnych, to iest pod utratą czci y maiętności, o wysyłce woienney postanowionych, pospolitym ruszeniem bez wszelkich iuż naszych uniwersałów, czego za żadną urazę maiestatu naszego mieć niebędziemy, ale za obwieszczeniem tylko y daniem znać od tych, do kogo to należeć będzie, na koń tak Koronie iako W. X. L. wsiadać, y aby iedna

въ силу пакта конвента. Для сего повелѣваемъ, чтобы канцелярія наша выдала нуждающимся подписанные нами универсалы и наставленія по представленію Палаты Депутатовъ. Если бы въ назначенное время войска наши не выступили изъ предѣловъ Короны, Великаго Княжества Литовскаго и Прускаго Воеводства, или подъ какимъ либо незаконнымъ предлогомъ назадъ возвращались, или же когда нибудь безъ дозволенія Рѣчи-Посполитой, вопреки настоящему постановленію, по совѣту ли сената, или какимъ нибудь другимъ образомъ собранные изъ чужихъ государствъ либо изъ нашего осмѣлились войти въ предѣлы и поднять знамя, то по истеченіи назначеннаго срока, въ четыре недѣли или тотчасъ по объявленіи, дозволяемъ всѣмъ, подъ отвѣтственностью по прежнимъ правамъ, то есть подъ опасеніемъ потери чести и имущества, относительно высылки военной установленнымъ безъ всякихъ нашихъ по этому предмету универсаловъ, и не считая за оскорбленіе Величе-

drugiemu mogł pomagać zezwalamy y takowych *przeciwko* tey obietnicy naszey nie wychodzących, albo wracaiących się czy iakim kolwiek *illicito dato casu* iak nieprzyiacioł oyczyzny częścią, czyli pospołu tak w Koronie, iako y w Wielkim Xięstwie Litewskim znosić dopuszczamy, czego na odmszczenie obrażonego maiestatu v. *perduellionis* pociągać żadnym pretextem nie będziemy, owszem przyimiemy to za słuszne prawo tak z teraznieyszego prawa iako y konstitucyi wyzey mianowaney 1646, ktorą do tegoż przypadku reassumuiemy i onę w całosci iako y inne w tey że konstitucyi wyrażone prawa ztwierdzamy.

Przystępuiąc do podatkow nowym prawem uchwalonych, y życząc w tym naydoskonaley wypełnić prawo nowe y comportata przez Ich mosciów panow komisarzow woiewodztw y Pwtow Wielkiego Xięstwa Litewskiego documenta naznaczonego

ства, вооружаться поголовнымъ возстаніемъ, какъ скоро будетъ о томъ поставлено въ извѣстность тѣми, кому о семъ вѣдать надлежитъ, какъ въ Коронѣ, такъ и въ Великомъ Княжествѣ Литовскомъ; и дозволяемъ вспомоществовать другъ другу, и таковыя (войска) вопреку сему нашему обѣщанію не выступающія, или же по недозволительному какому случаю, возвращающіяся, дозволяемъ истреблять какъ враговъ, по частямъ или вообще, какъ въ Коронѣ, такъ и въ Великомъ Княжествѣ Литовскомъ. Въ чемъ не будемъ ни подъ какимъ предлогомъ искать мести за оскорбленіе Величества и злоумышленіе. Напротивъ, будемъ считать это законнымъ какъ въ слѣдствіе настоящаго узаконенія, такъ и въ силу упомянутой конституціи 1646, которую примѣнительно къ этому случаю возобновляемъ и оную въ цѣлости, равно какъ и прочія въ этой конституціи выраженныя права подтверждаемъ.

Обращаясь ко вновь узаконяемымъ податямъ и желая въ точности исполнить новое постановленіе и представленные Ихъ Милостями панами коммиссарами воеводствъ и по-

płacenia czterech cwierci y na lenungi trzech cwierci iako tez dla podatkow nowym prawem porownania uchwalonych także sowitych hibern y dzierzaw, z dobr duchownych, czopowego, szelęznego, samokupstwa tabacznego, pogłownego, Żydowskiego y Tatarskiego w dyspocyi sądów skarbowych Woiewodztw y Pwtow Wielkiego Xięstwa Litewskiego będących, tamże ze wszystkich prowentow rachubę i udowletworenie *pro praeterito* zaszczycenie odbierać y weyrzeć ieżeli według pacificatiey wiarą publiczną z woyskiem Wielkiego Xiestwa Litewskiego zawartey wypłaceniu tak czterech cwierci borgowych, iako też na trzy cwierci niedowinionemu woysku za lenungi in toto satisfactum, przytym osobliwie nalegaiąc, aby się Stany Rzeczy Pospolitey z czasem uspokoić się mogli y na przyszły, da Bóg, seym za oddaniem do skarbu Wielkiego Xięstwa Litewskiego przez P. P.

вѣтовъ Великаго Княжества Литовскаго документы относительно платы четырехъ четвертей и на содержаніе трехъ четвертей, а также касательно податей въ силу новаго уравнительнаго узаконенія установляемыхъ, усиленныхъ зимнихъ квартиръ и арендъ, пожертвованій изъ духовныхъ имѣній, податей винокуренной, питейной, табачнаго откупа, поголовнаго Еврейскаго и Татарскаго, состоящихъ въ вѣденіи казенныхъ судебныхъ мѣстъ воеводствъ и повѣтовъ Великаго Княжества Литовскаго, а также желая получить отчетъ о доходахъ и удовлетвореніи за прошлое время и разсмотрѣть оные, для узнанія, во всемъ ли удовлетворено касательно уплаты какъ четырехъ четвертей уже выслуженныхъ, такъ равно и трехъ четвертей на содержаніе нераспущеннаго еще войска, согласно заключенному съ войскомъ В. К. Литовскаго примирительному условію, въ особенности же заботясь о томъ, чтобы чины государственные Рѣчи-Посполитой могли со временемъ успокоиться и чтобъ на будущемъ, дастъ Богъ, сеймѣ, за внесеніемъ въ казну В. К. Литовскаго господами коммиссарами какого бы то ни было рода податей,

Komisarzów z iakiego kolwiek tytułu mogła stać się rachuba y przezroczystość przystąpilismy do rozsądzenia przyczyny ich mosciow panow Komisarzow z iakiego kolwiek imienia Exactorow podatkow nowym prawem porownania uchwalonych. Ale że nieszczęście czasow Wielkiego Xięstwa Litewskiego przy naleganiu niezgody niektorych temu wszystkiemu położyło zawadę y dla wielkiey uporczywości niektorych Komisarzow Woiewodztw y Powiatow, ktorzy na sądy nasze Trybunału Skarbowego Wielkiego Xięstwa Litewskiego nie przybyli y prawu Seymu przeszłego dosyć nieuczynili, owszem prawu publicznemu całey nierozdzielney Rzeczy Pospolitey sprzeciwili się z innych zaś Woiewodztw y Powiatow lubo Komisarze, a z niektorych sprawcy y poborcy podatkow nowym prawem porownania uchwalonych znaydowali się, iednak z odnoszenia rachuby

могъ состояться отчетъ и очевидность онаго, мы приступили къ разсмотрѣнію дѣйствій гг. Коммиссаровъ и прочихъ собирателей податей, новымъ закономъ уравненія установляемыхъ. Къ несчастію однако возникшее между нѣкоторыми изъ нихъ несогласіе всему этому положило препону, и нѣкоторые даже коммиссары воеводствъ и повѣтовъ по упорству не явились въ трибуналѣ нашемъ казначейства В. К. Литовскаго и, тѣмъ самимъ не исполнивъ закона, учрежденнаго на минувшемъ сеймѣ, нарушили всеобщее государственное право цѣлой Рѣчи-Посполитой. Хотя впрочемъ коммиссары съ нѣкоторыхъ воеводствъ и повѣтовъ, а съ другихъ и собиратели вновь установленныхъ податей и собрались, однако въ представленныхъ ими отчетахъ оказались большія несообразности, а именно разногласіе тарифа во время элекціоннаго сейма господиномъ Михаиломъ (Коціоломъ), каштеляномъ Витебскимъ, составленной и вслѣдъ за тѣмъ, въ нѣкоторыхъ воеводствахъ напечатанной, въ которой оказывается разногласный итогъ и до того еще въ тинфахъ (*). Въ иныхъ же экземплярахъ, рукою самаго

(*) Тинфъ или тимфъ сереб. монета, 5 серебрен. грошей или 38 Польск. грош.

wielkie trudności pokazały się, zwłaszcza rożność taryffy podatkow pod czas seymu obierania przez Jmci Pana Michała Witebskiego napisaney, tedy w niektórych Woiewodztwach wydrukowaney taryffie insza summa i w tynfach ręką tegoż jego mości pana Kasztelana Witebskiego podpisanych, a do niektorych Woiewodztw y Powiatow authentice posłanych inaksza summa położona a stąd pokazało się, że ta taryffa niedostateczna; ich mosciowie panowie Komisarze, sprawcy y poborcy takich summ w poborach swoich nie podaią na kalkulacyą, a nawet y z podanych pobor zniesiony przez dekreta sądów Fiskalnych Woiewodztw y Powiatow Wielkiego Xięstwa Litewskiego y kładziony wydatek na zapłatę ich mosciów Sędziow panow Administratorow, exaktorow, ich kancellaryą y sług y insze niesłuszne wydatki pokazałysię, tak y takowe decessa potrąciwszy przez ich

Его Милости, каштеляна Витебскаго скрѣпленныхъ и въ подлинникѣ препровожденныхъ въ нѣкоторыя воеводства—другой выставленъ итогъ. Такимъ образомъ оказывается, что этотъ тарифъ неудовлетворителенъ, и потому Ихъ Милости господа коммиссары и прочіе сборщики не представляютъ таковыхъ суммъ въ своихъ отчетахъ. Кромѣ того въ представленныхъ отчетахъ является даже сборъ уничтоженный постановленіемъ казенныхъ судовъ воеводствъ и повѣтовъ В. К. Литовскаго, а также расходъ на уплату Ихъ Милостямъ панамъ судьямъ, администраторамъ, сборщикамъ, ихъ канцеляріи и слугамъ и многіе другіе неправильные расходы; слѣдовательно за исключеніемъ таковаго недочета въ собранныхъ суммахъ Ихъ Милостями оказалось значительное уменьшеніе тарифа, такъ что недостаточно было податей на уплату четырехъ четвертей должныхъ войску и трехъ четвертей на жалованье. Сверхъ того явно обнаружилось, что Его Милость панъ Коціелъ, каштелянъ Витебскій, незаконно ассигновалъ нѣкоторымъ отрядамъ войска невошедшимъ въ составъ арміи, дѣйствующей противъ

mosciow panow z summy podatkow wybranych wielkie taryffy uczyniły umnieyszenie, ani podatki na wypłacenie czterech cwierci borgowych, a trzech cwierci na lenungi nie wystarczaią, innym dowodnie pokazało się, że J. W. M. Pan Kocieł Kasztelan Witebski niektorym chorągwiom, które w komput woyska na kompaniiach przeciwko nieprzyiacielowi Krzyża S-go vigore uspokoienia z woyskiem nie wchodzą indebite naznaczenie wydał, a drugim chorągwiom, lubo w kompucie przerzeczonym zostaiącym, iednak zadney niedał assignacyi, a drugim według swey woli zwierzch daleko więcey assygnował, ani na zapłacenie y wrócenie przez Jego Mości Pana Woiewodę Wilenskiego Hetmana Wielkiego Xięstwa L. pod Brześciem R. 1696 woysku Wielkiego Xięstwa Litewskiego za dwie cwierci zasług własnie wypłaconych y aprobowanych według assekuracyi z naypierwszey płaty od tych że chorągwi woyska Wielkiego Xięstwa Litewskiego za dwie cwierci zasług danych Jego Mości Panu

враговъ Св. Креста, между тѣмъ какъ другимъ отрядамъ, хотя и состоящимъ въ составѣ означенной арміи, не далъ никакой ассигновки, а нѣкоторымъ своевольно назначилъ выше противу должнаго, а Его Милости пану Гетману В. К. Литовскаго, воеводѣ Виленскому, не хотѣлъ выдать ассигновки на уплату и въ возвратъ уплаченнаго изъ собственныхъ денегъ, имъ же Его Милостію паномъ воеводою Виленскимъ, Гетманомъ В. К. Литовскаго подъ Брестемъ 1696 г. войскамъ В. К. Литовскаго за двѣ четверти выслуженнаго жалованья, хотя таковая сумма и была утверждена и обеспечена на первой же уплатѣ, отпущенной и выслуженой за двѣ четверти для тѣхъ войскъ В. К. Литовскаго. И потому то назначейскіе суды воеводствъ и повѣтовъ при полученіи депутатами тѣхъ отрядовъ войскъ заслуженнаго ими и взятаго за двѣ четверти жалованья, подлежавшаго къ возврату—не опредѣлили удержать оное. Слѣдовательно онъ къ большому ущербу сдѣлался ослушнымъ начальству. Да

Hetmanowi Wielkiego Xięstwa Litewskiego wydać niechciał, a stąd sądy fiskalne woiewodstw y powiatow przy odbieraniu przez Deputatow tych chorągwi, ktore za te dwie cwierci wzięli y wrocić powinne były, nie przysądzili, a zatym ze szkodą bardzo wielką zwierzchności swoiey został nikczennym. A nawet y woysku Wielkiego Xięstwa Litewskiego z zasług onego za pretendowane szkody od J. W. I. M. X. Biskupa Wilenskiego y duchowienstwa teyże diecezyi Wilenskiey maiąc wydać assignacyą do J. W. I. M. P. Kasztelana Witebskiego, do Ich Mościow P.P. Exaktarow hibernowych Wojewodztwa Wileńskiego z hiberny dobr duchownych za pomienione szkody zapłacił, a na nagrodę tey summy Jego Mość Pan Kasztelan Witebski inney assignacyi nie wydał y obydwom ich mosciom Panom Hetmanom pensyi na buławy za lat dwie niewypłaconą zostaie y nie podniosł pacyfikacyi z woyskiem, ani podług taryffy y repartyciey sprawił się, i to też także z tychże kalkulacyi okazało się, ze Jego

кромѣ того, имѣя выдать ассигновку на имя Его Милости Каштеляна Витебскаго, Ихъ Милостей пановъ сборщиковъ гиберны воеводства Виленскаго на уплату изъ заслугъ войска В. К. Литовскаго за претендованные Ясневельможнымъ Его Милостію Ксендзомъ Епископомъ Виленскимъ и духовенствомъ той же Виленской епархіи убытки, онъ таковые уплатилъ изъ гиберны имѣній духовныхъ, и онъ же Его Милость панъ Каштелянъ Витебскій не выдалъ другой въ пополненіе означенной суммы ассигновки и не уплатилъ жалованья обоимъ гетманамъ слѣдовавшаго на булаву за два года; не сдѣлалъ соглашенія съ войскомъ и не соблюлъ тарифа и распредѣленія (по квартирамъ) войскъ. Также изъ отчетовъ оказалось, что Его Милость панъ Огинскій, староста Жмудскій, неимѣя никакаго права и власти на выдачу ассигновокъ, противозаконно взялъ большія и значительныя суммы изъ податей предназначенныхъ, по силѣ соглашенія съ войскомъ, въ уплату четырехъ четвертей

Mość Pan Ogiński, starosta Żmudski, nie maiąc żadney mocy y władzy do rozdania assygnacyi nieprzystoynych nienależnie na chorągwie swoie, podczas zamieszania swieżo zaciągnione, ani w kompucie woyska, dobrze Rzeczy Pospolitey zasłużonego, będące y żadney z tymi chorągwiami przeciwko nieprzyiacielowi Krzyża S-go nie bywszy kompanii, wielkie y znaczne summy z podatkow na wypłacenie czterech cwierci winionemu, a na lenungi trzech cwierci niedowinionemu woysku pod czas pacifikacyi z woyskiem należących, zabrał.

Chorągwiom zaś, które szczyrze należą względem namienionych czterech cwierci borgowych y trzech cwierci na lenungi bardzo mała y szczupła summa doyszła, a drugim zaś żadna nie doyszła zapłata y assignacye od J. W. I. M. P. kasztelana Witebskiego onym na zapłatę wydane oschli y na wypłacenie onych podług taryffy namienioney drukowaney dla takowych rozności defektów, decessow y zbytnich a niepotrzebnych wydatkow nie wystarczaią, a niektóre woiewodztwa nad taryffę od

распущенному и трехъ четвертей на жалованье нераспущенному войску, въ пользу своего отряда войскъ, недавно набранныхъ во время замѣшательства и въ составѣ заслуженнаго Рѣчи-Посполитой войска несостоящихъ и небывшихъ ни въ одной кампаніи съ ними противъ враговъ Св. Креста.

Отряды же войскъ, которымъ дѣйствительно слѣдовала уплата сказанныхъ долговыхъ четырехъ четвертей и трехъ четвертей жалованья, получили весьма малую и незначительную сумму, а другіе и вовсе не получили, и асигновки Ясневельможнаго Его Милости пана Каштеляна имъ выданныя не были приведены въ исполненіе и оказываются недостаточными на уплату таковыхъ (четвертей), согласно упомянутому печатному тарифу въ слѣдствіе разныхъ недочетовъ и излишнихъ и ненужныхъ расходовъ; а нѣкоторыя воеводства обремененные сверхъ опредѣленнаго Его Милостію паномъ Каштеляномъ Витебскимъ тарифа, жало-

od Jego Mosci Pana Kasztelana Witebskiego assignatam przeładowane y aggrawowane zostaiąc uskarzały się Wolbinskiemu, względem summy onym za pretendowane szkody uiszczenie obmyślone być ma, y za assignaciami Jego Mosci Pana Kasztelana Witebskiego na to wydanemi cale uiszczenie nie doszło, a zatym y Rzecz Pospolita, ktora upewnioną będąc taryffą podatkow Wielkiego Xięstwa Litewskiego yż woysku dobrze zasłużonemu za ich krwawe zasługi cale dosyć się stanie i ieszcze nadto Rzeczy Pospolitey na zniesienie ciężarów y potrzeby swoie zostać miało y tym sposobem Rzecz Pospolita, ile kiedy zewsząd wysoki pokoy, od dalszych podatkow y ciężarów ulżona będzie. Za czym owych Deputatow Trybunału Skarbowego Wielkiego Xięstwa Litewskiego, stosuiąc się do prawa nowego seymu blisko przeszłego y porownania praw Wielkiego Xięstwa Litewskiego z Koroną Polską, ile nieszczęsne czasy y insze okoliczności pozwoliły, i uważaiąc, iż każdy nie przegadywa, życząc przytym nowe postanowienie skutecznie do należytey

вались даже Вольбинскому, почему и слѣдуетъ подумать объ удовлетвореніи ихъ за предъявленные убытки, такъ какъ они вовсе не были удовлетворены, хотя и были выданы по этому предмету ассигновки Его Милостію Каштеляномъ Витебскимъ. Такимъ образомъ Рѣчь-Посполитая обманулась въ ожиданіяхъ, будучи увѣренною, что согласно тарифу податей В. К. Литовскаго будетъ выплачено войску за его кровавыя заслуги и что сверхъ того останется еще кое-что для уменьшенія тягостей Рѣчи-Посполитой и на прочія ея надобности, и что она, въ слѣдствіе всеобщей тишины, будетъ свободна отъ дальнѣйшихъ податей и налоговъ. А потому, соображаясь съ новыми постановленіями только что минувшаго сейма и уравненія правъ В. К. Литовскаго, во сколько того дозволили несчастныя времена и обстоятельства и желая при томъ привести въ исполненіе новое уложеніе, мы опредѣляемъ законное взысканіе съ

sprawy przywieść ich mosciow PP. Komisarzow, a według ordynacii naszey I. Mciow panow Exaktorow z iakiego kolwiek imienia y tytułu wywyższycielow podatkow wszelkich Rzeczy Pospolitey woiewodstw y powiatow Wielkiego Xięstwa Litewskiego, ktorzy prawu nowemu całey a nierozdzielney Rzeczy Pospolitey w uporności y nieposłuszne będąc przed sądem naszym in termino przez postanowienie nowe præfixo, y dotąd niestawiali dowod naznaczenia płaty czterech cwierci y na lenungi, tudzież sowitych hibern z dzierzaw, z dobr duchownych, takze czopowego, szelężnego, samokupstwa tabacznego, pogłownego, Żydowskiego, Tatarskiego w dyspozycyi sądow skarbowych woiewodstw y powiatow Wielkiego Xięstwa Litewskiego będących nie wyiawiali rachuby wszystkich prowentów y niszczenia nieuczynili, y o przyczynie niestawienia się Sądowi naszemu nie oznaymili, na kary praw, w prawie opisanych, uznaiemy; ich mosciow panow Komisarzow, exaktorow podat-

депутатовъ казеннаго трибунала В. К. Литовскаго, коммисаровъ, а также и съ Ихъ Милостей, пановъ сборщиковъ и какого бы то ни было рода и званія людей увеличивающихъ подати Рѣчи-Посполитой, воеводствъ и повѣтовъ В. К. Литовскаго, которые, неповинуясь новому уложенію всей нераздѣльной Рѣчи-Посполитой, не явились предъ судомъ нашимъ въ назначенное новымъ уложеніемъ время, и о сію пору не представили доказательствъ въ назначеніи платы четырехъ квартъ (*) на жалованье, а также усиленныхъ гибернъ съ имѣній духовныхъ, винокуреннаго и табачнаго откупа, поголовнаго, еврейскаго, татарскаго, въ вѣденіи скарбовыхъ судовъ воеводствъ и повѣтовъ В. К. Литовскаго состоящихъ, не предъявили отчетовъ обо всѣхъ доходахъ, не сдѣлали удовлетворенія и не увѣдомили о причинѣ неявки въ нашъ судъ. Тѣхъ же Ихъ Милостей пановъ Коммиссаровъ, сборщиковъ

(*) *Кварта*—$^1/_4$ доходовъ съ королевскихъ имѣній употребляемыхъ на жалованье войскамъ; войска получавшія оную назывались *Kwarciany żołnierz*.

kow Woiewodstw y powiatow Wielkiego Xięstwa Litewskiego, ktorzy donosząc przyczyny lub niestawienia się na pierwszey kadencii naszey, przed sądem naszym, lub też nie mogąc doskonałey rachuby y uiszczenia prawu uczynić, odłozenia do przyszłych Sądów naszych Trybunału skarbowego drugiey cadencyi upraszali, nie wskazuiąc na ten czas ich mosciow zadnych pen w prawie poruszenia Sądów y konstituciey seymu blisko przeszłego wyrazonych, z ich M. do przyszłey drugiey kadencyi Sądow naszych Trybunału skarbowego odkładamy. Na ktorym terminie iako zawitym aby ich mosciowie panowie komisarze, exaktores podatkow wszelkich woiewodstw y powiatow Wielkiego Xięstwa Litewskiego postanowili się y temu dekretowi naszemu dosyć uczynili pod karaniem, na tenczas od dziś maiącym się postanowić, y wykrzyczeć tym dekretem naszym nakazuiemy. Co się zaś tknie ich mosciow panow komisarzow, lub też ich mosciow panow Exaktorow y delegatow woiewodstw

податей воеводствъ и повѣтовъ В. К. Литовскаго, которые увѣдомили о причинѣ неявки въ первые сроки засѣданій въ нашъ судъ, или же, по невозможности представленія точнаго отчета, просили отсрочки къ будущимъ, во вторые сроки засѣданій, судамъ нашимъ скарбоваго трибунала, освобождаемъ отъ всякаго на сей только разъ взысканія, опредѣленнаго послѣднимъ сеймомъ за нарушеніе судовъ и конституцій, отсрочивая это до вторыхъ будущихъ сроковъ засѣданій нашихъ судовъ скарбоваго трибунала. И о томъ, чтобы Ихъ Милости, паны коммиссары, сборщики всякаго рода податей воеводствъ и повѣтовъ В. К. Литовскаго явились въ означенный срокъ и исполнили настоящее наше повелѣніе, подъ опасеніемъ, отъ нынѣ установленнаго взысканія, повелѣваемъ объявить всенародно таковое постановленіе. Что же касается Ихъ Милостей пановъ коммиссаровъ, сборщиковъ и делегатовъ воеводствъ и повѣтовъ В. К. Литовскаго, которые, повинуясь новому постановленію, явились

y powiatow Wielkiego Xięstwa Litewskiego, ktorzy posłusznemi będąc prawu y nowemu ordynacyi naszey przed sądem trybunału skarbowego postanowili sie na kalkulacią do skarbu brali y od przyięcia dali, ponieważ ich mosciow panow pisarzow w obec wszystkich Wielkiego Xięstwa Litewskiego iasno sądowi naszemu stanęło, że niektorych Woiewodstw y Powiatow W.X.L. taryffę pisaną od J. W. I. M. kasztelana Witebskiego, ręką iego mości podpisaną y przysłaną, niezgadzaiącą się z taryffą drukowaną, zkąd y rozność się bierze podatkow, ktore na zapłatę zasług woysku Wielkiego Xięstwa Litewskiego są uchwalone, tedy w tym punkcie na ten czas nieczyniąc żadney sprawy naszey do drugiey kadencyi Sądow naszych trybunału skarbowego, a ze w tey że relacyi ich mosciow panow pisarzow skarbowych wielkie decessy w datkach podług coæquacyi iurium uchwalonych okazały się, ktorych wielka y znaczna okazała się ilość, a tylko z tych Woiewodstw y powiatow pokazali

въ скарбовый трибуналъ для представленія отчета, и слѣдуемыя въ пріемѣ денегъ квитанціи представили, и какъ въ присутствіи Ихъ Милостей, всѣхъ пановъ писцовъ В. К. Литовскаго, явно открылось суду нашему разногласіе съ печатнымъ тарифомъ нѣкоторыхъ воеводствъ и повѣтовъ, Его Милостію паномъ Каштеляномъ Витебскимъ составленнаго и подписаннаго, отъ чего и произошла разница въ сборѣ податей, опредѣленныхъ на уплату за заслуги войску В. К. Литовскаго, то по этому предмету въ настоящее время не дѣлая никакого рѣшенія откладываемъ ко вторымъ засѣданіямъ судовъ скарбоваго трибунала. А какъ въ тѣхъ же отчетахъ Ихъ Милостей скарбовыхъ писцовъ оказался большой недочетъ въ податяхъ закономъ уравненія правъ опредѣляемыхъ, въ большомъ и значительномъ количествѣ, и какъ нѣкоторыя воеводства и повѣты хотя и представили, но неудовлетворительную отчетность, и какъ сборъ для покрытія издержекъ на канцелярію Ихъ Милостей пановъ судей

się acz niedoskonałą ieszcze kalkulacyą uczynili tedy, y dla poboru na ich mosciow panów sędziow Fiskalnych y exaktorow kancelaryą, na sługi y inne potrzeby łożonych wydatków, których według ninieyszey kalkulacyi nie mała pokazuie się iakość, takową czyniąc deklaracyą, aby dla poborow na sądy fiskalne należących po woiewodztwach y powiatach Wielkiego Xięstwa Litewskiego nie więcey tylko po pięciu tysięcy za wszystkie kadencyie od wszystkich ma być przyięto, a iezeli od tego więcey pokaże się, ma być na zapłatę J. W: M. obrocone. Względem wydatku na sług, kancellaryą, Jenerałow, y inne wszelakie w kalkulaciach wyrażone, te przyimowane być niemaią, lecz nieinaczey iak na zapłatę woyska maią być obrocone, a ieżeliby się iakowe przez ich mosciow Panow Sędziow Fiskalnych y Exaktorów pokazały odbierania y naiazdy, tedy ad instantiam cuiusvis injuriati sprawić się na przyszłey powinni cadencyi. Sądy zaś Fiskalne, ponieważ prawem publicznym na sądzenie

скарбовыхъ и сборщиковъ, на оффиціалистовъ и прочія надобности, въ нынѣ представляемыхъ отчетахъ оказывается въ немаломъ количествѣ, то опредѣляемъ, что означенный сборъ на скарбовые суды по воеводствахъ и повѣтахъ В. К. Литовскаго за все время засѣданій ихъ не долженъ превышать сумму пяти тысячъ, и если окажется болѣе того, то таковое количество должно быть обращено на уплату Я. В. М. Расходы на оффиціалистовъ, канцелярію общихъ собраній и прочія въ отчетности представленныя надобности не могутъ быть приняты, и сумма вся должна быть обращена на уплату лишь войска. Еслибы случилось со стороны Ихъ Милостей пановъ судей скарбовыхъ и сборщиковъ какія-либо требованія сборовъ и нападенія, то они по жалобѣ всякаго обиженнаго, должны дать отвѣтъ въ томъ, на предбудущемъ слѣдующемъ засѣданіи, а какъ скарбовый трибуналъ общимъ закономъ назначенъ для сужденія дѣлъ казенныхъ по воеводствахъ и повѣтахъ В. К. Литовскаго и какъ въ настоя-

spraw skarbowych Trybunał skarbowy naznaczony po woiewodztwach tez y powiatach Wielkiego Xięstwa Litewskiego moderno rerum statu prætextu Sądow Fiskalnych rozne ociężenia y krzywdy obywatele ponoszą, to uważywszy Sądy Fiskalne po woiewodztwach y powiatach W. X. L. aż do przyszłey kadenciey sądów naszych między kadencyiami, aby ullo prætextu nie były sądzone sub nullitate iudicatorum y karą nieopisaną waruiemy. Więc że z kalkulacyi pokazało się, ze Jego Mość Pan Kocieł kasztelan Witebski mimo pokoy publiczną wiarą z woyskiem Wielkiego Xięstwa Litewskiego uczyniony, którym po ustąpieniu cztyrdziestu y kilku cwierci przez W. X. L. krwawo zachowanych zasług deklarowano z tych podatkow Rzeczy Pospolitey zwinionemu cztery cwierci, a niezwinionemu na lenungi trzy ćwierci wypłacić assygnacie iednym chorągwiom, ktore w kompucie woyska dawno na usłudze Rzeczy Pospolitey na woynę przeciwko nieprzyiacielowi Krzyża Swiętego niechodzili

щемъ положеніи дѣлъ подъ предлогомъ казенныхъ судовъ, обыватели терпятъ разныя обиды и притѣсненія, то обративъ на это вниманіе, откладываемъ таковые казенные суды по воеводствахъ и повѣтахъ В. К. Литовскаго до слѣдующаго засѣданія судовъ нашихъ, съ предостереженіемъ, чтобы никакія дѣла не были рѣшаемы между сроками засѣданій подъ опасеніемъ неважности таковыхъ рѣшеній и наказанія по усмотрѣнію. Изъ тѣхъ же отчетовъ оказалось, что Его Милость панъ Коціелъ Каштелянъ Витебскій (несмотря на заключенное съ войсками В. К. Литовскаго условіе, по которому за уступкою болѣе чѣмъ сорока квартъ заслуги, обѣщано изъ тѣхъ податей Рѣчи-Посполитой уплатить четыре кварты распущенному и три кварты на содержаніе не распущенному войску) выдалъ ассигновки ко всѣмъ воеводствамъ и повѣтамъ на уплату нѣкоторымъ отрядамъ войска, которое не входило уже давно въ составъ арміи, дѣйствующей противъ враговъ Св. Креста. Слѣдовательно

nienależycie do wszystkich woiewodztw y powiatow assygnacyę powydawał, a zatym chorągwiom doskonałe upłacenie stało się, ktorey to zapłaty wielka summa z teraznieyszey kalkulaciey okazuie się, drugim zaś chorągwiom lubo w kompucie woyska starego zostaiącym iednak nie na cztyry cwierci borgowych y nie na trzy za lenungi, iako onym należało, nie według pacificacyi, ale według woli do roznych Woiewodztw y powiatow assygnacyę swoie wydał. Za ktorymy assygnaciami tym chorągwiom doskonała zapłata doszła y tey zapłaty nie mała pokazała się summa tylko z teraznieyszych kalkulacyi tych powiatow y woiewodztw, ktore się przed nami sprawowały respektem tedy tych summ, ponieważ nienależycie Kocioł wydał na rozne chorągwie y inne nieordynaryine potrzeby oznaczał, za ktorymy niesłuszne summy niemało zabrano, o co Pan Kocioł tenetur sprawić się, tedy aby nie uczyniwszy niepogardził tak tym ieneralnym dekretem naszym iako pozwaniem nienawiści na przyszłey drugiey

отряды эти получили свою уплату, оказавшуюся въ настоящемъ отчетѣ весьма значительною. Прочимъ же отрядамъ, хотя и состоящимъ въ составѣ прежняго войска, выдавалъ ассигновки къ разнымъ воеводствамъ и повѣтамъ, не на четыре кварты заслуженныхъ и не на три на содержаніе (какъ это имъ слѣдовало) и не сообразно съ соглашеніемъ, но совершенно произвольно. И такъ въ слѣдствіе таковыхъ ассигновокъ войско получило совершенную уплату и весьма даже значительную, оказавшуюся изъ настоящихъ отчетовъ тѣхъ только воеводствъ и повѣтовъ, которые представили они относительно этихъ суммъ. Поелику же панъ Коціелъ неправильно выдалъ эти суммы разнымъ отрядамъ и израсходовалъ на другія надобности неправильно собранныя суммы, то чтобы онъ не презрѣлъ симъ общимъ нашимъ постановленіемъ равно какъ и позвами, назначаемъ неотлагательный на будущемъ второмъ засѣданіи судовъ скарбоваго трибунала срокъ, при третьемъ на слѣдующее утро призва-

cadencyi Sądow Trybunału Skarbowego nazaiutrz o trzecim wołaniu zawity naznaczamy termin, na ktorym pod karaniem praw sprawić się powienien będzie similiter Oginski Starosta Żmudski, ponieważ zgoła nie maiąc zadney władzy wydawania assygnacyi y na chorągwie rozne swieżo zaciągnione na żadney kompaniey niebyłe, ani w komput woyska wchodzące Wielkiego X. L. z podatkow na zapłatę czterech cwierci borgowych y trzech cwierci na lenungi, wydzierczym sposobem zabrał, ma także na przyszłey kadencyi Trybunału Skarbowego sprawić się, względem zaś erogowanych przez Woiewodę Wilenskiego Hetmana Wielkiego Xięstwa Litewskiego summ pod Brzesciem roku 1697 chorągwiom Wielkiego Xięstwa Litewskiego własnie za dwie cwierci, które z pierwszey zapłaty zasługi chorągwie podług assekuracyi swoich na to nadanych wrocić powinny były, a na to Imc Pan Kocioł żadnych nie wydał assygnacyi, tedy o to rosprawę nasze do przyszłey odkładamy kadencyi.

нія. Подобнымъ же образомъ Огинскій, староста Самогитскій, неимѣвшій никакого права на выдачу ассигновокъ, обязанъ дать отвѣтъ на будущемъ засѣданіи скарбоваго трибунала въ дачѣ ассигновокъ на отряды войска недавно сформированнаго и въ дѣлѣ небывшаго, и даже не входящаго въ составъ арміи В. К. Литовскаго, а также въ насильномъ заборѣ податей, предназначенныхъ въ уплату четырехъ заслуженныхъ квартъ и трехъ квартъ на содержаніе. Относительно же суммъ, требуемыхъ Виленскимъ воеводою, Гетманомъ В. К. Литовскаго, израсходованныхъ имъ воеводою на уплату двухъ квартъ войскамъ В. К. Литовскаго подъ Брестомъ 1697 г. и каковыя суммы означенныя войска, въ слѣдствіе даннаго ими въ томъ обязательства, должны были возвратить изъ первой уплаты жалованья, и какъ панъ Коціелъ не выдалъ никакихъ ассигновокъ, то и по этому предмету розысканіе откладываемъ до будущаго засѣданія.

Po uczynioney tedy rosprawie taryffy nikczemnie wyderczym sposobem zabranych podatkow na zapłatę czterech cwierci borgowych y trzech lenungonych uchwalonych decessy stali się bez kalkulaciey przez Panow Komisarzów y Exaktorów wielu woiewodstw y powiatow, uważaiąc pokazało się, iż cokolwiek poborce wybrali, to assygnaciamy P. Kotła na rozne chorągwie y na lenungowane należycie płacili y dokumenta zapłaty pokazali, na retentorach zaś podpisem swoim pewno być twierdząc dukowali, za czym nie czyniąc komisarzow y exaktorow wolnych ponieważ ieszcze skuteczne płacicielow niemoże dać assygnacyi nastanowienie.

Tym czasem Ich Moscie Panowie Komissarze y Exaktorowie, ktorzy na teraznieyszym Trybunale zatrzymania według delaty odprawowali, a panowie Retentores pod karą troiaką oddawali, Ich Mośćie Panowie Komisarze y Exaktorowie assygnacye chorągwiom wydane dopłacać maią, y na przyszłey kadencyi

По разсмотрѣніи же тарифа неправильно и насильно взимаемыхъ податей на уплату четырехъ квартъ борговыхъ и трехъ на содержаніе осталась недоимка безъ надлежащей отчетности со стороны гг. коммиссаровъ и сборщиковъ многихъ воеводствъ и повѣтовъ. Хотя впрочемъ и оказалось, что сборщики все собранное ими по ассигновкамъ пана Коціела́ въ точности выплачивали и доказательства таковой уплаты представили, и что недоимка числится на неплательщикахъ въ томъ только лишь своею подписью удостовѣрили, то тѣмъ самымъ, коммисары и сборщики не освобождаются отъ отчетности.

Между тѣмъ, Ихъ Милости паны коммиссары и сборщики, которые при настоящемъ трибуналѣ, согласно поданному ими объявленію (доносу) взыскивали недоимки, а паны неплательщики уплачивали таковыя подъ тройнымъ взысканіемъ, обязаны доплатить хоругвямъ по выданнымъ имъ квитанціямъ, и должны на предстоящемъ суда нашего

sądu naszego sprawić się iak naylepiey względem summy pięćdziesiąt tysięcy na buławę Jego Mości Panu Wojewodzie Wilenskiemu Hetmanowi Wielkiego Xięstwa Litewskiego należącey, poniewaź Jego Mość Pan Kasztelan Witebski żadney assygnaciey na nagrodzenie tey satysfakciey Jego Mości Panu Woiewodzie Wielenskiemu nie wydał, a według słusznosci J. M. P. Woiewodzie Wilenskiemu za woysko własnie płacić nie powinien, tedy, aby z tych cztereeh czwierci, *vigore* pokoiu Rzeczy Pospolitey z woyskiem postanowionego, tę pięćdziesiąt tysięcy Jego Mosci Panu Woiewodzie Wilenskiemu niech będą oddane, przysądzamy zdrową rosprawą y uiszczenie o pomienione pięćdziesiąt tysięcy stale y niegwałtownie stwierdzamy. Retenta kwarty simplæ, których Skarb Rzeczy Pospolitey tak za dawnieysze lata wielką pretenduie summę, iako y za teraznieysze, ze do tych czas na komissiach y трибуналахъ Skarbowych ad præscriptum ferowanych dekretow enormi Skarbu Rzeczy Pospolitey detrymentem nie są wydane y niewypłacone,

засѣданіи дать точный отчетъ относительно суммы 50 тысячъ, слѣдующей на булаву Его Милости пану воеводѣ Виленскому Гетману В. К. Литовскаго, ибо Его Милость панъ Каштелянъ Витебскій, не выдалъ никакой ассигновки на удовлетвореніе Его Милости пана воеводы Виленскаго, и, по всей справедливости, Его Милость панъ воевода Виленскій не обязанъ платить войску изъ своихъ денегъ. И такъ, въ слѣдствіе заключеннаго Рѣчью-Посполитою съ войскомъ мира, эти 50 тысячъ должны быть уплачены Его Милости воеводѣ Виленскому изъ суммъ четырехъ квартъ. И таковую уплату 50 тысячъ по здравому разсмотрѣнію присуждаемъ непринужденно, и накрѣпко утверждаемъ. — И какъ недоимки кварты простой, которыхъ скарбъ Рѣчи-Посполитой требуетъ огромную сумму, какъ за прошедшіе такъ и за нынѣшніе годы, по сіе время къ вящшему ущербу казны Рѣчи-Посполитой многими не были внесены и уплачены на коммиссіяхъ

wszystkich tedy takowych retentorow na osobliwą delacią od skarbu Wielkiego Xięstwa Litewskiego podaną Ich mosciom specifikowanym uznać dopuściwszy, iako dobra dzierzawy Ich Mosciow pro vacantes deklaruiemy, tak ad distributivam Jego Krolewska Mość odsyłaiąc iustitiam na przyszłym, da Bog seymie, tę delatę publikować postanawiamy.

A tak uważywszy wszystkie teraz okolicznosci rzeczy y czasow drugiey kadencyi sądow naszych Trybunału Skarbowego na dzień 10 Maij roku 1700 w Wilnie naznaczamy y rozhraniczamy, co aby tym prędzey wszem w obec y kazdemu z osobna do wiadomosci przyiść mogło urzędom Grodskim woiewodstw y Powiatow Wielkiego Xięstwa Litewskiego ten dekret do akt swoich przyiąwszy po parafiach wszędzie rozesłać y publikować zlecamy.

Pisan w Wilnie roku 1700 Februaryi 1 die.

и трибуналахъ скарбовыхъ въ силу состоявшихся о томъ постановленій, то всѣхъ таковыхъ неплательщиками, по особому о томъ докладу скарбу Великаго Княжества Литовскаго, признать допуская, имѣнія ихъ и аренды объявляемъ вакантными, и отлагая это на благоусмотрѣніе Его Королевской Милости, на предбудущемъ, дастъ Богъ, сеймѣ постановляемъ помянутый докладъ опубликовать.

И принимая во вниманіе настоящія обстоятельства дѣла и времени назначаемъ вторые сроки засѣданій судовъ нашихъ скарбоваго трибунала на 10 мая 1700 г. въ Вильнѣ. И дабы это скорѣе могло дойти до свѣденія всѣхъ и всякаго въ особенности, предлагаемъ всѣмъ урядамъ городскимъ воеводствъ и повѣтовъ В. К. Литовскаго настоящее постановленіе принять въ акты и вездѣ по приходамъ разослать и опубликовать.

Дано въ Вильнѣ, 1700 г., февраля 1 дня.

Того-жъ лѣта іюля 16-го знаменитій особа духовній Малоросійскій Архимандритъ Новгородскій отецъ Михаилъ Лежайскій преставися отъ жизни сея, которому другъ его и по духу братъ Преосвященній Варлаамъ Ясинскій, митрополитъ Кіевскій, таковій нагробокъ написалъ и видруковати велѣлъ.

Нагробокъ всечестному Отцу Михаилу Лежайскому Архимандритѣ Новгородка Сѣверского, преставшемуся року 1699, мѣсяца іюля дня 16.

Се Михаилъ Лежайскій лежитъ плоть зложивій,
Архимандритъ Сѣверска Новгородка бывый;
Не лежалъ онъ во трудахъ подвиговъ духовнихъ
Лежати творилъ мертвы страсты дѣлъ грѣховнихъ.
Да возляжетъ зъ Лазаремъ въ лонѣ Авраама,
Обновителъ сей Спасу Новгородска храма.
Девятьдесятъ девятій тисяча шестьсотній
Годъ временній премѣнилъ онъ въ вѣчноживотній,
Девятьдесятъ и девять овецъ оставивій
Безплотнихъ девять чиновъ пастирь въ плоть зниживій.
Ко тѣхъ числу безплотна вожда ихъ молбами
Да причтетъ Михаила сего живша зъ нами!
Въ день мѣсяця іюля шестій на десятій
Въ неделю Святихъ Отецъ въ соборъ тихъ онъ взятій.
Да убо сей лежащій почіетъ во вѣки,
Зъ радостними на ложахъ въ мірѣ вишнемъ лики.
О семъ молѣте, молитъ братъ въ духу срожденный
Отъ Іерарха Лазара съ нимъ сопостриженный,
То пишущъ Митрополитъ Кіево-Россійскій

Варлаамъ Ясинскій.

По прошлолѣтномъ пашенъ неурожаю преуспѣла въ Малой Росіи дорожнета и голодъ между народомъ поспо-

житнимъ такъ, ижъ осмачка житного и пшеничного борошна была по осмъ талярей и дорогшей, а по нѣкоторихъ полкахъ была житного борошна осмачка по десять золотихъ, гречки мѣшокъ по полкопи, а пшеничного борошна мѣшокъ по таляру и по полчварта золотого, которая то дорожнета и голодъ цѣлій годъ людей Малоросійскихъ убогихъ мучилъ, отъ живъ прошлолѣтнихъ, ажъ до живъ сеголѣтнихъ по благодати Божіей народъ бѣдній по части обвеселившихъ; якій гладъ и людское бѣдствіе таковими еденъ поета Малоросійскій виразилъ раемами (*).

Того-жъ лѣта септеврія тринадцатого слонце мѣнилось. Того-жъ року по кончинѣ въ монашествѣ въ монастиру Кіево-Печерскомъ Іоанна Быковского, войта Кіевского, писали до Гетмана Мазепи бурмистри, райци и всѣ урядники Кіевскіе, просячи позволеня о елекціи на избраніе себѣ нового войта; Гетманъ теди яко позволилъ быти той елекціи, подлугъ стародавнихъ обичаевъ Кіевскихъ, такъ и особливе отъ боку своего ординовалъ на оную двохъ значнихъ товаришовъ войсковихъ Захарію Шійкевича и Григорія Коровченка, которіи, въ Кіевъ прибывши и всѣхъ урядниковъ Кіевскихъ зъ цехмистрами и посполствомъ до ратушу Кіевского для елекціи зобравши, чинили оную елекцію октоврія 15 подлугъ давнихъ звичаевъ. Которую самую оригиналную (хочай мало належитъ до лѣтописанія моего) я зде полагаю для видѣнія потомнимъ вѣкамъ порядку того елекціалного: на той теди елекціи единогласними вотами избранъ на доживотное войтовство Кіевское Бурмистръ тогдашній мужъ учоній и знаменитій Димитрій Полоцкій; елекція же оная сице имѣется:

(*) Послѣ этихъ словъ въ рукописи оставленъ пробѣлъ.

Во имя Божое—аминь!

Року тисеча шесть сотъ девятдесять девятого октоврія тринадцатого дня.

Яко прежде старовѣчныхъ временъ въ столечномъ Кіевѣ, мѣстѣ зостаючомъ подъ Висоводержавною рукою Пресвѣтлѣйшого Монархи нашого Великого Государя, Цара и Великого Князя Петра Алексѣевича, всея Великія и Малыя и Бѣлыя Росіи Самодержца и многихъ государствъ и земель Восточныхъ и Западныхъ и Сѣверныхъ отчича и дѣдича и наслѣдника и Государя и обладателя, Его Царского Пресвѣтлого Величества, до того подъ рейментомъ Его-жъ Царского Пресвѣтлого Величества войска Запорозского обѣихъ сторонъ Днѣпра Гетмана Ясневелможного Его Милости пана Іоанна Мазепы щасливе намъ пануючого, ведлугъ правъ и волностей здавна отъ Королей Ихъ Милостей Полскихъ мѣсту Кіеву многіе привилеями наданныхъ, по смерти пановъ Войтовъ Кіевскихъ бурмистрове старшіе панове райцы, лавники, цехмистры и все поспołство зобравшися на публичное мѣстце въ маистратъ Его Царского Пресвѣтлого Величества Кіевскій, волними голосами, зъ межи себе, ку радѣнію тымъ пресловутимъ мѣстомъ Кіевскимъ, на урядъ войтовскій, електуючи чотирохъ кандидатовъ, пановъ бурмистровъ зъ нихъ едного годного, цнотъ всякихъ въ правѣ описанныхъ полного, обирали, такъ и мы нижей выражоніе именами бурмистрове, старшіе райцы, шафаре, лавники, урядники новое лавицы и старыхъ лавицъ, цехмистры и все посполство по смерти славное памяти небожчика пана Іоанна Быковского войта Кіевского, недавно въ чину иноческомъ преставлшегося, въ ваканціи мѣючи войтовское мѣстце и на оное хотячи избрати годного зъ межи себе человѣка, первѣй удалисмося о томъ до премилостивого своего патрона Ясневелможного Его Милости пана Гетмана, просячи позволеня

на елекцію, ко избранію подлугъ правъ стародавныхъ зъ межи себе на тотъ войтовскій урядъ способного и годного человѣка. Якожъ на листъ свой одержалисмо отъ Ясневелможного Его Милости пана Гемана таковій панскій милостивый отвѣтъ, абысмо подлугъ правъ своихъ волними голосами невозбранно зъ межи себе войтомъ, кого пошлетъ, Господь обрали. На которую войтовскую елекцію, кгды теперь отъ боку рейментарского Ясневелможного Его Милости пана Гетмана прислани суть Его Милость панъ Захарій Шійкевичъ и Его Милость панъ Григорій Карповичъ, значные товариши войсковые, ку прислуханю отъ насъ всѣхъ выдаванного вотумъ; теди мы сполне зъ предреченними отъ боку Ясневелможного Его Милости пана Гетмана висланними особами, дня нинѣшняго тринадцатого октоврія, року 1699 засѣвши въ маистратъ Его Царского Пресвѣтлого Величества Кіевскомъ при згромаженню всего посполитого народу, первее винайшовши въ книгахъ судовыхъ майстратовыхъ Кіевскихъ войтовскую елекцію, якая давныхъ временъ въ року 1643 отправовалася, ведлугъ оное взявши Бога на помощь, порядокъ о томъ вести умислилисмо. А напередъ казалисмо въ правѣ Майдебурскомъ, которымъ здавна Маистратъ Кіевскій судится, описанніе читати артикулы, належачіе до обраня на урядъ годного человѣка, якого цнотами квитнучого. Право Майдебурское въ порядку на листъ осмомъ и девятомъ въ Саксонѣ подъ титуломъ *Сендзя*, на листѣ чтириста первомъ и въ Саксонѣ *Юсь Муницципале* въ артикулѣ чотиридесятъ четвертомъ учитъ на таковый урядъ избирати. А по вичитаню таковыхъ обширне написанныхъ въ правѣ артикуловъ, всѣ подъ присягою вота свои выдавалисмо: же маемъ обирати войта ни для пріятелства, ни для боязни, ни для позысканя ласки, ни для даровъ и иншихъ тому подобнихъ речей. Потомъ зъ межи себе на тотъ урядъ войстовскій електовалисмо чотирохъ кандидатовъ бурмистровъ славетныхъ: пана Василія Зименка, бывшого субделегата

войтовства Кіевского, пана Гордѣя Минцевича, пана Димитрія Полоцкого и пана Романа Тихоновича. Якожъ въ початку панъ Василій Зименко, первій кандидатъ, залецаючи пана Димитрія Полоцкого, яко учоного и на правѣ знаючогося человѣка, до того зъ родичовъ въ славѣ доброй квитнучого годного быть на такомъ поважномъ урядѣ, на оного вотумъ свое выдалъ, абы онъ былъ войтомъ. Другій кандидатъ панъ Гордѣй Минцевичъ бурмистръ, послѣдуючи первому пану Василіеву вотумъ, а признаючи пану Димитрію Полоцкому во всемъ годность выдалъ свое вотумъ, абы онъ, а не кто иншій, тимъ войтовскимъ гоноромъ былъ почтенный. Третій кандидатъ самъ панъ Димитрій Полоцкій, ухиляючи себе отъ вотъ, презъ двохъ першихъ пановъ кандидатовъ выданныхъ, на пана Василія Зименка свое давалъ вотумъ, абы онъ яко еще при житію небожчика пана войта Кіевского, на тотъ часъ хорующого, и по одейстю его въ монастиръ, будучи субеделегатомъ, справовалъ тимъ урядомъ пристойне, такъ абы зоставши теперь на войтовскомъ зупелномъ урадѣ, о нимъ радѣлъ доживотне. Четвертій кандидатъ панъ Романъ Тихоновичъ неотмѣнное свое вотумъ, якъ первые два панове кандидати выдавалъ, абы панъ Полоцкій, яко подлугъ добрыхъ своихъ поступковъ того ураду достойный, который можетъ за упалыми цѣлостями мѣскими стояти и оныхъ боронити на тотъ Кіевского войтовства урадъ былъ избранный. Панъ Тарасъ Петровичъ же до елекціи сее, яко старинный бурмистръ конечне належитъ, а не есть теперь въ маистратѣ за немощію притомнымъ, прето для отобраня отъ него вотумъ посиланы были отъ насъ на елекціи будучихъ урядники рочніе присяглые Кипріянъ Даниловичъ и Федоръ Хомичъ, и его пана Тарасового правдивого вотумъ подъ присягою въ маистратѣ дали реляцію, же онъ панъ Тарасъ пана Полоцкого цнотливые, выхваляючи поступки и во всемъ его особѣ належито до радѣнія мѣстомъ приписуючи, его пана Полоцкого електо-

валъ, абы онъ былъ войтомъ. Шестій Бурмистръ панъ Тихонъ Даниловичъ первей сказалъ такъ, абы тотъ былъ обранный войтомъ, кого собѣ люде посполитые улюбятъ и оберутъ за войта, потомъ кгды ему свое особливое вотумъ велѣли повидѣти, теди и онъ пану Полоцкому признавалъ на таковій урядъ годность и на оногожъ свое выдалъ вотумъ, абы былъ обранный войтомъ. Семій Бурмистръ панъ Петръ Левковичъ, же отехалъ въ дорогу, теди на его вотумъ немогучи чекати на сихъ отъ шести пановъ Бурмистровъ выданныхъ вотахъ пересталисмо. По той первой бурмистровской лавицы, другая лавица маистратовая старшіе райцы панъ Иванъ Войничъ, панъ Мартинъ Сычъ, панъ Іосифъ Корнѣевичъ, панъ Θеодоръ Софоновичъ и панъ Θеодоръ Ивановичъ (а два райцы померли), любо были кождій зъ нихъ поединцемъ питаны о вота однакъ кождій зъ нихъ ни бы единими устами на пана Полоцкого складали вотумъ, абы онъ яко зъ родичовъ въ томъ славетномъ мѣстѣ Кіевѣ есть заслужоный и отъ Бога наукою и ростропностіюударованный былъ таковымъ войтовскимъ гоноромъ удостоенный. Третая лавица маистратовая шафаре, которые по панахъ бурмистрахъ и старшихъ райцахъ господарами особливыми и дозорцами мѣскихъ добръ, зъ бровара и корчемъ мѣскихъ походячихъ, бываютъ: то есть панъ Григорій Михайловичъ, панъ Θома Тиховецъ, панъ Петръ Тиховецъ, панъ Василій Ладній, панъ Василій Уласовичъ, панъ Сава Бараненко и панъ Романъ Гуриновичъ, также по одинцемъ всѣ питаны были, кого бы они зъ своей шафарское лавицы годною быть на войтовство именовали. А такъ всѣ одностайне пана Полоцкого на войтовство обирали и еденъ зъ нихъ въ вотахъ своихъ не давалъ отмѣны. Четвертая лавица маистратовая, лавники старшіе, которые во первыхъ до судовъ належатъ, то есть панъ Григорій Софоновичъ, панъ Василій Екимовичъ, панъ Стефанъ Сычевичъ, панъ Онисимъ Антоновичъ и панъ Янъ Влодковскій, ведлугъ всѣхъ выше-

писанныхъ вотъ бурмистровскихъ, радецкихъ и шафарскихъ свои вота по одинцемъ на особу годную пана Полоцкого складали и его тымъ урадомъ чтали. Урадники сегорочніе присягліе, лавицы судовое и прошлыхъ роковыхъ лавицъ, до килкадесятъ человѣка, однимъ словомъ кождій зъ нихъ але ихъ много было зобранныхъ въ маистрате до такого акту, также на пана Полоцкого всѣ вота свои визнавали и за дояивотного началника избирали. Чотири цехмистри: первій кравецкій панъ Иванъ Хибскій, другій кушнѣрскій панъ Иванъ Денга, третій шевскій панъ Иванъ Уласовичъ, четвертій ковалскій панъ Иванъ Павловичъ, первей сами по единцемъ, яко старшіе, вотумъ на пана Полоцкого, жебы былъ войтомъ, давали, а потомъ кождій зъ тихъ цехмистровъ зъ братьею гуртомъ волали, пана Полоцкого на войтовство простуючи. На остатокъ до зобранного народу въ великомъ кгминку передъ ратушомъ стоячого, выходили Ихъ Милости панове высланные отъ боку Ясневелможного Его Милости пана Гетмана, ознаймуючи имъ, кого бы они хотѣли для общого мѣского порадку избрати войтомъ, але все поспоолство одностайними голосами на пана Полоцкого волали, абы былъ войтомъ. По таковихъ всѣхъ единомислнихъ и единословнихъ вотахъ, любо панъ Димитрій Полоцкій много спречался неудолностю до таковаго поважного ураду, а особливе трудностію взглядомъ на рушенныхъ цѣлостей мѣскихъ ввмѣряючися, еднакъ мы всѣ вишписанные особы, на сію елекцію зобранніе, видячи быть отъ Бога дарованное пану Полоцкому на тотъ чинъ достоинство, взявши его зъ бурмистровскаго мѣстца, первей всему народу оголосили, же его пана Полоцкого за доживотного въ градѣ Кіевѣ обрали войта, потомъ, на мѣстцу призвоитомъ войтовскомъ посадивши, весь мѣскій и маистратовскій вручили ему порадокъ. Такъ теди пана Димитрія Полоцкого мы всѣ, новообравши войтомъ, присягу на той урядъ належащую ку выконаню, ведлугъ давнего поведенія, до часу далшого от-

ложили, а сію елекцію згодне сталую, росказалисмо про память въ книги мѣскія Кіевскія записати, изъ книгъ выдати подъ маистратовою печатью. Писано въ ратушу Кіевскомъ року и дня вишмененного.

Коррикговано зъ книгами

Его Царского Пресвѣтлого Величества отчины града Кіева бурмистры, райцы и лавники зо всѣмъ маистратомъ, цехмистры и все посполство.

Того-жъ року въ осени будучи Пресвѣтлѣйшій Государъ Царъ Петръ Алексѣевичъ въ Воронежѣ, иже надъ Дономъ, где флотъ корабелній и галерній, нѣгди предъ тимъ въ царствѣ Московскомъ небывалій, вновь споряжался на Чорное море, призивалъ туда до себе и Гетмана Мазепу, отколь онъ Гетманъ повернулся въ Гадячое къ Рождеству Господню, а зъ Гадячого до Батурина прибылъ въ седмой.

РОЗДѢЛЪ XLI.

О книзѣ третой житіи Святихъ Димитріевой зъ друку Печерского війшдой; о трактѣ земномъ и водномъ отъ Стародуба и Чернѣгова до Кролевца Пруского лежачомъ; о отдаленюся Кочубеевомъ отъ писарства енералного и о вложеню на него судейства енералного-жъ; о корреспонденціи листовной Мазепиной до Яблоновского Гетмана Коронного взглядомъ слободъ на томъ боку чрезъ Поляковъ осажованнихъ, и взглядомъ обидъ купцамъ Украинскимъ въ Полщѣ творимихъ, и о отвѣтѣ на тое Яблоновского до Мазепи зъ присланемъ трохъ унѣверсаловъ; о погребеномъ чрезъ православныхъ попу уніятскомъ и о враждѣ за тое унѣятской противъ православнихъ; о Братковскомъ Лвовянику православномъ чрезъ апостатовъ пойманномъ и въ Слуцку мордерско страченомъ; о кончинѣ отца Полховского епископа Бѣлоруского.

Року отъ созданія міра 7208, а отъ вочеловѣченія Божія 1700 году, въ мѣсяцю генварю третая книга житій Святихъ трудами богодухновенного мужа Іеромонаха Димитрія Савича Туптала составленная, отъ марта починаючаяся зъ типографіи Кіево-Печерской, за архимандричества отца Іоасафа Кроковского, на свѣтъ війшла, и любопитствуючихъ человѣковъ книжнихъ духовною радостію сердца наполнила.

Того-жъ року мѣсяца февраля по приказу гетманскомъ, а по сказцѣ купцовъ Стародубскихъ и Чернѣговскихъ описанъ зъ канцеляріи енералной трактъ земній и водній зъ

Малія Росіи отъ Стародуба и Чернѣгова до Кролевца Пруского и до Риги лежачіи таковимъ порядкомъ.

Въ Стародубовскомъ полку перевози тіи-жъ, ажъ до границѣ села Лотоковъ, оттоль перевозъ на Сожи въ Папортках, Днѣпра самого перевозъ подъ Быховомъ, зъ Быхова до села Бѣлиничъ, за Бѣлиничами перевозъ мѣрній на рѣчцѣ Друтѣ, отъ Друтѣ до мѣстечка Борисова, у Борисовѣ рѣка Березина великая, тамъ перевозъ и мостъ; зъ Борисова до мѣстечка Бобра до города Минска, оттоль до мѣстечка Ракова, зъ Ракова до мѣстечка Воложина, до мѣстечка Дзіевинишекъ, до Алкиникъ, тое мѣстечко противъ Вилня на осмъ миль въ боку правомъ. Зъ Алкиникъ до мѣстечка Далигъ, оттоль до Олѣти, тамъ перевозъ на рѣцѣ Нѣмнѣ обширній; зъ Олѣти до мѣстачка Семни, зъ Семна до Віержболова зъ Віержболова тутъ граница Пруская. Пруское Курферштовское первое мѣстечко Столпяны, зъ Столпянъ до Инструцъ, до Вилави, до Лабкова, зъ Лабкова миль шесть до Кролевца: всей дороги зъ Стародуба до Кролевца миль 160.

Зъ Чернѣгова трактъ Кролевецкій земнимъ путемъ до Лоева, тутъ перевозъ чрезъ Днѣпръ, до Рѣчицѣ, до Паричъ, до Глуска, оттоль до Слуцка, тутъ перевозъ на рѣчцѣ у рѣчки передъ Слуцкомъ до Романова, до Нѣсвѣжа, до Столовичъ, до Мовчали, до Пѣсковцовъ, тутъ перевозъ Нѣменъ; отъ перевозу до Бѣлици, до Калконіи, до Щучина, до Гродна, до Волкуши, тутъ пущи на семъ миль, тутъ и мѣстечко коронное Августовъ, оттоль двѣ милѣ до Елгу Пруской граници, оттоль до Лейцъ, зъ Лейцъ миль 14 до Кролевца. Отъ Чернѣгова такая-жъ далекость якъ зъ Стародуба до Кролевца.

Описане водного пути до Кролевца.

Зъ Стародуба до водного пути мѣстечка Столпцовъ миль 70; зъ Столпцовъ до Гродна, зъ Гродна до Ковна, до Юрборку, тутъ граница Пруская. Первое мѣстечко трактомъ

воднимъ надъ Нѣмномъ Ревгнета, мѣстечко Тилжа, зъ Тилжи итти Нѣмномъ 12 миль до Копаницѣ въ лѣво, а зъ Копаной рѣки до Тапліова миль 12, отколь 6 миль Копаною рѣкою до Лабкова; зъ Лабкова Копаною рѣкою въ самій Кролевецъ. А поворотъ другій отъ Тилжи вправо Нѣменъ пошолъ у Великое море, тимъ моремъ мощно до Кролевца и до Риги, еслибы Копаною рѣкою не ити.

Портъ водній до Риги починается у Бѣшенковичъ на рѣцѣ Двинѣ, тожъ водній портъ до Кролевца на рѣцѣ Нѣмнѣ починается у Столпцахъ.

Для чого тотъ трактъ описанъ, о томъ въ канцелярія войсковой не было извѣстно.

Того-жъ въ мѣсяцѣ априлѣ на обыкломъ зездѣ праздничномъ Воскресенскомъ полковниковъ и всей старшинѣ Малоросійской до Гетмана въ Батуринъ Василій Леонтіевичъ Кочубей, чрезъ тринадцать лѣтъ и вящше на писарствѣ енералномъ Богу, Великому Государю Царю Російскому, отчизнѣ своей Малоросійской и войску Запорожскому вѣрно и усердно послуживши и неусипними и многотрудними дѣлами писарскими здравіе свое и найбарзѣй зрѣніе очное (аиле въ подейшлихъ уже жизни своея лѣтехъ) повредивши, здалъ зъ себе тотъ урядъ писарскій и, положивши публѣчне предъ Гетманомъ, при всей старшинѣ въ избѣ Гетманской столовой, на Гончаровцѣ, печать войсковую, подяковалъ Гетману и всей старшинѣ за урядъ свой писарскій хочай краткою, але красною и розума полною вимовою, яко мужъ зѣло благоразумній и въ писарскихъ дѣлехъ совершенній. Якому нечаянному его Кочубея премѣненію нетилко полковники и вся старшина, але и Гетманъ удивилися, и контенти будучи въ писарскихъ его дѣлахъ справностю и ку себѣ зичливою склонностю, возшумѣли были знову его Кочубея на писарскомъ уряду обсталіовати, но онъ, весьма того удаляючися, отехалъ заразъ зъ дому гетманского до дому своего; и

любо здавши зъ себе писарство, желалъ по трудахъ многихъ писарскихъ отдохнути и въ тишинѣ спасенной въ дому своемъ спокойне прочее время житіе свое препроводити, однакъ не моглъ того желанія удостоитися, ибо по отездѣ его зъ дому гетманского полковники и вся старшина, обѣдаючи у Гетмана, усовѣтовали обще не быть ему безъ уряду и постановили вручити ему урядъ судейства енералного, до чого и Гетманъ, латво склонившися, велѣлъ зыскати зъ скарбцу лѣску судейскую чорную гибановую просто въ сребро оправную, а на другій чили на третій день, когда полковники и вся старшина предъ службою Божою до Гетмана на Гончаровку зехалися и Кочубей тудажъ прибылъ, тогда нечаянно и его отъ Гетмана и всей старшины постигнулъ урядъ судейскій, о которомъ онъ и не мыслилъ, занеже былъ тогда судія еденъ Сава Прокоповичъ, но Кочубей поставленъ старшимъ судьею отъ Сави для заслугъ своихъ въ войску великихъ и вѣрнихъ; а любо онъ, Кочубей, отъ того уряду ухилялся и, вимовки певніи прекладаючи, цале за оній не хотѣлъ принятися, еднакъ противъ всей старшины и войска немогучи що болшъ чинити, не безъ жалю и слезъ мусѣлъ приняти лѣску судейску помененную зъ рукъ гетманскихъ и отъ всѣхъ веселое принялъ того уряду привѣтствіе, и такъ исполняется здѣ прислове тое: *ижъ що себѣ человѣкъ обѣцуетъ, тое Богъ ницуетъ;* якожъ и панъ мой Кочубей, зложивши зъ себе урядъ писарскій, мислилъ безъ жадного уряду въ тишинѣ прежити, но болшая послѣ писарства его постигнула буря и заверуха, безпрестанніи денніи и нощніи дѣла и росправи судовіи, къ тому же и дѣла писарскіи великіи его не оставляли; понеже Василій Чуйкевичъ на мѣсцу писарскомъ канцеляріею войсковою завѣдуючій не моглъ совершенно дѣлъ великихъ отправовати, а Филиппъ Орликъ, реентъ тогдашній войсковой канцеляріи, новиціатомъ будучи, хочай и мудрій былъ человѣкъ, еднакъ еще не привикчался былъ досконале до управленія всякихъ дѣлъ войсковихъ

писарскихъ. И такъ панъ мой преречоній, ухилившися трудовъ писарскихъ, не ухилился болшихъ трудовъ судейскихъ, якъ той, що кріючійся отъ доща, сталулъ подъ ринвою. По розездѣ зась всей старшины зъ Батурина онъ, мой панъ Кочубей, о зложеню зъ себе писарства и о вложеню на себе-жъ судейства енералного, ознаймуючи преосвященному отцу Варлааму Ясинскому, митрополиту Кіевскому, писалъ къ нему зъ Батурина такій свой листъ:

Ясне въ Богу Превосвященнѣйшій милостивій
пане Архипастиру!

Покорне яко зичливій слуга и вѣрній работникъ Вашой Архипастирской святинѣ милостивому своему пану и добродѣеви доношу, же я, не могучи знести працъ великихъ и трудныхъ писарскихъ, якіи мене взроку и здоровя помногу позбавили, много и частнократне просячи упросилемъ себѣ теперь публѣцѣ отъ тоей службы увоженя, але вложено на мене не по волѣ и не поохотѣ моей незноснѣйшое дѣло судейство енералное, якое мнѣ есть не подлугъ подлой персони и не подлугъ мѣри мѣлкого разума моего, упадаючи теди подъ ноги святого Архипастирского Вашего Престола, прошу пренайпокорственнѣй о милостивое и благорачителное Богомъ вседѣйствующимъ благодать подающее архипастирское благословеніе на помножене того трудного судового правленія. Данъ въ Батуринѣ року 1700.

Того-жъ року нѣкоторіе панове Полскіе на томъ боку Днѣпра на мѣсцахъ пустихъ остатнимъ трактатомъ заказанимъ начали были себѣ осажовати слободы, созиваючи къ нимъ людей сегобочнихъ Малоросійскихъ; а купцамъ Малоросійскимъ начали були дѣятися въ Полщѣ многія окгравацін и обиды. О чемъ Гетманъ Мазепа, певную получивши вѣдомость, писалъ къ Москвѣ до ближного боярина, кавалера,

енерала и намѣсника Сѣверскаго Феодора Алексѣевича Головина (которій на тотчасъ по отездѣ Монаршомъ въ чуждіи Нѣмецкіи страни поморскіи управовалъ всѣ дѣла царственніи), а онъ, бояринъ Головинъ, стосуючися до пактовъ вѣчного мира Російского зъ Поляками, року 1686 учиненнихъ, писалъ отъ себе о тихъ новозакликаемихъ слободахъ Полскихъ и о обидахъ купцамъ Малоросійскимъ отъ Поляковъ творимихъ до Яблоновского, Гетмана Коронного Великого, листъ свой, зъ которимъ то листомъ виправуючи Гетманъ до Лвова Карпа Яскевича, сотника Басанского, писалъ зъ Батурина въ той же матеріи до того Гетмана Коронного и особній листъ отъ себе; на которій листъ Гетманъ Коронній зе Лвова, іюля 10, такій до Мазепи листомъ своимъ учинилъ отвѣтъ:

Wielmożny Mośći Panie Hetmanie woyśk Zaporozskich Jego Przeswietleyszego y Dzierzawnieyszego Carskiego Wieliczestwa, mnie wielce Mosci Panie y przyiacielu!

Przywiozł mi tu Pan Karp Jaskiewicz sotnik Basanski, a poseł W. M. Pana list od Jasnie Wielmożnego Jego Mośći Pana Theodora Alexiewicza Hołowyna Wielkiego Hospodara

Вельможный Пане Гетманъ войскъ Запорожскихъ Его Пресвѣтлѣйшаго и Державнѣйшаго Царскаго Величества, мой милостивый панъ и пріятель!

Панъ Карпъ Яскевичъ, сотникъ Басанскій, посланный Вашей Милости, привезъ ко мнѣ письмо Ясневельможнаго пана Өедора Алексѣевича Головина, ближняго боярина Великаго Государя Его Пресвѣтлѣйшаго Державнѣйшаго Царскаго

Jego Przeswietleyszego Dzierzawnieyszego Carskiego Wieliczestwa Bliżniego Boiaryna kawalera Generała y namiestnika Sybirskiego w iedney że materyi co y do W. M. Pana. Jakoby niektorzy Panowie z naszey strony mieli na tych mieyscach osadzać słobody, ktore przez ostatni traktat zakazane y do dalszey decyziey Jego Krolewskiey Mości y Rzeczy Pospolitey y Jego Carskiego Wieliczestwa zostawione są. Dobrze by się było stało gdybyś był W. M. Pan oznaymił kto to, y ktore mieysce osadza, nie approbował bym y sam tego, ponieważ wysoce estymuię przyiaźn Jego Carskiego Wieliczestwa z Krolem Jego Moscią y Rzeczą Pospolitą. Piszesz W. M. Pan y o tym, ze kupcom y poddanym Jego Carskiego Wieliczestwa dzieią się w kraiach naszych aggrawacye y niesłuszne depaktacie, w tym łacna będzie satysfakcya, kiedy kto ukrzywdzony odezwie się tu z pretensią swoią. A że w takowych materyach muszę się znieść z Krolem Jego Mością y Radą przy boku iego będącą; co

Величества кавалера, генерала и намѣстника Сибирскаго, содержащее въ себѣ тоже что и къ Вашей Милости. Будто бы нѣкоторые паны съ нашей стороны строили слободы на мѣстахъ, послѣднимъ трактатомъ недозволенныхъ и оставленныхъ впредь до дальнѣйшаго рѣшенія Его Королевской Милости, Рѣчи-Посполитой и Его Царскаго Величества. Не худо было бы, еслибы Ваша Милость увѣдомили, кто это и на какомъ мѣстѣ строится, то я бы этого не дозволилъ, ибо высоко цѣню дружбу Его Царскаго Величества съ Его Милостію Королемъ и Рѣчью-Посполитою. Ваша Милость панъ мой, пишешь и про то, что въ земляхъ нашихъ купцамъ и подданнымъ Его Царскаго Величества дѣлаются притѣсненія и несправедливыя обремененія, то въ этомъ легко всякій обиженный будетъ удовлетворенъ, коль скоро отзовется съ своими жалобами. А какъ по этому предмету я долженъ отнестись къ Королю Его Милости и къ совѣту при немъ состоящему, то это не такъ скоро бу-

prętko być nie może, bo Krol Jego Mość z Warszawy odjachał do Pruss. Tedy skoro tylko od Krola Jego Mości odbiorę w tym deklaracyę, umyslnego mego do W. M. Pana poszlę y o niey oznaymię. Teraz zaś posyłam uniwersały moie w Ukrainę, przestrzegaiąc, aby się nikt nieważył nad zakaz ostatniego traktatu w tych mieyscach osadzać, ktore do dalszey zatrzymane decyziey. Tey będąc nadziei, ze takze ze strony Jego Carskiego Wieliczestwa takowych słobod na tych gruntach pozwalać y dopuszczać nie będą. Siebie zaś samego zwykłey W. M. Pana przyiazni oddaię y wszelkich od Pana Boga szczęśliwości życzę.

Że Lwowa 10 Julii anno 1700.

W. Mosci Panu uprzeymie zyczliwy przyiaciel y sługa

Stanisław Jabłonowski

K. K. H. W. K.

детъ, ибо Его Милость Король изъ Варшавы отправился въ Пруссію. Коль скоро получу отъ Его Милости Короля въ томъ поясненіе, то тотъ часъ же отправлю къ Вашей Милости, пану моему, нарочнаго съ извѣщеніемъ. Нынѣ же посылаю универсалы въ Украину, предостерегая, чтобы никто не осмѣливался вопреки послѣднему трактату строиться на мѣстахъ оставленныхъ до дальнѣйшаго рѣшенія; имѣя надежду, что и со стороны Его Царскаго Величества таковыхъ слободъ на тѣхъ грунтахъ строить не будетъ дозволено. Себя же поручаю всегдашней Вашей Милости, пана моего, дружбѣ и желаю всѣхъ отъ Бога благъ.

Львовъ 10 іюля, 1700 г.

Вашей Милости пана моего доброжелательный слуга и пріятель

Станиславъ Яблоновскій,

Кашт. Краков., Гет. Вел. Коронный.

При томъ тежъ своемъ листѣ прислалъ Гетманъ Коронній до Мазепи Гетмана чрезъ преречоного сотника Басанского три свои унѣверсали: еденъ до купцовъ Украинскихъ, аби при пашпортахъ Гетмана своего за всякими товарами и гендлями своими безпечне въ Полщу и чрезъ Полщу за границу проездили. Другій до обивателей Полскихъ духовнихъ и свѣцкихъ, аби купцовъ Украинскихъ въ Полщѣ не затрудняли и не обижали. Третій унѣверсалъ до пановъ Полскихъ ,грунта свои на Украинѣ будто мѣючихъ, жебы не осажовали слободъ своихъ на тихъ пустихъ мѣсцахъ, которіе вишмененнимъ вѣчного мира трактатомъ приговорени зоставати пустими; которіе всѣ три унѣверсали Яблоновского отъ слова до слова такся въ собѣ имѣють:

Stanisław Jan na Jabłonowie Jabłonowski Kasztelan Krakowski Hetman Wielki Koronny, Barski y Międzyrzycki Starosta.

Wiadomo czynię komu o tym wiedzieć należy, mianowicie ich mosciom panom obywatelom i kupcom Ukrainskim, Kiiowskim y Zadnieprskim z panstw Jego Przeswietleyszego Dzierzaw-

Станиславъ Янъ на Яблоновѣ Яблоновскій Каштелянъ Краковскій, Гетманъ Великій Коронный, Барскій и Меджирецкій Староста.

Извѣщается всѣмъ, кому о томъ вѣдать надлежитъ, въ особенности же Ихъ Милостямъ панамъ обывателямъ и купцамъ Украинскимъ, Кіевскимъ и Заднѣпрскимъ государствъ Его Пресвѣтлѣйшаго Державнѣйшаго Величества при

nieyszego Wieliczestwa, przy zaleceniu chęci moich. Zachodzą mię relacye, iakoby W. M. M. Pan obawiaiąc się zaborow y nienależytych aggrawaciey w panstwach Jego Krolewskiey Mości y Rzeczy Pospolitey chronicie się tu do Polskiey przyiezdzać z towarem, końmi i róznemi rzeczami. Zaczym donoszę tu Waszmosciom y w tym upewniam, ze kto kolwiek za poszportem Jego mości wielmożnego Pana Mazepy, Hetmana woysk zaporozskich Jego Przeswietleyszego Dzierzawnieyszego Carskiego Wieliczestwa y Jego Krolewskiey Mosci y Rzeczy Pospolitey z towarami przyiedzie, oddawszy według dawnych zwyczaiow cła tam, gdzie być płacone powinny, wolne ich będzie miał bez zadney krzywdy y ciężarów sprzedanie, y z nimi po całey Polszcze za granicę do innego kraiu przeyście. Komu kolwiek by zaś miała się w czym iaka stać od kogo aggrawacia za doniesieniem mi naymnieyszey skargi do odebrania sprawiedliwości y należytey satysfakciey wszelką dekla-

изъявленіи имъ моего благорасположенія. Дошло до свѣденія моего, что ваши милости, мои панове, опасаясь забора и неправильныхъ налоговъ въ земляхъ Его Королевской Милости и Рѣчи Посполитой, уклоняетесь пріѣзжать въ Польшу съ товарами, лошадьми и прочими вещами. Вслѣдствіе чего извѣщаю ваши милости и удостовѣряю въ томъ, что всякій прибывшій съ товарами въ земли Его Королевской Милости и Рѣчи Посполитой за пашпортомъ Его Милости пана Мазепы, Гетмана войскъ Запорожскихъ Его Пресвѣтлѣйшаго, Державнѣйшаго Величества, и заплатившій по давнимъ обычаямъ пошлины, въ тѣхъ мѣстахъ, гдѣ они должны быть платимы, будетъ имѣть полную свободу въ продажѣ товара безъ всякой обиды и обремененія, какъ во всей Польшѣ, такъ и въ переходѣ за границу въ другіе края. Если бы кто претерпѣлъ какое либо отъ кого притѣсненіе, то, по предъявленіи имъ самомалѣйшей жалобы, получитъ должное и справедливое удовлетвореніе. Для

ruię łatwość y dla lepszey wiary ręką własną podpisuię się.

Dan we Lwowie 11 Julii anno 1700.

(M. P.)

Stanisław Jabłonowski Kasztelan
Krakowski Hetman Wielki Koronny.

вящшаго удостовѣренія собственноручно подписую.

Дано въ Львовѣ 11 іюля 1700 года.

Станиславъ Яблоновскій, Каштелянъ
Краковскій Гетманъ Великій Коронный.

Stanisław Jan na Jabłonowie Jabłonowski Kasztelan Krakowski, Hetman Wielki Koronny, Barski y Międzyrzycki Starosta.

Wiadomo czynię komu o tym wiedzieć należy wszelkiey præeminenciey, kondyciey y stanu ludziom po miastach, miasteczkach y wsiach Jego Krolewskiey Mości duchownych y swieckich będącym, zachodzi mię tu relacya ze Jch Mość Panowie obywatele y kupcy Ukrainscy Kiiowscy y Zadnieprscy

Станиславъ Янъ на Яблоновѣ Яблоновскій, Каштелянъ Краковскій, Гетманъ Великій Коронный, Барскій и Меджирецкій Староста.

Извѣщаю всякому, кому о томъ вѣдать надлежитъ, всякаго достоинства, званія и состоянія людямъ въ городахъ, мѣстечкахъ и деревняхъ Его Королевской Милости какъ духовныхъ, такъ и мірскихъ находящимся. Дошло до свѣденія моего, что Ихъ Милости панове обыватели и купцы Украинскіе, Кіевскіе и Заднѣпровскіе, пріѣзжая въ Польшу,

przyiezdzaiąc do Polski w panstwa Jego Krolewskiey Mości y Rzeczy Pospolitey z roznemi towarami wielkie y niesłusznie często ponoszą aggrawacie, więc iako się przez to nie mały dzieie zawod publiczny, tak aby więcey pomienione ludzie z panstwa Jego Przeswietleyszego Dzierzawnieyszego Carskiego Wieliczestwa z towarami przyiezdzaiący, oddawszy według dawnych zwyczaiow cła tam, gdzie być płacone powinny, żadney ni od kogo nie ponosili krzywdy y ciężaru, ale wolne onych wszędzie sprzedawanie y bez wszelkiey trudności y zaboru po całey Polszcze y za granicę bespieczne przeyscie pilno zalecam, intymuię y proszę et nomine Publico kazdego obowiązuię.

Działo się we Lwowie 11 Julii anno 1700.

(M. P.)

Stanisław Jabłonowski Kasztelan
Krakowski Hetman Wielki Koronny.

въ земли Его Королевской Милости съ разными товарами, претерпѣваютъ большія и незаконныя притѣсненія, и какъ чрезъ это теряется общественное довѣріе, то, дабы помянутые люди изъ государства Его Пресвѣтлѣйшаго Державнѣйшаго Царскаго Величества, пріѣзжающіе съ товарами, и заплатившіе по давнимъ обычаямъ пошлины въ тѣхъ мѣстахъ, гдѣ таковыя должны быть платимы, не претерпѣвали ни отъ кого никакой обиды и притѣсненія, но чтобы пользовались свободою продажи безъ всякихъ затрудненій и заборовъ во всей Польшѣ, а также и свободнымъ переходомъ за границу, о томъ накрѣпко предписываю, поручаю, прошу и именемъ общественнымъ обязываю.

Дано въ Львовѣ 11 іюля, 1700 года.

Станиславъ Яблоновскій Каштел.
Крак., Гетм. Вел. Кор.

Stanisław Jan na Jabłonowie Jabłonowski Kasztelan Krakowski Hetman Wielki Koronny, Barski y Międzyrzycki Starosta.

Wiadomo czynię komu o tym wiedzieć należy; osobliwie Jasnie Wielmożnym moim mosciom panom y braciom dziedzictwa y possesyę swoie w Ukrainie od Dniepru maiącym, przy zaleceniu powolności moiey braterskiey do wiadomości donoszę.

Zachodzi mię tu przez umyslne poselstwo od J. M. Pana Theodora Alexiewicza Hołowina Bliznego Boiaryna kawalera Generała y namiestnika Sybirskiego, y od Jego Mości Pana Mazepy Hetmana woysk Zaporozskich imieniem Jego Przeswietleyszego y Dzierzawnieyszego Carskiego Wieliczestwa expostulacia y upomnienie się, że niektórzy ich mosciowie z naszey strony nad zakaz et ultra obloquenciam ostatniego traktatu przez Ich

Станиславъ Янъ на Яблоновѣ Яблоновскій Каштелянъ Краковскій, Гетманъ Великій Коронный, Барскій и Медзирецкій Староста.

Извѣщаю всѣхъ, кому о томъ вѣдать надлежитъ, въ особенности же Ясновельможныхъ Ихъ Милостей пановъ братій, имѣнія и державы свои на Украинѣ при Днѣпрѣ имѣющихъ. При изъявленіи имъ моей братней благосклонности довожу до свѣденія.

Его Милость панъ Өедоръ Алексѣевичъ Головинъ, ближній бояринъ, кавалеръ, генералъ и намѣстникъ Сибирскій, а также Его Милость панъ Мазепа, Гетманъ войскъ Запорожскихъ, прислали чрезъ нарочное посольство требованіе и напоминаніе именемъ Пресвѣтлѣйшаго и Державнѣйшаго Царскаго Величества, что нѣкоторые Ихъ Милости,

Mosciow Panow kommissarzow ś. p. Krola Jego Mosci y Rzeczy Pospolitey z Jego Carskim Wieliczestwem uczynionego, ważą się osadzać słobody od Dniepra, lubo to na gruntach swoich w tych iednak mieyscach, które przez tenże pomieniony traktat zostawione y zatrzymane są, aby puste zostawali, poki dalsza Jego Krolewskiey Mości i Rzeczy Pospolitey za zniesieniem się z Jego Carskim Wieliczestwem nie zaydzie decyzya, przez co ze byłaby iawna tego przymierza violentia y niedotrzymania pokoiu okazya, przestrzegam Mosciow panow et amore boni publici obowiązuię, aby nie tylko takowych poprzestać słobod, ale iezeli iuż iakie są tam osadzone, zeby ich zaniechać y ludzi posprowadzać, bo stąd mogła by iaka niepomyslnych konsekwencyi urość materya, nie wątpię ze w tym Wielmoznych Mosci moich Panow sufficienti motywo będzie dobra pospolitego zelus

панове, вопреки запрещенію и оговоркѣ въ трактатѣ, заключенномъ Ихъ Милостями панами коммиссарами блаженной памяти Его Милости, Короля и Рѣчи-Посполитой съ Его Царскимъ Величествомъ, осмѣливаются строить слободы при Днѣпрѣ, хотя впрочемъ и на своихъ земляхъ, но однако въ тѣхъ мѣстахъ, которыя въ силу помянутаго трактата оставлены и назначены быть незаселенными, доколѣ непослѣдуетъ дальнѣйшее въ томъ рѣшеніе Его Королевской Милости и Рѣчи-Посполитой, послѣ сношенія съ Его Царскимъ Величествомъ. Вслѣдствіе чего это было бы явнымъ поводомъ къ нарушенію и несоблюденію мира. Предостерегаю Ихъ Милостей пановъ и обязываю любовью къ благу общественному таковыхъ слободъ не только не строить, но если гдѣ и застроены, оставить и свести людей, ибо въ противномъ случаѣ отъ этого могъ бы произойти поводъ къ неблагопріятнымъ послѣдствіямъ. Я не сомнѣваюсь, что достаточнымъ къ тому побужденіемъ для Вашихъ милостей, моихъ пановъ, будетъ ревность къ общему благу и желаніе

y miłego pokoiu konserwacya o co ex statione mea proszę y zalecam.

Działo się we Lwowie 7 Julii 1700 anno.

(M. P.)

Stanisław Jabłonowsky.

сохраненія вожделеннаго мира. О чемъ по званію моему прошу и предписываю.

Дано въ Львовѣ, 7 іюля 1700 года.

Станиславъ Яблоновскій.

Того-жъ лѣта на Волыню за монастиремъ Бѣлостоцкимъ въ милю въ селѣ Жуковцахъ преставился Кассіанъ, священникъ унѣятскій, и, на прошеніе овдовѣлой попадѣ, православними монастира Бѣлостоцкого черцами того-жъ часу зосталъ порядкомъ священническимъ православнимъ похороненъ въ церквѣ своей сельской; бо попадя овдовѣлая унѣятовъ на погребеніе попа своего не просила, для того же были ополаль отъ села Жуковецъ. О чомъ кгди довѣдались черцѣ унѣяти Володимирскіе, теди официалъ Володимерскій зъ прочими черцами своими заразъ до пречоного села Жуковецъ пріѣхалъ и оного Кассяна священника унѣятского, въ церквѣ откопавши и винявши, вметнулъ въ труною его въ болото, близъ церкви тамошной зостаючое, а то за тое, что православними черцами Бѣлостоцкими зосталъ похороненъ; укидаючи его зась въ тое болото, черцѣ помененніе унѣятскіе, инструменти демонстіи, говорили тое: схизматицы церковъ святую своею въ ней бытностю осквернили, нехай же попъ Касіянъ не въ церквѣ своей, але въ болотѣ лежитъ, якъ заслужилъ у схизматиковъ, кгдижъ потреба разумѣти, что онъ Касіанъ, за живота своего склоннѣйшій былъ до схизматиковъ, нежели до насъ унѣятовъ, поневажъ и по смерти своей велѣлъ похоронитися чрезъ схизматиковъ, а не чрезъ унѣятовъ.

Зри убо, чителнику ласкавій, якая злоба и ненависть ку намъ, православнимъ христіяномъ, отъ унѣятовъ проклятихъ, же свою схизму на насъ православнихъ влагаютъ и своея нечистоти порокомъ насъ одѣваютъ, себе по фарисейску праведними и святими непщуютъ, насъ же, православнихъ нечистими и церквоскверннтелями називаютъ; оле безумія и неистовства ихъ унѣятского, ослѣпи бо ихъ злоба ихъ, подобно желали би всѣхъ православнихъ христіянъ, братію нашу, видѣти въ погибелной тонѣ, они же сами по своему суемудрію, чрезъ отщепенство отъ православія святого вдаша, и недивно то гдижъ и предводитель ихъ унѣятскій, отпавшій отъ благодати Божія, сатана, зичилъ бы всѣхъ христіянъ зъ собою въ неблагодати Божой оглядати; лечъ буде въ него и унѣятовъ законопреступниковъ и каноновъ Апостолскихъ и богоноснихъ отецъ неистовихъ разорителей.

Того-жъ року былъ у Гетмана Мазепи знаемій его здавна конфидентъ зъ града Лвова человѣкъ учоній, поэта вишмененній (которій и книжку подъ именемъ: Swiat Przeyrzany рнемомъ Полскимъ о розныхъ Лвовскихъ рѣчахъ року 1697 випечатаную красно и утѣшно зложилъ) благочестія святого непоколебимій блюститель Даніилъ Братковскій; а поворочаючи зъ Батурина отъ Гетмана, для суспеціи и апостатовъ православію святому, не ѣхалъ просто чрезъ Кіевъ до Лвова, лечъ ѣхалъ чрезъ Полѣсѣ, и въ Олицѣ городѣ чрезъ апостатовъ своихъ Поляковъ и унѣятовъ, на него по всѣхъ шляхахъ чигавшихъ, зосталъ пойманъ, до Слуцка припровожденъ и нѣякимись фалшивими рѣчами тамъ, а знатно о непоколебимое его православіе и зъ Мазепою въ томъ согласіе, по навожденію демонскому чрезъ апостатовъ своихъ помененихъ оклеветанъ и оскарженъ, чрезъ килко недѣль тамъ же секвестрованъ, потимъ и на смерть декретованъ, по которому декрету посредъ ринку Слуцкого чрезъ ката

за семъ разовъ мордерско зосталъ стятій, а до Львова зъ женою и дѣтми повидатися недопущенній.

Того-жъ подобно року получивши Гетманъ вѣдомость отъ преосвященого отца Ясинского, митрополити Кіевского о кончинѣ преосвященого отца Серафіона Полховского, епископа Бѣлорускаго, и жалѣючи кончины оного, а желаючи горливе (*) избранія на его мѣсто иного епископа въ Бѣлой-Русѣ, писалъ къ нему, отцу митрополиту, такій листъ свой:

Такъ зъ листовной Вашой пастирской Милости реляціи, яко изъ писмъ отъ превелебной капитулы епископіи Бѣлорускої до Вашой пастирской Милости и до мене писанныхъ, извѣстившись я въ преставленіи блаженной памяти Яснѣ въ Богу превелебного Его Милости господина отца Серафіона Полховского, епископа Бѣлорускаго, жалостенъ есмь въ томъ велми и горливимъ моимъ къ православію сердцемъ соболѣзную, а найбарзѣй тому же подъ сей неспокойный часъ, когда церковъ Божія православная въ тамошномъ разграничномъ краи внѣшныхъ и внутренныхъ дифиденціяхъ уставичными отъ иновѣрныхъ супостатъ бываетъ опримована аггравацiями, онъ, добрый и бодрый православія святаго пастырь, осиротѣлое оставилъ своеи овчарни стадо. О чомъ любо и неналежалобъ подъ часъ теперешной военной крававого Марса хвилѣ, але безъ бытности самого Великого Государя въ царствующемъ великомъ градѣ Москвѣ Монаршей Его Пресвѣтлѣйшаго и Самодержавнѣйшаго Великаго Государя маiестати турбовати, однакъ, поважаючи синовскою моею поволностію Вашей пастирской Милости жадане и росказане, а сердечне уболѣваючи на такъ жалостный осиротѣлого престола епископіи Бѣлорускої припадокъ, обицую

(*) Этими словами прерывается, къ сожалѣнію, текстъ подлинника Лѣтописи Велички. Письмо же Митрополита Ясинскаго къ Гетману Мазепѣ заимствовано изъ списка Лѣтописи Величка, принадлежащаго г. Председателю Коммисіи М. О. Судіенко; впрочемъ этимъ письмомъ оканчивается и этотъ единственный послѣ подлинника списокъ Лѣтописи.

интерцессію мою до Пресвѣтлѣйшого монаршого престола нести, чтобъ подъ часъ бытности теперъ на Москви великихъ пословъ, ординованныхъ отъ Рѣчи-Посполитой Полской и Великаго унѣятства Литовского, то говорено, о томъ, дабы ненарушаючи пактовъ, волно было тамошнымъ православнымъ на престолъ епископскій по своей согласной воли и разсмотренію кого самы похотятъ за пастиря избрати, а и Вашей пастырской Милости прошу, изволь, яко горливый православія святого ревнитель и до тоей епископіи Бѣлорускои имѣючи реляцію, и свой поважный пастирскій листъ писати, инстанціално о томъ же до Пресвѣтлѣйшаго Монаршого маестату выкладаючися, а я тую поважую Вашей пастирской Милости листовную интерпозицію и мое листовное до Царскаго Величества вложенеся любъ чрезъ почту, любъ чрезъ умыслного якого моего гонца обѣцую чито въ приказъ Малія Россіи, чили на иншое якое мѣстце требуетъ належало послати. Писанъ року 1700 въ Батурини.

КОНЕЦЪ.

Опечатки.

Стран.	строк.	Напечатано.	Надо читать.
8 —	9 —	тожъ зъ слободъ,	тотъ зъ слободъ,
16 —	22 —	и то	кто
19 —	1 —	Бозской	Бозского.
— —	7 —	дѣлѣ волѣ	дѣлѣ, волѣ
— —	5 (снизу)	послабѣлъ. и било	послабѣлъ, и было
23 —	20 —	настоящаго 1685 году,	настоящаго 7195 (1687) году,
— —	2 (снизу)	нинѣшняго-жъ 1685 г.	нынѣшняго-жъ 7195 (1687) г.
27 —	7 (снизу)	настоящаго 1685 году	настоящаго 7195 году
28 —	2 (снизу)	чтеть	честь
36 —	8 (тоже)	Гетмана бить	Гетмана быть
38 —	4 (тоже)	Запорожцовъ	Запорожцомъ
41 —	13 —	всякуя	всякую
43 —	12 —	и договору	по договору
46 —	8 —	извищали	извещили
47 —	5 —	били.	били челомъ.
48 —	5 —	до челомбитѣ	по челомбитю
51 —	18 —	конниxъ пѣшихъ,	конниxъ и пѣшихъ,
97 —	16 —	отецъ мой	Отецъ Мой
112 —	19 —	зо всѣмънаго товалися	зовсѣмъ наготовалися
115 —	7 —	жадний	жадніи
134 —	1 —	скорый	скорой
143 —	5 (снизу)	Егла	Егда
147 —	5 —	влающійся	вдающійся
149 —	18 —	подѣломъ	по дѣломъ
153 —	4 (снизу)	Ряфаилъ	Рафаилъ
158 —	3 (снизу)	за Перекопомъ, уже тому двѣ недѣли совершилося;	за Перекопомъ: уже тому двѣ недѣли совершилося,
160 —	7 (снизу)	Пану Стефановичу	Пану Ивану Стефановичу
161 —	3 —	уважаючие	уважаючи
163 —	13 —	удержани. а	удержани, а
— —	19 —	едно же	едно, же
165 —	11 —	питаючя	читаючи
174 —	1 (снизу)	невольниковъ	невольниковъ
206 —	19 —	Вашой монаршой милости	Вашой монаршой милости (указъ?)
213 —	9 (снизу)	конституція. ижъ	коституція, ижъ

Стран.	*строк.*	Напечатано.	Надо читать.
227 —	7 —	даидетъ	да идетъ
231 —	6 —	премногое	премногое
240 —	15 —	отновили	обновили
— —	7 (снизу)	бунтъ. и зъ нимъ	бунтъ, и зъ нимъ
241 —	17 —	монаршому	монаршому (старанію?)
265 —	12 (снизу)	нашея мѣрности, сину Царского	нашея мѣрности сину, Царского
268 —	17 —	увѣрепъ что	увѣренъ, что
271 —	10 (снизу)	тогда видя .... отъ ига бусурманскаго.	тогда, видя .... отъ ига бусурманскаго?
293 —	11 —	нашея мѣрности сыну Царского Величества, войска	нашея мѣрности сыну, Царского Величества войска
295 —	15 (снизу)	сину Царского	сину, Царского
318 —	12 (снизу)	на посвященіе	на посвященіе Жабокрицкаго
335 —	10 снизу	Патровича	Петровича
— —	2 снизу	извѣщали, о счастливыхъ Милости Вашей успѣховъ, Касате ьно	извѣщали о счастливыхъ Милости Вашой успѣховъ. Касательно
359 —	16 —	винословей; быти невозможно;	винословей быти невозможно;
371 —	2 снизу	вторгнувшагося	вторгнувшихся
373 —	12 —	упередили	упередили
386 —	2 —	Потомъ хвалевій	По томъ хваленія
415 —	2 снизу	нашея мѣрности, сину	нашея мѣрности сину
423 —	19 —	такъ рокъ	той рокъ
435 —	19 —	Гемана	Гетмана
— —	20 —	Вогъ	Богъ
440 —	18 —	будучимя, чнимъ	будучимя чинятъ
451 —	3 снизу	вонинхъ	военнихъ
463 —	6 снизу	реставрація монеты	перечеканка монеты
471 —	7 снизу	потомъ боку	по томъ боку
477 —	2 снизу	Ватка третая сухая	Вѣтка третая сухая
495 —	9 снизу	дѣлалъ	дѣлахъ.
543 —	8 —	Сѣверскаго; преставшемуся	Сѣверскаго, преставшемуся
550 —	16 —	сесдной.	сеедной.
552 —	16 —	зъ Столпякъ	зъ Столпянъ
553 —	8 —	у Бѣшенковихъ	у Бѣшенковичъ